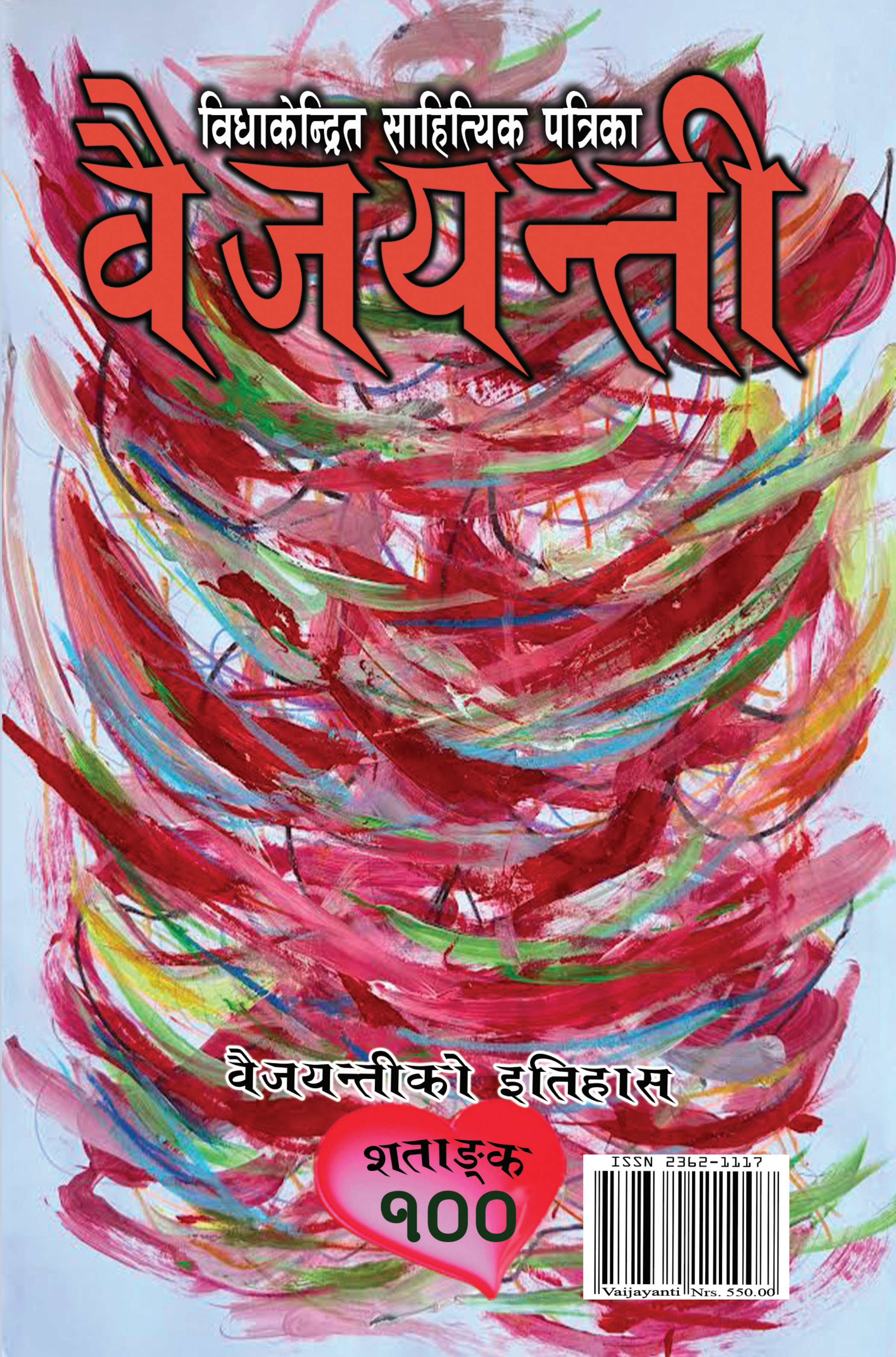

विधाकेन्द्रित साहित्यिक पत्रिका

वैजयन्ती

वैजयन्तीको इतिहास

शताङ्क
१००

ISSN 2362-1117
Vaijayanti Nrs. 550.00

प्रेस काउन्सिल नेपालद्वारा राष्ट्रियस्तरको (क) वर्गमा वर्गीकृत

वैजयन्ती

वर्ष १८ अङ्क ४ पूर्णाङ्क १०० विधाकेन्द्रित साहित्यिक पत्रिका २०८२ कार्तिक-मङ्सिर

संस्थापक
वसन्तकुमार शर्म्मा 'नेपाल'

निर्देशक
विनयकुमार शर्मा नेपाल

प्रधान सम्पादक
डा. रमेश शुभेच्छु

सम्पादक
यादव भट्टराई

सहयोगी
कमला नेपाल, भाभा शर्मा, आभा शर्मा, मातृका आचार्य, विभव नेपाल

आवरण
सुबोध घिमिरे, क्यालिफोर्निया अमेरिका

प्रकाशक
शब्दार्थ प्रकाशन
चाबेल, काठमाडौं

Shabdartha Prakashan
Chabahil Ganeshthan, Kathmandu, Nepal
977-01-4497351 / 984149610
email : shabdarthaprakashan@gmail.com
nepal.vk@hotmail.com / nepal120@yahoo.com
web : http://nepalipublisher.com / http://shabdarthaprakashan.com

; 'rgf M j}hoGtLdf k|sflzt /rgfsf] ;DkO{lhDd]f/ :jod\n]vs g}x'g\5g\.

सम्पादकीय

● जीवनको उतारचढावसँगै विचारको उतारचढाव हुन्छ र विचारको उतारचढावसँगै साहित्यको पनि उतार चढाव हुन्छ ।

● समसामयिक विषय जतिसुकै आवश्यक भए पनि, ताली बजे बजाए पनि कालजयी हुन्न ।

● विचारको सघनता, शैलीको विशिष्टता, पात्रको शालीनता र गहिरो चिन्तन बोकेको खँदिलो विषयवस्तुद्वारा निर्माण गरिएको साधन वा साहित्य नै कालजयी बन्दछ ।

● जीवन वा प्रेम, परिवर्तन वा गतिशीलता, प्रकृति वा परिवेशविना साहित्य हुँदैन, बन्दैन र लेखिन्न वा लेखिए पनि त्यसको खास उचाइ रहन्न ।

● इतिहास पनि त्यस्तै र यस्तै हो । अति गुणवालाको लेखिन्छ या अति अवगुणवालाको गाइन्छ । मध्य, मध्यमै हराउँछ तर पनि मध्यको आवश्यकता जीवन, राजनीति र साहित्य सबैतिर ठानिन्छ ।

● वैजयन्तीभन्दा अगाडि पनि धेरै गतिला, सुकिला र लम्बिला पत्रिकाहरू आए र भोलिको भविष्यमा पनि आउने छन् भन्ने विश्वास गर्नै पर्छ । कति मध्यमै पनि हराएका छन् ।

● मध्यको पनि सीमा हुन्छ । कहाँदेखि कहाँसम्मको सीमाको मध्य ?

● यात्रा पहिल्याउन कठिन हुन्छ तर यात्रा पहिल्याइसकेपछि गन्तव्य वा लक्ष्य स्वतस्फूर्त भेटिन्छ नै ।

● वैजयन्तीले सीमाको आरम्भ गऱ्यो, विधामा केद्रित भयो, प्रस्तुत गरिएको विधा उपविधाको विधा समालोचना प्रस्तुत गरेर साहित्यको संवर्द्धन वा प्रबर्द्धन कति गऱ्यो वा गरेन यो मूल्याङ्कन भविष्यमा होला वा नहोला । भए पनि के होला वा नभए पनि के होला ?

● वैजयन्तीले अब केही नयाँ गर्ला वा पुरानैमा अडकिएला वा केही पनि नगर्ला कति र के पो कसैलाई फरक पर्ला र ?

● यो एउटा आवेग थियो, हुटहुटी थियो, जवानीको जोश थियो, सकारात्मक विचार थियो । जे थियो त्यो सधैं रहला वा नरहला ? यो सृष्टिमा अवतरण भएका के पो ? को पो ? सधैं रहेका छन् र ? सबैका आआफ्नै काल छन्, सीमा छन्, अवधि

छन् र अन्त पनि छन्।

● नयाँ गर्ने फेरोमा कति पो नयाँ गरियो होला र ? पुरानो नभुल्ने मानवीय स्वभावमा कति नै सम्झन सकियो होला र ? कति अवसर, मौका, स्थान (Spece) पाएर हर्षित बने, कति नपाएर निरास पनि बने होलान्।

● बीच बीचमा केही उतार चढावहरू आए र गए। को पो सधैं कसको लागि बनेको हुन्छ र ? एउटा भावना, आवश्यकता र स्वार्थले सबै जोडिने र छुट्टिने प्रकृतिक सत्यता वा न्यायलाई यो नाथे वैजयन्तीले कसरी के पो बदल्न सक्थ्यो र ?

● सृष्टि संरचनाको परिवेशमा पुराना हराउलान् र नयाँ नयाँ जोडिएलान् नै । यो जोडिनु र नजोडिनु पनि को, कसलाई कति पो महत्त्वको होला र ?

यावत् प्रश्न प्रश्नै छन्।

● यसमा आरम्भदेखि कुनै न कुनै कारणले जोडिनु भएर वैजयन्तीको उन्नयनमा साथ दिनुहुने संरक्षक, सल्लाहकार, प्रधान सम्पादक, सम्पादक, अतिथि सम्पादक, चित्रकार, सहयोगी, प्रकाशक सबै (पृष्ठ २३-२५ का) प्रति वैजयन्ती विधा केद्रित साहित्यिक पत्रिका आभारी थियो र सधैं रहने छ।

● वैजयन्तीको साहित्य संवर्द्धन र प्रबर्द्धनको अभियानमा हातेमालो गरी चार हजार भन्दा अधिक रचनाका सबै स्रष्टा र द्रष्टा (पृष्ठ ४४-१७१ का) प्रति वैजयन्ती परिवार सधैं आभारी थियो र छ।

● यस पत्रिकाको अङ्क ११ का लागि कथा, अङ्क ६ र ७ का लागि नियात्रा उपलब्ध गराइदिनु हुने साहित्यकार गीता केशरीज्यू र अङ्क ८७ का लागि संस्कृति सम्बन्धी रचना उपलब्ध गराइदिनु हुने संस्कृतिविद् वीणा पौडेलज्यूप्रति पनि वैजयन्ती आभारी छ।

● यस पत्रिकाको आरम्भको अङ्कदेखि शताङ्कसम्म सम्मान गरिएका सबै स्रष्टा (पृष्ठ ३८-४१ का) प्रति सम्मान स्वीकार गरिदिनुभएकामा पनि वैजयन्ती परिवार आभार प्रकट गर्दछ।

● यस पत्रिकाको अङ्क १-८२ लाई समेटेर शोधपत्र तयार गरिदिने रमेश दवाडीज्यू प्रति पनि वैजयन्ती आभारी छ।

निर्देशक

चिसो मौसममा सुरक्षित रहौं

चिसो मौसममा :

तातो तथा न्यानो कपडा लगाऔं,

-

तातो, पोषिलो र झोलिलो खानेकुरा खाऔं,

-

घर तथा कोठा न्यानो बनाऔं,

-

बालबालिका र वृद्धहरूलाई चिसोबाट जोगाऔं,

-

न्यानो सिरक ओढेर सुत्ने गरौं,

-

जाडो मौसममा घाम तथा आगो ताप्ने गरौं,

-

चिसोमा हिंडडुल (मर्निकवाक) नगरौं,

-

कुनै समस्या देखिए तुरुन्त स्वास्थ्य संस्थामा सम्पर्क गरौं,

सावधानी अपनाऔं, स्वस्थ रहौं ।

नेपाल सरकार
विज्ञापन बोर्ड

विषयक्रम

के ?		कता ?
पहिलो परिच्छेद	परिचय	९
दोस्रो परिच्छेद	नेपाली पत्रपत्रिका प्रकाशनको परम्परामा वैजयन्तीको परिचय र प्रकाशन -रमेश दवाडी	११
तेस्रो परिच्छेद	वैजयन्तीमा प्रकाशित सामग्रीहरूको विवरणसूची	४२

पूर्णाङ्क १, समीक्षा अङ्क १ ४४
पूर्णाङ्क २, पूर्वस्मृति १ ५०
पूर्णाङ्क ३, राष्ट्रिय व्यक्तित्व अङ्क १ ५६
पूर्णाङ्क ४, कथा अङ्क १ ६०
पूर्णाङ्क ५, छन्दकविता अङ्क १ ६५
पूर्णाङ्क ६, स्वदेशयात्रा अङ्क १ ९८
पूर्णाङ्क ७, स्वदेशयात्रा अङ्क २ ९८
पूर्णाङ्क ८, छन्दकविता अङ्क २ ६७
पूर्णाङ्क ९, चाडपर्व/संस्कृति अङ्क १ १०१
पूर्णाङ्क १०, विदेशयात्रा अङ्क १ १०२
पूर्णाङ्क ११, कथा अङ्क २ ६०
पूर्णाङ्क १२, समीक्षा अङ्क २ ४४
पूर्णाङ्क १३, समीक्षा अङ्क ३ ४४
पूर्णाङ्क १४, गद्यकविता अङ्क १ १०५
पूर्णाङ्क १५, संस्मरण अङ्क १ ५१
पूर्णाङ्क १६, संस्मरण अङ्क २ ५१
पूर्णाङ्क १७, छन्दकविता अङ्क ३ ६९
पूर्णाङ्क १८, निबन्ध अङ्क १ १२३
पूर्णाङ्क १९, निबन्ध अङ्क २ १२३
पूर्णाङ्क २०, संस्मरण अङ्क ३ ५२
पूर्णाङ्क २१, स्वदेशयात्रा अङ्क ३ ९९
पूर्णाङ्क २२, विदेशयात्रा अङ्क २ १०३
पूर्णाङ्क २३, छन्दकविता अङ्क ४ ७२
पूर्णाङ्क २४, चाडपर्व/संस्कृति अङ्क २ १०१
पूर्णाङ्क २५, लघुकथा अङ्क १ १२९
पूर्णाङ्क २६, नाटक अङ्क १ १४४
पूर्णाङ्क २७, लघुउपन्यास अङ्क १ १४६
पूर्णाङ्क २८, गद्यकविता अङ्क २ १०७

पूर्णाङ्क २९, राष्ट्रिय व्यक्तित्व अङ्क २	५७
पूर्णाङ्क ३०, छन्दकविता अङ्क ५	७४
पूर्णाङ्क ३१, राष्ट्रिय व्यक्तित्व अङ्क ३	५७
पूर्णाङ्क ३२, मुक्तक अङ्क १	१४७
पूर्णाङ्क ३३, कथा अङ्क ३	६१
पूर्णाङ्क ३४, गजल अङ्क १	१५४
पूर्णाङ्क ३५, समीक्षा अङ्क ४	४५
पूर्णाङ्क ३६, छन्दकविता अङ्क ६	७८
पूर्णाङ्क ३७, निबन्ध अङ्क ३	१२४
पूर्णाङ्क ३८, कथा अङ्क ४	६१
पूर्णाङ्क ३९, गद्यकविता अङ्क ३	११०
पूर्णाङ्क ४०, मुक्तक अङ्क २	१४९
पूर्णाङ्क ४१, समीक्षा अङ्क ५	४६
पूर्णाङ्क ४२, छन्दकविता अङ्क ७	८०
पूर्णाङ्क ४३, संस्मरण अङ्क ४	५२
पूर्णाङ्क ४४, निबन्ध अङ्क ४	१२४
पूर्णाङ्क ४५, संस्मरण अङ्क ५	५३
पूर्णाङ्क ४६, गजल अङ्क २	१५६
पूर्णाङ्क ४७, लघुकथा अङ्क २	१३२
पूर्णाङ्क ४८, छन्दकविता अङ्क ८	८३
पूर्णाङ्क ४९, कथा अङ्क ५	६२
पूर्णाङ्क ५०, समीक्षा अङ्क ६	४८
पूर्णाङ्क ५१, निबन्ध अङ्क ५	१२५
पूर्णाङ्क ५२, गद्यकविता अङ्क ४	११३
पूर्णाङ्क ५३, गजल अङ्क ३	१५७
पूर्णाङ्क ५४, छन्दकविता अङ्क ९	८६
पूर्णाङ्क ५५, लघुकथा अङ्क ३	१३४
पूर्णाङ्क ५६, निबन्ध अङ्क ६	१२६
पूर्णाङ्क ५७, निबन्ध अङ्क ७	१२६
पूर्णाङ्क ५८, गद्यकविता-५	११६
पूर्णाङ्क ५९, गद्यकविता अङ्क ६	११८
पूर्णाङ्क ६०, स्वदेशयात्रा अङ्क ४	९९
पूर्णाङ्क ६१, नाटक अङ्क २	१४५
पूर्णाङ्क ६२, कथा अङ्क ६	६२
पूर्णाङ्क ६३, मुक्तक अङ्क ३	१५०
पूर्णाङ्क ६४, समीक्षा अङ्क ७	४५

पूर्णाङ्क ६५, लघुकथा अङ्क ४	१३६
पूर्णाङ्क ६६, छन्दकविता अङ्क १०	८८
पूर्णाङ्क ६७, राष्ट्रिय व्यक्तित्व अङ्क ४	५८
पूर्णाङ्क ६८, राष्ट्रिय व्यक्तित्व अङ्क ५	५८
पूर्णाङ्क ६९, गीत अङ्क १	१६३
पूर्णाङ्क ७०, संस्मरण अङ्क ६	५४
पूर्णाङ्क ७१, कथा अङ्क ७	६३
पूर्णाङ्क ७२, छन्दकविता अङ्क ११	९१
पूर्णाङ्क ७३, गजल अङ्क ४	१५९
पूर्णाङ्क ७४, मुक्तक अङ्क ४	१५१
पूर्णाङ्क ७५, समीक्षा अङ्क ८	४७
पूर्णाङ्क ७६, निबन्ध अङ्क ८	१२७
पूर्णाङ्क ७७, गद्यकविता अङ्क ७	११९
पूर्णाङ्क ७८, छन्दकविता अङ्क १२	९३
पूर्णाङ्क ७९, संस्मरण अङ्क ७	५४
पूर्णाङ्क ८०, हाइकु अङ्क १	१६५
पूर्णाङ्क ८१, लघुकथा अङ्क ५	१३८
पूर्णाङ्क ८२, विदेशयात्रा अङ्क ३	१०३
पूर्णाङ्क ८३, अन्तर्वार्ता अङ्क १	१६८
पूर्णाङ्क ८४, छन्दकविता अङ्क १३	९५
पूर्णाङ्क ८५, लघुउपन्यास अङ्क २	१४६
पूर्णाङ्क ८६, कथा अङ्क ८	६३
पूर्णाङ्क ८७, चाडपर्व/संस्कृति अङ्क ३	१०१
पूर्णाङ्क ८८, संस्मरण अङ्क ८	५५
पूर्णाङ्क ८९, नाटक अङ्क ३	१४५
पूर्णाङ्क ९०, मुक्तक अङ्क ५	१५३
पूर्णाङ्क ९१, गजल अङ्क ५	१६१
पूर्णाङ्क ९२, लघुकथा अङ्क ६	१४१
पूर्णाङ्क ९३, निबन्ध अङ्क ९	१२७
पूर्णाङ्क ९४, चारु अङ्क १	१७०
पूर्णाङ्क ९५, गीत अङ्क २	१६४
पूर्णाङ्क ९६, स्वर्वार्ता अङ्क २	१६८
पूर्णाङ्क ९७, हाइकु अङ्क २	१६६
पूर्णाङ्क ९८, विदेशयात्रा अङ्क ४	१०४
पूर्णाङ्क ९९, समीक्षा अङ्क ९	४८
पूर्णाङ्क १०० इतिहास	५

चौथो परिच्छेद	विस्मरणको स्मरण : शब्दार्थ र वैजयन्ती -विनयकुमार शर्मा नेपाल	१७३
पाँचौ परिच्छेद	पुछारको पातो अन्तर्गत विधा-समालोचना	१९३
छैटौं परिच्छेद	उपसंहार तथा निष्कर्ष	१९७

विधागत क्रमसूची

विधा	**पृष्ठ**
कविता	
छन्दकविता अङ्क	**६५-९७**
गद्यकविता अङ्क	**१०४-१२२**
मुक्तक अङ्क	**१४७-१५४**
गजल अङ्क	**१५४-१६२**
गीत अङ्क	**१६२-१६५**
हाइकु अङ्क	**१६५-१६७**
चारु अङ्क	**१६९-१७१**
आख्यान	
कथा अङ्क	**५८-६४**
लघुकथा अङ्क	**१२८-१४४**
लघुउपन्यास अङ्क	**१४६-१४७**
नाटक/एकाङ्की	
नाटक/एकाङ्की अङ्क	**१४४-१४६**
निबन्ध	
संस्मरण अङ्क	**४९-५५**
राष्ट्रिय व्यक्तित्व अङ्क	**५५-५७**
स्वदेशयात्रा अङ्क	**९७-१००**

पहिलो परिच्छेद

परिचय

वैजयन्ती द्वैमासिक पत्रिकाले नेपाली साहित्यमा पुऱ्याएको योगदान शोधको विषय हो । नेपाली साहित्यको विकासमा **वैजयन्ती** पत्रिकाले पुऱ्याएको समस्यामा केन्द्रित भई त्यसको उपयुक्त समाधान खोज्ने उद्देश्य यस शोधकार्यको रहेको छ । **वैजयन्ती** पत्रिका नेपाली भाषाको विधाकेन्द्रित साहित्यिक पत्रिका हो । यस पत्रिका २०६६ साल वैशाखदेखि शब्दार्थ प्रकाशन काठमाडौंबाट प्रकाशित हुँदै आएको छ । **वैजयन्ती** पत्रिकाले साहित्यका कविता, निबन्ध, नाटक एकाङ्की र आख्यान विधाका छुट्टाछुट्टै विशेषाङ्क प्रकाशित गर्दै आएको छ । यस अङ्कसहित **वैजयन्ती**को १०० अङ्क प्रकाशित भएको छ । **वैजयन्ती**मा गद्य र पद्य दुवै प्रकारका कविता विशेषाङ्कको रूपमा प्रकाशित छन् । त्यसैगरी कविता, हाइकु, मुक्तक, गजल, लघुउपन्यास, निबन्ध, संस्मरण, स्वदेशयात्रा, विदेशयात्रा, संस्कृति, चाडपर्व, अन्तर्वार्ता/स्ववार्ता, लघुकथा, कथा, लघुउपन्यास, समीक्षा, एकाङ्की-नाटक आदि उपविधा समेटेर विशेषाङ्कको रूपमा प्रकाशित गर्दै आएको छ ।

वैजयन्ती पत्रिकामा अग्रज तथा अनुज स्रष्टाका लेख रचनाहरू समेटिएका छन् । साहित्यिक विधाका उपविधालाई पनि महत्त्वपूर्ण स्थान दिएर **वैजयन्ती**ले विशेषाङ्क प्रकाशित गरेको छ । **वैजयन्ती** पत्रिकामा हालसम्म चार हजारभन्दा बढी लेख रचनाहरू प्रकाशित छन् । **वैजयन्ती** पत्रिकाको संरक्षक वसन्तकुमार शर्मा नेपाल, निर्देशक विनयकुमार शर्मा नेपाल रहेका छन् भने प्रधान सम्पादकमा ठाकुर शर्मा भण्डारी (अङ्क ५-८६), प्रधान सम्पादक डा. रमेश शुभेच्छु (अङ्क ८७-१००) रहेका छन् । सम्पादक यादव भट्टराईको निरन्तरता अङ्क १-१०० सम्म निरन्तर देखिन्छ । त्यसैगरी कमला नेपाल, भाभा शर्मा, आभा शर्मा, विभव नेपाल र मातृका आचार्य सहयोगीको भूमिकामा रहेका छन् । यस पत्रिकाको नाम सुरुमा **जयन्ती** थियो । **जयन्ती** नामबाट मासिक रूपमा प्रकाशित भएको थियो । २०२७ देखि २०३१ सालसम्म जयन्ती प्रकाशित भएको थियो । यसबीचमा जयन्तीका दश अङ्क प्रकाशित भएको पाइन्छ । पछि **जयन्ती** पुनः नवीकरण गर्न प्राविधिक कारणले नमिलेकोले वै-जयन्ती प्रकाशन गरिएको हो ।

वैजयन्ती पत्रिकाको पहिलो अङ्क (२०६६) को सम्पादकीयमा यस पत्रिकाको प्रकाशन आरम्भ वसन्तकुमार शर्मा नेपालको सम्पादनमा २०२७/३१ सालमा **जयन्ती** मासिक पत्रिका प्रकाशन भएको पृष्ठभूमिलाई आधार बनाएर वसन्तकुमारकै संरक्षकत्वमा विनयकुमार शर्मा नेपालको निर्देशन र यादव भट्टराईको सम्पादनमा विधापरक पत्रिकाको आरम्भ गरिएको र पहिलो अङ्क समीक्षा अङ्कको रूपमा प्रस्तुत गरिएको सूचना समेटिएको छ । यस सूचनाबाट **वैजयन्ती** पत्रिकाको पृष्ठभूमि पहिल्याउन सकिन्छ ।

र यसै अङ्कमा नेपाली साहित्यमा **जयन्ती**ले पुऱ्याएको योगदानको चर्चा शिव रेग्मीले गरेका छन् । उनले विविध विषयको पत्रिका भए पनि पुराना पाण्डुलिपि, पूर्वीय साहित्यका केही झलक, साहित्यमा **जयन्ती** पत्रिकाको योगदान चाहिँ धेरै सम्झनुपर्ने बताएका छन् । यसले **जयन्ती**मा कस्ता विषयवस्तु प्रकाशित हुन्थ्यो भन्ने जानकारी गराएको छ ।

वैजयन्ती पत्रिकाको दोस्रो अङ्क (२०६६) को सम्पादकीयमा **वैजयन्ती**लाई विधागत रूपमा प्रकाशन गर्ने लक्ष्य अनुरूप हरेक अङ्कलाई फरक-फरक अङ्कमा प्रस्तुत गरिने जानकारी दिइएको छ ।

वैजयन्तीकै ११ अङ्क (२०६७) मा पत्रिका प्रकाशनको दोस्रो वर्ष पूरा गरेको उपालक्ष्यमा उत्कृष्ट रचनाहरूलाई छनोट गरी ती रचनाका रचनाकारहरूलाई सम्मान गर्ने परम्पराको थालनी गरेको जानकारी समेटिएको छ ।

वैजयन्ती को सम्पादकीय (२०७०) मा यस पत्रिकाले पाँच वर्ष पूरा गरेको र यसका सबै अङ्कहरू वेबसाइटमा व्यवस्थित ढङ्गले राखिएको सूचना समेटिएको छ । यस सूचनाबाट **वैजयन्ती** पत्रिका आधुनिक प्रविधिमा प्रवेश गरेको सूचना मिल्छ ।

यस्तै गरी **वैजयन्ती** पत्रिकाको अङ्क १०० (२०८२) को सम्पादकीयमा र वैजयन्तीको इतिहास परिच्छेदमा समेत यसको बृहत् चर्चा गरिएको छ र प्रत्येक अङ्कमा प्रकाशित रचना तथा सामग्रीहरूको सूची तयार गर्ने क्रममा साहित्यिक विधाको उपविधा विभाजन गरी लेखकको नामको वर्णानुक्रमका आधारमा सूची प्रस्तुत गरिएको छ ।

वैजयन्तीले अङ्क १ बाटै सम्बन्धित उपविधाको विधापरक समालोचना पुछारको पातो स्तम्भ अन्तर्गत प्रस्तुत गर्दै आएको छ ।

कविता विधाअन्तर्गतका छन्दकविता, गद्यकविता, गीत, गजल, मुक्तक, हाइकु, चारु अङ्कहरूमा समावेश गरिएका १६ विधा समालोचनाहरू वैजयन्तीको अङ्क ५० स्वर्णाङ्कमा र यसको कृतिगत रूपमा **शब्दार्थ सोपान** कविता खण्ड समालोचनासङ्ग्रह समेत प्रकाशित गरिएको छ ।

त्यस्तैगरी निबन्ध विधाअन्तर्गतका पूर्वस्मृति, राष्ट्रिय-व्यक्तित्व (जीवनी), संस्मरण, चाड/पर्व/संस्कृति, स्वदेशयात्रा, विदेशयात्रा, स्ववार्ता/अन्तर्वार्ता र निबन्ध अङ्कहरूमा समावेश गरिएका २३ विधा समालोचनाहरू वैजयन्तीको अङ्क ७५ हीरकअङ्कमा र यसको कृतिगत रूपमा **शब्दार्थ सोपान** निबन्ध खण्ड समालोचनासङ्ग्रह समेत प्रकाशित गरिएको छ ।

त्यस्तैगरी आख्यान विधाअन्तर्गतका लघुउपन्यास, कथा, लघुकथा र नाटक विधाअन्तर्गतका एकाङ्की (नाटक) तथा समीक्षा विधाअन्तर्गतका सैद्धान्तिक र प्रायोगिक समीक्षाका अङ्कहरूमा समावेश गरिएका २३ विधा समालोचनाहरू वैजयन्तीको अङ्क ९९ पूर्वशताङ्क अङ्कमा र यसको कृतिगत रूपमा **शब्दार्थ सोपान** आख्यान-नाटक-समीक्षा खण्ड समालोचनासङ्ग्रह समेत प्रकाशित गरिएको छ ।

**

दोस्रो परिच्छेद

नेपाली पत्रपत्रिका प्रकाशनको परम्परामा वैजयन्तीको परिचय र प्रकाशन

२.१ पृष्ठभूमि

मानवीय मनको कलात्मक अभिव्यक्ति साहित्य हो । साहित्य समाजको मूल्य, मान्यता र आकाङ्क्षाहरूको अभिलेख हो । त्यसैले साहित्यलाई समाजको ऐना भनिएको हो । साहित्य राष्ट्रको समसामयिक स्थितिको सूचक पनि हो । साहित्यले समाज कति विकसित छ भन्नेलाई पनि सङ्केत गर्दछ । साहित्य समाजका सम्पूर्ण विधि-व्यवहार र व्यक्तिका आकाङ्क्षाहरूको समेत आकलन गरेको हुन्छ ।

साहित्यसँग सम्बन्धित समाचार सङ्कलन, लेखन, सम्पादन र प्रकाशन गर्नु साहित्यिक पत्रकारिता हो । साहित्यिक सामग्रीहरूको संयोजन र साहित्यिक गतिविधिमा केन्द्रित सामग्रीहरूको प्रकाशन र प्रसारण गर्नु पनि साहित्यिक पत्रकारिता हो । वाङ्मयको अभिवृद्धिका दृष्टिले विभिन्न विधा कविता, निबन्ध, आख्यान (कथा, उपन्यास), नाटक, एकाङ्की, यात्रासंस्मरण, समीक्षा आदि सामग्रीलाई सम्पादन गरी प्रकाशनमा ल्याइने काम साहित्यिक पत्रकारिताले गर्छ (भट्टराई, २०५७ : १) । यस्ता साहित्यिक पत्रपत्रिकाहरूलाई सम्पादन, संयोजन र प्रकाशन गर्ने व्यक्तिहरूलाई साहित्यिक पत्रकार भनिन्छ ।

साहित्यिक पत्रकार समसामयिक साहित्यिक वातावरणका सम्बन्धमा अध्ययन गर्छ । विभिन्न राष्ट्रका संस्कृति र साहित्यका बारेमा पनि विशेष जानकारी लिन्छ । साहित्यिक पत्रकारले आफ्ना पत्रिकामा प्रकाशनार्थ आएका कृतिहरूको उचित मूल्याङ्कन गरी तिनलाई यथोचित रूपमा प्रस्तुत गर्छ । समाजमा साहित्यिक वातावरण तयार गरी समाजलाई चाहिने साहित्यिक प्रवृत्तिका विषयमा र साहित्यले लिएका मोडहरूका बारेमा साहित्यिक पत्रकारहरूले आफ्ना सम्पादकीय वा टिप्पणी तथा सामयिक विषयका लेखहरूका माध्यमबाट साहित्यिक वातावरणको निर्माण गर्दछ (भट्टराई, २०५७ : १) । व्यक्तिमा पढ्ने बानीको विकास तथा सामाजिक रुचि निर्माणमा पनि साहित्यिक पत्रकारिताले योगदान पुऱ्याउँछ ।

ईशापूर्व एघारौं शताब्दीमा चीनमा मुद्रण थालनी भयो । कडा माटो, ढुङ्गा र काठहरूमा खोपेर अक्षर वा चित्र बनाई त्यसमाथि कुनै कालो पदार्थ पोतेर कागजमा उतारिन्थ्यो । सन् १४४० मा युरोपेली जोहान गुटेनवर्गले मुद्रण गर्न मिल्ने अक्षर र प्रेस

समेतको आविष्कार गरे । सन् १७०० को प्रारम्भतिर अमेरिकी वेन्जामिन फ्रैंकलिनले नवीन प्रेस तयार पारेका थिए । त्यसपछि बेलायमा अठारौं शताब्दीको पूर्वार्द्धमा फलामे प्रेस र धातुका अक्षरहरूको आविष्कार भयो (भट्टराई, २०५७ : १) । नयाँ-नयाँ प्रविधि र आविष्कारका साथ प्रेस उद्योगका रूपमा विश्वभर फैलिएको हो ।

नेपाली पत्रपत्रिकाको इतिहास खोतल्दै जाँदा मुलुकभित्र र बाहिर भएका विभिन्न साहित्यिक गतिविधिको पृष्ठभूमिबाट नै पत्रकारिताको जन्म भएको भएको हो । नेपाली भाषा र साहित्यको विकासका निम्ति कोशेढुङ्गा बनेको भारतको बनारसमा नेपाली युवा साहित्यकारहरूले सञ्चालन गरेका साहित्यिक गतिविधिहरूबाट नै पत्रपत्रिकाको प्रकाशन सुरु भएको हो । वनारसमा सञ्चालित साहित्यिक गतिविधिहरूलाई प्रकाशनको मौका प्रदान गर्ने उद्देश्यले मोतीराम भट्टको सम्पादनमा वि.सं. १९४३ मा वनारसबाट नेपाली भाषामा **गोरखा भारत जीवन** पत्रिकाको प्रकाशन आरम्भ भएको थियो (भट्टराई, २०५७ : १) यसरी प्रवासी भूमिबाट आरम्भ भएको नेपाली पत्रपत्रिका प्रकाशनको परम्परा प्रवासका विभिन्न भू-भागहरूमा विस्तारित हुँदै १९५५ सालमा नेपाल प्रवेश गऱ्यो । त्यसपछि विभिन्न कालमा गोरेटाहरूको निर्माण गर्दै परिष्कृत र परिमार्जित हुँदै नेपाली पत्रपत्रिका प्रकाशनको परम्पराले गति लिएको हो । यसलाई विभिन्न चरण, शीर्षक, उप-शीर्षकअन्तर्गत राखेर अध्ययन गरिएको छ ।

२.२ प्राम्भदेखि २००७ सालसम्म

नेपालमा पत्रपत्रिका प्रकाशनको इतिहास लामो छैन । नेपाली भाषा र साहित्यको विकास भएको धेरै पछि मात्रै पत्रपत्रिको इतिहास सुरु भएको हो । नेपालमा स्थापित प्रेस परम्परालाई हेर्दा वि.सं १९०८ मा तत्कालीन प्रधानमन्त्री जङ्गबहादुर राणाले बेलायतबाट हातेप्रेस ल्याएका थिए जसलाई **गिद्धेप्रेस** पनि भनिन्छ । त्यसैबाट नेपालमा छापाखानाको इतिहास सुरु भएको तथ्य फेला पर्दछ (देवकोटा, २०५१ : २९) । यद्यपि छाप्ने कलाको परम्परा भने नेपालमा अगाडि नै सुरु भइसकेको थियो तर आधुनिक छापाखानाको इतिहासको प्रारम्भ गर्ने श्रेय जङ्गबहादुरलाई नै छ । जङ्गबहादुरद्वारा ल्याइएको यो प्रेस सार्वजनिक रूपमा भने उपलब्ध थिएन । सर्वसाधारणले यस छापाखानालाई उपयोग गर्न पाउँदैनथे किनकी **गिद्धेप्रेस** सरकारी कार्यालयको प्रयोजनमा नै सीमित थियो (देवकोटा, २०५१ : २९) । **गिद्धेप्रेस** मुद्रण इतिहासको जन्मदाता हो । **गिद्धेप्रेस** प्रारम्भमा कहाँ जन्म भयो र यसले के-के छाप्यो भन्ने प्रमाण अहिलेसम्म फेला परेको पाइँदैन । यसका अतिरिक्त तत्कालीन समयमा वि.सं. १९१९ अगावै **मनोरञ्जन छापाखाना** अस्तित्वमा आएको हो ।

वि.सं १९२८ तिर वीर शमशेरद्वारा स्थापित **नारायणहिटी छापाखाना**, १९४९ तिर अस्तित्वमा आएको **वसन्तपुर जङ्गीलिथो**, यसै समयतिर कुवेररत्न बज्राचार्यले आफ्नो हातले बनाएर सञ्चालन गरेको **बुद्धप्रेस** र १९५० साल असारमा मोतीराम भट्ट

र उनका सहयोगीद्वारा ठँहिटीमा स्थापित **पाशुपत प्रेस** नै नेपालमा प्रकाशको थालनी गर्ने प्रारम्भिक साधन हुन् ।

वि.सं १९४३ मा बनारसबाट प्रकाशित भएको **गोरखा भारत जीवन**बाट प्रारम्भ भएको नेपाली पत्रपत्रिका प्रकाशनको परम्परा १९५५ सालमा नेपाल भित्रियो । मोतीकृष्ण शर्माको सम्पादनमा १९५५ साल साउन महिनामा काठमाडौँबाट प्रकाशित **सुधासागर** मासिक नै नेपालभित्रबाट प्रकाशित नेपाली पत्रकारिताको इतिहासमा सबैभन्दा पहिलो पत्रिका हो (देवकोटा, २०५१ : २९) । पं नरदेव मोतीकृष्ण शर्माको सम्पादनमा **पाशुपत प्रेस** ठँहिटी काठमाडौँबाट छापिई निस्कने गरेको यो पत्रिका नेपाली भाषा र साहित्यको उन्नति गर्ने उद्देश्य लिएर प्रकाशित भएको थियो । यस पत्रिकामा कविता, कथा जस्ता साहित्यिक रचनाहरू प्रकाशित गरिन्थे तर पनि यस पत्रिकाको के कस्तो थियो भन्ने बारेमा अहिलेसम्म कुनै प्रमाण फेला परेको छैन (देवकोटा, २०५१ : २९) । पत्रपत्रिका प्रकाशनका क्षेत्रमा विशेष गरी राष्ट्रभित्रका चेतनशील समुदाय बढी संवेदनशील रहेका हुन्छन् । मुलुकभित्रको राजनीतिक गतिविधिसँग यो समुदाय जोडिने हुनाले स्वाभाविक रूपमै पत्रकारिता क्षेत्रमा पनि राजनीतिक गतिविधिको प्रभाव पर्न जान्छ । सोही अनुरूप नेपाली पत्रकारिताको इतिहासले पनि आफ्ना मोडहरू निर्माण गर्दै अघि बढेको देखिन्छ ।

सुधासागर नेपालबाट प्रकाशित हुने पहिलो श्रेय प्राप्त गरे पनि नेपाली भाषामा प्रकाशित पत्रपत्रिकाको इतिहास भने सोभन्दा अघिदेखि नै नेपालबाट सुरु भएको देखिन्छ । नेपाली पत्रपत्रिका प्रकाशनको प्रारम्भिक ऐतिहासिक पृष्ठभूमि भारतबाट सुरु भएको तथ्य प्राप्त भइसकेको अवस्थामा नेपाली पत्रपत्रिका प्रकाशन परम्पराको अध्ययन भारतमा प्रकाशित पत्रपत्रिकालाई छाडेर अध्ययन अनुसन्धान गर्दा अधुरो नै रहन्छ ।

हालसम्मको खोज अनुसार वि.सं. १९४३ मा प्रकाशित **गोर्खा भारत जीवन** पत्रिकाले नै नेपाली भाषामा प्रकाशित पहिले पत्रिका हुने श्रेय प्राप्त गरेको हो । बनारसबाट बाबु रामकृष्ण शर्मा र कवि मोतीराम भट्टको संयुक्त प्रयासमा **भारत जीवन प्रेस**बाट प्रकाशित भई यो पत्रिका अस्तित्वमा आएको हो ।

यसरी नेपाल बाहिर र नेपालभित्रका प्रारम्भिक प्रयासहरू वर्तमान अवस्थासम्म प्राप्त नभए पनि यिनीहरूले खनेको गोरेटोलाई अझ विस्तृत र सुदृढ गर्दै अन्य विविध पत्रपत्रिकाले जन्म लिन सुरु गरेको पाइन्छ । यसै क्रममा **गोरखा भारत जीवन**को प्रकाशन भएको देखिन्छ । जसले भारतका विभिन्न शैक्षिक केन्द्रहरूमा छरिएर रहेका नेपाली विद्यार्थीहरूका लागि प्रेरणाको स्रोतको काम गऱ्यो । फलस्वरूप भारतका विभन्न शहरहरूबाट नेपाली पत्रपत्रिका प्रकाशित हुन थाले । प्रवासबाट प्रकाशित भएको दोस्रो पत्रिकाको रूपमा इ.सं. १९१० मा पादरी गङ्गाप्रसादको सम्पादनमा दार्जिलिङबाट **गोर्खे खबर कागज** नामक मासिक पत्रिका प्रकाशित भएको पाइन्छ । यस पत्रिकालाई दार्जिलिङ भेगका (बनारसबाहेक) प्रकाशित पहिलो पत्रिका मानिन्छ (शर्मा, २०५२ : ३४) । **गोरखा**

प्रेस दार्जिलिङबाट प्रकाशित यस पत्रिकाले नेपाली साहित्यको उत्थानमा ठूलो सहयोग पुऱ्याएको छ। यसले तत्कालीन नेपाली साहित्यको जग बसाउने काममा प्रशस्त सहयोग गरेको थियो (शर्मा, २०५२ : ३४)। उपर्युक्त प्रकाशन परम्परामा १९५८ साल वैशाख २४ गते सोमबारका दिन नेपालबाट प्रकाशित हुने दोस्रो पत्रिकाको **गोरखापत्र** प्रकाशन प्रारम्भ भएको देखिन्छ (शर्मा, २०५१ : ६)। प्रारम्भमा साप्ताहिक रूपमा प्रकाशित भएको **गोरखापत्र**को प्रकाशन २००० साल असोज २९ गतेदेखि अर्धसाप्ताहिक, २००३ साल पुस ८ गतेदेखि त्रिसाप्ताहिक र २०१७ साल फागुन ७ गतेदेखि दैनिक पत्रिकाको रूपमा प्रकाशित भयो (भुसाल र अन्य, २०५० : २३)।

समाचारप्रधान पत्रिका भएर पनि यस पत्रिकाले नेपाली साहित्यको विकासमा योगदान पुऱ्याएको पाइन्छ। वि.सं. १९९१ मा प्रकाशित **शारदा** पूर्वको नेपाली साहित्यको रूपरेखा खोज्नका लागि **गोरखापत्र** कै पाना पल्टाउनुपर्ने हुन्छ। कथा, कविता, लेख, रचना र धारावाहिक रूपमा उपन्याससमेत प्रकाशित गरेर यस पत्रिकाले सिङ्गो नेपाली साहित्यको विकासमा महत्त्वपूर्ण योगदान पुऱ्याएको छ। प्रारम्भमा प्रकाशित हुँदा **गोर्खापत्र**को रूपमा प्रकाशित भएको यस पत्रिकाले वि.सं. १९८३ साल जेठ ४ गतेदेखि आफ्नो हिज्जेमा परिवर्तन गरी **गोरखापत्र** लेख्न थालेको हो।

गोरखापत्रको प्रकाशन तत्कालीन प्रधानमन्त्री देवशमशेरको पालामा भएको हो। **गोरखापत्र**ले नेपाली साहित्यको श्रीवृद्धि गरेको पाइन्छ। तत्कालीन नेपाली साहित्यिक आकाशमा अन्धकार र अन्यौलको कालो बादल मडारिइरहेको अवस्था एकातिर विद्यमान थियो भने अर्कोतिर नेपाली जनता राणा शासनको दमन र कुचक्रले आहात भएका थिए। यस्तो कुशासनले पनि नेपाली पत्रपत्रिकाको प्रकाशन परम्परालाई पछाडि धकलेको देखिन्छ।

तत्कालीन एकतन्त्रीय जहानियाँ राणाशासनको वक्रदृष्टि मुलुकको शैक्षिक क्षेत्रमा पनि व्याप्त रह्यो। यसले गर्दा जनताहरू शिक्षाको न्यानो घामबाट वञ्चित भइरहे। यसरी शैक्षिक क्षेत्रबाट टाढा हुन पुगेको नेपाली तत्कालीन नेपाली समाजले पत्रपत्रिकाको ज्योतिर्मय स्पर्शबाट पनि वञ्चित रहनुपर्ने बाध्यात्मक परिस्थितिका कारण नेपाली समाज जागरण, उन्नति र प्रगतीद्वारा गतिमान हुन सकेन। आफ्नो देशभित्र रहेको कुशासनको कुचक्रले ठिंगुरिएर रहनु परेको चेतनाको बेगवान तरङ्ग भारतका विभिन्न ठाउँहरूमा सलबलाउन थाले। यसको फलस्वरूप भारतमा भने निरन्तर रूपमा विविध साहित्यिक विधाहरूलाई समेट्दै नेपाली पत्रपत्रिकाहरू प्रकाशित भइरहेका देखिन्छन्। नेपालबाट अध्ययनार्थ भारतका विभिन्न ठाउँहरूमा पुगेका विद्यार्थीहरू एवम् प्रवासमै स्थायी रूपमा बसोवास गरी बसेका साहित्यानुरागी नेपालीहरूको सङ्ख्यामा सक्रियतामा विभिन्न पत्रपत्रिकाहरू प्रकाशित भएका देखिन्छन्।

वि.सं. १९५९ मा धारावाहिक रूपमा उपन्यास प्रकाशित गर्ने उद्देश्यले सदाशिव

शर्माको सम्पादकत्वमा **तरङ्गिणी** नामक मासिक औपन्यासिक पत्रिकाको प्रकाशन प्रारम्भ भएको देखिन्छ । यस पत्रिकाले नेपाली आख्यानको क्षेत्रमा एउटा महत्त्वपूर्ण योगदान पुऱ्याएको मानिन्छ । साथै यसले पत्रपत्रिकामा उपन्यासलाई पनि प्रकाशित गर्ने एउटा परम्पराको सुरुआत गरेको देखिन्छ । यसपछि रसिक समाज, गङ्गादत्त शर्माको व्यवस्थापनमा बनारसबाट वि.सं. १९६३ असारमा **सुन्दरी** मासिक पत्रिकाको प्रकाशित भएको र यस पत्रिकासँग सोमनाथ सिग्देल, राममणि आचार्य दीक्षित, लेखनाथ पौड्यालजस्ता भाषा साहित्यसेवी सर्जकहरू सम्बन्धित रहेका देखिन्छन् तर पनि यसले आफ्नो दीर्घ जीवनको निर्माण गर्न नसकी छोटो अवधिमै बन्द हुनुपऱ्यो । वि.सं. १९६५ कात्तिकदेखि **माधवी** मासिक पत्रिका प्रकाशित हुन थालेको भेटिन्छ । मातृकाप्रसाद अधिकारीको सम्पादनमा बनारसबाटै प्रकाशित हुन थालेको यस पत्रिकाले उद्देश्य मातृभाषा नेपालीको सेवा गर्नु रहेको देखिन्छ । निबन्ध, प्रबन्धको प्रकाशन सुरु गरी उक्त पत्रिकाले नेपाली गद्य साहित्यको प्रणेता बन्ने अवसर पाएको छ (कुँवर, २०३३ : ११) ।

उपर्युक्त पत्रिकाहरू दीर्घजीवी हुन नसके पनि छोटो समयमानै नेपाली भाषा र साहित्यलाई परिणात्मकभन्दा गुणात्मक उचाइ प्रदान गर्दै समग्र नेपाली साहित्यलाई अग्रगामी यात्रामा अग्रसर भने अवश्य नै गराएको छ । यस समयमा भारतका विभिन्न ठाउँहरूबाट प्रकाशित भई नेपाली साहित्यको श्रीवृद्धिमा थेरथोर योगदान पुऱ्याउने पत्रिकाहरूमा बनारसबाट क्रमशः **चन्द्र** मासिक (१९७१), **गोर्खाली** (सा.१९७२, सम्पा. सूर्यविक्रम ज्ञवाली), **जन्मभूमिमा** १९७९, सम्पा.सूर्यविक्रम ज्ञवाली, **राजभक्ति** (सा.१९८३, सम्पा.शम्भुप्रसाद ढुङ्गेल, **उदय** (मा. १९९३, सम्पा.काशीबहादुर श्रेष्ठ), **सर्वहितैषी** पत्रिका (मा.१९९७, सम्पा. तेजबहादुर), **युगवाणी** प्रमुख रहेका छन् । यसैगरी दार्जिलिङबाट पनि पत्रपत्रिकाहरूको प्रकाशनको शृङ्खला चलेको पाइन्छ । यहाँबाट प्रकाशित प्रमुख पत्रपत्रिकाहरूमा **चन्द्रिका** (मा.१९७४,सम्पा पारसमणि प्रधान), नेपाली साहित्य सम्मेलन पत्रिमा (वा.सम्पा. पदमप्रसाद प्रधान, नेबुला (मा.१९९३, सम्पा.के.डी प्रधान), **खोजी** (१९९८, सम्पा.रूपनारायण सिंह) र **गोर्खा** (सा.२००२, सम्पा रणधीर सुब्बा) आदि रहेका छन् । त्यसैगरी देशरादुनबाट प्रकाशित प्रमुख पत्रिकाहरूमा **गोर्खासंसार** (सा. १९८३, सम्पा. ठाकुरचन्दन सिंह) र **तरुण गोर्खा** (सा.१९८९, सम्पा.ठाकुरचन्दन सिंह) आदि रहेका छन् (शर्मा, २०५१ : २४-४०) । यसैक्रममा आसामबाट प्रकाशित प्रमुख पत्रिकाहरूमा **गोर्खासेवक** (सा.१९९२, सम्पा. मणिसिंह गुरुङ) आदि नेपाली पत्रपत्रिकाको इतिहासमा आफ्नो ठाउँ बनाउन सफल पत्रिकाहरू हुन् ।

गोरखापत्रको प्रकाशनपछि **शारदा** प्रकाशनसम्मको लामो समयसम्म नेपाल भित्रबाट कुनै पनि पत्रिका प्रकाशित भएको पाइँदैन । सरकारी तवरबाट पत्रिकाहरू प्रकाशन गर्नेतर्फ कुनै पनि चासो देखाइएको पाइन्न बरु जनचेतना फैलाएर सत्ताको तख्ता पलट हुने तत्कालीन राणासरकारले पछि अझ नियन्त्र गर्ने र दबाउने काम गरेको

पाइन्छ । श्री ३ चन्द्रशमशेरको शासनकालभरि जिङ्ग्रिएको नेपाल भित्रको पत्रपत्रिका प्रकाशनको परम्परामा वि.सं. १९९० को दशक महत्त्वपूर्ण मोडका रूपमा देखापऱ्यो । चन्द्रशमशेरको शासनकाल समाप्त भई जुद्धशमशेरको उदय भएपछि विदेशमा केन्द्रित रहेको पत्रपत्रिकासम्बन्धी गतिविधि पुनः नेपाल भित्रियो । यसैक्रकमा ऋद्धिबहादुर मल्लको सम्पादनमा वि.सं. १९९१ साल फागुन महिनादेखि काठमाडौँमा **शारदा** (मासिक) पत्रिकाको प्रकाशन आरम्भ भयो । राणाशासनकालमा जन्मिएको यस पत्रिकालाई आर्थिक रूपमा सरकारी सहयोग प्राप्त भएकाले शासकस्तुतिलाई पनि यसले महत्त्व दिएको थियो (रेग्मी, २०४९ : ६) ।

तत्कालीन राजनैतिक जटिलताको बाध्यात्मक स्थितिले गर्दा शासकस्तुतिलाई महत्त्व दिनु परे पनि नेपाली भाषा र साहित्यको क्षेत्रमा यसले जुन किसिमको योगदान पुऱ्यायो, त्यसको ऐतिहासिक महत्त्व रहेको छ । यस पत्रिकाले जिया अङ्क, नारी अङ्क, मोहन अङ्क लगायतका विभिन्न विशेषाङ्कहरू प्रकाशित गर्नुका साथै महिलाहरूका रचनाहरूलाई महत्त्वका साथ प्रकाशित गऱ्यो । **शारदा** नेपाली साहित्यका साथै पत्रपत्रिकाको इतिहासमा पनि गौरवमय छवि बोकेर बसेको छ । यसको नेपाली साहित्यप्रतिको देन अभूतपूर्व मानिन्छ । जम्मा १८० अङ्क प्रकाशित गर्न सफल पत्रिकाले झन्डै तीन दशकको सुनौलो इतिहास बोकेको छ । यस पत्रिकाले दर्जनौं साहित्यकारहरूलाई जन्माउन, हुर्काउन र स्थापित गराउनमा अग्रणी भूमिका खेलेको पाइन्छ । नेपाली भाषा र साहित्यलाई जीवन्त बनाउँदै आधुनिक युगमा प्रवेश गराउने श्रेय पनि यसै पत्रिकालाई प्राप्त छ । **शारदा** प्रकाशनको छ महिनापछि उद्योगसम्बन्धी लेख, रचना प्रकाशित गर्ने उद्देश्यले वि.सं. १९९२ भदौदेखि काठमाडौँबाटै सूर्यभक्त जोशीको सम्पादकत्वमा **उद्योग** नामक पाक्षिक पत्रिकाको प्रकाशन सुरु भएको देखिन्छ । १६ वर्षसम्म अनवरत सेवा प्रदान गरेको यो पत्रिका २००८ सालमा बन्द भयो ।

यस अवधिमा प्रकाशित मासिक पत्रिकाहरूको श्रृङ्खलामा देखा परेको अर्को पत्रिका **साहित्यस्रोत** (२००४) हो । नेपाली साहित्य परिषद्द्वारा हृदयचन्द्रसिंह प्रधानको सम्पादमा काठमाडौँबाट प्रकाशित हुने यस पत्रिकाले पनि नेपाली भाषा र साहित्यको प्रवाहलाई अघि बढाउन महत्त्वपूर्ण भूमिका खेलेको पाइन्छ । जनचेतना वृद्धि गर्ने खालका नयाँ-नयाँ साहित्यिक रचनाहरू प्रकाशित गर्दै अगाडि बढेको यो पत्रिका २ वर्ष ९ महिनाको उमेरमा नै बन्द हुन पुग्यो । छोटो समयमा नै बन्द भए पनि उक्त परिषद्ले कविसम्मेलन जस्तो नयाँ परम्पराको थालनी गरेर पहिलोपल्ट कवि तथा लेखकहरूको सम्मान गर्ने प्रशंसनीय कार्य गरेको देखिन्छ साथै साहित्यस्रोत पत्रिकाका माध्यामबाट नेपाली भाषा र साहित्यमा नयाँ जागरण ल्याई जनचेतना उकास्नमा ठूलो भूमिका खेलेको पनि देखिन्छ । यसै समयको अर्को मासिक पत्रिकाका रूपमा २००५ सालमा देवीप्रसाद रिमालको सम्पादनमा प्रकाशित **आँखा** देखापऱ्यो भने यसै वर्ष जितेन्द्रबहादुर शाह र अन्यको सम्पादनमा

नेपाल शिक्षा पनि प्रकाशित भयो । **आँखा** पत्रिकाको प्रकाशन विद्यालयस्तरका छात्रछात्रा र शिक्षकका लेख, रचना प्रकाशित गर्ने उद्देश्यबाट भएको देखिन्छ । नवोदित प्रतिभाहरूलाई साहित्यिक सिर्जनातर्फ प्रेरित गर्नुमा यस पत्रिकाको महत्त्वपूर्ण भूमिका रहेको थियो ।

यसै वर्ष अथवा २००५ सालमा देशभित्र बढ्दै गएको जनचेतनालाई नियन्त्रण गर्नका लागि मोहन शमशेरले नेपालमा पहिलोपल्ट छापाखाना र प्रकाशनसम्बन्धी ऐन जारी गरे । यसले पत्रकारिताको विकासमा अवरोध खडा गरे पनि भित्रभित्रै सल्किरहेको राणाविरोधी जागरणले गर्दा पत्रपत्रिका प्रकाशनको गति पूर्ण रूपले अवरुद्ध भने भएन । यसै क्रममा अर्को मासिक पत्रिकाको रूपमा २००६ सालमा शेषराज शर्माको सम्पादनमा **पुरुषार्थ** को प्रकाशन थालिएको पाइन्छ । सरकारी सहयोगमा सञ्चालित यस पत्रिकाले पनि विभिन्न किसिमका साहित्यिक रचनाहरू प्रकाशित गरेर आफूलाई साहित्यिक पत्रपत्रिकाको कोटिमा उभ्याउने काम गऱ्यो ।

पाक्षिक पत्रिका प्रकाशनको लहरमा घरेलु इलमसम्बन्धी प्रचार गर्ने उद्देश्यले २००४ सालमा जेठमा **घरेलु इलम** पत्रिकाको प्रकाशन आरम्भ भएको पाइन्छ भने यसै क्रममा काठमाडौं म्युनिसिपल समितिद्वारा २००४ सालमै प्रकाशित काठमाडौं **म्युनिसिपल पत्रिका**को आ-आफ्नो प्रकारका उद्देश्य रहे पनि साहित्यिक गतिविधिमा पनि यिनले केही न केही सहयोग पुऱ्याए । यी पत्रिकाहरूको प्रकाशनले पनि स्थायित्व प्राप्त गर्न नसकी छोटै समयमा बन्द हुन पुगे ।

यसरी २००७ सालपूर्वको नेपाली पत्रपत्रिका प्रकाशन परम्पराको अवस्थालाई नियाल्दा पूर्ण रूपमा सन्तोषजनक अवस्था नरहे पनि यस अवधिभित्र देखिएका उपब्धिलाई भने कम आँक्न सकिँदैन । यस अवधिमा प्रकाशित पत्रपत्रिकाहरू कतिपय अल्पायुमै लोप भएर अस्तित्वविहीन भए भने कतिपय पत्रिकाहरू दीर्घायु प्राप्त गर्न सफल देखिन्छन् । यसरी अल्पायुमै बन्द भएका वा समयको यात्रासँगै सहयात्री बन्न सफल पत्रिकाहरू नै किन नहोउन् सबैले साहित्यलाई गतिमान बनाउँदै उन्नति र प्रगतिको पथतर्फ डोऱ्याएको देखिन्छ ।

नेपालको अस्थिर राजनैतिक वातावरण, दयनीय शैक्षिक गतिविधि, अपेक्षाकृत जनचेतनाको अभाव एवम् विपन्नताले ग्रसित जनजीवनको अवस्थाले गर्दा जनमानसमा पठन-पाठनको प्रक्रिया सुचारू रूपले चल्न सकेको देखिँदैन । फलस्वरूप प्रकाशित पत्रपत्रिकाले आफूलाई दीगो र दह्रिलो बनाउन नभ्याउँदै विस्मृतिको गर्भमा लुक्न विवश हुनु परेको पाइन्छ । तथापि आजका नेपाली पत्रपत्रिकाले जुन उपलब्धि हासिल गरेका छन्, तिनको पृष्ठभूमि र जग भन्नु नै २००७ सालअघिका पत्रपत्रिकाहरू हुन् । २००७ सालपूर्वको राणा शासनभित्रको क्रुरताले गर्दा पत्रपत्रिकाहरू स्वतन्त्र रूपमा प्रकाशित हुन नसक्नु, जनचेतना विस्तार हुने डरले राणाहरूले पत्रिका प्रकाशनमा अवरोध खडा गर्नु, पत्रपत्रिका प्रकशनका लागि निजीस्तरका प्रेसहरूको अभाव हुनु, प्रकाशित पत्रपत्रिकाहरू

समेत सरकारी नियन्त्रणमा लिएर आफ्नो अनुकूल सञ्चालन गर्नु जस्ता कठिन परिस्थितिले पत्रपत्रिका प्रकाशनको गति स्वदेशमा भन्दा विदेशमा नै केन्द्रित भएको देखिन्छ । यति धेरै अप्ठ्यारा परिस्थितिहरू हुँदा पनि **गोरखापत्र** दीर्घजीवी पत्रिकाको प्रकाशन हुनु, **शारदा** जस्तो युग संवाहक साहित्यिक पत्रिका प्रकाशन हुनु र त्यस अवधिमा प्रकाशित सम्पूर्ण पत्रपत्रिकाहरूले साहित्यिक सिर्जनालाई स्थान दिनुलाई २००७ सालपूर्वको महत्त्वपूर्ण साहित्यिक उपलब्धिको रूपमा लिन सकिन्छ ।

२.३ २००७ देखि २०१७ सालसम्म

नेपाली पत्रपत्रिकाको ऐतिहासिक परम्परा २००७ सालसम्म आधा शताब्दि नाघिसकेको भए तापनि त्यस समयसम्म साहित्यमा खासै नवीन प्रयोग हुन सकेनन् । नेपाली भाषालाई स्तरीयता प्रदान गर्नु र साहित्यमा विविधताका दृष्टिले खड्किरहेका विभिन्न विधाहरूलाई अगाडि बढाउनु अनि अनूदित रचनाहरूलाई प्रश्रय दिनु नै पत्रपत्रिकाहरू व्यस्त थिए । तत्कालीन अवस्थामा नेपालभित्र विद्यमान एकतन्त्रीय राणाशासनको कठोर दमनभित्र जकडिएको नेपाल र नेपालीरुलाई शिक्षा-दीक्षा तथा पठन-पाठनको समूचित व्यवस्था नहुनले अन्धकारभित्र रहनुपर्ने बाध्यात्मक अवस्था विद्यमान थियो । शोषणको बर्बरतापूर्ण परिस्थितिबाट मन्द गतिमा नै भए पनि नेपालीहरू त्यसको विरोधमा आफूलाई सङ्गठित गर्दै सम्भावित विस्फोटनको तयारीमा गोलबन्द हुँदै थिए । यही परिस्थितिमा विश्वका अन्य मुलुकमा देखा परेको शैक्षिक जागरण र छिमेकी मुलुक भारतमा आएको प्रजातन्त्रको लहरका साथै शैक्षिक उन्नयनले गर्दा विस्फोटनको सङ्घारमा रहेको नेपाली आन्दोलित मनस्थितिमा थप ऊर्जाको काम गऱ्यो । फलस्वरूप नेपालमा वि.सं. २००७ को क्रान्तिले नेपालीहरूलाई राणा शासनविरूद्ध उभ्यायो । अन्ततः देशमा प्रजातन्त्रको ढोका खुल्यो । देशका विभिन्न भागरुमा अनेक सामाजिक संघ संस्थाहरू खुल्न थाले । कवि तथा लेखकले पनि जनपक्षीय अभिव्यक्तिमा बढी जोड दिन थाले । यो उन्मुक्त वातावरणले मुलुकभित्र पत्रपत्रिकाको विशिष्ट श्रृङ्खला नै सुरु भयो । २००७ सालपछि आएको वाक् स्वतन्त्रता र प्रकाशन स्वतन्त्रताले गर्दा राजनैतिक दृष्टिबाट प्रभावित पत्रिकाहरू पनि पर्याप्त मात्रामा प्रकाशित हुन थाले । राजनैतिक क्षेत्रमा आएको यस प्रकारको परिवर्तनले गर्दा जनचेतनाको अभिवृद्धि गर्ने खालका समाचारप्रधान पत्रिकाको प्रकाशनमा पनि तीव्रता आयो । दैनिक, अर्धसाप्ताहिक, साप्ताहिकजस्ता पत्रिकाहरूको प्रकाशन पनि धमाधम हुन थाल्यो । यसैले २००७ देखि २०१७ सालसम्मको एक दशकको अवधि नेपाली पत्रकारिताको इतिहासमा एउटा महत्त्वपूर्ण समयको रूपमा रहेको देखिन्छ ।

श्री ५ त्रिभुवनबाट प्रजातन्त्र स्थापनाको शाही घोषणा हुनुभन्दा तीन दिनअघि अर्थात् २००७ साल फागुन ४ गतेदेखि जागरण सञ्चालक समिति काठमाडौंबाट हृदयचन्द्रसिंह प्रधानको सम्पादनमा **जागरण साप्ताहिक** प्रकाशित हुन थाल्यो । प्रजातन्त्रको मिर्मिरे

प्रकाशमा देखा परेको यस पत्रिकाले १०४ वर्षसम्मको एकतन्त्रीय राणा शासन र हावी हुँदै गइरहेको काँग्रेस नीतिको समेत आलोचना-प्रत्यालोचना गरी जनतामा जागरणल्याई जनपक्षीय अभिव्यक्ति दिनमा प्रमुख भूमिका खेल्यो । नेपाली पत्रकारिताको इतिहासमा २००७ सालपूर्व कतै पनि दैनिक पत्रिकाको प्रकाशन भएको थिएन । २००७ सालको राजनैतिक परिवर्तनसँगै २००७ साल फागुन ८ गतेदेखि सिद्धिचरण श्रेष्ठको सम्पादनमा काठमाडौँबाट **आवाज** दैनिक पत्रिकाको आरम्भ भयो । यो पत्रिका नै नेपाली साहित्यिक पत्रकारिताको इतिहासमा प्रथम दैनिक पत्रिका थियो । मुलतः समाचारप्रधान पत्रिकाको रूपमा प्रकाशित यो पत्रिका २००८ साल पुससम्म सञ्चालित भई बन्द हुन पुग्यो । यसै श्रृङ्खलामा २०१७ सालसम्ममा देखा परेका महत्त्वपूर्ण दैनिक पत्रिकाहरूमा पशुपतिदेव पाण्डेका सम्पादनमा **समाज** (२०११) विन्दुनाथ प्याकुरेलको सम्पादनमा प्रकाशित **हालखबर** (२०१३) मणिकलाल श्रेष्ठको सम्पादनमा प्रकाशित **समय** (२०१३), तारिणीप्रसाद कोइरालाको सम्पादनमा प्रकाशित **दियालो** (२०१३) डिल्लीबहादुर श्रेष्ठको सम्पादनमा प्रकाशित **ममता** (२०१६) आदि रहेका छन् । यी पत्रिकाहरू मुलत समाचारप्रधान भए तापनि यिनले नेपाली भाषा र साहित्यको क्षेत्रमा भने केही न केही मात्रामा सहयोग पुऱ्याएका छन् । यस किसिमले उत्साहसाथ पत्रिकाहरू प्रकाशित भए त्यसअनुरूप स्थायी रूपमा प्रकाशित भने भइरहन सकेनन् ।

यस अवधिमा प्रकाशित अर्धसाप्ताहिक पत्रिकाहरू धेरै छैनन् । अर्धसाप्ताहिक पत्रिकामा भोजबहादुर सिंहको सम्पादनमा प्रकाशित **खसोखास** (२००९) कृष्णबहादुर ठकुरीको सम्पादनमा प्रकाशित **हाम्रो नेपाल** (२०१३) आदि रहेका छन् । यी पत्रिकारुको पनि प्रमुख उद्देश्य साहित्यिक सेवा गर्ने नभएर जनचेतना अभिवृद्धि गर्नका लागि तथ्यमूलक समाचार प्रवाह गर्ने रहेको थियो । पत्रपत्रिका प्रकाशनको यो लहरसँगै २००८ सालमा श्यामप्रसाद शर्माको सम्पादकत्वमा सेवा सदन वीरगन्जबाट **सेवा मासिक** तथा कुमारी कामाक्षी र अन्यको सम्पादनमा नेपाल महिला संघ काठमाडौँबाट **महिला मासिक** प्रकाशित भए । यसका अतिरिक्त तारिणीप्रसाद कोइराला र अरूको सम्पादनमा रेडियो नेपाल काठमाडौँबाट पाक्षिक पत्रिकाको रूपमा **झङ्कार** प्रकाशित भयो । ईश्वरानन्द श्रेष्ठको सम्पादनमा काठमाडौँबाटै प्रकाशित **राँको** (२००८) साप्ताहिकले पनि नेपाली साहित्यको राम्रै सेवा गरेको देखिन्छ । यसैगरी वि.सं.२००९ सालमा ईश्वर बरालको सम्पादनमा **सांस्कृतिक परिषद्** पत्रिका निस्किएको देखिन्छ । विभिन्न सङ्घ संस्थाहरूबाट निस्केका पत्रपत्रिकाहरूले आ-आफ्नो ठाउँ र स्रोतबाट नेपाली भाषा र साहित्यको जगेर्ना गर्दै देश निर्माणको बाटोमा जनतालाई घचघच्याउने अग्रणी भूमिका खेलेको देखिन्छ । प्रगतिशील पत्रपत्रिकाको इतिहासमा प्रथम ऐतिहासिक महत्त्व राख्ने सेवा पत्रिकाले साहित्यमा प्रगतिवादी चिन्तनलाई अघि बढाउनमा टेवा प्रदान गऱ्यो । यसै क्रममा शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालयले २००९ सालमा शारदाप्रसाद उपाध्यायको सम्पादकत्वमा **जागृति**

मासिकको प्रकाशन सुरु गऱ्यो । अखिल नेपाल महिला सङ्घ काठमाडौँले २००९ सालमै कुन्तीदेवीको सम्पादनमा **प्रतिभा मासिक**को प्रकाशन गऱ्यो । प्रगति प्रकाशन ललितपुर बाट २०१० सालमा नारायणप्रसाद बाँस्कोटाको सम्पादनमा **प्रगति द्वैमासिक** निस्कियो । उपयुक्त पत्रिकाहरूले नेपाली भाषा र साहित्यको उन्नयनमा गरेको योगदान ऐतिहासिक एवम् अविस्मरणीय रहेको छ । यीमध्ये प्रगतिले निर्माण गरेको नेपाली गद्य-पद्य साहित्यको इतिहासलाई आजसम्म कुनै अर्को साहित्यिक पत्रिकाले जित्न सकेको अनुभव हुँदैन । २००९ सालमा अन्य थुप्रै पत्रपत्रिकाहरू प्रकाशित भएका देखिन्छन् । यीमध्ये नारायणप्रसाद बाँस्कोटाको सम्पादनमा ललितपुरबाट **झिल्को** (२००९) साप्ताहिक, भोजबहादुर सिंह न्यौपानेको सम्पादनमा काठमाडौँबाट **खसोसास** (२००९) अर्धसाप्ताहिक, भरतप्रसाद धिताल र अन्यको सम्पादनमा दरबार हाईस्कुल छात्रसंघ काठमाडौँबाट **विद्यार्थी** (२००९), केशवलाल कर्माचार्य र शरदचन्द्रको सम्पादनमा त्रि-चन्द्र कलेज काठमाडौँबाट **आह्वान** त्रैमासिक (२००९), लक्ष्मण शास्त्री र अन्यको सम्पादनमा विराटनगरबाट **आदर्शवाणी** मासिक (२००९), एवम् भैरवबहादुर कार्की क्षेत्रीको सम्पादनमा काठमाडौँबाट **राष्ट्रवाणी मासिक** २००९ आदिलाई प्रमुख रूपमा लिन सकिन्छ ।

२०१० सालमा साप्ताहिक, पाक्षिक, मासिक, द्वैमासिक, अर्धवार्षिक, वार्षिक आदि थुप्रै पत्रपत्रिकाहरूले जन्म लिए । यस क्रममा कवि सिद्धिचरण श्रेष्ठको सम्पादनमा काठमाडौँबाट **कविता**, धर्मराज थापाको सम्पादनमा **नेपाल लोकगीत** सङ्ग्रहालयबाट **डाँफेचरी** द्वैमासिक, हृदयचन्द्रसिंह प्रधानको सम्पादनमा काठमाडौँ नगरपालिकाबाट **जनचेतना** पाक्षिक, शेखरबाबु मानन्धर र साथीहरूको सम्पादनमा काठमाडौँबाट **कोपिला** वार्षिक, डिल्लीबहादुर नेपालीको सम्पादनमा परोपकार संस्था काठमाडौँबाट **परोपकार**, योगी नरहरिनाथको सम्पादनमा काठमाडौँबाट **संस्कृत सन्देश** मासिक आदि पत्रिकाहरूको योगदान अविस्मरणीय रहेको छ । उपर्युक्त पत्रिकाहरूमध्ये **डाँफेचरी** पत्रिका आफ्ना सुनौला पङ्खहरूलाई फिँजारी नेपाली लोकगीत र लोक संस्कृतिको संवर्द्धन र संरक्षणमा समर्पित रहेको पाइन्छ भने **जनचेतना** तत्कालीन काठमाडौँ नगरपालिकाको मुखपत्रका रूपमा रहेर पनि यथार्थ प्रस्तुतिकरण र नाम अनुरूपको मगर्नमा केही हदसम्म सफल र हेको देखिन्छ । समग्रमा उपर्युक्त पत्रपत्रिकाहरूले नेपाली जनजीवनमा साहित्यिक चेतनाको अभिवृद्धि गराउनमा खेलेको भूमिकाको उच्च मूल्याङ्कन गर्न सकिन्छ ।

२०११ सालमा पनि पत्रपत्रिका प्रकाशनले निरन्तरता पाइरह्यो । ठाकुर चन्दन सिंहको सम्पादनमा देहरादुनबाट भदौ ५ गते **स्वतन्त्र नेपाली** साप्ताहिक निस्कियो । त्यसैगरी भदौ ९ गते गोपालप्रसाद श्रेष्ठको सम्पादकत्वमा काठमाडौँबाट **युगदूत** साप्ताहिकको प्रकाशन आरम्भ भएको देखिन्छ । यसैगरी शेरबाबु मानन्धर र अरूको सम्पादनमा काठमाडौँबाट **भोर** मासिक, भवानीप्रसाद शर्माको सम्पादनमा इलामबाट **हाम्रो नेपाल** मासिक, यादव पन्त र अरूको सम्पादनमा काठमाडौँबाट **केटो** पाक्षिक आदि पत्रिकाहरू

अस्तित्वमा आएको देखिन्छन् । त्यसैगरी यसैताका पशुपतिदेव पाण्डेको सम्पादनमा नेपाल साहित्य संघ काठमाडौँबाट २०११ साल माघ फागुनदेखि त्रैमासिक प्रकाशन **जनसाहित्य**को सुरु गरेको देखिन्छ । समाजका तल्लो तहका जनताको पक्ष लिँदै साहित्य यथार्थवादी र जनमुखी हुनुपर्छ भन्ने मान्यतालाई प्राथमिकता दिई प्रकाशनमा आएको यस पत्रिकाले पुराना तथा नवोदित लेखकहरूका भावनाको उचित कदर गरेको पाइन्छ । जसरी साहित्यको सिर्जना गर्दा जनताको भलो हुन्छ त्यहीअनुरूप साहित्य लेख्नुपर्छ भन्ने धारणा राखेर पत्रपत्रिकाको इतिहासमा देखा परेको यस पत्रिकाको साहित्यिक देनलाई बिर्सन सकिँदैन ।

यसरी नेपाली पत्रपत्रिकाको आकाशमा थेरै पत्रिकाहरू उदाउने र अस्ताउने क्रम चली नै रह्यो । २०१२ सालमा पत्रपत्रिकाको प्रकाशन धीमा गतिमा अघि बढेको देखिन्छ । यस अवधिका महत्त्वपूर्ण उपलब्धिहरूमा नेपाल पुस्तकालय सङ्घद्वारा वासुदेव शशीको सम्पादकत्वमा प्रकाशित **नवनिर्माण** एवम् केशवराज पिँडालीको सम्पादनमा प्रकाशित साप्ताहिक पत्रिका **विकास**लाई नै मान्नुपर्ने हुन्छ तर प्रवासमा भने यस समयमा पनि थुप्रै पत्रपत्रिकाहरूले नेपाली भाषा र साहित्यको विकासमा आफूलाई सक्रिय बनाइरहे । जब २०१३ सालमा नेपाली धरतीमा काठमाडौँ काव्य प्रतिष्ठानको स्थापना भयो तब यस प्रतिष्ठानले **इन्द्रेणी** (२०१३) मासिक पत्रिकालाई जन्म दियो । नेपाली पत्रपत्रिकाको परम्परामा र साहित्यमा मात्र नभई तत्कालीन समयको मापदण्डकै रूपमा स्थापित गर्न यो पत्रिका सफल भयो तर बिडम्बनाको कालचक्रबाट यो पत्रिका पनि उम्कन सकेन । त्यसैले जम्मा आठ अङ्क मात्र निस्किएर बन्द हुन पुग्यो । यति हुँदाहुँदै पनि यसले साहित्यिक पत्रकारिताको इतिहासमा उच्च स्थान राख्न सक्नु यसको उपलब्धि हो । यसलाई साहित्यिक मूल्य प्रदान गर्नुमा महाकवि लक्ष्मीप्रसाद देवकोटा, शङ्कर लामिछाने, ईश्वर बराल र कवि भीदर्शन रोक्को विशेष योगदान रहेको छ । श्री ५ महेन्द्रको **शुभ राज्याभिषेक** अङ्क र **एसियाली** विशेषाङ्क यसका विशिष्ट उपलब्धि मानिन्छन् ।

धरती (२०१३) पनि यस अवधिको साहित्यिक पत्रिकाको कोटिमा उल्लेख्य पत्रिका हो । भवानी भिक्षु र ईश्वर बरालजस्ता साहित्यकारहरूको सम्पादनमा प्रकाशित यो पत्रिका गद्य साहित्यको गहकिलो प्रकाशन हो । चार वर्षको अवधिमा जम्मा एघार अङ्कमा प्रकाशित भएर प्रकाशन बन्द भएको यो पत्रिका उच्चस्तरीय साहित्यिक रचनाहरू प्रकाशन गर्न सफल भएको थियो । नेपाली साहित्यको परिमार्जित रूप उपस्थित गर्ने, रचना अकुशलता र लेखन कलामा क्रमिक रूपले उत्कृष्टता ल्याउने, लेखाइमा बोली नभई भाव प्रकाशनको लागि तदनुकूल सुदृढ शैलीबद्ध भाषा (जसलाई लेखकको कुशल भाषा भन्न सकियोस्) साहित्यमा प्रयुक्त गराउने, कुनै पनि गुटबन्दीमा परी साहित्यलाई त्यसको पेवा बनाउनुको सट्टा सर्वथा स्वतन्त्रभावले साहित्य-धर्म मानी प्रत्येक साहित्य गुणयुक्त लेख-रचना र रचयिताको समान भावले आदर गर्ने भन्ने प्रतिबद्धतासहित देखा परेको **धरती**ले पनि

नेपाली गद्य साहित्यको स्तरीकरणमा गहकिलो योगदान पुऱ्यायो । यद्यपि यो पत्रिका पनि त्यति दीर्घजीवी हुन सकेन र ११ अङ्कपछि देखा पर्न छाड्यो । २०१३ सालमै प्रकाशित अन्य केही प्रमुख पत्रिकाहरूमा के.कुमारको सम्पादनमा काठमाडौँबाट **छात्रवाणी** मासिक, वासुदेव लुइँटेलको सम्पादनमा जुद्धोदय पब्लिक हाईस्कुलबाट **जुद्धोदय पब्लिक हाईस्कुल** पत्रिका, आशाकाजी श्रेष्ठको सम्पादनमा काठमाडौँबाट **दियालो** आदि रहेका छन् । यसैमा बालकृष्ण रूपाबासीको सम्पादकत्वमा बनारसबाट प्रकाशित हुने **नौलो पाइला** त्रैमासिक पत्रिकाले गरेको नेपाली भाषिक तथा साहित्यिक देनलाई पनि बिर्सन मिल्दैन ।

२०१४ सालमा प्रकाशित योगेन्द्रराज शङ्करको सम्पादनमा **जनमत**, कलमप्रसाद घिमिरेको सम्पादनमा **फिलिङ्गो** दैनिक, तारिणीप्रसाद कोइरालाको सम्पादनमा प्रकाशित **उज्यालो** दैनिक र **कल्पना** दैनिकजस्ता दैनिक तथा पाक्षिक पत्रपत्रिकाहरूले पनि भाषिक उन्नतितर्फ सक्दो सहयोग पुऱ्याएको पाइन्छ ।

२.३.१ समसामयिक सन्दर्भ र वैजयन्तीको प्रकाशन

नेपाली पत्रपत्रिका प्रकाशनको इतिहास निर्माण गर्ने पहिलो प्रेस जङ्गबहादुर राणाले बेलायतबाट ल्याएको हातेप्रेस (जसलाई **गिद्धेप्रेस** पनि भनिन्छ) उल्लेख भइसकेको छ । त्यस्तै पहिलो प्रकाशित पत्रिका **गोर्खा भारत जीवन**लाई भनिँदै आएको समेत स्पष्ट भइसकेको छ । यसपछि नेपाली भाषामा पत्रपत्रिका प्रकाशनको इतिहासले विभिन्न मोडहरूमा आफ्नो ऐतिहासिक पदचाप छाड्दै अघि बढेको देखिन्छ ।

२००७ सालको जनक्रान्तिले जन्माएको खुलापनले नेपाली जनजीवनमा उत्साहको वातावरण सिर्जना गऱ्यो । देशका विभिन्न भागमा विविध सामाजिक सङ्घसंस्थाहरू खुल्न थाले । यी विविध सङ्घसंस्थाबाट पनि साहित्यिक पत्रिकाहरू प्रकाशित हुन थाले । यसका साथै अनेकौं विविध पत्रपत्रिकाहरूले जन्म लिए तर नेपालीहरूमा रहेको आर्थिक विपन्नता र पाठकहरूको कमीले गर्दा ती पत्रिकाहरूले दीगो रूपमा सेवा पुऱ्याउन सकेनन् । वास्तवमा भन्ने हो भने नेपालमा पत्रकारिताको पूर्वाधार तयार भयो भने त्यसदेखि यता २०३६ सालसम्म स्वस्थ र स्वच्छ आलोचना तथा निष्पक्ष पत्रकारिताको विकास गरी जनचेतना जागृत गराउन केही पत्रपत्रिकाहरूले महत्त्वपूर्ण भूमिका खेलेको पाइन्छ । २०१७ सालपछि विभिन्न साहित्यिक आन्दोलन देखा परे जसमा **राल्फा आन्दोलन** (२०२३), **अस्वीकृत जमात** (२०२६) र **अभिलेख** (२०२६), **तेस्रो आयाम** आदिलाई लिन सकिन्छ । यी आन्दोलनहरूले परम्परागत लेखनप्रणालीलाई परित्याग गर्दै साहित्यका विविध विधामा प्रस्तुतिकरणको नवीन परिपाटी अँगाल्दै अघि बढेको पाइन्छ । २०३६ सालको जनमतसङ्ग्रहको घोषणापछि प्रकाशन स्वतन्त्रता ऐन, २०३७ जारी भएपछि पत्रपत्रिकाहरूले केही लेख्न, टिकाटिप्पणी गर्न पाए । त्यसपछि केही पत्रपत्रिकाले निर्बाध

रूपमा आलोचना-प्रत्यालोचनाको स्वस्थ परम्परा बसाउन पाएको अनुभव हुन्छ ।

यसैगरी २०४६ सालको जनआन्दोलनपछि जारी गरिएको नेपाल अधिराज्यको संविधान, २०४७ ले सुरक्षित गरेको पत्रपत्रिका प्रकाशनको हकलाई उपयोग गर्दै पत्रपत्रिका प्रकाशनको लहर चल्यो । विभिन्न कालखण्डमा उत्पन्न राजनीतिक उतारचढावले पनि साहित्य तथा पत्रिकाहरूको प्रकाशनलाई अवरोध पुऱ्याइरहे पनि उपर्युक्त वातावरणमा अनेक किसिमका संरचना र रूपरङ्गमा साहित्यिक पत्रिकाहरू एवम् समसामयिक सङ्कलनहरू धमाधम निस्किए । कतिपय पत्रिकाहरू आर्थिक भारको मारमा परेर बिलाउँदै थिए भने कतिपय लोप भइसकेका थिए ।

यसै क्रममा वसन्तकुमार शर्म्मा नेपालद्वारा सम्पादित **जयन्ती** खोजपूर्ण साहित्यिक पत्रिका २०२७-२०३१ लाई निरन्तरता दिने क्रममा वसन्तकुमार शर्म्माका सुपुत्र विनयकुमार शर्माबाट वैजयन्तीको आरम्भ गरेको कुरा **वैजयन्ती** विधा केन्द्रित साहित्यिक पत्रिकाको अङ्क १ मा जानकारी दिइएको पाइन्छ ।

२.३.२ वैजयन्ती पत्रिकाको जन्म

नेपालमा गणतन्त्रको स्थापनापछि पत्रपत्रिका प्रकाशनको लहरसँगै २०६५ सालको माघ ९ गते दर्ता भएको यस पत्रिका सोही सालको चैत रामनवमीको अवसर पारेर प्रकाशन सुरु गरिएको हो । यसको पहिलो अङ्क (वैशाख-जेष्ठ) २०६५-१२-२७ मा प्रकाशन भएको थियो । साहित्यको मरुभूमिलाई सिर्जनाका हरियालीमा रूपान्तरण गर्ने सदिच्छासाथ **वैजयन्ती** प्रकाशन समूहले **वैजयन्ती** साहित्यिक द्वैमासिक प्रकाशन थालेको हो । 'हाम्रो अभिष्ट हो, **वैजयन्ती** उत्कृष्ट साहित्यिक पत्रिका बनोस्' भन्ने उद्देश्य राखेर प्रकाशन गरिएको **वैजयन्ती**ले निरन्तर रूपमा नेपाली साहित्यको सेवा गरिरहेको छ । आफ्नो १८ वर्षे कालखण्डमा एक अङ्क नबिराई १०० औं अङ्क निकालिसकेको छ ।

२.३.३ वैजयन्तीको सम्पादन, प्रकाशन, मुद्रण र वितरण

वैजयन्ती दुई महिने साहित्यिक पत्रिका जिल्ला प्रशासन कार्यालय काठमाडौंको द.नं. १३८/०६५-०६६ अर्थात् २०६५-१०-९ गते दर्ता भएको छ । **वैजयन्ती** प्रकाशनको क्रममा प्रकाशक, सम्पादक, प्रधानसम्पादक तथा सहयोगीहरू बाहेक पनि विभिन्न अङ्कमा विभिन्न साहित्यकार एवम् साहित्यानुरागीले महत्त्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गरेको देखिन्छ । वैजयन्तीको इतिहासका बारेमा निर्देशक विनयकुमार शर्मा नेपालको **वैजयन्तीको उतार चढाव** लेखमा विस्तृत जानकारी पाइन्छ । सय अङ्कसम्म आइपुग्दा यसलाई यसरी बुझ्न सकिन्छ ।

प्रकाशक - **शब्दार्थ प्रकाशन** (संस्थापक)

(आरम्भ २०६५ चैत्र २७ गते, अङ्क १, २०६६ वैशाख-ज्येष्ठदेखि हालसम्म)

संरक्षक - **वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल**

(अङ्क १, २०६६ वैशाख-ज्येष्ठदेखि अङ्क ६०, २०७५ फागुन-चैत्रसम्म)

संस्थापक - **वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल**

(अङ्क ६१, २०७६ वैशाख-ज्येष्ठदेखि हालसम्म)

संरक्षक - **राधादेवी शर्मा**

(अङ्क ६१, २०७६ वैशाख-ज्येष्ठदेखि हालसम्म)

सल्लाहकार **जयन्ती शर्मा**

(अङ्क १, २०६६ वैशाख-ज्येष्ठदेखि अङ्क ३३, २०७१ भाद्र-असोजसम्म)

सल्लाहकार **कुमारसागर शकुन**

(अङ्क १, २०६६ वैशाख-ज्येष्ठदेखि अङ्क ३३, २०७१ भाद्र-असोजसम्म)

निर्देशक - **विनयकुमार शर्मा नेपाल** (संस्थापक)

(२०६५ चैत्र २७, अङ्क १ देखि हालसम्म)

प्रधान सम्पादक - **ठाकुर शर्मा भण्डारी**

(अङ्क ५, २०६६ फागुन-चैत्रदेखि अङ्क ८६, २०८० असार-साउनसम्म)

प्रधान सम्पादक - **डा. रमेश शुभेच्छु**

(अङ्क ८७, २०८० भाद्र-असोजदेखि अङ्क हालसम्म)

सम्पादक - **यादव भट्टराई**

(२०६५ चैत्र २१, अङ्क १ देखि हालसम्म)

अतिथि सम्पादक - **डा. घनश्याम न्यौपाने** (अङ्क ५३, ७३ र ९१ गजल अङ्क)

अतिथि सम्पादक - **डा. देवी पन्थी** (अङ्क ९४ चारु अङ्क)

सहयोगीहरू -

कमला नेपाल (अङ्क १ देखि हालसम्म)
भाभा शर्मा (अङ्क १ देखि हालसम्म)
आभा शर्मा (अङ्क १ देखि हालसम्म)
मातृका आचार्य (अङ्क १ देखि हालसम्म)
प्रदीप बाँस्कोटा (अङ्क १ देखि अङ्क ३३ सम्म)
समीरसागर नेपाल (अङ्क १ देखि अङ्क ३३ सम्म)
सन्दीपसागर नेपाल (अङ्क १ देखि अङ्क ३३ सम्म)
विक्रम अधिकारी (अङ्क ११ देखि अङ्क १४ सम्म)
जानुका खनाल (अङ्क ११ देखि अङ्क २९ सम्म)
कल्पना आचार्य (अङ्क ११ देखि अङ्क ४१ सम्म)
अनोज ढकाल (अङ्क १७ देखि अङ्क ३३ सम्म)
उत्सव थपलिया (अङ्क १८ देखि अङ्क २३ सम्म)

सिर्जना भारती (अङ्क ३५देखि अङ्क ३६ सम्म)
रविन्द्र महर्जन (अङ्क ३५)
सङ्गीता आचार्य (अङ्क ३८ देखि अङ्क ४४ सम्म)
विभव नेपाल (अङ्क ५५ देखि हालसम्म)
महेशप्रसाद रिजाल (अङ्क ५९ देखि अङ्क ९० सम्म)

आवरण चित्र

अङ्क २५ सम्म विकुशद्वारा तयार गरिएको विभिन्न डिजिटल चित्र राखिए पनि २६ देखि विभिन्न चित्रकारका चित्रहरूले सजिएका छन्।

सुबोध घिमिरे अङ्क २६-५५, ५७-६०, ६२-६३, ७३, ८३, ८६-८७, ९०-९१, ९३-९९
सक्वीन घिमिरे अङ्क ५६, ७७, ७८, ८४
अनुभूति गुप्ता अङ्क ६४-७२, ८१, ८२, ८५
इन्दु पन्त - अङ्क ७९, ८०
कुन्ती कोइराला - अङ्क ८८, ८९, ९२

मूद्रण

अङ्क १ देखि १०० अङ्कसम्म वैजयन्ती एउटै कञ्चन प्रेस (शिखर समुद्र अफसेट बागबजारबाट छपाइएको छ।

२.३.३.१ वैजयन्तीका संस्थापक वसन्तकुमार शर्म्मा नेपालको परिचय

वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल नेपाली साहित्यकार हुन्। साहित्यमा उनको अमूल्य योगदान छ। उनी समाजसेवा, शिक्षा र भाषा-साहित्यसेवामा आजीवन समर्पित रहेका थिए। शर्मा साहित्यका गद्य र पद्य दुवै फाँटअन्तर्गतका थुप्रै विधाहरूका सफल स्रष्टा हुनु हुन्। यो बाहेक भाषा र व्याकरणतर्फ पनि उत्तिकै कुशलतापूर्वक कलम चलाउने शर्माका थोरै मात्र शिखर प्रतिभामध्ये एक हुन्।

भाषा-साहित्यसंसारमा नेपाली शब्दसागर (सम्पादित, सोपपत्तिक कोश, गद्य महाभारत (अनूदित) र १३५ उपनिषतसङ्ग्रह (अनूदित) जस्ता परिमाणात्मक र गुणात्मक दुवै दृष्टिले उल्लेख्य कृतिलगायत पाठकहरूको मन जित्ने विविध विधाका ८९ प्रकाशित ग्रन्थहरू तथा चार दर्जन प्रकाशोन्मुख पाण्डुलिपिहरू र थुप्रै फुटकर रचनाहरूसँग समयसन्दर्भअनुसार विभिन्न उपनामहरूबाट पनि निरन्तर अगाडि बढ्दै मौलिक लेखन, अनुवाद, सम्पादन, सहसम्पादन र सहअनुवादमा पनि शर्माको उर्वर कलम सक्रिय रहेको थियो।

नेपाली नागरिकताअनुसार वि.सं. १९८४ को चैत रामनवमीलाई जन्मदिन मानिएको भए पनि वसन्तकुमार शर्म्मा नेपालको जन्म भने वि.सं. १९७९ चैत रामनवमीमा भएको

पाइएको छ। पिता पण्डित दिवाकर उपाध्याय नेपाल र माता हेमकुमारी देवीका सपूत भई काठमाडौं महाराजगञ्जस्थित एउटा संयुक्त परिवारमा शर्माको जन्म भएको थियो।

उनका एक दाजु र दुई जना भाइहरूको अकालमै मृत्य भएका कारण परिवारको अत्यन्त प्यारो जेठो सन्तानका रूपमा अग्रजहरूको ममतामय वातावरणभित्र उनको बाल्यकाल बितेको पाइन्छ। काठमाडौं लाजिम्पाटस्थित सरस्वती मन्दिरमा अक्षरारम्भ गराइएका वसन्तकुमार शर्म्मा नेपालको वैदिक विधिअनुसार पूजाआजा, यज्ञ र मन्त्रोच्चारणका साथ अक्षरारम्भ संस्कार सम्पन्न भएको पाइन्छ।

संस्कृत धर्मशास्त्रमा आचार्य, राजशास्त्रमा शास्त्री, हिन्दी साहित्यमा साहित्यभूषण, नेपालीमा एम.ए., बी.एड. र होमियो डाक्टर उपाधि उनले हासिल गरेका थिए। सुरुमा पद्मोदय मा.वि.मा शिक्षक भएपछि क्रमैसँग भाषिक-साहित्यिक क्षेत्रबाट प्राप्त जिम्मेवारीहरू पूरा गर्दै जाने क्रममा वसन्तकुमार शर्म्मा नेपालले थुप्रै शैक्षिक-प्राज्ञिक संघ संस्थाहरूमा संलग्न रही सेवा प्रदान गरेका थिए।

व्यावहारिक र पेशागत व्यस्तताका दलदलबाट पनि सधैं होशियारीपूर्वक पाइला चाल्ने शर्म्मा आफ्ना सक्रिय चेतना र अथक साधनाका कारण नेपाली भाषा-साहित्य संसारलाई थुप्रै अजम्बरी कृति दिन सफल भए। साहित्य-समालोचना र भाषा व्याकरणका विभिन्न विधा-उपविधाभित्र पर्ने कथा, कविता-काव्य, महाकाव्य, नाटक, निबन्ध, समालोचना, शब्दकोश लगायतका अनेकन मौलिक र केही अनूदित कृतिहरू उनका उर्वर कलमबाट जन्मिएका छन्।

कृतिहरूका अतिरिक्त विभिन्न समसामयिक पत्रपत्रिकाहरूमा विभिन्न विधाका फुटकर लेखरचनाहरू मार्फत् पनि वसन्तकुमारका परिपक्व साहित्यिक चिन्तन र मार्गदर्शनहरू नेपाली साहित्य संसारमा समाहित भइरहेका छन्। वि.सं. २००७ देखि उनका लेखहरू वसन्तकुमार शर्म्मा नेपालका नामबाट बाहेक पनि वकुश, ज्ञानेश्वरजी, बच्चुरामबाजे, प्रकाश, दाजु, वाणेश्वर, क्षेत्रीबाहुन आदि उपनामहरूबाट पत्रपत्रिका र रेडियो मार्फत् नेपाली, संस्कृत, नेवारी, हिन्दीमा प्रकाशित पाइन्छन्। यसैगरी दशैंका नवरात्रसम्बन्धी रचित र अन्य रेडियो नाटकहरू पनि रेडियोबाट प्रसारण भएको पाइन्छ।

अनेकौं उत्तम कार्यहरू र कृतिहरूका अनवरत साधक वसन्तकुमारको अद्वितीय साहित्यिक योगदानको कदर गर्दै केही अन्तर्राष्ट्रिय तथा राष्ट्रिय सरकारी र निजीस्तरका साहित्यिक, सामाजिक र शैक्षिक संस्थाहरूले उनलाई विभिन्न समयमा विभिन्न सम्मान, पुरस्कार, मानपदवी र अभिनन्दनद्वारा उनको अनवरत सिर्जना र अथक साधनामा प्रवाहित बहुमुखी प्रतिभा प्रवाहप्रति आ-आफ्ना श्रद्धाभाव प्रकट गरेका छन्। यस्ता साहित्य साधकको ९७ वर्षको उमेरमा २०७६ वैशाख ७ गते निधन भएको थियो।

शर्म्मा संलग्न रहेका संस्था

नेपाली भाषा प्रकाशिनी समिति र भाषानुवाद परिषद्मा बृहद् नेपाली शब्दकोशका सहायक सम्पादक तथा सङ्क्षिप्त संस्कृत-नेपाली शब्दकोशका सम्पादक-२००५-२०११, नेपाल राजकीय प्रज्ञाप्रतिष्ठान गद्यसाहित्य विभाग तथा विदेशी साहित्यकार सम्पर्क समितिका सचिव र चित्रकला विभागका सहायकसचिव-२०२१-२०२७।

विश्वबन्धु पुस्तकालय २००४–१२ (कान्तिसांस्कृतिक केन्द्र) का संस्थापक सचिव र अध्यक्ष, अखिल नेपाल पुस्तकालय संघका संस्थापक सदस्यसचिव २००७–१०, संस्कृत छात्रसंघीय अध्यक्ष २००८–१०, अग्रगामी साहित्यिक मण्डलका संस्थापक सदस्यसचिव २००९–१२, नेपाल फुटबल संघका संस्थापक सदस्य २०१३–२०, जयन्ती (साहित्यिक मासिक) पत्रिकाका संस्थापक सम्पादक २०२७–३१, नेपाल नाटक संघका संस्थापक सचिव र निर्देशक २००५–०९, चारु मित्र चौतारी समूहका सम्मानित सदस्य, नवजीवन बुद्ध सेवा संघका संरक्षक, शिक्षा मन्त्रालयद्वारा प्रकाशित नेपाली शिक्षा, जागृति, शिक्षा समाचार २००६–१०, पद्मोदय रजतजयन्ती मुखपत्र २०२९ आदिका सम्पादक प्रबन्ध सम्पादक।

नेपाली शिक्षा परिषद्का संस्थापक शिक्षक २००८, रत्नराज्यलक्ष्मी क्याम्पसका संस्थापक सचिव र प्राध्यापक २०१८, पशुपति बहुमुखी क्याम्पस चाबेलका संस्थापक, सदस्य-सचिव र क्याम्पसप्रमुख २०३७-२०४१, नुवाकोट आदर्श (बहुमुखी) क्याम्पसका संस्थापक, सदस्य सचिव र क्याम्पसप्रमुख २०४२-०४३, कन्या क्याम्पस डिल्लीबजारका संस्थापक प्राध्यापक २०३७-२०४०, पद्मोदय मा.वि. रामशाहपथका शिक्षक २०१०-२०३१, पद्मकन्या मा.वि. डिल्लीबजारका शिक्षक २०३१-२०४३, प्रौढ महिला मन्दिरका संस्थापक शिक्षक, रात्री पाठशाला (नन्दी-रात्री मा. वि.) नक्सालका शिक्षक, अमर आदर्श आवसीय विद्यालय बानेश्वरका संस्थापक शिक्षक, आदर्श शिक्षा मन्दिर (हाल शिवपुरी मा.वि.) महाराजगन्जका संस्थापक सदस्य, बालकुमारी आवसीय विद्यालय काठमाडौंका संस्थापक सदस्य, शहीद शुक्र मा.वि.का संस्थापक सदस्य, शारदा मा. वि. देवपत्तन काठमाडौका संस्थापक शिक्षक, निजी क्याम्पस अर्गनाईजेशनको सदस्य सचिव २०३८–४३, पायोनियर एकाडेमीका सञ्चालक समितिका अध्यक्ष, श्री ५ को सरकारको पाठ्यक्रम परि मार्जन समितिमा पटक–पटक १ देखि १० कक्षासम्मको नेपाली पुस्तकको परिमार्जनमा संलग्न, ब्रिलियन्ट उच्च बहुमुखी क्याम्पसका संरक्षक, योगी नरहरिनाथ ट्रष्ट सेवा समितिका सल्लाहकार, नेपाल साहित्य समाजका संरक्षक, साहित्य संवर्द्धन केन्द्रका सल्लाहकार।

शर्म्माका प्रकाशित कृति :

१. **युगको वारिस**–२००८ (लधुनाटक)
२. विधवा विवाह–२०१० (खण्डकाव्य)
३. **एक्काइस कथा**–२०२१ (कथासङ्ग्रह)
४. **हसिला कथा–२०२५** (बाल-कथासङ्ग्रह)

५. मित्रको पत्र–२०२५ (नव्यकाव्य)
६. **आधुनिक नेपाली निबन्ध**–२०२५ (निबन्धसङ्ग्रह)
७. सङ्क्षिप्त नेपाली व्याकरण–२०२६ (व्याकरण)
८. महेन्द्रमाला ६–२०२८ (पाठ्यपुस्तक सहलेखन)
९. महेन्द्र माला ९ र १०–२०२८ (पाठ्यपुस्तक सहलेखन)
१०. आत्मसमीक्षा–२०४४ (सम्पादन) लक्ष्मीप्रसाद देवकोटा
११. शकुन्तला–२०४४ (संयुक्त अनुवाद-नाटक) चक्रपाणि चालिसे
१२. **विप्रलम्भ**–२०४४ (महाकाव्य)
१३. निबन्धसङ्ग्रह–२०४४ (निबन्ध)
१४. रुक्मिणी परिणय–२०४४ (अनुवाद, काव्य) गुणराज उपाध्याय खनाल
१५. पाँच रात–२०५१ (अनुवाद, नाटक) भास, महेन्द्रविक्रम वर्मा, जगदीश्वर भट्ट, केएलभी शास्त्री, वरदाचार्य
१६. उपनिषत् प्रसङ्ग-१–२०५४ (अनुवाद, ६० उपनिषत्)
१७. फेरा–२०५७ (उपन्यास, अनुवाद) तसलीमा नसरिन
१९. **आदिविद्रोही** (स्पार्टकस उपन्यास, अनुवाद)–२०५७ हार्वडफास्ट
१९. **नेपाली शब्दसागर**–२०५७ (सोपपत्तिक कोश)
२०. उपनिषत् प्रसङ्ग-२–२०५८ (अनुवाद ६१ उपनिषत्)
२१. श्रीमद्भगवद्गीता–२०५९ (अनुवाद)
२२. कोटारानी–२०५९ (संवादकथा)
२३. प्रभावती गुप्ता–२०५९ (संवादकथा)
२४. गण्डकयुद्ध : जयापीड–२०५९ (संवादकथा)
२५. राजकुमारीको स्वयंवर–२०५९ (संवादकथा)
२६. रजिया बेगम–२०५९ (लघुनाटक)
२७. गण्डकयुद्ध : ब्रम्हहत्या–२०५९ (संवादकथा)
२८. राज्यश्री–२०५९ (लघुनाटक)
२९. रगतको खोलो–२०५९ (नाट्यकथा)
३०. नमर्ने इच्छा–२०५९ (नाट्यकथा)
३१. लक्ष्मीबाई–२०५९ (संवादकथा)
३२. संस्कृतका प्रमुख एकाङ्की–२०६१ (अनुवाद, एकाङ्की)
३३. जनभावनाका जगद्गुरु स्वामी प्रणवानन्द–२०६१ (सम्पादन)
३४. सङ्क्षिप्त नेपाली शब्दसागर–२०६१ (कोश)
३५. सङ्क्षिप्त नेपाली शब्दसागर–२०६१ विद्यार्थीसंस्करण (कोश)
३६. सानो नेपाली शब्दसागर–२०६२ (कोश)

३७. **गद्य महाभारत** १- २०६२ (व्यासदेव, अनुवाद)
३८. गद्य महाभारत २- २०६२ (व्यासदेव, अनुवाद)
३९. उमा- (महाकाव्य-सम्पादन) २०६३ नारायण घिमिरे
४०. तीतामीठा कुरा–२०६३ (११ कविसँग सहलेखन)
४१. गद्य महाभारत ३- २०६४ (व्यासदेव, अनुवाद)
४२. My Word Book- २०६४ (सम्पादन)
४३. Best Word Book- २०६४ (सम्पादन)
४४. नीतिका कुरा–२०६५ (११ कविसँग सहलेखन)
४५. गद्य महाभारत ४– २०६६ (व्यासदेव, जैमिनीय महाभारतसमेत)
४६. निरपराधको हत्या- (द पेसन अफ.... उपन्यास, अनुवाद) २०६६ हार्वडफास्ट
४७. मुक्ति सङ्ग्राम- (माई ग्लोरियस ब्रर्दस उपन्यास, अनुवाद) २०६६ हार्वडफास्ट
४८. तीनतारा- २०६६ (बालकथा)
४९. **नेपाली अङ्ग्रेजी संस्कृत शब्दसागर**– २०६७ (संयुक्त सम्पादन)
५०. **नेपाली अङ्ग्रेजी विशाल शब्दसागर**– २०६७ (संयुक्त सम्पादन)
५१. शब्दार्थ गीता– २०६७ (अनुवाद)
५२. नीतिविचार– २०६७ काव्य (११ कविसँग सहलेखन)
५३. शब्दार्थ नेपाली शब्दसागर– २०६८ (कोश)
५४. **१३५ उपनिषत् सङ्ग्रह**–२०७० (अनुवाद मूलसहित १३५ उपनिषत्)
५५. किरातार्जुनीय- २०७० (अनुवाद महाकाव्य) भारवि
५६. रुवाइयात- २०७० (अनुवाद काव्य) उमर खय्याम
५७. प्रबोधचन्द्रोदय- २०७० (अनुवाद नाटक) श्रीकृष्ण मिश्र
५८. उदारताको पराकाष्ठा- २०७० (बालकथा)
५९. आमा (अनुवाद, मदर उपन्यास) २०७१ म्याक्सिम गोर्की
६०. **नेपाली सम-विषमार्थ कोश** २०७३ (शब्दकोश-संयुक्त सम्पादन)
६१. **जियालो** २०७४ (११ कविका महाकाव्य सहलेखन)
६२. इतिहासका अमर झिल्काहरू (कथासङ्ग्रह)- २०७४
६३. व्यावहारिक व्याकरण रचना बोध र अभिव्यक्ति २०७५ (संयुक्त सम्पादन)
६४ ऊरुभङ्ग (अनुवाद, विथी) २०७५ (महाकवि भासका समग्र नाट्यकृति भित्र)
६५. कर्णभार (अनुवाद, एकाङ्की) २०७५ („)
६६. दूत-घटोत्कच (अनुवाद, एकाङ्की) २०७५ („)
६७. दूतवाक्य (अनुवाद, एकाङ्की) २०७५ („)
६८. मध्यम व्यायोग (अनुवाद, एकाङ्की) २०७५ („)
६९. अभिषेक (अनुवाद, नाटक) २०७५ („)

७०. अविमारक (अनुवाद, नाटक) २०७५ („)
७१. चारुदत्त (अनुवाद, नाटक) २०७५ („)
७२. पञ्चरात्र (अनुवाद, नाटक) २०७५ („)
७३. प्रतिज्ञा–यौगन्धरायण (अनुवाद, नाटक) २०७५ („)
७४. प्रतिमा (अनुवाद, नाटक) २०७५ („)
७५. बालचरित (अनुवाद, नाटक) २०७५ („)
७६. यज्ञफल (अनुवाद, नाटक) २०७५ („)
७७. स्वप्नवासवदत्तम् (अनुवाद, नाटक) २०७५ („)
७८. कर्पूरमञ्जरी (अनुवाद, नाटक) २०७६ (राजकवि राजशेखरका समग्र नाट्यकृति भित्र)
७९. प्रचण्ड पाण्डव (अनुवाद, नाटक) २०७६ („)
८०. विद्धशालभञ्जिका (अनुवाद, नाटक) २०७६ („)
८१. **गीतमलिका** (गीतसङ्ग्रह) २०७७
८२. विक्रमोर्वशी (अनुवाद, नाटक) २०७९ (महाकवि कालिदासका द्वय नाटककृति भित्र)
८३. मालविकाग्निमित्र (अनुवाद, नाटक) २०७९ („)
८४. प्रियदर्शिका (अनुवाद, नाटिका) २०७९ (महाकवि हर्षदेवका समग्र नाट्यकृति भित्र)
८५. नागानन्द (अनुवाद, नाटक) २०७९ („)
८६. रत्नावली (अनुवाद, नाटिका) २०७९ („)
८७. **हरिवंशपुराण** (व्यासदेव, अनुवाद) (अनुवाद, पुराण) २०७९
८८. केही कथा केही कविता (समीक्षा) २०७९
८९. **संस्कृत साहित्यका नाटक र नाटककार** (समीक्षा) २०७९

यसका अतिरिक्त डाँडावारी अङ्क १–२०३६ (समालोचना), जयन्ती–२०२७/३१ (सम्पादक), शिक्षा मन्त्रालयद्वारा प्रकाशित नेपाली शिक्षा, जागृति, शिक्षा समाचार २००६/१० र पद्मोदय रजतजयन्ती मुखपत्र २०२९ आदिका सम्पादक, प्रबन्ध सम्पादक। २००७ सालदेखि पत्रपत्रिका, रेडियोहरूमा नेपाली, संस्कृत, नेवारी, हिन्दीमा विविध वकुश, ज्ञानेश्वरजी, प्रकाश, दाजु, बाणेश्वर, बच्चुरामबाजे, क्षेत्रीबाहुन, आदि उपनामहरूबाट लेख-रचनाहरू प्रकाशित।

अप्रकाशित : अनुवाद

१. तपती संवरण - कुलशेखर वर्मा - नाटक
२. सुभद्रा धनन्जय - कुलशेखर वर्मा - नाटक
३. ललित माधव - रूप गोस्वामी - नाटक
४. विदग्ध माधव - रूप गोस्वामी - नाटक
५. महावीर चरित - श्रीकण्ठ भट्ट भवभूति - नाटक
६. मालती माधव - श्रीकण्ठ भट्ट भवभूति - नाटक

७. उत्तरराम चरित - श्रीकण्ठ भट्ट भवभूति - नाटक
८. चन्द्रकला - विश्वनाथ - नाटिका
९. सौगन्धिकाहरण - विश्वनाथ - नाटक
१०. प्रभावती परिणय - हरिहर उपाध्याय - नाटक
११. भतृहरि निर्वेद - हरिहर उपाध्याय - नाटक
१२. विद्योत्तमा - विष्णुदत्त त्रिपाठी - नाटक (पद्य मात्र)
१३. अनसूया चरित - विष्णुदत्त त्रिपाठी - नाटक
१४. नारी जागरण - गोपाल शास्त्री - नाटक
१५. कुन्दमाला - महाकवि दिङ्नाग - नाटक
१६. सुभद्राहरणम् - माधव भट्ट - नाटक (पद्य मात्र)
१७. आश्चर्य चूडामणि - शक्तिभद्र शर्मा - नाटक
१८. प्रसन्नराघव - जयदेव - नाटक
१९. मृच्छकटिक - शुद्रक - नाटक
२०. जवाहरलाल विजय - रमाकान्त मिश्र - नाटक
२१. सिंहल विजय - सुदर्शन पाठी शर्मा - नाटक
२२. सावित्री - कृष्णमणि त्रिपाठी - नाटक
२३. वेणी संहार - भट्ट नारायण - नाटक
२४. मुद्रा राक्षस - विशाखदत्त - नाटिका
२५. पार्वती परिणय - बाण भट्ट - नाटक
२६. विक्रान्तकौरव - हस्तिमल्ल - नाटक
२७. चैतन्य चन्द्रोदय - कर्णपूर परमानन्द - नाटक
२८. छत्रपति साम्राज्य - माणिकलाल याज्ञिक - नाटक
२९. शृङ्गारमञ्जरी - विश्वेश्वर पाण्डेय - सट्टक
३०. किरातार्जुनीय व्यायोग - वत्सराज अमात्य - नाटक
३१. अद्भुत दर्पण - महादेव - नाटक
३२. अनर्घराघव - भट्ट मुरारी - नाटक
३३. हनुमन्महानाटक - (सं दामोदर मिश्र) - नाटक
३४. अमृतोदय - गोकुलनाथोपाध्याय - नाटक
३५. चण्डकौशिक - आर्य क्षेमीश्वर - नाटक
३६. विद्या परिणायन - आनन्दराय मखी - नाटक

अप्रकाशित : मौलिक

१. सप्तलक्ष्मी - नाटकसङ्ग्रह

२. पुराण प्रतिनिधि नाटक (पूर्व) - नाटकसङ्ग्रह
३. पाँच लघुनाटक - नाटकसङ्ग्रह
४. पाँच रूपक - नाटकसङ्ग्रह
५. चार रूपक - नाटकसङ्ग्रह
६. सातकाण्ड - नाटकसङ्ग्रह
७. रूपक नै रूपक - नाटकसङ्ग्रह
८. एक युगल प्रेमी - नाटकसङ्ग्रह
९. शबरपुत्र बहमन - महाकाव्य (अपुरो)

२.३.३.२ वैजयन्तीका निर्देशक विनयकुमार शर्मा नेपालको परिचय

विनयकुमार शर्मा **वैजयन्ती** पत्रिकाका निर्देशक हुन् । उनी २०१९ साल असोज २८ गते बिहीबार माता राधादेवी शर्माको कोखबाट काठमाडौंको बागबजारमा जन्मिएका हुन् । उनका पिता वसन्तकुमार शर्मा नेपाल हुन् । हाल चाबहिल मैजुबहाल बस्ने विनयकुमार साहित्यिक तथा शैक्षिक प्रवर्द्धनमा क्रियाशील छन् । २०३५-०३६ सालमा गृहमन्त्रालयअन्तर्गत अस्थायी नागरिकता टोलीमा सङ्लग्न भई देशका लागि योगदान पुऱ्याएका विनयकुमारले शैक्षिक क्षेत्रमा समेत योगदान पुऱ्याए ।

२०३७-०४२ सालसम्म पशुपति बहुमुखी क्याम्पस, २०४२-०४३ सम्म नुवाकोट बहुमुखी क्याम्पस स्थापनाका लागि सम्पूर्ण प्रशासनिक कार्यहरू गरे । शर्मा २०४४ सालदेखि पुस्तक प्रकाशन व्यवसायमा सङ्लग्न रहे । साथै उनी भाभा प्रकाशनको संस्थापक, शब्दार्थ प्रकाशनको संस्थापक निर्देशक, नेपाल साहित्य समाजको अध्यक्ष, साहित्य संवर्द्धन केन्द्रको महासचिव रहेका छन् ।

विनयकुमार शर्माले विभिन्न प्राविधिक तथा भाषाका २४ थरी शब्दकोशको सम्पादन पनि गरेका छन् ।

१. **सङ्क्षिप्त नेपाली शब्दसागर**-२०६२ (कार्यकारी सम्पादक, शब्दकोश)
२. सानो नेपाली शब्दसागर-२०६२ (कार्यकारी सम्पादक, शब्दकोश)
३. नेपाली अङ्ग्रेजी शब्दसागर-२०६२ (सम्पादन, शब्दकोश)
४. **नेपाली अङ्ग्रेजी नेपाली** शब्दसागर-२०६३ (सम्पादन, शब्दकोश)
५. शब्दार्थ सङ्ग्रह नेपाली नेपाली-२०६३ (सम्पादन, शब्दकोश)
६. शब्दार्थ सङ्ग्रह नेपाली अङ्ग्रेजी-२०६३ (सम्पादन, शब्दकोश)
७. शब्दार्थ सङ्ग्रह अङ्ग्रेजी नेपाली-२०६४ (सम्पादन, शब्दकोश)
८. **अङ्ग्रेजी नेपाली** शब्दसागर-(फर स्कुल) २०६४ (सम्पादन, शब्दकोश)
९. **नेपाली अङ्ग्रेजी नेवारी** शब्दसागर-२०६५ (संयुक्त सम्पादन, शब्दकोश)
१०. **कानूनी तथा प्रशासकीय** शब्दसागर-२०६५ (संयुक्त सम्पादन, शब्दकोश)

११. शब्दार्थ सङ्ग्रह कानूनी/प्रशासकीय शब्दसागर-२०६५ (संयुक्त सम्पादन)
१२. **नेपाली अङ्ग्रेजी संस्कृत शब्दसागर**-२०६७ (संयुक्त सम्पादन, शब्दकोश)
१३. **नेपाली अङ्ग्रेजी** (विशाल) शब्दसागर-२०६७ (संयुक्त सम्पादन, शब्दकोश)
१४. **अङ्ग्रेजी अङ्ग्रेजी नेपाली** शब्दसागर-२०६८ (सम्पादन, शब्दकोश)
१५. अङ्ग्रेजी अङ्ग्रेजी नेपाली शब्दसागर-(स्टुडेन्ट)-२०६८ (सम्पादन, शब्दकोश)
१६. शब्दार्थ नेपाली शब्दसागर-२०६८(कार्यकारी सम्पादक, शब्दकोश)
१७. अङ्ग्रेजी अङ्ग्रेजी नेपाली शब्दसागर-(फर स्कुल) २०७० (सम्पादन, शब्दकोश)
१८. अङ्ग्रेजी अङ्ग्रेजी नेपाली शब्दसागर-(एलिमेन्टरी) २०७० (सम्पादन, शब्दकोश)
१९. नेपाली अङ्ग्रेजी नेपाली शब्दसागर-(स्टुडेन्ट)-२०७१ (सम्पादन, शब्दकोश)
२०. सङ्क्षिप्त नेपाली शब्दसागर (स्टुडेन्ट)-२०७१ (कार्यकारी सम्पादक, शब्दकोश)
२१. **अङ्ग्रेजी नेपाली शब्दसागर**-२०७३ (सम्पादन, शब्दकोश)
२२. अङ्ग्रेजी नेपाली शब्दसागर-(स्टुडेन्ट) २०७३ (सम्पादन, शब्दकोश)
२३. **नेपाली गणित कोश**-२०७५ (भाषा सम्पादन, शब्दकोश)
२४. **मेडिकल, नर्सिङ तथा अलाएड हेल्थ**-२०७७ (सम्पादन, अङ्ग्रेजी नेपाली)

त्यसैगरी विनयकुमार शर्माले साहित्यतर्फ पनि महत्त्वपूर्ण योगदान पुऱ्याएका छन्। उनले साहित्यका सबै विधामा कलम चलाएको पाइन्छ।

२५. **परिकल्पना** २०३८ (सहलेखन निरञ्जन निरजका साथ, उपन्यास)
२६. Nepal & world introduction २०४५ (विश्वकोश)
२७. **नेपाली महाकवि र महाकाव्य**-२०५९ (८५ महाकाव्यको समालोचना)
२८. **लौकिकदेखि पारलौकिकसम्म**-२०६२ (कवितासङ्ग्रह)
२९. महाकवि देवकोटा केही आयाम-२०६२ (सं, समालोचना, ले. पूर्णप्रसाद अधिकारी)
३०. ब्रह्मचर्यः यौन संयमका वैज्ञानिक उपाय-२०६२ (सं, विश्लेषण, ले. तीर्थराज पौडेल)
३१. नेपाली नाटकको अध्ययन-२०६४ (सं, समालोचना, ले. कपिल अज्ञात)
३२. Perfect English-२०६४ (सम्पादन, भाषाज्ञान, ले. गोकुलप्रसाद शर्मा)
३३. देवकोटा आयाम र प्रवृत्ति-२०६५ (सम्पादन, समालोचना, ले. पूर्णप्रसाद अधिकारी)
३४. **चित्रलेखा**-२०६६ (अनुवाद, हिन्दी उपन्यास, भगवतीचरण वर्मा)
३५. **किसान र भगवान्**-२०६६ (बाल-कथासङ्ग्रह)
३६. **नीतिविचार**-२०६७ (सहलेखन, छन्द-कवितासङ्ग्रह)
३७. **कथावाटिका**-२०६८ (सम्पादन, ६७ नारीका ६७ कथा)
३८. घर २०७० (बाल-कथासङ्ग्रह)
३९. **छ लघुउपन्यास** २०७० (संयुक्त-राजेश्वर देवकोटा, गीताकेशरी, प्रदीप नेपाल, पुण्यरश्मि खतिवडा, गोपाल सञ्जेलका साथ)
४०. **माथापच्ची** २०७० (निबन्धसङ्ग्रह)

४१. ज्ञानविज्ञान २०७१ (सम्पादन, अध्यात्म विश्लेषण, ले. पं.गोविन्दप्रसाद दाहाल)
४२. मृत्युबोध २०७३ (कवितासङ्ग्रह)
४३. पुनरावृत्ति २०७३ (निबन्धसङ्ग्रह)
४४. मार्गदीप २०७४ (कवितासङ्ग्रह)
४५. परावर्तन २०७४ (निबन्धसङ्ग्रह)
४६. शब्दार्थ सोपान २०७४ (संयुक्त सम्पादन- ठाकुर शर्माका साथ, कविता समालोचना)
४७. अमरत्वको सम्झना २०७५ (सम्पादन, संस्मरण, ले. शिवगोपाल रिसाल)
४८. **प्रेमाञ्जली** २०७५ (मुक्तकसङ्ग्रह)
४९. भासका समग्र नाट्यकृति २०७६ (सम्पादन, नाटक, अ. वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल)
५०. राजशेखरका समग्र नाट्यकृति २०७६ (सं, नाटक, अ. वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल)
५१. **खोल** २०७६ (निबन्धसङ्ग्रह)
५२. गीतमालिका - २०७७ (सम्पादन, गीत, ले. वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल)
५३. शब्दार्थ सोपान २०७८ (संयुक्त सम्पादन-ठाकुर शर्माको साथ, निबन्ध समालोचना)
५४. विक्रमोर्वशी र मालविकाग्नि मित्र २०७८ (सम्पादन, कालीदासका नाटकद्वय, अ. वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल)
५५. केही कथा केही कविता २०७८ (सम्पादन, समीक्षा, ले. वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल)
५६. संस्कृत साहित्यका नाटक र नाटककार २०७८ (सं, ले. वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल)
५७. श्रीहर्षका समग्र नाट्यकृति २०७९ (सम्पादन, नाटक, अ. वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल)
५८. हरिहर शास्त्रीका सिर्जना २०७९ (संयुक्त सम्पादन, ले. हरिहर शास्त्रीका १७ पुस्तक)
५९. **हरिवंश पुराण** २०७९ (सम्पादन, नाटक, अ. वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल)
६०-६८. **वर्ष साहित्य पुस्तक** ०७१ देखि ०७९सम्म १-९ भाग (संयुक्त सम्पादन)
६९. मैले पढेका किताब २०८० (सम्पादन, समीक्षा, ले. कुञ्जल लुइटेल)
७०. **नेपाल वंशासागर** २०८१ (भाषा सम्पादन, सं. धर्मप्रसाद नेपाल)
७१ शब्दार्थ सोपान २०८२ (संयुक्त सम्पादन-ठाकुर शर्माको साथ, आख्यान, नाटक तथा समीक्षा समालोचना)
७२. बोध २०८२ (निबन्धसङ्ग्रह)

२.३.३.३ वैजयन्तीका प्रधान सम्पादक ठाकुर शर्मा भण्डारीको परिचय

ठाकुर शर्मा भण्डारी वैजयन्ती पत्रिकाको प्रधान सम्पादक हुन् । उनी २०१० भदौ २५ गते सत्यवती गाउँपालिका-६ जुहाङ गुल्मीमा जन्मेका हुन् । भण्डारी पूर्वज एवम् अग्रज स्रष्टाहरूको लेखनबाट प्रेरित भई सोही आसपासको सामाजिक परिवेश र वातावरणले साहित्यमा प्रवेश गरे ।

हाल काठमाडौं महानगरपालिका वाड नं.४ धुम्बाराही, प्रगतिटोलमा बसोबास

गर्ने भण्डारीले भारतको सम्पूर्णानन्द संस्कृत विश्वविद्यालय, वाराणसीबाट साहित्याचार्य र त्रिभुवन विश्वविद्यालय, कीर्तिपुरबाट नेपाली साहित्यमा स्नातकोत्तर गरेका छन्।

भण्डारी कवि कविता हो, कविता कवि हो र स्रष्टा साहित्य हो र साहित्य स्रष्टा हो। जुनसुकै साहित्यिक विधामा होस् व्यक्ति साधनारत हुनुपर्दछ। सकारात्मक सोच र विचारहरूको सम्प्रेषण सदैव हुनुपर्दछ। लौकिक व्यवहारहरू पनि साधनामय रहेका छन्। साहित्यमा स्रष्टाको अवलोकन गर्न सकिन्छ। आफूलाई साहित्यबाट बाहिर बनाउनुहुँदैन अवश्य पनि कविताजस्तै जीवन बाँच्न सकिन्छ भन्ने साहित्यसम्बन्धी विचार राख्दछन्।

ठाकुर शर्मा भण्डारीका कृतिहरू

१. अन्तर्ध्वनि (कवितासङ्ग्रह २०५५ वैशाख)
२. आस्थाका पाइला (कवितासङ्ग्रह २०५९ भाद्र)
३. उपासना (कवितासङ्ग्रह २०६० चैत्र, रामनवमी)
४. अनिवार्य नेपाली (सह-लेखन २०६०)
५. तीतामीठा कुरा (२०६३, सह-लेखन)
६. वसन्तानन्द (चम्पूकाव्य २०६५)
७. प्रकृतिमा मान्छे (मुक्तकसङ्ग्रह २०६६)
८. नीति-विचार (२०६७, सह-लेखन)
९. विमर्शन (समालोचनासङ्ग्रह २०६६)
१०. प्रकृतिमा मान्छे (मुक्तकसङ्ग्रह २०६६)
११. पञ्चामृत (आध्यात्मिक लेख २०६८)
१२. साहित्ययात्राका पदचाप (समीक्षासङ्ग्रह
१३. शब्दनाद (कवितासङ्ग्रह २०७०)
१४. अभिनवन (काव्य २०७१)
१५. सूक्तिसुधा (अनुवाद २०७२)
१६. पद्यमुक्तक (मुक्तकसङ्ग्रह - २०७३)
१७. अभिव्यञ्जन (समालोचनासङ्ग्रह २०७४)
१८. विवेचन (समालोचनासङ्ग्रह २०७४)
१९. परिदर्शन (समालोचनासङ्ग्रह २०७४)
२०. आरोहण (महाकाव्य, सहलेखन-त्रयोदश कवि २०७४)
२१. सम्मिलन (कवितासङ्ग्रह २०७५)
२२. शब्दार्चन (भूमिकासङ्ग्रह २०७६ वैशाख)
२३. नीतिपद्य (नीतिकाव्य २०७७ वैशाख)
२४. आत्मचिन्तन (खण्डकाव्य, २०७७ वैशाख)
२५. खण्डकाव्य त्रयोदश (खण्डकाव्य, सहलेखन-२०७७)
२६. पर्यालोचना (समालोचना २०७८)

२७. त्रिविधा (निबन्ध/नियात्रा/संस्मरण २०७८)
२८. हास्यव्यङ्ग्य महारथी : भैरव अर्याल (समालोचना, २०७९)
२९. नीति की कविताएँ (हिन्दीभाषामा २०७९
३०. नइ कीर्ति विवेचना (समालोचना २०८१)
३१. समदृष्टि (समालोचना २०८१)

अन्य सम्पादन

१. खगराज पाण्डे एवं अन्यबाट सिर्जित 'घना' (स्मृति तथा विविधरचना, २०७०)
२. स्वामी सत्यदेव : जीवनदर्शन (आध्यात्मिकचिन्तन, २०७५)
३. विचारप्रवाह स्वामी सत्यदेव (आत्मचिन्तन, २०७६)
४. नेपाल राष्ट्र बैंकद्वारा प्रकाशित 'गभर्नरहरूको वक्तव्यको सँगालो' - (२०७५)
५. डा. नम्रता पाण्डे/डा. प्रद्युम्न पाण्डेद्वारा लिखित 'आफ्नो किताब' (२०७५)
६. डा. नम्रता पाण्डे/डा. प्रद्युम्न पाण्डेद्वारा लिखित 'जीवन एक रहस्य' (२०७६)
७. डा. नम्रता पाण्डेद्वारा लिखित 'ऊर्जा' (आध्यात्मिक निबन्धसङ्ग्रह २०७६)
८. रमेश विकल समग्र (कथाखण्ड, नाटकखण्ड, उपन्यासखण्ड, बालसाहित्यखण्ड- २०८१)
९. 'दायित्व' साहित्यिक पत्रिकाको सम्पादन सल्लाहकार
१०. प्रधान सम्पादक 'वैजयन्ती' द्वैमासिक साहित्यिक विधागत पत्रिका (अङ्क ५-८६) २०६६ फागुनदेखि २०८० साउनसम्म
११. अथक कार्मयोगी डा. गोविन्द टण्डन (२०८०)
१२. स्वामी चन्द्रेश स्मृतिग्रन्थ (२०८१)

संलग्नता

१. नेपाल राष्ट्र बैंकमा कार्यरत २०३४ चैत्र १६ देखि २०६७ भाद्र २२ गतेसम्म ।
२. अध्यापन, हिरालाल बहुमुखी क्याम्पस, काठमाडौं (२०४६-२०५६)
४. दायित्व वाङ्मय प्रतिष्ठान, नेपाल-संस्थापक सदस्य-सचिव (२०५७-२०६०), उपाध्यक्ष (२०६०-२०६४), सल्लाहकार (२०६४ देखि हालसम्म)
७. श्रीसत्यवती उच्च माध्यमिक विद्यालय हँसरा-४ गुल्मी - विद्यालयसभा सदस्य (२०५९)
८. अध्यापन, डिल्लीबजार कन्या बहुमुखी क्याम्पस (२०५४ असोजदेखि २०७३ भाद्रसम्म)
९. शरणागति अन्ताराष्ट्रिय आध्यात्मिक प्रतिष्ठान, नेपाल- संस्थापक सदस्यसचिव (२०५५)
१०. प्रधानसम्पादक-नेपाल राष्ट्र बैंकबाट प्रकाशित 'मिर्मिरे' र बैंक समाचार (२०६५-२०६७ भाद्रसम्म)

२.३.३.४ वैजयन्तीका सम्पादक यादव भट्टराईको परिचय

यादव भट्टराई वैजन्ती पत्रिकाका सम्पादक हुन् । साहित्य लेखन, सम्पादन र प्राध्यापनमा संलग्न भट्टराई २०२३ कात्तिक २९ गते सोमबार शीतल सदन, बौघा गुम्बा, पाल्पामा जन्मेका हुन् । भट्टराईको स्थायी ठेगाना वसन्त पथ, कालिकास्थान, सिद्धार्थनगर-१२, रूपन्देही हो ।

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, कीर्तिपुरबाट नेपाली विषयमा स्नातकोत्तर गरेका यादव नेपाल संस्कृत विश्वविद्यालयबाट विद्यावारिधि उपाधिका प्राप्तिका लागि अनुसन्धानरत छन् ।

उल्लेख्य कृति लेखन तथा सम्पादन गरेका यादवका विभिन्न पत्रपत्रिकामा लेखरचनाहरू प्रकाशित छन् । लामे समयदेखि दर्जन बढी शिक्षण संस्थामा संलग्न उनी साहित्यिक संस्थामा पनि आबद्ध छन् ।

नेपाली भाषा-साहित्यमा पुऱ्याएको योगदानको कदरस्वरूप उनले विभिन्न पुरस्कार, सम्मान र पदक प्राप्त गरेका छन् । बहुमुखी प्रतिभाका धनी यादव अहिले पनि साहित्यिक तथा शैक्षिक उन्नयनमा क्रियाशील छन् ।

२.३.४ वैजयन्तीको मुद्रण

वैजयन्तीको प्रकाशन तथा वितरण शब्दार्थ प्रकाशन, काठमाडौंबाट हुँदै आएको छ । **वैजयन्ती**को वितरण प्रणालीलाई पूर्व मेचीदेखि पश्चिम महाकालीसम्म साधन र स्रोतको उपलब्धताको आधारमा द्रूत, कुरियर, हुलाक र उपलब्ध अन्य विविध सेवाहरूलाई उपयोग गरिएको छ । **वैजयन्ती** देशभरका विभिन्न पुस्तक पसलमा उपलब्ध गराइएको छ । सम्पादकको प्रस्तुत अन्तर्वार्ताबाट पनि **वैजयन्ती**लाई समयमा पाठकसमक्ष पुऱ्याई साहित्यिक खुराक पस्कन **वैजयन्ती**का सम्पादक, प्रकाशकहरू सचेत देखिन्छन् । देशमा विभिन्न स्थानहरूमा **वैजयन्ती**को वितरण प्रणालीलाई व्यवस्थित गरिएको देखिन्छ । **वैजयन्ती**को व्यवस्थित वितरण प्रणाली हेर्दा **वैजयन्ती**का प्रकाशकले देखाएको पाठकप्रतिको उदार नीतिको प्रशंसा गर्नुपर्छ ।

२.३.५ वैजयन्तीमा प्रकाशित सामाग्रीहरू

वैजयन्ती पूर्णतया साहित्यिक पत्रिका भएको हुँदा यसले नेपाली साहित्यका विविध विधाहरूलाई आफ्नो प्रकाशन सामग्री बनाएको छ । **वैजयन्ती** साहित्यिक पत्रिकामा प्रकाशित साहित्यिक विधाहरूमा कविता विधाले प्रमुख स्थान ओगटेको छ भने त्यसपछि क्रमशः लेख तथा निबन्ध, कथा, समालोचना, नाटक/एकाङ्की रहेका छन् । **वैजयन्ती**मा प्रकाशित साहित्यिक विधाहरूले विविध परिवेश, विविध विषय र वर्तमान परिवेशमा मानिसहरूले भोगिरहेका विविध समस्यालाई नै प्रमुख रूपमा उठाएको छ ।

२.३.६ वैजयन्तीको बाह्य संरचना

यहाँ **वैजयन्ती** साहित्यिक पत्रिकामा प्रकाशित विभिन्न साहित्यिक विधाहरूको विभिन्न कोणबाट विश्लेषण र मूल्याङ्कन भएको छ। यी सबै विषयहरूलाई **वैजयन्ती**को आन्तरिक संरचनाअन्तर्गत राखेर अध्ययन गरिएको छ। आवरणलगायत आकार आदिलाई बाह्य संरचनाअन्तर्गत राखिएको छ।

वैजयन्ती डिमाइ साइजमा प्रकाशित एउटा विशुद्ध साहित्यिक पत्रिका हो। विविध साहित्यिक विधाहरूलाई आफ्नो प्रकाशन सामाग्री बनाउँदै निरन्तर रूपमा **वैजयन्ती** प्रकाशित हुँदै आइरहेको छ। कभर पृष्ठबाहेक कम्तीमा ८० र बढीमा २८८ पृष्ठसम्म रहेको यस पत्रिकाले शारीरिक आकर्षणका लागि कुनै अर्धनग्न स्त्रीको तस्वीर वा विकृतिजन्य तस्वीरहरूलाई समावेश गरेको छैन। यसका आवरण पृष्ठहरूमा अमूर्त चित्रहरू, देवीदेवताका स्केच, दिग्गज साहित्यिक व्यक्तित्वका तस्वीरहरू आदि कलात्मक रूपमा सजाइएका छन्।

पत्रिकाको हरेक अङ्कमा विभिन्न डिजाइनका मुखपृष्ठहरू रहने भएकाले **वैजयन्ती**को आफ्नो मौलिक डिजाइन वा चिन्ह भन्न सकिने एउटै सङ्केत पाइँदैन। साहित्यकार राष्ट्रका गौरव हुन् र साहित्य राष्ट्रको सम्पदा हो। राष्ट्र र भाषालाई विश्वमा परिचित गराउने माध्यामहरूमध्ये साहित्य पनि एउटा हो भन्ने मान्यतालाई अग्रगति दिने प्रकाशक, सम्पादकको उर्वर चिन्तन र अथक प्रयासले **वैजयन्ती**लाई स्तरीय र आकर्षक बनाएको छ।

लोकतन्त्रपछि नेपालमा अभिव्यक्ति स्वतन्त्रता भयो। अभिव्यक्ति स्वतन्त्रता भएसँगै छापाखानाको तीव्र विकास भयो। पत्रपत्रिका, पुस्तक उल्लेख्य रूपमा प्रकाशित हुन थाले। सोही क्रममा **वैजयन्ती** द्वैमासिक पत्रिकाको पनि प्रकाशन सुरु भयो। २०६६ सालदेखि नेपाली भाषामा **वैजयन्ती** पत्रिका निरन्तर प्रकाशित छ। **वैजयन्ती** पत्रिका पूर्व मेचीदेखि पश्चिम महाकालीसम्म वितरण गरिएको छ। विधाकेन्द्रित साहित्यिक पत्रिका **वैजयन्ती**ले हरेक विधालाई विशेष महत्त्व दिँदै उपविधालाई पनि विशिष्ट स्थान दिएर विशेषाङ्क प्रकाशित गरेको छ। **वैजयन्ती**मा प्रकाशित साहित्यिक रचनामा समाजको यथार्थ चित्रण, देशप्रेम, प्रकृतिप्रेम छन्।

२.३.७ वैजयन्ती स्रष्टा सम्मानद्वारा सम्मानित व्यक्तित्वहरू

वैजयन्ती एक प्रतिष्ठित साहित्यिक पत्रिका हो। स्थापनाकालदेखि साहित्यको प्रवर्द्धनमा क्रियाशील वैजयन्तीले विधागतरूपमा प्रत्येक अङ्कबाट एक उत्कृष्ट साहित्यकारको सम्मान गर्दै आएको छ। हालसम्मयसले १०० जना साहित्यकारहरूलाई विधागत रूपमा सम्मान गरेको छ।

अङ्क १. प्रा.डा.कपिल अज्ञात (समीक्षा)
अङ्क २. राजेश्वर देवकोटा (पूर्वस्मृति)
अङ्क ३. बुनू लामिछाने (राष्ट्रिय व्यक्तित्व)

अङ्क ४. उर्मिला लामिछाने (नीति कथा)
अङ्क ५. डा.शैलेन्दुप्रकाश नेपाल (छन्दकविता)
अङ्क ६. भीष्म उप्रेती (स्वदेशयात्रा)
अङ्क ७. युवराज नयाँघरे (स्वदेशयात्रा)
अङ्क ८. डा.रामप्रसाद ज्ञवाली (छन्दकविता)
अङ्क ९. प्रा.डा.जयराज पन्त (चाडपर्व)
अङ्क १०. कन्हैया नासननी (विदेशयात्रा)
अङ्क ११. भुवनहरि सिग्देल (प्रणयकथा)
अङ्क १२. प्रा.डा.दुर्गाप्रसाद अर्याल (समीक्षा)
अङ्क १३. प्रा.गोपीकृष्ण शर्मा (समीक्षा)
अङ्क १४. रामेश्वर राउत 'मातृदास' (गद्यकविता)
अङ्क १५. डा.घनश्याम न्यौपाने (संस्मरण)
अङ्क १६. प्रदीप नेपाल (संस्मरण)
अङ्क १७. प्रा.शिवगोपाल रिसाल (छन्दकविता)
अङ्क १८. विजय चालिसे (निबन्ध)
अङ्क १९. प्रकाशमणि दाहाल (निबन्ध)
अङ्क २०. श्रीओम श्रेष्ठ रोदन (संस्मरण)
अङ्क २१. रामप्रसाद पन्त (स्वदेशयात्रा)
अङ्क २२. मञ्जुल (विदेशयात्रा)
अङ्क २३. नारायण निरासी (छन्दकविता)
अङ्क २४. शशी थापा 'पण्डित' (संस्कृति)
अङ्क २५. किशोर पहाडी (लघुकथा)
अङ्क २६. ललिता दोषी (एकाङ्की)
अङ्क २७. गीताकेशरी (लघुउपन्यास)
अङ्क २८. राधेश्याम लेकाली (गद्यकविता)
अङ्क २९. चन्द्रकान्त आचार्य (राष्ट्रिय व्यक्तित्व)
अङ्क ३०. देवी नेपाल (छन्दकविता)
अङ्क ३१. अमरकुमार प्रधान (राष्ट्रिय व्यक्तित्व)
अङ्क ३२. दिव्य गिरी (मुक्तक)
अङ्क ३३. सुषमा मानन्धर (कथा)
अङ्क ३४. बूँद राना (गजल)
अङ्क ३५. प्रा.राजेन्द्र सुवेदी (समीक्षा)
अङ्क ३६. नरेन्द्र पराशर (छन्दकविता)

अङ्क ३७. मेनुका पौडेल (निबन्ध)
अङ्क ३८. कृष्ण बजगाईं (कथा)
अङ्क ३९. धीरकुमार श्रेष्ठ (गद्यकविता)
अङ्क ४०. रामकाजी कोने (मुक्तक)
अङ्क ४१. प्रा.डा.कृष्णप्रसाद दाहाल (समीक्षा)
अङ्क ४२. मुकुन्द शर्मा चालिसे (छन्दकविता)
अङ्क ४३. डा.विश्वदीप अधिकारी (निबन्ध)
अङ्क ४४. रोचक घिमिरे (संस्मरण)
अङ्क ४५. घनश्याम राजकर्णिकार (संस्मरण)
अङ्क ४६. खिमानन्द पोखरेल (गजल)
अङ्क ४७. मञ्जु काँचुली (लघुकथा)
अङ्क ४८. त्रिलोचन आचार्य (छन्दकविता)
अङ्क ४९. इन्द्रकुमार श्रेष्ठ 'सरित्' (संस्मरण)
अङ्क ५०. डा.लेखप्रसाद निरौला (समालोचना)
अङ्क ५१. भाष्कर भण्डारी (निबन्ध)
अङ्क ५२. वासुदेव अधिकारी (गद्यकविता)
अङ्क ५३. वासुदेव पाण्डे (गजल)
अङ्क ५४. प्रभा भट्टराई (छन्दकविता)
अङ्क ५५. माधव पोखरेल गोज्याङ्ग्रे (लघुकथा)
अङ्क ५६. शीतल गिरी (निबन्ध)
अङ्क ५७. आत्माराम खरेल (निबन्ध)
अङ्क ५८. दुर्गाकिरण तिवारी (गद्यकविता)
अङ्क ५९. डा.रमेश शुभेच्छु (गद्यकविता)
अङ्क ६०. विनोद नेपाल (स्वदेशयात्रा)
अङ्क ६१. सूब सेन (नाटक)
अङ्क ६२. विष्णुप्रसाद शर्मा पराजुली (कथा)
अङ्क ६३. ज्ञान उदास (मुक्तक)
अङ्क ६४. डा.विष्णु केसी. (समीक्षा)
अङ्क ६५. लक्ष्मण अर्याल (लघुकथा)
अङ्क ६६. प्रह्लाद पोखरेल (छन्दकविता)
अङ्क ६७. हरि पाण्डे पथिक (राष्ट्रियव्यक्तित्व)
अङ्क ६८. बालकृष्ण भट्टराई (राष्ट्रियव्यक्तित्व)
अङ्क ६९. जनक वाग्ले (गीत)

अङ्क ७०. खगेन्द्र खोल्साघरे (संस्मरण)
अङ्क ७१. रासा (कथा)
अङ्क ७२. रुद्र ज्ञवाली (छन्दकविता)
अङ्क ७३. डा. प्रदीपकुमार मैनाली (गजल)
अङ्क ७४. तिलस्मी प्रभास (मुक्तक)
अङ्क ७५. प्रा.डा. कृष्णचन्द्र शर्मा (समीक्षा)
अङ्क ७६. पुण्य कार्की (निबन्ध)
अङ्क ७७. हरि थापा (गद्यकविता)
अङ्क ७८. कलानिधि दाहाल (छन्दकविता)
अङ्क ७९. जीवराज भट्टराई (संस्मरण)
अङ्क ८०. कृष्ण बाउसे (हाइकू)
अङ्क ८१. प्रेम राई परीक्षित (लघुकथा)
अङ्क ८२. कलाधर काफ्ले (विदेशयात्रा)
अङ्क ८३. प्रा.डा. लक्ष्मणप्रसाद गौतम (अन्तर्वार्ता)
अङ्क ८४. शिव त्रिपाठी (छन्दकविता)
अङ्क ८५. इन्दु पन्त (लघुउपन्यास)
अङ्क ८६. हंसा कुर्मी (कथा)
अङ्क ८७. सन्ध्या खनाल (संस्कृति)
अङ्क ८८. पुरुषोत्तम दाहाल (संस्मरण)
अङ्क ८९. धनञ्जय बाँस्कोटा (नाटक)
अङ्क ९०. मुरारीराज मिश्र (मुक्तक)
अङ्क ९१. अनुराग अरुण (गजल)
अङ्क ९२. रामकुमार पण्डित (लघुकथा)
अङ्क ९३. देवीप्रसाद चापागाई (निबन्ध)
अङ्क ९४. प्राडा. देवी पन्थी (चारु)
अङ्क ९५. इन्दिरा चापागाई (गीत)
अङ्क ९६. डा.मधुसूदन लामछाने (स्ववार्ता)
अङ्क ९७. सुमी लोहनी (हाइकु)
अङ्क ९८. बिनोद खड्का (विदेशयात्रा)
अङ्क ९९. प्राडा.भागवत ढकाल (समालोचना)
अङ्क १००. रमेश दवाडी (इतिहास)

**

तेस्रो परिच्छेद

वैजयन्तीमा प्रकाशित सामग्रीहरूको विवरणसूची

२०६५ पुस २५ मा दर्ता भएर २०६६ वैशाख-ज्येष्ठ अङ्क २०६५ चैत्र २१ गतेबाट प्रकाशनको पहिलो पाइला टेकेको द्वैमासिक **वैजयन्ती** पत्रिका हालसम्म पनि प्रकाशित भइरहेको छ । प्रकाशन यात्राको करिब १८ वर्षमा हिँडिरहेको **वैजयन्ती**ले आफ्नो यात्राको यस शताङ्क अङ्कको अवधिमा के कस्ता र कति साहित्यिक सामग्रीहरूलाई प्रकाशनको उज्यालो दिँदै पाठकसमक्ष पुऱ्याएको छ ? भन्ने कुरालाई प्रस्ट पार्नु नै प्रस्तुत अध्यायको मूल अभिप्राय रहेको छ । त्यसैले यस पत्रिकाको प्रारम्भदेखि पूर्णाङ्क ९९ सम्मका अङ्कमा प्रकाशित सम्पूर्ण सामग्रीहरूलाई विधागत वर्गीकरण गरी लेखक, रचना, वर्ष/पूर्णाङ्क, साल र पृष्ठसङ्ख्यासमेत राखेर माथि देखाइएको छ । प्रस्तुत अध्यायमा राखिएका ती सामग्रीहरूमा विधागत क्रमले क्रमशः समीक्षा, संस्मरण, राष्ट्रिय व्यक्तित्व, नीति-कथा, छन्द कविता, स्वदेश यात्रा, चाडपर्व/संस्कृति, विदेश यात्रा, कथा, गद्यकविता, निबन्ध, लघुकथा, एकाङ्की, लघुउपन्यास, मुक्तक, गजल, हाइकु, अन्तर्वार्ता/स्ववार्ता र चारु आदि रहेका छन्, त्यसैले वैजयन्ती विधा केन्द्रित साहित्यको पत्रिका हो । यसरी १ अङ्क १ विधा समेटेर निस्किएको यो पत्रिकाको हरेक अङ्क विशेष अङ्क हो । सम्बन्धित विधाका अङ्कहरू हेर्दा समकालीन साहित्यका विधा स्रष्टाहरूको लामै लिस्ट तयार हुनु भनेको अनुसन्धानका दृष्टिले निकै ठूलो उपलब्धि हो ।

यसले आफ्नो प्रत्येक अङ्कमा पुछारको पातो भनेर सम्बन्धित अङ्कको विधाको समालोचना विशिष्ट समालोचकहरूबाट लेखाई समाविष्ट गर्दै आइरहेको छ । विधा समालोचनाले नेपाली साहित्यका पारखी, अनुसन्धाता, स्नातकोत्तर र विद्यावारिधिका विद्यार्थीहरूलाई निकै ठूलो सहयोग गरिरहेको कुरा समेत नकार्न सकिँदैन । यसले ४९ अङ्कसम्मका कविता समालोचनाअन्तर्गत गीत, गजल, मुक्तक, छन्दकविता र गद्यकविताका समालोचना समेटेर आफ्नो ५० औं संस्मरण अङ्क निकालेको थियो भने ७४ अङ्कसम्मका निबन्धका उपविधाहरू संस्मरण, जीवनी, विदेशयात्रा, स्वदेशयात्रा, चाडपर्व, संस्कृति, पूर्वस्मृति आदि अङ्कहरूका सैद्धान्तिक विधा समालोचनाहरू समेटेर आफ्नो ७५ औं हीरक अङ्क निकालेको थियो । त्यसै गरी ९९ औं अङ्कसम्मका आख्यान विधाअन्तर्गत लघुउपन्यास, कथा तथा लघुकथा, समीक्षा र नाटक/एकाङ्कीका सैद्धान्तिक समालोचनाहरू समेटेर आफ्नो ९९ औं पूर्वशताङ्क अङ्क निकालेको थियो ।

यसरी हरेक अङ्क विशेष अङ्कका रूपमा विधा केन्द्रित रूपमा निस्केको यो नै नेपाली साहित्यको पहिलो पत्रिका पनि हो । यही यसको विशेषता पनि हो । यहाँ क्रमशः १. समीक्षा, २. पूर्वस्मृति/संस्मरण, ३. राष्ट्रिय व्यक्तित्व (जीवनी), ४. कथा, ५. छन्दकविता, ६. स्वदेशथात्रा, ९. संस्कृति/चाडपर्व, १०. विदेशयात्रा, १४. गद्यकविता, १८. निबन्ध, २६. नाटक/एकाङ्की, २७. लघुपउन्यास, ३२ मुक्तक, ३४. गजल, ६९. गीत, ८०. हाइकु, ८३. अन्तर्वार्ता/स्ववार्ता, ९४. चारु, १०० इतिहासकैअङ्कहरूमा सो सम्बन्धित अङ्क वा (पहिले समेटिएका) विधा-उपविधाहरूलाई क्रमशः समेटिएको छ ।

समीक्षा विधा परिचय

- इन्द्रिय संवेद्य वस्तुको सापेक्षित अनुभूति आलोचना हो ।
- भोक्ता र भोग्यका बीचमा बसेर सापेक्षित ज्ञानको प्रस्तुतिकरण गर्ने जिम्मेदार तत्त्व आलोचना हो ।
- प्रकृतिजगत् र सृजनाजगत्का सादृश्य र असादृश्य वस्तुको सापेक्षित निर्णय प्रदान गर्ने विधि आलोचना हो ।
- स्रष्टा र सृजित वस्तुमा पाइने चरित्र समान छ, कि विपर्यास छ ? सोको पहिचान गर्ने विधि पनि आलोचना हो ।
- सृष्टि चक्रका अनन्त क्रमको सापेक्षित अनुभूतिबाट प्राप्त हुन आउने निर्णय आलोचना हो ।
- भावकले अस्पष्टता बोध गरेका स्थितिमा सहयोगी बनेर स्पष्टता स्थापित गरिदिने तत्त्व आलोचना हो ।

उपऱ्युक्त बुँदाका आधारमा के निर्णयमा पुगिन्छ भने मानव सापेक्षित संवेदनाको अनुभूति आर्जन गर्ने जीवन हो । सापेक्षता बोधबाट वस्तुको गुण वा दोषमा रहेका धनात्मक र ऋणात्मक पक्षहरूको पहिचान आलोचनाको धर्म हो । त्यस किसिमका ऋणात्मक र धनात्मक स्वरहरूको निर्णयात्मक निष्कर्ष स्थापना गर्नु आलोचना कर्म हो । यस कर्मलाई सचेत र वस्तुगत रूपमा स्थापना गर्ने प्राणीहरूको प्रथम पङ्क्तिमा मान्छे नै पर्न आउँछ । त्यस कारण आलोचनाचेत मान्छेका प्रारम्भिक अस्तित्वदेखि वर्तमानसम्म नै विकिसित भएर आएको हो भन्ने कुरा पनि सिद्ध हुन्छ ।

-प्रा. राजेन्द्र सुवेदी (वैजयन्ती अङ्क ३५)

समीक्षा अङ्कको विवरण

वैजयन्ती पत्रिकामा समीक्षाअन्तर्गत अङ्क-१, १२, १३, ३५, ४१, ५०, ६४, ७५ र ९९ गरी जम्मा ९ अङ्कको अङ्कहरूका रचनाकार, रचनाको शीर्षकका साथ साल/महिना तथा पृष्ठलाई विधागत क्रममा क्रमशः दिइएको छ । यहाँ रहेको अङ्क ५० (कविता

समालोचना), ७५ (निबन्ध समालोचना) र ९९ (समीक्षा, नाटक र आख्यान) वैजयन्तीले अङ्क १ बाटै आरम्भ गरेको सम्बन्धित अङ्कमा प्रकाशन गरिएको विधाको सैद्धान्तिक समालोचना पुछारको पातो स्तम्भअन्तर्गत निकाल्दै आएको रचनाहरूलाई समेटेको छ।

वैजयन्ती पूर्णाङ्क १, समीक्षा अङ्क १, २०६६ वैशाख-ज्येष्ठ

१. 'जयन्ती' र म वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल ४
२. 'जयन्ती'का पानाहरू शिव रेग्मी ५
३. 'नेपाली शब्दसागर' बृहत्तम नेपाली शब्दकोश प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा ८
४. समालोचक देवकोटा रउनको समालोचनात्मक प्रवृत्ति डा. कपिल अज्ञात १५
५. 'सोच'मा खोज गर्दा माधव घिमिरे २६
६. 'अन्तर्मनको यात्रा' र अनुभूति डा. गार्गी शर्मा ३४
७. 'विद्रोही इन्द्रकुमारी' महाकाव्यको प्रभावपरक दृष्टिकोण ठाकुर शर्मा ४५
८. नेपाली उपन्यास र पल्पसा क्याफे यादव भट्टराई ६०
९. समसामयिक समालोचना : पहिचानको समस्या प्रा. राजेन्द्र सुवेदी ६६
सैद्धान्तिक समालोचना : समालोचना : एक सङ्क्षिप्त चर्चा -बालकृष्ण भट्टराई ७४

वैजयन्ती पूर्णाङ्क १२, समीक्षा अङ्क २, २०६८ वैशाख-ज्येष्ठ

१. 'महाकवि देवकोटाका निबन्ध' कृतिका निबन्धहरूको विश्लेषण डा. कपिल अज्ञात ५
२. समीक्षक ठाकुर शर्मा र 'विमर्शन' प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा १४
३. कवि जिताली : 'छत्तीस छन्दको छहरा' ठाकुर शर्मा २०
४. तीन पद्य-सङ्ग्रहः हितोपदेशको आग्रह डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल २९
५. 'जीवनको बाटो' खोज्ने लक्ष्मी उप्रेती दुर्गाप्रसाद दाहाल ३९
६. सुदूरपश्चिमका वार्णिक कवि र कविता देवेन्द्रप्रसाद भट्ट ४३
७. 'फ्रन्टपेजमा' दृष्टिगोचर मित्र पोखरेल ५१
८. व्यङ्ग्यको भुँवरीमा घुमेको 'रोडम्याप' माधव घिमिरे ५४
९. पढौंपढौं लाग्ने उपन्यास 'दासता-मुक्ति' मुक्तिनाथ शर्मा ५६
१०. दीर्घ साधना, कठोर परिश्रम र चरम धैर्यको उपलब्धि : 'नेपाली महाकवि र महाकाव्य' डा. रामप्रसाद ज्ञवाली ६१
११. अनुभव र कविभावको सङ्गमः 'घर फर्कने दिन' राम्जी तिमल्सिना ६६
१२. 'वेद' र त्यसको शैलीगत विवेचना विनयकुमार शर्मा नेपाल ७२

वैजयन्ती पूर्णाङ्क १३, समीक्षा अङ्क ३, २०६८ असार-साउन

वैजयन्ती १०० शताङ्क

१. मेरो दृष्टिमा 'शृङ्गार सुधा' उर्मिला लामिछाने ५
२. 'यात्रा किसिमकिसिमका' भित्र विचरण गर्दा कलाधर काफ्ले ८
३. 'विभाजित विश्व' महाकाव्यीय अभिवादन डा. कृष्णप्रसाद दाहाल १२
४. शब्दसिन्धु : महाकवि देवकोटा शतवार्षिकी विशेषाङ्क प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा १५
५. 'लौकिकदेखि पारलौकिकसम्म'को यथार्थ ठाकुर शर्मा २१
६. 'परिवेशभित्रका पीडाहरू'मा पहारी डिल्लीराज अर्याल २६
७. तीर्थ अधिकारीको 'सपनामा हराएको विपना' धनराज भट्टराई ३३
८. 'पर्यन्तदेश' कृतिसँगै चीनयात्रा भागवत ढकाल ३५
९ 'महासागररूपी गद्यमहाभरतभित्र पौडी खेल्दा' मुक्तिनाथ शर्मा ४४
१० अधिकार आवश्यकताको यात्रा कहाँबाट आरम्भ हुन्छ प्रा. राजेन्द्र सुवेदी ५३
११ गोपीकृष्ण शर्मा र उनको 'स्मृतिविम्ब' विनयकुमार शर्मा नेपाल ५८
१२. 'विभिन्न आयाममा नेपाली महिला' र वीणा पौड्याल शशी थापा 'पण्डित' ६३
१३. 'अनुहार' कथासङ्ग्रहभित्रका विभिन्न अनुहारहरू शारदा पराजुली ६६
१४. साहित्यकार ज्ञवाली र उनको 'असुर ग्यास कृतिको अध्ययन'
साधुराम बाँस्कोटा ६९
१५. 'धर्मयुद्ध' : पुरानो कथामा नयाँ सन्दर्भ हरि ज्ञवाली ८२
सैद्धान्तिक समालोचना : समालोचना : सामान्य चर्चा -यादव भट्टराई ८७

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ३५, समीक्षा अङ्क ४, २०७१ पुस-माघ

१. माथापच्ची' भित्रका उम्दा माथापच्ची निबन्धहरू प्रा. डा. कृष्णप्रसाद दाहाल ५
२. राजेश्वर देवकोटाका पाँच कथा सरसर्ती अध्ययन प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा १७
३. ठाकुर शर्माको कृतिका रूपमा पञ्चामृत प्रा. डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल २५
४. कथाकार लोकेन्द्रबहादुर चन्दको कथासङ्ग्रह लेमिङहरूमाथि एक दृष्टि
प्रा. भागवत ढकाल ३६
५. नेपाली साहित्यको संस्मरण लेखनमा धुमशिखाको लयमा सल्लाको सुसेली
रजनी ढकाल ४४
६. वसन्तकुमार शर्म्मा नेपालको अनुवाद कला र मुक्तिसङ्ग्राम अनूदित उपन्यास
प्रा. राजेन्द्र सुवेदी ५४
७. ऐतिहासिक यथार्थको औपन्यासिक प्रतिबिम्वन : देउमाईको किनारमा
डा. रामप्रसाद ज्ञवाली ५९
८. समीक्षक राजेन्द्र सुवेदी र काव्य निबन्ध केन्द्रका देवकोटा
प्रा. डा. वासुदेव त्रिपाठी ८२

९. आसाको साहित्यिक साधना बुद्ध सुरेन्द्रवरसिंह थापा १०१
१०. ज्ञवालीकृत उपन्यास समालोचनाको सामान्य विश्लेषण हरिप्रसाद सिलवाल १११
सैद्धान्तिक समालोचना : समालोचनाको सैद्धान्तिक अवधारणा प्रा. राजेन्द्र सुवेदी १२५

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ४१, समीक्षा अङ्क ५, २०७२ पुस-माघ

१. 'नेपाल'को '१३५ उपनिषत्सङ्ग्रह'को अध्ययन प्रा. डा. कृष्णप्रसाद दाहाल ५
२. 'एउटी अर्की लाउरा'को वस्तुविन्यास प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा १०
३. 'बदलिँदो क्षितिज' उपन्यासको अन्तर्वस्तु ज्ञानु अधिकारी २५
४. बुनू लामिछानेका पाँच काव्यकृति..... डा. दामोदर ढकाल ३२
५. 'कथा वाटिका' : सौन्दर्य चेतना उन्मुख कथा प्रा. डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल ४७
६. 'रमिला नानी'भित्रका विषय वस्तु र भाव डा. दुर्गाप्रसाद दाहाल ५६
७. कृष्ण बजगाईको 'कमरेड भाउजु' माधव घिमिरे ८५
८. एक सय एक कविहरूका एक सय एक कवितामा अधिविम्बित कवि सिद्धिचरण प्रा. राजेन्द्र सुवेदी ९०
९. मानव जीवनको रहस्योद्घाटनमा 'अभिनवन काव्य' डा. लेखप्रसाद निरौला ९६
समालोचनाको सिद्धान्त -प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा १०९

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ५०, समीक्षा अङ्क ६, २०७४ असार-साउन

१ **छन्द कविता**

१. छन्द कविताको स्वरूप प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा ९
२. छन्द सिद्धान्त र नेपाली कविता.... डा. घनश्याम न्यौपाने परिश्रमी २०
३. छन्द विधान : सामान्य परिचय ठाकुर शर्मा भण्डारी ३७
४. सैद्धान्तिक परिचयको रूपमा कविता प्रा. डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल ४४
५. छन्दको सैद्धान्तिक परिचय प्रा राजेन्द्र सुवेदी ६३
६. कविताका आधारभूत मानक तथा कविता-मूल्याङ्कनका प्रमुख आधारहरू डा. रामप्रसाद ज्ञवाली ७५
७. कवितामा लय र छन्द तथा छन्दका प्रमुख प्रकार डा. लक्ष्मणप्रसाद गौतम १०७
८. छन्द कविताको सैद्धान्तिक स्वरूप डा. लेखप्रसाद निरौला १३५

२ **गद्य कविता**

१. गद्य कविताको स्वरूप प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा १५१
२. कविताको सांस्कृतिक अध्ययन प्रा राजेन्द्र सुवेदी १५५

३. **मुक्तक**

१. मुक्तकको रचना विधान र नेपाली मुक्तक परम्परा डा. घनश्याम न्यौपाने १८१
२. मुक्तक सिद्धान्त चिन्तन प्रा राजेन्द्र सुवेदी १८७
४. **गजल**
१. गजलको सिद्धान्त शास्त्रीय परिचय प्रा राजेन्द्र सुवेदी २०१
२. गजलको संरचनात्मक स्वरूप डा. लेखप्रसाद निरौला २१७
५. **गीत**
१. समसामयिक आधुनिक नेपाली गीतको प्रवृत्तिगत विश्लेषण गीता त्रिपाठी २३१
२. गीतको सैद्धान्तिक स्वरूप ज्ञानु अधिकारी २४९

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ६४, समीक्षा अङ्क ७, २०७६ कार्तिक-मङ्सिर

१. 'वैजयन्ती' स्वर्णाङ्कका काव्यिक सैद्धान्तिक सामलहरू प्रा.डा. कृष्णप्रसाद दाहाल ५
२. कलाको कल्पना र बाह्य प्रकटीकरण डा.घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी' १३
३. 'आधुनिक नेपाली कथामा अभिघात' कृतिको अनुशीलन ज्ञानु अधिकारी १७
४. 'उल्लास काव्योपन्यास'भित्र स्रष्टा इन्दु ठाकुर शर्मा भण्डारी २३
५. 'पातालका मान्छेहरू'को स्वर-ध्वनि प्रा.डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल ३२
६. ठाकुर शर्मा भण्डारीका कवितात्मक प्रवृत्ति रमेश शुभेच्छु ४७
७. वसन्तकुमार शर्म्मा नेपालको अनुवाद कला र भासका नाटकहरू
प्रा. राजेन्द्र सुवेदी ७५
८. 'बत्तीमुनि अँध्यारो'मा नारीपक्षधर चेतना डा. रामप्रसाद ज्ञवाली ९५
९. 'मार्गदीप'का आलोकमा विनयको कवित्व मूल्याङ्कन डा. विष्णु के.सी. १०७
समालोचनाको सिद्धान्त : समालोचना सिद्धान्त प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा ११३

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ७५, समीक्षा अङ्क ८, २०७८ भाद्र-असोज

१. जीवनी
१. नेपाली साहित्यमा जविनीलेखनको सैद्धान्तिक पक्ष प्राडा. कृष्णचन्द्र शर्मा ९
२. जीवनी सिद्धान्त प्रा. राजेन्द्र स'वेदी १७
३. पूर्वस्मृतिका बारेमा बुनू लामिछाने ३१
४. जीवनचरित्र अर्थात् जीवनी विनयकुमार शर्मा नेपाल ३५
२. यात्रा/नियात्रा
१. नियात्रासाहित्य : यात्रावृत्तान्त र यात्रासंस्मरण ओमी शर्मा ४३
२. यात्रा-साहित्य प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा ४९
३. नेपाली साहित्यमा स्वदेशयात्रा डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी' ५२
४. नेपाली साहित्यमा विदेशयात्रा सङ्क्षिप्त डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी' ५६

५. नियात्रा-साहित्यको सैद्धान्तिक परिचय — निर्मोही व्यास — ६०
६. नियात्राः एक चर्चा — डा. विष्णु के.सी. — ६४

३. चाडपर्व/संस्कृति

१. पर्व-परिचय — प्रा.डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल — ७३

४. संस्मरण

१. संस्मरण साहित्य — प्रा.डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल — ८५
२. संस्मरण सैद्धान्तिक पृष्ठभूमिमा — प्रा.डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल — ८९
३. मेरो बुझाइमा संस्मरण — बुनू लामिछाने — १०५
४. संस्मरणको सैद्धान्तिक स्वरूप — डा. लेखप्रसाद निरौला — ११२
५. साहित्यमा संस्मरणात्मकता र विधागत पहिचान — डा. लेखप्रसाद निरौला — १२१

५. निबन्ध

१. आधुनिक निबन्धको सैद्धान्तिक धरातल — प्राडा. दुर्गाप्रसाद अर्याल — १३१
२. नेपाली निबन्धको उद्भव र विकास — प्राडा. दुर्गाप्रसाद अर्याल — १४४
३. निबन्ध सिद्धान्त — प्रा. राजेन्द्र सुवेदी — १६६
४. निबन्ध सिद्धान्त — डा. लेखप्रसाद निरौला — १८६
५. नेपाली निबन्धका मोड र प्रवृत्तिहरू — डा. लेखप्रसाद निरौला — १९८
६. निबन्धको सैद्धान्तिक स्वरूप — डा. विष्णु के.सी. — २११
७. नेपाली निबन्धको विकासक्रम — डा. विष्णु के.सी. — २१९

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ९९, समीक्षा अङ्क ९, २०८२ भाद्र-असोज

१. लघुउपन्यास

१. लघुउपन्यास एक परिचय — प्रा.डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल — ९
२. आख्यान संरचनाका सापेक्षतामा लघुउपन्यासको रचनाविधान — डा. रमेश शुभेच्छु — १४

२. कथा

१. उत्तरआधुनिक सन्दर्भमा नीतिकथा — गुरुङ सुशान्त — ३७
२. कथाको सैद्धान्तिक स्वरूप — प्रा.डा. भागवत ढकाल — ३९
३. कथाको सिद्धान्त — प्रा. राजेन्द्र सुवेदी — ४७
४. कथाको सांस्कृतिक अध्ययन — प्रा. राजेन्द्र सुवेदी — ६५
५. कथाको सैद्धान्तिक परिचय — डा. लेखप्रसाद निरौला — ९१
६. कथा : एक परिचर्चा — विनयकुमार शर्मा नेपाल — १०३
७. कथाको सैद्धान्तिक विमर्श — डा. विष्णु के.सी. — १०६

३. लघुकथा

१. लघुकथा परिचय र विकासक्रम — असफल गौतम — १११

२. लघुकथाको स्वरूप	डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी'	१२२
३. नेपाली लघुकथाले तय गरेको यात्रा	लक्ष्मण अर्याल	१२५
४. लघुकथा निर्माणका उपकरणहरू	लक्ष्मण अर्याल	१४३
५. लघुकथामा मानकको धर्को	लक्ष्मण अर्याल	१५९
६. लघुकथाको सैद्धान्तिक परिचय	डा. लेखप्रसाद निरौला	१७१
७. लघुकथा सिद्धान्त एक फन्को	डा. विष्णु के.सी.	१७९
४. नाटक		
१. एकाङ्की परिचय र नेपाली एकाङ्की परम्परा	डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी'	१८९
२. केही नाट्य चिन्तन एवम् सिर्जन परम्परा	डा. रमेश शुभेच्छु	१९६
३. नेपाली नाटकको परम्परा र विकास	विनयकुमार शर्मा नेपाल	२१९
५. समीक्षा		
१. समालोचनाको सिद्धान्त	प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा	२३१
२. समालोचना : एक सङ्क्षिप्त चर्चा	बालकृष्ण भट्टराई	२५८
३. समालोचना बारे सामान्य चर्चा	यादव भट्टराई	२६३
४. समालोचनाको सैद्धान्तिक अवधारणा	प्रा. राजेन्द्र सुवेदी	२६६

संस्मरण विधा परिचय

ज्ञानानुशासनका प्रक्रियामा आउने विषयहरू छन् । साहित्य पनि यस्तै एक महत्त्वपूर्ण विषय हो । साहित्यका अनेक स्वरूप, विषय र प्रकारहरू छन् । संस्मरण पनि साहित्यकै सन्तान दरसन्तान हो । यो निबन्धविद्या अन्तर्गत आउने एक उपविद्या हो । निबन्धका प्रभेदका रूपमा यसको गणना गरिन्छ । भावनाभन्दा चेतना र चिन्तनको प्रधानता यसमा विशेषरूपले देखिने गर्दछ । संस्मरण प्रायः अतीतमुखी नै हुन्छ । ज्ञानका कलात्मक र अकलात्मक धारा चल्दै आएका छन् । साहित्यको साइनो पर्ने हुनाले यो कलात्मक धारा भएर विगत एकाध शतकदेखि प्रवाहमान भइरहेको छ ।

-प्राडा. दुर्गाप्रसाद अर्याल (वैजयन्ती अङ्क १६)

संस्मरण विधाले नेपाली साहित्यभित्र प्रवेश गर्दा आफ्ना विविध स्वरूपमध्ये यात्रा संस्मरणबाट यात्रा आरम्भ गरेको देखिन्छ । वि.सं. १५५० तिरको राजा गगनीराजको यात्रा, वि.सं. १९१० को जङ्गबहादुरको बेलायत यात्रा, वि.सं. १९५९ को शिखरनाथ भाष्य, वि.सं. १९६७ को डिल्ली शमशेरको श्री युरोप यात्रा, वि.सं. १९७४ को हरिनाथ प्याकुरेलको तीर्थ जाँदाको वृत्तान्त, वि.सं. १९८० को रत्न शर्माको बद्रीकेदार पथप्रदर्शनी, लगायतका यात्रा प्रसङ्गको सम्झना गरी लेखिएका अन्य ग्रन्थहरूबाट पनि संस्मरणको विधागत स्वरूप जन्मिएको देखिन्छ । यसपछि क्रमशः यात्राका अतिरिक्त अन्य सन्दर्भलाई जोडेर

संस्मरण लेख्ने परम्पराको सुरुआत पनि माध्यमिक कालमै भइसकेको पाइन्छ । माध्यमिककालीन स्रष्टा शिखरनाथ सुवेदीले आफ्नो शिखरनाथ भाष्यमा केवल यात्राको सस्मरण मात्र नगरी यात्राक्रममा आफूले यात्रा गरेका स्थलहरू, त्यस बीचमा सङ्गतमा आएका मानिसहरू, त्यहाँको रहनसहन, वस्तुको दरभाउ, त्यतिखेरको गाडीभाडा र त्यतिखेर घटेका घटनाहरू र ती घटनाहरूसँगका आफ्ना निजी अनुभूतियुक्त पूर्वस्मृति दिने काम गरेका छन् । आधुनिकालका महाकवि लक्ष्मीप्रसाद देवकोटाले आफ्नो लक्ष्मी निबन्ध सङ्ग्रहमा सङ्कलित 'पण्डित लेखनाथ पौड्यालका विषयमा' नामक पूर्वस्मृतिपरक निबन्धमा व्यक्ति संस्मरणको परम्परा बसाई संस्मरण विधामा व्यापकता दिएको पाइन्छ । यस प्रकार का संस्मरण लेखन परम्परालाई सम्बर्द्धन गर्दै बालकृष्ण समले महाकवि देवकोटाको व्यक्तित्वबाट प्रभावित भई लेखेको 'सरस्वतीप्रसाद देवकोटा', यदुनाथ खनालको 'लक्ष्मीप्रसाद देवकोटा एक अधुरो संस्मरण', युगकवि सिद्धिचरण श्रेष्ठको 'हाम्रा अमर शहीदः एक सम्झना', जस्ता पूर्वस्मृतिहरू व्यक्ति संस्मरणका फुटकर नमुना हुन् भने जनकलाल शर्मा लिखित 'महाकवि देवकोटा एक व्यक्तित्व, दुई रचना' घटराज भट्टराईद्वारा सम्पादित 'देवकोटाको आनीबानी' जस्ता सिङ्गा कृतिहरू पनि यस्ता संस्मरणका ज्वलन्त उदाहरण हुन् ।

बुनू लामिछाने (वैजयन्ती अङ्क १५)

संस्मरण अङ्कको विवरण

वैजयन्तीले एक विधा एक अङ्क अन्तर्गत निबन्धका निबन्ध, राष्ट्रिय व्यक्तित्व/जीवनी, संस्मरण, यात्रा/नियात्रा, लेख, रचना/चाडपर्व-संस्कृति अङ्क प्रकाशित गरेको छ । यहाँ निबन्ध विधाको उपविधा संस्मरणअन्तर्गत अङ्क-२ (पूर्वस्मृति), १५, १६, २०, ४३, ४५, ७० र ७९ गरी जम्मा ८ अङ्कहरूका रचनाकार र रचनाको शीर्षकका साथ साल/महिना तथा पृष्ठलाई विधागत क्रममा क्रमशः दिइएको छ । यहाँ रहेको अङ्क २ पूर्वस्मृतिका रूपमा र अन्य संस्मरणका रूपमा आएका छन् ।

वैजयन्ती पूर्णाङ्क २, पूर्वस्मृति-अङ्क १, २०६६ असार-साउन

१. एक स्मृति	स्व. भीमनिधि तिवारी	४
२. अतीतका सम्झना	वसन्तकुमार शर्म्मा 'नेपाल'	६
३. देवकोटाप्रति श्रद्धासुमन	नित्यराज पाण्डे	१५
४. लेखनाथ	राजेश्वर देवकोटा	२२
५. अध्ययन, अध्यापन र बाधाव्यवधान	ज्ञानमणि नेपाल	२७
६. बालकृष्ण सम र म	वसन्तकुमार शर्म्मा 'नेपाल'	३९
७. बालकृष्ण सम साङ्गीतिक दृष्टिमा	रामशरण दर्नाल	४२

८. श्रीखप्तडबाबाका साथमा आफू चिनिन खोज्दा   शिवगोपाल रिसाल   ४४
९. इतिहास-शिरोमणि बाबुराम आचार्यलाई सम्झँदा   ज्ञानमणि नेपाल   ४८
१०. बी.पी. प्रति अन्याय : आफैप्रति अन्याय   दमन ढुङ्गाना   ६१
११. वर्तमानमा बाँचेको इतिहास   भुवन ढुङ्गाना   ६४
१२. योगीजीसँग मेरो केही क्षण   एस पी आशा   ६६
१३. मेरो स्मृतिमा योगी नरहरिनाथ   डा.घनश्याम न्यौपाने "परिश्रमी"   ६९
१४. श्री यदुनाथ खनालज्यूसँगको साक्षात्कार   लक्ष्मीकुमार कोइराला   ७२
सैद्धान्तिक समालोचना : पूर्वस्मृतिका बारेमा   -बुनू लामिछाने   ७४

वैजयन्ती पूर्णाङ्क १५, संस्मरण-अङ्क १, २०६८ कार्तिक-मङ्सिर

१. भूकम्पको धक्का   उर्मिला लामिछाने   ५
२. तीन संस्मरण   एस पी आसा   १०
३. द्वन्द्वको हाँक   कपिल अज्ञात   १४
४. वैजयन्तीका सेवामा   कमलमणि दीक्षित   २०
५. मेरा प्रातः स्मरणीय गुरु   कलाधर काफ्ले   २४
६. विस्मरणको बकपत्र   कृष्ण बाउसे   ३१
७. मेरा प्रेरणादायी मार्ग   खगेन्द्र खोल्साघरे   ३५
८. जे.पी र वी.पी   प्रा.डा. खेमनाथ कोइराला   ३८
९. मेरा गड मदर   गङ्गा पौडेल   ४०
१०. मेरो अक्षर   गुणराज काफ्ले 'शाण्डिल्य'   ४५
११. फर्केर हेर्दा   प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा   ५१
१२. ती दिनहरूको स्मृति तरङ्ग   डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी'   ५६
१३. सम्झनाको तरेली   छायादत्त न्यौपाने 'बगर'   ६२
१४. श्रीसम र म   जयन्ती शर्मा   ६४
१५. मेरो विवाहको रमाइलो   ज्ञानमणि नेपाल   ६८
१६. योगी नरहरीनाथप्रतिको धारणा   ठाकुर शर्मा   ७४
१७. शोक मनाउँदाको हाँसो   डिल्लीराज अर्याल   ७८
सैद्धान्तिक समालोचना : मेरो बुझाइमा संस्मरण -बुनू लामिछाने ८१

वैजयन्ती पूर्णाङ्क १६, संस्मरण अङ्क २, २०६८ पुस-माघ

१. सम्झिए नजिक बिर्सिए टाढा   धनराज गिरी   ५
२. साहित्य, सिर्जना स्रष्टा र सम्मान   पूर्णप्रसाद अधिकारी   १५
३. दीर्घ प्रभाव पार्ने   प्रकाशमणि दहाल   २०

४. तर इतिहासमा आमाको	प्रदीप नेपाल	२६
५. यस्तो पनि भयो छात्रावासमा	बुनू लामिछाने	३२
६. अब म जीवनभर कुकुर पाल्दिनँ	भुवनहरि सिग्देल	३९
७. जागिरे पत्रकार हुन खोज्दा	रघु घिमिरे	४९
८. साहित्य शक्ति	राजेश्वर देवकोटा	५२
९. दायित्वका पानाहरू पल्टाएर पढ्दा	रामप्रसाद पन्त	५४
१०. जा जा कमाएर खा	डा. विश्वदीप अधिकारी	६१
११. मनीषी नयराज पन्त	प्रा.डा. विष्णुराज आत्रेय	६५
१२. मेरा गुरु र म	वसन्तकुमार शर्म्मा 'नेपाल'	६७
१३. पद्मकन्या कलेजको सम्झनामा	प्रा. शिवगोपाल रिसाल	७०
१४ स्वर्ग हुन् कि सपना	सीता भट्टराई	७३
१५. मैले भोगेको भवानीदाइ	सुरेन उप्रेती	७७

सैद्धान्तिक समालोचना : सस्मरण सैद्धन्तिक पृष्ठभूमिमा -डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल ८०

वैजयन्ती पूर्णाङ्क २०, संस्मरण अङ्क ३, २०६९ भाद्र-असोज

१. बकपत्रको सम्झना	कमलमणि दीक्षित	५
२. 'परिचय' जन्मँदाको व्यथा	गीता रेग्मी	७
३. सम्मानित क्षणबाट गुज्रँदै	तेजप्रकाश श्रेष्ठ	१०
४. समय अनुकूल छाया बन्छ	तेजेश्वरबावु ग्वंग	१५
५. लामबाहिरको एउटा मान्छे	प्रकाशमणि दहाल	१८
६. नियात्रा यात्रा	भीष्म उप्रेती	२४
७. परेवा-प्रेम	भुवनहरि सिग्देल	२९
८. मीत लगाएको सम्झना	माया ठकुरी	३६
९. आँसु उडान	युवराज नयाँघरे	३८
१०. म जगन्नाथ सर बाँच्छु	रजनी ढकाल	४३
११. समय र जीवनको बगाइ	रुकु कार्की	४७
१२. कवि शिरोमणिको एउटा पक्ष	राजेश्वर देवकोटा	५१
१३. मेरो कविता यात्रा	लक्ष्मी उप्रेती	५३
१४. मधुरतामा बगेको भावना	विन्दु सुवेदी	५८
१५. सलाम, क्याप्टेन कलमको	श्रीओम श्रेष्ठ 'रोदन'	६४
१६. मर्ममा ऐतिहासिक बनेको यात्रा	सुकुम शर्मा	६८
१७. गुञ्जनको गुञ्जनमा प्रवेश गर्दा	सुबोध कोइराला	७३
१८. कलात्मक करुवा	हिरण्यकुमारी पाठक	७७

सैद्धान्तिक समालोचना : संस्मरण साहित्य -प्रा डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल ८१

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ४३, संस्मरण अङ्क ४, २०७३ वैशाख-ज्येष्ठ

१. जस्तो छ त्यस्तै चल्नेछ	कमल दीक्षित	५
२. गुराँस कसरी र कहाँ	खिमानन्द पोखरेल	८
३. नौलो नेपाली केही सन्दर्भ	प्राडा. खेम कोइराला बन्धु	१२
४. भवानी घिमिरेलाई अमर बनाउने भानु	गङ्गा कर्माचार्य पौडेल	१७
५. मनोभावको साहित्यिक यात्रा	दिनेशविक्रम थापा	२२
६. चरैवति 'शब्दाङ्कुर' चरैवति	धीरकुमार श्रेष्ठ	२५
७. केही गन्थन : अभिव्यक्ति प्रकाशन बारे	नगेन्द्रराज शर्मा	२८
८. नवप्रज्ञापनको ७२ औं खुड्किला	नवराज रिजाल	३५
९. सुलेख गतिविधि	बाजुराम पौडेल	४८
१०. चैतन्य ज्योति, नाद विन्दु, वैश्वानर वार्ता पत्रिकाको उत्पत्ति	ब्रह्मप्रिय प्रेमस्वरूप	४९
११. दायित्वको अन्तर कथा	रामप्रसाद पन्त	५३
१२. मेरो 'रचना' यात्रा	रोचक घिमिरे	५८
१३. शब्द संयोजनको सुरुआतको परिवेश	वासुदेव अधिकारी	६६
१४. वैजयन्तीको इतिहास	विनयकुमार शर्मा नेपाल	७०
१५. अभिनव पत्रिकाबारे	वेदमणि घिमिरे गोविन्द	८१
१६. जयन्तीका पानाहरू	शिव रेग्मी	८३
१७. मिर्मिरेको प्रकाशन	सुरेश पन्त	८६

सैद्धान्तिक समालोचना : संस्मरणको सैद्धान्तिक स्वरूप -डा. लेखप्रसाद निरौला ८९

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ४५, संस्मरण अङ्क ५, २०७३ भाद्र-आश्विन

१. मैले डिलिट गर्न नसकेको फोन नम्बर	अनिल श्रेष्ठ	५
२. अब त बाँचिन्न होला	इद्रिस सायल	८
३. बितेको त्यो दिन	खगेन्द्र खोल्साघरे	१३
४. श्रीमाधवलाल कर्माचार्य : सोचेर हेर्दा, सम्झेर ल्याउँदा	घनश्याम राजकर्णिकार	१९
५. एक चड्कन	छविरमण सिलवाल	२३
६. राजाको रजगज	दामोदर पुडासैनी 'किशोर'	२६
७. देश परदेश	नीलमकुमार शर्मा	३३
८. जान्ने हुनुको पीडा	प्रकाशमणि दहाल	३६
९. आखिर कविले क्षमा दिए	बुनू लामिछाने	४०

१०. विदेशमा मनाएको दशैं | रञ्जुश्री पराजुली | ४८
११. बगेको बस्ती | रेखा पन्त 'सिलवाल | ५५
१२. आमासँगको अन्तिम यात्रा | सङ्गीता आचार्य | ५८
१३. आस्था | सुरेन उप्रेती | ६३
सैद्धान्तिक समालोचना : साहित्यमा संस्मरणात्मकता र विधागत पहिचानको खोजी -डा. लेखप्रसाद निरौला ६७

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ७०, संस्मरण अङ्क ६, २०७७ कार्तिक-मङ्सिर

१. जोडतोडले उत्तरी नाका प्रवेश गर्न खोज्दा | अच्युतप्रसाद पौडेल 'चिन्तन' | ५
२. रुनु न हाँस्नुको त्यो शैक्षिक सत्र | आत्माराम खरेल | १०
३. एक सन्तपुरुषको सम्झना | कृष्णप्रसाद बस्याल | १४
४. गाली र गालीभित्रकै आशीर्वचन | खगेन्द्र खोल्साघरे | २०
५. सम्झनामा कृष्णप्रसाद पराजुली | जेबी खत्री | २३
६. धर्ममूर्ति स्वामी श्रीदेवराज आचार्य | डा. देवेन्द्र भट्ट 'दिप्त' | २८
७. एउटा अनुभव यस्तो पनि | प्रकाशमणि दाहाल | ४१
८. सम्झनामा ती दिन | यादव भट्टराई | ४६
९. कालधारा, म र बागबजार | रन्जुश्री पराजुली | ५०
१०. स्वामी आत्मानन्द गिरी महाराजको सम्झना | लक्ष्मी मास्के | ५४
११. खामको दक्षिणा | विनोद नेपाल | ५९
१२. जिन पाइन्टको रहर | विष्णुप्रसाद शर्मा पराजुली | ६३
सैद्धान्तिक समालोचना : संस्मरण-साहित्य -प्रा.डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल ७७

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ७९, संस्मरण अङ्क ७, २०७९ वैशाख-ज्येष्ठ

१. शहीदको सम्झना | अरुणबहादुर खत्री 'नदी' | ५
२. निद्रा-दुई रात तीन दिन | आत्माराम खरेल | १०
३. बर्माबाट नेपालसम्मको यात्रा | इन्द्रकुमार श्रेष्ठ सरित् | १६
४. आमा लैजाने त्यो कालो दिन | जीवराज भट्टराई | २१
५. के गुन के बैगुन | जेबी खत्री | ३३
६. स्मृतिका पृष्ठमूमिमा ...... | प्राडा. दुर्गाप्रसाद अर्याल | ३९
७. मामासँग जन्त जाँदा | नरेन्द्रराज पौडेल | ४६
८. ती नमुना झगडिया बूढा | भुवनहरि सिग्देल | ५४
९. मझधारमा मगन्ता | रमेश भट्टराई 'सहृदयी' | ६१
१०. पुस्तकालयको लहरमा.... | रामप्रसाद पन्त | ६६
११. दौरा सुरुवालको लागि दोडधुप | विनोद नेपाल | ६९

१२. पक्कै त्यस्तै हो	डा.विश्वदीप अधिकारी	७४
१३. .....अपहरित यात्रीसँग	हरि थापा	७७

सैद्धान्तिक समालोचना : संस्मरण शब्दमा घोत्लिँदा विनयकुमार शर्मा नेपाल ८३

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ८८, संस्मरण अङ्क ८, २०८० कार्तिक-मङ्सिर

१. मैले पढेको माध्यामिक विद्यालय	आत्माराम खरेल	५
२. रमाइला दिन	आर्या घिमिरे	९६
३. खटकँदो यात्रा	केशवप्रसाद उपाध्याय	९
४. अमेरिकी राष्ट्रपतिको घरमा पुग्दा	खेमराज पोखरेल	१५
५. दुर्गमका डाक्टर वैद्य	कृष्णप्रसाद बस्याल	२३
६. दिव्यज्योति बहुमुखी क्याम्पस...	डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी'	२८
७. चङ्गा	दिव्य गिरी	३४
८. साहित्य दिवस.....	डा. नारायण निरौला	४१
९. गोवा यात्राको सम्झना	पुण्य कार्की	४४
१०. आफ्नै केही मृत्यु अनुभव ...	प्रा. पुरुषोत्तम दाहाल	५५
११. नाज्माको अघोरी बूढो	बिनोद खड्का	६५
१२. रातो बिहे र सेतो बिहे	रञ्जुश्री पराजुली	७४
१३. अक्षरयात्रामा अमराई	लक्ष्मण अर्याल	७८
१४. लकडाउन अनुभूति	समिना खनाल 'पृथा'	८४
१५. सहस्राब्दी कार्यक्रम.......	हरि थापा	९०

सैद्धान्तिक समालोचना : संस्मरणको सैद्धान्तिक विमर्श डा. रमेश शुभेच्छु ९७

राष्ट्रिय व्यक्तित्व (जीवनी) विधा परिचय

जीवनीमा नायक वा पात्रको जीवनचर्चा, कार्य, घटना नै कारक हुने हुनाले जीवनी सत्य र तथ्य हुन्छ । जीवनी लेख्ने व्यक्तिले आफ्नो तर्क, विचार र परिभाषाको उपयोग गर्नु हुँदैन । त्यसो गरियो भने जीवनीमा असत्यता घुस्न जाने डर हुन्छ । जीवनीको मूल विन्दु नै कल्पनारूपी किम्बदन्ती नभई साकार सत्य हो । त्यसैले जीवनी वस्तुनिष्ठ र भाववादी हुन्छ । आजकल सत्य कुरालाई अनेक कल्पनाले सिँगारेर जीवनी लेख्ने प्रचलन बढेको छ, आफूलाई मन परेको कुराको स्तुति गाउने र मन नपरेकालाई गाली गर्ने चलन बढेको छ, यो राम्रो कुरो होइन । जीवनीभित्र पात्रको विषयमा उजागार भएका वा लेखिएका अन्य जीवनी, संस्मरण आदि र पात्रलाई जीवित भेट्ने, तिनसँग सङ्गत गर्ने व्यक्तित्वहरूको पनि महत्त्व राख्नुपर्ने हुन्छ ।

-ljgosdf/ zdf{g]kfn -j}hoGtL cª\s ^&_

cds JolStsf] ;flxlTos hLjgL, cds JolStsf] ;fdflhs hLjgL, cds JolStsf]/fhgLlts hLjgL cflb dfq klg n]vg]k|rng ljsf; ePsf]5 . cds JolStsf]/fhgLlts ofqf, cds JolStsf]cfWoflTds ofqf cyjf cds JolStsf] s6gLlts ofqf dfqdf s]Gb|t eP/ klg cfHzs hLjgL n]Vg ;lsG5 . k'"j{kb g/fvLsg hLjgL zAb dfqn]lbg]cy{rflx n]Vg rfx]sf JolStsf]hLjgsf ;du|kf6fx?, oyftYo efu]sf cfofdx? cIf/zM n]vg ul/Psf]s[t rflx hLjgL xf]. hlta/]b|v cf/De eP/ hlta]/;Dd kf~ref}ts z/L/ aflrG5 Tolta]/;Dd hLjg xf]/ ToxL hLjgsf]0ltj[Q j0fg{ hLjgL xf]. cfh hLjgL uBdf n]vg]/rgf xf]/ efjfTds ;+]bgfsf]ck]ff tYo, 36gf / j:tsf]cfhGdsf];ef]ht z[ªvnfaf6 tof/ xg]/rgfljz]f hLjgL xf]. o;nf0{ 7Dofpgsf lglDt klxnf]t k/sLo ;+]bgf / k/sLo hLjgsf]lrq0f ePsf]5 5g} ljrf/ ugk{5{. of]csfs{sf]af/]df n]vg]ljifo xf]. To; sf/0f hLjgL ;[hgfTds n]vgsf]Gog" ljrnwdL{/ clws tYos]Gb|t /rgf xf]eGg]s/f :i6 xg cfp5 . hxf;Dd hLjgLsf] k[Zg 5 of]ljwf ;flxTos}Ps pkljwfsf ¿kdf cly{g]k|rng cfPsf]5 .

–kf= /fh]Gb| ;j]bL -j}hoGtL cª\s #!_

राष्ट्रिय व्यक्तित्व अङ्कको विवरण

वैजयन्ती पत्रिकामा निबन्ध विधाको उपविधा जीवनीअन्तर्गत अङ्क-३, २९, ३१, ६७, र ६८ गरी जम्मा ५ अङ्कहरूका रचनाकार र रचनाको शीर्षकका साथ साल⁄महिना तथा पृष्ठलाई विधागत क्रममा क्रमशः दिइएको छ ।

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ३, राष्ट्रिय व्यक्तित्व अङ्क १, २०६६ भाद्र-आश्विन

१.	राष्ट्रिय विभूति मोतीराम भट्टको सङ्क्षिप्त जीवनी	एस.पी. 'आसा'	४
२.	डा. स्वामी प्रपन्नाचार्य	प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा	९
३.	महाकवि लक्ष्मीप्रसाद देवकोटाको जीवनी	ठाकुर शर्मा	१६
४.	स्वनामधन्य शेषराज शर्म्मा रेग्मीज्यूको...	तेजःकेशरी शर्म्मा उपाध्याय पौडेल	२१
५.	कविवर माधव घिमिरे	दुर्गाप्रसाद नेपाल	२७
६.	वसन्तकुमार शर्म्मा 'नेपाल'	बुनू लामिछाने	३८
७.	माध्यमिक कालका नक्षत्र : शम्भुप्रसाद ढुङ्गेल	माधव घिमिरे	४९
८.	संस्कृतिविद् सत्यमोहन जोशी	यादव भट्टराई	५२
९.	नरबहादुर भारती र उहाँको साधना	रामप्रसाद पन्त	६०
१०.	चक्रपाणि चालिसेको जीवनी	राममणि ढुङ्गेल	६४
११.	आबाल ब्रम्रचारी षडानन्द अधिकारी	लक्ष्मीकुमार कोइराला	७२

१२. आदिमहाकवि उदयानन्द अर्ज्याल : सङ्क्षिप्त चर्चा विष्णु प्रभात ७७
१३. श्री शिवपुरी बाबा तथा उहाँको शिक्षा विष्णुप्रसाद तिमिल्सिना ८५
१४. आदिकवि भानुभक्त : जीवनका प्रमुख घटना प्रा.डा. व्रतराज आचार्य ८९
१५. एकता, अखण्डता, समन्वय, साहचर्यमै सुखशान्ति छ ज्ञानमणि नेपाल ९९
सैद्धान्तिक समालोचना : जीवनचरित्र अर्थात् जीवनी -विनयकुमार शर्मा नेपाल १०७

वैजयन्ती पूर्णाङ्क २९, राष्ट्रिय व्यक्तित्व अङ्क २, २०७० पुस-माघ

१. हिलेका प्रभु खगराज पाण्डे ५
२. इतिहासकार बालचन्द्र शर्मा गोपाल पराजुली १०
३. राजेश्वर देवकोटाको जीवन यात्रा गोमा न्यौपाने गौतम १२
४. डा. टीकाराम पन्थी आधुनिक युगका...... चन्द्रकान्त आचार्य २२
५. धरणीधर कोइराला एक योद्धा जयन्ती शर्मा २८
६. पहलमान सिंह स्वांर र उनको........ प्रा.डा. जयराज पन्त ३०
७. अनौठो स्मरण शक्तिका धनी हेमचन्द्र पोखरेल भारती गौतम ३६
८. वैयाकरण एक विलक्षण प्रतिभा भुवनहरि सिग्देल ४३
९. कवि केदारमान व्यथित : सङ्क्षिप्त शब्दचित्र यदुनाथ 'वसन्तपुरे' ४७
१०. तीक्ष्ण बुद्धिका विद्वान् मदनमणि दीक्षित रञ्जुश्री पराजुली ५०
११. समुद्रजस्तै व्यक्तित्व कमलमणि दीक्षित ललिता 'दोषी' ५६
१२. हरिहर शास्त्रीको जीवन यात्रा विश्वदीप अधिकारी ६०
१३. तारिणीप्रसाद कोइराला : सङ्क्षिप्त शब्दचित्र विश्वराज पाण्डे ७८
१४. इतिहासकार तोत्रराज पाण्डेको जीवनी हिरण्यकुमारी पाठक ७३
सैद्धान्तिक समालोचना : जीवनचरित्र अर्थात् जीवनी -विनयकुमार शर्मा नेपाल ७६

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ३१, राष्ट्रिय व्यक्तित्व अङ्क ३, २०७१ वैशाख-ज्येष्ठ

१. आख्यान शीर्ष पुरुष रमेश विकल अमरकुमार प्रधान ५
२. हाइकु र शङ्कर लामिछाने असफल गौतम १०
३. लोकेन्द्रबहादुर चन्दको जीवनयात्रा आभा शर्मा १५
४. विश्वेश्वरप्रसाद कोइराला उपमा आचार्य १९
५. लेखनाथ पौड्याल खगेन्द्र खोल्साघरे २५
६. राष्ट्रिय विभूति योगी नरहरीनाथ प्रा.डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल २९
७. बालकृष्ण सम बुनू लामिछाने ३४
८. विजय मल्लको जीवनचक्र भागवत ढकाल ४४
९. रामकृष्ण मिश्रलाई सम्झँदा रामप्रसाद पन्त ४९

१०. खप्तड बाबाको जीवनी खोज्दा	लक्ष्मीकुमार कोइराला	५२
सैद्धान्तिक समालोचना : जीवनी सिद्धान्त	**-प्रा. राजेन्द्र सुवेदी**	**५९**

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ६७, राष्ट्रिय व्यक्तित्व अङ्क ४, २०७७ वैशाख-ज्येष्ठ

१. भूपी : नेपाली साहित्यका मूर्धन्य साधक	असफल गौतम	५
२. स्वामी सत्यदेव महाराज	डा.कृष्णचन्द्र शर्मा	२१
३. महान् गुरु चोग्ये ठिचेन रिन्पोन्छेको जीवनी	पुण्यप्रसाद पराजुली	२८
४. हर्षबहादुर बुढामगर	यादव भट्टराई	३६
५. गुड बाइ ! मोहनराज शर्मालाई	राजेन्द्र सुवेदी	४२
६. कला र साहित्यको दोभान : लैनसिंह वाङ्देल	रामसुन्दर देउजा	४९
७. नेपालका पुलस्त्य मदनमणि दीक्षित	विष्णुप्रसाद शर्मा पराजुली	५३
८. स्वामी परमानन्द सरस्वती	हरि पाण्डेय 'पथिक'	६४

सैद्धान्तिक समालोचना : जीवनचरित्र अर्थात् जीवनी -विनयकुमार शर्मा नेपाल ७३

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ६८, राष्ट्रिय व्यक्तित्व अङ्क ५, २०७७ असार-साउन

१. हरिभक्त कटुवाल : एक स्मरण	चन्द्रमणि पौडेल 'निरासी'	५
२. महायोगी भट्टारक मिलारेपा	तिलस्मी प्रभास	९
३. कर्मयोगी स्वामी रामानन्द गिरि	नरेन्द्रराज पौडेल	१५
४. स्वामी श्रीगदाधराचार्य : एक परिचय	डा. नारायण निरौला	२५
५. अतीश दीपङ्कर श्रीज्ञानको जीवनी	नारायणप्रसाद रिजाल	२९
६. स्वाभिमानका पर्याय वामदेव पहाडी	बालकृष्ण भट्टराई	५१
७. बोधविक्रम अधिकारीको जीवनी	महादेव अधिकारी	५७
८. मदन पुरस्कार गुठीका पर्याय कमलमणि दीक्षित	रामप्रसाद पन्त	६०
९. जनकलाल शर्मा : एक छोटो चिनारी	सुरेश काफ्ले 'विदारक'	६६

सैद्धान्तिक समालोचना : जीवनीलेखनको सैद्धान्तिक पक्ष कृष्णचन्द्र शर्मा ७३

कथा विधा परिचय

साहित्यका प्रमुख विधाहरू (कविता, नाटक, आख्यान र निबन्ध) मध्ये कथा आख्यान विधाको उपविधा हो । आख्यानका उपन्यास, कथा र लघुकथा गरी तीन उपविधा छन् । उपन्यास अङ्ग्रजीमा भनिने नोवेल, कथा अङ्ग्रजीमा भनिने सर्टस्टोरी, लघुकथा अङ्ग्रजीमा भनिने माइक्रोस्टोरी हो । प्रस्तुत सन्दर्भ आख्यानका उपयुक्त उपविधामध्ये कथा (सर्टस्टोरी) र सँग सम्बन्धित छ । कथा विषयवस्तुलाई घटनाहरूमा शृङ्खलाबद्ध

पारी कथिएको आख्यान रचना हो । यो जीवनजगत्का एक प्रसङ्ग विशेषसँग सम्बन्ध राख्ने विषयवस्तुलाई पात्र र परिवेशका सहायताले घटनाहरूको शृङ्खला तयार गरी आदिमध्ये र अन्त्यका सिलसिलामा उनेर एक बसाइमा पढिसकिने आयाममा तयार पारिएको हुन्छ । विषयवस्तु, पात्र, परिवेश र अभिव्यक्ति शिल्पको तालमेल मिलेको कथा र चना अत्यन्तै रोचक हुन्छ । यो समयसापेक्ष रूपमा परिवर्तन भइरहने लचिलो विधा हो । जीवन परिवर्तन भएसँगै यसको कलात्मक स्वरूपमा पनि फेरबदल भइरहन्छ ।

डा. विष्णु के.सी.

पूर्वीय संस्कृत काव्य साहित्यमा **कथा** शब्दको प्रयोग प्राचीन कालदेखि नै हुँदै आएको पाइन्छ । **कथा** शब्द **कथ्** धातुमा **ण्यासश्रन्थो युच्** सूत्रले **युच्** प्रत्यय प्राप्त हुँदा **चर्चश्च** सूत्रले **युच्**को निषेध गरी **अङ्** प्रत्ययको आदेश र **टाप्**को आगमन भई **कथ्+अङ्+टाप्-** कथा शब्द बनेको हो । **कथ्** धातुको अर्थ कुनै कुरा भन्नु, समाचार दिनु आदि मानिएको छ ।

आख्यान, आख्यायिका जस्ता नामबाट पनि प्रचलित रहेको कथा शब्दको अर्थ कल्पित वा मनगढन्त कहानी गद्यमा लेखिएको आख्यानयुक्त यथाशक्य छोटो रूप, कहानी गल्प, लघुकथा आदि गरिएको छ, यिनै अर्थलाई वहन गर्ने क्रममा काव्य साहित्यमा कथा शब्दको प्रयोग ईशापूर्वदेखि नै यस प्रकार प्रचलित रहेको पाइन्छ । **इत्याख्यायिकाम्यो बहुले लुब्वक्तव्यम्** (आख्यायिकाहरूमा लुब्को बहुलता हुन्छ ।) **अनन्तरस्यापि प्रश्नाख्यानयो** (आख्यानलाई प्रश्नोत्तरका रूपमा पनि लिन सकिन्छ) आख्यानका पाँच लक्षणका रूपमा प्रबन्ध, कल्पना, कथा, प्रवल्लिका, प्रहेलिका रहेका छन् ।...

आधुनिक नेपाली कथाको पश्चिमी परम्परातर्फ दृष्टि दिँदा छोटो कथा गद्य र पद्य दुबै रूपमा सबैभन्दा प्राचीन विधा हो । यसको विकास गीति कथा, दन्त्यकथा, पशुपक्षी एवं जनावरलाई चरित्र बनाइएका आख्यान वा कथानकका रूपमा प्रचलित कथाहरूबाट Short Tale र Short Story हुँदै विकसित भएर आजको स्वरूपमा आएको देखिन्छ । गद्य आख्यानको आधुनिक स्वरूप छोटो कथाको प्रयोग र स्थापना उन्नाइसौं शताब्दीको मध्यतिर भएको हो । जसको विकास Short Story सम्बन्धी पो को सिद्धान्तलाई पछ्याएर भएको पाइन्छ । जसलाई समय, विषयवस्तु, उद्देश्यपूर्ति जस्ता पक्षको स्थान एवं महत्त्व औंल्याउँदै अगाडि बढाएको देखिन्छ । यिनै गीति, दन्त्य, पशुपक्षी युक्त कथाहरूका माध्यमबाट अघि बढेको कथाले 'पो' को सैद्धान्तिक धारणालाई अँगालेर आजको Short Story का रूपमा स्थायित्व पाएको देखिन्छ ।

कथा अङ्कको विवरण

वैजयन्ती पत्रिकामा आख्यान विधाको उपविधा कथाअन्तर्गत अङ्क-४, ११, ३३,

३८, ४९, ६२, ७१ र ८६ गरी जम्मा ८ अङ्कहरूका रचनाकार र रचनाको शीर्षकका साथ साल/महिना तथा पृष्ठलाई विधागत क्रममा क्रमशः दिइएको छ।

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ४, कथा अङ्क १, २०६६ पुस-माघ

१. जीवन-कला	आभा शर्मा	५
२. रानीको जिद्दी	उर्मिला लामिछाने	७
३. गृहस्थी	एस पी आसा	१०
४. कर्मवीर र बलवीर	खगेन्द्र खोल्साघरे	१५
५. हत्तेरिका	गीता केशरी	१७
६. उभयभारतीको न्याय	ज्योति अधिकारी	२२
७. छल	नरेन्द्र पराशर	२४
८. पुरानो इतिहासको कथा	प्रदीप नेपाल	२७
९. प्रेमको कला	भाभा शर्मा	३१
१०. शान्ति, समन्वय र मेलमिलाप : गीता	भुवनहरि सिग्देल	३३
११. कर्मको फल	मुक्तिनाथ शर्मा	३७
१२. धर्मयुद्ध	रामप्रसाद पन्त	४१
१३. राजा रन्तिदेव	वसन्तकुमार शर्म्मा 'नेपाल'	४४
१४. विद्वान्को परीक्षा	विनयकुमार शर्मा नेपाल	४६
१५. आत्मज्ञान	डा. विश्वदीप अधिकारी	४९
१६. सत्कर्मको मीठो फल	हिरण्यकुमारी पाठक	५१
सैद्धान्तिक समालोचना : उत्तरआधुनिक सन्दर्भमा नीतिकथा	**गुरुङ सुशान्त**	**५३**

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ११, कथा अङ्क २, २०६७ फागुन-चैत्र

१. वरपीपलका कुरा	उर्मिला लामिछाने	५
२. निस्वार्थ प्रेम	खगेन्द्र खोल्साघरे	७
३. अन्तर्दृष्टि	गङ्गा पौडेल	९
४. रसिलो जीवन	चन्द्रकान्त आचार्य	१४
५. सम्झनाका भग्नावशेष	पद्मावती सिंह	२१
६. प्रेमी अनौठो, प्रेमीको चाला.....	प्रकाशमणि दहाल	३०
७. पुरुषको चित्र	बुनू लामिछाने	३६
८. जीवनजस्तो जीवन	भुवनहरि सिग्देल	४०
९. घर	रत्न प्रजापति	४८
१०. शीतद्वन्द्व	रूरमेशजङ्ग थापा	५२

११. तरङ्गित अन्तरङ्ग	रामप्रसाद पन्त	५७
१२. सुरक्षित	ललिता दोषी	५९
१३. शुभाङ्गीको ध्याउन्ना	वसन्तकुमार शर्म्मा 'नेपाल'	६५
१४. सारिका	डा.विश्वदीप अधिकारी	६८
१५. तिमी र म, मात्र तिमी र म	शर्मिला खडका (दाहाल)	७१
१६. निर्णय	सरिता पौडेल	७५
१७. समर्पण	सीता भट्टराई	७८
१८. चुनौती	सुन्दर खड्का	८०
१९. साक्षी	हिरण्यकुमारी पाठक	८४
२०. जुनेली रात	डे मोपासां, अनु.कन्हैया नासननी	८६
सैद्धान्तिक समालोचना : कथा एक परिचर्चा	**-विनयकुमार शर्मा नेपाल**	**८९**

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ३३, कथा अङ्क ३, २०७१ भाद्र-आश्विन

१. जीवनको परिभाषा	आभा शर्मा	५
२. रङ थरीथरीका	इन्द्रकुमार श्रेष्ठ 'सरित'	८
३. कोठार-११	इद्रिस सायल	१३
४. पुनर्मिलन	कल्पना पन्त मरासिनी	२०
५. समयको प्रहार	कुसुम दाहाल	२८
६. मङ्गलग्रहमा देवकोटाको सालिक	कृष्ण बजगाई	३१
७. रूख ढल्दै छ : बस्ती सर्दै छ	गीता केशरी	३६
८. जीवनमोह	गुञ्जन ब्रह्मचारी	४०
९. जिन्दगीको हिसाब	गोपाल सञ्जेल	४५
१०. हरिमाया	जयन्ती शर्मा	४८
११. नयाँ नेपालको टेको	प्रदीप नेपाल	५०
१२. बिहेको निम्तो	भारती गौतम	५७
१३. पहिलो जागरण	डा. विश्वदीप अधिकारी	६३
१४. मुठ्ठी बाहिर	शुषमा मानन्धर	६७
सैद्धान्तिक समालोचना : कथाको सिद्धान्त	**-प्रा. राजेन्द्र सुवेदी**	**७२**

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ३८, कथा अङ्क ४, २०७२ असार-साउन

१. विचारको शिकार	कुसुम दाहाल	५
२. धरहरा प्रेम	कृष्ण बजगाईं	९
३. यो जित कसको गाउँलेको	छायादत्त न्यौपाने	१६

४. लेम्बाको प्रण	तेजप्रकाश श्रेष्ठ	२२
५. तृष्णको बिहे	प्रभा बराल	२६
६. ठूली फुपूजस्तै रुथ	भारती गौतम	३२
७. ऊ के थियो	रामप्रसाद पन्त	३९
८. बायोलजिकल डटर	रामहरि पौड्याल	४२
९. पर्खाइ	रेखा पन्त	४८
१०. आकाशे रुमाल	वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल	५३
११. यथार्थ	डा. विश्वदीप अधिकारी	५७
१२. चोट	सुरेन उप्रेती	६०

सैद्धान्तिक समालोचना : कथाको सांस्कृतिक अध्ययन -प्रा. राजेन्द्र सुवेदी ६५

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ४९, कथा अङ्क ५, २०७४ वैशाख-ज्येष्ठ

१. उपन्यास सुपुत्रको पहिलो भाग	आत्माराम खरेल	५
२. आशाको दियो	आभा शर्मा	९
३. पुरानो इनार बन्द गरेपछि	इन्द्रकुमार श्रेष्ठ 'सरित्'	१२
४. माथिल्ला घरे द्वारेबा	ईश्वरीप्रसाद चापागाई	१८
५. हाम्रो मानवीयता	गोविन्द घिमिरे 'वेदमणि'	२१
६. नोस्टाल्जिया नौकट्टी !	चेतनाथ कणेल 'हरित'	२४
७. असारको पन्ध्र	तिलस्मी प्रभास	२७
८. फुपू दिदी	पेशल आचार्य	३०
९. मैले बिर्सिएको पात्र	प्रभा बराल	३५
१०. पढ्नैपर्ने रहेछ जीवनमा	भाभा शर्मा	३९
११. मातृत्व	लक्ष्मी रिमाल	४१
१२. निश्चय	लीलाराज दाहाल	४४
१३. फ्ल्यासब्याक	विनोदकुमार श्रेष्ठ	४९
१४. अन्तिम युद्ध	विवश अतृप्त यात्री	५४
१५. समय सम्भोग	डा. विश्वदीप अधिकारी	५७
१६ प्रारब्ध	सुमित्रा न्यौपाने	६५
१७ अग्नि-स्नान	सुमी लोहनी	७०

सैद्धान्तिक समालोचना : कथाको सैद्धान्तिक परिचय -डा. लेखप्रसाद निरौला ७७

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ६२, कथा अङ्क ६, २०७६ असार-साउन

१. कक्टेल नाइटको सुमधुरतामा	आत्माराम खरेल	५
२. सीमान्त जीवन	कुमार काफ्ले	११

३. गाग्रीको मूल्य	टीकाराम रेग्मी	१६
४. जलपाश्वरीको किशोरी	तिलस्मी प्रभास	२३
४. माया	प्रकाशप्रसाद उपाध्याय	२३
५. कसलाई छैन र हतार	प्रकाशमणि दहाल	२६
६. तृष्णाको परिणाम	महादेव अधिकारी	२९
७. भवितव्य	रञ्जुश्री पराजुली	३३
८. जागीर खाने केटी	रामकुमार पण्डित क्षत्री	३६
९. आदर्श परी	ललिता 'दोषी'	४५
१०. कार्यकर्ता	लीलाराज दाहाल	५२
११. दोर्जी	विष्णुप्रसाद शर्मा पराजुली	५६
१२. विदेश	सुरेन उप्रेती	६९

सैद्धान्तिक समालोचना : नेपाली कथाको परम्परा र विकास -डा. विष्णु केसी ७७

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ७१, कथा अङ्क ७, २०७७ पुस-माघ

१. युवा श्रीमान्	आत्माराम खरेल	५
२. समय	कमला नेपाल	११
३. सत्यवादी रामचन्द्र	खगेन्द्र खोल्साघरे	१४
४. मसानघाट	तिलस्मी प्रभास	१७
५. जीवन सङ्घर्ष	दीपक भण्डारी	२०
६. मोबाइल माया	दीपक श्रेष्ठ	२३
७. राक्षस अङ्कल	प्रकाशमणि दाहाल	३३
८. भुङ्ग्रो	प्रेमनारायण भुसाल	४१
९. उपहार	बाबुराम न्यौपाने 'उत्स'	४५
१०. विशृङ्खल यादहरू	माधवप्रसाद चौलागाई	५१
११. कारखानासँगको मितेरी	रञ्जुश्री पराजुली	५५
१२. गातादेवी	रामकुमार पण्डित क्षत्री	५७
१३. त्रास	रामप्रसाद पन्त	६२
१४. दृश्यावली	रासा	६९
१५. न्याय	सुरेन उप्रेती	७१

सैद्धान्तिक समालोचना : कथा एक परिचर्चा -विनयकुमार शर्मा नेपाल ७३

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ८६, कथा अङ्क ८, २०८० असार-साउन

१. प्रायश्चित	अरुण नदी खत्री	९६

२. एक्लो ऊ कि शहर ?	आत्माराम खरेल	५
३. फरियाको नाता र जल्किन पाखो	चन्द्रकान्त अधिकारी	१०
४. रहरबहादुरको कथा	जनकराज अधिकारी	१५
५. चरित्र	देवकी के.सी.	१९
६. अधैर्य	नवराज रिजाल	२२
७. छोरीलाई शिक्षा	नारायणप्रसाद न्यौपाने	३०
८. अलबिदा	पुष्प आर.जे	३३
९. अन्तिम भोज	बाँस्कोटा धनञ्जय	४०
१०. मसाज	बिनोद खड्का	४७
११. कथा	माधव पोखरेल गोज्याङ्ग्रे	५७
१२. जिन्दगी घामछाया	राजेन्द्र श्रेष्ठ	६१
१३. रापभित्र	रामप्रसाद पन्त	७१
१४. गणतन्त्रको घाम	लीलाराज दाहाल	७७
१५. पागलकी जोई	शिवप्रसाद जैशी	८१
१६. आहट	हंसा कुर्मी	९२

सैद्धान्तिक समालोचना : कथाको सैद्धान्तिक स्वरूप -प्रा.डा. भागवत ढकाल १०१

कविता विधा परिचय

साहित्यका विविध विधामध्ये कविता एक छुट्टै विधा हो। अनुभूतिको लयात्मक अभिव्यक्ति नै कविता हो। 'कवि' आधारपदमा 'ता' प्रत्यय लागेर कविता शब्दको निर्माण भएको हो। कविता शब्दले कविद्वारा रचित वा कविको कर्म भन्ने अर्थ वहन गर्दछ।

कविताका लघु, मध्यम र बृहत् गरी प्रमुख तीनओटा रूप छन्। लघुका लघुतम र लघु अनि बृहत्का बृहत् र बृहत्तर गरी थप रूपहरू देखिन्छन्। यसरी हेर्दा कविताका लघुतम, लघु, मध्यम, बृहत् र बृहत्तर गरी पाँचओटा रूपहरू पाइन्छन्। कविताको लघुतम रूपमा हाइकु, ताङ्का, सेदोका, छोक, एलाक, मुक्तक, रूबाई, लोकपद्य, कवित्, कूटपद्य, सायरी, दोहा, सोरठा, चौपाई, आल्हा, पूरबी, केम्रा, खिचडी, युग्मक, बाछिटा, सुसेली, साइनो, खोरिया, उदक आदि पर्दछन्।

कविताको लघु रूपमा फुटकर कविता, गीत, गजल, फाँचल आदि पर्दछन् भने कविताको मध्यम रूपमा खण्डकाव्य र लामो कविता पर्दछन्। कविताको बृहत् रूपमा ललित वा कलात्मक महाकाव्य पर्दछन् र कविताको बृहत्तर रूपमा विकासशील वा आर्ष महाकाव्य पर्दछन्। वैजयन्तीले कविताअन्तर्गत छन्दकविता, गद्यकविता, गजल, मुक्तक, गीत, हाइकु, चारु अङ्कहरू प्रकाशित गरेको छ।

-रमेश दवाडी

छन्द र लय एक सिक्काका दुई पाटाजस्तै भए/रहेका हुन्छन्, एउटाको अस्तित्वविना अर्को खोटो हुन्छ । केही विशिष्ट नियमहरूद्वारा नियोजित भएर शास्त्रीय पद्धतिको परिधिभित्र रही लेखिने रचनाविधान नै छन्द हो र त्यसरी लेखिएको वा लेखिने कवितालाई छन्दोबध्द कविता भनिन्छ । छन्दोबध्द कवितामा लयको ध्वन्यात्मक आवृत्ति स्थूल हुने भएकाले त्यस्ता कवितामा अन्तर्लयका साथै बाह्यलयको चाप हुन्छ । गद्यकविता वा मुक्तछन्दका कवितामा बारूयलयको चाप हुँदैन र भए पनि त्यो अत्यन्त न्यून हुन्छ । लय कविताको साङ्गीतिक तत्त्व भएकाले सङ्गीतका आरोह-अवरोहको स्थिति कवितामा पनि हुन्छ ।

-डा. लक्ष्मणप्रसाद गौतम

लयमाधुर्य, शब्दसौन्दर्य र अर्थसौन्दर्यको समन्वित र सन्तुलित भाषिक कला नै कविता हो । यो लयदार र लालित्यमय भाषाका माध्यमबाट गरिने अनुभूतिको विम्बात्मक पुनस्सृजन हो । भावकको मन र मस्तिष्क दुवैलाई एकैपटक छुन सक्नु शक्तिशाली कविताको सर्वोच्च प्राप्ति हो । शक्तिशाली कविता हिमाली नदी जस्तै हुन्छ । हिमाली नदी नसुके झैं यो सदैव भावपूर्ण रहिरहन्छ । हिमनदी बगिरहे झैं यो सदैव प्रवाहित भइरहन्छ । युगौंयुग चिरनवीन भइरहन सक्नु महान् कविताको शक्ति हो । यस्तो कविता भावकका लागि युगौंयुग आस्वादक बनिरहन सक्छ ।

कवितालाई महान् बनाउने तत्त्वहरू भाषा, अनुभूति/भाव, शैली, कल्पना, वस्तुता, लय, विचार आदि हुन् । लालित्यमय भाषाले कवितालाई आकर्षक बनाउँछ । गम्भीर भावले कवितालाई आस्वाद्य बनाउँछ । प्रगाढ अनुभूतिले कवितालाई हृदयग्राह्य बनाउँछ । सुगठित र आलङ्कारिक शैलीले कवितालाई मौलिक बनाउँछ । सौन्दर्यात्मक कलाले कवितालाई सम्प्रेषणीय तुल्याउँछ । भव्य कल्पनाले कवितालाई चमत्कारपूर्ण र आकर्षक तुल्याउँछ । वस्तुता/सत्यताले कवितालाई विश्वसनीय तुल्याउँछ । लयले कवितालाई श्रुतिमधुर बनाउँछ भने सुन्दर विचार वा वैज्ञानिक विचारधाराले कवितालाई महान् र दीर्घजीवी बनाउँछ ।

-डा. रामप्रसाद ज्ञवाली

छन्द कविता अङ्कको विवरण

यहाँ कविता विधाको उपविधा छन्द कविता अन्तर्गत अङ्क-५, ८, १७, २३, ३०, ३६, ४२, ४८, ५४, ६६, ७२, ७८ र ८४ गरी जम्मा १३ अङ्कहरूका रचनाकार र रचनाको शीर्षकका साथ साल/महिना तथा पृष्ठलाई विधागत क्रममा क्रमशः दिइएको छ ।

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ५, छन्दकविता अङ्क १, २०६६ फागुन-चैत्र

१. लाग्छ सोच्दा अचम्म	अशोककुमार लामिछाने	७
२. अघि बढौं	उमा मिश्र	८
३. नयाँ वर्षसँग	उर्मिला लामिछाने	९
४. विचित्रको संसार	एस.पी.आसा	१०
५. हावा	ओमी शर्मा	११
६. म हुँ उन्मुक्त मुक्तमा	कलानिधि दहाल	१२
७. यो धर्मशाला	खगेन्द्र खोल्साघर	१४
८. जिन्दगी हिँड्ने बाटो	डा. गार्गी शर्मा	१५
९. पुरूषार्थ	गुणराज काफ्ले 'शाडिल्य'	१६
१०. मेरो आदर्श गाउँ	गोपीकृष्ण शर्मा	१७
११. आजको कविता	गोविन्द घिमिरे वेदमणि	१९
१२. पिताजी	चन्द्रप्रसाद न्यौपाने	२१
१३. कम्बल-बधू	डा. टीकाराम अधिकारी	२४
१४. १. कृति-माधुर्य २. पोखरा	ठाकुर शर्मा	२५
१५. देशका निम्ति सोच	डिल्लीराज अर्याल	२७
१६. यो फूलबारी सबले सजाऔं	तीर्थराज अधिकारी	२९
१७. चोखा भाव सधैं पुजिन्छ	त्रिलोचन आचार्य	३०
१८. सम्मोहन	नरेन्द्र पराशर	३१
१९. प्रणय-उत्सव	नारदमणि पौड्याल	३२
२०. महाकवि देवकोटा	नारायणदत्त शास्त्री	३४
२१. माया	नारायण नेपाल	३५
२२. ......नेपाललाई	पूर्णप्रकाश नेपाल 'यात्री'	३६
२३. जबाफ चाहियो	प्रकाशमणि दहाल	३७
२४. सन्त शैतान भो	प्रभा भट्टराई	३८
२५. नारी	प्रह्ललाद पोखरेल	३९
२६. मेरो देश नेपाल	प्रेक्षा लम्साल	४०
२७. आग्रह : वसन्तकै	बाजुराम पौडेल	४१
२८. सहिद, प्रजातन्त्र र नेपाली नियति	बालकृष्ण भट्टराई	४२
२९. नीति कविता	भागवत आचार्य	४४
३०. बन्दको शङ्खघोष	भुवनहरि सिग्देल	४५
३१. मनभित्र खुल्छ	माधव घिमिरे	४७

३२. १. बाटो २. भोक	मित्रलाल पंज्ञानी	४८
३३. अज्ञातलाई सम्बोधन	मुकुन्दप्रसाद शर्मा चालिसे	४९
३४. सुनौलो बिहानी	मुक्तिनाथ शर्मा	५०
३५. मायामोह	मोदनाथ शास्त्री	५१
३६. नयाँ नेपाल साथमा	यादव भट्टराई	५२
३७. उपवन	युवराज शर्मा गौतम	५३
३८. गइन आमा.....	रत्ननिधि रेग्मी	५४
३९. प्रकृति, जीवन र कला	रामप्रसाद ज्ञवाली	५६
४०. राष्ट्र जोगाउने कुरा	रामप्रसाद पन्त	५७
४१. समानै छ गोल	रामबाबु सुवेदी	५८
४२. जीवनकाव्य : षडानन्द स्वामीको	लक्ष्मीकुमार कोइराला	५९
४३. अमोघरस	वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल	६१
४४. सत्ता	वासुदेव अधिकारी	६२
४५. म	विनयकुमार शर्मा नेपाल	६३
४६. शरणागति	डा. विष्णुराज आत्रेय	६४
४७. उन्यूको रुख	शारदारमण नेपाल	६५
४८. अद्वैत-आफू	शिवगोपाल रिसाल	६६
४९. कसैले सुनायो	शीतल कादम्बिनी	६७
५०. मेरो परिचय	शैलेन्दुप्रकाश नेपाल	६८
५१. मानव जीवन	सन्दीपसागर नेपाल	६९
५२. प्रज्ञानको खाँचो	सुरेन्द्र बिहानी	७०
५३. लाजलाग्यो मलाई	हरिहर प्रदीप घिमिरे	७१
५४. शब्द-सारथि	हिरण्यलाल ज्ञवाली	७२
सैद्धान्तिक समालोचना : छन्द र उत्तरआधुनिकता -गुरुङ सुशान्त		**७३**

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ८, छन्दकविता अङ्क २, २०६६ भाद्र-असोज

१. असार	अशोककुमार लामिछाने	५.
२. पथ खोल्नु पर्छ	उर्मिला लामिछाने	६.
३. ज्ञान कहाँ छ ?	एस पी आसा	७.
४. मार्ग	ओमी शर्मा	७.
५. मै गरूँ अट्टहास	कलानिधि दहाल	८.
६. को धनी को गरीब हो	खगेन्द्र खोल्साघरे	९.

७. जिन्दगीको भाव बुझौ	गुरूप्रसाद न्यौपाने	१०.
८. भवँराप्रति	गोपीकृष्ण शर्मा	११.
९. वेदना	गोविन्द घिमिरे 'वेदमणि'	१२.
१०. समष्टिमा	गोविन्द घिमिरे 'जिपि कश्यप'	१३.
११. पा....नी....पा....नी....	चन्द्रप्रसाद न्यौपाने	१४.
१२. प्रोषितभर्तृका	डा. टीकाराम अधिकारी	१६.
१३. मान्छे	ठाकुर शर्मा	१८.
१४. परिवर्तन : हिजो र आज	डिल्लीराज अर्याल	१९.
१५. प्रताडना	तीर्थराज अधिकारी	२०.
१६. धर्तीमाता	त्रिलोचन आचार्य	२१.
१७. जीवन कोकिलक	डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल	२३.
१८. गुरु हुन् पूर्ण ईश्वर	देवी नेपाल	२४.
१९. गन्हुङ्गो-हलुङ्गो	नरेन्द्र पराशर	२६.
२०. समाधि	नारदमणि पौड्याल	२७.
२१. होइन त्यो कवि पागल	नारायण ज्ञवाली	२८.
२२. देवकोटा	नारायण दत्त शास्त्री	३८.
२३. आमा	नारायण निरासी	२९.
२४. नभूले	नारायण नेपाल	२७.
२५. नेपाली	नारायणप्रसाद निरौला	३०.
२६. प्रत्यासी	पूर्णप्रकाश नेपाल	३१.
२७. कल र बल	प्रकाशमणि दहाल	३१.
२८. माटो र मान्छे	प्रभाती किरण	३२.
२९. नेता-गोता	बद्रीप्रसाद दहाल	३३.
३०. सुन्दरी कविता	बलदेव गाउँले	३४
३१. काव्य	बलराम दाहाल	३५.
३२. आधार आलोक	बाजुराम पौडेल	३६.
३३. प्रिय छन्द नरेन्द्र	बुनु लामिछाने	३७.
३४. प्रेमानुभूति	भानुभक्त पोखरेल	३९.
३५. वसन्त -विमोह	भुवनहरि सिग्देल	४०.
३६. मन पुलकित छ	मधुस न्यौपाने	४३.
३७. निशा हटेन रे	मधुसूदन लामिछाने	४२.
३८. ए अगुवा ! युग बदल्ने गीत गाऊ	मित्रलाल पंज्ञानी	४४.

३९. देश होला नयाँ र ? मुकुन्द शर्मा चालिसे ४५.
४०. यौटी नानी/पाल्पा यात्रा मुक्तिनाथ शर्मा ४७.
४१. श्रीकृष्ण स्तव युवराज शर्मा गौतम ४८.
४२. वासन्ती रत्ननिधि रेग्मी 'शुक्राचार्य' ४९.
४३. नयाँ वर्ष रमेश खकुरेल ५०.
४४. मान्छेका गुण रामप्रसाद ज्ञवाली ५१.
४५. उज्यालो बनाऊँ रामप्रसाद पन्त ५२.
४६. चेलीको कथन रामबाबु सुवेदी ५३.
४७. निर्बन्ध मान्छे रुद्रप्रसाद ज्ञवाली ५५.
४८. सम्बोधन काउसाहरूलाई रूपक अलङ्कार ५६.
४९. सुख स्वर्ग उतार्न सकौं लक्ष्मीकुमार कोइराला ५७.
५०. यस्तै सोचें, यति भनिदिएँ, बिगार छ के भन ? वसन्तकुमार शर्म्मा 'नेपाल' ५८.
५१. मान्छे र सत्य विनयकुमार शर्मा नेपाल ६०.
५२. आत्मगौरव विश्वेश्वरी अधिकारी ६१.
५३. हाम्री छोरी डा. विष्णुराज आत्रेय ६२.
५४. सत्यको मार्ग शिवगोपाल रिसाल ६३.
५५. पीडा शैलेन्दुप्रकाश नेपाल ६४.
५६. जवानी सन्दीपसागर नेपाल ६५.
५७. आह्वान : नेपालका सन्ततिलाई हरि पाण्डेय 'पथिक' ६७.
५८. विरही-वेदना हरिहर प्रदीप घिमिरे ६६.
५९. सुवदना-वन्दना हिरण्यलाल ज्ञवाली ६८.
६०-७६. का नमूना छन्द कविता वसन्तकुमार शर्म्मा 'नेपाल'ले तयार गरिदिनु भएको हो।
सैद्धान्तिक समालोचना : कवितामा लय र छन्द : एक सङ्क्षेपण
-डा. लक्ष्मणप्रसाद गौतम ६९.

वैजयन्ती पूर्णाङ्क १७, छन्दकविता अङ्क ३, २०६८ फागुन-चैत्र

१. रही रहोस् हराभरा अशोककुमार लामिछाने ५
२. अठोट उर्मिला लामिछाने ६
३. सुधारौं घरको जग कलानिधि दाहाल ७
४ गुरुगाथा कृष्णप्रसाद बस्याल १०
५. समयसुधा खगेन्द्र खोल्साघरे १२
६. तिमी मेरा पिता, म तिम्रा पिता गाउँले बलदेव अधिकारी १३

७. उत्प्रेरणा	गीता सापकोटा	१४
८. सलाम शहीदहरू	गुड्डी पन्त	१५
९. कविता चिन्तन	गुणराज काफ्ले 'शाडिल्य'	१६
१०. बुझ्दैन मान्छे किन ?	प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा	१७
११. जुँघाको लडाइँ	गोविन्द घिमिरे 'वेदमणि'	१८
१२. अक्षर यात्रा	चन्द्रप्रसाद न्यौपाने	१९
१३. के भयो ?	प्रा.डा. जयराज पन्त	२०
१४. प्रेम	ज्ञाननिष्ठ ज्ञवाली	२१
१५. वनभोजी	डा. टीकाराम अधिकारी	२२
१६. क्या फुट्यो	ठाकुरप्रसाद सिग्देल	२४
१७. कर्मसुधा	ठाकुर शर्मा	२५
१८. रवि र कविको गतिविधि	डिल्लीरमण शर्मा अर्याल	२६
१९. भित्र छ यै अपशोच बनेको	डिल्लीराज अर्याल	२७
२०. छन् जून यस्तै उज्याला	तीर्थराज अधिकारी	२९
२१. हामी शिक्षक	तुलसी पण्डित	३०
२२. शून्य	त्रिलोचन आचार्य	३१
२३. गाउँ	दुर्गाप्रसाद अर्याल	३२
२४. प्यारो छ नेपाल यो	देवकुमारी लुइँटेल	३३
२५. कवितासुधा	नरेन्द्र पराशर	३४
२६. भानु कहाँ छौ तिमी ?	नरेन्द्रराज पौडेल	३५
२७. आमा	नवराज अधिकारी	३६
२८. कर्तव्य	नारायणदत्त शास्त्री	३७
२९. जूनैनूनको देश	नारायण निरासी	३८
३०. देशको भविष्य	नारायण नेपाल	३९
३१. नयाँ युगसित	नारायण नेपाल 'पाल्पा'	४०
३२. आमा	पुरुषोत्तम सिग्देल	४१
३३. लाग्छन् सबै झुक्किन	प्रकाशमणि दहाल	४२
३४. यो देशका धड्कन	प्रनिशा राउत	४३
३५. नारी	प्रभा भट्टराई	४४
३६. नियति	प्रभाती किरण	४५
३७. वातावरण	प्रह्लाद पोखरेल	४६
३८. आग्रह	प्रेक्षा लंसाल	४७

३९. हृदयङ्गमप्रति	बद्रीप्रसाद दाहाल	४८
४०. गुरु	बलराम दाहाल	४९
४१. मन : वसुधा-सृजन	बाजुराम पौडेल	५०
४२. छन्दराग	बुनू लामिछाने	५१
४३. बिग्बिगी	बूँद राना	५२
४४. विकास	भाग्यशाली अधिकारी	५३
४५. विचलित मन	भुवनहरि सिग्देल	५४
४६. कोइली र मान्छे	मधुस न्यौपाने	५५
४७. नानीलाई सन्देश	मधुसूदन लामिछाने	५६
४८. ज्ञानले नै सुधारौं	माधव घिमिरे	५८
४९. वर्तमानलाई लल्कार	मुकुन्द शर्मा चालिसे	५९
५०. मृत्युबोध	मित्रलाल पंज्ञानी	६०
५१. बिउँफ	मेनका पोखरेल	६१
५२. कृषि कर्म मेरो	यदुनाथ 'वसन्तपुरे'	६२
५३. महाकवि देवकोटाको.....	रत्ननिधि रेग्मी 'शुक्राचार्य'	६३
५४. आह्वान	रमा कुइकेल	६५
५५. गरिमा	रमेशचन्द्र गौतम	६६
५६. थोत्रो सारङ्गी	रमेश शुभेच्छु	६७
५७. हेत्तेरिका ! लाज भयो	डा. रामप्रसाद ज्ञवाली	६८
५८. शशिकला	रामप्रसाद पन्त	६९
५९. हे इलाम	रामबाबु सुवेदी	७१
६०. आमाको काख देश हो	रुद्र ज्ञवाली	७३
६१. विगत/वर्तमान	लक्ष्मीकुमार कोइराला	७४
६२. असल कुरा	वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल	७५
६३. आँखाअघि	वासुदेव अधिकारी	७६
६४. घात गर्दिनँ	विनयकुमार शर्मा नेपाल	७७
६५. वैशाखको प्रतीक्षा	विश्वेश्वरी अधिकारी	७८
६६. जिउँदै हुन्छ मरण	प्रा.डा. विष्णुराज आत्रेय	७९
६७. दर्शन र कविता	प्रा. शिवगोपाल रिसाल	८०
६८. जीवन	डा. शैलेन्दुप्रकाश नेपाल	८२
६९. ढुङ्गा बोल्यो	श्रीहरि फुयाल	८३
७०. आज	सन्दीपसागर नेपाल	८४

७१. म के गरौँ ?	सीता भट्टराई	८५
७२. मन अँधेरिएपछि	हरि पाण्डेय 'पथिक'	८६
७३. चिन्ता	हरिप्रसाद पाण्डेय	८७
७४. कामना	हरिहरप्रदीप घिमिरे	८९
७५. विश्वम्भरा हौ तिमी	हिरालाल कँडेल 'भारद्वाज	९०
७६. छ र के उपाय यहाँ	होमनाथ शर्मा	९२

सैद्धान्तिक समालोचना : सैद्धन्तिक परिचयको रूपमा कविता -डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल ९३

वैजयन्ती पूर्णाङ्क २३, छन्दकविता अङ्क १४, २०६९ फागुन-चैत्र

१. हामी उठौं	अनुराधा लम्साल	६
२. जननी र जन्मभूमि	अशोककुमार लामिछाने	५
३. आमा	उपमा आचार्य	६
४. शिक्षकै बन्छु म	उर्मिला लामिछाने	७
५. बिजुली	एस पी आसा	८
६. कला फूल	कलानिधि दाहाल	९
७. छात्रगाथा	कृष्णप्रसाद बस्याल	११
८. असल अनुशासन	खगेन्द्र खोल्साघरे	१२
९. मृत्यु-मुक्ति	गुणराज काफ्ले 'शाडिल्य'	१३
१०. देशसेवा	प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा	१४
११. राष्ट्रघात ब्यथा बन्यो	गोविन्द घिमिरे 'वेदमणि'	१५
१२. 'हिज्जे'को आत्मकथ्य	गोविन्दराज विनोदी	१६
१३. कविता	डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी	१७
१४. मन यो कुँडियो	चन्द्रप्रसाद न्यौपाने	१९
१५. चिन्ता छ यो देशको	जगदीश्वर पोखरेल	२०
१६. कवि केदारमान	जगन्नाथ आचार्य	२२
१७. म खोज्दैछु नेपाल सिङ्गो...	डा. जीवन अधिकारी	२३
१८. बनाऔं देश सुन्दर	ज्ञाननिष्ठ ज्ञवाली	२४
१९. एकता ए ! कता गयो	डा. टीकाराम अधिकारी	२५
२०. प्रकृति-कृति	ठाकुर शर्मा	२६
२१. तिमी विनाको जीवन	डिल्लीप्रसाद 'मुलतिहुन'	२७
२२. मेरा माटाका विम्बहरू	तीर्थराज अधिकारी	२८
२३. धर्तीमै हुन सक्दछन्......	त्रिलोचन आचार्य	३०

२४. भलैभला	दुर्गाप्रसाद अर्याल	३१
२५. गरीबका दिनहरू	देवकुमारी लुइँटेल	३२
२६. ज्येष्ठ नागरिक	धनपति कोइराला	२६
२७. युवा ! तिमी सृष्टिको सुन्दर रचना	नरेन्द्रराज पौडेल	३३
२८. आमा बेच्न सकिन्छ र ?	नरेन्द्र पराशर	३४
२९. साँच्चै युवा हो भन !	नारायणदत्त शास्त्री	३५
३०. अखण्ड देश	नारायण निरासी	३६
३१. रमाएँ	नारायण नेपाल	३७
३२. दयाबाट नै बाँच्छ हाम्रो परेवा	नारायण नेपाल 'पाल्पा'	३८
३३. गुरु	पुरुषोत्तम सिग्देल	३९
३४. न त हाँस्न भयो न खुलेर रुन	प्रकाशमणि दहाल	३८
३५. नेपाल प्यारो छ	प्रभाती किरण	४०
३६. चोरसित जम्का भेट	प्रभा भट्टराई	४१
३७. चार टुक्रा	प्रह्लाद पोखरेल	४०
३८. शहीदसँग	प्रेक्षा लम्साल	४२
३९. मैवाद जिन्दावाद !	बद्रीप्रसाद दाहाल	४३
४०. ध्वस्तै भयो आँगन	डा. बमबहादुर 'जिताली'	४४
४१. विदाई	बलराम दाहाल	४५
४२. मान्छे बन्ने चासो	बाजुराम पौडेल	४६
४३. खेस्रा कापी	बुनू लामिछाने	४७
४४. पात्र यौटा हराएछ	बूँद राना	४८
४५. अध्यात्म	भागवत आचार्य	५०
४६. नेपाल साझा धरोहर...	भानुभक्त पोखरेल	५१
४७. सोमनाथ	भुवनहरि सिग्देल	५३
४८. आमा	मधुस न्यौपाने	४५
४९. तिरौं शहीदको भारा	डा. माधव जोशी 'लमजुङे'	५४
५०. गुरुसित	मित्रलाल पंज्ञानी	५४
५१. बैंसमा उक्लेपछि : केही विम्ब	मुकुन्द शर्मा चालिसे	५५
५२. नेपालीको स्वाभिमान	मेदिनीनाथ सुवेदी	५७
५३. इच्छा	यादवप्रसाद शर्मा	५८
५४. माटो चिनौं	यदुनाथ 'वसन्तपुरे'	७४
५५. नराम्रो	रत्ननिधि रेग्मी 'शुक्राचार्य'	५९

५६. विकास धेर गर्नु छ	रमा कुइकेल	६१
५७. यौटीको देउता	रमेश खकुरेल	६२
५८. युग धर्म	रमेश गौतम	६३
५९. शान्ति र सद्भाव	रमेश गौतम 'पाल्पाली'	६४
६०. कविता जीवन	रमेश शुभेच्छु	६५
६१. नयाँ नेपाल	प्रा. राजेन्द्र सुवेदी	६६
६२. वसन्त र कवि	राजेश्वर देवकोटा	६६
६३. बैंस हो बा....	डा. रामप्रसाद ज्ञवाली	६७
६४. नेताप्रति	रामप्रसाद पन्त	७०
६५. प्रेमको आयाम	रुद्र ज्ञवाली	७१
६६. गुमनाम स्मृति	लक्ष्मीकुमार कोइराला	७२
६७. मिलनका ती पलहरू	लक्ष्मीदत्त भट्ट 'सत्यप्रेमी'	७५
६८. मेरो क्षेत्र	वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल	७७
६९. पूर्ण-प्राकृत ठान्ने यहाँ सिद्ध नै हो	विनयकुमार शर्मा नेपाल	७९
७०. वसन्त ऋतु	शशी थापा 'पण्डित'	७९
७१. खोज्यो सम्पत्ति, पायो विपत्ति	प्रा. शिवगोपाल रिसाल	८०
७२. राष्ट्रियता	डा. शैलेन्दुप्रकाश नेपाल	८२
७३. वर्षा लाग्यो	श्रीहरि फुयाल	८३
७४. सङ्कीर्णता नास्नु छ	सीता भट्टराई	८४
७५. नमीठो	सुरेन उप्रेती	८५
७६. आत्मगौरव	हरि पाण्डेय 'पथिक'	८६
७७. देश विकास	हरिप्रसाद पाण्डेय	८७
७८. नारी शक्ति	हरिहर प्रदीप घिमिरे	८८
७९. मेरो नेपाल	हिरण्यलाल ज्ञवाली	८९
८०. मालती	हिरादत्त भट्ट	९१
८१. बाँच र बचाऔं	हिरालाल कँडेल 'भारद्वाज'	९२
८२. बाँचिरहोस् जीवन	होमनाथ शर्मा	९३

सैद्धान्तिक समालोचना : छन्द सिद्धान्त र नेपाली कवितामा छन्द परम्परा

-डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी' **९४**

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ३०, छन्दकविता अङ्क १५, २०७० फागुन-चैत्र

१. शहीद हो लाग्ला र टुङ्गो कहाँ ?	अनन्तराज न्यौपाने	७

२. भिखारी	अनुराधा लम्साल	८
३. आफू भलो त जगत् भलो	अशोककुमार लामिछाने	९
४. म यतै मरें भने	इन्द्रमणि नेपाल	१०
५. वसन्तसँग	उपमा आचार्य	११
६. चाहना	उर्मिला लामिछाने	१२
७. चिन्तन	ऋषिराम खनाल	१३
८. मनको भाव	एस पी आसा	१२
९. संभावना र शुभकामना	कमलकुमार पौडेल	१४
१०. मानवता	कमल पौडेल	१५
११. यात्रा अनन्तको गर्छु	कलानिधि दाहाल	१६
१२. देश मरेको घोषणा	कविराज पौडेल	१८
१३. बनेन यो देश किन ?	कृष्णप्रसाद बस्याल	१९
१४. राष्ट्रवाद	खगेन्द्र खोल्साघरे	२०
१५. स्रष्टा	गोकुल अधिकारी	१९
१६. बी.पी.	गोपाल भण्डारी	२१
१७. गण्डकी सभ्यता	प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा	२२
१८. म ब्रह्म	गोविन्द घिमिरे 'वेदमणि'	२३
१९. होली र रङ्ग	गोविन्दराज विनोदी	२४
२०. कविता	डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी	२४
२१. नयाँ चुलबुली छ	चन्द्रप्रसाद न्यौपाने	२५
२२. खुला पत्र	चेतकान्त चापागाई	२६
२३. डटेर बस्छ राष्ट्र यो	जगदीश्वर पोखरेल	२७
२४. कसैले सोधेपछि	डा. जीवन अधिकारी	२८
२५. यो लेखनी	जीवलाल सापकोटा	२९
२६. नेपाल बज्ने मुरली म भेटूँ	ज्ञाननिष्ठ ज्ञवाली	३१
२७. राष्ट्रमा क्यै गरौं कि ?	प्रा.डा. टीकाराम अधिकारी	३२
२८. सुवास	ठाकुर शर्मा भण्डारी	३३
२९. मुसालाई अर्ती	डिल्लीप्रसाद 'मूलतिहुन'	३४
३०. गाउँको सम्झना	डिल्लीराज अर्याल	३५
३१. व्यथा	तितेपाती	३६
३२. सृष्टि : प्रबन्ध	तीर्थराज अधिकारी	३७
३३. समय महिमा	त्रिलोचन आचार्य	३८

३४. छन्द	प्रा.डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल	४०
३५. पिताश्रीको सम्झना	दुर्गा वनवासी	४
३६. खै एकताको बल ?	देवी नेपाल	४२
३७. सेवा गर्न पाऊँ	धनपति कोइराला 'मौद्गल्य'	३१
३८. म मान्छे	धनराज गिरी	४३
३९. नित्य उन्मुक्त जीवन	नरेन्द्र पराशर	८
४०. विलौना वटवृक्षको	नरेन्द्रराज पौडेल	४४
४१. प्रज्ञावाद	नारद गौतम	४५
४२. अनेकभित्रको एक	नारायण ज्ञवाली	४६
४३. चित्कार	नारायण निरासी	४७
४४. घर धान साथी	नारायण नेपाल	३७
४५. माटो चम्कन्छ झल्मल	नारायण नेपाल	१५
४६. परिवर्तन	पवित्रा घिमिरे	४८
४७. के शब्द अर्पण गरूँ म वसन्तराधा ?	पुरुषोत्तम सिग्देल	४९
४८. आमा सहन्छ्यौ कति	प्रकाश चापागाई	५०
४९. चन्द्र र चकोर	प्रकाशमणि दहाल	५१
५०. सङ्कल्प	प्रभाती किरण	५१
५१. बलेको आगो	प्रभा भट्टराई	५२
५२. फागुन	प्रह्लाद पोखरेल	५३
५३. प्रिय शान बनी	प्रेक्षा लम्साल	१३
५४. धन्य डनवाद !	बद्रीप्रसाद दाहाल	५४
५५. षडयन्त्र	गाउँले बलदेव	५५
५६. म खप्न सक्तिनँ	बाजुराम पौडेल	५६
५७. नारी	बालकृष्ण भट्टराई	५८
५८. मेरो नयाँ साइनो	बुनू लामिछाने	५९
५९. कति हेर्नु हरे अनिदो रमिता	बूँद राना	५२
६०. नेपाल जुट्छ जुट्छ	भीष्मकुमार भूसाल	६०
६१. देश र नियत	भुवनहरि सिग्देल	६१
६२. मेरो देश	मधुस न्यौपाने	६२
६३. म	डा. मधुसूदन लामिछाने	६३
६४. नेपालको शान हो	मनोज भण्डारी	६४
६५. माटोको महिमा	डा. माधव जोशी 'लमजुङे'	६५

६६. अङ्कमा दुनिया फँस्यो	मित्रलाल पंज्ञानी	८०
६७. मेरो माया फुल अब तिमी	मुकुन्द शर्मा चालिसे	६७
६८. साथी हो ब्युँझनु पऱ्यो	मोदनाथ मरहट्टा	६९
६९. अभिमानमै छु	यदुनाथ 'वसन्तपुरे'	६२
७०. हाँस्न देऊ	यादवप्रसाद शर्मा	६८
७१. रुरुकन्या	युवराज शर्मा	७०
७२. गाउँको सम्झनामा	रत्ननिधि रेग्मी 'शुक्राचार्य'	७१
७३. नेपाली भाषा	रमेश खकुरेल	७२
७४. एकता	रमेश गौतम 'पाल्पाली'	७३
७५. माझी	रमेश शुभेच्छु	७४
७६. दूधकोशीको रभुवाघाटमा एकाह...	राधेश्याम भट्टराई	७५
७७. चाहिन्न केही अरू	रामहरि पौडेल	७६
७८. कलम	प्रा. राजेन्द्र सुवेदी	२५
७९. मान्छे	राजेश्वर देवकोटा	७७
८०. सच्चा गुरु	रामप्रसाद ज्ञवाली	७९
८१. थकान मर्न दिन्न म	रामप्रसाद पन्त	८१
८२. मन्त्री महात्म्य	रुद्र ज्ञवाली	८२
८३. तिमी चिन्दछ्यौ हे सखी के मलाई	लक्ष्मीकुमार कोइराला	८४
८४. जननीहरू	लक्ष्मीदत्त भट्ट 'सत्यप्रेमी'	८५
८५. आनन्द ब्रह्मानन्द	वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल	८७
८६. सारथीलाई	वासुदेव अधिकारी	८८
८७. सहज साधना	प्रा. डा. वासुदेव त्रिपाठी	७४
८८. मञ्जुल महिला	विश्वेश्वरी अधिकारी	८९
८९. हिन्दुत्व संरक्षण	विष्णुगोपाल रिसाल	९०
९०. विश्राम	प्रा. शिवगोपाल रिसाल	९१
९१. युगको यात्री	डा. शैलेन्दुप्रकाश नेपाल	९२
९२. शहीद दिवस	श्रीधर पौडेल	९३
९३. मेरो जिन्दगी	श्रीहरि फुँयाल	९४
९४. हारजित	सीता भट्टराई	९५
९५. मन	सुरेश सुवेदी	९६
९७. छहारी	हरि पाण्डेय 'पथिक'	९६
९६. यथार्थ	हरिप्रसाद पाण्डेय	९७

९८. बाँकी नै अब के रहे	हरिहर प्रदीप घिमिरे	९८
९९. इच्छा	हिरण्यलाल ज्ञवाली	९९
१००. कवि मन	हिरादत्त भट्ट	१००
१०१. छन्दमय जीवन	हेमराज अधिकारी	१०१
१०२. बोली	होमनाथ शर्मा	१०२
सैद्धान्तिक समालोचना : छन्दको सैद्धान्तिक परिचय	**-प्रा. राजेन्द्र सुवेदी**	**१०३**

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ३६, छन्दकविता अङ्क १६, २०७१ फागुन-चैत्र

१. लेखियोस् संविधान	अनुराधा लम्साल	२४
२. कहाँ रहन्छ देश यो	अशोककुमार लामिछाने	५
३. यस्तो भयो मानिस	रूइन्द्रकुमार श्रेष्ठ	६
४. मन-तीर	उपमा आचार्य	७
५. म लेख्छु	उर्मिला लामिछाने	८
६. नारी	एसपी आसा	७५
७. यो फराक धराभित्र	कलानिधि दाहाल	९
८. स्वाधीनताको पुकार	कविराज पौडेल	११
९. फूल होस् जीवन	खगेन्द्र खोल्साघरे	१२
१०. वागमती पुकार	गणेशप्रसाद खतिवडा	१३
११. पोखरा	गायत्रीकुमार चापागाईं	३४
१२. डर	गुणराज काफ्ले 'शाडिल्य'	१४
१३. अँध्यारो गरी	गोदावरीकुमारी पान्डेय 'प्रतिभा'	१५
१४. नेपाल होस् उन्नत	प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा	१५
१५. कविताको सरिता	डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी	१६
१६. माटोको ममता	चन्द्रकान्त अधिकारी	१८
१७. म	चन्द्रप्रसाद न्यौपाने	२६
१८. जीवन नदी	चेतकान्त चापागाईं	१८
१९. त्यागेर दुर्भावना	जगदीश्वर पोखरेल	१९
२०. शान्तिको शङ्खघोष	डा. जीवन अधिकारी	२०
२१. अब सुधा वसुधाभरि चाहियो	प्रा.डा. टीकाराम अधिकारी	२१
२२. मान्छे भए-मा-कुरा	ठाकुर शर्मा भण्डारी	२२
२३. नयाँ वर्षको शुभकामना	डिल्लीराज अर्याल	२३
२४. परिवर्तन	डिल्लीप्रसाद 'मूलतिहुन्'	२५

२५. हाम्रो चितवन	तितेपाती	२७
२६. दासत्व	तीर्थराज अधिकारी	२६
२७. साना नानी	त्रिलोचन आचार्य	२८
२८. कवितामा रमिता हुँदैन र ?	प्रा.डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल	६२
२९. हिमाली पाखामा मन गरिबको....	धनराज गिरी	२९
३०. हुन्छ है रामराज्यै	डा. धनपति कोइराला	३०
३१. आशााको धूपछायामा	नरेन्द्रराज पौडेल	३१
३२. जीवन : सिर्जना र प्रज्ञान	नरेन्द्र पराशर	६७
३३. नयाँ नेपाल	नन्दलाल आचार्य	३२
३४. टोपी	नारायण ज्ञवाली	३३
३५. पछायो जवानी	नारायण नेपाल	२१
३६. विश्वास मेरो गर	नारायण पोखरेल	३५
३७. मान्छे	परशुराम पराजुली	३६
३८. ......पछि	पुरुषोत्तम आचार्य	३७
३९. काठमाडौं	पुरुषोत्तम सिग्देल	३८
४०. सुल्टो निसानी लिए	प्रकाश चापागाई	३९
४१. मनुज सपना	प्रकाशमणि दहाल	४०
४२. लेखनीका गुरु	प्रह्लाद पोखेल	४२
४३. यसै गरी जूनी जूनी	प्रेक्षा लम्साल	७
४४. नेता खै कता-कता	डा. बमबहादुर जिताली	४३
४५. स्रष्टा	बाजुराम पौडेल	७१
४६. कविताका पितासँग	बुनू लामिछाने	५२
४७. जिन्दगी	बूँद राना	४९
४८. सुन्दैन त्यो सारथी	भागवत आचार्य	४४
४९.. के गरे होला त ?	भाग्यशाली अधिकारी	४५
५०. स्वप्ना नराम्रो थियो	भुवनहरि सिग्देल	४६
५१. अन्तरमनको चिन्ता	मधु पोखरेल	४७
५२. व्यवहारिक पक्ष	मधुस न्यौपाने	४८
५३. सधैं ठक्कर खाँदै जा तेरो.....	मधुसूदन लामिछाने	५०
५४. कोइलीसित	मनोज भण्डारी	५१
५५. शान्ति र प्रेम	डा. माधव जोशी 'लमजुङे'	५२
५६. नेपाल आमाप्रति कृतज्ञता	मुकुन्द शर्मा चालिसे	५३

५७. ए प्रिये !	मुना अर्याल	५४
५८. म	यादवप्रसाद शर्मा	५५
५९. मिथिला राज्य	युवराज शर्मा	५६
६०. सपना पनि खाएकै देख्छु	रमेश गौतम 'पाल्पाली'	५७
६१. बटौली	रमेशचन्द्र अधिकारी	१६
६२. सगरमाथा	रमेश शुभेच्छु	५८
६३. धड्किने प्राण राष्ट्र हो	राजेन्द्र तारकिणी	५९
६४. बाल्य-प्रेम	रामचन्द्र न्यौपाने 'वनवासी'	६१
६५. पहिचान	रामप्रसाद ज्ञवाली	६३
६६. गाउँ सम्झेर	रामप्रसाद पन्त	४१
६७. यात्रा महिमा	रामविक्रम थापा	६४
६८. आमाको सम्झना	रामहरि पौडेल	६५
६९. अभेद्य दुर्ग हो ! उठ	रुद्र ज्ञवाली	६६
७०. रुक्मिणीको प्रेमपत्र	लक्ष्मीकुमार कोइराला	८३
७१. मिलनका ती पलहरू	लक्ष्मीदत्त भट्ट 'सत्यप्रेमी'	६८
७२. टेस्ट्युब बेबी	लालगोपाल सुवेदी	६९
७३. मेरो विश्वास	डा. लेखप्रसाद निरौला	७०
७४. थप्न खोज्दै छु रास म	वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल	७१
७५. पाली छानो सजाऔं	विनयकुमार शर्मा नेपाल	७२
७६. मेरो अनौठो वेदना	विष्णुदीप सङ्कल्प	६२
७७. म नेपाली	वेदमणि घिमिरे 'गोविन्द'	७४
७८. म बुद्ध	शिवगोपाल रिसाल	७६
७९. अन्तिम इच्छा	श्रीधर पौडेल	७८
८०. धर्तीपुत्र	शैलेन्दुप्रकाश नेपाल	७९
८१. नेताको मति	हरिप्रसाद पाण्डेय	८०
८२. कालीगण्डकी	हरिप्रसाद भण्डारी	६०
८३. खबरदार	हरिहर प्रदीप घिमिरे	८१
८४. हुरी	प्रा. डा. हिरण्यलाल ज्ञवाली	८२

सैद्धान्तिक समालोचना : कविताका आधारभूत मानक तथा कविता-मूल्याङ्कनका प्रमुख आधारहरू -डा. रामप्रसाद ज्ञवाली ८५

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ४२, छन्दकविता अङ्क १७, २०७२ फागुन-चैत्र

वैजयन्ती १०० शताङ्क

१. के गरी भर्नु खै !	अनुराधा लम्साल	४५
२. पथभ्रमित मानिस	इन्द्रकुमार श्रेष्ठ	५
३. गरीब	इन्द्रमणी नेपाल	६
४. अजिङरा	उर्मिला लामिछाने	१७
५. मान्छे	कलानिधि दाहाल	७
६. डालासमा नेपाली भेट्दा	कृष्णप्रसाद बस्याल	९
७. प्रकृति प्राणेश्वरी	खगेन्द्र खोल्साघरे	१०
८. यो विश्व नै बन्धु हो	प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा	११
९. मान्छे	गोविन्द घिमिरे 'वेदमणि'	१२
१०. माटोको ममता	चन्द्रकान्त अधिकारी	१३
११. बेचिदिउँ	चन्द्रप्रसाद न्यौपाने	१५
१२. पाप करायो	जगदीश्वर पोखरेल	१६
१३. खडेरी	जगन्नाथ आचार्य	१७
१४. बालीमा सुन फल्छ	जनार्दन अधिकारी	१८
१५. वसन्तको आगमनमा	डा. जीवन अधिकारी	१९
१६. चाहिन्छ आन्दोलन	प्रा डा. टीकाराम अधिकारी	२१
१७. भावना रस	ठाकुर शर्मा भण्डारी	५
१८. गोरु जात्रा	डिल्लीप्रसाद मूलतिहुन	२२
१९. ढोगिन्छ ढुङ्गै बरु	डिल्लीराज अर्याल	२४
२०. खै ! नयाँ दिन यहाँ	तितेपाती	२६
२१. ताप्नै छ बाँकी दिनको पहार	तीर्थराज अधिकारी	२७
२२. बनाउँने तँ होस् सधैं	त्रिलोचन आचार्य	२८
२३. मनको प्रश्न	दुर्गा रिमाल 'अधिकारी'	३०
२४. सन्तान	देवकुमारी लुइटेल 'देबु'	५९
२५. शिक्षक	नन्दलाल आचार्य	२०
२६. तिमी, प्रज्ञान र प्रतीक्षा	नरेन्द्र पराशर	३०
२७. सावधान !	नारायण नेपाल	२१
२८. नेपालको हे बरै	नारायण ज्ञवाली	३१
२९. मेरो देश : मेरो सर्वस्व	नारायण निरासी	३३
३०. बोक स्वातन्त्र्य झोला	पुरुषोत्तम सिग्देल	३४
३१. किन्दा पाइने भए	प्रकाशमणि दहाल	३५
३२. भिन्नता	प्रभा भट्टराई 'आचार्य'	३७

३३. रूख र मान्छे	प्रभाती किरण	३६
३४. लेख्ने इच्छा	प्रह्लाद पोखरेल	५०
३५. जागौं न नेपालमा	प्रेक्षा लम्साल	५६
३६. नासिए शान्ति-आँकुरा	डा. बमबहादुर जिताली	३८
३७. मेरो गोलोक	बलदेव शर्मा अधिकारी	३९
३८. जीवन उत्सव	बाजुराम पौडेल	४०
३९. कविका कलाले	बुनू लामिछाने	४१
४०. जिन्दगी जेठ हो	बुँद राना	२३
४१. यो पो हो ठूलो विकास अब	भाग्यशाली अधिकारी	४२
४२. विम्बमा योगी	भुवनहरि सिग्देल	४३
४३. माझीको जीवन	मधुस न्यौपाने	४९
४४. एक्सिलेन्ट होली	मनोज भण्डारी	३२
४५. धनको सदुपयोग	डा. माधव जोशी 'लमजुङे'	४४
४६. जीवनका केही मोड	मुकुन्द शर्मा चालिसे	४६
४७. मकवानपुरी	मुना अर्याल	६२
४८. महिमा ढुङ्गाको	यदुनाथ वसन्तपुरे	२९
४९. सुन्दर थियो शैशव	यादवप्रसाद शर्मा	४७
५०. पैसा !	ज्यो. रत्ननिधि रेग्मी शुक्राचार्य	४८
५१. धर्ती	रामप्रसाद निरौला	३७
५२. किसान	रामविक्रम थापा	५०
५३. पानी	रामहरि पौड्याल	४९
५४. खै के भयो भाकल	रमेशचन्द्र गौतम	५२
५५. आमाको अनुभूति	प्रा. राजेन्द्र सुवेदी	५३
५६. म निद्रा निदाऊँ	रुद्र ज्ञवाली	५४
५७. समय-चक्र !	लक्ष्मीकुमार कोइराला	५५
५८. आउँदैछ वसन्त वहार	लक्ष्मीदत्त भट्ट	५७
५९. धन्य ! निशा-कवि	लेखप्रसाद निरौला	५८
६०. पर्खाइ	वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल	५९
६१. प्रश्नोत्तर	वासुदेव अधिकारी	३३
६२. तिमीमै मरौं म	विनयकुमार शर्मा नेपाल	६०
६३. आफै हराउँदा	विष्णुदीप सङ्कल्प	४३
६४. को को बढे : को को लढे ?	श्रीहरि फुयाँल	६१
६५. मौन भाव	सङ्गीता आचार्य	६२

६६. म शब्दको अर्थ पिएर बाँच्दछु	सुभाषचन्द्र भण्डारी	६३
६७. सम्झेर आउ घर	हरिप्रसाद पाण्डेय	६४
६८. नेपाल शिवरूप यो	डा. हरिहरप्रदीप घिमिरे	६५

सैद्धान्तिक समालोचना : छन्द कविताको स्वरूप -प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा ६७

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ४८, छन्दकविता अङ्क १८, २०७३ फागुन-चैत्र

१. आमा	अग्रिम अधिकारी	७
२. बिग्रँदो सङ्गति	अनु लम्साल	८
३.. नयाँ मञ्जरी	अमृता स्मृति	९
४. बाध्यता यो नराम्रो	अशोककुमार लामिछाने	८
५. हरायौ कता	उपमा आचार्य	१०
६. सम्मान गर्ने गरौं	उर्मिला लामिछाने	११
७. मेरो गाउँ	एस पी आसा	२६
८. राष्ट्रवादी कठैवर !	डा. ऋषिराम शर्मा	१२
९. बादल	ओमप्रसाद कोइराला	१३
१०. रून्छ रे मन	कनकधारा स्वामी स्वदेशानन्द	१४
११. साँच्चै मानवता रून्छ	कलानिधि दाहाल	१५
१२. लेख्न देऊ मलाई	कविराज पौडेल	१७
१३. नायग्रा झरनालाई सम्झिँदा	कृष्णप्रसाद बस्याल	१८
१४. बालक खेल	खगेन्द्र खोल्साघरे	१९
१५. खाला सबै ढाँटल	खेमलाल पोखरेल	२०
१६. फिरौं युवा स्वदेशमा	गणेशप्रसाद खतिवडा	२१
१७. ...सुसहासति	गोविन्दप्रसाद घिमिरे 'जीपि कश्यप'	२२
१८. लाटो छ आकाश	गोविन्द विनोदी	२३
१९. कविता	डा. घनश्याम न्यौपाने	२३
२०. रेडक्रस	चण्डिकाप्रसाद भट्टराई	२४
२१. जिन्दगी	चन्द्रकान्त अधिकारी	२५
२२. मै हुँ सारा	चन्द्रप्रसाद न्यौपाने	२७
२३. विसङ्गति	जगन्नाथ आचार्य	३०
२४. यस्तो कविता	जनार्दन अधिकारी	२९
२५. म भेडा गोठालो	जयबहादुर घिमिरे	९१
२६. बन्दैछ यो छन्द	प्रा डा. टीकाराम अधिकारी	३१

२७. कविता विहार	ठाकुर शर्मा भण्डारी	३२
२८. हुन्छ नेपाल सुन्दर	डिल्लीराज अर्याल	३३
२९. समर्पण	तिलस्मी प्रभास	३१
३०. सपनाहरू	त्रिलोचन आचार्य	३४
३१. स्वदेश नेपाल नै छ प्यारो	दीपेन्द्र उपाध्याय	३६
३२. होला उँचो मस्तक	प्राडा. दुर्गाप्रसाद अर्याल	३५
३३. माटो	देवी नेपाल	३७
३४. कविता हुन् शिखरिणी	धनराज गिरी	३८
३५. निर्दयी मन	नन्दलाल आचार्य	८३
३६.. विलौना वटवृक्षको	नरेन्द्रराज पौडेल	३९
३७. भाषा छ निन्याउरो	नारायण ज्ञवाली	४०
३८. त्याग	नारायण निरौला	४२
३९. सधैं रम्न पाऊँ	नारायण नेपाल	४३
४०. फर्कला दसैं	नारायण नेपाल	४३
४१. सरस्वती महिमा	निर्मल चैतन्य	४४
४२. छन्दको शक्ति	परशुराम पराशर	४४
४३. शहीदका सालिकसित	पुरुषोत्तम सिग्देल	९२
४४. एउटा अभियान	प्रकाशमणि दाहाल	४६
४५. त्यै भयो बडो	प्रभा भट्टराई 'आचार्य'	४५
४६. सुदूर-यात्रा	प्रह्लाद पोखरेल	४७
४७. शुभकामना	प्रेक्षा लम्साल	५४
४८. छ छन्दको छनोट	डा. बमबहादुर जिताली	४८
४९. पूरक : हीनभावनाका	बाजुराम पौडेल	४९
५०. वसन्त	बुनू लामिछाने	५०
५१. आमासँग	भगवती अर्याल 'पाण्डे'	५१
५२. जे छ त्यै दिन्छ मानिस	भागवत आचार्य	५२
५३. छन्द	भानुभक्त सापकोटा	५३
५४. आजको कविता	भुवनहरि सिग्देल	५५
५५. त्यो को हो	मधुसूदन लामिछाने	५६
५६. सुदामासित	मनोज भण्डारी	५७
५७. छन्दमहिमा	महादेव अधिकारी	५८
५८. मुखपत्रको रचनामा पस्दा	मुकुन्द शर्मा चालिसे	४५

५९. स्वागतम् भोलिलाई	मुना अर्याल	६०
६०. सहिदप्रति	मेनुका चापागाईं 'मेनु'	६१
६१. महिमा ढुङ्गाको	यदुनाथ वसन्तपुरे	८५
६२. बालक ईश्वर	ज्यो. रत्ननिधि रेग्मी शुक्राचार्य	६२
६३. फुट्दै छ नेपाल यो	रत्न विरही घिमिरे	६४
६४. खै के भयो भाकल	रमेश गौतम 'पाल्पाली'	६५
६५ कलम	प्रा. राजेन्द्र सुवेदी	६६
६६. नारी	राधा रेग्मी	६७
६७. शहीदको सन्देश	राधेश्याम भट्टराई	६८
६८. जीवनबोध	डा. रामप्रसाद ज्ञवाली	६९
६९. अविचलित मन	रामप्रसाद पन्त	७०
७०. प्यार तिम्रो अपार	रामविक्रम थापा	७१
७१. भलो होस्	रुद्र ज्ञवाली	७२
७२. आऊ हे नकली कली सुकविते	लक्ष्मीकुमार कोइराला	७३
७३. सत्य वचन	लक्ष्मीदत्त भट्ट 'सत्यप्रेमी'	६४
७४. नारी सुपूज्या सदा	डा. लेखप्रसाद निरौला	७५
७५. एक्लो मत	वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल	७६
७६. निस्पृहता	वासुदेव पाण्डे 'प्रभाकर'	७७
७७. तिमी सार मेरो	विनयकुमार शर्मा नेपाल	७८
७८. म	विन्दु दाहाल 'मूकदर्शक'	८०
७९. मन्दिर	विष्णुदीप सङ्कल्प	७९
८०. शान्त शरद	विष्णु न्यौपाने	८०
८१. एकता दिवस	वेदमणि घिमिरे 'गोविन्द'	८१
८२. भूकम्प	शङ्कर ढकाल	८२
८३. अघि लागन	शिवोम् भण्डारी	८३
८४. धर्तीपुत्र	प्राडा. शैलेन्दुप्रकाश नेपाल	८४
८५. कविता रचेर	श्रीहरि फुयाँल	६६
८६. आमा	सीता भट्टराई	८६
८७. दसैंमा त फर्क न	सूर्यप्रसाद डुम्रे	८७
८८. मर्नै पर्छ किन पीर	सोम निरौला	४६
८९. द्वन्द्व	हरिप्रसाद चौलागाई	८८
९०. प्रकृति	हरिप्रसाद पाण्डेय	८९

९१. शब्दकर्मी म डा. हिरण्यलाल ज्ञवाली ९०

सैद्धान्तिक समालोचना : छन्द कविताको सैद्धान्तिक स्वरूप -डा. लेखप्रसाद निरौला ९३

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ५४, छन्दकविता अङ्क ९, २०७४ फागुन-चैत्र

१. अनुनय	अम्बिका अर्याल	७
२. वसन्तको आगमन	अशोककुमार लामिछाने	८
४. अति नै ननिको गणतन्त्र	इन्द्रकुमार श्रेष्ठ	९
५. चेतन सत्ता	उत्तमकृष्ण मज्गैयाँ	१०
६. विधाता	उपमा आचार्य	११
७. नजिस्काओ खराबी हो	उर्मिला लामिछाने	१२
८. शहीद	एसपी आसा	६२
९. कुरा	ओमप्रसाद कोइराला	१३
१०. घामछाया	तीर्थराज अधिकारी	१३
११. खाली रहेछु म	कलानिधि दाहाल	१४
१२. फुल्दैन वेली	कल्पना काफ्ले	१६
१३. जिन्दगी	कविराज पौडेल	१७
१४. प्रश्न नेपाल आमालाई	डा. कृष्णराज डी.सी.	१८
१५. हाम्रो सम्बिधान र सङ्घीयता	कृष्णप्रसाद बस्याल	२०
१६. माटो न हो ईश्वर !	कृष्ण भुसाल प्यासी	२२
१७. म	खगेन्द्र खोल्साघरे	२३
१८. वृथा	खेमलाल पोखरेल	२४
१९. संवाद	गणेश घिमिरे 'मार्मिक'	२५
२०. नेपाल सग्लै रहोस्	गणेशप्रसाद खतिवडा	२६
२१. के लेखूँ कविता बसी	गीता सापकोटा	२७
२२. नेपाल नेपाली	गुणराज काफ्ले	३६
२३. सयपत्री	गोविन्द विनोदी	२८
२४. आमाको महिमा	डा. घनश्याम न्यौपाने	२९
२५. वाल्मीकि	जनार्दन अधिकारी	३०
२६. म बूढो भएको छैन	प्राडा. टीकाराम अधिकारी	३२
२७. प्रिय धरणी यी	ठाकुर शर्मा भण्डारी	३३
२८. प्राकृतिक सौन्दर्य	डम्बर घिमिरे	३४
२९. यो को हो !	डिल्लीप्रसाद मूलतीहुन	३६

३०. स्वप्न सजाउँदै	डिल्लीराज अर्याल	३७
३१. बाँसुरी त्यो बजाऊँ	तिलस्मी प्रभास	३८
३२. प्रकृति र जीवन	त्रिलोचन आचार्य	३९
३३. निमुखा जन	तीतेपाती	२७
३४. आह्वान	देबु लुईंटेल	४१
३५. नदी	धनराज गिरी	४२
३६. तोरी नफुल्ने भयो	धर्मानन्द भट्ट	४३
३७. एउटा सत्य कथा	नरेन्द्रराज पौडेल	४४
३८. नरोऊ नेपालमाता	नवराज पाण्डेय चातक	४५
३९. आयाराम गयाराम	नारायण ज्ञवाली	४६
४०. आमा	नारायणप्रसाद ज्ञवाली	१५
४१. सीमारक्षक	नारायण निरासी	४७
४२. येनकेन प्रकरेण	नारायण नेपाल	४८
४३. कतै दशा कतै दशैं	नारायण नेपाल	४९
४४. नमस्कार	नारायणप्रसाद पोखरेल	५०
४५. रङ्ग भर्छन् वसन्त	परशुराम पराशर	५१
४६. ऐना हो कविता	पुरुषोत्तम सिग्देल	५२
४७. बेचिद्यौ	प्रकाश चापागाईं	५४
४८. पढपढ बाबु	प्रकाशमणि दाहाल	५५
४९. मैले सुनेको कुरो	प्रभा भट्टराई आचार्य	५६
५०. अक्षर आरती	प्रह्लाद पोखरेल	५७
५१. आयो वर्ष नयाँ	डा. बमबहादुर जिताली	५८
५२. बोलीसित	बुनू लामिछाने	५९
५३. बालेर चुलो यहीं	भगवती अर्याल 'पाण्डे'	६०
५४. आस्था	भगवान्चन्कद्र ज्ञवाली	६१
५५. नारी मुक्ति	भरतबाबु ढकाल	६३
५६. अनुरोध	भवानी न्यौपाने भावना	६४
५७. दोस्रो बिहे	भुवनहरि सिग्देल	६५
५८. बाढी	मञ्जु श्रेष्ठ	६६
५९. आमाको उपदेश	मधुसूदन लामिछाने	६७
६०. नेपाल भन्दै मरौं	महादेव अधिकारी	६८
६१. चेतावनी	मुकुन्द शर्मा चालिसे	६९

६२. नेपाल मेरो घर	रमेश गौतम 'पाल्पाली'	७०
६३. एकलव्य	रमेश शुभेच्छु	७१
६४. राजधानी	राजेन्द्र पौडेल	४२
६५. विविध वाद	राधेश्याम भट्टराई	७२
६६. मेरी प्यारी हिमानी	डा. रामप्रसाद ज्ञवाली	७३
६७. युगपुरुष बन	रामप्रसाद पन्त	७२
६८. रहन्छ कसरी नेपाल	रामहरि पौड्याल	७४
६९. पृथ्वीलाई सन्देश	रीता खतिवडा रिजाल	७५
७०. लैजाऊ अब त्यै घर	रुद्र ज्ञवाली	७६
७१. मेरो जन्मभूमि	लक्ष्मीदत्त भट्ट 'सत्यप्रेमी'	७८
७२. आषाढ पन्ध्र	डा. लेखप्रसाद निरौला	७९
७३. कविता मीठा बने काममा	वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल	८१
७४. माटो र मन	वासुदेव अधिकारी	८२
७५. देशको अलाप	विक्रम पवन परियार	८३
७६. ढुङ्गा स्वयं ईश्वर	विजय तामाङ	८४
७७. गण्डकी झर निर्झर	विश्वेश्वरी अधिकारी	८६
७८. यता र उता	वेदमणि घिमिरे 'गोविन्द'	८७
७९. मुग्लान	शिवराम खड्का	८५
८०. नेपाल	डा. शैलेन्दुप्रकाश नेपाल	९३
८१. बादलसँग	श्रीहरि फुयाँल	८८
८२. उल्लू	डा. सत्यराज थपलिया	८९
८३. प्युँदै छ सत्ता मद	सीताराम अधिकारी	९०
८४. समयको प्रभाव	सीता भट्टराई	९१
८५. कविता	सुरेश काफ्ले विदारक	९३
८६. आशा	हरिशरण ढुङ्गाना	९६
८७. ज्ञान शून्य भो	हरिप्रसाद चौलागाई	९४
८८. बाँचेर के सार है	होमनाथ शर्मा	९५

सैद्धान्तिक समालोचना : छन्द कविताको सैद्धान्तिक स्वरूप -डा. लेखप्रसाद निरौला ९७

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ६६, छन्दकविता अङ्क १०, २०७६ फागुन-चैत्र

१. स्वागत कविता	वसन्तकुमार शर्म्मा 'नेपाल'	५
२. हार्दिक सुझाव	अशोककुमार लामिछाने	७

३. स्रष्टा	उत्तमकृष्ण मजगैयाँ	८
४. गुणी वैजयन्ती	उर्मिला लामिछाने	८
५. ती सूर्य अस्ताउँदा	ओमप्रसाद कोइराला	९
६. व्यर्थै गयो जीवन	कृष्णप्रसाद बस्याल	१०
७. स्वाधिकारवाद	डा.कृष्ण भण्डारी 'मुमुक्षु'	११
८. पाइन्छ ताली तब	केवल कार्की	१२
९. जीवन मौका	खगेन्द्र खोल्साघरे	१३
१०. पानीको पीडा	खडानन्द लुईटेल	१४
११. बाँकी	खोलाघरे साहिँलो	१५
१२. चाड मनाऔं	गङ्गा आचार्य	१६
१३. हाम्रो टोपी	गणेश घिमिरे 'मार्मिक'	१७
१४. धोक्रो छ मेरो काँधमाथि	गोपालप्रसाद भण्डारी	१८
१५. नेपाल भूस्वर्ग होस्	प्रा.गोपीकृष्ण शर्मा	१९
१६. चाड मनाऔं	गङ्गा आचार्य	२०
१७. म शून्यमा शून्य भएर	गोविन्दप्रसाद घिमिरे 'वेदमणि'	२०
१८. अपरिचय	गोविन्दराज विनोदी	२१
१९. यात्रा सृजन पथमा	डा.घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी'	२२
२०. भाँडभैलो	चन्द्रकान्त अधिकारी	२३
२१. कविता कसरी बन्छ ?	चन्द्रप्रसाद न्यौपाने	२४
२२. सृष्टि कर्ता र कवि माथि....	जनार्दन अधिकारी	२५
२३. पोखरामाथि उड्दा	ठाकुर शर्मा भण्डारी	२६
२४. आमा राम्री सदा छिन्	डम्बर घिमिरे	२७
२५. अघाएन साँढे	डिल्लीप्रसाद मुलतिहुन	२८
२६. भन के गर्न सक्छु म ?	डिल्लीराज अर्याल	२९
२७. बूढीगङ्गा अब त जाग !	ढुण्डीराज अर्याल	३०
२८. आफ्नो कविता	तिलकप्रसाद लुइटेल	३१
२९. सुखानन्द	तिलस्मी प्रभास	३१
३०. सत्ता के स्वप्नमात्र हो ?	तीर्थराज अधिकारी	३२
३१. प्रकृति र जीवन	त्रिलोचन आचार्य	३३
३२. मातृभूमि	त्रिलोचन ढकाल	३४
३३. छन्द	दयाराम अर्याल	३५
३४. यो धर्ती एउटै गुँड	प्रा.डा.दुर्गाप्रसाद अर्याल	३६

३५. चासो, गलाको पासो !	धनराज गिरी	३७
३६. आग्रह	धर्मानन्द भट्ट	३९
३७. किसानको मर्म	ध्रुव थापा	४०
३८. अनि पो कविता	नरेद्र पराशर	४१
३९. बुद्ध-वचनबाट	नारायण ज्ञवाली	४२
४०. सम्झनाले सतायो	परशुराम पराशर	४३
४१ सुमति भरिदेऊ न कविजी	प्रभा भट्टराई	४४
४२. वैजयन्ती	प्रह्लाद पोखरेल	१५
४३. ऋण	बाजुराम पौडेल	५४
४४. अग्रजका कुरा	बुनू लामिछाने	४५
४५. वसन्त स्मरणमा	भगवती अर्याल 'पाण्डे'	४६
४६. आमा	भावकेशर बराल	४७
४७. चाइना हुने	भुवनहरि सिग्देल	४८
४८. सङ्कल्प	डा.मधुसूदन लामिछाने	४९
४९. देश	मन्जु श्रेष्ठ	५०
५०. यो बात के जान्दथें	महादेव अधिकारी	५१
५१. विश्वासले लेपित जिन्दगानी	माधव वियोगी	५०
५२. कवित्व आँखा	मिल्सन राई	५२
५३. आदरणीय कविवर्गलाई चुनौती	मुकुन्द शर्मा चालिसे	५३
५४. मकवानपुरी	मुना अर्याल	५४
५५. युवाप्रति	मेघनाथ 'बन्धु'	५५
५६. वृद्धवस्था	मेनका पोखरेल 'आचार्य'	५२
५७. आमा	यमराज तिमिल्सिना	५६
५८. रविभन्दा कवि श्रेष्ठ	डा.युवराज घिमिरे	५७
५९. भावना	रमेश भट्टराई	५८
६०. परिणाम	रमेश शुभेच्छु	१८
६१. चरा भए	रश्मि भट्ट	५९
६२. तै तै लाग्नु पऱ्यो	राजेन्द्रकुमार आचार्य	६०
६३. सृष्टि कर्ता	राजेन्द्रकुमार बज्राचार्य	६१
६४. पञ्च तन्मात्रा	प्रा. राजेन्द्र सुवेदी	६२
६५. म हार्दिनँ	डा.रामप्रसाद ज्ञवाली	६२
६६. समृद्ध जन हुन् सब	रामप्रसाद पन्त	६४

६७ जीवन	रामशरण न्यौपाने	६५
६८. कविता	रीता खतिवडा	६६
६९. नेपाल वन्दना	रुद्र ज्ञवाली	२८
७०. आमा नरोऊ तिमी	वासु काफ्ले	६७
७१. गर्वको कुरो	विनयकुमार शर्मा नेपाल	६८
७२. पक्कै भारत झुक्दछ	श्रीहरि फुयाल	६९
७३. पत्नी कुटी आउँछ	स्पन्दन विनोद	७०
७४. शहीदप्रति श्रद्धान्जली	हरिप्रसाद भण्डारी	७१
७५. म अमर छु	हरिभक्त सिग्देल 'महेश'	७२
७६. ठट्टा नगर् भारत	हिरा भट्ट	७३
७७. होला शान्ति समृद्धि के ?	होमनाथ शर्मा	७४
७८. विदाई कविता	वसन्तकुमार शर्म्मा 'नेपाल'	७५

सैद्धान्तिक समालोचना : छन्द कविताको सैद्धान्तिक स्वरूप -डा. लेखप्रसाद निरौला ९७

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ७२, छन्दकविता अङ्क ११, २०७७ फागुन-चैत्र

१. सहयात्रा	डा. अलका आत्रेय चूडाल	५
२. शहीदको चित्कार	इन्द्रकुमार श्रेष्ठ	६
३. मित्र !	उत्तमकृष्ण मजगैया	५
४. म सानी पुजारी	उपमा आचार्य	७
५. नारी	ऋषिराम भुसाल	८
६. शौभाग्यशाली बन	ओमप्रसाद कोइराला	९
७. विस्फाटित भयौ किन ?	कलानिधि दाहाल	१०
८. नरपिशाच तेरो जुनी	कविता देवकोटा रिजाल	११
९. म लागें	कविराज घिमिरे	७
१०.. शालिग्राम	कविराज पौडेल	१२
११. सीताको पाताल प्रवेश	कृष्णप्रसाद बस्याल	१४
१२. कथनी करनी यौटै	डा. कृष्ण भण्डारी 'मुमुक्षु'	१६
१३. म उठ्ता लुकेको	खगेन्द्र खोल्साघरे	१७
१४. अस्मिता बँचोस्	गङ्गा आचार्य सापकोटा	१७
१५. वाग्मती सभ्यता	गणेशप्रसाद खतिवडा	१८
१६. सिर्जना शक्ति	गायत्रीकुमार चापागाई	१९
१७. प्रेम	गायत्रीदेवी तिमल्सिना	२०

१८. हामी बाँच्छौं देश नेपाल बाँच्दा	गोविन्दप्रसाद घिमिरे वेदमणि	२१
१९. हुँदै हुँदैन कविता	डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी'	२२
२०. पहिलो नजरमा कीभ	चन्द्रकान्त आचार्य	२३
२१. देखिदैन आफू	चन्द्रप्रसाद न्यौपाने	२४
२२. तिम्रो साथ पाएर, विशाल छाती	जनार्दन अधिकारी धड्कन	२५
२३. शहीद	जीवनहरि शर्मा	२६
२४. उठेर खोज बन्चरा	जीवनाथ अधिकारी	२७
२५. दम्भ	जगदीश्वर २२. पोखरेल	२८
२६. साँध किल्ला बचाऔं	टङ्कराज ढकाल 'तितेपाती'	२९
२७. प्रतीक्षा	ठाकुरचन्द्र शर्मा	३०
२८. अब देश खै !	ठाकुर शर्मा भण्डारी	३१
२९. कसका निम्ति हो द्वन्द्व	डिल्लीराज अर्याल	३२
३०. परिवर्तन	तिलस्मी प्रभास	३३
३१. प्रेम	त्रिलोचन आचार्य	२१
३२. भ्रूणहत्या	देवु लुइटेल	३४
३३. देश भित्र	ध्रुवकुमार थापा	३५
३४. खै के भयो के भयो	नरेन्द्रराज पौडेल	३६
३५. फेरिएन देशको मुहार......	नारायण ज्ञवाली	३७
३६. आह्वान	नारायण निरासी	३८
३७. सार्थकता	डा. नारायण निरौला	३९
३८. आमाको महिमा	नारायण नेपाल	४०
३९. दायित्व कल्ले लिने ?	नारायण पोखरेल	४१
४०. फसाद	पदम दाहाल	४२
४१. प्रौढ-ता फूल हुन्छ	पुरुषोत्तम सिग्देल	४३
४२.. कला	प्रकाशमणि दहाल	३५
४३. दिदीको ससुरालले !	प्रभा भट्टराई 'आचार्य'	४४
४४. शान्तिको ज्योति चम्कोस्	प्रेमनारायण भुसाल	४५
४५. नारी	प्रेमप्रकाश कलौनी	४६
४६. गोही बने सुन्दर	डा. बमबहादुर थापा 'जिताली'	४७
४७. आफन्त र पराइ	बालकृष्ण लामिछाने	४८
४८. सङ्कल्प	बुनू लामिछाने	४८
४९. बुद्धत्व पाऊँ सदा	भगवती अर्याल पाण्डे	४९

५०. चुँदी	भुवनहरि सिग्देल	५०
५१. यस्तो बनोस् नायक	मञ्जु मञ्जुभाषिणी	५१
५२. त्यो अहङ्कार भागोस्	डा. मधुसूदन लामिछाने	५२
५३. आँकुरा	महादेव अधिकारी	५३
५४. शुभ बेला भयो अब	मित्रलाल पंज्ञानी	५४
५५. नेपालकै आँगनमा रमाऊँ	मुकुन्द शर्मा चालिसे	५५
५६. स्वस्थ इच्छा उमारौँ	मुना अर्याल	५५
५७. सङ्घर्ष	यम रेग्मी	५६
५८. निरूपम सौन्दर्य	रमेश भट्टराई	५७
५९. त्रास	रमेश समर्थन	५६
६०. नेताहरूप्रति	रश्मि भट्ट	५८
६१. कलिका सुख-कामना	राजेन्द्रकुमार बज्राचार्य	५९
६२. सत्यबोध	डा.रामप्रसाद ज्ञवाली	५९
६३. कोरोना	रामप्रसाद पन्त	६०
६४. अझै लेख्न बाँकी	रुद्र ज्ञवाली	६१
६५. मूल्यहीन अतित	रोहिणि रसिक	६२
६६. आगो ताप्ने बानी	डा. लेखप्रसाद निरौला	६३
६७. आनन्द ब्रह्मानन्द	वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल	६४
६८. बोलेर पो हुन्छ के ?	विनयकुमार शर्मा नेपाल	६५
६९. पाइला	शेषमणि आचार्य	६१
७०. कवि लेखनाथ	श्रीहरि फुयाँल	६६
७१. अमूल्य बेला	डा. श्यामप्रसाद न्यौपाने	६६
७२. एकता	हरिशरण ढुङ्गाना	६७
७३. अमर कवितामा कविवर	होमनाथ शर्मा	६८

सैद्धान्तिक समालोचना : छन्द विधान : सामान्य परिचय -ठाकुर शर्मा भण्डारी ७१

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ७८, छन्दकविता अङ्क १२, २०७८ फागुन-चैत्र

१. हाम्रो भेटै जति हुनु भयो	इन्द्रकुमार श्रेष्ठ	५
२. माटोको पुकार	उत्तमकृष्ण मजगैयाँ	६
३. स्वप्नदोष	आर मानन्धर	३४
४. दयालु आमा	ओमप्रसाद कोइराला	७
५. मेरो सिर्जना र म	कलानिधि दाहाल	८

६. प्रतीक्षा	कविता देवकोटा रिजाल	१०
७. मान्छे	कृष्ण भण्डारी 'मुमुक्षु'	११
८. पृथ्वी-रण संवाद	कृष्णप्रसाद बस्याल	१२
९. नेता	कृष्णप्रसाद कोइराला	१४
१०. नहुनु ननिको	खगेन्द्र खोल्साघरे	१५
११. क्रान्ति	गङ्गा आचार्य सापकोटा	१६
१२. अजब दाङ औ द्यौखुरी	गङ्गानाथ कोइराला	१७
१३. होली	डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी'	१८
१४. रसिला कहानी	चन्द्रप्रसाद न्यौपाने	१९
१५. चमेली	जगदीश्वर पोखरेल	२०
१६. म हुँ सर्वहारा	टङ्कराज ढकाल 'तितेपाती'	२१
१७. न देखूँ सपना	ठाकुरचन्द्र शर्मा	२२
१८. जाग्नुपर्ने छ आज	ठाकुर शर्मा भण्डारी	२३
१९. लुम्बिनीदूत आयो	डिल्लीराज अर्याल	२४
२०. बन्छौ तिमी माकुरा	तिलस्मी प्रभास	२५
२१. यथार्थ	दुर्गा अधिकारी 'भमरकोटे'	२६
२२. दयामृत सेचन होस्	दुर्गा रिजाल 'सुरभि'	१६
२३. चलखेल हुने रैछ	ध्रुवकुमार थापा	२७
२४. तरङ्ग	नरेन्द्रराज पौडेल	२८
२५. तपस्या	डा. नारायण निरौला	२९
२६. सोचेजस्तो भैदिए	नारायण नेपाल	३०
२७. जन अधिपति	नारायणप्रसाद न्यौपाने	३१
२८. बिहानी	पदम दाहाल	२८
२९. होली महिमा	परशुराम पराशर	३२
३०. एकताको प्रमाण	पुरुषोत्तम सिग्देल	३३
३१. सब बुद्ध बनून्	प्रह्लाद भट्टराई पहरेदार	३४
३२. राम्रो म	डा. बमबहादुर जिताली	३५
३३. मन	बुनू लामिछाने	३६
३४. आत्मा हो कविता	भगवती अर्याल पाण्डे	३७
३५. होली र जीवन	भागवत आचार्य	३८
३६. दहचोक	भुवनहरि सिग्देल	३९
३७. बाबा	मञ्जु मञ्जुभाषिणी	४०

३७. बुद्ध्यौली कविता	महादेव अधिकारी	४१
३९. विकास पथमा खेती बढाएपछि	डा. मेघराज ढकाल	४२
४०. स्वदेश चिन्तन	रमेश भट्टराई 'सहृदयी	४४
४१. भारा तिरूँ के गरी ?	रश्मि भट्ट	४५
४२. परदेशको मोह	राजेन्द्रकुमार बज्राचार्य	४६
४३. वीर योद्धाको सम्मानमा	रोहिणी रसिक	४७
४४. हे जन्मभूमि माता	लक्ष्मीदत्त भट्ट 'सत्यप्रेमी'	४८
४५. रूपकै रूपले मरे	वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल	५०
४६. यसैमा मजा भो	विनयकुमार शर्मा नेपाल	५२
४७. प्रश्नैप्रश्न	विष्णु दाहाल	५३
४८. बाँच्ने बचाउने खेती...	शिवप्रसाद भण्डारी	५५
४९. विशृङ्खल भावना	श्रीहरि फुयाँल	५६
५०. झ्यालखाना दुरुस्तै	डा. श्यामप्रसाद न्यौपाने	५७
५१. बन्छौ भने निर्मल	सीता भट्टराई	५८
५२. मनोरोग	सीता शर्मा 'शीत'	५२
५३. ती खाल को हुन् भन	हरि कट्टेल	५९
५४. नेपाल	हरि पराजुली	६०
५५. शब्द	हरिप्रसाद पौडेल 'स्वर्णशिखा'	६१
५६. आत्मविश्वास	हरिशरण ढुङ्गाना	६२
५७. धिक्कार तिम्रो मन	होमनाथ शर्मा	६३
५८. समानताको सन्देश	डा. होमप्रसाद गृहस्थी	६४

सैद्धान्तिक समालोचना : पद्यमा अघिल्ला संयुक्त वर्णका ह्रस्वदीर्घ प्रयोगबारे उत्कण्ठा
-पुरुषोत्तम सिग्देल ६५

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ८४, छन्दकविता अङ्क १३, २०७९ फागुन-चैत्र

१. नजरमा भेल बगाई	इन्द्रकुमार श्रेष्ठ	५
२. सन्ताप	उत्तमकृष्ण मजगैयाँ	६
३. साहित्य हुन्न टाढा	उत्तम विचार	७
४. फूल छन् धन्य धन्य !	उर्मिला लामिछाने	८
५. आमा विदा भै गयौ	ओमप्रसाद कोइराला	९
६. प्रणय प्रेम	कुमार दाहाल कुसुम	१०
७. जीवनको रस छैन	केशवराज आमोदी	८

८. काव्य-माधुरी	खगेन्द्र खोल्साघरे	११
९. छैन कि लाज ?	गङ्गा आचार्य सापकोटा	१२
१०. बाटो	गोविन्दप्रसाद घिमिरे 'वेदमणि'	१३
११. ईश्वरसँग प्रश्न	गोविन्द विनोदी	१२
१२. जिन्दगी	डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी'	१४
१३. साझा भूगोलका गोठाला	चन्द्रकान्त अधिकारी	१५
१४. सम्झनामा एक नृत्य	चन्द्रकान्त आचार्य	१६
१५. दुर्गति	छवि ज्ञवाली	१४
१६. सुरभिको उपमा हुँदैन	जगदीश्वर पोखरेल	१७
१७. स्वर्ग जाने यहीं छ	ठाकुर शर्मा भण्डारी	१८
१८. हो स्वर्ग नेपाल नै	डिल्लीराज अर्याल	१९
१९. यो भोट बेच्दिन्छु म	तिलक लामिछाने	२०
२०. यात्रानुभूति	तीर्थराज भट्ट	२१
२१. को होला त्यो ?	त्रिलोचन आचार्य	२२
२२. शको यश प्रसार गर्छु म	दण्डपाणि आचार्य	२३
२३. कवि र कविता	धनपति कोइराला	२३
२४. चस्मा हरायो कता !	नरेन्द्रराज पौडेल	२४
२५. बुबा	डा. नारायण निरौला	२५
२६. सुझ-न-बुझ	नारायण नेपाल	२६
२७. बिदाइगीत	नारायण नेपाल	१७
२८. जन अधिपति	नारायणप्रसाद न्यौपाने	२७
२९. आमाको गुनासो	नारायण मरासिनी	२८
३०. अग्रणी	प्रकाशमणि दाहाल	२९
३१. गोविन्द जप्दै	प्रीति आत्रेय ज्ञवाली	३०
३२. लेखनीसित	बुनू लामिछाने	३१
३३. कोरौं नयाँ योजना	भक्तबहादुर (वासुदेव) ठकुरी	३२
३४. वसन्तसँग अपील	भुवनहरि सिग्देल	३३
३५. लाचार देश नेपाल	मधुप्रसाद घिमिरे	३४
३६. चमेराहरू	मधुसूदन लामिछाने	३५
३७. शिशिरागमन	महादेव अधिकारी	३६
३८. जन्मोत्सव	मित्रलाल पंज्ञानी	३०
३९. मेरो देश	मिलनकुमार ढुङ्गाना	३७

४०. हे आकाश तँ वर्षिदे मुना धिताल अर्याल ३८
४१. घरगोठ बास डा. मेघराज ढकाल ३९
४२. मेरो देश मेघराज पौड्याल ४०
४३. म ता देवकोटा ज्यो. रत्ननिधि रेग्मी 'शुक्राचार्य' ४१
४४. बिरामी बिरामी रमेश खकुरेल ४२
४५. कलिलो मुना रमेश भट्टराई 'सहृदयी' ४२
४६. भारा तिरूँ के गरी ? रश्मि भट्ट ४३
४७. समय चिन्तन रुद्र ज्ञवाली ४४
४८. मोहिनी लक्ष्मीकुमार कोइराला ४५
४९. नबस तिमी डा. लेखप्रसाद निरौला ४६
५०. व्याजस्तुति वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल ४७
५१. सुकर्म नै सुधर्म हो विनयकुमार शर्मा नेपाल ४९
५२. तिमी र म शङ्कर ढकाल ५०
५३. बालदिवस शर्मिला तिमल्सिना ५१
५४. म गर्छु वन्दन शिव त्रिपाठी ५२
५५. चेतना शैलेन्दुप्रकाश नेपाल ५०
५६. छ मेरो देश सुन्दर डा. श्यामप्रसाद न्यौपाने ५३
५७. झूटतन्त्र सरु ज्ञवाली ५४
५८. आँखा सिर्जना खनाल ५५
५९. झिकेर फाल्नु पर्दछ सीता भट्टराई ५६
६०. रोनाल्डोको गाउँमा स्पन्दन विनोद ५७
६१. रक्षे ! माचल माचल हरि कट्टेल ५८
६२. जगाऊँ शुद्ध भावना हरिप्रसाद चौलागाईं ५४
६३. आमाको आशिष् हरिशरण ढुङ्गाना ५९
६४. वाक्प्रयोग र क्षमा डा. हरिहर शर्मा अर्याल ६०
सैद्धान्तिक समालोचना : छन्द विधान : सामान्य परिचय -ठाकुर शर्मा भण्डारी ७१

स्वदेशयात्रा विधा परिचय

'यात्रासाहित्य' शब्दको निर्माण नै 'यात्रा' र 'साहित्य' यी दुई शब्दको योगबाट भएको हुँदा यात्रासाहित्य भनेको यात्रावाङ्मय वा यात्रासम्बन्धी जस्तोसुकै किसिमको लेखन अथवा यात्राको सोझो वस्तुपरक वर्णन नभएर साहित्यिक मूल्ययुक्त यात्रा-लेखन हो भन्ने स्वतः स्पष्ट छ र साहित्यिक मूल्ययुक्त यात्रा-लेखन भन्नाले यात्रीको निजात्मक

राग र अनुभूतिको समेत सुन्दर समन्वय रहेको तथा नितान्तरूपले आत्मपरक ढङ्गबाट प्रस्तुत गरिएको यात्रावर्णन भन्ने बुझिन्छ। शैलीगत दृष्टिले यात्रासाहित्यका विविध प्रकार पाइन्छन्। जसमध्ये यात्राकारको निजात्मक रागको प्राधान्य र अनुभूतिको प्राबल्य रहेको तथा निबन्धात्मक, भावात्मक एवं रसात्मक शैलीमा लेखिएको यात्रासाहित्यको एक भेदलाई नेपालीमा यता चार दशकदेखि 'नियात्रा' भन्न थालिएको छ र यो शब्द दिनानुदिन लोकप्रिय हुँदै गएर यात्रासाहित्य शब्दको पर्यायवाचीसमेत बनिसकेको छ।

-निर्मोही व्यास

स्वदेशयात्रा अङ्कको विवरण

वैजयन्ती पत्रिकामा निबन्ध विधाको उपविधा नियात्रा वा यात्रासाहित्यअन्तर्गत स्वदेशयात्राका अङ्क- ६, ७, २१ र ६० गरी जम्मा ४ अङ्कहरूका रचनाकार र रचनाको शीर्षकका साथ साल/महिना तथा पृष्ठलाई विधागत क्रममा क्रमशः दिइएको छ।

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ६, स्वदेशयात्रा अङ्क १, २०६७ वैशाख-ज्येष्ठ

१. जनकपुरको यात्रा......	अच्युतप्रसाद पौडेल 'चिन्तन'	४
२. कुरो खलङगाको	अशोककुमार लामिछाने	११
३. प्रसङ्ग : गोसाईंकुण्ड यात्राको	एस पी आसा	१४
४. आधी घण्टा	गङ्गा पौडेल	१६
५. एउटा लघु यात्रा : बराह क्षेत्रको	प्रकाशमणि दहाल	२०
६. स्वर्गजाने बाटो हुँदै	भीष्म उप्रेती	२३
७. धादिङको गङ्गाजमुना जाँदा	भुवनहरि सिग्देल	२९
८. बन्दसंस्कृतिले दिएको पीडा	रत्न प्रजापति	३६
९. तादीबगरको त्यो रङ्गीन रात	रामप्रसाद पन्त	४०
१०. मुक्तिक्षेत्र-यात्रा	लक्ष्मीकुमार कोइराला	४६
११. पश्चिम तराइका बौद्धक्षेत्रहरूको यात्रा	शशी थापा 'पण्डित'	५०
१२. पानीपोखरीदेखि पाँचपोखरीसम्म	डा. सुमन ढकाल	५४
सैद्धान्तिक समालोचना : यात्रावृत्तान्त र यात्रासंस्मरण	**-ओमी शर्मा**	**६९**

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ७, स्वदेशयात्रा अङ्क २, २०६७ असार-साउन

१. वसन्त काव्यगोष्ठीमा धुलिखेल	उर्मिला लामिछाने	४
२. अहा ! शङ्करपुर गाउँका कति मीठा.......	कलाधर काफ्ले	६
३. अविरल बगिरहेकी कालीगण्डकीसँगै	चन्द्रकान्त आचार्य	९

४. धादिङ साहित्यिक यात्रा	चन्द्रप्रसाद न्यौपाने	१३
५. घान्द्रुकमा बालसाहित्यका कुरा	छविरमण सिलवाल	१७
६. मुक्तिनाथको यात्रा	जयन्ती शर्मा	१९
७. दशैंको रन्कोमा मझुवाको फन्को	जुनु क्षेत्री	२३
८. बुद्धि, उकालो र असिना	ज्ञानेन्द्र विवश	२७
९. लुम्बिनी : एक सद्भावना भ्रमण	नविना ताम्राकार	२९
१०. कलायात्रा	नारदमणि पौड्याल	३७
११. अविरलको निम्तोमा धुसेनीको यात्रा	बुनू लामिछाने	४१
१२. रामेछापको यात्रा	माधव घिमिरे	५१
१३. रिडी काली मर्स्याङ्दी........	रामेश्वर राउत 'मातृदास'	५३
१४. दोलखाली ढिँडो सुप्लुक्क	युवराज नयाँघरे	६०
१५. काभ्रेको साहित्यिक यात्रा........	वासुदेव गुरागाइँ	६५

सैद्धान्तिक समालोचना : नियात्रा-साहित्यको सैद्धान्तिक परिचय -निर्मोही व्यास ७०

वैजयन्ती पूर्णाङ्क २१, स्वदेशयात्रा अङ्क ३, २०६९ कार्तिक-मङ्सिर

१. दमौलीदेखि पोखरासम्म	अच्युतप्रसाद पौडेल चिन्तन'	५
२. नगरकोटको सूर्योदय, किशोर.....	गङ्गा पौडेल	११
३. कैलालीदेखि प्युठान-अर्घाखाँची....	गोर्खे साइँलो	१७
४ इलाम, दार्जिलिङको यात्रा	तितेपाती	२५
५. काठमाडौंदेखि चाँगुनारायणसम्म	रञ्जुश्री पराजुली	३३
६. स्वर्गद्वारीदेखि मुक्तिनाथसम्म	रामप्रसाद पन्त	३८
७. पोखरा बाग्लुङ बाटोमा सरर	सुशीला देउजा	५९
८. भोजपुरको यात्रा	सुस्मिता नेपाल	६५

सैद्धान्तिक समालोचना : नेपाली साहित्यमा स्वदेश यात्रा -डा. घनश्याम न्यौपाने ६९

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ६०, स्वदेशयात्रा अङ्क ४, २०७५ फागुन-चैत्र

१. मुक्तिनाथ एक संस्मरण	अम्बिका अर्याल	५
२. खुम्जुङको यात्रा खुम्विला..	एलबी चाम्लिङ	१२
३. यात्रा र मृत्यु	कमला नेपाल	१६
४. मेरो आइफल-भिउप्वाइण्ट	कलानिधि दाहाल	२३
५. बुकिङ्ग र धनकुटा	खनाल मेघनाथ 'बन्धु'	३०
६. मृत्युको छायाँमा खुसी ...	दामोदर पुडासैनी 'किशोर'	३४

७. यात्रा लिस्तीको	नरेन्द्रराज पौडेल	४०
८. आँखाको दुरविनबाट मधेश..	प्रदीप सापकोटा	४७
९. सौराहाको मेनेजर	बिनोद खड्का	५५
१०. सम्झनामा रूम्जाटार.....	माधव पोखरेल 'गोज्याङ्ग्रे'	६१
११. धर्मात्माको मात्रै हो ...	रामकुमार पण्डित क्षत्री	६७
१२. शाश्वत धाम ...	रामहरि पौड्याल	७५
१३. चित्लाङ सुपर एक्सप्रेस	लीलाराज दाहाल	७९
१४. अनायासै तिङ्ला !	विनोद नेपाल	८६
१५. हिमालपारीको मुक्तिनाथ	डा. विश्वदीप अधिकारी	९२
१६. दहचोक यानी कालु पाण्डे..	शीतल गिरी	९७
१७. फेरि माइतीघर पुग्दा	सुशीला देउजा	१०३
१८. मनको बाघले मात्र खाने रहेछ....	हरिप्रसाद अधिकारी	१०९
सैद्धान्तिक समालोचना : नियात्रा : एक चर्चा	**-डा. विष्णु केसी**	**११६**

चाडपर्व/संस्कृति विधा परिचय

'पर्व' संस्कृत शब्द हो । यो पाणिनीय व्याकरणमा उल्लिखित र पालनपोषण : भन्ने-पालन-पालन र पूरा गर्ने वा फत्ते गर्ने या काम कुरा टुङ्ग्याउने अर्थ भएको धातुबाट निश्चित व्याकरणिक प्रक्रियाअनुरुप सिद्ध भएको व्युत्पन्न शब्द हो । यसको व्युत्पत्तिमूलक (Etymological) अर्थ हुन्छ - आफूलाई प्यारो लाग्ने आफूले नगरेमा दोष लाग्ने र गरेमा राम्रो हुने कुराको व्यक्तिको वा विधि-व्यवहारको पालना गर्नु र कुनै पनि आवश्यक काम कुरो टुङ्गो लगाउनु । पर्व शब्द नामवाचक शब्द हो । यो नपुंसक लिङ्गी शब्द हो । पर्व पूरणे भन्ने अर्को पाणिनीय धातुबाट पनि कुनै पनि काम-कुरा पूरा गर्ने अथवा कर्तव्य पूरा गर्ने अर्थमा पनि पर्व शब्द निस्पन्न हुन्छ । यसको व्युत्पत्तिमूलक (Etymological) अर्थ पनि आफ्नो कर्तव्य पूरा गर्नु हो । कर्तव्य भन्ने कुरा सबै प्रकारका व्यक्ति, जाति र समाज व्यक्तिभित्र आ-आफ्नो सामाजिक, सांस्कृतिक, राष्ट्रिय एवं धार्मिक पृष्ठभूमिअनुसार अग्नि- संस्कारअनुसार निर्धारण गरिएको पाइन्छ । सङ्क्षेपमा पर्वको व्युत्पत्तिगत अर्थ भनेको आधा समयमा आ-आफ्नो जाति समाज र स्थानअनुसार गरिने हितकारी काम-कुराको पालना पूर्णरुपमा गर्नु भन्ने रहेको देखिन्छ ।

-डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल

वैजयन्ती पत्रिकामा निबन्ध विधाको उपविधा लेख/रचना साहित्यअन्तर्गत चाडपर्व/संस्कृतिका अङ्क-९, २४, र ८७ गरी जम्मा ३ अङ्कहरूका रचनाकार र रचनाको शीर्षकका साथ साल/महिना तथा पृष्ठलाई विधागत क्रममा क्रमशः दिइएको छ ।

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ९, चाडपर्व/संस्कृति अङ्क १, २०६७ कार्तिक-मङ्सिर

१. श्रीरामनवमी / श्रीकृष्णजन्माष्टमी	अच्युतप्रसाद पौडेल 'चिन्तन'	५
२. तिहार : एक अध्ययन	एस पी आसा	१३
३. वसन्तपञ्चमी / जनैपूर्णिमा	किरण पन्थी	२०
४. हाम्रा पर्वहरूमा 'शिवलिङ्ग महिमा'	गुणराज काफ्ले 'शाण्डिल्य'	२४
५. किन मनाउने तीज / पञ्चमी	गङ्गा पौडेल	२९
६. भो चाड : एक चर्चा	प्रा. डा. जयराज पन्त	३४
७. महाशिवरात्री पर्वको आध्यात्मिक महत्त्व	ज्योति अधिकारी	५०
८. सन्दर्भ बुद्धजयन्ती : शाक्यमुनि 'विश्वबन्धु'	पुनमराज्यलक्ष्मी राणा	५५
९. हिन्दुहरूको महान् चाड : दशैं	शशी थापा पण्डित	५७
१०. पोडे जातिको पाहाँचह्रे पर्व	हरिप्रसाद पाण्डेय	६१
सैद्धान्तिक समालोचना : पर्वपरिचय	**-प्राडा. दुर्गाप्रसाद अर्याल**	**६४**

वैजयन्ती पूर्णाङ्क २४, चाडपर्व/संस्कृति अङ्क २, २०७० वैशाख-ज्येष्ठ

१. डोटेली समाजको छाउपडी प्रथा	गुड्डी पन्त	५
२. कुलपूजा, देवाली र गोठपूजाको परम्परा	प्रा.डा. जयराज पन्त	१४
३. मेचेजातिका विवाह संस्कार	तेजप्रकाश श्रेष्ठ	३०
४. दशैं र त्यससँग गाँसिएका देवी र काठमाडौंका मठमन्दिरहरू	डा. पुनमराज्यलक्ष्मी राणा	३५
५. चाड-पर्व : संस्कृति र इतिहासको मिश्रण	वसन्तकुमार शर्म्मा 'नेपाल'	४०
६. उपत्यकामा हारती अजिमा एक अध्ययन	शशी थापा पण्डित	४३
७. बज्जि गणराज्यको अभिनन्दन	शीतल गिरी	५५
सैद्धान्तिक समालोचना : चाडपर्वको महत्त्व र नेपालमा मनाइने चाडपर्वहरू	**-डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी'**	**६७**

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ८७, चाडपर्व/संस्कृति अङ्क ३, २०८० भाद्र-आश्विन

१. धर्म, संस्कृति र संस्कार	अच्युतप्रसाद पौडेल 'चिन्तन'	७
२. पशुपतिनाथका नौ आवरणदेवीहरू एक अध्ययन	डा. निर्मला पोखरेल	१५
३. ऋषेश्वर महादेव : एक परिचय	निर्मला श्रेष्ठ	२४
४. नयाँ पुस्ता, नयाँ भाष्य संस्कृति सञ्चयमा विग्रहका सङ्केत	प्रा. प्रेमकुमार खत्री	३४
५. अमरावती कान्तिपुरी नगरीमा इन्द्रजात्रा	प्रेममान डङ्गोल	४५
६. के हो अक्षय तृतीया र कसरी मनाइन्छ यो पर्व ?	राजेन्द्रकुमार आचार्य	५१

७. नेपालको लौकिक एवं धार्मिक कलामा नारी चित्रण प्रा. डा. वीणा पौड्याल ५३
८. हालको तिलौराकोट नै प्राचीन कपिलवस्तु हो डा. शशी थापा पण्डित ६७
९. नेपाली संस्कृतिमा पूर्णकलशको महत्त्व डा. सन्ध्या खनाल पराजुली ७४
सैद्धान्तिक समालोचना : चाडपर्वको महत्त्व र नेपालमा मनाइने चाडपर्वहरू
-डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी' ६७

विदेशयात्रा विधा परिचय

यात्रासाहित्य एक प्रकारको सृजनात्मक गद्य लेखन हो । यात्राको क्रममा देखेका र भोगेका परिदृश्य, घटनाक्रम र आफ्ना प्रतिक्रियालाई आत्मपरक ढाँचामा भाषाको माध्यमबाट यात्रासाहित्य प्रस्तुत गरिएको हुन्छ । यसमा द्रष्टा 'म' नै भोक्ताको रूपमा रहन्छ र निजात्मकताको वर्चस्व हुन्छ । यो यात्रासाहित्य मूलतः अनुभवात्मक लेखन भएको हुनाले आकर्षक त हुन्छ नै, ज्ञानवर्द्धक पनि हुन्छ । यात्रासाहित्य विश्वमा निकै रुचाइएको र प्रचलित हुँदै आएको देखिन्छ भने नेपाली साहित्यमा पनि पहिलेदेखि नै प्रचलित हुँदै आएर आफ्नो स्वतन्त्र अस्तित्व कायम गर्नमा अग्रसर छ । नयाँ नयाँ शिल्प र शैलीलाई आत्मसात गर्दै नेपाली साहित्यमा यात्रासाहित्यले लामो फड्को मारेको छँदैछ । विषय, प्रस्तुति र भाषाशैलीमा समेत विभिन्न प्रवृत्तिहरू देखिन थालेका छन् ।

-प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा

विदेशयात्रा अङ्कको विवरण

वैजयन्ती पत्रिकामा निबन्ध विधाको उपविधा नियात्रा वा यात्रासाहित्यअन्तर्गत विदेशयात्राका अङ्क-१०, २२, ८२ र ९८ गरी जम्मा ४ अङ्कहरूका रचनाकार र रचनाको शीर्षकका साथ साल/महिना तथा पृष्ठलाई विधागत क्रममा क्रमशः दिइएको छ ।

वैजयन्ती पूर्णाङ्क १०, विदेशयात्रा अङ्क १, २०६७ पुस-माघ

१. कुरुक्षेत्रका पन्ध्र दिन	अच्युतप्रसाद पौडेल 'चिन्तन'	५
२. काठमाडौंदेखि स्टेच्यु अफ लिबर्टीसम्म	उपमा आचार्य	१२
३. प्रसङ्ग अल्भिएको एउटा नियात्रा	कन्हैया नासननी	१६
४. जेम्स पार्कका लोखर्के	कलाधर काफ्ले	२२
५. मनालीको यात्रा	खगेन्द्र खोल्साघरे	२५
६. हिरी मोआलीको रमझम हेर्दा	चन्द्रप्रसाद भट्टराई	२९
७. जापानमा एक दिनको बसयात्रा	डा. जयराज पन्त	३३
८. अवाञ्छित स्थिति : अनन्त स्मृति	जुनु क्षेत्री	३७
९. यात्रा हलिउडको-सम्झना ज्याक्सनको	नरेन्द्रराज पौडेल	४०

१०. जर्मन यात्रा एक संस्मरण	डा. पूनमराज्यलक्ष्मी राणा	४७
११. एउटा तुफानी यात्रा पहाडकी रानीको	प्रकाशमणि दहाल	५०
१२. भर्जिनियामा कम्मर भाँच्दै	युवराज नयाँघरे	५४
१३. साङ्घाइको विकासमा : आफै हराए......	रामप्रसाद दहाल	५९
१४. थाइलैण्डको सम्झना	डा. विश्वदीप अधिकारी	६२
१५. ज्योतिर्लिङ्ग श्रीत्र्यम्बकेश्वर	हिरण्यकुमारी पाठक	६६
सैद्धान्तिक समालोचना : यात्रासाहित्य	**-गोपीकृष्ण शर्मा**	**६९**

वैजयन्ती पूर्णाङ्क २२, विदेशयात्रा अङ्क २, २०६९ पुस-माघ

१. इगुमेन्का र मेरो साथी कोल्या	कन्हैया नासननी	५
२. आत्मा सन्तुष्टीको अर्को पाटो	गङ्गा पौडेल	११
३. अलखर्जका तारा र सुडानी मुसा	दामोदर पुडासैनी 'किशोर'	२१
४ आत्मसन्तुष्टिको यात्रा काशी र गया	भागवत ढकाल	२७
५. यात्राको इन्द्रेनी पेरिसदेखि ओस्लोसम्म	मञ्जुल	३४
६. हिउँको रमाइलो यात्रा	रुकु कार्की	४२
७. समान पीडाका भागीदार हामी	विजय चालिसे	४५
८. इतिहासमा स्वर्ण अक्षरले लेखिएको	शर्मिला खड्का 'दाहाल'	५७
९. बैंकको ग्रायण्ड प्यालेस क्षेत्र.......	शशिकला मानन्धर	६५
सैद्धान्तिक समालोचना : यात्रा साहित्य	**-डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी'**	**६९**

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ८२, विदेशयात्रा अङ्क ३, २०७९ कार्तिक-मङ्सिर

१. एउटा सामुद्रिक त्रिवेणी..	कलाधर काफ्ले	५
२. दक्षिण भारतको यात्रा.....	कृष्णप्रसाद बस्याल	११
३. अष्ट्रेलिया भ्रमणबारे....	गोविन्द घिमिरे 'वेदमणि'	१७
४. चीन भ्रमण.....	जीवराज भट्टराई	३१
५. कैलाश यात्रा	तिलस्मी प्रभास	३९
६. राजविराजदेखि मुम्बईसम्म.......	नन्दलाल आचार्य	४५
७. परीदेशको गुलाबी रात.....	नरेन्द्रराज पौडेल	५५
८. एङ्कोरवाटमा स्वर्गको यात्रा.......	बिनोद खड्का	६४
९. गोज्याङ्ग्रेको गोवराणसी यात्रा...	माधव पोखरेल 'गोज्याङ्ग्रे'	७४
१०. जमुनाको चक्कर र रूपचादाको....	रामप्रसाद पन्त	७७
११. हतारमा हरिद्वार	विनोद नेपाल	८२

१२. थाइलैण्डको सम्झना डा. विश्वदीप अधिकारी ९१
१३. टुर दे'रोचोइ विष्णुप्रसाद शर्मा पराजुली ९६
सैद्धान्तिक समालोचना : नेपाली नियात्रा साहित्यमाथि एक सङ्क्षिप्त विचरण
-कृष्ण प्रधान १०५

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ९८, विदेशयात्रा अङ्क ४, २०८२ असार-साउन

१. कलानिधि दाहाल - नेपियरदेखि टाउपोसम्म ५
२. कृष्ण बजगाईं - बर्लिनमा भाइचारा चुम्बन ९
३. खगेन्द्र खोल्साघरे - प्रशान्तको शान्त सेरोफेरोमा तैरिँदा १७
४. घनश्याम राजकर्णिकार - संसार प्रशिद्ध ताजमहलमा चहार्दा २३
५. चन्द्रकान्त आचार्य - अहिलेको अमेरिका यात्रा २७
६. बिनोद खड्का - मेरिलेण्डको गाउँवस्ती ३२
७. मुरारीराज मिश्र - भाग्यले ठगेको ताल 'लेक सुपेरियर' ४०
८. पृथ्वीको पल्लोपट्टि - राजेन्द्रकुमार आचार्य ४४
९. रामकुमार पण्डित क्षेत्री - अस्ट्रेलियामा पनि दशैं आउँदो रहेछ ४९
१०. रामप्रसाद पन्त - मानसरोवर परिक्रमा र प्रदोषव्रतका कुरा ५५
११. विनोद नेपाल - बेग्लै बाली ६१
१२. विमल गिरी - एसिया नाघेर युरोप ६७
१३. विष्णुप्रसाद शर्मा पराजुली - बुद्ध खोज्ने गाउँले पर्यटक ७२
१४. विश्वदीप अधिकारी - आँखामा नाचेको दुबई ७७

गद्यकविता विधा परिचय

गद्यकविता मुक्तलय (फ्री भर्स) मा लेखिएको भाषिक संरचना हो। गद्यकवितामा लय वा छन्दको अनुशासन रहँदैन। कवितामा दुई प्रकारका लय प्रयुक्त हुन्छन्-बद्धलय र मुक्तलय। बद्धलयमा पद्यकविताहरूको निर्माण हुन्छ। मुक्तलय भनेको कविको आफूखुसी लय हो र यसलाई व्यक्तिलय पनि भनिन्छ। यसमा व्यक्ति पिच्छे लय फरक फरक त हुन्छ, एउटै व्यक्तिका पनि विभिन्न गद्यकविताहरू विभिन्न लयमा हुन्छन्। मुक्तलयको लयात्मक संरचना आन्तरिक हुन्छ। गद्यकविता रचना गर्ने सफल कविले आफ्ना कवितामा अन्तर्लयात्मक सङ्गीतलाई प्रस्तुत गरेको हुन्छ।

प्रा..गोपीकृष्ण शर्मा

कविता अन्तर्हृदयका भावनाहरूको साङ्गीतिक प्रस्फुटन भएकाले यसभित्र भाव

वा विचारहरूको जति विशिष्ट भूमिका रहन्छ त्यति नै तिनलाई व्यक्त गर्ने साङ्गीतिक एवम् कलात्मक माध्यमहरूको भूमिका रहन्छ । त्यसैले कविताको सार पक्ष र रुप पक्ष दुवैको भूमिका आआफ्ना स्थानमा उल्लेखनीय मानिन्छ । विद्वान्हरूले कविताका सन्दर्भमा भाव⁄ विचार, लय र भाषाशैलीलाई अनिवार्य त्रिवेणीका रूपमा चर्चा गरेका छन् भने भाषाशैलीकै अवान्तर भेदका रूपमा विम्ब⁄अलङ्कार, दृष्टिविन्दु र शीर्षक आदिसमेतको चर्चा गरेका छन् । यिनलाई कविताका मुख्य र गौण तत्त्वका रूपमा समेत व्याख्या गर्ने परम्परा रहेको छ ।

डा.लेखप्रसाद निरौला

मात्र विषयवस्तु वा कथाको वर्णन वा परिभाषा कविता हुन्नन् । गद्यकविताको हकमा विम्ब प्रयोग र लय विधानको महत्त्व अति नै हुन्छ । शब्द चयन र शिष्टता (शैली) ले पनि कम महत्त्व राख्दैन कवितामा । भावविना त कविता मृत कथ्य गान मात्र हुन्छ । भावविनाको कविताले समाज र मानवमा संवेग, आवेग वा उद्वेग प्रदान गर्न सक्दैन । मान्छेमा संवेग, आवेग वा उद्वेग जन्माउन नसक्ने कविताले न मानवको हित गर्न सक्छ न त कविता नै जीवित रहन जान्छ । जहाँ भाव, विम्ब, लय, ध्वनि र कविको विचार वा जीवन र जगत्प्रतिको प्रवृति (अन्तर हृदयको उकुसमुकुस) अभिव्यञ्जना कविको शैली बनेर देखापर्छ तब त्यो कविता भने वास्तविक कविता बनेछ 'वाह ! भन्नु पर्ने हुन्छ ।

नेपाली साहित्यमा अझैसम्म गद्यकविताको कुनै मान्य सिद्धान्त स्थापित भइसकेकै छैन अर्थात् नेपाली समालोचकहरूले यो आँट गरिसकेको भेटिन्न । सामान्य विधा परिचयका हिसाबमा कवितामा भाव, विम्ब, लय, ध्वनि, शैली, विषय यस्तो भए उत्तमसम्म भन्ने तर्क अगाडि सारेको पाइन्छ त्यो पनि पद्य वा छन्द कविताको सिद्धान्तको आधारमा तर म के चाहिँ पनि भन्न सक्छु भने समाजमा वा साहित्यको क्षेत्रमा अति उत्कृष्ट मानिएको वा ठानिएको कृति वा कविका रचना के र कुन कुन कारण ? किन ? कसरी ? उत्कृष्ठ ठहरिए भनेर खोजे त्यसको सिद्धान्तको मानक कविहरूको हृदयमा सहज नै ज्ञात हुन जान्छ ।

विनयकुमार शर्मा नेपाल

गद्यकविता अङ्कको विवरण

वैजयन्ती पत्रिकामा कविता विधाको उपविधा गद्यकविता अन्तर्गत अङ्क-१४, २८, ३९, ५२, ५८, ५९ र ७७ गरी जम्मा ७ अङ्कहरूका रचनाकार र रचनाको शीर्षकका साथ साल⁄महिना तथा पृष्ठलाई विधागत क्रममा क्रमशः दिइएको छ ।

वैजयन्ती पूर्णाङ्क १४, गद्यकविता अङ्क १, २०६८ भाद्र-आश्विन

१. आजका मान्छेहरू अरुणबहादुर खत्री 'नदी' ५

२. भावी पुस्तालाई	उर्मिला लामिछाने	६
३. कस्ता सन्तति जन्मायौ नि आमा	उषा आचार्य	७
४. आमा	कमला रिसाल 'ज्योति'	८
५. कविताको कथा	कलाधर काफ्ले	९
६. लिङ ढलेका बेला-२	कृष्ण प्रधान	१०
७. सानो सम्भेको मन पर्छ	कृष्ण प्रसाई	१२
८. सुषुप्त युवा	कृष्णप्रसाद दाहाल	१३
९. शान्तिको इज्जत लुटिरहेछौ	कृष्ण बाउसे	१४
१०. धन्यवाद, म पिउँदिन	कृष्णराज अर्याल	१५
११. खबरदार इतिहास लेखकहरू.....	खगेन्द्र खोल्साघरे	१६
१२. वीभत्स तस्बिर	गगनदीप सर्व	१८
१३. शान्तिको खोजी	गङ्गा पौडेल	१८
१४. प्रेमको कविता लेखिरहनेलाई	गण्डकीपुत्र	१९
१५. फूलदानी	छायादत्त न्यौपाने 'बगर'	२०
१६ तिमी परीक्षक म परीक्षार्थी	जयन्ती शर्मा	२१
१७. त्रासमा ईश्वर	ठाकुर बेलवासे	२२
१८. जीवन-प्रकाश	ठाकुर शर्मा	२३
१९ हिउँ र बिउ	डिल्लीराज अर्याल	२४
२० जीवन	दीपक भण्डारी	२५
२१. अनुभूति	धर्मराज पौडेल	२६
२२. ईश्वरको अदालतमा	नवराज कार्की	२७
२३. कुरुक्षेत्रमा पराशर	नरेन्द्र पराशर	२८
२४. दिवास्वप्न	नीलम शर्मा	२९
२५. उसले जित्यो मैले हारेँ	पुण्यप्रसाद आचार्य 'बाछिटा'	३१
२६. तिम्रो बेहाल हाम्रो दिव्य आहाल	प्रकाशमणि दाहाल	३२
२७. बन्द भए जीवनका ढोकाहरू	प्रमोद स्नेही	३३
२८. एक्लिनुको सन्दर्भमा	प्रल्हाद कार्की	३४
२९. म आमा हुँ कि खेस्रा कागज	बुनू लामिछाने	३६
३०. आतुर आतुर म	ब्रह्मप्रिय प्रेमस्वरूप	३८
३१. सरल रेखीय नदीको विपक्षमा	भागवत आचार्य	३९
३२. ल्याओ न ओ खै बाबा हो !	भाग्यशाली अधिकारी	४०
३३. दुख्छ	भीष्म उप्रेती	४१

३४. रित्तिँदैन कहिल्यै	डा. भोला रिजाल	४२
३५. सतीले सरापेको देश	मणिराज सिंह	४३
३६. स्मृति	महेश पौडेल	४४
३७. सर्पहरू आफ्ना हुँदैनन्	यादव भट्टराई	४५
३८. माइलीहरू	रमेश गौतम 'पाल्पाली'	४६
३९. ऊ भासिँदै थियो	रविन न्यौपाने	४७
४०. शून्य	राजेश्वर देवकोटा	४८
४१. पानीहरूको रूपान्तरण	रामप्रसाद ज्ञवाली	४९
४२. रारा तिमी	रामप्रसाद पन्त	५२
४३. आमा	रामप्रसाद राजभण्डारी	५४
४४. के हुन्छ	रामबहादुर पहाडी	५५
४५. जूनको आँखामा समय	रामेश्वर राउत 'मातृदास'	५६
४६. बुद्धको चित्र	ललिता दोषी	५८
४७. यहाँ यस्तै छ	वसन्तकुमार शर्म्मा 'नेपाल'	५९
४८. रोप्नुपर्छ	बामदेव ज्ञवाली	६०
४९. जलप्रवाह	वासुदेव अधिकारी	६१
५०. अहा.....!	विनयकुमार शर्मा नेपाल	६२
५१. पासाको थर्की	डा. विश्वदीप अधिकारी	६३
५२. घामको पर्दा	शर्मिला खडका (दाहाल)	६४
५३. मायाको भुइँकुहिरो	शशी थापा 'पण्डित'	६५
५४. आह्वान	शान्ति रिसाल	६६
५५. अद्वैत	सन्दीपसागर नेपाल	६७
५६. मेरो देश	सरला चापागाई	६८
५७. आँखा	सरिता पौडेल	६९
५८. इतिहास र सञ्चारको पाना.....	सीता भट्टराई	७०
५९. भो कर नगर्नुहोस्	सुन्दर खड्का	७१
६०. करवीरे मसान र मुक्ति	सूब सेन	७२
सैद्धान्तिक समालोचना : गद्यकविताको स्वरूप	**-प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा**	**७४**

वैजयन्ती पूर्णाङ्क २८, गद्यकविता अङ्क २, २०७० कार्तिक-मङ्सिर

१. म अहङ्कार हुँ	अङ्कुश नेपाल	५
२. यक्ष प्रश्न	अनिल श्रेष्ठ	६

३. गणतन्त्र दिवस	आनन्दराम पौडेल	७
४. गनासो	उर्मिला लामिछाने	१४
५. उफ्...	एस पी आशा	२९
६. जय धमिरा	कमला रिसाल 'ज्योति'	८
७. कविता लेख्ने रहरमा	किरण पाठक	९
८. भिखारी	कृष्णप्रसाद दाहाल 'आफन्त'	१०
९. विल गेट्स नेपालमा जन्मेका भए	कृष्णप्रसाद बस्याल	११
१०. ग्लोबल भिलेज	कृष्ण बजगाइँ	१३
११. गँजडी र लिखुटेहरू	केशव आचार्य	१४
१२. मानव चेतनाका उपज	खगेन्द्र खोल्साघरे	१५
१३. जिजीविषा	गङ्गा पौडेल	१७
१४. जीवन	गीता शर्मा	७
१५. देश प्रेम	गुरूप्रसाद न्यौपाने 'सुशील'	१६
१६. पुस्तक, हल्ला र वाल्ल	गोपाल सञ्जेल	१८
१७. चोक चोकका हल्लाहरू	डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी'	१९
१८. आतङ्क	छवि ज्ञवाली	२०
१९. थाङ्का, बुट्टा र म	जनार्दन दाहाल	२१
२०. कविताको दुश्मन	जयन्ता पोखरेल	२२
२१. मेरो 'स्व' गुमेको छ	जयन्ती शर्मा	१२
२२. हेर्दै छन् मेरा आँखाहरू	डिल्लीराज अर्याल	२४
२३. पहाड र प्रेम	दामोदर पुडासैनी 'किशोर	२६
२४. चेसबोर्ड	दिवाकर स्वप्नील	२७
२५. म र मेरी	दीपक भण्डारी	२५
२६. डमीहरू	दुर्गा 'वनवासी'	२८
२७. प्यारो लाग्दो आइडाहो	प्रा.डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल	२९
२८. छोरी मलाई माफ गर	धनपति कोइराला	३०
२९. सम्भावनाको क्षितिज	नरेन्द्र पराशर	३१
३०. विचरो चड्कन	नरेन्द्रराज पौडेल	३२
३१. त्यो जून त्यो हिमाल	नवराज कार्की	३३
३२. हरण छ अभय	नारद गौतम	३३
३३. मान्छे र आत्मसम्मान	नीता के.सी	२८
३४. मेराथन	नीलमकुमार शर्मा	३४

३५. कस्तो होला यो समय पनि	पुण्यप्रसाद आचार्य 'बाछिटा'	३५
३६. प्रेयसी	पूर्ण मुनंकर्मी	१८
३७. नाम	प्रकाशमणि दहाल	३६
३८. मेरा पाइलाहरू	प्रभा वराल	१७
३९. आँखामा एकधर्सो सपना	प्रमोद स्नेही	३७
४०. अभिप्रेरणा	बालकृष्ण भट्टराई	३८
४१. आमा	बालिका शिवाकोटी	४०
४२. यस्तैमा बितिरहेछ समय अलमल	बिमेज	४१
४३. क्षमा गर प्रतिभा	बुनू लामिछाने	४४
४४. त्यहींबाट संसार देखिन्छ	भाग्यशाली अधिकारी	४६
४५. अक्षरहरूको वस्ती	भारती गौतम	४७
४६. म	भास्कर भण्डारी	४८
४७. सँगसँगै	भीष्म उप्रेती	५०
४८. कविता लेख्तिनँ	भुवनहरि सिग्देल	५१
४९. आमा धाम	मञ्जु काँचुली	५२
५०. साँढेको साम्राज्यमा भक्लु मुसहर	मणिराज सिंह	५३
५१. शून्य वधशालाबाट	मधुस न्यौपाने	४९
५२. घुस्याहा भक्तजन	मधुसूदन पाण्डेय	२३
५३. आशङ्का	मिलन समीर	५५
५४. बिक्रीमा छैन	रञ्जुश्री पराजुली	५७
५५. शान्ति आऊ	रमा कुइकेल	७८
५६. जागरण	रमा प्रासर	४५
५७. लालपूर्जा	राजन सिलवाल	८३
५८. पहाडहरू जलिरहेछन्	राधेश्याम लेकाली	५८
५९. म र तिमी	रामप्रसाद पन्त	५९
६०. सिमरिक	रामबहादुर पहाडी	२०
६१. नयाँ दिनको प्रतिज्ञा	रामहरि पौड्याल	६०
६२. आकाश निल्न सक्छ को ?	रामेश्वर राउत 'मातृदास'	६१
६३. म खेलाडी राजनीतिको	रूक्मागत काफ्ले	६२
६४. आँसु	ललिता 'दोषी'	६४
६५. शून्यता	विक्रम नेपाली 'पवन'	६५
६६. मेरो यात्रा, अविश्रान्त	विजय चालिसे	६७

६७. जीवनको आफ्नै गति हुन्छ	विनयकुमार शर्मा नेपाल	६८
६८. साथी	विनोद 'उदय	४६
६९. चण्ड मुण्डको देशमा	विवश अतृप्तयात्री	६६
७०. टेक्ने कि समाउने ?	डा. विश्वदीप अधिकारी	२१
७१. मुक्त महाविद्यालय	शम्भुप्रसाद अर्याल	६९
७२. अन्तिम प्रश्न	शर्मिला खड्का 'दाहाल'	७१
७३. माटो र समागम	शशी थापा पण्डित	७२
७४. माटो माटो नै हो	शान्ति रिसाल	७३
७५. वरसात	शिव गौतम	७४
७६. मान्छे र रोबोट	शिव भुसाल	७०
७७. लामो खडेरीले जर्जर कान्लामा	शेखर विकल्प	७५
७८. मैले कविता लेख्न सकिनँ	शोभा रिजाल	७७
७९. प्रेम	सन्दीपसागर नेपाल	८१
८०. स्वीकार शुभकामना	सीता भट्टराई	७८
८१. चुरा	सुबिसुधा आचार्य	७९
८२. कोही ढुक्क नबने हुन्छ	सुरेन उप्रेती	८०
८३. सपनाका शृङ्खला	हिरण्यलाल ज्ञवाली	८२
सैद्धान्तिक समालोचना : गद्यकविताको स्वरूप	**-प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा**	८४

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ३९, गद्यकविता अङ्क ३, २०७२ भाद्र-आश्विन

१. पुनः प्रेमपत्र	अनन्तभद्र लामिछाने	५
२. सर 'म ताराबाजी लै लै' पढ्दिनँ	अमृत शर्मा 'ढकाल'	७
३. आमा	अरुणा कोइराला	८
४. मान्छेको चरित्र	आभा शर्मा	९
५. समयको अदालतमा दामासाही..	इन्दुअंशु	१०
६. मात्र एउटा घर	इन्द्रकुमार श्रेष्ठ 'सरित्'	११
७. भीख	ईश्वरीप्रसाद चापागाई	१२
८. मेरो मन मेरो हुन सकेन	उषा आचार्य	८०
९. महाभूकम्प	उषा शेरचन	१३
१०. भुइँचालो	कलानिधि दाहाल	१४
११. आमाको बोली	कल्पना आचार्य	१९
१२. अन्धकार	किशोर पहाडी	९

१३. खोजी	कुमार काफ्ले	१५
१४. चराहरूको देश	कृष्ण कट्टेल	१६
१५. गुहेकिरा	कृष्ण प्रधान	१७
१६. चियाको बोट	केदारप्रसाद आचार्य	१८
१७. म सालिक	कैलाश शिखर	१९
१८. नसोध्नु	गोपाल ढकाल 'छन्दे'	२०
१९. अग्निपरीक्षा	गोपाल सञ्जेल	२१
२०. कविता : बोधिसत्त्व-कल्पवृक्ष	चन्द्रकान्त अधिकारी	२२
२१. अक्षर युद्ध	चाङ चिराग	२५
२२. जीवन : असमान प्रतिस्पर्धा	चूडामणि काफ्ले	२६
२३. किन खेलिरह्यौ	जयन्ती शर्मा	१५
२४. बोल्न जान्ने भएछ	ठाकुर शर्मा भण्डारी	२८
२५. नलेखिएको एउटा कविता	तारा पराजुली	२९
२६. नयाँ नेपाल खै ?	तितेपाती	३०
२७. भूकम्पका पाँच टुक्रा	तीर्थराज अधिकारी	३१
२८. प्रतीक्षा	तेजकुमार श्रेष्ठ	३२
२९. भावनाको साइनो	दामोदर दुम्जाली	३३
३०. रूपान्तरको मोड	दामोदर पुडासैनी 'किशोर'	३४
३१. अनुत्तरित प्रश्न	दिव्य गिरी	३५
३२. त्यो क्षणमा	दुर्गा 'वनवासी'	२१
३३. अनुभूति एक अभिव्यक्ति अनेक	देवेन्द्रप्रसाद सिटौला	३६
३४. धोबीखोलामा फ्याँकिएका..	धीरकुमार श्रेष्ठ	३८
३५. रोल्पा हुँ म	नवीन लोचन मगर	३९
३६. आजकल	नीलमकुमार शर्मा	४०
३७. दिउँला तिमीहरूलाई दिउँला	पुण्यप्रसाद आचार्य 'बाछिटा'	४१
३८. दाताराम र लेतारामहरू	पुरुषोत्तम सिग्देल	४२
३९. सौन्दर्य	पुष्पराज राई	४४
४०. आशामा	पूर्ण मुनंकर्मी	४६
४१. खोजी	प्रकाशमणि दहाल	४७
४२. ठूला घरकी दिदी	प्रभा बराल	४८
४३. कहाँ छ मेरो देश ?	प्रमोद अमात्य	४९
४४. खुला कारागार	प्रमोद स्नेही	५०
४५. गयो त्यो गयो, महाभूकम्प गयो	प्रसन्न ढुङ्गाना	५१

४६. सहनशक्ति	बाबा बस्नेत	५२
४७. ज्वारभाटा	भागवत आचार्य	५३
४८. सुन्दरता	भाभा शर्मा	५४
४९. एक्लो	भीष्म उप्रेती	५५
५०. परदेशबाट मेरो देश	मोनिका महर्जन	५६
५१. आमा ! मेरी आमा	राकेश कार्की	५७
५२. बा खसेको खबर	राजकुमार श्रेष्ठ	८०
५३. भुल्कियौ तिमी मझेरीमा	राजन विक्रम थापा	५८
५४. नआएको भुइँचालो	राजेन्द्र तारकिणी	५९
५५. लामखुट्टेका सपनाहरू	रामकुमार पण्डित क्षेत्री	६१
५६. महाभूकम्प र हाम्रो प्रण	रामप्रसाद पन्त	६२
५७. देश दुखेको बेला	रामहरी पौड्याल	६४
५८. मौन बस्ने छैनन् मङ्गलेश्वर	रामेश्वर राउत 'मातृदास'	६६
५९. त्यो जिन्दगी	डा. लेखप्रसाद निरौला	६७
६०. कविता	वासुदेव अधिकारी	६३
६१. अमूर्त माया	वासुदेव गौतम 'आश्रित'	६८
६२. गुरु	विनयकुमार शर्मा नेपाल	६९
६३. प्रकृति	विवश अतृप्तयात्री	७०
६४. गङ्गाजल	डा. विश्वदीप अधिकारी	७१
६५. असफल कविता-समीक्षक	वेदमणि घिमिरे	७२
६६. सुषुप्त मनको विष्फोटन	शम्भु अर्याल	७३
६७. किसान दाइको तस्वीर	शिव गौतम	७४
६८. जीवन	सङ्गीता आचार्य	४५
६९. जीवनको लय	सरस्वती श्रेष्ठ 'सरु'	७५
७०. चोट	साधना घिमिरे	७३
७१. जून, घाम र पहाड	सामना पहाड	७७
७२. एक थुँगा फूल	सुन्दर खड्का	७७
७३. भूकम्प	सुरेन उप्रेती	७८
७४. मृत्य विधान : समता दर्शन	सुभाषचन्द्र भण्डारी	७९
७५. हे देश !	हरिशरण परियार	५०
७६. धन कमाएका छोराहरू	हिरण्यलाल ज्ञवाली	८१

सैद्धान्तिक समालोचना : कविताको सांस्कृतिक अध्ययन -प्रा. राजेन्द्र सुवेदी ८२

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ५२, गद्यकविता अङ्क ४, २०७४ कार्तिक-मङ्सिर

१. लेखकको परिचय	अच्युत घिमिरे	७
२. खुकुरीको कर्म	अनिल गौचन 'म-गर'	४२
३. भविष्य	अर्पणा केसी	८
४. विडम्बना जीवनको	आर. बी. निश्चल	९
५. प्रेममा	इन्जिता रेग्मी	१०
६. सपूत किन जन्मन्नन् ?	इन्दु पन्त	१०
७. भुइँकुहिरो	इन्द्रकुमार श्रेष्ठ सरित्	११
८. महान् उपलब्धिहरू	ईश्वरीप्रसाद चापागाईं	१३
९. याद	उदित सिंह	८
१०. आश्चर्य !	उपमा आचार्य	१५
११. भैरवीको प्रश्न	उषा शेरचन	१७
१२. दृष्टिविहीन म र ऊ	एन्जिला अधिकारी	१९
१३. चुनाव	एमसी सुमित	२०
१४. प्रकृति	एस पी आसा	२१
१५. सतर्क	काशीराम बजगाईं	९
१६. यी पदचापहरू	कुवेर भट्टराई 'आभास'	४४
१७. मजदुर	कौशिला रिसाल	२२
१८. एउटा मान्छे	कृष्ण कट्टेल	२४
१९. पर्यावरण	कृष्ण बजगाईं	२५
२०. रित्तो खल्तीको ओजन	कृष्णबहादुर विश्वकर्मा	६३
२१. एउटा निरन्तरता	खगेन्द्र खोल्साघरे	२६
२२. म	खेमलाल पोखरेल	२७
२३. राहत	गङ्गा कर्माचार्य पौडेल	२८
२४. माटोको माया	गणेशप्रसाद खतिवडा	२९
२५. मेरी आमा	गीता शर्मा	२३
२६. म र तँ	गोपाल सञ्जेल	१०५
२७. उज्यालोको खोजी	डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी'	३०
२८. सभ्य समाज	घनश्याम राना 'ऋतु'	३२
२९. अघोषित शहीदको निर्वाणप्राप्ति	चन्द्रकान्त अधिकारी	३३
३०. राष्ट्रभक्ति नेपाली	जनकराज अधिकारी	३४
३१. म फूलहरूको संवेदना ...	ज्ञानु अधिकारी	३१

३२. प्रकृति र म	झलक उपाध्याय 'बादल'	३५
३३. आरोहण	ठाकुर शर्मा भण्डारी	३६
३४. देश नै चोरिएको देश	डिल्लीप्रसाद दाहाल	३७
३५. किन यस्तो लाग्छ ?	तिलस्मी प्रभास	४६
३६. डाक्टर साहेब	तीर्थराज अधिकारी	३८
३७. एक घाम एघार फूल	तेज लिम्बु	३९
३८. चन्द्रगिरीबाट चियाएको बाटो	त्रिलोचन आचार्य	४०
३९. दिनमा एउटा	थरेन्द्र बराल	४१
४०. वधशालाको ढोकामा	दामोदर पुडासैनी किशोर	४३
४१. पात्र	दिव्य गिरी	४५
४२. छोरा	धर्मानन्द भट्ट	४७
४३. निराशा रुमलिँदा	ध्रुवकुमार थापा	५०
४४. फर्कन्न गाउँ	नन्दलाल आचार्य	५१
४५. भगवान्	नवराज कार्की	५२
४६. बाटो र म	नाकारा	२७
४७. अन्तर्मन	नारायण नेपाल	५३
४८. कहाँ बिर्सन्छु र	पवन आलोक	५४
४९. युद्ध	प्रकाश बस्नेत गफाडी	५५
५०. हाम्रो हाँडिगाउँमा	प्रकाशमणि दहाल	५६
५१. मान्छे	बुँद राना	५२
५२. स्पर्श	भाष्कर भण्डारी	५८
५३. मेरी आमाको तस्वीर	मञ्जु काँचुली	५९
५४. अल्छी लाग्नुको सौन्दर्य	मधुर भट्टराई	६०
५५. सतीदेवीलाई चिठ्ठी	मनोज विश्वकर्मा	६१
५६. जिन्दगी	मुना राई	५७
५७. आमाको माया	मनोरोगी	६३
५८. कामलाई राम मानेको म	मुकुन्द शर्मा चालिसे	६४
५९. चराहरूको संसार	मोहन चापागाई	६५
६०. मृत्यु सत्य	यादव भट्टराई	१०८
६१. बदलिएको रूप	रञ्जुश्री पराजुली	६७
६२. निर्देशक र म	रमेश शुभेच्छु	६८
६३. कञ्चनजङ्घा	रश्मि रिमाल	६९

६४. सहनशीलताको घर	रामकुमार पण्डित क्षत्री	६६
६५. रामप्रसाद पन्त	बाघ र स्याल	१०९
६६. अमूर्त कला	रामविक्रम थापा	७०
६७. छेपाराहरू	रामसुन्दर देउजा	७०
६८. प्रकृति	रामहरि पौड्याल	७१
६९. वनफूल	रिमा केसी	७२
७०. थाहा छ तिमीलाई ?	डा. रीभा तिवारी	७३
७१. भित्ता र फ्रेम	डा. रुद्र ज्ञवाली	७४
७२. माने दाइ र सत्ताका आँखा	लीलाराज दाहाल	७५
७३. भिसाको पर्खाइ	डा. लेखप्रसाद निरोला	७६
७४. खुसीको दिन	लोकेश संघात	६८
७५. कलेजामा ल्याप्चे	वासुदेव अधिकारी	७६
७६. सबै उस्तै	विजयध्वज थापा	७८
७७. कोशिको उडान	डा. विदुर चालिसे	७९
७८. म आँखो दिन सक्छु	विनयकुमार शर्मा नेपाल	८१
७९. खोइ ! कसलाई दुख्छ, मेरो देश	विनोद खड्का	८३
८०. तिमी र म	विनोद नेपाल	८४
८१. समय, परिवर्तन र मित्रता	वियोगी बुढाथोकी	८५
८२. भो शारदा मिस !	विवश अतृप्त यात्री	८६
८३. तिमी	विवश पौडेल	८७
८४. राष्ट्रघातको अँगालो	डा. विश्वदीप अधिकारी	८९
८५. मान्छेको बनोटमा संशोधन	विष्णुदीप सङ्कल्प	९०
८६. बन्धक छु म	शम्भु अर्याल	९२
८७. मलाई कहाँ खोजूँ म	शान्ता श्रेष्ठ	८९
८८. उज्यालोको गीत	शाश्वत ढुङ्गाना 'गोविन्द'	९४
८९. वर्षगाँठ	शिव गौतम	९५
९०. गरीबहरूको सपना	शिवानी ढकाल	९६
९१. माथि माथि	श्याम लिबाङ	९६
९२. त्यही हलोलाई पुनर्जन्म नदेऊ	सरू सुधा	९७
९३. डिप्रेसनमा मेरो देश	सरोज उदिप्त कटुवाल	९८
९४. जुवा	सर्वज्ञ वाग्ले	१०१
९५. केवल एउटा प्रश्न	सीता प्याकुरेल	९९

९६. शून्यभित्र भरी !	सीता भट्टराई	१०१
९७. सुन्दरी	सुमी लोहनी	१००
९८. बालक	सुनील पुरी	१०२
९९. छानी छानी भ्रष्टलाई	सुरेन उप्रेती	१०३
१००. सपना सन्देश	सुरेश काफ्ले 'विदारक'	१०६
१०१. एउटा नागरिक	हरिप्रसाद चौलागाईं	१०७

सैद्धान्तिक समालोचना : नेपाली कविताको सिद्धान्त -डा. लेखप्रसाद निरौला १०९

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ५८, गद्यकविता-५, २०७५ कार्तिक-मङ्सिर

१. दोकानको प्रेम	अदिप अधिकारी	५
२. सानो छँदा	अनिल गौचन	७
३. बाँच्नु	अमर निराकार राई	२४
४. विवशतामा रुमलिएको लक्ष्य	अम्बिका अर्याल	८
५. असल राष्ट्रसेवक	अरुणबहादुर खत्री 'नदी'	९
६. बेसरम	अर्पणा सर्बिन	१०
७. दुःखको भुमरीमा हुनेछु	असफल गौतम	११
८. नदी नभएर किन म मान्छे भएँछु ?	आनन्द पौड्याल	१२
९. सीमा	आविष्कार भारती	१४
१०. बाढी पहिरो	इन्दु पन्त	१६
११. सत्तामा अडेस लागेर	इन्द्रकुमार श्रेष्ठ	१७
१२. शब्दयुद्ध	उत्तमकृष्ण मज्गैया	१८
१३. बदाम बेरोजगारी र रत्नपार्क	उत्तम विचार	१९
१४. युगको माला उनेर	उर्मिला पन्त 'पाण्डेय'	६३
१५. माटो	ऋजन मायालु	२१
१६. मृत्यु	एस पी आसा	९
१७. तपोधनभित्रको मन	कलानिधि दाहाल	२२
१८. सम्बन्ध	कुबेर भट्टराई	२३
१९. नरभक्षी	कौशिला रिसाल	२५
२०. आँधी	कृष्ण कट्टेल	२६
२१. पूजा कसको गरौं ?	खगेन्द्र खोल्साघरे	२७
२२. म मान्छे	खेमलाल पोखरेल	२९
२३. अभिलाषा	गङ्गा अभिलाषी	३०
२४. मूल्याङ्कन	गीता शर्मा	३१

२५. असार पन्ध्र	डा.घनश्याम न्यौपाने	३२
२६. कविताको भाष्य कविता	चन्द्रकान्त अधिकारी	३३
२७. आहा ! यो देश कस्तो हुन्थ्यो	चूडामणि नेपाल 'अकिञ्चन'	३६
२८. कर : बिगार्छ/सपार्छ	छवि ज्ञवाली	३७
२९. जीवन	छायादत्त न्यौपाने 'बगर'	१६
३०. एक्वेरिएम	जनक कार्की	३९
३१. शब्दका दुई पाटा	जनकराज अधिकारी	४०
३२. दुई भाइरस	जनक वाग्ले	४१
३३. मानवताको गुराँस	जीतेन्द्र रसिक	४२
३४. कस्तो रहर	टङ्कबहादुर आले मगर	४३
३५. यथावत्	ठाकुर शर्मा भण्डारी	४४
३६. वर्षा	डि.बी गहतराज 'अविरल'	४५
३७. अहंको आरन	तिलस्मी प्रभास	४६
३८. गोदावरी र सयपत्री	त्रिभुवनचन्द्र वाग्ले	४७
३९. हो म उकालो चढ्छु	त्रिलोचन आचार्य	४८
४०. भकुण्डो आयाम	दामोदर पुडासैनी 'किशोर'	५०
४१. मृत्यु	दुर्गा तिवारी	५२
४२. फुटबल	दुर्गा वनबासी	५३
४३. म देखिरहेको छु	ध्रुवकुमार थापा	५४
४४. गए	नरेन्द्रराज पौडेल	५५
४५. काकाकुल	नवराज पाण्डे 'चातक'	५६
४६. पार्टीको झण्डा नओढाउनू	पुष्कर अथक रेग्मी	५८
४७. अङ्गार	पुष्कर विष्ट	६०
४८. म डाक्टर	पुष्प आर.जे.	६२
४९. साँझको अभिलेख	पेशल आचार्य	६४
५०. दिनचर्या	प्रकाश आचार्य	६५
५१. समय अनुकूल छ अचेल	प्रकाश बस्नेत 'गफाडी'	६६
५२. मेरो हार्दिक शुभकामना छ	प्रकाशमणि दहाल	६७
५३. आत्महत्या	प्रतीक पोखरेल	६४
५४. मायाको अनुपस्थितिको पीडा	प्रदीप सापकोटा	६८
५५. आज फेरि दैलोमा काग करायो	प्रमोद गिरी	७०

सैद्धान्तिक समालोचना : गद्यकविता : परिचय र परम्परा -डा. विष्णु के.सी. ७१

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ५९, गद्यकविता अङ्क ६, २०७५ पुस-माघ

१. के के पाएँ-पाएँ	डा. बमबहादुर जिताली	५
२. ओभाएका छैनन् ती	बाबुराम न्यौपाने 'उत्स'	६
३. बोल्दै नबोल्नुस्	भावना घिमिरे	८
४. भ्रम	भाष्कर भण्डारी	९
५. चुनाव र गाउँ	मधुर भट्टराई	१०
६. जीवन गोरेटो	मनीषा प्रसाई	११
७. उपवनमा	महेशप्रसाद रिजाल	६०
८ आन्दोलन	माधव बिडारी	१२
९. मेरो मनको मान्छे	मानुषी रेग्मी	१३
१०. भत्किएको घरको छेउमा उभिएर...	मिलन समीर	१५
११. विसर्जन	रन्जुश्री पराजुली	१७
१२. जीवन बिजुलीबाट चल्ने	रमेन्द्र कोइराला	१८
१३. जिन्दगी	रमेश भट्टराई	१९
१४. परिवर्तन	रमेश शुभेच्छु	२१
१५. देशको माटो	रश्मि रिमाल	५
१६. भेल	रामकुमार पण्डित 'क्षत्री'	२२
१७. आमा केही गर्नुहुन्न	रामप्रसाद पन्त	२३
१८. कुलामाथिको बाली	रामविक्रम थापा	२४
१९. संघीयता	रामहरि पौड्याल	२५
२०. सम्मेलन गराउनु छ	रावल कृष्ण	२७
२१. अस्वीकार	डा. रीभा तिवारी	२४
२२. एउटा फूललाई प्रेमपत्र	लक्ष्मण सङ्गम	२९
२३. भोक	लीलाराज दाहाल	३१
२४. ध्यानस्थ बुद्धसित	वासुदेव अधिकारी	३२
२५. मुर्कट्टाहरू	विजय तामाङ 'विश्वास'	३३
२६. चरा हुन पाए हुन्थ्यो	विजयध्वज थापा	३४
२७. अतीत	विजयिता भण्डारी	३०
२८. वृक्ष	डा. विदुर चालिसे	३५
२९. पेन्डुलम, जिन्दगी र विनिमय	विनयकुमार शर्मा नेपाल	३७
३०. मुग्लानका शालीन कथाहरू	विनोद खड्का	३९
३१. गन्तव्य	विनोद नेपाल	४१

३२. लगनगाँठो	विनोद स्पन्दन	४२
३३. वृद्धाश्रमको एउटा कथा	विप्लव ढकाल	४४
३४. भाले डाँको	डा. विश्वदीप अधिकारी	४६
३५. आमाको सन्देश	विष्णुप्रसाद शर्मा पराजुली	४७
३६. बाबा	शम्भु अर्याल	४८
३७. पर्खिरहेछ मुस्ताङ	शशी थापा पण्डित	५०
३८. मान्छे मान्छेलाई बिर्सँदै छ	शान्ति रिसाल	५२
३९. हे दाह्री !	शिवराज कलौनी	५३
४०. एक्लो मान्छे	शेषमणि आचार्य	५४
४१. हाम्रो राजनीति	सन्तोष पोखरेल	१६
४२. तिमी र तिमीभित्रको म	सन्तोषी लामिछाने	५५
४३. युद्ध अपराधी को ?	समिना खनाल 'पृथा'	५७
४४. चलिरहन्छ	सीता भट्टराई	५८
४५. माफ गर है शिखा	सुनील बोहोरा क्षत्री	५९
४६. यात्री यात्रामा	सुनील पुरी	६०
४७. के बदलियो ?	सुमन पाण्डे	६१
४८. हाम्रो गाउँमा	सुरेन उप्रेती	६२
४९. किन म विदेश कुदौं	सुशीला ढकाल अधिकारी	६३
५०. फर्केर क्षितिजतिर	हरि कट्टेल	६४
५१. जब देश दुख्छ	हरि थापा	६६
५२. ऊ अर्थात्....	हरिप्रसाद चौलागाई	६७
५३. जीवन	हेमबहादुर वली	४३

सैद्धान्तिक समालोचना : नेपाली भाषा र गद्यकविता -विनयकुमार शर्मा नेपाल ६९

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ७७, गद्यकविता अङ्क ७, २०७८ पुस-माघ

१. मृत्युको आभास	अच्युत घिमिरे	७
२. अन्याय मूर्तिहरूको भीड	अच्युतप्रसाद पौडेल 'चिन्तन'	८
३. आकाशसँग सोध	अनुभूति गुप्ता	७
४. नदी र मान्छे	अनुराधा ढकाल	९
५. खै के दशैं आयो र ?	अम्बिका खरेल उप्रेती	१०
६. कविताको राजनीति	असफल गौतम	९
७. समीक्षामा आफू	आत्माराम खरेल	११

८. म	आनन्द पौड्याल	११
९. अद्भुत इरेजर	आयुष बडाल	१२
१०. अस्तित्व	आर. मानन्धर	१२
११. विवश एउटा मनुष्य	इन्दिरा चापागाई	१३
१२. इन्द्रजाल	उत्तमकृष्ण मजगैया	१४
१३. महायुद्ध	उमाकान्त पोखरेल	१५
१४. पहाडको वेदना	ऋषिराम भुसाल	१६
१५. बितण्डा	कर्ण दयाल	१७
१६. खै कविता लेखेको ?	कुबेर भट्टराई	१८
१७. फरक बाटो	कुस्मा भट्ट	१९
१८. सुन्दरता	डा. कुसुमाकर शर्मा गौतम	१९
१९. जिन्दावाद	कृष्ण प्रधान	२०
२०. माता-तीर्थ	कृष्ण प्रधान	१५
२१. जङ्गबहादुर र जङ्गे पिलर	कृष्णप्रसाद बस्याल	२२
२२. जिउनु नै प्रकृति हो	खगेन्द्र खोल्साघरे	२३
२३. पहिचान	गङ्गा खड्का	२४
२४. निवृत्त संसार	गोविन्दबहादुर कुँवर	२५
२५. शरद्को बिहान	डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी'	२५
२६. आमा रुनुहुन्छ	चूडामणि नेपाल 'अकिञ्चन'	२६
२७. अभावमा मन	जेबी खत्री	२६
२८. सपनाहरू ...	डोरबहादुर के.सी	२७
२९. घाम	तारा गाउँले	२८
३०. द्वन्द्व	तिलस्मी प्रभास	२८
३१. भो उसलाई मन्त्री नभनौं	त्रिलोचन ढकाल	४७
३२. अहो ! हामी कति भाग्यमानी	दिव्य गिरी	२९
३३. श्रमिक आमाको दिनचर्या	दीप प्रधान	३१
३४. आदर्शको ढोंग रचिरहेको..	दुर्गाकिरण तिवारी	३२
३५. जीवन पहाडको	देवराज कार्की मिलन'	३३
३६. हामी नेपाली	ध्रुवकुमार थापा	३४
३७. चिरनिद्रामा	ध्रुव मधिकर्मी	३५
३८. बिहानी	नारायण खनाल	३६
३९. ऊ	डा. नारायण निरौला	३७
४०. जन्म सिद्ध गर..	निर्मलरमण पराजुली	३६

४१. अपरिचित मन	नेत्रबहादुर श्रेष्ठ	३८
४२. बाँस	पदम दाहाल	३९
४३. गिद्धदृष्टि	प्रमोदप्रसाद नेपाल	३८
४४. नारी समुद्र पुरुष लहर	प्रीति आत्रेय ज्ञवाली	४०
४५. पर्दा खुल्छ	बद्रीप्रसाद ढकाल	४१
४६. विभाजनको रेखा	बाबुराम न्यौपाने 'उत्स'	४०
४७. पढेको अनपढ ऊ	बाबुराम श्रेष्ठ 'यात्री'	४२
४८. खहरेसँग बगरको अनुनय	बिके माकजू	४२
४९. बिरानो नदी हुँ म	बिनोद खड्का	४३
५०. ब्यूँझ तिमी !	बिपी सेढाई	४४
५१. तिम्रै सब ठीक	भास्कर भण्डारी	४५
५२. साधनामा	मञ्जु काँचुली	४६
५३. हिँड्ने बेला	मधुर भट्टराई	४६
५४. अस्तित्वहिन कोपिलाहरू	मनिराम कडेल	४७
५५. अपरिचित	ममता सिंह राठौर	४८
५६. फूल	महादेव अधिकारी	४९
५७. सुगन्ध	महेशप्रसाद रिजाल	४८
५८. अवश्य फर्किन्छु आमा !	डा. मेघराज ढकाल	५०
५९. छाया	म्यामराज राई	५१
६०. सत्ता र शहर	यादव भट्टराई	५२
६१. राजनीति र डस्टबिन	योगेन्द्र तिमिल्सिना	५३
६२. जाडो कठाङ्ग्रिँदा	रमेशजङ्ग थापा	५४
६३. अस्तुको अस्तित्व	रमेश भट्टराई 'सहृदयी'	५५
६४. घडेरी	रमेश समर्थन	५६
६५. देशको माटो	रश्मि रिमाल	६०
६६. ऊ गयो	राजेन्द्र श्रेष्ठ	५७
६७. काठमाडौं शहर	राजेशमान के.सी.	५८
६८. लेखक मन	रञ्जु खनाल	५९
६९. समय	रञ्जुश्री पराजुली	६०
७०. सागर मन्थन	रामकुमार पण्डित क्षेत्री	६१
७१. बुवा नभएको घर	रामप्रसाद पौडेल	६२
७२. सन्नाटा	रासा	५६
७३. तिम्रै लागि	लक्ष्मण थापा	६३

७४. दुःखको हिमनदी..	लीलाराज दाहाल	६४
७५. सम्झनामा बा	विनयकुमार शर्मा नेपाल	६५
७६. भित्तो	विनोद दाहाल 'वत्स'	६४
७७. सत्ता र स्वाभिमान	विनोद नेपाल	६६
७८. अविश्वास	विनोद महत	६७
७९. मनको धूलो	डा. विश्वदीप अधिकारी	६८
८०. धर्ती नबिर्सनू	विष्णुप्रसाद आचार्य 'अतृप्त'	६७
८१. त्यही त छु अगिपछि...	शङ्कर शाह	६९
८२. दोबाटो	शर्मिला तिमल्सिना	६८
८३. धर्ती मलाई माफ गर	शेखरकुमार श्रेष्ठ	७०
८४. उज्यालोको खोजीमा	डा. श्यामप्रसाद न्यौपाने	७१
८५. बुध्दत्व	समिना खनाल 'पृथा'	७२
८६. हामी सत्ता माग्दैनौं	सागर 'मणि' थापा	७३
८७. कठै बरा !	सुमी लोहनी	७०
८८. बास्ने पोथी	सुरेन्द्रलाल भुजु	७३
८९. मन नदुखाऊ है	हरि कोर्काली	५९
९०. माटो तिमी र म	हरि थापा	७४
९१. साथीहरू आज म..	हरि पराजुली	७५
९२. भित्र	हरिभक्त सिग्देल 'महेश'	७६
९३. क्षितिजका पानाहरू	हंसा कुर्मी	७७
सैद्धान्तिक समालोचना :	**गद्यकविताको तत्त्व -विनयकुमार शर्मा नेपाल**	**७८**

निबन्ध विधा परिचय

निबन्ध-रचना गर्दा खास गरेर सोच्नुपर्ने कुरा के के हुन् भने शब्दविन्यास सुन्दर रहोस्, शैली स्वतन्त्र र नदीप्रवाहझैं बग्दो होओस्, भाषाको भरभराउँदो पना र तर्क उचित होओस्, लेखकले बुझाउन चाहेको भाव स्पष्ट खुलोस्, शीर्षस्थ पदको विपरीत तत्त्वलाई पनि ख्याल गरिएको होस् र पाठकलाई त्यस लेखबाट सकेसम्म बढ्ता उपलब्धि होओस्। यति भए मात्र आकर्षक नभए पनि गुणको कारणले गर्दा बढीभन्दा बढी फाइदा दिने हुन्छ अनि त्यही तत्त्व नै सफल तत्त्व भइदिन्छ। निबन्ध आहा ! पनि हुन्छ।

पूर्वीय अथवा पश्चिमी दुवै तहका विद्वान्हरूको भनाइ के छ भने निबन्ध खालको रचना सरल भाषामा सलसलाउँदो भावको हुनुपर्दछ। कठोर भएपछि यसै त्यो लेख अबोध हुन्छ । उसै पनि एउटा छोटो अवधिमा केही उपलब्धिलाई पढिने वस्तुको निम्ति शब्दकोश पल्टाउन पर्ने भयो भने कत्ति फाइदा हुन्न तर विषय-गम्भीर भए अर्कै कुरा हो।

'गद्य नै कविहरूको कसी हो' भन्ने कुरा पनि बिर्सनुहुन्न किनभने फोहोरमैला

बोकेर आएको भुमरीजस्तो भए पनि हावा रद्दी हुन्छ, कोही पनि त्यसलाई मन पराउँदैनन्। उबगाह गराउने खालको भेलजस्तो भए पनि 'विध्वंसक' भनेर त्यसलाई कोही रुचाउँदैन भने त्यस्तो निबन्ध कसलाई के फाइदा हुने र ?

-वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल

निबन्ध अङ्कको विवरण

वैजयन्तीले एक विधा एक अङ्क अन्तर्गत निबन्धका निबन्ध, राष्ट्रिय व्यक्तित्व/जीवनी, संस्मरण, यात्रा/नियात्रा, लेख, रचना/चाडपर्व-संस्कृति अङ्क प्रकाशित गरेको छ। यहाँ निबन्ध विधाको आत्मपरक निबन्धअन्तर्गत अङ्क-१८, १९, ३७, ५१, ५६, ५७, ७६ र ९३ गरी जम्मा ८ अङ्कहरूका रचनाकार र रचनाको शीर्षकका साथ साल/महिना तथा पृष्ठलाई विधागत क्रममा क्रमशः दिइएको छ।

वैजयन्ती पूर्णाङ्क १८, निबन्ध अङ्क १, २०६८ वैशाख-ज्येष्ठ

१. क्यालेण्डर	कन्हैया नासननी	५
२. प्रेम नै मूलबाटो	कपिल अज्ञात	९
३. जीवन	प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा	१२
४. घर	भुवनहरि सिग्देल	१४
५. लेखिका	मञ्जुल	१९
६. शील	महेश्वर शर्मा	२४
७. विपन्नताको मजेत्रोले नै.........	मेरिना स्मृति	२७
८. स्वदेशो भुवन त्रयम्	रघु घिमिरे	२९
९. 'जी'का कुरा	रामप्रसाद पन्त	३२
१०. सर्पदंशित मेरो वर्तमान	विजय चालिसे	३७
११. बन्द	विनयकुमार शर्मा नेपाल	४१
१२. टाइमपास	डा. विश्वदीप अधिकारी	४७
१३. 'महिला'शब्दको उत्पत्ति	शर्मिला खड्का 'दाहाल'	५१
१४. संसार गोलो छ	सीता भट्टराई	५४

सैद्धान्तिक समालोचना : आधुनिक निबन्धको सैद्धन्तिक धरातल -डा.दुर्गाप्रसाद अर्याल ६९

वैजयन्ती पूर्णाङ्क १९, निबन्ध अङ्क २, २०६८ असार-साउन

१. बिर्सिनु	एस पी आसा	५
२. व्यवहार	खगेन्द्र खोल्साघरे	८
३. मन	गीता रेग्मी	१३

४ भ्रष्टमन-भ्रष्टाचार	गुणराज काफ्ले	१६
५. मृत्यु	गोविन्द घिमिरे 'वेदमणि'	२३
६. कलाकार र कर्तव्य	धर्मराज पौड्याल	२८
७. परालेखनको एउटा कुरा	प्रकाशमणि दहाल	३२
८. जीवन-मृत्यु अनि प्रेम	भास्कर भण्डारी	३७
९. गाईखुरका ग्यामी	युवराज नयाँघरे	४१
१०. नारी दिवस	रञ्जुश्री पराजुली	४५
११. माथापच्ची	विनयकुमार शर्मा नेपाल	५०
१२. बुद्धपूर्णिमा	सुबोध कोइराला	५८
१३. बोक्सो	सुशीला देउजा	६०
१४. जीवनलाई हेर्ने सुन्दर ऐना	सुस्मिता नेपाल	६३

सैद्धान्तिक समालोचना : नेपाली निबन्धको उद्भव र विकास -डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल ६८

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ३७, निबन्ध अङ्क ३, २०७२ वैशाख-ज्येष्ठ

१. विश्वास : एक मानवीय उत्तम गुण	प्रा. डा. कपिल अज्ञात	५
२. फूलजस्तो मन	छायादत्त न्यौपाने	८
३. अस्तित्व	ठाकुर शर्मा भण्डारी	१२
४. जून डाँडामाथि	नरेन्द्रराज पौडेल	१६
५. चेतना	बिमेज	२०
६. श्रद्धा र विश्वास	महेश्वर शर्मा	३१
७. सम्भना	माधव घिमिरे	३३
८. मानिस ?	मेनुका पौड्याल 'बिमेज'	३५
९. दाउमा देश !	युवराज नयाँघरे	५९
१०. सिंहदरबारभित्र डेढ घण्टा कैद	रामप्रसाद पन्त	६७
११. कस्तो आदर्श ?	विजय चालिसे	७२
१२. पुनरावृत्ति	विनयकुमार शर्मा नेपाल	७७
१३. मानवयात्रा	डा. विश्वदीप अधिकारी	८२
१४. बन्दीगृहको बोनस	श्रीओम श्रेष्ठ 'रोदन'	८५
सैद्धान्तिक समालोचना : निबन्ध सिद्धान्त	**-प्रा. राजेन्द्र सुवेदी**	**९२**

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ४४, निबन्ध अङ्क ४, २०७३ असार-साउन

१. आमाछोरी	छायादत्त न्यौपाने 'बगर'	५
२. हामी सामान्य कि असामान्य	प्रभा वराल	१०
३. जीवनबोध	भाष्कर भण्डारी	१४

४. सम्झना	माधव घिमिरे	१६
५. म एक मुमुक्षु	यादवप्रसाद शर्मा	१८
६. आर्यघाटमा घडी हेर्नु हुँदैन	युवराज नयाँघरे	२२
७. त्रिकुटीको कमाल	युवराज मैनाली	२८
८. माया नै माया	रघु घिमिरे	३२
९. लयको खोजीमा	रजनी ढकाल	३४
१०. साहित्य, सिर्जना र जीवन	रामप्रसाद पन्त	३८
११. पारिवारिक जीवन	डा. लेखप्रसाद निरौला	४०
१२. क) भाव, सोच र विचार		
ख) भाव, अभाव र प्रभाव	विनयकुमार शर्मा नेपाल	४३
१३. अन्तर्गर्भ	डा. विश्वदीप अधिकारी	५०
१४. दिगो शान्ति, सामाजिक सद्भाव र एकता	विष्णुदीप सङ्कल्प	५३
१५. यो बाहिर निस्कने वेला होइन	श्रीओम श्रेष्ठ रोदन	५६
१६. रूख र म	सङ्गीता आचार्य	६०
१७. चश्मा	सुरेन उप्रेती	६४
सैद्धान्तिक समालोचना : निबन्धको सिद्धान्त	**-डा. लेखप्रसाद निरौला**	**६७**

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ५१, निबन्ध अङ्क ५, २०७४ भाद्र-आश्विन

१. आन्द्रा बटारिएपछि	आत्माराम खरेल	५
२. भ्रष्टाचारका जराहरू	प्रा. डा. कपिल अज्ञात	१०
३. समाजको आँखामा आदर्श शिक्षक	चन्द्रकान्त अधिकारी	११
४. विश्वास र अविश्वास	तिलस्मी प्रभास	२७
५. मेरो घर मेरे संसार	नरेन्द्रराज पौडेल	३१
६. म को हुँ	भास्कर भण्डारी	३७
७. व्यवहार	महादेव अधिकारी	४१
८. सिल्ली सिंहदरबार	मोहन चापागाईं	४४
९. बिर्सने बानी	रामप्रसाद राजभण्डारी	४७
१०. म सधैं सुखी	डा. लेखप्रसाद निरौला	५२
११. शिक्षा जानकारी कि ज्ञान ?	विनयकुमार शर्मा नेपाल	५७
१२. मलाई थाहा छ	वेदमणि घिमिरे 'गोविन्द'	६१
१३. सपना	डा. शिव गौतम	६५
१४. साहित्य पढ्ने लेख्ने कुरा	शीतल गिरी	७५
१५. अन्तिम सत्य	श्रीओम श्रेष्ठ 'रोदन'	७९

१६. जे भनेको के हो ?	सुमी लोहनी	८३

सैद्धान्तिक समालोचना : नेपाली निबन्धको प्रमुख मोड.. -डा. लेखप्रसाद निरौला ८५

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ५६, निबन्ध अङ्क ६, २०७५ असार-साउन

१. शहरको दियो	अम्बिका अर्याल	५
२. आँगनकी आँप	कमल रिजाल	९
३. आस्थाको ह्रासोन्मुखता	डा.घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी'	१२
४. जीवन र साहित्य	जुनु क्षेत्री	१४
५. के म सफल आमा बन्न सकेँ ?	ज्ञानु अधिकारी	२०
६. आशक्ति र अनाशक्ति	तिलस्मी प्रभास	२५
७. हामी दुर्बल छौं र ?	डा.धनपति कोइराला	२८
८. विकल्प नभएको जीवन	डा.नम्रता पाण्डे	३२
९. मानवताको अदालत	प्रा.डा.नारायणप्रसाद खनाल	३५
१०. गरीब म रहने छैन	भास्कर भण्डारी	३९
११. समयको महत्त्व	महादेव अधिकारी	४३
१२. आत्मरति	डा.लेखप्रसाद निरौला	४६
१३. मन, बुद्धि र विवेक	विनयकुमार शर्मा नेपाल	५०
१४. प्रवृत्ति	डा. विश्वदीप अधिकारी	५५
१५. नैतिकता र अनैतिकता	विष्णुप्रसाद शर्मा पराजुली	६०
१६. ज्ञानको भोक	शीतल गिरी	६४

सैद्धान्तिक समालोचना : निबन्धको सैद्धान्तिक स्वरूप -डा. विष्णु केसी ७१

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ५७, निबन्ध अङ्क ७, २०७५ भाद्र-आश्विन

१. मनका संवाद जिन्दगीका सपना	असफल गौतम	५
२. शैली : मौलिक कि सापटी ?	आत्माराम खरेल	९
३. वाद विवादभित्र : डायस्पोरिक साहित्य	कलानिधि दाहाल	१४
४. विदेश घुम्दा किन बढ्छ छाती ?	चेतनाथ कणेल 'हरित'	२२
५. के हामी गरीब छौं र ?	ठाकुर शर्मा भण्डारी	२७
६. मानिस : मौलिकताको दास कि ...	त्रिभुवनचन्द्र वाग्ले	३०
७. नोकरी	त्रिलोचन आचार्य	३५
८. आत्मिक आनन्द	मोहन चापागाईं	४०
९. अथकित थुक	युवराज नयाँघरे	४४
१०. अनिबन्ध	रमेश समर्थन	५१

११. मायाको चिनो	रामकुमार पण्डित क्षत्री	५६
१२. साहित्यरस	रामप्रसाद पन्त	५८
१३. डाँकूको बिगबिगी	विनयकुमार शर्मा नेपाल	६०
१४. सम्मेलनपछि	विनोद खड्का	६५
१५. गिलो माटो हुन्, गिलो माटो होइनन्	हरिशरण ढुङ्गाना	७०

सैद्धान्तिक समालोचना : नेपाली निबन्धको विकासक्रम -डा. विष्णु केसी ७३

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ७६, निबन्ध अङ्क ८, २०७८ कार्तिक-मङ्सिर

१. सूत्रात्मक कि सिर्जनात्मक ?	आत्माराम खरेल	५
२. हामी के कम ?	उत्तमकृष्ण मजगैयाँ	९
३. दुवै एक अर्काका ईश्वर	खगेन्द्र खोल्साघरे	१३
४. कविता र यसका कच्चा पदार्थ	डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी'	२०
५. म	दीपक भण्डारी	२५
६. 'गर' पालिका भए पो गर्नु !	डा. धनपति कोइराला	२८
७. मन बुद्धि र विवेक	डा. नारायण निरौला	३१
८. जीवनको उद्दाम वेग	पुण्य कार्की	३७
९. जीवनको लहरिँदो लयमा	बद्रीप्रसाद ढकाल	४२
१०. प्रेम	भास्कर भण्डारी	४५
११. मित्र र मित्रता	महादेव अधिकारी	५०
१२. छोड्नु कि समात्नु ?	विनयकुमार शर्मा नेपाल	५४
१३. बिदा	डा. विश्वदीप अधिकारी	५९
१४. पुनप्रारम्भ	श्रीओम श्रेष्ठ 'रोदन'	६६
१५. संस्कार र शिक्षा	डा. श्यामप्रसाद न्यौपाने	७१
१६. रहर	समिना खनाल 'पृथा'	७८
१७. आस्था, देवता र मान्छेहरू	हरि कट्टेल	८२

सैद्धान्तिक समालोचना : निबन्धका सामान्य कुरा -वसन्तकुमार शर्म्मा 'नेपाल' ८७

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ९३, निबन्ध अङ्क ९, २०८१ भाद्र-आश्विन

१. बाँच्ने कला	इन्दिरा चापागाईं	५
२. छुवाछूत	खगेन्द्र खोल्साघरे	९
३. कन्जुस्याइँ	देवीप्रसाद चापागाई	१२
४. मनभित्रका प्रश्नहरू	नवराज रिजाल	१७

५. स्वयंलाई नियाल्दा	डा. नारायण निरौला	२३
६. घर	निशेष आङदेम्बे	२९
७. झार	बाँस्कोटा धनञ्जय	३४
८. सभ्यताको सकस	बाबुराम न्यौपाने 'उत्स'	३८
९. शरद् र स्मृतिहरू	बी.पी. सेढाई	४०
१०. कुर्सी	मेघनाथ 'बन्धु'	४४
११. यो घर कसको ?	रमेश समर्थन	४७
१२. अस्तित्त्वका लागि मेरो सङ्घर्ष	राजेन्द्रकुमार आचार्य	५३
१३. जीवनका तन्त्रिकाहरू	लक्ष्मण अर्याल	५५
१४. के खुसी नै आनन्द हो ?	विनयकुमार शर्मा नेपाल	५९
१५. कुरा मान्छेको	विनोद नेपाल	६२
१६. ठालु	विश्वदीप अधिकारी	६७
१७. लामखुट्टे विरुद्धको विज्ञप्ति	श्रीबाबु कार्की	७०
१८. बक्सिस	सुमी लोहनी	७५
सैद्धान्तिक समालोचना : निबन्धको आत्मपरक शैली	**-डा. रमेश शुभेच्छु**	**७७**

लघुकथा विधा परिचय

अन्य विधाका तुलनामा लघुकथाको यात्राकाल छोटो छ। छोटो समयभित्र पनि यस विधामा उल्लेख्य गतिविधि सञ्चालन गरिएका छन् । लेखन, पठन, प्रकाशन, प्रसारण, मञ्चन आदि गतिविधिको विस्तारका कारण पनि यसको विधागत प्रसारमा मदत पुगेको छ। समालोचकहरुको सक्रियता पनि यस विधाले प्राप्त गरिरहेको देखिन्छ। लघुकथा विधालाई नै केन्द्रिय विधा मानेर लेख्नेहरुको बढ्दो सङ्ख्याले पनि यसको विकासमा गुणात्मक बृद्धि भएको छ भन्न सकिने आधार दिन्छ। यसका सैद्धान्तिक आधारहरु पनि खडा भइसकेका छन् तर यति हुँदाहुँदै पनि नेपाली साहित्यमा यो विधा छिप्पिइसकेको भने छैन। विधा छिप्पिनका लागि अझै यसमा धेरै काम हुन बाँकी नै छ।...

आख्यानका अन्य प्रविधाका तुलनामा लघुकथामा तत्त्वहरूको प्रयोगको न्यूनता रहन्छ अनि निर्मितिको ढाँचा र ढङ्ग पनि उपन्यास र कथाभन्दा नितान्त फरक हुन्छ। निर्माणसामग्री उस्तै उस्तै भए पनि उपन्यास, कथा र लघुकथा छुट्टाछुट्टै स्वादका परिकार हुन्। पानी, मोही र लस्सी तीनवटै तरल पेय पदार्थ भए पनि तिनको स्वाद फरक छ। निर्मितिमा पानीको मात्रा त तीनवटैमा छ तर फरक। हो, यस्तै फरक छ उपन्यास, कथा र लघुकथामा पनि। पानीको तिर्खा मोही र लस्सीले, मोहीको तिर्खा पानी र लस्सीले अनि लस्सीको तिर्खा पानी र मोहीले मेट्न नसके झैं उपन्यासको स्वादको तिर्खा कथा र लघुकथाले, कथाको स्वादको तिर्खा उपन्यास र लघुकथाले मेट्न सक्दैन। यस्तै लघुकथाको

स्वादको तिर्खा पनि कथा अनि उपन्यास दुवैले मेट्न सक्दैन । यसैले उपन्यास, कथा र लघुकथा आख्यानका स्वतन्त्र प्रविधा हुन् ।

-लक्ष्मण अर्याल (वैजयन्ती अङ्क ४७)

लघुकथा अङ्कको विवरण

वैजयन्ती पत्रिकामा आख्यान विधाको उपविधा लघुकथाअन्तर्गत अङ्क-२५, ४७, ५५, ६५, ८१ र ९२ गरी जम्मा ६ अङ्कहरूका रचनाकार र रचनाको शीर्षकका साथ साल/महिना तथा पृष्ठलाई विधागत क्रममा क्रमशः दिइएको छ ।

वैजयन्ती पूर्णाङ्क २५, लघुकथा अङ्क १, २०७० असार-साउन

१ शिक्षक पुरस्कृत	अच्युत घिमिरे	५
२ अन्तर	अनिल श्रेष्ठ	५
३ अन्धविश्वास	आभाष राजोपाध्याय	६
४ यथार्थ	आभा शर्मा	७
५ बहादुरी	ओम क्षितिज	१६
६ सम्बन्ध	इन्द्रमणि नेपाल	८
७ जिब्रोमा भिरेको मुकुण्डो	इल्या भट्टराई	९
८ कठोर निर्णय	उपमा आचार्य	२२
९ भनेको नमान्दा	उर्मिला लामिछाने	४५
१० पुस्तान्तर	ऋषि बस्ताकोटी	३५
११ अर्को शरद् ऋतु	ऋषिराम खनाल	१०
१२ स्वामीजी ! स्वर्ग कहाँ छ ...	कन्हैया नासननी	११
१३ त्यो त मलाई थाहा भएन	कलाधर काफ्ले	१३
१४ चिम्पान्जी, मकै र सहमति	कल्पना पन्त मरासिनी	१४
१५ विरूपित	किशोर पहाडी	१६
१६ आत्म मूल्याङ्कन	कुसुम दाहाल	२१
१७ मुक्तिको अर्थ	कृष्णप्रसाद बस्याल	१७
१८ बिक्री	कृष्ण बजगाइँ	७२
१९ अवमूल्यन	केशु बिरही	१८
२० हिजोको सम्झना	खगेन्द्र खोल्साघरे	१९
२१ सिमाना	गङ्गा पौडेल	२०
२२ विश्वासको हत्या	गनिन्द्र विवश	२१

२३ निश्चित	गीता केशरी	२२
२४ मायाको परीक्षा	गीता रेग्मी	२३
२५ भोक	गीता शर्मा	२४
२६ सपनाको देश	गोविन्द घिमिरे वेदमणि	२५
२७ माग्ने, मूर्ति र महिला	डा.घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी'	४३
२८ समर्पित	छवि ज्ञवाली	२४
२९ अन्त्य	जयन्ती शर्मा	२६
३० लगनपछिको पोते	जयबहादुर घिमिरे	२७
३१ गरिबी	जानु खनाल	२८
३२ नाटक	ज्ञाननिष्ठ ज्ञवाली	२३
३३ पश्चात्ताप	दिपेन्द्र बस्नेत	२९
३४ दुर्गन्ध	दिव्य गिरी	३०
३५ मौलिकता	दुर्गा वनवासी	३१
३६ हाकिम बनेको छोरो	देवेन्द्रप्रसाद उप्रेती	३२
३७ अचम्मको औषधी	नवराज कार्की	३३
३८ दादा माफ गर है !	नरेन्द्रराज पौडेल	३४
३९ एक अन्तर्स्वप्न	नारायण नेपाल	३६
४० ग्रह-दशा	नीलमकुमार शर्मा	३७
४१ अंश	पुरुषोत्तम सिग्देल	३८
४२ देवीका	पूर्ण मुनंकर्मी	३९
४३ तृष्णा	प्रकाशमणि दहाल	६५
४४ उहिलेकै कुरो हो	प्रदीप नेपाल	४०
४५ शृङ्गार	प्रभा बराल	८१
४६ मोल	प्रोल्लास सिन्धुलीय	४१
४७ हुत्तिहारा	बुनू लामिछाने	४२
४८ क्षमता	भाभा शर्मा	४३
४९ अर्लको इच्छापत्र	भारती गौतम	४४
५० गजलसन्धि	भुवनहरि सिग्देल	४६
५१ दोषी उमेर	मनोज ढुंगाना	४७
५२ सुझाउ	महादेव अधिकारी	४८
५३ हँलाको फेला	यदुनाथ वसन्तपुरे	५०
५४ पुण्य कमाउनेको भीड	यशु श्रेष्ठ	५३

५५ धारा त सुकिसकेछ	रञ्जुश्री पराजुली	५१
५६ चरित्र	रत्न प्रजापति	५३
५७ इज्जतको ईर्ष्या	रमा कुइकेल	३३
५८ भोक र सम्झना	राजनविक्रम थापा	५४
५९ लावण्यदेश	राजन सिलवाल	५५
६० जुत्ता	राधाकृष्ण पुडासैनी	५६
६१ त्याग	राधिका भण्डारी	१२
६२ सरकार विफल	रामचन्द्र खतिवडा	८
६३ गन्तव्य : आआफ्नै	रामप्रसाद पन्त	५७
६४ फिल्ड	रामेश्वरी पन्त	५८
६५ नर्कवास	रुद्र ज्ञवाली	५९
६६ ठेकेदार	ललिता 'दोषी'	६०
६७ सुरक्षा कर	विजय चालिसे	४९
६८ समय, अन्तराल र सम्झौता	विनयकुमार शर्मा नेपाल	६१
६९ नाजबाफ	विना ढकाल	६२
७० म एउटा कथा	विवश अतृप्तयात्री	६४
७१ मर्निङ वाक	डा. विश्वदीप अधिकारी	६६
७२ अस्तित्वको खोजी	शर्मिला खडका दाहाल	६७
७३ डोनर	शान्ति रिसाल	६९
७४ आलोक	शान्ति शर्मा 'तारा'	७०
७५ सपना	शारदा चौलागाई नेपाल	७१
७६ न्यायको क्षेत्रफल....	शिव भुसाल	७६
७७ बन्द	शेखर विकल्प	३०
७८ जेलयात्रा	सबिना दाहाल	२०
७९ भ्यागुताको धार्नी	साधना प्रतीक्षा	७२
८० सरगम	सीता भट्टराई	७३
८१ ब्लड प्रेसर र शोधनान्तर बचत	सुन्दर खड्का	७४
८२ बृहत् सम्मेलन	सुरेन उप्रेती	७५
८३ नयाँ जीव	सुषमा मानन्धर	७७
८४ स्तर बढेको	सुशीला देउजा	७८
८५ आँसुका फरक अर्थ	हरिप्रसाद पाण्डेय	६२
८६ अन्तर्वार्ता	हरिप्रसाद भण्डारी	६८

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ४७, लघुकथा अङ्क २, २०७३ पुस-माघ

१. राष्ट्रिय ठूलो सम्पादक	अच्युत घिमिरे	२८
२. मूल्यमा फरक	अरुणबहादुर खत्री 'नदी'	१५
३. स्वाभिमान	असफल गौतम	५
४. हाकिमको विचार	इन्द्रबहादुर श्रेष्ठ	६
५. अधिकार	इन्द्रकुमार श्रेष्ठ 'सरित्'	७
६. तन कि मन	उपमा आचार्य	८
७. आत्मग्लानी	उर्मिला पन्त पाण्डेय	९
८. माफी	उर्मिला लामिछाने	१०
९. पूजा मानवको	एम सि सुमित	११
१०. काष्ठ मण्डप	कात्यायन	४३
११. स्वतन्त्रता	कुमार काफ्ले	१२
१२. भद्र सहमति	कृष्ण बजगाई	१३
१३. परिणाम	खगेन्द्र खोल्साघरे	१४
१४. गुड्ने खोर	गङ्गा कर्माचार्य पौडेल	१६
१५. विडम्बना	गीता शर्मा	१७
१६. क्रान्ति बीजारोपण	घनश्याम राना 'ऋतु'	१९
१७. पतिया	चन्द्रकान्त अधिकारी	२०
१८. रेसमलाल	छविरमण सिलवाल	२२
१९. विदा	जनार्दन दाहाल	११
२०. यात्रा नसोचेको	डा. जीवन अधिकारी	२४
२१. भित्ताको तस्वीर	जेबी खत्री	२१
२२. व्यथा अनौठौ	तिलस्मी प्रभास	२५
२३. बैंक	दिपेन्द्र बस्नेत	२७
२४. खुसी	दिव्य गिरी	२९
२५. कर्फ्यु उर्फ यमराज	दुर्गा वनवासी	३०
२६. हाट बजार	धीरकुमार श्रेष्ठ	३१
२७. सबैको पालो आउँछ	ध्रुवकुमार थापा	३२
२८. मच्छडायण !	नन्दलाल आचार्य	३४
२९. मनविचरण	नारायण नेपाल	७६

३०. आगो	निशा केसी	३५
३१. एकता	परशुराम पराशर	३६
३२. आफन्त	पूर्ण मुनंकर्मी	३३
३३. भऱ्याङ	प्रकाश बस्नेत 'गफाडी'	३७
३४. सुनको सिक्री	प्रकाशमणि दाहाल	३८
३५. पाहुना	प्रभा वराल	४०
३६. बिहानीको मुस्कान	प्रमोद अमात्य	४१
३७. अभागी आमा	महादेव अधिकारी	४२
३८. उद्यानमा राधाकृष्ण	मञ्जु काँचुली	४४
३९. छिटा	महेश प्रसाई	४६
४०. भाकल	मिलन समीर	४७
४१. अस्तित्व	युवराज मैनाली	७७
४२. पिएचडी	राधा कार्की	४८
४३. आधुनिक ठग	रामकुमार पण्डित 'क्षेत्री'	४९
४४. सम्मानको सुरक्षा	रामप्रसाद पन्त	५०
४५. अस्वीकृत पुरस्कार	रामविक्रम थापा	५२
४६. ब्याचलर अफ नर्सिंग कुलवधू	रामहरि पौडेल	५३
४७. उपहार !	लक्ष्मण अर्याल	५४
४८. फेसन	ललिता दोषी	५५
४९. मान्छेको स्तर	लीलाराज दाहाल	५६
५०. रात	लोकेन्द्र बन्जारा	६३
५१. म सँगैको त्यो पीपल	विकास अधिकारी 'प्रेमाभिक्षु'	५७
५२. मासुको लोभ	विजयध्वज थापा	५९
५३. मन्त्रीज्यू र नातेदार	विद्याप्रसाद घिमिरे	५१
५४. गम खाँदै	विनयकुमार शर्मा नेपाल	६०
५५. त्यो प्रेम ?	विनोदकुमार श्रेष्ठ	६१
५६. घाम	विपुल सिजापति	६२
५७. वियोग	विवश अतृप्त यात्री	६४
५८. महाचोर	डा. विश्वदीप अधिकारी	६६
५९. भिडन्त	डा. विष्णु के सी	६८
६०. लट्ठा नखोलिएको डुङ्गा	विष्णुदीप सङ्कल्प	६९
६१. भ्रमित सिकाइ	शम्भु अर्याल	६७

६२. दृष्टिकोण	शुषमा मानन्धर	७०
६३. उपचार	सङ्गीत आयाम	७१
६४. योद्धा	सङ्गीता आचार्य	७३
६५. ल यो खाउ	सुशीला देउजा	५८
६६. न्याय	सुरेन उप्रेती	७२
६७. बेजो	हरि थापा	७४
६८. लोभ	हरिप्रसाद पाण्डेय	७५
६९. घण्टी बजेन	हिरण्यकुमारी पाठक	७७

सैद्धान्तिक समालोचना : लघुकथाको सैद्धान्तिक परिचय -डा. लेखप्रसाद निरौला ७९
नेपाली लघुकथाले तय गरेको यात्रा -लक्ष्मण अर्याल ८७

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ५५, लघुकथा अङ्क ३, २०७५ वैशाख-ज्येष्ठ

१. यही हो गोर्खाल्याण्ड	अमर निराकार राई	५
२. सालिक	अम्बिका अर्याल	७
३. एककप चिया	अरुणबहादुर खत्री 'नदी'	६०
४. कुर्सी	इन्द्रकुमार श्रेष्ठ	८
५. ढुङ्गे पुजारी	उर्मिला पन्त पाण्डेय	९
६. समानता	ऋचा लुइँटेल	१०
७. श्याम सपना	एमसी सुमित	११
८. भिन्नता	कपिल घिमिरे	१२
९. असल बुहारी	काजी रोशन	१३
१०. गुन	किशोर सुब्बा 'लिम्बु'	१५
११. सम्बन्ध	कुमार काफ्ले	१६
१२. यातना प्रेम	कृष्ण बजगाईं	१७
१३. प्रणय सङ्कल्प	खगेन्द्र खोल्साघरे	१९
१४. माया	खेमलाल पोखरेल	२०
१५. सापटी	गङ्गा पौडेल 'कर्माचार्य'	२१
१६. बन्द कोठा	घनश्याम डल्लाकोटी	२२
१७. धर्मान्तर	डा.घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रम'	२३
१८. शकुनिको पासा	छायादत्त न्यौपाने 'बगर'	२४
१९. मुटु	टीकाराम रेग्मी	४४
२०. म मान्छे रहिन	डा. टीकाराम पोखरेल	२५

२१. विद्यानुरागी	तिलस्मी प्रभास	२६
२२. बाबा बोल्नुभएन	त्रिभुवनचन्द्र वाग्ले	४६
२३. काम पीडित	दिव्य गिरी	२७
२४. बाइकट	दुर्गाप्रसाद ग्वालटारे	२८
२५. आडम्बरी सेवा	दुर्गा वनबासी	६
२६. निर्माण सम्पन्नता	डा.धनपति कोइराला	२९
२७. गर्जो	धनराज गिरी	३०
२८. सम्पत्ति विवरण	ध्रुव मधिकर्मी	३१
२९. झोले डाक्टर	नन्दलाल आचार्य	३२
३०. बाबा यो कथा होइन !	नरेन्द्रराज पौडेल	३३
३१. बिग्रेको गाउँ	नरेश कटुवाल	३५
३२. जीवनलाई नचिन्दा	नारायण निरौला	३६
३३. फसाद	नारायण नेपाल	३७
३४. रङ्गहीन	डा.पुष्करराज भट्ट	३८
३५. आत्मग्लानी	पुष्प आर.जे	३९
३६. भगीरथ	पूर्ण मुनंकर्मी	४१
३७. लगानी	पेशल आचार्य	५८
३८. उपमा	प्रकाश परिष्कार	४०
३९. 'सिमाना	प्रकाश बस्नेत 'गफाडी'	४२
४०. छाउपडीको आँसु	बाबुराम न्यौपाने 'उत्स'	४३
४१. फेसबुक	मन्जु श्रेष्ठ	४५
४२. परिचय पत्र	मन्दिरा मधुश्री	४७
४३. तलतल	महादेव अधिकारी	४८
४४. विकास	माधव पोखरेल 'गोज्याङ्ग्रे'	४९
४५. पेवा	मित्र पाठक 'काँचुली'	५०
४६. प्रतिस्पर्धा	मिलन समीर	५१
४७. समयचक्र	रञ्जुश्री पराजुली	५२
४८. डाक्टरी अक्षर	रमेन्द्र कोइराला	७४
४९. पन्ध्र वर्षपछि	रमेश शुभेच्छु	५३
५०. नैतिकता	रमेश समर्थन	५५
५१. हावा बाबा	रश्मि खनाल	५६
५२. आमा	रश्मि रिमाल	५७

५३. उपाय	राजु क्षत्री अपुरो	५९
५४. शङ्कैशङ्का	राजेश खतिवडा	६१
५५. लाइक	रामकुमार पण्डित क्षत्री	६२
५६. धर्म	रामप्रसाद धिताल	६३
५७. आरोप	रामप्रसाद पन्त	५४
५८. असारे विकास	रामविक्रम थापा	६४
५९. दाइजो	रामसुन्दर देउजा	६५
६०. पानी निकाल	रामहरि पौड्याल	६६
६१. जयन्ती	लक्ष्मण अर्याल	६७
६२. मित्रता	लीलाराज दाहाल	६८
६३. गम खाँदै	विनयकुमार शर्मा नेपाल	६९
६४. आजाद भिसा	विनोद खड्का	७०
६५. पापपुण्य	डा. विश्वदीप अधिकारी	७१
६६ जलन	विश्वनाथ खनाल	७३
६७ बाउको सपना	डा.विष्णु केसी.	७५
६८ सबै भुइँचालोविद्	डा. शान्तिमाया गिरी	७६
६९ डेवेन र सारा	सरस्वती गिरी	७७
७० शङ्का	सरोज कटुवाल 'उद्दीप्त'	७९
७१ बल्छी	सुदर्शन कँडेल	८०
७२ मानवता	सुमन हुलाकी	८१
७३ बर्थडे	सुरेन उप्रेती	८२
७४ राष्ट्रियता	सुरेश काफ्ले 'विदारक'	८३
७५ बालअधिकार	हरि कट्टेल	८४
७६ निरपेक्ष घरपेटी	हरिशरण ढुङ्गाना	८५
७७ चन्दा	होमशङ्कर बास्तोला	८६

सैद्धान्तिक समालोचना : लघुकथाको सिद्धान्त एक फन्को -डा. विष्णु केसी ८८

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ६५, लघुकथा अङ्क ४, २०७६ पुस-माघ

१. सेवा	अनुभूति गुप्ता	५
२. अपहरण	अम्बिका अर्याल	६
३. सेरोगेसी	अर्जुन थापा	७
४. प्रश्न	प्रतिप्रश्न-आत्माराम खरेल	८

५. न्याय	आलोककुमार सातपुते	९
६. निर्णय	इन्द्रकुमार श्रेष्ठ	१०
७. समय	कमला नेपाल	११
८. अनुमति	कल्याण पन्त	१२
९. लघुकथा	कात्यायन	१३
१०. धर्मसङ्कट	कृष्ण बजगाईं	१४
११. ब्वाइफ्रेन्ड	कृष्ण बाउसे	१५
१२. दैवको खेल	खिमानन्द पोखरेल	१६
१३. पानी	गङ्गा अभिलाषी	६४
१४. अरिङ्गाल	गङ्गा आचार्य	१९
१५. नमुना होम स्टे	गङ्गा कर्माचार्य पौडेल	१७
१६. पुरस्कार र सम्मान	गणेश नेपाली	१८
१७. मन्त्रीजी घेरामा	डा.घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी'	१९
१८. बुहार्तन	जनकराज अधिकारी	२०
१९. चमत्कार	जनर्दन दाहाल	२१
२०. अनुत्तरित प्रश्न	जुनू छेत्री	२२
२१. समय	तारा के.सी	२३
२२. सङ्गीत मोह	तिलस्मी प्रभास	२४
२३. मेरो फर्सी	त्रिलोचन ढकाल	२५
२४. सृजनाका लहरहरू	दिपक कुइकेल	२६
२५. बास	दिव्य गिरी	२८
२६. खपडाको घर	नारायण तिवारी	२९
२७. शर्मिला	नारायण निरौला	३०
२८. बाटो काट्ने बिराला	नारायण नेपाल	३२
२९. रिङटोन	परशुराम पराशर	३४
३०. आत्मनिर्भरताको खोजी	प्रकाशप्रसाद उपाध्याय	३५
३१. चिन्ता	प्रकाश बस्नेत गफाडी	३६
३२. मालिक	बिनोद खडका	३७
३३. राजीनामा	भावकेशर बराल	३८
३४. कमाइ	मधुर भट्टराई	३९
३५. भनको माला	महादेव अधिकारी	४०
३६. अव्यक्त पीडा	मिलन समीर	४१
३७. वैदेशिक रोजगार	मेघनाथ 'बन्धु'	४२

३८. नचिनेको साथी	रञ्जुश्री पराजुली	४३
३९. दया मिस र सुनिता	रमेश गौतम 'पाल्पाली'	४४
४०. क्रिया	रमेशजङ्ग थापा	४५
४१. महत्त्व	रमेश भट्टराई	४६
४२. लत भत्ता	रमेशमोहन अधिकारी	४७
४३. ठेक्कापट्टा र विकास	राजेन्द्र पहाडी	४८
४४. इज्जत	रामकुमार पण्डित क्षत्री	४९
४५. शङ्का	रामप्रसाद पन्त	५८
४६. संस्कार	रामहरि पौड्याल	५०
४७. रम्भाको पसल	लक्ष्मण अर्याल	५१
४८. पाहुना	लीलाराज दाहाल	५२
४९. रेड लेबल	वासुदेव गुरागाईं	५३
५०. कसू	विजयध्वज थापा	५४
५१. वार्ता	विनयकुमार शर्मा नेपाल	५६
५२. तेल भिसा	विनोद नेपाल	५७
५३. चोरको गुरु	डा. विश्वदीप अधिकारी	५९
५४. अभागी	विश्वनाथ खनाल	६०
५५. लगनगाँठो	शारदा पराजुली	६१
५६. गाली बेइज्जती	सञ्जय मित्र	६२
५७. समय चक्र	समिना खनाल 'पृथा'	६३
५८. काम गर्ने कालू मकै खाने भालु	सीताराम नेपाल	६५
५९. बूढो बरको रूख	सुरेन उप्रेती	६६
६०. धमिरा	सुरेश काफ्ले 'विदारक	६७
६१. आइरनको डाम	हरि कट्टेल	६८
६२. बिचौलिया	हरि थापा	६९

सैद्धान्तिक समालोचना : लघुकथाको परिचय र विकासक्रम -असफल गौतम ७१

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ८१, लघुकथा अङ्क ५, २०७९ भाद्र-आश्विन

१. रोकिने मन्त्र	अनुग्रह राना मगर 'पुष्प'	५
२. आत्मविश्वास	अनुभूति गुप्ता	६
३. फरक	अनु विज्ञाति	७
४. अवस्था	अभिज्ञान लामिछाने	३२

५. अपराधी	डा. अमर कार्की	८
६. अतृप्त इच्छा	आनन्द पौड्याल	९
७. टाढा नजिक	अरुणबहादुर खत्री 'नदी'	१०
८. लोग्नेपालिका	आत्माराम खरेल	११
९. सहयोग	इन्द्रकुमार श्रेष्ठ	१२
१०. प्रयास	इन्द्रकुमार श्रेष्ठ 'सरित्'	१३
११. भगवान्‌को भलो	एलपी पराजुली	१४
१२. रक्षक नै भक्षक....	कञ्चना झा	१५
१३. तर्क	कर्ण दयाल	१६
१४. असार	कलानिधि दाहाल	१७
१५. खुसी	किशन पौडेल	८०
१६. प्रकृतिको उपहार	डा. कुसुमाकर शर्मा गौतम	१८
१७. आवेग यात्रा	कृष्णदेव रिमाल 'शब्दसेना'	१९
१८. विदेशको सपना	कृष्ण तिमिल्सिना	२०
१९. आशङ्का	कृष्ण बजगाईं	२१
२०. कागजपत्र	खेमराज पोखरेल	२२
२१. निर्णय	गङ्गा कर्माचार्य पौडेल	२३
२२. कलह	गङ्गा आचार्य सापकोटा	२४
२३. भाषण	गणेश नेपाली	२५
२४. दान	डा. घनश्याम परिश्रमी	५९
२५. गरिमा-यात्रा	छवि ज्ञवाली	२६
२६. टेन्सन	जनार्दन दाहाल	२७
२७. आस्था	जेबी खत्री	२८
२८. यक्ष प्रश्न	टुकादेवी पौडेल आचार्य	२९
२९. कानुन	ताराप्रसाद चापागाईं	२४
३०. आवरण	तिलस्मी प्रभास	३०
३१. श्राद्ध	त्रिलोचन ढकाल	३१
३२. हुलतन्त्र	दिव्य गिरी	३२
३३. छोरो	दुर्गा वनवासी	३३
३४. अर्थ	देवकी के.सी.	३४
३५. समयको खेल	देवराज कार्की 'मिलन'	३५
३६. बिट	नन्दलाल आचार्य	३६

३७. लिभिङ टुगेदर	नर पल्लव	३७
३८. राजनीति	नारायणप्रसाद न्यौपाने	३८
३९. असल कर्म नै धर्म हो	निर्मलरमण पराजुली	३९
४०. शङ्का	पुष्कर लोहनी	४०
४१. टोमलाल सर	प्रेमनारायण भुसाल	४१
४२. बहादुरी	प्रेम राई 'परीक्षित'	४२
४३. विश्वास	बाबुराम न्यौपाने 'उत्स'	४३
४४. भागबन्डा	भाभा शर्मा नेपाल	४४
४५. पत्नी डर	मधुसूदनप्रसाद घिमिरे	४४
४६. गुरु	मनोहर पोखरेल	४५
४७. बा हुनुको अर्थ	मिलन समीर	४६
४८. चलन	मुरारीराज मिश्र	४७
४९. बदला	म्यामराज राई	४८
५०. विनामिसावटको मिठाई	रञ्जु खनाल	४९
५१. कर्मकाण्ड	रञ्जुश्री पराजुली	५०
५२. आमाको चिन्ता	रमेश प्रभात	५१
५३. कपी राइट	रमेश समर्थन	५२
५४. हीरा र मुक्ताफल.....	राजबाबु श्रेष्ठ 'सागर'	५३
५५. घोषणा पत्र	राजु क्षत्री 'अपुरो'	५४
५६. दया	रामकुमार पण्डित क्षेत्री	५५
५७. विस्मृति	रामप्रसाद धिताल	५६
५८. नयाँ विधि	रामप्रसाद पन्त	५७
५९. बुहारी	राममणि पोखरेल	५८
६०. लोभी-पापी	रासा	५९
६१. मृत्यु	लक्ष्मण अर्याल	६०
६२. फोटो	लक्ष्मण थापा	६१
६३. पौढखेल	लक्ष्मी रिजाल	६२
६४. निर्णय	लता के. सी.	६३
६५. समाजसेवी	लीलाराज दाहाल	६४
६६. माथिको आदेश	वसन्त अनुभव	६५
६७. उफ गर्मी	विजयकुमार बर्मा	६६
६८. खाँटी कुरो	विनयकुमार शर्मा नेपाल	६७

६९. बजेट	विनोद नेपाल	७
७०. कट्टु	डा. विश्वदीप अधिकारी	६८
७१. मट्का चिया	विष्णुप्रसाद आचार्य 'अतृप्त'	६९
७२. छोरीको फर्माइस	शर्मिला खड्का दाहाल	७०
७३. सहयोग	डा. शेखरकुमार श्रेष्ठ	७१
७४. देउराली	शेषमणि आचार्य	७२
७५. परिवर्तन	डा. श्यामप्रसाद न्यौपाने	७३
७६. टुट्दो मर्यादा	सविता मिश्रा 'अक्षजा'	७४
७७. दायित्व	सत्या अधिकारी	७५
७८. अनुत्तरित प्रश्न	सीताराम नेपाल	७६
७९. प्रसाद	सुन्दर खड्का	७७
८०. देखिने काम	हरिप्रसाद अधिकारी	७८
८१. अमिलो मन	हरिशरण ढुङ्गाना	७९
८२. आशाको दियो	हंसा कुर्मी	८०

सैद्धान्तिक समालोचना : लघुकथा निर्माणका उपकरणहरू -लक्ष्मण अर्याल ८१

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ९२, लघुकथा अङ्क ६, २०८१ असार-साउन

१ बधशाला	अन्जु शर्मा थपलिया	५
२. कसको लागि ?	डा. अमर कार्की	६
३. आत्महत्या	अमर त्यागी	७
४. टेबुलमुन्तिर...	आत्माराम खरेल	८
५. बाध्यता	इन्दिरा गौतम	९
६. आदर	इन्द्रकुमार श्रेष्ठ सरित	१०
७. सम्मान	उपेन्द्रप्रसाद खनाल	११
८. यस्ता पनि सन्तान	उर्मिला पन्त पाण्डेय	१२
९. रेस्ट रुम	प्रा.डा. कपिल लामिछाने	१३
१०. हाम्रो तिहार नि !	कर्ण दयाल 'सोराडी'	१४
११. हुस्सू	कल्याण पन्त	१५
१२. आशीर्वाद	किशन पौडेल	१६
१३. गुड्डी	कुमुदप्रसाद शर्मा प्याकुरेल	१७
१४. रङ्गीन संसार	डा. कुसुमाकर शर्मा गौतम	१८
१५. धोका	कृष्ण बजगाईं	१९

१६. एक एम्ब्यासडर	खेमराज पोखरेल	२०
१७. व्यापारिक कला	गङ्गा आचार्य सापकोटा	५
१८. प्रथम कविता	डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी'	२१
१९. अदभूत आविष्कार	चूडामणि नेपाल 'अकिञ्चन'	२२
२०. भ्रम	छविलाल खड्का	२३
२१. समयको माग	जनार्दन दाहाल	२४
२२. लोदर	जेबी खत्री	२५
२३. बाबुआमाको माया	डिल्लीराज अर्याल	२३
२४. गणतन्त्र	तुलसी पण्डित	२६
२५. जीर्णोद्धार	तेजप्रकाश श्रेष्ठ	२७
२६. जात	त्रिलोचन ढकाल	२८
२७. सम्पत्ति	दिव्य गिरी	२९
२८. बालहठ	देवराज कार्की 'मिलन'	३०
२९. गर्भाधान	ध्रुवराज थापा 'पुरुष'	३१
३०. पुरस्कार	नन्दलाल आचार्य	३३
३१. ढुङ्गा	नर पल्लव	३४
३२. राहत	नवराज रिजाल	३५
३३. नन्दीराज्य	नवराज शर्मा	३६
३४. सुपोषणको पुरस्कार !	नारायण नेपाल	३७
३५. देवता	निर्मला बराल	३२
३६. मौका	नेत्रबहादुर श्रेष्ठ	३८
३७. फेरिएको मुक्ति	पीपी कोइराला	३८
३८. असल छोरी ज्वाइँ	पुष्कर अथक रेग्मी	९
३९. अभ्यास	प्रकाशप्रसाद उपाध्याय	३९
४०. अन्तर	प्रदीप सापकोटा	४०
४१. श्रद्धाले जोडिएको हात	प्रमोद नेपाल	४१
४२. समानता	बाँस्कोटा धनञ्जय	४२
४३. जवाफ	बाबुराम न्यौपाने 'उत्स'	४३
४४. समाजसेवाको ढोँग	बी.पी. सेढाई	४४
४५. कर्म	भाभा शर्मा	४६
४६. बाबुछोरा	मधुसूदनप्रसाद धिमिरे	४८
४७. छाया र सारथी	महेश प्रसाई	४५
४८. हत्कडी	मुना धिताल अर्याल	४७

४९. परम्परागत बिहे	मुरारीराज मिश्र	४९
५०. न्याय	म्यामराज राई	५०
५१. मास्क	रचना शर्मा	७
५२. मनभोगको स्वाद	रञ्जु खनाल	५१
५३. विभिषिका	रञ्जुश्री पराजुली	५२
५४. एकादेशको कथा	रत्न प्रजापति	५३
५५. हेलमेट खोई ?	रमेश प्रभात	५४
५६. सहकारी अड्कल	डा. रमेश शुभेच्छु	५५
५७. नारा	राजु क्षत्री 'अपुरो'	५७
५८. खनाल थरघरको दौरा	राजेन्द्रकुमार आचार्य	५८
५९. कोरोनाको जय	रामकुमार पण्डित	५९
६०. जुठेकी छोरी	रामकुमार श्रेष्ठ 'फुच्चे'	५७
६१. हँस्यौली	रासा	६०
६२. एकलाख रुपियाँ	रेवतीरमण सापकोटा	६१
६३. पिरलो	रोशन पराजुली	६२
६४. आशा	लक्ष्मण अर्याल	६३
६५. पर्यामैत्री मेयर	लक्ष्मण थापा	६३
६६. आत्मसमर्पण	लक्ष्मी रिजाल	६४
६७. विश्वासघात	लक्ष्मी श्रेष्ठ 'रेशमी'	६५
६८. त्रिशक्ति	लता के. सी.	६६
६९. अर्तीराम	ललिता 'दोषी'	६७
७०. साहित्यको विकास	लीलाराज दाहाल	६८
७१. बलिको बोको	वसन्त अनुभव	६९
७२. दृष्टिदोष	विकल त्यागी	७०
७३. परिवर्तनको चस्का	विनयकुमार शर्मा नेपाल	७१
७४. लोकतन्त्र	विनोद नेपाल	५६
७५. मेयर	डा. विश्वदीप अधिकारी	७३
७६. रित्तो भाग्य	विश्वराज अधिकारी	६९
७७. चस्मा	शान्ति नेउपाने	७४
७८. शोभा	शुक्रराज कुँवर	७५
७९. सम्मान	डा. श्यामप्रसाद न्यौपाने	७६
८०. खुसी	सुनिता निरौला पौडेल	७७
८१. टाटु युग	सुन्दर खड्का	७८

८२. मोहजाल	सुशीला देउजा	७९
८३. वैतरणी	स्वस्तिका सिम्खडा	८०
सैद्धान्तिक समालोचना : लघुकथामा मानकको धर्को	**-लक्ष्मण अर्याल**	**८१**

नाटक (एकाङ्की) विधा परिचय

रूपक अर्थात् नाटकलाई नाट्यशास्त्र र पूर्वी मीमांसकहरूले रूपक र उपरूपक भनी दुई वर्गमा विभाजित गरेका छन् ।

रूपक

यस वर्गमा १. नाटक, २. प्रकरण, ३. भाण, ४. व्यायोग, ५. समवकार, ६. डिम, ७. इहामृत, ८. अङ्क, ९. वीथी, १०. प्रहसन आदि दश वर्गमा विभाजन गरिएको पाइन्छ ।

नाटक अभिनय काव्य हो, यसलाई श्रव्य काव्य पनि भनिन्छ । नाटकमा पञ्चसन्धि हुने हुनाले यसलाई पञ्चम वेद पनि भनिन्छ । यो वर्णनयुक्त हुन्छ । पात्रको चेष्टालाई कानले र बोलीलाई श्रवणद्वारा मलको तलमा अविर्भूत गराइन्छ र आस्वादन लिइन्छ । यसकारण नाटक वा रूपक वा नाट्यलाई दृश्यकाव्य पनि भन्न सकिन्छ । अभिनय नाटकको मूल तत्त्व हो । अभिनय वा हाउभाउको दुरुस्त प्रदर्शन पनि चार किसिमका मानिएका छन् । हात, गोडा, छाती, कम्मर, आँखा, ओठ, नाक आदिको विभिन्न मुद्रालाई अङ्गिक । सम्भाषण, वार्तालापको अभिनयलाई वाचिक । भेषभूषा र अलङ्कारको प्रयोग अहार्य । दुःखसुख, खेद, ग्लानि, हर्ष, उत्साह, प्रेरणा, हाँसो, रोदन, आँसु, दम्भ, चञ्चलता, विनय, धीरता, साहस, भय, घृणा, क्रोध आदि भावको प्रस्तुति नै सात्त्विक हो ।

उपरूपक

यस वर्गमा १. नाटिका, २. त्रोटक, ३. गोष्ठी, ४. सट्टक, ५. नाट्यरासक, ६. प्रस्थानक, ७. उल्लाप्य, ८. काव्य, ९. प्रेङ्खण, १०. रासक, ११. संलाप, १२. श्रीगदित, १३. शिल्पक, १४. विलाशिका, १५. दुर्मल्लिक, १६. प्रकरणिका, १७. हल्लीस, १८. भाणिका आदि अठार वर्गमा विभाजन गरिएको पाइन्छ ।

-विनयकुमार शर्मा नेपाल

नाटक (एकाङ्की) अङ्कको विवरण

वैजयन्ती पत्रिकामा नाटक⁄एकाङ्कीका २६, ६१ र ८९ गरी ३ अङ्क प्रकाशित गरिएको छ ।

वैजयन्ती पूर्णाङ्क २६, नाटक अङ्क १, २०७० भाद्र-आश्विन

१. वार्तान्तर	डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी'	५
२. भाडाको घर	ज्ञाननिष्ठ ज्ञवाली	१०

३. बेरोजगारी	नारद गौतम	१५
४. वर्तमान समय र युवा	नारायण नेपाल	१८
५. छलफल	बूँद राना	२०
६. प्रमाण	रमण	२३
७. सङ्कल्प	रामेश्वर राउत 'मातृदास'	२८
८. उज्यालो	ललिता 'दोषी'	३१
९. आधा आयु	वसन्तकुमार शर्म्मा 'नेपाल'	३९
१०. अछूत	शेखर विकल्प	६५

सैद्धान्तिक समालोचना : एकाङ्की परिचय र नेपाली एकाङ्की परम्परा

-डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी' ७४

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ६१, नाटक अङ्क २, २०७६ वैशाख-ज्येष्ठ

१. सन्तुष्टि	अर्जुन थापा	५
२. धन	गङ्गा अभिलाषी	९
३. अदृश्य	लक्ष्मीलोचना वैद्य	१३
४. त्रिवेणी	नन्दलाल आचार्य	२७
५. पुरस्कार र सम्मान समारोह	रामकुमार पण्डित क्षेत्री	३७
६. उपेक्षित इतिहासको पात्र	रमेशजङ्ग थापा	४४
७. आँसुको मूल्य	ललिता दोषी	५४
८. राजा सहलेशको क्षमादान	वसन्तकुमार शर्म्मा 'नेपाल'	६७
९. पासो	सूब सेन	९५
१०. अधुरो सपना	सुरेन उप्रेती	१०५

सैद्धान्तिक समालोचना : नेपाली नाटकको परम्परा र विकास

विनयकुमार शर्मा नेपाल १०९

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ८९, नाटक अङ्क ३, २०८० पुस-माघ

१. भूमिका	गङ्गा बस्नेत	५
२. दायित्व	चन्द्रकान्त अधिकारी	११
३. आभास	नवराज रिजाल	१७
४. प्रज्ञानी सडक	बाँस्कोटा धनञ्जय	३५
५. हामी सबै मिलेपछि	बाबुराम पोखरेल	४१
६. खोलालाई नालिस	महेश्वर शर्मा	५०
७. स्वच्छ वातावरण	रञ्जुश्री पराजुली	५४

८. प्रेमको मूल्य	ललिता 'दोषी'	५७
९. मञ्जुश्री	वसन्तकुमार शर्म्मा 'नेपाल'	६४
१०. सुदिनको ढोका खोलौँ	सूब सेन	७१

सैद्धान्तिक समालोचना : केही नाट्य चिन्तन एवम् सिर्जन परम्परा -डा. रमेश शुभेच्छु ८९

लघुउपन्यास विधा परिचय

लघुउपन्यास उपन्यासको लघु संरचना हो । यसलाई आख्यानात्मक विधा उपविधाहरूमा बृहत् र लघु संरचनाका उपविधामध्ये मझौलो आख्यानात्मक उपविधाका रूपमा चिनाउन सकिन्छ । आधुनिक आख्यानले लघुकथा, कथा र उपन्यासका तीन उपविधा प्रस्ट विकास गरिसकेको छ । यी तीनवटा उपविधामा अनेक सिर्जना अभ्यास भइसकेका छन् । तिनमा बिस्तारै लामोकथा र लघुउपन्यासको पनि विकास हुँदै आएको देखिन्छ । लघुउपन्यास र लामोकथा उस्तै विधा जस्तो देखिए पनि यिनका बीचमा पनि अन्तर छ । यी सबै उपविधाहरूका सन्दर्भमा आख्यानले लघुकथा, कथा, लामोकथा, लघुउपन्यास र उपन्यास उपन्यासका साथै बृहत् उपन्यास विधाको विकास गरेको देखिन्छ ।

-डा. रमेश शुभेच्छु

लघुउपन्यास अङ्कको विवरण

वैजयन्ती पत्रिकामा आख्यान विधाको उपविधा लघुउपन्यास विधअन्तर्गत अङ्क-२७ र ८५ गरी जम्मा २ अङ्कहरूका रचनाकार र रचनाको शीर्षकका साथ साल/महिना तथा पृष्ठलाई विधागत क्रममा क्रमशः दिइएको छ ।

वैजयन्ती पूर्णाङ्क २७, लघुउपन्यास अङ्क १, २०७० असोज

१. आमा	गीता केशरी	५
२. अयोग्य	गोपाल सञ्जेल	४३
३. तरङ्गित अभिव्यक्ति	पुण्यरश्मि खतिवडा	५१
४. जानकी	प्रदीप नेपाल	८७
५. शक्ति र भक्ति	राजेश्वर देवकोटा	११०
६. परिहास	विनयकुमार शर्मा नेपाल	१२७

सैद्धान्तिक समालोचना : लघु उपन्यास एक परिचय -प्रा.डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल १४१

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ८५, लघुउपन्यास अङ्क २, २०८० वैशाख-ज्येष्ठ

१. कटेरो	आत्माराम खरेल	५
२. पञ्चकन्या पानीपुरी	इन्दु पन्त	३८

३. गे-लेस्वियन	सागर 'मणि' थापा	६७
४. एकराते तानाशाह	हरि भट्टराई	१००

सैद्धान्तिक समालोचना : आख्यान संरचनाका सापेक्षतामा लघुउपन्यासको रचनाविधान
-डा. रमेश शुभेच्छु १२१

मुक्तक विधा परिचय

जीवनजगत्‌को रागात्मक ललित अभिव्यक्ति ललित कला, ललित कलाको एक भेद साहित्य कला, साहित्यको प्रमुख विधामध्ये एक कविता, कविताका विविध रूपभित्र एक हो मुक्तक । यसको इतिहास निकै प्राचीन छ । अग्निपुराणदेखि साहित्यदर्पणसम्मका संस्कृतका विद्वान् आचार्यले यसका बारेमा चर्चा गरेका छन् । कविताको लघुतम रूपमा पर्ने मुक्तक सङ्क्षिप्त, अभिव्यक्तिमा स्वतन्त्रता, पूर्णता र निरपेक्षताको गुणले भरिएको रचना हो ।

मुक्तक चतुष्पदीय, आफैँमा स्वतन्त्र र अर्थ दिने पद्यात्मक रचना हो । यसमा पहिलो, दोस्रो र चौथो हरफ अनुप्रासयुक्त र तेस्रो हरफ स्वतन्त्र हुन्छ । हरफको पछिल्तिर हुने उस्तै सुनिने शब्द वा अंश अनुप्रास हो । मुक्तकको पहिलो हरफले विषयको उठान गर्दछ । दोस्रो हरफले उठानलाई थप समर्थन गर्दछ । समग्रमा सुरुका दुई हरफले पृष्ठभूमि तयार गर्दछन् भने तेस्रो हरफ स्वतन्त्र प्रवृत्तिको हुन्छ । यो हरफले चौथो हरफमा झट्का हान्ने उचित वातावरण तय गर्दछ । चौथो हरफ वजनदार र झट्का दिने किसिमको हुन्छ । मुक्तकमा सकेसम्म कम शब्द प्रयोग गरिनु राम्रो मानिन्छ । सङ्क्षिप्त भएर पनि झट्का दिन सक्ने र पढ्दा सरर बग्ने प्रकृतिको हुनु यसको विशेषता हो ।

संरचनागत हिसाबले चतुष्पदी हुने र विषयगत एकरूपता नहुने चार हरफे लेखनलाई अनुप्रास मिले पनि मुक्तक मानिँदैन । मुक्तकले भाव र गहिराइको माग गर्दछ । यसमा हरके हरफहरूबीच अन्तर्सम्बन्ध आवश्यक हुन्छ ।

-डा. अम्बिका अर्याल

मुक्तक अङ्कको विवरण

वैजयन्ती पत्रिकामा कविता विधाको उपविधा मुक्तकअन्तर्गत अङ्क-३२, ४०, ६३, ७४ र ९० गरी जम्मा ५ अङ्कहरूका रचनाकार र रचनाको शीर्षकका साथ साल/महिना तथा पृष्ठलाई विधागत क्रममा क्रमशः दिइएको छ ।

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ३२, मुक्तक अङ्क १, २०७१ असार-साउन

१. अन्जना पौडेल	५	३. आभा शर्मा	७
२. आनन्द श्रेष्ठ	६	४. उज्ज्वल जी सी	८

५. उषा शेरचन ९
६. ऋषिराम खनाल १०
७. कमल पौडेल २८
८. कमला रिसाल 'ज्योति' ११
९. कल्पना गिरी भावुक १२
१०. कुमार सागर शकुन १३
११. कृष्णप्रसाद बस्याल १४
१२. खगेन्द्र खोल्साघरे १५
१३. गङ्गा पौडेल १६
१४. गणेश पौड्याल १७
१५. गोपाल ढकाल 'छन्दे' १८
१६. गोपालकुमार मैनाली १९
१७. गोपीकृष्ण शर्मा २०
१८. गोवर्धन पूजा २१
१९. गोविन्द घिमिरे 'वेदमणि' २२
२०. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी' २३
२१. छवि ज्ञवाली २४
२२. छायादत्त न्यौपाने 'बगर' २५
२३. ज्ञानेन्द्र गदाल २६
२४. ठाकुर शर्मा भण्डारी २७
२५. डिल्लीराम मिश्र 'श्रमजीवी' २८
२६. तीर्थराज अधिकारी २९
२७. त्रिलोचन आचार्य ३०
२८. दिव्य गिरी ३१
२९. दीपसागर प्यासी ३२
३०. प्रा.डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल ३३
३१. दुर्गा वनवासी ३४
३२. डा. धनपति कोइराला ३५
३३. नारायण नेपाल ३६
३४. निशा के.सी ३७
३५. नीता के.सी ३८
३६. नीलकण्ठ उप्रेती ४०
३७. प्रकाशमणि दाहाल ३९
३८. डा. बमबहादुर जिताली ४०
३९. बादल घिमिरे ४०
४०. बिनु बाबा घिमिरे ३०
४१. बिनु भट्टराई ४२
४२. भगवती बस्नेत ४३
४३. भाभा शर्मा ४४
४४. भारती गौतम ४५
४५. भुवनहरि सिग्देल ४६
४६. महादेव अधिकारी ४७
४७. महावीर विश्वकर्मा ४८
४८. मिलन समीर ४९
४९. मुकुन्द शर्मा चालिसे ५०
५०. यादव भट्टराई ५१
५१. राजन सिलवाल ५२
५२. राजेन्द्र तारकिणी ५३
५३. रामकाजी कोने ५४
५४. रामदेव पाण्डे ५५
५५. रामबहादुर पहाडी ५७
५६. रामप्रसाद पन्त ५६
५७. रामेश्वरी पन्त ५७
५८. रुद्र ज्ञवाली ५८
५९. लक्ष्मी शर्मा ५९
६०. ललिता 'दोषी' ६०
६१. विनयकुमार शर्मा नेपाल ६१
६२. वियोगी बुढाथोकी ६२
६३. डा. विश्वदीप अधिकारी ६३
६४. विष्णुबाबु देवकोटा ६४
६५. शम्भु अर्याल ६५
६६. शशी थापा 'पण्डित' ६६
६७. शारदा चौलागाई ६७
६८. शुषमा मानन्धर ६८
६९. शेखर विकल्प ६९
७०. श्रीहरि फुयाँल ७०

७१. श्याम रिमाल ७१
७२. सत्यम ७२
७३. सुरेन उप्रेती ७३

सैद्धान्तिक समालोचना : डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी' ७८

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ४०, मुक्तक अङ्क २, २०७२ कार्तिक-मङ्सिर

१. अजम्बरध्वज खाती ५
२. अनिकेत पौडेल ६
३. इन्द्रकुमार श्रेष्ठ ७
४. इन्द्रकुमार श्रेष्ठ 'सरित' ८
५. ईश्वरी चापागाई ८१
६. आभा शर्मा ९
७. उज्ज्वल जी सी १०
८. उर्मिला पन्त ११
९. उषा आचार्य १२
१०. उषा शेरचन १३
११. एल.बी. चाम्लिङ १४
१२. ओम क्षितिज १५
१३. प्रा.डा. कपिल अज्ञात १६
१४. कमला रिसाल 'ज्योति' १७
१५. कल्पना आचार्य १८
१६. कुमार काफ्ले १९
१७. कृष्ण प्रधान ५
१८. खगेन्द्र खोल्साघरे २०
१९. गङ्गा पौडेल २१
२०. गणेश पौड्याल २२
२१. प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा २३
२२. डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी' २४
२३. चेतनाथ कँडेल 'हरित' २५
२४. छवि ज्ञवाली २६
२५. जनक जङ्घार ८२
२६. जनार्दन अधिकारी 'धड्कन २७
२७. ठाकुर शर्मा भण्डारी २८
२८. डिल्लीराज अर्याल २९
२९. तुलसीनारायण चित्रकार ३०
३०. त्रिलोचन आचार्य ३१
३१. दिव्य गिरी ३२
३२. प्रा.डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल ७६
३३. दुर्गाप्रसाद ग्वालटारे ३३
३४. दुर्गा वनवासी ३४
३५. ध्रुवकुमार थापा ३५
३६. नन्दलाल आचार्य ३६
३७. नरेन्द्रराज पौडेल ३७
३८. नवराज कार्की ३८
३९. नविना रेग्मी ३९
४०. नारायण नेपाल ४०
४१. निशा के.सी ४१
४२. पूर्ण मुनंकर्मी ४२
४३. प्रकाशमणि दाहाल ४३
४४. प्रमोद अमात्य ४४
४५. प्रेमराज मिश्र 'अभीष्ट' ८२
४६. बिर्खे अन्जान ८१
४७. बुनू लामिछाने ४५
४८. भगवती बस्नेत ४६
४९. भाभा शर्मा ४७
५०. भुवनहरि सिग्देल ४८
५१. मञ्जु काँचुली ४९
५२. मात्रिका आचार्य ५०
५३. मिलन समीर ५१
५४. मुकुन्द शर्मा चालिसे ५२
५५. मोहनमणि पोखरेल ५३

५६. रमेश शुभेच्छु ५४
५७. राजन सिलवाल ५५
५८. प्रा. राजेन्द्र सुवेदी ५६
५९. रामकाजी कोने ५७
६०. रामकुमार पण्डित क्षेत्री ५८
६१. रामदेव पाण्डे ५९
६२. रामप्रसाद पन्त ६०
६३. रामविक्रम थापा ६१
६४. रामेश्वरी पन्त ६२
६५. रुद्र ज्ञवाली ६३
६६. डा. लेखप्रसाद निरौला ६४
६७. वासुदेव अधिकारी ६५
६८. विजयध्वज थापा ६६
६९. विनयकुमार शर्मा नेपाल ६७
७०. विवश अतृप्त यात्री ६८
७१. विश्वदीप अधिकारी ६९
७२. विष्णुदीप सङ्कल्प ७०
७३. शिव अधिकारी ७१
७४. शुषमा मानन्धर ७२
७५. सङ्गीता आचार्य ७३
७६. सरस्वती श्रेष्ठ 'सरु' ७४
७७. साधना घिमिरे ७५
७८. सीता भण्डारी कँडेल ७६
७९. सुरेन उप्रेती ७७
८०. हरिमाया भेटवाल ७८
८१. हिमालक्ष्मी थापा ७९
८२. हिरण्यलाल ज्ञवाली ८०

सैद्धान्तिक समालोचना : मुक्तक सिद्धान्त चिन्तन -प्रा. राजेन्द्र सुवेदी ८३

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ६३, मुक्तक अङ्क ३, २०७६ भाद्र-आश्विन

१. अमर त्यागी ५
२. डा. अम्बिका अर्याल ६
३. आविष्कार भारती ७
४. डा. उत्तम खनाल ८
५. उत्तम विचार ९
६. खनाल मेघनाथ 'बन्धु' १०
७. खुम खड्का ११
८. गङ्गा अभिलाषी १२
९. गङ्गा आचार्य १३
१०. डा. घनश्याम न्यौपाने १४
११. चन्द्रकला आचार्य १५
१२. चन्द्रा मरासिनी 'जुना' १६
१३. चूडामणि नेपाल १७
१४. छवि ज्ञवाली १८
१५. जनकराज अधिकारी १९
१६. ज्ञान उदास २०
१७. तारा केसी २१
१८. तिलस्मी प्रभास २२
१९. दिलीप श्रेष्ठ २३
२०. दिव्य गिरी २४
२१. दुर्गाकिरण तिवारी २५
२२. दुर्गा सिवाकोटी २६
२३. धनसिंह गिरी २७
२४. धर्मानन्द भट्ट २८
२५. ध्रुवकुमार थापा २९
२६. नवराज रिजाल ३०
२७. नारायण निरौला ३१
२८. नारायण नेपाल ३२
२९. निर्मलरमण पराजुली ३३
३०. पुष्कर अथक रेग्मी ३४
३१. प्रकाश बस्नेत 'गफाडी' ३५
३२. प्रियम्वदा आचार्य ३६

३३. भावकेशर बराल ३७
३४. भुपी सरोवर ३८
३५. भुवन शिवाकोटी 'चाघरे' ३९
३६. मधुर भट्टराई ४०
३७. महादेव अधिकारी ४१
३८. माधव बिडारी ४२
३९. मिलन समीर ४३
४०. यादव भट्टराई ४४
४१. रमेन्द्र कोइराला ४५
४२. रमेश 'समर्थन' ४६
४३. राजन कार्की ४७
४४. राजबाबु श्रेष्ठ 'सागर' ४८
४५. रामकुमार पण्डित 'क्षेत्री' ४९
४६. रामकुमार प्रधान ५०
४७. लक्ष्मी अच्युत ढुङ्गाना ५१
४८. लीलाराज दाहाल ५२
४९. वासु काफ्ले ५३
५०. वासुदेव गुरागाईं ५४
५१. विनयकुमार शर्मा नेपाल ५५
५२. विनोद नेपाल ५६
५३. विनोद स्पन्दन ५७
५४. डा. विश्वदीप अधिकारी ५८
५५. वीर थारु मगर ५९
५६. वैजयन्ती पोखरेल ६०
५७. शान्ति अधिकारी पोख्रेल ६१
५८. शिव अधिकारी 'इलामे जेठो' ६२
५९. सुरेश काफ्ले 'विदारक' ६३
६०. सुवास जमरकट्टेल ६४
६१. सोम श्रेष्ठ ६५
६२. हरि कट्टेल ६६

सैद्धान्तिक समालोचना : मुक्तक सिद्धान्त -डा. अम्बिका अर्याल ६७

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ७४, मुक्तक अङ्क ४, २०७८ असार-साउन

१. अमृता रसाइली रमदाम ५
२. अरुणबहादुर खत्री 'नदी' ६
३. इन्द्रकुमार विकल्प ७
४. इन्दिरा चापागाईं ८
५. उमाकान्त पोखरेल ९
६. ऋषिराम भुसाल १०
७. कृष्ण तिमिल्सिना ११
८. कृष्णप्रसाद बस्याल १२
९. खुमबहादुर खड्का 'वसन्त' १३
१०. गणेश नेपाली १४
११. गरिमा आचार्य १५
१२. डा. गोपाल पौड्याल 'मण्डने' १६
१३. गोमा कुमाल १७
१४. गोविन्दबहादुर कुँवर १८
१५. गोविन्द नेपाल १९
१६. डा. घनश्याम परिश्रमी २०
१७. चूडामणि नेपाल 'अकिञ्चन' २१
१८. छविकिरण अधिकारी २२
१९. छवि ज्ञवाली २३
२०. जनार्दन दाहाल २४
२१. ठाकुर शर्मा भण्डारी २५
२२. डोर बहादुर के.सी २६
२३. तिलस्मी प्रभास २७
२४. तीर्थराज भट्ट २८
२५. त्रिविक्रम पाण्डे २९
२६. दुर्गा अधिकारी 'भमरकोटे' ३०

२७. दुर्गाकिरण तिवारी ३१
२८. देवीचरण सेडाइँ ३२
२९. धर्मिला कार्की ३३
३०. ध्रुवकुमार थापा ३४
३१. नन्दलाल आचार्य ३५
३२. नवराज पुडासैनी 'ज्योत्स्ना' ३६
३३. नवराज भट्ट ३७
३४. नारायण खनाल ३८
३५. नारायण नेपाल ३९
३६. निर्मलरमण पराजुली ४०
३७. निशा केसी ४१
३८. नीलकण्ठ सुवेदी ४२
३९. पदम निरौला ४३
४०. पुरुषोत्तम सिग्देल ४४
४१. पुष्कर अथक रेग्मी ४५
४२. पौडेल विमुन्स ४६
४३. प्रमोद स्नेही ४७
४४. प्रीतम आचार्य ४८
४५. भास्कर भण्डारी ४९
४६. भूषण जङ्ग ५०
४७. मन्दा पौडेल ५१
४८. महादेव अधिकारी ५२
४९. मात्रिका घिमिरे ५३
५०. मातृकाप्रसाद आचार्य ५४
५१. मिलन बोहरा ५५
५२. मिलन समीर ५६
५३. मीना चौलागाईं ५७
५४. मुक्ति पोखरेल ५८
५५. मेघनाथ 'बन्धु' ५९
५६. मेनु तिमल्सिना ६०
५७. मोहनप्रसाद भट्टराई ६१
५८. यम रेग्मी ६२
५९. यादव भट्टराई ६३
६०. युवराज भण्डारी ६४
६१. रमेन्द्र कोइराला ६५
६२. रमेश प्रभात ६६
६३. रश्मि भट्ट ६७
६४. राजकुमार राजभण्डारी ६८
६५. राजबाबु श्रेष्ठ 'सागर' ६९
६६. राजु आचार्य 'दीप' ७०
६७. रामकुमार पण्डित क्षेत्री ७१
६८. रामचन्द्र भट्टराई ७२
६९. रामचन्द्र शर्मा ७३
७०. रामप्रसाद पन्त ७४
७१. रुद्र ज्ञवाली ७५
७२. रुद्र थापा ७६
७३. रेहित सैजु 'विकल्प' ७७
७४. रोशन लामिछाने गुरुङ ७८
७५. लक्ष्मीकान्त चौधरी ७९
७६. लक्ष्मी स्मृति ८०
७७. लीलाराज दाहाल ८१
७८. लेखनाथ खनाल 'अंकुर' ८२
७९. वसन्त खनाल ८३
८०. विनयकुमार शर्मा नेपाल ८४
८१. विनोद नेपाल ८५
८२. वियोगी बुढाथोकी ८६
८३. विविधा भारती ८७
८४. विष्णुदीप सङ्कल्प ८८
८५. विष्णुप्रसाद आचार्य 'अतृप्त' ८९
८६. विष्णु सुवेदी ९०
८७. विश्वनाथ सञ्जेल ९१
८८. शर्मिला श्रेष्ठ ९२
८९. शान्ति अधिकारी पोखेल ९३
९०. सन्तोष सरील ९४

९१. सरस्वती श्रेष्ठ ९५
९२. सीता बिष्ट कार्की ९६
९३. सुधा बाँस्कोटा ढकाल ९७
९४. सुमित्रा पोखरेल ९८
९५. सुरेशजङ्ग शाह ९९
९६. हिमलाल श्रेष्ठ १००

सैद्धान्तिक समालोचना : मुक्त कविता अर्थात् मुक्तक
-विनयकुमार शर्मा नेपाल १०१

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ९०, मुक्तक अङ्क ५, २०८० फागुन-चैत्र

१. डा. अमर कार्की ५
२. अम्बिका खरेल उप्रेती ६
३. आनन्द पौड्याल ७
४. उत्तम विचार भेटुवाल ८
५. कमला भण्डारी ढकाल ९
६. कर्ण दयाल 'सोराडी' १०
७. कलानिधि दाहाल ११
८. किशन पौडेल १२
९. कुमार दाहाल 'कुसुम' १३
१०. केपी दंगाल 'गोकुल' १४
११. केशवराज आमोदी १५
१२. केशव शाही १६
१३. खगिन रिदम लामा १७
१४. गङ्गा खड्का १८
१५. गोपालकुमार बिक १९
१६. गोपीकृष्ण थापा २०
१७. गोविन्दप्रसाद काफ्ले २१
१८. डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी' २२
१९. चन्द्रप्रसाद न्यौपाने २३
२०. चूडामणि नेपाल अकिञ्चन २४
२१. छवि ज्ञवाली २५
२२. जीवन आचार्य 'निश्चल' २६
२३. डा. टी.पी. वराकोटी २७
२४. डीआर न्यौपाने 'सूर्य' २८
२५. तारा केसी २९
२६. तारा घिमिरे ३०
२७. तिलस्मी प्रभास ३१
२८. दाहाल कल्पना ३२
२९. दिव्य गिरी ३३
३०. दुर्गाकिरण तिवारी ३४
३१. नन्दलाल आचार्य ३५
३२. नवराज पहाडी ३६
३३. नवशिला नवराज पोखरेल ३७
३४. डा. नारायण निरौला ३८
३५. नारायण नेपाल ३९
३६. निर्मलरमण पराजुली ४०
३७. नेत्रबहादुर श्रेष्ठ ४१
३८. प्रमोद नेपाल ४२
३९. बाबुराम न्यौपाने 'उत्स' ४३
४०. बाबुराम पोखरेल ४४
४१. मनोज बख्रेल ४५
४२. मातृकाप्रसाद आचार्य ४६
४३. मिलन समीर ४७
४४. मीना चौलागाई ४८
४५. मुरारीराज मिश्र ४९
४६. मेनु पोखरेल ५०
४७. म्यामराज राई ५१
४८. रमेश प्रभात ५२
४९. रामकुमार श्रेष्ठ फुच्चे ५३
५०. रासा ५४
५१. रुद्र ज्ञवाली ५५
५२. लीलाराज दाहाल ५६

५३. वन्दना दाहाल 'सामना'	५७	५९. शान्ति अधिकारी	६३
५४. वसन्त अनुभव	५८	६०. शान्ति न्यौपाने	६४
५५. विनयकुमार शर्मा नेपाल	५९	६१. डा. श्यामप्रसाद न्यौपाने	६५
५६. विमल गिरी	६०	६२. सुशील रिजाल	६६
५७. विवेक दुलाल क्षेत्री	६१	६३. हरि थापा	६७
५८. शरद प्रधानाङ्ग	६२	६४. हिमरत्न तिमल्सिना	६८

सैद्धान्तिक समालोचना : मुक्तकको पहिचान -डा. रमेश शुभेच्छु ६९

गजल विधा परिचय

गजल अरबी भाषिक मूलको शब्द हो । यस शब्दले कोशीय अर्थका रूपमा नारीसँगको संवार्तालाई बुझाउँछ । साहित्यमा भने यो काव्यको एउटा प्रभेद हो । काव्यिक प्रविधाका रूपमा यसको जन्म प्रथमतः इसाको सातौँ शताब्दीमा अरबी साहित्यिक धरातलमा नै भएको हो । यसपछि क्रमशः फार्सी, हिन्दी र उर्दू हुँदै र विशेषतः इस्लामिक जगत्का भाषासाहित्यमा आफ्नो खास पहिचान बनाउँदै यसले शब्दकोश र साहित्यकोश दुवैमा विश्वव्यापी विस्तार पाएको देखिन्छ । अतः संसारका हरेक भाषामा गजललाई अर्को कुनै नामले सम्बोधन गरिएको छैन, गजल नै भनिन्छ ।

गजल प्रमुखतः अरबीमा प्रणयगीतका रुपमा चिनिएको तस्बिबको गर्भबाट जन्मिएको काव्यको एक प्रकार हो । यसको पदगत अर्थले पनि प्रेमिकासँगको संवादलाई सङ्केत गर्दछ । वस्तुतः गजलको उद्भव प्रेम र शृङ्गारकै पृष्ठभूमिबाट भएको दृष्टिगत हुन्छ । खासगरी स्त्रीसित सम्बन्धित अर्थको संवाहक भएकाले गजललाई पहिले पहिले प्रणयधर्मी र शृङ्गारिक काव्य विधाका रूपमा लिइन्थ्यो र शृङ्गाररस नै यसको मुख्य रस हुनुपर्दछ भन्ने दृढ मान्यता पनि थियो । त्यसैले त आज पनि पुरातनपन्थीहरू गजलको मूलकथ्य प्रेमविषयक नै हुनुपर्दछ भन्ने कुरामा आग्रह गर्दछन् ।

-डा.घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी'

गजल अङ्कको विवरण

वैजयन्ती पत्रिकामा कविता विधाको उपविधा गजलअन्तर्गत अङ्क-३४, ४६, ५३, ७३ र ९१ गरी जम्मा ५ अङ्कहरूका रचनाकार र रचनाको शीर्षकका साथ साल/महिना तथा पृष्ठलाई विधागत क्रममा क्रमशः दिइएको छ ।

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ३४, गजल अङ्क १, २०७१ कार्तिक-मङ्सिर

१. अज्ञानी	५	३. इन्द्रकुमार श्रेष्ठ 'सरित्'	७
२. इन्द्रकुमार श्रेष्ठ	६	४. इश्वरी कार्की 'वर्षा'	८

५. उज्ज्वल जी.सी. ९
६. उपमा आचार्य १०
७. उर्मिला कोइराला 'आँसु' ११
८. उर्मिला पन्त पाडेय १२
९. ओम क्षितिज १३
१०. कमल पौडेल १४
११. कमल 'सङ्घर्ष' १५
१२. किरात नाकारा १६
१३. कृष्ण अर्याल १२
१४. कृष्णप्रसाद बस्याल १७
१५. कृष्ण श्रेष्ठ १८
१६. केशु विरही १६
१७. गङ्गाकुमारी राई 'सुम्निमा' १९
१८. गङ्गा पौडेल २०
१९. गनिन्द्र विवश २१
२०. गोपालकृष्ण रिजाल २२
२१. गोपाल सञ्जेल २३
२२. गोवर्धन पूजा २२
२३. गोविन्द घिमिरे 'वेदमणि' २४
२४. गोविन्द 'समर्पण' २५
२५. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी' २६
२६. चन्द्रप्रसाद न्यौपाने २७
२७. छवि ज्ञवाली २८
२८. जे. सागर २९
२९. ज्ञानुवाकर पौडेल ३०
३०. डिल्लीराज अर्याल ३१
३१. तिलस्मी प्रभास ३२
३२. तुलसीनारायण चित्रकार ३३
३३. त्रिलोचन आचार्य ३४
३४. दिवाकर 'स्वप्नील' ३५
३५. दीर्घ क्षत्री 'दीप' ३६
३६. दीलिप 'दोषी' ३४
३७. दुर्गा 'वनवासी' ३७
३८. डा. धनपति कोइराला ३८
३९. धनराज गिरी ३९
४०. नन्दलाल आचार्य ३५
४१. नरेन्द्रराज पौडेल ४०
४२. नवराज पोखरेल 'पाखेली' ४१
४३. नारायण नेपाल ४२
४४. नीता केसी ४३
४५. पवन सङ्ग्रौला ४४
४६. पूर्ण मुनकर्मी ४५
४७. पूर्वेली गाउँले ४६
४८. प्रकाश बस्नेत ३०
४९. प्रकाशमणि दहाल ४७
५०. प्रज्ज्वल भट्टराई ४८
५१. प्रभा वराल ४९
५२. बद्री लामा ५०
५३. बविन 'जिज्ञासु' ४५
५४. बलराम पौडेल ५१
५५. बिनु भट्टराई ५२
५६. बूँद राना ५३
५७. भारती गौतम ५४
५८. भुवनहरि सिग्देल ५५
५९. मदन न्यौपाने 'दोषी' ५६
६०. मनोज ढुङ्गाना ५७
६१. मनोज भण्डारी ५८
६२. मानन्धर अभागी ५९
६३. मुकुन्द शर्मा चालिसे ६०
६४. मिलन समीर ६१
६५. मीनकुमार 'नवोदित' ६२
६६. मोहनमणि पोखरेल ६३
६७. मेनका पोखरेल आचार्य ६२
६८. रमेश शुभेच्छु ६४
६९. राजकुमार श्रेष्ठ ६५
७०. राजन पुडासैनी ६४

७१. राजु काश्यप ६६
७२. राजुप्रसाद भुसाल ६७
७३. राजेन्द्र तारकिणी ६८
७४. रामकुमार पण्डित क्षत्री ६९
७५. रामप्रसाद पन्त ७०
७६. रामेश्वरी पन्त ७१
७७. रुक्मागत काफ्ले ७२
७८. रुक्मिणी शर्मा ७३
७९. रुद्र ज्ञवाली ७४
८०. रेखा मानन्धर 'काली' ७५
८१. लक्ष्मीदत्त भट्ट ५८
८२. ललिता 'दोषी' ७६
८३. विक्रम नेपाली 'पवन' ७६
८४. विनयकुमार शर्मा नेपाल ७७
८५. विमला कार्की ७८
८६. विष्णु अभिषेक ७९
८७. विष्णु के. गौतम ८०
८८. विष्णुदीप सङ्कल्प ८१
८९. शारदा घिमिरे ८२
९०. शिशिर सुरेश ८३
९१. शेखर विकल्प ७९
९२. शोभा रिजाल ८४
९३. सतीश छेत्री ८५
९४. सन्तोष सुवेदी ८६
९५. समर चेम्जोङ्ग 'आभाष' ८७
९६. सुधीर ख्वबि ५
९७. सुन्दर भट्ट ८८
९८. सुमित्रा भट्टराई ८९
९९. सुरेन उप्रेती ९०
१००. सेलकर पाखिन ८८

गजलको सिद्धान्त शास्त्रीय परिचय -प्रा. राजेन्द्र सुवेदी ९१

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ४६, गजल अङ्क २, २०७२ कार्तिक-मङ्सिर

१. अच्युत घिमिरे ५
२. अथाहसागर तीर्थमान ६
३. असफल गौतम ७
४. इन्द्रकुमार श्रेष्ठ ८
५. इन्द्रकुमार श्रेष्ठ 'सरित्' ९
६. उपमा आचार्य १०
७. उर्मिला पन्त पाण्डेय ११
८. उर्मिला लामिछाने ११
९. एम सि सुमित १२
१०. कपिल अज्ञात १३
११. कल्पना आचार्य ओली १४
१२. कर्ण वि.क. १५
१३. कुमार काफ्ले १४
१४. कृष्ण पहारी १६
१५. कृष्ण प्रधान १७
१६. खगेन्द्र खोल्साघरे १८
१७. खिमानन्द पोखरेल १९
१८. गङ्गा कर्माचार्य पौडेल २०
१९. गोपाल सञ्जेल १६
२०. गोविन्द घिमिरे वेदमणि २१
२१. डा. घनश्याम न्यौपाने २२
२२. चन्द्रकान्त अधिकारी २३
२३. छवि ज्ञवाली २४
२४. जनक जङ्घार २५
२५. जनार्दन दाहाल २६
२६. जानकी तिमिल्सिना २७
२७. जेबी खत्री २८
२८. टङ्क विकल्प २९
२९. डिल्लीराम भण्डारी ३०
३०. तिलस्मी प्रभास २५

३१. त्रिलोचन आचार्य ३१
३२. दीर्घ क्षत्री 'दीप' ३२
३३. दिव्य गिरी ३३
३४. दुर्गा 'वनवासी' ३४
३५. धनराज गिरी ३५
३६. ध्रुवकुमार थापा ३६
३७. नन्दलाल आचार्य ३७
३८. नारायण नेपाल ३८
३९. निशा गौतम ३५
४०. नीता केसी ३९
४१. पुरु लम्साल ४०
४२. पुरुषोत्तम पौडेल ४१
४३. पूर्ण मुनकर्मी ४२
४४. पूर्णिमा आले ३७
४५. प्रकाश बस्नेत गफाडी ८
४६. प्रकाश भण्डारी ४३
४७. प्रकाशमणि दाहाल ४४
४८. प्रज्वल भट्टराई ४५
४९. प्रभा बराल ४६
५०. बलराम पौडेल ४७
५१. बुनू लामिछाने ४५
५२. महादेव अधिकारी ४८
५३. मिलन समीर ४९
५४. मुकुन्द शर्मा चालिसे ५०
५५. मोहनमणि पोखरेल ५१
५६. यमुना पराजुली अधिकारी ५२
५७. युवराज सुवेदी ५३
५८. राजु काश्यप ५४
५९. राजुप्रसाद भुसाल ५५
६०. रामकुमार पण्डित क्षत्री ५१
६१. रामविक्रम थापा ५६
६२. लक्ष्मी भट्ट ५०
६३. लक्ष्मी रिमाल ५७
६४ लीलाराज दाहाल ५८
६५ लेखनाथ काफ्ले ५९
६६. लेखप्रसाद निरौला ६०
६७. लोकेन्द्र बन्जारा ६१
६८. विद्या ढकाल ६२
६९. विनोदकुमार श्रेष्ठ ६३
७०. विनयकुमार शर्मा नेपाल ६४
७१. विपिन मर्म ६५
७१. विपुल सिजापति ६१
७३. विवश अतृप्त यात्री ६६
७४. विष्णुदीप सङ्कल्प ६७
७५. शम्भु अर्याल ६८
७६. शिव अधिकारी ६९
७७. शिव प्रणत ६८
७८. शुषमा मानन्धर ७०
७९. शेखर विकल्प ७१
८०. शोभा पन्थ ७२
८१. सङ्गीत आयाम ७३
८२. सङ्गीता आचार्य २०
८३. सञ्जीवनी गुरुङ ७४
८४. सुरेन उप्रेती ७५
८५. हरि थापा ७६

गजलको संरचनात्मक स्वरूप -डा. लेखप्रसाद निरौला ७७

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ५३, गजल अङ्क ३, २०७४ पुस-माघ

१. अखिल धमला ५
२. अन्जान यात्री ६
३. अमर त्यागी ७
४. अविनाश सापकोटा ८

५. आर्यन शर्मा ९
६. आवाज शर्मा 'मूर्ख' १०
७. उत्तमकृष्ण मजगैयाँ ११
८. कविराज पौडेल १२
९. काशिराम बजगाई १३
१०. केशवराज आमोदी १४
११. डा. कृष्णजङ्ग राणा १५
१२. कृष्ण भुसाल प्यासी १६
१३. कृष्णसिंह पेला १७
१४. क्षेत्र प्रेम मुखिया १८
१५. खनाल मेघनाथ बन्धु १९
१६. खुमबहादुर खड्का २०
१७. गणेशप्रसाद खतिवडा २१
१८. गोपाल अश्क २२
१९. गोर्खे साइँलो २३
२०. गोविन्दराज विनोदी २४
२१. डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी' २५
२२. जगत्‌बहादुर खड्का २६
२३. जनक रसिक २७
२४. जयदेव गोविन्द २८
२५. जीतेन्द्र रसिक २९
२६. जुनू छेत्री ३०
२७. टक गुरुङ ३१
२८. टीका खड्का 'राष्ट्रप्रेमी' ३२
२९. डिल्लीराज अर्याल ३३
३०. डोलिन 'चिन्तित' ३४
३१. तिलस्मी प्रभास ३५
३२. तिलाचन बस्याल ३६
३३. दिलु थापा मगर ३७
३४. दीप मिलन ३८
३५. दीपेन्द्र उपाध्याय ३९
३६. दीर्घ क्षेत्री दीप ४०
३७. धनराज गिरी ४१
३८. ध्रुवकुमार थापा ४२
३९. नारायण नेपाल ४३
४०. नारायण नेपाल ४४
४१. निश्चल आरम्भ ४५
४२. नुरज भट्टराई नदी ४६
४३. पर्वतराज घिमिरे ४७
४४. पोष्टराज चापागाईं ४८
४५. प्रकाश खनाल ४९
४६. प्रकृति प्रेमी ५०
४७. प्रदीपकुमार गणेश ५१
४८. डा. प्रदीप मैनाली 'स्वनाहम' ५२
४९. प्रभाती किरण ५३
५०. प्रमोद थापा ५४
५१. प्रेम खड्का ५५
५२. बिन्दा लामा 'तृष्णा' ५६
५३. बूँद राना ५७
५४. बोहरा भुवन ५८
५५. भक्तिप्रसाद पौडेल ५९
५६. भावना न्यौपाने भवानी ६०
५७. भुवनहरि सिग्देल ६१
५८. मनोज भण्डारी ६२
५९. मनोज मनसुन ६३
६०. महेन्द्र चापागाईं ६४
६१. मिङ्मा शेर्पा आगन्तुक ६५
६२. मेनका पोखरेल ६६
६३. मेन्जावीर चौधरी 'तखल्लुस' ६७
६४. रमेश रसिक पौडेल ६८
६५. रमेश शुभेच्छु ६९
६६. रमेश समर्थन ७०
६७. रन्जित बाबु ७१
६८. राज सुवेदी ७२
६९. प्रा. राजेन्द्र सुवेदी ७३
७०. राम कँडेल 'अधीश' ७४

७१. रेशम अधिकारी ७५
७२. रोहित पराई ७६
७३. लक्ष्मण भन्तना ७७
७४. लक्ष्मीदत्त भट्ट ७८
७५ लालकाजी श्रेष्ठ ७९
७६. लीलाराज दहाल ८०
७७. डा. लेखप्रसाद निरौला ८१
७८. लोकेश सङ्घात ८२
७९. वासुदेव काफ्ले ८३
८०. वासुदेव पाण्डेय ८४
८१. विजय योजित ८५
८२. विनयकुमार शर्मा नेपाल ८६
८३. विनोद परिवर्तित ८७
८४. विपिन मर्म ८८
८५. विष्णुदीप सङ्कल्प ८९
८६. शान्ति अधिकारी पोखरेल ९०
८७. शान्ति शर्मा ९१
८८. शारदा पौडेल ९२
८९. शिवराम खड्का ९३
९०. शुभ सन्ध्या ९४
९१. शेखर 'अस्तित्व' ९५
९२. सञ्जय घिमिरे ९६
९३. सन्तोषी लामिछाने ९७
९४. सन्देश ज्ञवाली ९८
९५. सरोज सर्वहारा ९९
९६. सानू पौडेल १००
९७. सिर्जना कार्की १०१
९८. सिर्जना शर्मा १०२
९९. सुमन अज्ञात १०३
१००. सुमित्रा अधिकारी 'सिरू' १०४
१०१. सुरज शर्मा १०५
१०२. सुशील गौतम १०६
१०३. सोम निरौला १०७
१०४. हुसैन खाँ १०८
१०५. होमशङ्कर बाँस्तोला १०९

गजलमा बहर र लचकताको निरुपण -डा. घनश्याम न्यौपाने १११

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ७३, गजल अङ्क ४, २०७८ वैशाख-ज्येष्ठ

१. अजीव अर्याल ५
२. अनुराधा शर्मा ६
३. अनु विज्ञाति ७
४. अमर त्यागी ८
५. आँचलकुमार शर्मा ९
६. उर्मिला कार्की १०
७. कमला महत ११
८. कलानिधि दाहाल १२
९. कविराज घिमिरे १३
१०. कुमार अविरल १४
११. कुमार दाहाल 'कुसुम' १५
१२. कुशलनाथ योगी १६
१३. केशवराज आमोदी १७
१४. गङ्गा आचार्य सापकोटा १८
१५. गोर्खे साइँलो १९
१६. गोविन्द विनोदी २०
१७. डा.घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी' २१
१८. चन्द्रप्रसाद न्यौपाने २२
१९. चिरञ्जीवी सिग्देल २३
२०. जनक रसिक २४
२१. जनार्दन दाहाल २५
२२. टक गुरुङ २६
२३. टीकाराम न्यौपाने 'प्रतीक' २७
२४. तोयानाथ सुवेदी २८
२५. तिलाचन बस्याल २९
२६. दिलु थापा मगर ३०

२७. दीप मिलन ३१
२८. दुर्गा क्षेत्री ३२
२९. दुर्गा थापा मगर ३३
३०. देवी पन्थी ३४
३१. धर्मिला कार्की ३५
३२. ध्रुवप्रसाद गजुरेल ३६
३३. नरेन्द्रराज पौडेल ३७
३४. नारायण खनाल ३८
३५. नारायण गैरे ३९
३६. नारायण नेपाल ४०
३७. निमा डि.सी ४१
३८. पुरुषोत्तम सिग्देल ४२
३९. पुष्कर अथक रेग्मी ४०
४०. पुष्प अधिकारी 'अञ्जलि' ४३
४१. पौडेल विमुन्स ४४
४२. प्रकाश पाण्डे ४५
४३. प्रताप अधिकारी ४६
४४. डा. प्रदिप मैनाली 'स्वनाहम्' ४७
४५. प्रियंवदा काफ्ले ४८
४६. बालकुमारी घिमिरे ४९
४७. बालकृष्ण लामिछाने ५०
४८. बूँद राना ५१
४९. भगवती दवाडी ५२
५०. भुवन निस्तेज ५३
५१. भूपि सरोवर ५४
५२. भूमिराज तिमिल्सिना 'पुनर्जन्म' ५५
५३. भोजराज घिमिरे ५६
५४. मञ्जु श्रेष्ठ ५७
५५. महादेव अधिकारी ५८
५६. महेन्द्रप्रसाद चापागाईं ५९
५७. मिलनकुमार ढुङ्गाना ६०
५८. मीरा ज्ञवाली ६१
५९. मेघनाथ 'बन्धु' ६२
६०. मोहन गौतम ६३
६१. यज्ञलाल सुवेदी ६४
६२. युसुफदिन मियाँ 'पाल्पाली' ६५
६३. राजेन्द्र 'घायल' ६६
६४. रामराजा तिमिल्सिना ६७
६५. राम्जि रानाभाट ६८
६६. लकाश पौडेल ७९
६७. लक्ष्मी उपाध्याय ७०
६८. लीलाराज दाहाल ७१
६९. वासु काफ्ले ७२
७०. विनयकुमार शर्मा नेपाल ७३
७१. विन्दा पराजुली बराल ७४
७२. विवश पौडेल ७५
७३. विष्णुदीप सङ्कल्प ७६
७४. विष्णु न्यौपाने ७७
७५. वीर मुन्तशिर 'तखल्लुस' ७८
७६. वेदप्रसाद रिजाल ७६
७७. शर्मिला तिमल्सिना ७९
७८. शान्ति अधिकारी पोखेल ८०
७९. सङ्गम सुधा ८१
८०. सत्यराज जोशी 'पङ्कज' ८२
८१. सीता शर्मा 'शीत' ८३
८२. सुनिता बराल ८४
८३. सुमन शर्मा ८५
८४. सिर्जना खनाल ८६
८५. सिर्जना सरोवर ८७
८६. स्पन्दन विनोद ८८
८७. हरि पराजुली ८९
८८. हरि रिजाल 'हरिप्रिया' ८७
८९. हरिशरण खतिवडा ९०
९०. हिमोढ पहाडी ९१
९१. हुसैन खाँ ६९

गजलमा बहर र लचकताको निरुपण -डा. घनश्याम न्यौपाने १११

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ९१, गजल अङ्क ५, २०८० वैशाख-ज्येष्ठ

१. अनुराग अरुण	५	३२. नवराज भट्ट	३६
२. अमर त्यागी	६	३३. नारायण नेपाल	३७
३. अम्बिका दाहाल	७	३४. पद्मा रिजाल	३८
४. अलख निरञ्जन लोहार	८	३५. पुष्पा नेपाल	३९
५. उत्तम विचार भेटुवाल	९	३६. पौडेल विमुन्स	४०
६. एकनारायण चापागाई	१०	३७. डा. प्रदीपकुमार मैनाली	४१
७. एलपी पराजुली	११	३८. प्रभा पोखरेल	४२
८. ऋषिराम पाण्डेय	१२	३९. प्रभात न्यौपाने	४३
९. कमल अर्याल	१३	४०. बालकुमारी घिमिरे	४४
१०. कलानिधि दाहाल	१४	४१. भगवती दवाडी	४५
११. कविराज घिमिरे	१५	४२. भुपाल अधिकारी	४६
१२. कुमार थापा 'उमेश'	१६	४३. भोजराज घिमिरे	४७
१३. कुशलनाथ योगी	१७	४४. मिरा ज्ञवाली	४८
१४. कृष्णप्रसाद गौतम	१८	४५. मिलनकुमार ढुङ्गाना	४९
१५. केशवप्रसाद ढकाल 'प्रीतबीज'	१९	४६. मोहन गौतम	५०
१६. केशवराज आमोदी	२०	४७. म्यामराज राई	५१
१७. केपी दंगाल 'गोकुल'	२१	४८. यज्ञलाल सुवेदी	५२
१८. गङ्गा आचार्य सापकोटा	२२	४९. रमेश प्रभात	५३
१९. गोविन्द सुवेदी	२३	५०. रमेश समर्थन	५४
२०. डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी'	२४	५१. रविराज खनाल	५५
२१. जानुका गुरागाई	२५	५२. राजेन्द्रकुमार बज्राचार्य	५६
२२. जीवन काश्यप	२६	५३. राजेशकुमार चौधरी	५७
२३. टक गुरुङ	२७	५४. रामशरण न्यौपाने	५८
२४. डिल्लीराज घिमिरे	२८	५५. रिदम महेन्द्र	५९
२५. तारा घिमिरे 'स्वेच्छा'	२९	५६. लीलाराज दाहाल	६०
२६. दीपिन सिजापति	३०	५७. वसन्त अनुभव	६१
२७. देवी पन्थी	३१	५८. वसन्ता बराल	६२
२८. धनराज गिरी	३२	५९. वासुदेव ठकुरी	६३
२९. धनसिंह गिरी	३३	६०. विनोद विम्बित	६४
३०. ध्रुवप्रसाद गजुरेल	३४	६१. विमला चन्द सानू	६५
३१. नवराज न्यौपाने 'मौन'	३५	६२. वीर मुन्तजिर	६६

६३. वेदप्रसाद रिजाल	६७	७२. सिर्जना खनाल	७६
६४. शर्मिला तिमल्सिना	६८	७३. सीता शर्मा 'शीत'	७७
६५. शान्ति अधिकारी	६९	७४. सीबी सुनार	७८
६६. शिव त्रिपाठी	७०	७५. सुधीर थापा	७९
६७. शिवप्रसाद काफ्ले	७१	७६. सुमन शर्मा	८०
६८. शीतल निश्चल	७२	७७. सृजना सरोवर	८१
६९. शोभा कडरिया कोइराला	७३	७८. स्पन्दन विनोद	८२
७०. श्याम माकजू	७४	७९. हरिप्रसाद पौडेल 'स्वर्णाशिखा'	८३
७१. सत्यराज जोशी	७५	८०. हृषीकेश बराल	८४

सैद्धान्तिक समालोचना : संस्कृत छन्द र अरबी बहरका साम्य सामर्थ्य

-डा. रमेश शुभेच्छु ८५

गीत विधा परिचय

भाव, विचार वा घटनाको सरल, सङ्क्षिप्त, आत्मगत, आख्यानहीन, गेयात्मक वा सङ्गीतात्मक एकान्विति भएको विशिष्ट लयात्मक साहित्यिक विधालाई नै गीत भनिन्छ । वक्ता विशेषको भाव वा विचारलाई आत्मपरक अनुभूतिका साथ वैयक्तिकतापूर्ण तरिकाले लयात्मक रूपमा प्रस्तुत गरिएको रचनाविशेषलाई पाठ्य गीत भनिन्छ भने स्वरसङ्गीतबद्ध गरी गाइएको वा गाउनका लागि रचिएको वा गाउन मिल्ने गरी सिर्जित रचनाविशेषलाई गेयगीत भनिन्छ ।

समसामयिक परिस्थिति र त्यसभित्रका बचाइका क्रममा आधुनिक गीतको पछिल्लो स्वरूप विषयगत विविधताका अनेक आयामबाट निर्मित देखिन्छ । यहाँ बहुदलीय व्यवस्थाको स्वागत गीतदेखि पार्टीगत समर्थनको भक्तिगीत हुँदै स्थायी मानवीय संचेतनाका समाज, संस्कृति, मानवता र ईश्वरसमेतका विषय आएका छन् भने प्रेमका विविध स्वरूपको व्यापक प्रयोग यस समयका गीतमा पाइन्छ । अतः नेपाली गीतमा प्रयुक्त कथ्य विषयको क्षेत्र यस समय प्रशस्त विस्तार भएको छ । पछिल्लो समयमा साहित्य जगत्मा बहुप्रचलित उत्तरआधुनिक संरचना गीतमा चाहिँ पप, र्‍याप र रिमिक्स संस्कृतिले भित्र्याएको देखिन्छ भने तिनलाई अग्रगति दिनमा युवा पुस्ताले सिर्जना गरेको ब्याण्ड संस्कृति सक्रिय रहेको छ ।

-गीता त्रिपाठी

गीत अङ्कको विवरण

वैजयन्ती पत्रिकामा कविता विधाको उपविधा गीतअन्तर्गत अङ्क-६९ र ९५ गरी जम्मा २ अङ्कहरूका रचनाकार र रचनाको शीर्षकका साथ साल/महिना तथा पृष्ठलाई विधागत क्रममा क्रमशः दिइएको छ ।

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ६९, गीत अङ्क १, २०७७ भाद्र-आश्विन

१. डा. अच्युत शर्मा ५
२. अमर निराकार राई ६
३. असफल गौतम ७
४. आत्माराम खरेल ८
५. इन्द्रकुमार श्रेष्ठ सरित् ९
६. इद्रिस सायल १०
७. इन्दिरा चापागाईं ११
८. डा.उत्तम खनाल १२
९. उपमा आचार्य १३
१०. डा. ऋषि बस्ताकोटी १४
११. एन. पि. भट्टराई १५
१२. कृष्ण प्रधान १६
१३. खगेन्द्र खोल्साघरे १७
१४. गणेश नेपाली १८
१५. गम बयम्बु मगर १९
१६. गीता शर्मा २०
१७. चूडामणि नेपाल २१
१८. छवि ज्ञवाली २२
१९. जनकराज अधिकारी २३
२०. जनक वाग्ले २४
२१. जनार्दन दाहाल २५
२२. जेबी खत्री २६
२३. तिलस्मी प्रभास २७
२४. दुर्गा वनवासी २८
२५. देवेन्द्र अर्याल 'आँसु' २८
२६. नन्दलाल आचार्य ३०
२७. नारायण नेपाल ३१
२८. नारायणप्रसाद न्यौपाने ३२
२९. पुण्य कार्की ३३
३०. पुरुषोत्तम सिग्देल ३४
३१. प्रकाश खड्का 'अभियान' ३५
३२. प्रकाशमणि दहाल ३६
३३. प्रदीप नेपाल ३७
३४. प्रेमनारायण भुसाल ३८
३५. बाबुराम श्रेष्ठ 'यात्री' ३९
३६. बालकृष्ण भट्टराई ४०
३७. बोधराज पौडेल ४१
३८. भावकेशर बराल ४२
३९. मधुर भट्टराई ४३
४०. महेशप्रसाद रिजाल ४४
४१. महादेव अधिकारी ४५
४२. यमराज तिमिल्सिना ४६
४३. यादव भट्टराई ४७
४४. राकेश कार्की ४८
४५. रामकुमार पण्डित 'क्षत्री' ४९
४६. रामप्रसाद ज्ञवाली ५०
४७. रामप्रसाद पन्त ५१
४८. रामसुन्दर देउजा ५२
४९. रामहरि पौड्याल ५३
५०. रासा ५४
५१. लक्ष्मी जोशी 'श्रेष्ठ' ५५
५२. विनयकुमार शर्मा नेपाल ५६
५३. विनोद नेपाल ५७
५४ विष्णुप्रसाद आचार्य ५८
५५. शिखर दुलाल ५९
५६. शेखरकुमार श्रेष्ठ ६०
५७. सरस्वती ढुङ्गाना ६१
५८. सुमन श्रापित ६२
५९. सुरेश काफ्ले 'विदारक ६३
६०. सुवाश जमरकट्टेल ६४
६१. स्पन्दन विनोद ६५
६२. हरि कट्टेल ६६
६३. हरिशरण ढुङ्गाना ६७

सैद्धान्तिक समालोचना : गीतको सैद्धान्तिक स्वरूप -ज्ञानु अधिकारी ६९

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ९५, गीत अङ्क २, २०८१ पुस-माघ

१. अनाम उपेक्षित	५
२. डा. अमर कार्की	६
३. अमर त्यागी	७
४. डा. अम्बिका अर्याल	८
५. आत्माराम खरेल	९
६. आनन्द पौड्याल	१०
७. इन्द्रकुमार श्रेष्ठ सरित्	११
८. इन्दिरा चापागाईं	१२
९. उत्तम विचार	१३
१०. कलानिधि दाहाल	१४
११. केपी दंगाल 'गोकुल'	१५
१२. खगेन्द्र खाल्साघरे	७
१३. गणेश नेपाली	१६
१४. गोविन्द नेपाल	१७
१५. चिरञ्जीवी दाहाल	१८
१६. चूडामणि नेपाल 'अकिञ्चन'	१९
१७. जनक वाग्ले	१९
१८. जेबी खत्री	२०
१९. तारा घिमिरे 'स्वेच्छा'	२१
२०. तीर्थराज भट्ट	२२
२१. दिव्य गिरी	२३
२२. दीपक कुइँकेल	४१
२३. डा. देवी पन्थी	१०
२४. नन्दलाल आचार्य	२४
२५. नवराज रिजाल	२५
२६. नवशिला	२६
२७. नारायण खनाल 'नीलम'	२७
२८. नारायण नेपाल	२८
२९. नारायणप्रसाद न्यौपाने	२९
३०. निर्मला कोइराला	३०
३१. पञ्च विस्मृत	३१
३२. पुष्कर अथक रेग्मी	३२
३३. प्रमोद नेपाल	३३
३४. प्रीति आत्रेय ज्ञवाली	३२
३५. बाबुराम न्यौपाने	३४
३६. बी.पी. सेढाई	३५
३७. भानुभक्त वशिष्ठ	३६
३८. मधुर भट्टराई	३७
३९. महादेव अधिकारी	३८
४०. मातृका आचार्य	३९
४१. मुरारीराज मिश्र	३३
४२. डा. मेघराज ढकाल	४०
४३. म्यामराज राई	४१
४४. यम रेग्मी	४२
४५. रञ्जुश्री पराजुली	४३
४६. रत्न प्रजापति	४४
४७. रमेश प्रभात	४५
४८. राजकुमार पन्थाक	४६
४९. राजेन्द्रकुमार आचार्य	४७
५०. राजेन्द्र श्रेष्ठ	४८
५१. रामकुमार पण्डित	४९
५२. रामशरण न्यौपाने	५०
५३. रासा	५१
५४. लक्ष्मण थापा	५२
५५. ललिता 'दोषी'	५३
५६. लीलाराज दाहाल	५१
५७. वन्दना दाहाल 'सामना'	५४
५८. वसन्त अनुभव	६२
५९. विकल त्यागी	५५
६०. विनयकुमार शर्मा नेपाल	५६
६१. विनिता वाग्ले	५७
६२. विनोद नेपाल	५८
६३. विपिन अगस्ति	५३
६४. विवेक शर्मा गौतम	५९

६५. डा. विश्वदीप अधिकारी	६०	७१. सुनिता निरौला पौडेल	६४
६६. शिव त्रिपाठी	६१	७२. सुनील पुरी	६१
६७. शुक्रराज कुँवर	६२	७३. सुमी लोहनी	६५
६८. डा. श्यामप्रसाद न्यौपाने	५८	७४. हरि थापा	६३
६९. सन्तोष श्रेष्ठ	६३	७५. हरिभक्त सिग्देल 'महेश'	६६
७०. सानुराजा श्रेष्ठ 'अन्जान'	६०	७६. डा. हेमन्त खतिवडा	४२

सैद्धान्तिक समालोचना : समसामयिक आधुनिक नेपाली गीतको प्रवृत्तिगत विश्लेषण
-गीता त्रिपाठी ६७

हाइकु विधा परिचय

वैदिक साहित्यमा द्विपदा, त्रिपदा, चतुष्पदा आदि अनेक छन्दहरूको उल्लेख भएझैं हाइकुलाई त्रिपदी साहित्य मान्न सकिन्छ। सम्भवतः हरेक पदले समेट्ने भाव वा विषयगत गाम्भीर्य र पदगत विश्रामले दिने सन्तुष्टिलाई ध्यानमा राखी त्रिपदी हाइकुको संरचना भएको हुन सक्छ किनभने हाइकुका हरेक पदका लागि निश्चित विषय र संरचनात्मक ढाँचा निर्धारण गरिएका छन्। जापानी तथा कोरियाली कविताका विविध स्वरूपहरूमध्येबाट त्रिपदीकै रूपमा हाइकुलाई निर्धारण गरिनुले पनि यस्तो विषयलाई पुष्टि गर्न सक्छ। बासोले निर्धारण गरिसकेपछिको अवस्थालाई मात्र ध्यान दिने हो भने पनि हाइकुका तीन पदहरूमध्ये पहिलोमा विषयको उठान, दोस्रोमा विषयको विस्तार र तेस्रोमा विषयको प्रभावकारी समाधान नै अपेक्षा गरिएको पाइन्छ। त्यस्तै प्रकृतिलाई सम्बोधन गर्ने प्रयोजनका लागि यिनमा जहाँ भए पनि किगो अर्थात् ऋतुसूचक शब्दको अनिवार्यता दर्साइएको छ।

-डा. लेखप्रसाद निरौला

हाइकु अङ्कको विवरण

वैजयन्ती पत्रिकामा कविता विधाको उपविधा हाइकुअन्तर्गत अङ्क ८० र ९७ गरी जम्मा २ अङ्कहरूका रचनाकार र रचनाको शीर्षकका साथ साल/महिना तथा पृष्ठलाई विधागत क्रममा क्रमशः दिइएको छ।

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ८०, हाइकु अङ्क १, २०७९ असार-साउन

१. अनुग्रह राना मगर 'पुष्प'	५	५. इन्दु पन्त	९
२. अरुणबहादुर खत्री 'नदी'	६	६. एलपी पराजुली	१०
३. आनन्द पौड्याल	७	७. कर्णदयाल 'सोराडी'	११
४. आर्त अकुलीन	८	८. कलानिधि दाहाल	१२

९. किशन पौडेल १३
१०. कृष्ण बजगाईं १४
११. कृष्ण बाउसे १५
१२. खियामा राई १६
१३. गङ्गा आचार्य सापकोटा १७
१४. गणेश नेपाली १८
१५. डा. घनश्याम परिश्रमी १९
१६. चूडामणि नेपाल 'अकिञ्चन' २०
१७. ठाकुर शर्मा भण्डारी २१
१८. तिलस्मी प्रभास २२
१९. दिव्य गिरी २३
२०. देवराज कार्की 'मिलन' २४
२१. नन्दलाल आचार्य २५
२२. नर पल्लव २६
२३. नारायणकैलाश सिग्देल २७
२४. नारायण खनाल २८
२५. निर्मलरमण पराजुली २९
२६. नेत्रबहादुर श्रेष्ठ ३०
२७. पूर्णराम मुनंकर्मी ३१
२८. प्रमोद स्नेही ३२
२९. प्रीति आत्रेय ज्ञवाली ३३
३०. बाबुराम पोखरेल ३४
३१. भुवन शिवाकोटी 'चौघरे' ३५
३२. मञ्जु काँचुली ३६
३३. मधुसूदनप्रसाद घिमिरे ३७
३४. मुकुन्द शर्मा चालिसे ३८
३५. मुरारीराज मिश्र ३९
३६. म्यामराज राई ४०
३७. रमेश भट्टराई 'सहृदयी' ४१
३८. रमेश प्रभात ४२
३९. रमेश समर्थन ४३
४०. राजेन्द्र पहाडी ४४
४१. राजेन्द्र प्रधान 'पासा' ४५
४२. रामचन्द्र भट्टराई ४६
४३. रासा ४७
४४. लक्ष्मण थापा ४८
४५. डा. लेखप्रसाद निरौला ४९
४६. वसन्त अनुभव ५०
४७. वासुदेव ठकुरी ५१
४८. विनयकुमार शर्मा नेपाल ५२
४९. विनीत ठाकुर ५३
५०. विनोद नेपाल ५४
५१. विष्णु दाहाल ५५
५२. शर्मिला खड्का दाहाल ५६
५३ शर्मिला तिमल्सिना ५७
५४. शान्ति अधिकारी पोखेल ५८
५५. श्यामप्रसाद न्यौपाने ५९
५६. श्याम माकजु ६०
५७. श्रीकृष्ण शर्मा ६१
५८. श्रीराम स्वधर्म ६२
५९. सुनील पुरी ६३
६०. हरिशरण ढुङ्गाना ६४
६१. हंसा कुर्मी ६५

सैद्धान्तिक समालोचना : हाइकु लेखन : सङ्क्षिप्त अवलोकन
-डा. लेखप्रसाद निरौला ६६

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ९७, हाइकु अङ्क २, २०८२ वैशाख-ज्येष्ठ

१. अमर त्यागी ५
२. अरुणकुमार भुजेल ६
३. अरुण नदी खत्री ७
४. आनन्द पौड्याल ८

५. आत्माराम खरेल ९
६. इन्द्रकुमार विकल्प १०
७. उत्तम विचार ११
८. कृष्ण बजगाईं १२
९. गणेश नेपाली १३
१०. गणेश शर्मा पौडेल 'चन्दन' १४
११. डा. घनश्याम परिश्रमी १५
१२. चन्द्रकान्त अधिकारी १६
१३. चिरञ्जीवी दाहाल १७
१४. चिरञ्जिवी देवकोटा १८
१५. चूडामणि नेपाल 'अकिञ्चन' १९
१६. छवि ज्ञवाली २०
१७. तारा घिमिरे 'स्वेच्छा' २१
१८. दिव्य गिरी २२
१९. नारायण खनाल 'नीलम' २३
२०. नारायण नेपाल २४
२१. निशेष आङदम्बे २५
२२. नेत्रबहादुर श्रेष्ठ २६
२३. प्रमोद नेपाल २७
२४. प्रीति आत्रेय ज्ञवाली २८
२५. बद्रीप्रसाद ढकाल २९
२६. बाबुराम न्यौपाने 'उत्स' ३०
२७. बी.पी. सेढाईं ३१
२८. मन्दा पौडेल ३२
२९. मुरारीराज मिश्र ३३
३०. म्यामराज राई ३४
३१. राजेशकुमार चौधरी 'जिज्ञासु' ३५
३२. रामशरण न्यौपाने ३६
३३. रामसुन्दर देउजा ३७
३४. रासा ३८
३५. लक्ष्मण थापा ३९
३६. ललिता 'दोषी' ४०
३७. लीलाराज दाहाल ४१
३८. लोकनाथ पुडासैनी ४२
३९. वन्दना सहाय ४३
४०. वसन्त अनुभव ४४
४१. वसन्तराज अज्ञात ४५
४२. विकल त्यागी ४६
४३. विनयकुमार शर्मा नेपाल ४७
४४. विनीत ठाकुर ४८
४५. विनोद नेपाल ४९
४६. विमल गिरी ५०
४७. विमल बि.सी. ५१
४८. विवेक शर्मा गौतम ५२
४९. विश्वजित गुप्ता 'विशाल' ५३
५०. शान्ति अधिकारी पोखेल ५४
५१. डा. श्यामप्रसाद न्यौपाने ५५
५२. सञ्जय मिश्र ५६
५३. सागर 'मणि' थापा ५७
५४. सुधा बाँस्कोटा ढकाल ५८
५५. सुमी लोहनी ५९
५६. हरि कट्टेल ६०
५७. हंसा कुर्मी ६१

अन्तर्वार्ता/स्ववार्ता विधा परिचय

अन्तर्वार्ता दुई वा दुईभन्दा बढी व्यक्तिहरूका बीच हुने प्रश्नोत्तर हो भने स्वअन्तर्वार्ता वा स्ववार्ता एकै व्यक्तिभित्रका दुई व्यक्तित्व, जिज्ञासु र जिज्ञासाहरूको समाधानकर्ता व्यक्तित्व बीच हुने प्रश्नोत्तर या कुराकानी हो । विशेष गरी कुनै विषय, सन्दर्भ वा घटनाप्रेरित हुँदा मानिस मौनतामा पनि अन्तरसंवाद गरिरहन्छ । आफैले आफैसित मनोवाद गर्ने, प्रश्न राख्ने, तर्क गर्ने, उत्तर दिने, प्रतिप्रश्न राख्ने र प्रतिउत्तर पनि दिँदै जाने क्रममा

बढ्दै जाने तर्कवितर्क, प्रश्नोत्तर र मनोविमर्शका उतारचढाव पार गर्दै अनेक थरी जिज्ञासाहरूको समाधानसम्म स्वयम् पुग्न सक्छ। आफ्नै विविध दृष्टिकोणबाट आफैमा उठ्न सक्ने असङ्ख्य जिज्ञासाहरूको अन्तर्क्रिया गराएर स्वयम् कुनै विषयको निष्कर्ष भेट्न समर्थ हुन्छ। यस्तो प्रक्रिया प्रायः व्यक्ति एकान्तमा हुँदा मात्र सम्भव हुने अनुमान गर्न सकिए पनि कहिलेकाहीँ स्ववार्ताकार समूहमै रहँदा पनि स्ववार्तामा सङ्लग्न रहन सक्छ। अन्य व्यक्तिहरूसँग रहँदा मात्र होइन, उनीहरूसँगै कुराकानीमा व्यस्त हुँदाहुँदै पनि कसैले चाल नपाउने गरी स्ववार्ता वा स्वअन्तर्वातामा रमाइरहेको हुन सक्छ। बाहिर चलिरहेको तात्कालिक वार्ताकै प्रतिक्रिया होस् वा अन्य केही प्रसङ्गबारे पनि छलफल गर्न सक्छ। क्रिया प्रतिक्रिया दिन वा प्रश्नोत्तर गर्दै स्वअन्तर्वार्तामा सक्रिय रहन सक्छ। यसप्रकार परिआएको समयमा बाहिर, भित्रका दुवै थरी अन्तर्वार्ता गर्न सक्नु वा बाहिरी व्यस्तताको सरोकार नराखी प्रस्तुत हुन सक्नु स्वअन्तर्वाताकारको विशेष शक्ति हो। अन्तर्वाताले ओगट्ने निश्चित विषय, प्रसङ्ग, व्यक्ति, स्थान, समयसीमा वा परिवेश-परिस्थितिका सामु स्वर्वाताले समेट्ने विषय, सन्दर्भ, परिवेश-परिस्थिति अनि समयसीमा निकै सरल, सहज र सूक्ष्म अनि स्वाभाविक र व्यापक अवस्था पनि हो भन्न सहजै सकिन्छ।

बुनू लामिछाने

अन्तवार्ता/स्ववार्ता अङ्कको विवरण

वैजयन्ती पत्रिकामा निबन्ध विधाको उपविधा अन्तवार्ता/स्ववार्ताअन्तर्गत अङ्क-८३ र ९६ गरी जम्मा २ अङ्कहरूका रचनाकार र रचनाको शीर्षकका साथ साल/महिना तथा पृष्ठलाई विधागत क्रममा क्रमशः दिइएको छ।

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ८३, अन्तर्वार्ता अङ्क १, २०७९ पुस-माघ

१. निबन्धकार आत्माराम खरेलसँग स्वअन्तर्वार्ता ५
२. आख्यानकार श्रीगीता केशरीसँग रामकुमार पण्डित क्षत्रीको प्रश्न ९
३. समालोचक प्रा. गोपीकृष्ण शर्मासँग डा. विश्वदीप अधिकारीको कुराकानी १३
४. साहित्यकार डा. गोविन्द सिंह रावतसँग सुरेन उप्रेतीको जिज्ञासा २२
५. कवि बालकृष्ण भट्टराईसँग यादव भट्टराईको जिज्ञासा २८
६. कवि भुवनहरि सिग्देलसँग तिलस्मी प्रभासको प्रश्न ३१
७. समालोचक प्रा.डा. यादवप्रकाश लामिछानेसँग उत्तमकृष्ण मजगैयाँको कुराकानी ३७
८. नियात्राकार रामप्रसाद पन्तसँग कमल ज्ञवालीको भलाकुसारी ४९
९. समालोचक प्रा.डा. लक्ष्मणप्रसाद गौतमसँग डा. ज्ञानु अधिकारीको जिज्ञासा ५५
१०. आख्यानकार सुलोचना मानन्धर धितालसँग हंसा कुर्मीको कुराकानी ६२

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ९६, स्वर्वार्ता अङ्क २, २०८१ फागुन-चैत्र

१. पाउनु र गुमाउनु आत्माराम खरेल ५

२. मनोविनोद	इन्दिरा चापागाईं	९
३. आफ्नै कृतिमा स्व	उत्तमकृष्ण मजगैयाँ	१२
४. मभित्रको म	कलानिधि दाहाल	१८
५. आफैसँग तीन प्रश्न	डा. घनश्याम 'परिश्रमी'	२९
६. स्वअलाप	ज्योति अधिकारी	३५
७. आफूलाई खूब ठूलो साहित्यकार...	धीरकुमार श्रेष्ठ	४१
८. मन कल्पनामा डुबिरहन्छ...	नवराज रिजाल	४५
९. चेतन मनको प्रतिध्वनि	बाबुराम न्यौपाने 'उत्स'	५२
१०. स्वसंवाद	डा. मधसूदन लामिछाने	५४
११. नलेखेको भए के गर्थें होला	रामकुमार पण्डित	६१
१२. खोलाको गीत डाँडाले सुन्दैन	रामविक्रम थापा	६५
१३. स्ववार्ताको शैली	विनयकुमार शर्मा नेपाल	६७
१४. लेख्दैमा कोही साहित्यकार हुँदैन	विनोद नेपाल	७२
१५. किन जन्मिइयो होला ?	विश्वदीप अधिकारी	७६
१६. म किन जन्मेछु ?	सागर 'मणि' थापा	८२
१७. म र मेरो अनुभूति	हरिभक्त सिग्देल	९०
१८. जीवन सुन्दर छ, अभ्र सुन्दर....	हंसा कुर्मी	९५

सैद्धान्तिक समालोचना : स्ववार्ता : आरम्भ, इतिहास र स्वैरकल्पना -बुनू लामिछाने ९९

चारु विधा परिचय

चारु संस्कृत शब्द हो। यसको अर्थ सुन्दर या मनोहर हुन्छ। चारु उभयलिङ्ग शब्द हो भने गजल स्त्रीलिङ्ग शब्द हो। गजल (गंजअल) को अर्थ नारीसँग प्रणयका कुरा हुन्छ भने चारुको प्रयोगात्मक अर्थ पुरुषसँग प्रणय, सहमति र विमतिका कुरा हुन्छ। यहाँ फराकिलो अर्थमा बेबहरका गजललाई चारु नामले परिभाषित गरिएको छ। गजलको स्वाद र फर्म्याटमा रचिएका या बेबहर लेखिएका या बहरमा लेख्ने प्रयास गरिएका तर बहर या गजलको विषयवस्तु नमिलेका, बहरमा चमत्कारी शेर बन्न नसकेका या गजल बन्न नसकेका तर गहन भाव बोकेका रचनालाई सजिलोका लागि चारु भनिने छ। बहरलाई छोडेर छन्दमा लेखिएका रचना पनि चारु हुन्।

बहर शब्दको उच्चारणको आधारमा र छन्द अक्षरको आधारमा निर्धारित हुन्छ। जस्तैः 'असल' बहरमा अ-सल (१२) हो भने छन्दमा अ- स- ल (१११) हो। यसबाहेक बहरमा मात्रा मिलावट, मात्रा चढावट, मात्रा गिरावटका नियम पनि छन्। बहर गजलमा अनिवार्य छ तर चारुमा अनिवार्य छैन।

-डा. देवी पन्थी

वैजयन्ती पत्रिकामा कविता विधाको उपविधा चारु कविता अन्तर्गत अङ्क-९४ मा १ अङ्कका रचनाकार र रचनाको शीर्षकका साथ साल⁄महिना तथा पृष्ठलाई विधागत क्रममा क्रमशः दिइएको छ ।

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ९४, चारु अङ्क १, २०८१ कार्तिक-मङ्सिर

१. अच्युत घिमिरे	५	३०. छत्रपति दाहाल	३१
२. अनिता कार्की	६	३१. जनार्दन अधिकारी 'धड्कन'	३२
३. अनिता भण्डारी	६	३२. जानुका गुरागाईं	३३
४. अन्जना न्यौपाने	७	३३. टङ्कचन्द ठकुरी	३४
५. अमृता रामदाम	८	३४. डा. ठाकुरमोहन श्रेष्ठ	३५
६. अम्बरब. बि.क. 'अभागी'	९	३५. डिल्लीराज घिमिरे	३६
७. अम्बिका अधिकारी	१०	३६. डिल्लीराज भुसाल 'राजेन्द्र'	३४
८. अम्बिका खरेल उप्रेती	११	३७. तारा घिमिरे 'स्वेच्छा'	३७
९. अरुणकुमार भुजेल	१२	३८. ताराप्रसाद चापागाईं	३८
१०. आर्त अकुलीन	१३	३९. ताराबहादुर बुढाथोकी	३२
११. इन्दिरा रेग्मी	१४	४०. तिलक 'गाउँले'	३६
१२. ईश्वर साउद 'भिक्षु'	१५	४१. तेजप्रसाद खनाल	३९
१३. उत्तम विचार	१६	४२. दिपक गजमेर	४०
१४. एस. बि. मौनयात्री	१७	४३. दिपक पनेरू	३८
१५. ऋषि तिवारी	१३	४४. दीपक गोस्वामी 'चिराग'	४१
१६. ऋषिराम भुसाल	१८	४५. दीपा तिम्सिना पौडेल	४२
१७. कलानिधि दाहाल	१९	४६. दुर्गाप्रसाद सिग्देल	४३
१८. कल्पना मरासिनी	२०	४७. डा. देवी पन्थी	४४
१९. काजल न्यौपाने	२१	४८. नदी भट्टराई	४५
२०. कुमार श्रेष्ठ	२२	४९. नवराज न्यौपाने 'मौन'	४६
२१. केपी दंगाल 'गोकुल'	२३	५०. नवराज भट्ट	४७
२२. केसर बोहरा 'सङ्घर्ष'	२४	५१. नवशिला	४८
२३. खडक आर सि मिलन	२५	५२. नागेन्द्रप्रसाद यादव	४७
२४. गङ्गा आचार्य सापकोटा	२६	५३. डा. नारायण निरौला	४९
२५. गणेश पौडेल	२७	५४. निरु गौतम	४८
२६. गीता बजगाईं	२८	५५. निर्मला सुवेदी	५०
२७. घनश्याम पौडेल	२९	५६. नीता गुरुङ	५१
२८. डा. घनश्याम न्यौपाने	३०	५७. पद्मावती देवी ढुङ्गाना	५२
२९. चूडा निर्भीक	२८	५८. पवनकुमार बुढाथोकी	५३

५९. पशपति राई ५४
६०. पुरुषोत्तम उपाध्याय दाहाल ५५
६१. पृथक प्रकृति ५६
६२. प्रकृतिकुमारी शर्मा ५७
६३. प्रकृति राई ५८
६४. प्रभा पोखरेल ५९
६५. प्रेम थापा 'मन' ६०
६६. बाबुराम पाण्डे ६१
६७. बालकुमारी घिमिरे ६२
६८. बैकुण्ठ बजगाई ६३
६९. भगवती दवाडी ५७
७०. भवानी पोखरेल ६४
७१. भानु पोखरेल ६५
७२. भीमसेन लिम्बु ६३
७३. भूपाल अधिकारी ६६
७४. भोलामान बर्देवा ५१
७५. मन्दा पौडेल ६७
७६. मन्दिरा सेढाई ६८
७७. मातृका आचार्य ६९
७८. मार्सेली महेश ७०
७९. मिथिला अधिकारी ७१
८०. मीरा ज्ञवाली 'आस्था' ७२
८१. मुरारीराज मिश्र ७३
८२. मेघनाथ 'बन्धु' ७३
८३. मोहन आचार्य 'जलद' ७४
८४. रमा खतिवडा ७५
८५. रत्ना पुन ७६
८६. रवि श्रेष्ठ ७७
८७. रसज्ञ छहरा ७८
८८. राजेशकुमार चौधरी ७९
८९. रामप्रसाद पुरी ८०
९०. रामशरण न्यौपाने ८१
९१. रीता खनाल ८२
९२. रिना सापकोटा खनाल ८३
९३. रेखा उपाध्याय ८४
९४. लक्ष्मण देउवा ८५
९५. लक्ष्मीप्रसाद मिश्र ८६
९६. ललिता गिरी ८७
९७. वसन्त अनुभव ८८
९८. वासुदेव ठकुरी ८८
९९. विवश पारदर्शी ८९
१००. वेदप्रसाद रिजाल ९०
१०१. वेदु न्यौपाने ८७
१०२. शरद प्रधानाङ्ग ९१
१०३. शान्ता पौडेल भट्टराई ९२
१०४. शान्ति न्यौपाने ९३
१०५. शारदा भण्डारी काफ्ले ९४
१०६. शोभा आचार्य गौतम ९०
१०७. श्रीकृष्ण धामी ९५
१०८. श्रीकृष्ण शर्मा ९६
१०९. सङ्गीता खरेल ९७
११०. सञ्जना शर्मा ९८
१११. समिता पौडेल न्यौपाने ९९
११२. सविता के.सी. ९४
११३. सायुसुसन राई १००
११४. सावित्री अधिकारी १०१
११५. सावित्री प्याकुरेल १०२
११६. सुजाता राई १०३
११७. सुनिता बराल १०४
११८. सुरेशचन्द्र घिमिरे १०५
११९. सीताराम घिमिरे १०६
१२०. सीता शर्मा पन्थी १०७
१२१. सोमनाथ लुइटेल १०८
१२२. स्पन्दन विनोद १०९
१२३. होम सुवेदी ११०

सैद्धान्तिक समालोचना : चारु र गजलमा रहेका विशेष भिन्नता -डा. देवी पन्थी १११

अङ्क १०० (शताङ्क) परिचय

वैजयन्तीले नेपाली साहित्यको विधागत अभिवृद्धिका लागि आरम्भ गरेको वैजयन्ती दुई महिने साहित्यिक पत्रिकाले यतिखेर शताङ्क निकालेको छ। यहाँसम्मको यात्रामा नेपाली साहित्यको पाँच विधाअन्तर्गत कविताका ७, आख्यानका ३, नाटक/एकाङ्कीका २, निबन्धका ९ र समीक्षाका १ उपविधाका अङ्कहरू प्रकाशन गरिसकेको छ।

कविता

छन्दकविता अङ्क	**६५-९७**
गद्यकविता अङ्क	**१०४-१२२**
मुक्तक अङ्क	**१४७-१५४**
गजल अङ्क	**१५४-१६२**
गीत अङ्क	**१६२-१६५**
हाइकु अङ्क	**१६५-१६७**
चारु अङ्क	**१६९-१७१**

आख्यान

कथा अङ्क	**५८-६४**
लघुकथा अङ्क	**१२८-१४४**
लघुउपन्यास अङ्क	**१४६-१४७**

नाटक/एकाङ्की

नाटक/एकाङ्की अङ्क	**१४४-१४६**

निबन्ध

संस्मरण अङ्क	**४९-५५**
राष्ट्रिय व्यक्तित्व अङ्क	**५५-५७**
स्वदेशयात्रा अङ्क	**९७-१००**
चाडपर्व/संस्कृति अङ्क	**१००-१०२**
विदेशयात्रा अङ्क	**१०२-१०४**
निबन्ध अङ्क	**१२२-१२८**
अन्तर्वार्ता/स्ववार्ता	**१६७-१६९**

समीक्षा

समीक्षा अङ्क	**४३-४९**

**

चौथो परिच्छेद

विस्मरणको स्मरण : शब्दार्थ र वैजयन्ती

विनयकुमार शर्मा नेपाल

सोह्र सत्रको केटौले बेलामा आफ्ना विचार पोख्ने माध्यम मैले कथा, कविता, गीत र समीक्षा देखें । ०३५ तिरै केही रचनाहरू 'शौन' उपनामले गो.प, गरिमा र मधुपर्कमा छापिए पनि कतै लेख, पुस्तक छापिद्यौ नभन्ने सङ्कोची बानीका कारण नेपाली साहित्यमा आफूले गर्नुपर्ने ठानिएको काम गर्न भने सकिएन । पिताजीले ०२७-०३१ मा निकालेको 'जयन्ती'को काम कारबाही आफू सानै छँदा देखेको कुरा हुनाले सम्झनाजस्तो मात्र थियो तर एउटा स्तरीय विधागत साहित्यिक पत्रिका निकाल्नुपर्छ भन्ने सोच कता-कता बसेको थियो र ०३६ सालमा मित्र ईश्वरी चापागाईले 'मैले 'डाँडावारि' नामको पत्रिका दर्ता गरेको छु, केही गरौं न त' भनेपछि जोश चलिहाले । उहाँले सबै जिम्मा दिएकाले समीक्षाअङ्क र व्यङ्ग्य कविता अङ्क गरी दुई अङ्क निकालियो तर भावनाले मात्र कहाँ हुँदो रहेछ र ? न आफ्नो कुनै स्रोत, न विज्ञापन ! त्यो त्यसै बन्द भो ।

त्यसपछि दश वर्ष विभिन्न संस्थामा काम गर्दा पूर्ण जागिरे पो भइएछ । जागिरले मान्छेलाई टिप्पणी-आदेशमा सीमित पारेर सिर्जना खाँदो पो रहेछ । न मादल बजाउन जान्नु छ, न बाँसुरी बजाउन जान्नु छ, न चित्र कोर्न जान्नु छ, न कविता लेख्न जान्नु छ, न नाच्न जान्नु छ, न गाउन जान्नु छ, न मीठो बोलेर बालबच्चाहरूसँग उफ्रन जान्नु छ । केही नजानेको जागिरे सबै जानेको दाबी चाहिँ गर्दछ र रिटायर भएको दिनदेखि खाइपाइ आएको पनि आधा, हिजो काम बनाउन नमस्ते ठोक्नेहरू पनि टाढा, अनि त के नबौलाओस् र जागिरे ! आधाआधी मान्छे त जागिर सकिएकै दिन मर्दा पो रहेछन् । जोसँग केही सीप छन् तिनीहरू भने सँधै व्यस्त भएर लामो आयु पो बाँच्दा रहेछन् त । जान्दाजान्दै पनि जाबो एउटा पत्रिका निकाल्ने धोको पूरा गर्न सकिएन, भनौं सम्झिएन ।

०४४ सालदेखि म पुस्तक छाप्ने र बेच्ने पेशामा लागें तर यो व्यापार पनि अपार कै हुँदो रहेछ । पैसा... पैसा र पैसा ! यसको धूनमा लेख्ने पढ्ने सिर्जना पनि उनान्सयको फेरोजस्तै हुँदो रहेछ । कहाँ लेख्नु कहाँ छाप्नु ? बरु पहिले लेखेका पाण्डुलिपिहरूमा पनि धमिरा पो लागेछन् । अचानक एक दिन एउटा घटनाले होस खुल्यो, आफू र आफ्ना भनिने सबै कुरो आफू बाँच्दामात्र रहेछन् र मौका पर्दा तिनै अरिङ्गालजस्तो खनिँदो रहेछन् । एक्कासी बाह्र वर्षको श्रम, धन सबै जिम्मा लगाई घुम्न र लेख्नमा पाँच वर्ष

बिताइयो तर घुमेर कति बिताउने ? बितेको कुरो पुनः किन सम्झिने ? छाडेको अधिकार किन खोज्ने ? र आफ्ना वा आफूले छाप्न लिएका पुस्तक आफ्नै-आफैले खोलेका संस्थामा दिंदा पनि नबिक्ने पुस्तक छपाएर फसायो भन्छन् कि भन्ने सोच उठ्दा वा देख्दा नै जन्मेको हो 'शब्दार्थ प्रकाशन-२०६२ भाद्र ९ गते' ।

'शब्दार्थ प्रकाशन'को स्थापनापछि पनि यो काम तत्काल गरिहाल्न सकिएन । यसै गरी लगभग चार वर्ष बिते र एक दिन एउटा स्तरीय विधागत साहित्यिक पत्रिका निकाल्ने कुराको साथ पिताजीसँग उहाँले पहिले निकालेको 'जयन्ती' (२०२७) लाई ब्युँझाउने कुरो गरें । उहाँ दङ्ग पर्नुभयो 'जयन्ती'ले पुर्नजीवन पाउने भयो भनेर । यादव भट्टराईजीलाई भेटेर यो कुरो राखें, उहाँ पनि तत्काल तयार हुनुभयो, तर 'जयन्ती'लाई पुनर्जीवन दिन सकिएन त्यसमा प्रकाशकका नाम राखिएको पिताजीका चेला विनोदविक्रम वर्मा बितिसक्नुभएको थियो । 'वैजयन्ती' नामको न्वारन गर्दै २०६५ माघ ९ गते यसको विधिवत् दर्ता यादव भट्टराईजीले गर्नुभयो र रामनवमीका दिन 'वैजयन्ती'का संरक्षक वसन्तकुमार शर्म्मा 'नेपाल' (मेरो पिताजी) को जन्म दिन पारेर, आफ्नै निवास चाबेलमा वैशाख-ज्येष्ठ अङ्क 'समीक्षाअङ्क'को रूपमा साहित्यकारहरू लगभग १०५ स्रष्टाबीच विमोचन गरियो । त्यस समय अशोककुमार लामिछाने, एस पी आशा, खगेन्द्र खोल्साघरे, गुणराज काफ्ले, गोविन्दप्रसाद घिमिरे, बालकृष्ण भट्टराई, माधव घिमिरे, मुकुन्द शर्मा चालिसे, वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल, विष्णु प्रभात, शिवगोपाल रिसालद्वारा लेखिएको **नीतिका कुरा** (नीति सूक्त) र कपील अज्ञातद्वारा लिखित **देवकोटा आयाम र प्रवृत्ति** (समालोचना) पनि विमोचित भए ।

सोचेजस्तो सबै कुरो हुन्न । लेखन र प्रकाशनको कार्यको मेरो व्यस्तता, प्राध्यापन र कार्यक्रम आदिको यादवजीको व्यस्तता, अनि एउटा लेख लिन स्रष्टा कहाँ पल्टपल्ट जानुपर्ने बाध्यता (लेखकका पनि आफ्नै व्यस्तता र बाध्यता हुन्छन् मागेको ठाउँमा दिन्न भन्न पनि नसकिने र लेख्न पनि फुर्सत नहुने हुनाले कुराउने वा माफ माग्नुपर्ने हालत मेरै पनि नभएको होइन) ले गर्दा दोस्रो पूर्वस्मृतिअङ्क (२०६६ भाद्र ९ गते) 'शब्दार्थ प्रकाशन'को वार्षिकोत्सवका दिन शब्दार्थकै कार्यालय चाबेलमा २०० स्रष्टाहरूबीच निकालियो र बाँडियो । यस अङ्कलाई पुनः शब्दार्थ प्रकाशनको २०६६ मा ८ उपन्यासकार वसन्तकुमार शर्म्मा नेपालको **मुक्तिसङ्ग्राम** र **निरपराधको हत्या**, भुवनहरि सिग्देलको **रमीलानानी**, गीताकेशरीको **बदलिँदो क्षितिज**, नरेन्द्र पराशरको **मुक्तियुद्धको वीउ**, विश्वराज पाण्डेको **मेरो प्यारो खैरे**, एसपी आसाको **नेपालको पहिलो कोतपर्व**, विनयकुमार शर्मा नेपालको **चित्रलेखा** समेत ८ उपन्यासको ८ महिना ८ गते ८ आख्यानकार कमलमणि दीक्षितको सभापतित्वमा डायमन शम्सेर, मदनमणि दीक्षित, पुण्यरश्मी खतिवडा, राजेश्वर देवकोटा, ध्रुवचन्द्र गौतम, जगदीश घिमिरे, पद्मावती सिंह,

प्रदीप नेपालजस्ता चर्चित उपन्यासकारबाट ने.प्र.प्र.मा २५० स्रष्टाकाबीच भएको विमोचन समारोहमा पनि बाँडियो ।

दोस्रो त ढीलो भो भो, अब तेस्रो त समयमा निकालौँ भन्दाभन्दै पुस २४ मा राष्ट्रियव्यक्तित्व अङ्क त निस्क्यो तर आफ्नो एक महिने भारत भ्रमणले थन्क्यो र फर्केर हतार हतार नीतिकथा बटुलेर २०६६ फागुन ११ गते ११ स्रष्टा वसन्तकुमार शर्म्मा नेपालको **तीनतारा**, विनयकुमार शर्मा नेपालको **किसान र भगवान्**, भाभा शर्माको **कन्ट्री प्रइज**, आभा शर्माको **तीन मूर्ख साथीहरू**, विश्वराज पाण्डेको **सिंह र लामखुट्टे**, विश्वदीप अधिकारीको **सिउरो**, ज्योति अधिकारीको **फिफ्टिन स्टोरी**, उर्मिला लामिछानेको **आमा छोरा**, मधुसूदन घिमिरेको **पुतलीको बिहे**, मुक्तिनाथ शर्माको **ग्रान्ड मदर**, हिरण्यकुमारी पाठकको **दश महामूर्ख** गोपीकृष्ण शर्माको सभापतित्वमा भद्रकुमारी घले, गीताकेशरी, भागीरथी श्रेष्ठ, राजेन्द्र सुवेदी, प्रदीप नेपाल, विजय चालिसे, शैलेन्द्र साकार, गोपाल पराजुली, गणेश रसिक, श्रीओम रोदन श्रेष्ठ, महेशविक्रम शाह ११ स्रष्टाबाट ११ बालकथाहरूको विमोचन समारोहमा ३०० स्रष्टाबीच राष्ट्रिय-व्यक्तित्वअङ्क ३ र नीतिकथाअङ्क ४ एकसाथ बाँडियो र यसैबीच एक दिन आफ्नो र यादवजी दुवैको व्यस्तताले पत्रिका ढीलो हुन गएको, संस्थाको हुनाले यसले विज्ञापनको भर पर्नु नपर्ने, छाप्ने खर्च-कम्प्युटर आदिको चुस्त व्यवस्था प्रकाशनको रहेको, तर लेख बटुल्ने काममा खटिन नपाएको समस्या बताएपछि ठाकुर शर्माजीले आफ्नो जागिरको व्यस्तता एक वर्षमा सकिने र त्यसपछि सहयोग गर्ने वचन दिनुभयो । एक दुई महिनामै फेरि उहाँलाई घचघच्याएँ अनि उहाँ तत्काल तयार हुनुभयो र त्यसको फलस्वरूप एक महिनामै ठाकुर शर्माको प्रधान सम्पादकत्वमा छन्द-कविता अङ्क ५ निस्क्यो ।

एक वर्ष अर्थात् ०६६ चैत्र १२ रामनवमीका दिन 'वैजयन्ती'को संरक्षक वसन्तकुमार शर्म्मा नेपालकै जन्मदिन पारेर 'शब्दार्थ प्रकाशन'को कार्यालयमा छन्द-कविताअङ्कका ५७ कविको साथ ७० कविहरूको जमघटमा कविता पाठ गरिए । त्यस दिन अर्को छन्दकविता अङ्कको लागि अप्रचलित छन्दहरू चिट्ठा हालेर बाँडियो । यसरी **वैजयन्ती**ले पछिल्लो तीन महिनामा तीनै अङ्क निकालेर (पत्रिका निकालेको हिसाबले) एक वर्ष पूरा गऱ्यो ।

स्वदेशका यात्रासंस्मरणका रचनाहरू मागिए । यहाँसम्मको यात्रामा अनेक आरोह अवरोहहरू पार गरिसकेको **वैजयन्ती**ले स्रष्टाहरू माझ आफ्नो निरन्तरता र स्तरीयता देखाइसकेको थियो, फलस्वरूप एक अङ्कलाई मागिएको स्वदेशयात्रा सम्बन्धी २७ लेख र पुछारको पातो अर्थात् सम्बन्धित विधाको सैद्धान्तिक रचनासमेत २९ रचना प्राप्त भए । पत्रिकालाई धेरै मोटो बनाउनु ठीक ठानिएन र प्राप्त रचनालाई स्वदेश भ्रमण १,२ दुई अङ्क एकसाथ २०६७ ज्येष्ठ बुद्धजयन्तीका दिनमा निकालियो र त्यसलाई शब्दार्थको

कार्यालयमा ७० व्यक्तित्वहरूको जमघटमा बाँडियो।

२०६६ रामनवमीमा चिठ्ठा हालेर बाँडिएको छन्द कविता जम्मा गरेर छन्द कविताअङ्क निकाल्ने पक्का भो। यो एउटा निर्माणको काम थियो। अप्रचलित छन्दमा कविता लेख्न उत्साहित गराउन प्रयोग गरिएको थियो। ५९ कविको ५९ वटै छन्द कविता अङ्क ८ अर्थात् छन्द कविता अङ्क २ निस्कियो। केही प्रचलित छन्द छाडेर ५० भन्दा बढी अप्रचलित छन्दहरूमा कविता आए। यो एउटा छन्दको अध्ययन अध्यापन गर्नेलाई महत्त्वपूर्ण उपहार नै भयो भन्ने ठानियो र यसलाई २०६७/५/९ को **शब्दार्थ प्रकाशनको जन्मोत्सव** कार्यक्रम **२०६७/५/१२** गते नवदुर्गा प्यालेस चाबेलमा ४०० स्रष्टामाझ बाँडियो र उक्त दिन शिवगोपाल रिसालज्यूको अध्यक्षतामा प्रमुख अतिथि त्रिविविका उपकुलपति माधवप्रसाद शर्माज्यू र नेसंविविका उपकुलपति विदुरप्रसाद पौडेलज्यू र विशिष्ट अतिथि प्रा. डा. चूडामणि बन्धुज्यूद्वारा वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल, पुण्यरश्मी खतिवडा र विनयकुमार शर्मा नेपालद्वारा सम्पादित **नेपाली अंग्रेजी शब्दसागर** र वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल, विनयकुमार शर्मा नेपालद्वारा सम्पादित **नेपाली अंग्रेजी संस्कृत शब्दसागर** विमोचन गरियो।

कातिक-मङ्सिर/चाडपर्व, पुस-माघ/विदेशयात्रा, फागुन-चैत्र/प्रणयकथा अङ्कहरू छापिए र बाँडिए। प्रेमकथा अङ्क छाप्ने योजना हुँदाहुँदै प्रणयकथा छाप्ने सल्लाह कन्हैया नासननीजीबाट भएको थियो र रचना जम्मा गर्ने कार्यमा नासननीजीकै सक्रियतामा १५ वटा कथाहरू जम्मा भए, ५ कथा अरू थपिए र छापिए। कन्हैया नासननीजस्ता सहयोगी स्रष्टाहरूको मायाले नै वैजयन्तीले निरन्तरता पाएको छ। २०६७ चैत्र रामनवमी **वैजयन्ती**को साथै वैजयन्तीका संरक्षक वसन्तकुमार शर्म्मा नेपालको जन्मदिनको दिन पारेर **शब्दार्थ प्रकाशन**ले चाबेलको नवदुर्गा पार्टी प्यालेसमा नेपाल प्रज्ञा प्रतिष्ठानका कुलपति वैरागी काइँलाको प्रमुख आतिथ्यमा वसन्तकुमार शर्मा नेपालको **शब्दार्थ गीता**, रामप्रसाद ज्ञवालीको **तेस्रो आँखाको आलोचना**, कन्हैया नासननीको **एउटी अर्की लाउरा** ज्योति अधिकारीको **अध्यात्म र जीवन**, राजेश्वर देवकोटाको **पाँच कथा** र डा. ओमवीर सिंह बस्नेत, खगेन्द्र खोल्साघरे, गोपीकृष्ण शर्मा, टीकाराम/विश्वेश्वरी अधिकारी, ठाकुर शर्मा, नरेन्द्रपरासर, बुनू लामिछाने, लक्ष्मीकुमार कोइराला वसन्तकुमार शर्म्मा, विनयकुमार शर्मा नेपाल, सन्दीपसागर नेपालद्वारा लिखित **नीति-विचार** नामको ६ कृतिहरू विमोचन गरिए। **वैजयन्ती** विधाकेन्द्रित पत्रिका हो र यसका हरेक अङ्क विशेष अङ्क हो। एक अङ्कमा एकै विधाका रचनाहरू रहने गरेका छन्। प्रत्येक अङ्क अर्थात् एक एक अङ्कको सम्बन्धित विधाको एक उत्कृष्ट रचना पारदर्शी ढङ्गमा छनोट गर्ने र त्यसको स्रष्टालाई सम्मान गर्ने परम्पराको थालनी त्यसै दिनबाट सुरु भयो। **(वैजयन्ती स्रष्टा सम्मान प्राप्त गर्ने स्रष्टाहरूको नामावली परिच्छेद दुईमा क्रमशः राखिएका छन्)**।

शब्दार्थ प्रकाशनको 'वेभ साइट'मा वैजयन्ती पढ्न र डाउनलोड गर्न मिल्ने गरी राखिएको छ । त्यहाँ शब्दार्थबाट प्रकाशित सबै पुस्तकको परिचय-विवरण राखिएको छ । हाम्रा कार्यक्रमहरूको फोटो, फिलिम र शब्दकोशका सफ्टवेयर पनि राखिएको छ । नेपालभरका लगभग २०० पुस्तक पसलको विवरण पनि छ । **वैजयन्ती**का हरेक अङ्क विशेष अङ्क हुन्, यो विधागत हुनाले हामीले पनि समय-समयमा विधागत लेखकहरूको जमघट गर्दै आइरहेकै छौ । नारी-पुरुष, नयाँपुराना, बालवृद्ध सबैलाई समेट्ने हाम्रो प्रयास जारी छ र रहनेछ ।

अङ्क १२ लाई समालोचनाका रूपमा समीक्षाअङ्क निकाल्ने योजनाअनुसार केही स्रष्टाहरूसँग समालोचना मागियो तर **वैजयन्ती**को विधागत यात्राको विषयमा निक्कै चर्चा परिचर्चाहरू हुन थालिसकेका थिए, फलस्वरूप एक अङ्कको लागि रचना खोज्दा दुई अङ्क पुग्ने रचनाहरू प्राप्त हुने क्रम बढी नै रह्यो । २९ वटा समालोचना प्राप्त भए । वैजयन्तीले आरम्भदेखि नै प्रकाशन गर्ने गरेको पुछारको पातो अर्थात् सम्बन्धित विधाको सैद्धान्तिक समीक्षा अलग्गै छँदै थियो । यसरी उक्त ३१ रचनालाई दुई अङ्कमा समेटियो तर पनि यी दुवै अङ्कहरूका पृष्ठ सधैँभन्दा बढी नै रहे । २०६८ श्रावण ७ गते उक्त दुवै अङ्कका समालोचक तथा कृति समालोचनाभित्र परेका लगभग ५० स्रष्टाहरू समेतलाई शब्दार्थ प्रकाशनकै कार्यालयमा जमघट गराई **वैजयन्ती**को १२ र १३ समीक्षा अङ्क प्रदान गरियो ।

अङ्क १४ लाई गद्यकविताअङ्कको रूपमा निकाल्ने योजना बन्यो । ६० वटा गद्यकविताहरू सङ्कलन भए । सबै सर्जक र साहित्यको सबै विधा समेट्ने हाम्रो प्रयासमा हामी केही हदसम्म सफल हुँदै अगाडि बढ्दै गयौं । २०६८ कार्तिक ५ गते उक्त गद्यअङ्कका लगभग ७० भन्दा बढी स्रष्टाहरू समेतलाई शब्दार्थ प्रकाशनकै कार्यालयमा जमघट गराई **वैजयन्ती**को गद्यकविता अङ्क वितरण गरिएको थियो ।

वैजयन्तीले स्रष्टा व्यक्तिको आफ्ना योगदान-अनुभवलाई अभिलेख बनाउने सोचअन्तर्गत संस्मरणअङ्क निकाल्ने योजना गऱ्यो । उक्त योजना भेटेसम्मका स्रष्टाहरूलाई भनियो, यहाँ पनि एक अङ्कको योजना दुई बन्न गयो, पुछारको पातो समेत ३४ संस्मरणहरूलाई आफ्नो सधैँको निर्धारित पृष्ठभन्दा बढी नै बनाएर दुई अङ्क १५ र १६ मा समेट्ने काम गऱ्यो । स्वनामधन्य स्रष्टा व्यक्तित्वहरूका संस्मरण आफैँमा एउटा इतिहास भएको छ ।

यसरी **वैजयन्ती**ले तेस्रो वर्षको अन्तिम अङ्क पुनः छन्दकविता-अङ्क निकाल्ने विचार गऱ्यो । विभिन्न स्रष्टाहरूसँग छन्दकविता मागिए । वैजयन्तीले एक अभियानअन्तर्गत अङ्क ५ र ८ मा छन्द कविता समेटिसकेको थियो । यसपल्ट पनि छन्दकविताको ओइरो नै लाग्यो । ७६ कविका छन्द कविताको साथमा पुछारको पातोमा छन्दकविताको विस्तृत

समालोचनासहित अङ्क १७ औं छन्दकविता अङ्क-३ को रूपमा आयो । **शब्दार्थ प्रकाशन**को नियमित रामनवमीका दिन गरिँदै आएको **वैजयन्ती स्रष्टा सम्मान** र यसै वर्षबाट आरम्भ गरिएको नेपाल साहित्य समाजको **वसन्तराधा पद्यकाव्य पुरस्कार** र **हेमकुमारी दिवाकर समाजसेवा सम्मान** २०६८ चैत्र १८ गते प्रदान गरियो । वरिष्ठ साहित्यकार **राजेश्वर देवकोटा**को सभापतित्वमा, संविधान सभाका सम्माननीय अध्यक्ष **सुवास नेम्वाङ**को प्रमुख आतिथ्यमा आयोजित उक्त कार्यक्रममा शब्दार्थ प्रकाशनबाट प्रकाशित **English English Nepali Dictionary, English English Nepali Dictionary Student,** र ६७ नारी स्रष्टाहरू अनिता तुलाधर, अम्बिका बुर्लाकोटी, आभा शर्मा, इन्दिरा प्रसाई, इल्या भट्टराई, उर्मिला लामिछाने, उषा शेरचन, कमला रिसाल 'ज्योति', गङ्गा पौडेल, गीता केशरी, गीता रेग्मी, चन्द्रकला नेवार, जयन्ती शर्मा, जलेश्वरी श्रेष्ठ, जानुका कट्टेल, जानुका खनाल, ज्योति अधिकारी, तृष्णा कुँवर, पुण्यरश्मि खतिवडा, प्रभा कैनी, बाबा बस्नेत, बुनू लामिछाने, भागीरथी श्रेष्ठ, भाभा शर्मा, माया ठकुरी, मेनका पोखरेल 'आचार्य', मेरिना स्मृति, रञ्जुश्री पराजुली, रामेश्वरी पन्त, लक्ष्मी उप्रेती, ललिता 'दोषी', शशी थापा 'पण्डित', शान्ति शर्मा 'तारा', शान्ति रिसाल, शारदा पराजुली, शीला केसी., शोभा धिताल, सरस्वती श्रेष्ठ 'सरू', सरू पोखरेल, सविना दाहाल, साधना घिमिरे, सीता भट्टर ाई, सुशीला देउजा, प्रा.डा. सुषमा आचार्य, सुषमा मानन्धर, हिरण्यकुमारी पाठक, हेमन्ती जोशीका ६७ कथा सिर्जना रहेको सम्पादक विनयकुमार शर्मा नेपालको **कथावाटिका** कृतिसमेत 'आफ्नो कृति आफ्नै हातबाट विमोचन गरिनु पर्छ' भन्ने सोचअन्तर्गत स्रष्टाकै हातबाट विमोचित गरियो र कार्यक्रममा ४५० उपस्थित स्रष्टालाई छन्दकविता-अङ्क उपलब्ध गराइयो ।

विधागत वा विषय विशेष हुनाले लेख-रचनाको तुलनात्मक अध्ययन गर्ने पाठकका लागि **वैजयन्ती**को विधागत अभियान निकै उपयोगी र लोकप्रिय हुँदै गइरहेको थियो । स्रष्टाहरूमा पनि एकै रचनामा एकै विधाको अनेक रचनाको स्वाद चाख्न पाइने हुनाले उत्साह बढ्दै गएको थियो । एक अङ्कलाई रचना माग्दा दुई अङ्कलाई पुग्ने गरी प्राप्त हुन थालेको क्रम रोकिएन र अङ्क १८ निबन्ध अङ्कको रूपमा प्रस्तुत गर्ने सोच अनुसार निबन्धहरू मागिए र यहाँ पनि सोचभन्दा धेरै निबन्ध प्राप्त भए । २८ ओटा निबन्ध आए । सधैंजस्तो पुछारको पातोको सम्बन्धित विधाको सैद्धान्तिक रचना छँदै थियो । यी ३० रचनालाई अङ्क १८ र १९ मा समेटियो ।

पूर्व स्मृति पनि संस्मरणकै अर्को नाम हो । अङ्क २ मा पूर्वस्मृति निकालेको **वैजयन्ती**ले अङ्क १५ संस्मरण अङ्क निकाल्दा प्राप्त गरेको रचना अङ्क १६ मा समेत राख्दा पनि केही बाँकी रहन गएका थिए । अरू केही संस्मरणहरू थपेर अङ्क २० लाई १९ रचना राखेर संस्मरण अङ्क ३ का रूपमा ल्याइयो । स्रष्टाको अनुभव र

भोगाइका कुराहरू इतिहासको रूपमा आउने हुनाले संस्मरण महत्त्व आफ्नै ठाउँमा छँदै छ । संस्मरण र निबन्ध माग्ने क्रममा १३ यात्रा संस्मरण पनि जम्मा भएका थिए । चार ओटा यात्राका रचना र पुछारको पातो थप्दा अङ्क २१ स्वदेशयात्रा र अङ्क २२ विदेशयात्राको रूपमा आयो । स्वदेश तथा विदेश दुवै यात्रा साहित्य नै भए पनि रसस्वादनको दृष्टिले **वैजयन्ती**ले स्वदेश र विदेश भनी छुट्टाछुट्टै अङ्क निकाल्ने गरेको हो । छन्दकविता अङ्क **वैजयन्ती**ले एउटा अभियानकै रूपमा आरम्भ गरेको हो । अङ्क ५, ८, १७ पछि अङ्क २३ मा ८२ कविका ८२ छन्दकविता समेटियो र बाँडियो उक्त दिन ५०० स्रष्टाबीच **वैजयन्ती** वितरण गरिएको थियो । वैजयन्तीले आफ्नो अभियान अन्तर्गत बीचबीचमा सम्बन्धित विषयका स्रष्टाहरूलाई जमघट गराउने काम पनि गरिरहेकै छ । शब्दार्थ प्रकाशनको टेकोमा नेपाल साहित्य समाज र साहित्य संवर्द्धन केन्द्र पनि खुलेको हो र यसैलाई निरन्तरता दिने क्रममा संस्कृतिविद् सत्यमोहन जोशीको सभापतित्वमा, पूर्व प्रधानमन्त्री माधवकुमार नेपालको प्रमुख अतिथ्यमा, राष्ट्रकवि माधवप्रसाद घिमिरेको विशिष्ट आतिथ्यमा, मदनमणि दीक्षित, वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल, कमलमणि दीक्षित, कृष्णप्रसाद पराजुली, भद्रकुमारी घले, प्रा.डा. वासुदेव त्रिपाठी, प्रा.डा. चूडामणि बन्धुको आतिथ्यमा **वसन्तराधा पद्यकाव्य पुरस्कार, हेमकुमारी-दिवाकर समाजसेवा सम्मान र वैजयन्ती स्रष्टा सम्मान**, **शब्दार्थ सेवा सम्मान** प्रदान गरियो ।

स्रष्टाको पुस्तक स्रष्टाद्वारा भन्ने सोच अन्तर्गत उक्त कार्यक्रममा नेपाली साहित्यको श्रीवृद्धिमा महत्त्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गरिरहेको **शब्दार्थ प्रकाशन**बाट एकैपल्ट वसन्तकुमार शर्म्मा 'नेपाल'को **१३५ उपनिषत्-सङ्ग्रह**, विनयकुमार शर्मा नेपालको **अङ्ग्रेजी अङ्ग्रेजी नेपाली शब्दसागर** (स्कुल) र **अङ्ग्रेजी अङ्ग्रेजी नेपाली शब्दसागर** (एलिमेन्टरी), वामदेव पौडेलको **Professional English Grammar**, डा. घनश्याम न्यौपाने/धनपति कोइराला/मुक्तिनाथ ढकालको **भाषा-विज्ञान**, जयन्ती शर्माको **मृत्युदूत** (कथा-सङ्ग्रह), एस पी आसाको **बुद्ध** (उपन्यास), प्रकाशमणि दाहालको **चुनौती** (उपन्यास), इन्दु पन्तको **यन्त्र मानव** (उपन्यास), मुक्तिनाथ शर्माको **कल्पना संसार** (उपन्यास), रूकु कार्कीको **विसङ्गत जीवन** (उपन्यास), डा. विश्वदीप अधिकारीको **अनग्निका** (उपन्यास), शान्ति शर्माको **सुरुचि** (उपन्यास), नरेन्द्र पराशरको **प्रज्ञाचक्षु** (महाकाव्य), वसन्तकुमार शर्म्मा 'नेपाल'को **रुवाइयत** (उमरखय्यामको काव्य), **किरातार्जुनीय** (भारविको महाकाव्य) र **प्रबोध चन्द्रोदय** (श्रीकृष्ण मिश्रको नाटक), Jyoti Adhikari को **Alan, The little Kangaroo** (Story), Prakashmani Dahal को, **Mahavarata Series 1 to 7** (Story), गङ्गा पौडेलको **दशैंको दक्षिणा** (बालउपन्यास), आशिष पाण्डेको **जोखिमपूर्ण पहाडी यात्रा** (अनुवाद बाल-यात्रासंस्मरण), वसन्तकुमार शर्म्मा 'नेपालको' **उदारताको पराकाष्ठा** (बालकथा), भाभा

शर्माको **रमाइलो शनिबार** (बालकथा), आभा शर्माको **सानीको बहादुरी** (बालकथा), विनयकुमार शर्मा नेपालको **घर** (बाल-नीतिकथा), हिरण्यकुमारी पाठकको, **रामकथा** (पौराणिककथा), उर्मिला लामिछानेको **छुकछुके निरू** (बालकथा), डा. विश्वदीप अधिकारीको **तबलाको वेदना** (बालकथा), ललिता दोषीको **दुई खुट्टे बिरालो** (बालकथा), गोविन्द घिमिरे 'वेदमणि'को **दुई टाउके सर्प** (बालकथा), रेशा घिमिरेको **मूर्ख सिंह** (बालकथा), रञ्जुश्री पराजुलीको **केही महापुरुष** (पौराणिककथा), सुषमा मानन्धरको **नयाँ साथी** (बालकथा), पारसमणि दाहालको **सुन्दर र सुरीको विवाह** (बालकथा), र **लेखक टेलिफोन डायरी** समेत ४१ पुस्तक सार्वजनिक भए र उक्त कार्यक्रममा **वैजयन्ती** अङ्क २३ वितरण पनि गरियो ।

विधागत वा विषय विशेष हुनाले लेख-रचनाको तुलनात्मक अध्ययन गर्ने पाठकका लागि **वैजयन्ती**को विधागत अभियान निकै उपयोगी र लोकप्रिय हुँदै आइरहेको छ । स्रष्टाहरूमा पनि एकै अङ्कमा एकै विधाको अनेक स्रष्टाका रचनाका विभिन्न स्वाद चाख्न पाइने हुनाले उत्साह बढ्दै आएको छ । नेपालका दुर्गमका कुना कुनाबाट मात्र नभएर विदेशबाट समेत रचनाको ओइरो लाग्न थालेको छ । यसै क्रममा अङ्क २४ को रूपमा संस्कृति अङ्क आयो । सधैँ निकालेको अङ्कहरूलाई निरन्तरता दिँदै बीचबीचमा **वैजयन्ती**ले हालसम्म समेट्न नसकेको विद्यालाई समेट्ने लक्ष्य अनुसार अङ्क २५ लघुकथाको रूपमा निस्कियो । यस अङ्कमा देश विदेशबाट ८६ ओटा लघुकथा प्राप्त भए । नेपाली साहित्यमा लुप्त प्रायः हुँदै गएको नाटक विधाको संरक्षणमा थोरै भए पनि इँटा थप्ने अभिप्रायले अङ्क २६ लाई एकाङ्की अङ्कको रूपमा ल्याइयो । उपन्यासलाई पत्रिकामा समेट्न सम्भव छैन, एउटा मात्र उपन्यास राखेर अर्थ पनि छैन । यो विधालाई नयाँ प्रयोग गर्ने सोचअनुसार अङ्क २७ लाई लघुउपन्यासको रूपमा ल्याइयो । ८३ कविताहरू समेटेर अङ्क २ गद्यकविता-२ को रूपमा आयो भने अङ्क २९ राष्ट्रिय व्यक्तित्व (जीवनी)-२ को रूपमा आयो । छन्दकविता अङ्क **वैजयन्ती**ले एउटा अभियानकै रूपमा आरम्भ गरेको हो । अङ्क ३० मा १०२ छन्दकविका १०२ नै छन्दकविता समेटिएको थियो ।

वैजयन्तीले पत्रिकालाई निरन्तर निकाल्ने मात्र काम नगरेर निस्केको पत्रिकालाई पाठकसम्म पुऱ्याउने उपायहरू पनि अवलम्बन गर्दै आएको हो । यस क्रममा **शब्दार्थ प्रकाशन**ले केही अनौपचारिक कोठे कार्यक्रम र चियामान कार्यक्रमहरू गरेर पत्रिका बाँड्दै आएको छ । पुस्तक व्यवसायी महासङ्घ र पुस्तक प्रकाशक बिक्रेता सङ्घद्वारा गरिने राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय पुस्तक मेलामा पनि **वैजयन्ती** निःशुल्क वितरण गर्ने अभियान चलाइएको छ । २०६८ मङ्सिरमा नारायणगढमा भएको बृहत् पुस्तक मेलामा २४०० प्रति, २०६९ मङ्सिरमा पोखरामा भएको बृहत् पुस्तक मेलामा २८०० प्रति, २०७० पुसमा

विर्तामोडमा भएको बृहत् पुस्तक मेलामा २६०० प्रति र यसैगरी २०७० ज्येष्ठमा भृकुटीमण्डप काठमाडौंमा भएको अन्तर्राष्ट्रिय पुस्तक प्रर्दशनीमा ३००० प्रति र २०७१ ज्येष्ठमा भृकुटीमण्डप काठमाडौंमा भएको अन्तर्राष्ट्रिय पुस्तक प्रर्दशनीमा २८०० प्रति **वैजयन्ती**हरू बाँडिए । वर्षभरि वितरण गरेर बाँकी रहेका वैजयन्तीले नपुगेर यस्तो मेलामा थप पत्रिका छापेर बाँड्ने गरिएको हुनाले हामीसँग पुराना अङ्कहरू बाँकी नरहने हुनाले स्रष्टाहरूले पत्रिका निस्केपछि समयमै हाम्रो कार्यालयमा सम्पर्क राखी आफ्नो रचना निस्केको प्रति पाउनु भएकै छ भने स्पष्ट ठेगाना र फोन उपलब्ध गराउने स्रष्टालाई नेपालभित्र जहाँ भए पनि हामीले हाम्रो पुस्तक वितरक मार्फत पत्रिका उपलब्ध गराउने गरेका छौं ।

यसै क्रमलाई निरन्तरता दिँदै २०७० माघ ११ गते ललितपुर बार एशोसियसनको हलमा विनयकुमार शर्मा नेपालको **माथापच्ची** (निबन्धसङ्ह), **पत्थर पगाल्दै** (निबन्धसङ्ग्रह) र अनिल गौचनको **तात्त्विक सज्जन सर्वहारा रणनीति** (कवितासङ्ग्रह) को विमोचन कार्यक्रम गरिएको थियो र उक्त कार्यक्रममा २०० स्रष्टालाई **वैजयन्ती** अङ्क २८ वितरण गरिएको थियो ।

शब्दार्थ प्रकाशन, नेपाल साहित्य समाज र साहित्य संवर्द्धन केन्द्र, **नेपाल**द्वारा २०७१ वैशाख १ गते **रामनवमी** र **साहित्य दिवस**को अवसरमा पूर्व प्रधानमन्त्री **लोकेन्द्रबहादुर चन्द,** साहित्यकार **राजेश्वर देवकोटा र प्रदीप नेपाल**को अतिथ्यमा, लगभग ३५० स्रष्टाका बीच **वसन्तराधा पद्यकाव्य पुरस्कार**, **हेमकुमारी-दिवाकर समाजसेवा सम्मान** र **वैजयन्ती स्रष्टा सम्मान**, **साहित्य संवर्द्धन द्रष्टा सम्मान**, **हरिहर शस्त्री सावित्रीदेवी साहित्य पुरस्कार** प्रदान गरियो र उक्त कार्यक्रममा नेपाली साहित्यको श्रीवृद्धिमा महत्त्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गरिरहेको **शब्दार्थ प्रकाशन**बाट निस्केका लोकेन्द्रबहादुर चन्दको **लेमिङ्हरू**, राजेश्वर देवकोटाको **वसन्तकाव्य**, बुनू लामिछानेको **सिर्जनानन्द** र **अनुस्मृति**, खगेन्द्र खोल्साघरेको **वसुन्धरा** एकसाथ विमोचन गरिएका थिए र उक्त कार्यक्रममा **वैजयन्ती** ३०-३१ अङ्क ८०० प्रति बाँडिए ।

हराभरा नेपाली साहित्यको विविध विधागत फाँटको इतिवृत्तिको लागि विधागत समालोचनाको खाँचोलाई ध्यान दिएर **वैजयन्ती**मा अङ्क १ देखि नै **पुछारको पातो** स्थायी स्तम्भमार्फत सम्बन्धित विधाको सैद्धान्तिक रचना ख्यातिप्राप्त समालोचकहरूद्वारा लेखाई समाविष्ट गर्दै आइएको पनि हो । यसै क्रममा लेख-रचनाको तुलनात्मक अध्ययन गर्ने पाठकका लागि **वैजयन्ती**को विधागत अभियान निकै उपयोगी र लोकप्रिय हुँदै आइरहेको छ । पाठक, लेखक र अनुसन्धाताहरूमा पनि एउटै अङ्कमा एकै विधाको अनेक स्रष्टाका रचनाहरू विभिन्न स्वादले चाख्न पाइने भएकाले उत्साह बढ्दै आएको कुरा घामजस्तै छर्लङ्ग नै छ । यसै क्रममा अङ्क २९ र ३१ अङ्क राष्ट्रिय व्यक्तित्व अङ्क-३ का रूपमा आए ।

सधैं निकालेका अङ्कहरूलाई निरन्तरता दिंदै बीचबीचमा **वैजयन्ती**ले हालसम्म समेट्न नसकिएको विधालाई समेट्ने लक्ष्य अनुसार अङ्क ३२ मुक्तक अङ्कको रूपमा निस्कियो। यस अङ्कमा देश विदेशबाट ७३ ओटा मुक्तक प्राप्त भए। विभिन्न समयमा प्राप्त हुँदै जम्मा भएका कथाहरू समेटेर अङ्क ३३ लाई कथा-३ अङ्कको रूपमा ल्याइयो भने मुक्तकजस्तै वैजयन्तीले अगाडि समेट्न नसकेको गजल विधालाई समेट्ने योजना बनायो। देश विदेशका १०० गजल प्राप्त भए र अङ्क ३४ लाई गजल अङ्कको रूपमा ल्याएको थियो। शब्दार्थ प्रकाशनबाट प्रकाशित उत्कृष्ट स्रष्टाका १० उत्कृष्ट पुस्तकहरू विशिष्ट समालोचकहरूलाई समीक्षा गर्न दिएर एउटा कोशेढुङ्गाकै रूपमा **वैजयन्ती**ले अङ्क ३५ लाई पुन समीक्षा अङ्क-४को रूपमा ल्यायो। छन्दकविता अङ्क **वैजयन्ती**ले एउटा अभियानकै रूपमा आरम्भ गरेको हो। अङ्क ३६ मा ८४ छन्दकविका छन्दकविता समेट्यो।

गत २०७१ को साउन महिनादेखि शब्दार्थ प्रकाशनको व्यवस्थापनमा केही परिवर्तनहरू आए पनि निर्देशक विनयकुमार शर्मा नेपालको संरक्षकत्वमा निरन्तर शब्दार्थ प्रकाशन र वैजयन्ती विधा केन्द्रित साहित्यिक पत्रिकाले नेपाली साहित्यको उत्थानमा सक्दो योगदान गरिरहेकै छ र गरिरहने नै छ।

यसै क्रमलाई निरन्तरता दिंदै शब्दार्थ प्रकाशनद्वारा प्रकाशित पुस्तक विमोचन कार्यक्रमहरू २०७१ असोज र माघका बीच किष्ट कलेजको हलमा ठाकुर शर्माद्वारा लेखिएको **अभिनवन** र रेयुकाइ नेपाल कमलपोखरीमा भएको कमला रिसाल ज्योतिद्वारा लेखिएको **एक अञ्जुली मन** गजलसङ्ग्रह र मणिराज सिंहद्वारा लेखिएको **ओ ! चन्द्रमा** कवितासङ्ग्रहको विमोचन कार्यक्रममा र नेपाल प्रज्ञा प्रतिष्ठानको हलमा रजनी ढकाल र गीता त्रिपाठीद्वारा लेखिएको **गुञ्जन**सँगको सहकार्यमा **नेपाली महिला लेखन प्रवृत्ति र योगदान** समालोचना कृतिको विमोचन कार्यक्रममा पनि **वैजयन्ती** वितरण गरिएको थियो।

शब्दार्थ प्रकाशन र नेपाल साहित्य समाजद्वारा २०७१ चैत्र १४ गते रामनवमीको अवसरमा कोषकार वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल, पूर्व मन्त्री तथा साहित्यकार प्रदीप नेपाल, साहित्यकार राजेश्वर देवकोटाको अतिथ्यमा, लगभग ३०० स्रष्टाका बीच **वसन्तराधा पद्यकाव्य पुरस्कार**, **हेमकुमारी-दिवाकर समाजसेवा सम्मान** र **वैजयन्ती स्रष्टा सम्मान** क्रमशः अङ्क २४ देखि ३० सम्म प्रदान गरियो र **वैजयन्ती** अङ्क ३५ समीक्षा अङ्क बाँडियो।

शब्दार्थ प्रकाशन र साहित्य संवर्द्धन केन्द्रद्वारा २०७२ वैशाख १ गते **साहित्य दिवसको** अवसरमा कोषकार वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल तथा साहित्यकार प्रदीप नेपालको अतिथ्यमा, लगभग ३५० स्रष्टाका बीच **साहित्य संवर्द्धन द्रष्टा सम्मान,**

हरिहर शास्त्री सावित्रीदेवी साहित्य पुरस्कार, विश्वज्योति सेवा सम्मान र **वैजयन्ती स्रष्टा सम्मान** क्रमशः अङ्क ३१ देखि ३६ सम्म प्रदान गरियो । उक्त कार्यक्रममा बुनू लामिछानेका तीन कृति **म तत्त्व**, **मेरी सँगिनी**, **आग्रह** र **वैजयन्ती** अङ्क ३६ छन्दकविता अङ्क बाँडियो ।

यसरी ०७२ को असार ९ गते बिमेजद्वारा लिखित **ॐ** (अनुसन्धान), असार २७ गते प्रा. राजेन्द्र सुवेदीको **सम्राटको सीमाभित्र भानुभक्त** (नियात्रा), असार २८ गते श्रीवत्स ढकालको **लिग्यासी द हन्ट** (उपन्यास), असार २९ गते भारती गौतमको **अमेरिकामा आमा** (उपन्यास), असोज २० गते श्रीहरिमाया भेट्वालको **बाटो खोज्दै बाटोमा** (कवितासङ्ग्रह), मङ्सिर १२ गते एविन्द्र न्यौपानेको तीन पुस्तकको **व्यवहार**, **योग्यता** र **राजनीतिक तथा सामाजिक परिवर्तन** (दर्शन), मङ्सिर २६ गते कृष्ण कट्टेलको **सरकार पारिको गाउँ** (कवितासङ्ग्रह) विभिन्न ठाउँमा विमोचित भए र **वैजयन्ती**का अङ्कहरू बाँडिए ।

वैजयन्तीले २०७२ वैशाख जेठ अङ्क ३७ निबन्धअङ्क ३, असार साउन अङ्क ३८ कथाअङ्क ४, भाद्र असोज अङ्क ३९ गद्यकविताअङ्क ३, कार्तिक मङ्सिर अङ्क ४० मुक्तकअङ्क २, पुस माघ अङ्क ४१ समीक्षाअङ्क ५, फागुन चैत्र अङ्क ४२ छन्दकविताअङ्क ७ निकालेकोमा समीक्षाअङ्कमा शब्दार्थ प्रकाशनबाट प्रकाशित विभिन्न विधाका ९ उत्कृष्ट कृतिहरू वरिष्ट समालोचकहरूबाट समीक्षा गर्न लगाएको थियो ।

शब्दार्थ प्रकाशन, साहित्य संवर्द्धन केन्द्र र नेपाल साहित्य समाजद्वारा २०७३ वैशाख १ गते साहित्य दिवसको अवसरमा त्रिविका पूर्व उपकुलपति शङ्करराज पाठकको अतिथ्यमा, लगभग ४०० स्रष्टाका बीच **वसन्तराधा पद्यकाव्य पुरस्कार**, **हेमकुमारी-दिवाकर समाजसेवा सम्मान, साहित्य संवर्द्धन द्रष्टा सम्मान, हरिहर शास्त्री सावित्रीदेवी साहित्य पुरस्कार, विश्वज्योति सेवा सम्मान, शारदा सिर्जना पुरस्कार, राधिका पदम दुर्गा पुरस्कार** र **वैजयन्ती स्रष्टा सम्मान** क्रमशः अङ्क ३७ देखि ४२ सम्म प्रदान गरियो । उक्त कार्यक्रममा पं गोविन्द दाहालद्वारा लिखित विनयकुमार शर्मा नेपालद्वारा सम्पादित **ज्ञानविज्ञान** (दर्शन), साहित्य संवर्द्धन केन्द्रका लागि शब्दार्थ प्रकाशनबाट प्रकाशित **वर्ष पुस्तक २०७१,** विपुल सिजापतिको **मान्छे भएर मरेको मान्छे** (उपन्यास), हरि थापाको **मेरो माटोसँग** (सयात्रासङ्ग्रह), जगदीश लामिछानेको **समय समयका कुरा** (समसामयिक निबन्ध) आदि पाँच कृति पनि विमोचित भए ।

(साभार वैजयन्ती अङ्क ४३, २०७३, वैशाख)

*

२०७३ भाद्र ९ गते शब्दार्थ प्रकाशनको बाह्रौं स्थापना दिवसको अवसरमा विनयकुमार शर्मा नेपालको **पुनरावृत्ति** निबन्धसङ्ग्रह, **मृत्युबोध** कवितासङ्ग्रहका साथ विनोदकुमार श्रेष्ठको **द स्प्रीङ लभ** नामक उपन्यास आफ्नो कृति आफैद्वारा लोकलाई अर्पण गरिनुपर्छ भन्ने अभियानअन्तर्गत १०० स्रष्टाका बीच नेपाल प्रज्ञा प्रतिष्ठानको पारिजात कक्षमा विमोचन गरियो र **वैजयन्ती**का अङ्कहरू बाँडिए ।

यसैगरी २०७३ चैत्र २३ गते रामनवमीका दिन वैजयन्तीका संरक्षक कोषकार वसन्तकुमार शर्म्मा नेपालको जन्मदिनका अवसरमा शब्दार्थ प्रकाशन र नेपाल साहित्य समाजद्वारा आयोजना गरिंदै आएको **वसन्तराधा पद्यकाव्य पुरस्कार**, **हेमकुमारी समाजसेवा सम्मान** तथा **वैजयन्ती सम्मान** (अङ्क ४३-४८) नेपाल संस्कृत विश्वविद्यालयका कुलपति माधवराज गौतमज्यूको प्रमुख आतिथ्यमा नेपाल प्रज्ञा प्रतिष्ठानको पारिजात कक्षमा सम्पन्न भयो र **वैजयन्ती**का अङ्कहरू बाँडिए ।

यसै क्रममा २०७३ वैशाख जेठ अङ्क ४३ संस्मरणअङ्क ४, असार साउन अङ्क ४४ निबन्धअङ्क ४, भाद्र असोज अङ्क ४५ संस्मरणअङ्क ५, कार्तिक मङ्सिर अङ्क ४६ गजलअङ्क २, पुस माघ अङ्क ४७ लघुकथाअङ्क २, फागुन चैत्र अङ्क ४८ छन्दकविताअङ्क ८ निकालेकोमा समीक्षाअङ्कमा शब्दार्थ प्रकाशनबाट प्रकाशित विभिन्न विधाका ९ उत्कृष्ट कृतिहरू वरिष्ट समालोचकहरूबाट समीक्षा गर्न लगाएको थियो ।

२०७४ वैशाख १ गते साहित्य दिवसको उपलक्ष्यमा शब्दार्थ प्रकाशन र साहित्य संवर्द्धन केन्द्र नेपालको आयोजनामा **साहित्य संवर्द्धन द्रष्टा सम्मान, हरिहर शास्त्री सावित्रीदेवी साहित्य पुरस्कार, विश्वज्योति सेवा सम्मान, शारदा सिर्जना पुरस्कार, राधिका पदम दुर्गा पुरस्कार, जम्बकुमारी-टीकावल्लभ साहित्य पुरस्कार** केन्द्रका सल्लाहकार **वसन्तकुमार शर्म्मा नेपालको** अभिनन्दन समेत गर्दै वैजयन्तीका नयाँ अङ्कहरू बाँडियो । उक्त अवसरमा तिलस्मी प्रभासको **अमृताञ्जली** मुक्तकसङ्ग्रह, रजनी ढकालको **लयको खोजीमा** निबन्धसङ्ग्रह र **वर्ष साहित्य पुस्तक-२०७२** समेत विमोचन गरिएको थियो ।

२०७४ भाद्र १० गते शब्दार्थ प्रकाशनको बाह्रौं स्थापना दिवसको अवसरमा नेपाल प्रज्ञा प्रतिष्ठानमा 'आफ्नो पुस्तक आफै लोकार्पण' भन्ने अभिव्यक्तिको साथ विनयकुमार शर्मा नेपाल लिखित **मार्गदीप** (कवितासङ्ग्रह) र **परावर्तन** (निबन्धसङ्ग्रह) । ठाकुर शर्मा र विनयकुमार शर्मा नेपालद्वारा सम्पादित **शब्दार्थ सोपान** (प्रा.गोपीकृष्ण शर्मा, डा.घनश्याम न्यौपाने परिश्रमी, ठाकुर शर्मा भण्डारी, प्रा.डा.दुर्गाप्रसाद अर्याल, प्रा. राजेन्द्र सुवेदी, डा.रामप्रसाद ज्ञवाली, प्रा.डा.लक्ष्मणप्रसाद गौतम, डा.लेखप्रसाद निरौला, गीता त्रिपाठी, ज्ञानु अधिकारीद्वारा लेखिएको कविताको विधा समालोचनाको ग्रन्थ) । डा.

शिव गौतम लिखित **झ्याम्ली बाख्रीको पाठो** (निबन्धसङ्ग्रह) र **बाटो हेरिरहने बाटाहरू** (कवितासङ्ग्रह) । मोहन चापागाई लिखित **सत्य संलाप** (निबन्धसङ्ग्रह) । नारायणकैलाश सिग्देल लिखित **नयाँ बाटो** (किशोर उपन्यास) । रामकुमार पण्डित लिखित **मन्दिर र माओ** (कवितासङ्ग्रह) । डा. विश्वदीप अधिकारी लिखित **आकाश मैथुन** (कथासङ्ग्रह) समेत एक साथ ९ पुस्तकहरूको विमोचन गरियो । उक्त समय **वैजयन्ती**को अङ्क ५० बाँडिएको थियो ।

२०७४ पुस ९ गतेदेखि ९ दिनसम्म नेपालगञ्जमा चलेको पुस्तक व्यवसायी महासंघको पुस्तक प्रदर्शनीमा शब्दार्थ प्रकाशनको स्टलबाट वेजयन्तीका अङ्क १ देखि ५२ सम्मका ३५०० थान पत्रिका बाँडिएको थियो ।

२०७४ चैत्र ११ गते रामनवमीका दिन वैजयन्तीका संरक्षक कोषकार वसन्तकुमार शर्म्मा नेपालको जन्मदिनका अवसरमा शब्दार्थ प्रकाशन र नेपाल साहित्य समाजद्वारा आयोजना गरिँदै आएको **वसन्तराधा पद्यकाव्य पुरस्कार**, **हेमकुमारी समाजसेवा सम्मान** साहित्यकार वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल र प्रदीप नेपालद्वारा नेपाल प्रज्ञा प्रतिष्ठानको पारिजात कक्षमा सम्पन्न भयो र **वैजयन्ती**का अङ्कहरू बाँडिए ।

२०७४ वैशाख जेठ अङ्क ४९ कथाअङ्क ४, असार साउन स्वर्णाङ्क ५० समालोचनाअङ्क छ, भाद्र असोज अङ्क ५१ निबन्धअङ्क ५, कार्तिक मङ्सिर अङ्क ५२ गद्यकविताअङ्क ४, पुस माघ अङ्क ५३ गजलअङ्क ३, फागुन चैत्र अङ्क ५४ छन्दकविताअङ्क ९ निकालेकोमा स्वर्णाङ्कमा वैजयन्तीमा प्रकाशित कविता विधाअन्तर्गतका समालोचनाहरू प्रकाशित गरेको थियो भने गजलअङ्कमा बहरबद्ध गजल मात्र समेटेको थियो ।

२०७५ वैशाख १ गते साहित्य दिवसको उपलक्ष्यमा शब्दार्थ प्रकाशन र साहित्य संवर्द्धन केन्द्र नेपालको आयोजनामा **साहित्य संवर्द्धन द्रष्टा सम्मान, हरिहर शास्त्री सावित्रीदेवी साहित्य पुरस्कार, विश्वज्योति सेवा सम्मान, शारदा सिर्जना पुरस्कार, राधिका पदम दुर्गा पुरस्कार, जम्बकुमारी-टीकावल्लभ साहित्य पुरस्कार, गुरु रामप्रसाद श्रेष्ठ साहित्य सम्मान, निर्मला प्रेम बालसाहित्य सम्मान** केन्द्रका सल्लाहकार वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल, प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा र प्रदीप नेपालले प्रदान गर्नुभयो र नयाँ अङ्कहरू बाँडियो । उक्त अवसरमा त्रिभुवनचन्द्र वाग्लेको **दोभानमा उभिएर** कवितासङ्ग्रह, हरि थापाको **मीयो** गजलसङ्ग्रह, नारायण ज्ञवालीको **नीतिशतक** र **वर्ष साहित्य पुस्तक-२०७३** समेत विमोचन गरिएको थियो ।

२०७५ भाद्र ९ गते शब्दार्थ प्रकाशनको चौधौँ स्थापना दिवसको अवसरमा सुमार्गी भवन नयाँ बानेश्वरमा 'आफ्नो पुस्तक आफै लोकार्पण' भन्ने अभियानका साथ साहित्यकारहरू वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल, प्रदीप नेपाल, दीनानाथ शर्मा, त्रिलोचन ढकाल

तथा अस्मिता सुमार्गीको आतिथ्यमा १. **अमरत्वको सम्झना**-संस्मरणसङ्ग्रह (ले. प्रा.शिवगोपाल रिसाल/सं. विनयकुमार शर्मा नेपाल), २. **छेउ न टुप्पो**-निबन्धसङ्ग्रह (प्रकाशप्रसाद उपाध्याय), ३. **समसामयिक नेपाली समालोचना**-समालोचनासङ्ग्रह (प्रा. राजेन्द्र सुवेदी), ४. **देवानको औंठी**-कथासङ्ग्रह (जनक वाग्ले), ५. **भविष्यवाणी**-कथासङ्ग्रह (राममणि पोखरेल), ६. **चूडाला**-उपन्यास (वेदमणि घिमिरे), ७. **सम्मीलन**-कविता- सङ्ग्रह (ठाकुर शर्मा), ८. **नेपाली गणित कोष**-शब्दकोश (महेश्वरप्रसाद उपाध्याय/ भाषा सं. विनयकुमार शर्मा नेपाल), ९. **सुदर्शन-निबन्धसङ्ग्रह** (कमल रिजाल), १०. **कोशीको उडान**-कवितासङ्ग्रह (डा.विदुर चालिसे), ११. **प्रेमाञ्जली**-मुक्तकसङ्ग्रह (विनयकुमार शर्मा नेपाल), १२. **निदाउन नसकेका रातहरू** कथासङ्ग्रह (गोपाल अश्क), १३. **जिलेटिनमा फूल**-गजलसङ्ग्रह (दुर्गाप्रसाद ग्वालटारे), १४. **ब्रिटिश ओइदर** -कथासङ्ग्रह (रामहरि पौड्याल), १५. **राप**-उपन्यास (चन्द्रमणि पौडेल), १६. **मानव अधिकार शब्दकोश**-शब्दकोश (माधव रेग्मी/कैलाशकुमार सिवाकोटी), १७. **मुक्तकाञ्जली**-मुक्तकसङ्ग्रह (तिलस्मी प्रभास), १८. **सैद्धान्तिक आधार : प्रायोगिक विश्लेषण**-समालोचना सङ्ग्रह (जीवन जीवन्त), १९. **अनेक विधा अनेक दृष्टि**-समालोचनासङ्ग्रह (अम्बिका अर्याल), २०. **आभास**-उपन्यास (विनोदकुमार श्रेष्ठ) का समेत एक साथ २० पुस्तकहरूको विमोचन गरियो। उक्त समय **वैजयन्ती**को अङ्क ४९ देखि ५४ सम्मका उत्कृष्ट रचनाका स्रष्टालाई वैजयन्ती स्रष्टा सम्मानसमेत समर्पण गरिएको थियो।

२०७५ वैशाख जेठ अङ्क ५५ लघुकथाअङ्क ३, असार साउन अङ्क ५६ निबन्धअङ्क ६, भाद्र असोज अङ्क ५७ निबन्धअङ्क ७, कार्तिक मङ्सिर अङ्क ५८ गद्यकविताअङ्क ५, पुस माघ अङ्क ५९ गद्यकविताअङ्क ६, फागुन चैत्र अङ्क ६० स्वदेशयात्राअङ्क ४ निकालेको थियो।

२०७६ वैशाख १ गते साहित्य दिवसको उपलक्ष्यमा शब्दार्थ प्रकाशन, नेपाल साहित्य समाज र साहित्य संवर्द्धन केन्द्र नेपालको आयोजनामा गोल्डेन लाइट पार्टी प्यालेस, मित्रपार्क चाबेलमा **वसन्तराधा पद्यकाव्य पुरस्कार**, **हेमकुमारी समाजसेवा सम्मान, साहित्य संवर्द्धन द्रष्टा सम्मान, हरिहर शास्त्री सावित्रीदेवी साहित्य पुरस्कार, विश्वज्योति सेवा सम्मान, शारदा सिर्जना पुरस्कार, राधिका पदम दुर्गा पुरस्कार, जम्बकुमारी-टीकावल्लभ साहित्य पुरस्कार, गुरु रामप्रसाद श्रेष्ठ साहित्य सम्मान, निर्मला प्रेम बालसाहित्य सम्मान** केन्द्रका सल्लाहकार प्रा. गोपीकृष्ण शर्माले प्रदान गर्नुभयो। उक्त समय वैजयन्तीका नयाँ अङ्क समेत बाँडिएको थियो। कार्यक्रममा वर्षभरि प्रकाशित पुस्तकहरूको अभिलेखन ग्रन्थ **वर्ष साहित्य पुस्तक-२०७४,** गोकुल खड्काका **कथैकथा**, **लालाबाला**, **सुसेली** र **Mazzako**

Katha, गोपाल अश्कको **गीत गन्ध**, जनक वाग्लेको **त्रिवेणी**, टङ्क आले मगरको **अछेता**, बिनोद खड्काको **पातालका मान्छेहरू**, रश्मि रिमालका **घुम्नजाऊँ झापा** र **वातावरण**, वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल (सम्पादकं विनयकुमार शर्मा नेपाल) को **संस्कृत सहित्यका प्रथम महाकवि भासका समग्र (१४) नाट्यकृति**, हरिथापाको **विदेशको व्यथा** समेत **तेह्र कृति**को साथै विनयकुमार शर्मा नेपालद्वारा रचित '**रुलाइ कसैले गलायो मलाई**' नामक गजलको अडियो-भिडियो समेत सार्वजनिक गरियो। उक्त गजलमा स्वर प्रेक्षा लम्साल र सन्दीप परियारको थियो भने सङ्गीत पुरुषोत्तम न्यौपानेको थियो। उक्त गजलको अभिनय कलाकारमा रङ्गकर्मी श्याम खड्का र आभा नेपालको थियो। त्यसदिन वैजयन्ती र केन्द्रका ९७ वर्षीय संस्थापक-सल्लाहकार वसन्तकुमार शर्म्मा नेपालको स्वास्थ जटिल भएकोले उहाँको जन्मदिन चैत्र ३० गते नै वसन्तराधा पद्यकाव्य पुरस्कार र हेमकुमारी समाजसेवा सम्मान प्रप्त गर्ने स्रष्टाहरूलाई आशीर्वाद दिनुभएको भिडियो समेत देखाइएको थियो। संस्मरण रहोस् त्यसको ७ दिनपछि नै उहाँ ब्रह्मलीन हुनुभएको थियो।

२०७६ वैशाख जेठ अङ्क ६१ नाटकअङ्क २, असार साउन अङ्क ६२ कथाअङ्क ५, भाद्र असोज अङ्क ६३ मुक्तकअङ्क ३, कार्तिक मङ्सिर अङ्क ६४ समीक्षाअङ्क ७, पुस माघ अङ्क ६५ लघुकथाअङ्क ४, फागुन चैत्र अङ्क ६६ छन्दकविताअङ्क १० निकालेको थियो।

शब्दार्थ प्रकाशन र साहित्य संवर्द्धन केन्द्र नेपालको आयोजनामा निरन्तर गरिँदै आएको कार्यक्रम कोरोनाका कारण २०७७ मा हुन नसके पनि वैजयन्तीले आफ्नो निर न्तरतालाई अगाडि बढाई नै रह्यो।

२०७७ वैशाख जेठ अङ्क ६७ राष्ट्रियव्यक्तित्वअङ्क ४, असार साउन अङ्क ६८ राष्ट्रियव्यक्तित्वअङ्क ५, भाद्र असोज अङ्क ६९ गीतअङ्क १, कार्तिक मङ्सिर अङ्क ७० संस्मरणअङ्क ६ पुस माघ अङ्क ७१ कथाअङ्क ६, फागुन चैत्र अङ्क ७२ छन्दकविताअङ्क ११ निकालेको थियो। अङ्क ६९मा वैजयन्तीले अहिलेसम्म समेट्न नसकेको गीतअङ्क पहिलोपल्ट निकाल्ने प्रयासमा ६३ स्रष्टाका ६३ गीत समेटिएका थिए।

२०७८ वैशाख १ गते साहित्य दिवसको उपलक्ष्यमा गोल्डेन लाइट पार्टी प्यालेस, मित्रपार्क चाबेलमा **वसन्तराधा पद्यकाव्य पुरस्कार**, **हेमकुमारी समाजसेवा सम्मान, साहित्य संवर्द्धन द्रष्टा सम्मान, हरिहर शास्त्री-सावित्रीदेवी साहित्य पुरस्कार, विश्वज्योति सेवा सम्मान, शारदा सिर्जना पुरस्कार, राधिका-पदम-दुर्गा पुरस्कार, जम्बकुमारी-टीकावल्लभ साहित्य पुरस्कार, गुरु रामप्रसाद श्रेष्ठ साहित्य सम्मान, निर्मला प्रेम बालसाहित्य सम्मान, पुण्य-तिलस्मी -सरह दर्शन साहित्य सम्मान, नन्द-टुल्की-आनन्द साहित्य सम्मान, आमोइ पद्याख्यान पुरस्कार** केन्द्रका

सल्लाहकार साहित्यकार प्रदीप नेपाल स्वास्थका कारण उपस्थित हुन नसकेकाले अध्यक्ष प्रा. राजेन्द्र सुवेदी तथा महासचिव विनयकुमार शर्मा नेपालबाट प्रदान गरियो । उक्त समय वैजयन्तीका नयाँ अङ्क समेत बाँडिएको थियो । कार्यक्रममा वर्षभरि प्रकाशित पुस्तकहरूको अभिलेखन ग्रन्थ **वर्ष साहित्य पुस्तक-२०७५,** लक्ष्मी मास्केको **मेरा पुर्खाहरू** तथा **देवघाट धाम**, सरस्वती गिरीको **आत्मकथन**, राजेशमान केसीको **उत्प्रेरणा** समेत पाँच कृति सार्वजनिक गरियो ।

२०७८ वैशाख जेठ अङ्क ७३ गजलअङ्क ४, असार साउन अङ्क ७४ मुक्तकअङ्क ४, भाद्र असोज हीरकअङ्क ७५ समालोचनाअङ्क ८, कार्तिक मङ्सिर अङ्क ७६ निबन्धअङ्क ८, पुस माघ अङ्क ७७ गद्यकविताअङ्क ७, फागुन चैत्र अङ्क ७८ छन्दकविताअङ्क १२ निकालेको थियो ।

२०७८ वैशाख ८ गते नेपाल प्रज्ञा प्रतिष्ठानको **पारिजात** कक्षमा **विनयकुमार शर्मा नेपाल, प्रकाशमणि दाहाल, डा. कमल शर्मा लम्साल** र **डा. विपिन नेपाल**द्वारा संयुक्त रूपमा सम्पादित **Dictionary of Medical, Nursing & Allied Health (चिकित्सा शब्दसागर)** नामक बृहत शब्दकोशको **प्रा. राजेन्द्र सुवेदी**को सभापतित्वमा प्रमुख अतिथि त्रिभुवन विश्वविद्यालय चिकित्साशास्त्र विभागका डीन **प्राडा. दिव्या सिंह**, काठमाडौं विश्वविद्यालय चिकित्साशास्त्र विभागका डीन **प्राडा. राजेन्द्र कोजु**, नेपाल नर्सिङ परिषद्का अध्यक्ष **प्रा. गोमादेवी निरौला** तथा नेपाल स्वाथ्य व्यवसायी परिषद्का अध्यक्ष **डा. मोहनकृष्ण श्रेष्ठ**बाट लोकार्पण गरिएको थियो ।

शब्दार्थ प्रकाशन र साहित्य संवर्द्धन केन्द्र नेपालको आयोजनामा २०७९ वैशाख १ गते **साहित्य दिवस** तथा **हरिहर शास्त्रीको जन्म शताब्दी**को उपलक्ष्यमा गोल्डेन लाइट पार्टी प्यालेस, मित्रपार्क चाबेलमा **वसन्तराधा पद्यकाव्य पुरस्कार**, **हेमकुमारी समाजसेवा सम्मान, साहित्य संवर्द्धन द्रष्टा सम्मान, हरिहर शास्त्री-सावित्रीदेवी साहित्य पुरस्कार, विश्वज्योति सेवा सम्मान, शारदा सिर्जना पुरस्कार, राधिका-पदम-दुर्गा पुरस्कार, जम्बकुमारी-टीकावल्लभ साहित्य पुरस्कार, गुरु रामप्रसाद श्रेष्ठ साहित्य सम्मान, निर्मला प्रेम बालसाहित्य सम्मान, पुण्य-तिलस्मी -सरह दर्शन साहित्य सम्मान, नन्द-टुल्की-आनन्द साहित्य सम्मान, आमोइ पद्याख्यान पुरस्कार** केन्द्रका सल्लाहकार साहित्यकार प्रदीप नेपाल स्वास्थका कारण उपस्थित हुन नसकेकाले अध्यक्ष प्रा. राजेन्द्र सुवेदी तथा महासचिव विनयकुमार शर्मा नेपालबाट प्रदान गरियो । उक्त समय वैजयन्तीका नयाँ अङ्क समेत बाँडिएको थियो । कार्यक्रममा वर्षभरि प्रकाशित पुस्तकहरूको अभिलेखन ग्रन्थ **वर्ष साहित्य पुस्तक-२०७६/०७७,** आर्या घिमिरेको **आऊ साथी आऊ**,

हरिहर शास्त्रीका १७ पुस्तकको सङ्ग्रह **हरिहर शास्त्रीका सिर्जना** कृति समेत सार्वजनिक गरिएको थियो ।

२०७९ भाद्र ९ गते शब्दार्थ प्रकाशनको अठारौं वर्ष प्रवेशको अवसरमा नेपाल प्रज्ञा प्रतिष्ठानको **पारिजात** कक्षमा 'आफ्नो पुस्तक आफै लोकार्पण' भन्ने अभियानका साथ साहित्यकार महेश्वर शर्माको प्रमुख आतिथ्यमा १. **कृति परिक्रमा**-समालोचनासङ्ग्रह (उत्तमकृष्ण मजगैयाँ), २. **स्मृति र अनुभूति**-संस्मरणसङ्ग्रह (उत्तमकृष्ण मजगैयाँ), ३. **पुनर्मुषिको भवः**-उपन्यास (गोविन्द घिमिरे 'वेदमणि', ४. **बहर र गजल**-समालोचनासङ्ग्रह (डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी'), ५. **ज्याकाराण्डाको शहर**-कवितासङ्ग्रह (लक्ष्मी श्रेष्ठ 'रेशमी'), ६. **एकान्तवास**-बालकथा (सुरेन उप्रेती), ७. **हिउँचुलीमा हिउँ**-कवितासङ्ग्रह (हरि कट्टेल) तथा ८. **अमृतवाणी** (गोकुल खडका) समेत एक साथ ८ पुस्तकहरूको विमोचन गरियो । उक्त समय **वैजयन्ती**को अङ्क ५५ देखि ७२ सम्मका उत्कृष्ट रचनाका स्रष्टालाई वैजयन्ती स्रष्टा सम्मान समेत समर्पण गरिएको थियो ।

वर्ष २०७९ वैशाख जेठ अङ्क ७९ संस्मरणअङ्क ७, असार साउन अङ्क ८० हाइकुअङ्क १, भाद्र असोज अङ्क ८१ लघुकथाअङ्क ५, कार्तिक मङ्सिर अङ्क ८२ विदेशयात्राअङ्क ३, पुस माघ अङ्क ८३ अन्तर्वार्ताअङ्क १, फागुन चैत्र अङ्क ८४ छन्दकविताअङ्क १३ निकालेको थियो । यस वर्ष वैजयन्तीले ६१ स्रष्टालाई समेटेर हाइकु विधामा पहिलो अङ्क निकालेको थियो भने दश वरिष्ट साहित्यकारको दशै साहित्यकारबाट अन्तर्वार्ता लिन लगाएर अङ्क ८३ मा पहिलोपल्ट अन्तर्वार्ताअङ्क निकालेको थियो ।

शब्दार्थ प्रकाशन र साहित्य संवर्द्धन केन्द्र नेपालको आयोजनामा २०८० वैशाख १ गते **साहित्य दिवस** तथा कोषकार **वसन्तकुमार शर्मा नेपालको जन्म शताब्दी**को उपलक्ष्यमा एक बृहत् कार्यक्रम आयोजना गरियो । २०८० साल वैशाख १ गते साहित्य दिवसको बिहान ८ बजे भानुमाध्यमिक विद्यालय रानीपोखरीमा रहेको आदिकवि भानुभक्तको सालिकमा माल्यार्णपण गरी लगभग ३०० साहित्यिक व्यक्तित्वहरू र २५ साहित्यिक संस्थाहरूद्वारा साहित्य दिवसको उपलक्ष्यमा ब्यानर लिई शहीदद्वारबाट टुँडिखेल घुमी पुनः आदिकवि भानुभक्तको सालिकमा आई समापन गरिएपछि काठमाडौं मोडेल कलेज, बागबजारको सभा कक्षमा **वसन्तराधा पद्यकाव्य पुरस्कार**, **हेमकुमारी समाजसेवा सम्मान, साहित्य संवर्द्धन द्रष्टा सम्मान, हरिहर शास्त्री-सावित्रीदेवी साहित्य पुरस्कार, विश्वज्योति सेवा सम्मान, शारदा सिर्जना पुरस्कार, जम्बकुमारी-टीकावल्लभ साहित्य पुरस्कार, गुरु रामप्रसाद श्रेष्ठ साहित्य सम्मान, निर्मला प्रेम बालसाहित्य सम्मान, पुण्य-तिलस्मी -सरह दर्शन साहित्य सम्मान, नन्द-टुल्की-आनन्द साहित्य सम्मान, आमोइ पद्याख्यान पुरस्कार** र साहित्यकार

प्रदीप नेपाललाई **साहित्य संवर्द्धन अभिनन्दन** केन्द्रका सल्लाहकार साहित्यकार विजय चालिसे, अध्यक्ष कवि भुवनहरि सिग्देल तथा महासचिव विनयकुमार शर्मा नेपालबाट गरियो । उक्त समय वैजयन्तीका नयाँ अङ्क समेत बाँडिएको थियो । उक्त कार्यक्रममा हरि प्रसाद चौलागाईको **हुन्छ पक्कै बिहानी**-कवितासङ्ग्रह, सुरेन उप्रेतीका **नेपालको शान**-बालकथासङ्ग्रह र **देश हराएको मान्छे**-बालकथासङ्ग्रह, बिनोद खड्काको **घाउ**-नियात्रा, सुरेन्द्रबहादुर न्यौपानेको **पिप्पी**-बालउपन्यास, सागर 'मणि' थापाको **मेयर**-उपन्यास, हरिप्रसाद भट्टराईको **सुसाइट नोट**-कथासङ्ग्रह, गोविन्दबहादुर कुँवरको **र माइलो दशैं**, विनयकुमार शर्माबाट सम्पादित कोषकार वसन्तकुमार शर्मा नेपालका **केही कथा केही कविता**-समालोचना, **संस्कृत साहित्यका नाटक र नाटककार**-समालोचना, **हरिवंशपुराण**-अनुवाद, **कालीदासका दुई नाटक**-अनुवाद, **श्रीहर्षका समग्र नाट्यकृति**-अनुवाद ५ कृति समेत १३ पुस्तकसमेत सार्वजनिक गरिएको थियो ।

२०८० भाद्र ९ गतेको सट्टा असोज छ गते ढिलो गरी शब्दार्थ प्रकाशनको उन्डाइसौं वर्ष प्रवेशको अवसरमा पाठशाला स्कुलको सभाहलमा प्राडा. माधवप्रसाद पोखरेलज्यूको प्रमुख आतिथ्यमा अभिज्ञान लामिछानेको **फोर्टिन पेटल** नामक अङ्ग्रेजी भाषाको कविताकृति विमोचन गर्नुका साथै **वैजयन्ती**को अङ्क ७३ देखि ८४ सम्मका उत्कृष्ट रचनाका स्रष्टालाई वैजयन्ती स्रष्टा सम्मान समेत समर्पण गरिएको थियो ।

वर्ष २०८० वैशाख जेठ अङ्क ८५ लघुउपन्यासअङ्क २, असार साउन अङ्क ८६ कथाअङ्क ८, भाद्र असोज अङ्क ८७ चाडपर्व तथा संस्कृतिअङ्क ३, कार्तिक मङ्सिर अङ्क ८८ संस्मरणअङ्क ८, पुस माघ अङ्क ८९ नाटकअङ्क ३, फागुन चैत्र अङ्क ९० मुक्तकअङ्क ५ निकालेको थियो । यस वर्ष वैजयन्तीले आख्यान विधाअन्तर्गतको उपन्यास विधालाई पत्रिकामा समेट्न नसकिए पनि लघुउपन्यासलाई पुनः समेटेको थियो भने अङ्क ८६ को लागि कथा माग्दा योजनाभन्दा धेरै ४९ कथा प्राप्त भएकोले दायित्व र नवप्रज्ञापनसँग सहकार्य गरी एकैपल्ट तीन पत्रिकाले कथा विशेषाङ्क निकालेको थियो । यसरी निरन्तर चाहिनेभन्दा धेरै रचना प्राप्त भैरहँदा एक किसिमको आनन्दनुभूति प्राप्त भएको छ ।

२०८१ वैशाख १ गते शब्दार्थ प्रकाशन र साहित्य संवर्द्धन केन्द्र नेपालको आयोजनामा **साहित्य दिवस**को उपलक्ष्यमा एक बृहत् कार्यक्रम आयोजना गरियो । उक्त दिन बिहान ८ बजे प्रज्ञाप्रतिष्ठानका कुलपति भुपाल राईको प्रमुख आतिथ्यमा भानुमाध्यमिक विद्यालय रानीपोखरीमा रहेको आदिकवि भानुभक्तको सालिकमा माल्यार्णपण गरी लगभग २५० साहित्यिक व्यक्तित्वहरू र २२ साहित्यिक संस्थाहरूद्वारा साहित्य दिवसको उपलक्ष्यमा व्यानर लिई शहीदद्वारबाट टुँडिखेल घुमी नेपाल प्रज्ञाप्रतिष्ठान, कमलादीको सिद्धिचरण कक्षमा **वसन्तराधा पद्यकाव्य पुरस्कार**, **हेमकुमारी समाजसेवा सम्मान**, **साहित्य**

संवर्द्धन द्रष्टा सम्मान, हरिहर शास्त्री-सावित्रीदेवी साहित्य पुरस्कार, विश्वज्योति सेवा सम्मान, शारदा सिर्जना पुरस्कार, जम्बकुमारी- टीकावल्लभ साहित्य पुर स्कार, गुरु रामप्रसाद श्रेष्ठ साहित्य सम्मान, निर्मला प्रेम बालसाहित्य सम्मान, पुण्य-तिलस्मी -सरह दर्शन साहित्य सम्मान, नन्द-टुल्की-आनन्द साहित्य सम्मान, आमोइ पद्याख्यान पुरस्कार, अभिजित-पृथा कला सङ्गीत सम्मान, सुहंसा अनुवाद साहित्य सम्मान, तिलकुमारी श्री साहित्य पुरस्कार अर्पण गरिएको थियो। उक्त समय वैजयन्तीका नयाँ अङ्क समेत बाँडिएको थियो। उक्त कार्यक्रममा धर्मप्रसाद नेपालको **नेपाल वंशसागर**-वंशावली ग्रन्थसमेत सार्वजनिक गरिएको थियो।

२०८१ वैशाख जेठ अङ्क ९१ गजलअङ्क ५, असार साउन अङ्क ९२ लघुकथाअङ्क ६, भाद्र असोज अङ्क ९३ निबन्धअङ्क ९, कार्तिक मङ्सिर अङ्क ९४ चारुअङ्क १, पुस माघ अङ्क ९५ गीतअङ्क २, फागुन चैत्र अङ्क ९६ अन्तर्वार्ता/स्ववार्ताअङ्क २ निकालेको थियो। वैजयन्तीले निबन्धअङ्कमा सधैँजस्तो यात्रा, नियात्रा, संस्मरण मुक्त विशुद्ध आत्मपरक निबन्ध प्रकाशन गर्दै आएको छ। यस वर्ष अङ्क ९४ मा कविता विधाअन्तर्गत चारुलाई पहिलोपल्ट समावेश गरिएको थियो। अङ्क ९६ मा स्वअन्तर्वार्ता नै स्ववार्ता होइन भन्ने तर्कसाथ स्ववार्ताको १८ रचना पहिलोपल्ट लेख्न लगाई प्रस्तुत गरिएको छ।

२०८२ साल वैशाख १ गते साहित्य दिवसको बिहान ८ बजे भानुमाध्यमिक विद्यालय रानीपोखरीमा रहेको आदिकवि भानुभक्तको सालिकमा माल्यार्पण गरी साहित्यिक व्यक्तित्वहरू र साहित्यिक संस्थाहरूद्वारा साहित्य दिवसको उपलक्ष्यमा ब्यानर लिई शहीदद्वारबाट टुँडिखेल घुमी नेपाल प्रज्ञा प्रतिष्ठान कमलादीमा रहेको आदिकवि भानुभक्तको सालिकमा आई समापन गरियो र उक्त साहित्य दिवसका दिन ११.३० बजे नेपाल प्रज्ञा प्रतिष्ठानको सिद्धिचरण कक्षमा **हरिहर शास्त्री-सावित्रीदेवी साहित्य पुरस्कार, वसन्त-राधा पद्यकाव्य पुरस्कार, हेमकुमारी-दिवाकर समाजसेवा सम्मान, साहित्य संवर्द्धन द्रष्टा सम्मान, विश्वज्योति सेवा सम्मान, शारदादेवी सिर्जना पुरस्कार, जम्बकुमारी-टीकावल्लभ साहित्य सम्मान, गुरु रामप्रसाद श्रेष्ठ साहित्य सम्मान, निर्मला-प्रेम साहित्य सम्मान, पुण्य-तिलस्मी-सरह दर्शन साहित्य सम्मान, नन्द-आनन्द-टुल्की साहित्य सम्मान, आमोई पद्याख्यान पुरस्कार, अभिजित-पृथा कला सङ्गीत सम्मान, सुहंसा अनुवाद साहित्य सम्मान, तिलकुमारी श्री साहित्य पुरस्कार** समर्पण गरियो। उक्त अवसरमा प्राडा. विद्यानाथ कोइरालाको **ऋग्वेद**, डा. धनपति कोइरालाको **अतृप्ति**, सुधा शर्माको **नेपाली निबन्धमा पूर्वीय दर्शन**, नवराज रिजालको **लौ भन्नोस त**, नारायणकैलाश **सिग्देलको देश डुल्ने पाइला**, कुमार काफ्लेको **सुन्दर सपना**, आर्या घिमिरेको **आफ्नै देश राम्रो** कृतिको विमोचन समेत गरिएका थिए।

२०८२ वैशाख जेठ अङ्क ९७ हाइकुअङ्क २, असार साउन अङ्क ९८ विदेशयात्राअङ्क ४ र भाद्र असोज अङ्क ९९ पूर्वशताङ्क अन्तर्गत वैजयन्तीको पुछारको पातो स्तम्भअन्तर्गत अङ्क १देखि अङ्क १०० सम्म आउँदा सम्बन्धित अङ्कमा निस्किएको सम्बन्धित विधा समालोचनामध्ये कविताका अङ्क ५० मा, निबन्धका अङ्क ७५ मा प्रकाशित गरेर बाँकी रहेका नाटक, समीक्षा र आख्यान (उपन्यास, लघुउपन्यास, कथा, लघुकथा) का २३ समालोचना समेटेर समीक्षा अङ्क ९, प्रकाशित गरेको छ । यसलाई कृतिगत रूपमा **शब्दार्थ सोपान** (आख्यान, नाटक, समीक्षा खण्ड) का रूपमा पनि प्रकाशन गरिएको छ ।

२०६६ वैशाखदेखि हालसम्म निरन्तर **१ अङ्क नबिराई वैजयन्तीले एउटा इतिहास बनाएको छ** । त्यस्तै गरी २०८२ कार्तिक मङ्सिर अङ्क १०० (शताङ्क) अन्तर्गत वैजयन्तीले २०६५ पुस २५ गते दर्ता गरेर २०६६ वैशाखबाट गरेको एउटा यात्राको विट मारिएको छ अर्थात् **अब १०१ अङ्कबाट पुछारको पातो अन्तर्गत विधा समालोचना आउने छैन** । अर्को कुनै नयाँ साहित्यको संवर्द्धन गर्ने विषय छनोट गरिने छ । **अङ्क १०१ बाट वैजयन्तीको संरचनामा पनि परिवर्तन गरिनेछ र यो नयाँ नौलो उन्डाइस वर्षे ठिटो बनेर देखा पर्नेछ ।**

यसरी शब्दार्थ प्रकाशनले **वैजयन्ती**मा छन्दकविता, गद्यकविता, गीत, गजल, मुक्तक, हाइकु, चारु, कथा, लघुकथा, लघुउपन्यास, नाटक/एकाङ्की, निबन्ध, पूर्वस्मृति, राष्ट्रिय-व्यक्तित्व, संस्मरण, स्वदेशयात्रा, विदेशयात्रा, चाड/पर्व/संस्कृति, निबन्ध, स्ववार्ता/अन्तर्वार्ता आदिका अङ्कहरू निकालेर निरन्तर साहित्य संवर्द्धन र प्रबर्द्धनका लागि कार्यक्रमहरूमा निशुल्क वितरण गर्दै आएको छ । १ बाट १०० अङ्कसम्म आइपुग्दा वैजयन्तीले जम्मा **७३,०००** प्रति प्रकाशन गरेको छ र **सबै अङ्कहरू निशुल्क बाँडिएका छन् ।** वैजयन्तीले हालसम्म कुनै **आजीवन, विशिष्ट, अति विशिष्ट, विशेष विशिष्ट सदस्य वा संरक्षक, सल्लाहकार बनाएर रकम असुलेको छैन । न त विज्ञापन खोज्ने होडबाजीमा लागेको छ** । विशुद्ध साहित्यको सेवा गर्ने उद्देश्य लिएर शब्दार्थ प्रकाशनले वैजयन्तीलाई निरन्तरता दिएको छ । समय र स्वास्थले साथ दिएसम्म यसको निरन्तरता रहने छ अन्यथा **समयचक्रमा कति मोती भेटिन्छन् र कति हराउँछन् । यो पनि त्यसै गरी हराउने छ वा अझै धेरै चम्कने छ ।**

शब्दार्थ प्रकाशनले पत्रिकालाई निरन्तर निकाल्ने मात्र काम नगरेर निस्केको पत्रिकालाई पाठकसम्म पुऱ्याउने उपायहरू पनि अवलम्बन गर्दै आएको छ । यस क्रममा वैजयन्तीका सबै अङ्कहरू सजिलै संसारभर जहाँसुकै रहेका पाठकले पढ्न सकून् भन्ने उद्देश्यले nepalipublisher.com वेबभित्र पनि राखिएको छ ।

**

पाँचौ परिच्छेद
स्थायीस्तम्भ : पुछारको पातो अन्तर्गत विधा-समालोचना

नेपाली साहित्यमा विधा परिचय र विधागत सैद्धान्तिक समालोचनाको अवस्था कमजोर रहेको अनुभूत गरी वैजयन्ती पत्रिकाले अङ्क १ बाटै नेपाली साहित्यको विधागत अभिवृद्धिका लागि भनेर हरेक अङ्कमा प्रकाशित विधाको सम्बन्धित समीक्षा सुप्रशिद्ध समालोचकहरूबाट लेखाउँदै प्रंकाशित गरेको थियो । १ देखि १०० अङ्कसम्मका साल/महिना, समालोचनाको शीर्षक र समालोचकका साथ पृष्ठ समेत क्रमशः दिइएको छ।

१. २०६६/वैशाख-ज्येष्ठ	समालोचना : एक सङ्क्षिप्त चर्चा	बालकृष्ण भट्टराई	७४
२. २०६६/असार-साउन	पूर्वस्मृतिका बारेमा	बुनू लामिछाने	७४
३. २०६६/भाद्र-आश्विन	जीवनचरित्र अर्थात् जीवनी	विनयकुमार शर्मा नेपाल	१०७
४. २०६६/पुस-माघ	उत्तरआधुनिक सन्दर्भमा नीतिकथा	गुरुङ सुशान्त	५३
५. २०६६/फागुन-चैत्र	छन्द र उत्तरआधुनिकता	गुरुङ सुशान्त	७३
६. २०६७/वैशाख-ज्येष्ठ	नियात्रासाहित्य : यात्रावृत्तान्त र यात्रासंस्मरण	ओमी शर्मा	६९
७. २०६७/असार-साउन	नियात्रा-साहित्यको सैद्धान्तिक परिचय	निर्मोही व्यास	७०
८. २०६७/भाद्र-आश्विन	कवितामा लय र छन्द : एक सङ्क्षेपण	डा. लक्ष्मणप्रसाद गौतम	६९.
९. २०६७/कार्तिक-मङ्सिर	पर्वपरिचय	डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल	६४
१०. २०६७/पुस-माघ	यात्रासाहित्य	गोपीकृष्ण शर्मा	६९
११. २०६७/फागुन-चैत्र	कथा एक परिचर्चा	विनयकुमार शर्मा नेपाल	८९
१३. २०६८/असार-साउन	समालोचना : सामान्य चर्चा	यादव भट्टराई	८७
१४. २०६८/भाद्र-आश्विन	गद्यकविताको स्वरूप	गोपीकृष्ण शर्मा	७४
१५. २०६८/कार्तिक-मङ्सिर	मेरो बुझाइमा संस्मरण	बुनू लामिछाने	८१
१६. २०६८/पुस-माघ	सस्मरण सैद्धन्तिक पृष्ठभूमिमा	डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल	८०
१७. २०६८/फागुन-चैत्र	सैद्धन्तिक परिचयको रूपमा कविता	डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल	९३
१८. २०६८/वैशाख-ज्येष्ठ	आधुनिक निबन्धको सैद्धन्तिक धरातल	डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल	६९
१९. २०६९/असार-साउन	नेपाली निबन्धको उद्भव र विकास	डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल	६८
२०. २०६९/भाद्र-आश्विन	संस्मरण साहित्य	डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल	८१
२१. २०६९/कार्तिक-मङ्सिर	नेपाली साहित्यमा स्वदेश यात्रा	डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी'	६९

२२. २०६९/पुस-माघ यात्रा साहित्य डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी' ६९
२३. २०६९/फागुन-चैत्र छन्द सिद्धान्त र नेपाली कवितामा छन्द परम्परा
डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी' ९४
२४. २०७०/वैशाख-ज्येष्ठ चाडपर्वको महत्त्व र नेपालमा मनाइने चाडपर्वहरू
डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी' ६७
२५. २०७०/असार-साउन लघुकथाको स्वरूप डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी' ७९
२६. २०७०/भाद्र-आश्विन एकाङ्की परिचय र नेपाली एकाङ्की परम्परा
डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी' ७४
२७. २०७०/आश्विन (अतिरिक्त) लघु उपन्यास एक परिचय प्रा.डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल १४१
२८. २०७०/कार्तिक-मङ्सिर पर्वपरिचय गद्यकविताको स्वरूप प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा ८४
२९. २०७०/पुस-माघ जीवनी अर्थात् जीवन चरित्र विनयकुमार शर्मा नेपाल ७६
३०. २०७०/फागुन-चैत्र छन्दको सैद्धान्तिक परिचय प्रा. राजेन्द्र सुवेदी १०३
३१. २०७१/वैशाख-ज्येष्ठ जीवनी सिद्धान्त प्रा. राजेन्द्र सुवेदी ५९
३२. २०७१/असार-साउन मुक्तकको रचना विधान ... डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी' ७८
३३. २०७१/भाद्र-आश्विन कथाको सिद्धान्त प्रा. राजेन्द्र सुवेदी ७२
३४. २०७१/कार्तिक-मङ्सिर गजलको सिद्धान्त शास्त्रीय परिचय प्रा. राजेन्द्र सुवेदी ९१
३५. २०७१/पुस-माघ समालोचनाको सैद्धान्तिक अवधारण प्रा. राजेन्द्र सुवेदी १२५
३६. २०७१/फागुन-चैत्र कविताका आधारभूत मानक तथा कविता-मूल्याङ्कनका
प्रमुख आधारहरू डा. रामप्रसाद ज्ञवाली ८५
३७. २०७२/वैशाख-ज्येष्ठ निबन्ध सिद्धान्त प्रा. राजेन्द्र सुवेदी ९२
३८. २०७२/असार-साउन कथाको सांस्कृतिक अध्ययन प्रा. राजेन्द्र सुवेदी ६५
३९. २०७२/भाद्र-आश्विन कविताको सांस्कृतिक अध्ययन प्रा. राजेन्द्र सुवेदी ८२
४०. २०७२/कार्तिक-मङ्सिर मुक्तक सिद्धान्त चिन्तन प्रा. राजेन्द्र सुवेदी ८३
४१. २०७२/पुस-माघ समालोचनाको सिद्धान्त प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा १०९
४२. २०७२/फागुन-चैत्र छन्द कविताको स्वरूप प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा ६७
४३. २०७३/वैशाख-ज्येष्ठ संस्मरणको सैद्धान्तिक स्वरूप डा. लेखप्रसाद निरौला ८९
४४. २०७३/असार-साउन निबन्धको सिद्धान्त डा. लेखप्रसाद निरौला ६७
४५. २०७३/भाद्र-आश्विन साहित्यमा संस्मरणात्मकता र विधागत पहिचानको खोजी
डा. लेखप्रसाद निरौला ६७
४६. २०७३/कार्तिक-मङ्सिर गजलको संरचनात्मक स्वरूप डा. लेखप्रसाद निरौला ७७
४७. २०७३/पुस-माघ लघुकथाको सैद्धान्तिक परिचय डा. लेखप्रसाद निरौला ७९
नेपाली लघुकथाले तय गरेको यात्रा लक्ष्मण अर्याल ८७
४८. २०७३/फागुन-चैत्र छन्द कविताको सैद्धान्तिक स्वरूप डा. लेखप्रसाद निरौला ९३

४९. २०७४/वैशाख-ज्येष्ठ नेपाली कथाको सैद्धान्तिक परिचय डा. लेखप्रसाद निरौला ७७
५१. २०७४/भाद्र-आश्विन नेपाली निबन्धको प्रमुख मोड र प्रवृत्तिहरू
डा. लेखप्रसाद निरौला ८५
५२. २०७४/कार्तिक-मङ्सिर नेपाली कविताको सिद्धान्त डा. लेखप्रसाद निरौला १०९
५३. २०७४/पुस-माघ गजलमा बहर र लचकताको निरुपण डा. घनश्याम न्यौपाने १११
५४. २०७४/फागुन-चैत्र छन्द कविताको सैद्धान्तिक स्वरूप डा. लेखप्रसाद निरौला ९७
५५. २०७५/वैशाख-ज्येष्ठ लघुकथाको सिद्धान्त एक फन्को डा. विष्णु केसी ८८
५६. २०७५/असार-साउन निबन्धको सैद्धान्तिक स्वरूप डा. विष्णु केसी ७१
५७. २०७५/भाद्र-आश्विन नेपाली निबन्धको विकासक्रम डा. विष्णु केसी ७३
५८. २०७५/कार्तिक-मङ्सिर गद्यकविता : परिचय र परम्परा डा. विष्णु के.सी. ७१
५९. २०७५/पुस-माघ नेपाली भाषा र गद्यकविता विनयकुमार शर्मा नेपाल ६९
६०. २०७५/फागुन-चैत्र नियात्रा : एक चर्चा डा. विष्णु केसी ११६
६१. २०७६/वैशाख-ज्येष्ठ नेपाली नाटकको परम्परा र विकास विनयकुमार शर्मा नेपाल १०९
६२. २०७६/असार-साउन नेपाली कथाको परम्परा र विकास डा. विष्णु केसी ७७
६३. २०७६/भाद्र-आश्विन मुक्तक सिद्धान्त डा. अम्बिका अर्याल ६७
६४. २०७६/कार्तिक-मङ्सिर समालोचना सिद्धान्त प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा ११३
६५. २०७६/पुस-माघ लघुकथाको परिचय र विकासक्रम असफल गौतम ७१
६६. २०७६/फागुन-चैत्र छन्द कविताको सैद्धान्तिक स्वरूप डा. लेखप्रसाद निरौला ९७
६७. २०७७/वैशाख-ज्येष्ठ जीवनचरित्र अर्थात् जीवनी विनयकुमार शर्मा नेपाल ७३
६८. २०७७/असार-साउन नेपाली साहित्यमा जविनीलेखनको सैद्धान्तिक पक्ष
कृष्णचन्द्र शर्मा ७३
६९. २०७७/भाद्र-आश्विन गीतको सैद्धान्तिक स्वरूप ज्ञानु अधिकारी ६९
७०. २०७७/कार्तिक-मङ्सिर संस्मरण-साहित्य प्रा.डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल ७७
७१. २०७७/पुस-माघ कथा : एक परिचर्चा विनयकुमार शर्मा नेपाल ७३
७२. २०७७/फागुन-चैत्र छन्द विधान : सामान्य परिचय ठाकुर शर्मा भण्डारी ७१
७३. २०७८/वैशाख-ज्येष्ठ गजलमा बहर र लचकताको निरूपण डा.घनश्याम न्यौपाने ९४
७४. २०७८/असार-साउन मुक्त कविता अर्थात् मुक्तक विनयकुमार शर्मा नेपाल १०१
७६. २०७८/कार्तिक-मङ्सिर निबन्धका सामान्य कुरा वसन्तकुमार शर्म्मा 'नेपाल' ८७
७७. २०७८/पुस-माघ गद्यकविताको तत्त्व विनयकुमार शर्मा नेपाल ७८
७८. २०७८/फागुन-चैत्र पद्यमा अघिल्ला संयुक्त वर्णका ह्रस्वदीर्घ प्रयोगबारे उत्कण्ठा
पुरुषोत्तम सिग्देल ६५
७९. २०७९/वैशाख-ज्येष्ठ संस्मरण शब्दमा घोत्लिँदा विनयकुमार शर्मा नेपाल ८३
८०. २०७९/असार-साउन हाइकु लेखन : सङ्क्षिप्त अवलोकन डा. लेखप्रसाद निरौला ६६

८१. २०७९/भाद्र-आश्विन लघुकथा निर्माणका उपकरणहरू लक्ष्मण अर्याल ८१
८२. २०७९/कार्तिक-मङ्सिर नेपाली नियात्रा साहित्यमाथि एक सङ्क्षिप्त विचरण
कृष्ण प्रधान १०५
८४. २०७९/फागुन-चैत्र छन्द विधान : सामान्य परिचय ठाकुर शर्मा भण्डारी ६१
८५. २०८०/वैशाख-ज्येष्ठ आख्यान संरचनाका सापेक्षतामा लघुउपन्यासको रचनाविधान
डा. रमेश शुभेच्छु १२१
८६. २०८०/असार-साउन कथाको सैद्धान्तिक स्वरूप प्रा.डा. भागवत ढकाल १०१
८७. २०८०/भाद्र-आश्विन चाडपर्वको महत्त्व र नेपालमा मनाइने चाडपर्वहरू
डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी' ८५
८८. २०८०/कार्तिक-मङ्सिर संस्मरणको सैद्धान्तिक विमर्श डा. रमेश शुभेच्छु ९७
८९. २०८०/पुस-माघ केही नाट्य चिन्तन एवम् सिर्जन परम्परा डा. रमेश शुभेच्छु ८९
९०. २०८०/फागुन-चैत्र मुक्तकको पहिचान डा. रमेश शुभेच्छु ६९
९१. २०८१/वैशाख-ज्येष्ठ संस्कृत छन्द र अरबी बहरका साम्य सामर्थ्य डा. रमेश शुभेच्छु ८५
९२. २०८१/असार-साउन लघुकथामा मानकको धर्को लक्ष्मण अर्याल ८१
९३. २०८१/भाद्र-आश्विन निबन्धको आत्मपरक शैली डा. रमेश शुभेच्छु ७७
९४. २०८१/कार्तिक-मङ्सिर चारु र गजलमा रहेका विशेष भिन्नता डा. देवी पन्थी १११
९५. २०८१/पुस-माघ समसामयिक आधुनिक नेपाली गीतको प्रवृत्तिगत विश्लेषण
गीता त्रिपाठी ६७
९६. २०८१/फागुन-चैत्र स्ववार्ता : आरम्भ, इतिहास र स्वैरकल्पना बुनू लामिछाने ९९
९७. २०८२/वैशाख-ज्येष्ठ हाइकु लेखन : सङ्क्षिप्त अवलोकन डा. लेखप्रसाद निरौला ६२

**

छैटौं परिच्छेद
उपसंहार तथा निष्कर्ष

५.१ उपसंहार

साहित्यिक पत्रपत्रिकाहरूमा प्रकाशित विभिन्न लेखरचनाहरू युगीन वास्तविकताका परिचायक हुनुका साथै साहित्यिक उन्नतिका मापदण्ड पनि हुन् । सामान्य व्यक्तिहरूको तीव्र साहित्यिक अभिरुचिको उपजस्वरूप **वैजयन्ती** पत्रिका प्रकाशमा आएको हो । **वैजयन्ती**ले आफ्ना विभिन्न अङ्कहरूमा देखाएको स्तरीयता, आस्वाद्यता र प्रकाशकको साहित्यप्रतिको कर्मठ अनुराग परिलक्षित भएको छ । साहित्य साध्य होइन, साधन हो । आफ्नो परिवेश, समाज र राष्ट्रको वस्तुस्थितिलाई प्रतिविम्बित गर्ने माध्याम पनि हो । विकास र परिवर्तनको संवाहक चरम सुखानुभूतिको माध्याम पनि साहित्य हो भन्ने उत्कृष्ट अभिलाषा बोकेर पाठकसमक्ष पुगेको **वैजयन्ती**ले कुनै भेदभाव वा पूर्वाग्रह नराखी विधा संरचनाका आधारमा नवोदित तथा स्थापित सबै स्रष्टाहरूका भावनालाई समान रूपले कदर गर्नुलाई यसको उदात्तता एवम् साहित्यिक समर्पणको परिचायक मान्न सकिन्छ । यसकारणले नै प्रकाशनको छोटो समयमै **वैजयन्ती** पाठकको अभिरुचिको विषय बनेको देखिन्छ । देशका कुना काप्चा ताप्लेजुङदेखि दार्चुलासम्म, विदेशमा भारत, भुटान, संयुक्त अरब इमिरेट्स, कतार, कोरिया, जापान, अष्ट्रेलिया, क्यानडा, अमेरिका, बेलायत, बेल्जियम, पोर्चुगल, स्पेन आदि देशमा रहेका नेपाली स्रष्टाहरूका रचना यसमा प्रकाशित हुनु वास्तम मै महत्त्वपूर्ण हो ।

वैजयन्तीले नेपाली साहित्यका विविध विधाहरूलई स्तरीय र रोचक बनाउँदै आफ्ना पृष्ठहरूमा सजाएर विधागत विकासमा महत्त्वपूर्ण योगदान दिँदै आएको छ । यसले नयाँ-पुराना, बाल-वृद्ध, नारी-पुरूष कोही नभनी समभावमा रचनाहरू प्रकाशित गरेको पाइन्छ । साहित्यका पाँचै विधा कविता, निबन्ध, आख्यान, नाटक र समीक्षा **वैजयन्ती**का उर्वर विधाहरू हुन् ।

समग्र साहित्यकै समुन्नत एवम् समृद्धशाली रहेको कविताविधाले **वैजयन्ती**मा पनि सर्वोच्चता हासिल गरेको छ । नेपाली साहित्यका ख्यातिप्राप्त एवम् स्थापित हस्तीहरू बीच उदयीमान साहित्यिक प्रतिभालाई समेत समान अवसर प्रदान गरेर **वैजयन्ती**ले नेपाली साहित्यको परम्परालाई समृद्धशाली तुल्याउन सशक्त भूमिका खेलेको छ ।

खासगरी भोको पेट र नाङ्गो स्वरहरू र अस्तित्वका निम्ति सङ्घर्षरत मान्छेका विविध विडम्बनाहरू नै **वैजयन्ती**भित्रका कविताहरूमा पाइने सामाजिक स्वर हुन् । त्यसै गरी सामाजिक अन्धविश्वास र पछौटेपनको बाघेपञ्जामा जकडिएको विविध कुण्ठा र

त्रासदीप पूर्ण मानवजीवनका हासोन्मुख मानवीय भावना, नैतिक पतनका विविध पाटाहरू चोखो प्रेमका नाममा हुने गरेका धोकाहरू अनि राष्ट्रिय उन्नति र आधुनिकताको नाममा देखा परेका विविध विकृतिहरूप्रति **वैजयन्ती** कविता, गीत, गजल, मुक्तक, हाइकुहरू सशक्त प्रहार गर्न सफल भएका छन् । सबै विधा उपविधामा छन्दकवितामा कम प्रयोग गरिएका छन्दहरूमा कविता लेखाएर समेत सबैभन्दा धेरै १३ अङ्कमा फैलाएर **वैजयन्ती**ले छन्दकवितामा विशिष्ट योगदान दिएको छ ।

साहित्यका विविध विधाहरूलाई गति दिँदै अघि बढ्ने क्रममा **वैजयन्ती**ले निबन्ध विधाका उपविधाको विकासमा पर्याप्त ध्यान दिएको छ । त्यसैले **वैजयन्ती**मा प्रकाशित साहित्यिक विधाहरूमध्ये निबन्ध विधा दोस्रो प्रमुख विधाको रूपमा रहेको छ । कविताको हाराहारीमा नै देखिए तापनि ज्ञान, अनुभूति पर्यवेक्षणको कोणबाट गद्यमय अभिव्यक्तिहरूको सुन्दर नमुना प्रस्तुत गर्नमा **वैजयन्ती**मा प्रकशित निबन्ध, संस्मरण, जीवनी, यात्रा-नियात्रा, अन्तर्वार्ताहरू सफल छन् । स्ववार्ताजस्तो नवीन शैलीको नवीन उपविधाको पनि आरम्भ **वैजयन्ती**ले गरेको देखिन्छ ।

वैजयन्तीमा प्रकाशित विभिन्न विधाहरूमध्ये आख्यानअन्तर्गत लघुउपन्यास, कथा र लघुकथा विधा पनि उर्वर विधाको रूपमा रहेको छ । सङ्ख्यात्मक हिसाबले **वैजयन्ती**को तेस्रो ठूलो विधाको रूपमा रहेको आख्यान विधाले आधुनिक नेपाली लघुउपन्यास, कथा, लघुकथा साहित्यलाई समृद्धशाली बनाउन उल्लेख्य भूमिका निर्वाह गरेको छ । तुलनात्मक रूपमा हेर्दा स्थापितभन्दा उदीयमान कथाकारहरू सङ्ख्यात्मक रूपमा बढी देखिएका छन् । ग्रामीण समाजमा देखिने विभिन्न कुसंस्कार, रुढिवादी, धर्मको नाममा भइरहेका शोषण, छुवाछुत र त्यसले सिर्जना गरेको दयनीय अवस्थाको यथार्थ चित्र उतार्न **वैजयन्ती**का आख्यानकारहरू सफल देखिन्छन् ।

वैजयन्तीले विविध साहित्यिक विधालाई प्रकाशन गर्ने क्रममा समीक्षा विधालाई पनि निरन्तर रूपमा प्रकाशित गर्दै आइरहेको छ । हुन त नेपाली साहित्यका अन्य विधाहरूभन्दा पछि मात्र समीक्षा विधाको थालनी भएको देखिन्छ । हरेक अङ्कमा समकालीन समयमा ओजपूर्ण स्थान बनाइसकेका समालोचकहरूबाट सम्बन्धित विधाको सैद्धान्तिक रचना लेख्न लगाई प्रस्तुत गरिएबाट विधा समालोचनामा नेपाली साहित्यमा परेको खडेरीलाई **वैजयन्ती**ले केही पुर्ति गरेको छ भने समालोचना अङ्कहरूमा प्रयोगिक समालोचनाहरूलाई समेटेर ओजपूर्ण कृतिहरूको सम्मान पनि गरेको छ ।

सङ्ख्यात्मक रूपमा भन्दा पनि गुणात्मक रूपमा सबल र ओजपूर्ण रहेका **वैजयन्ती**मा प्रकाशित एकाङ्कीहरूले जीवनका विशृङ्खलित र कटु यथार्थलाई प्रतिकात्मक रूपमा प्रस्तुत गर्ने प्रयत्नमा नवीन शैली र शिल्पगत वैशिष्ट्यलाई पनि आत्मसात गरेको देखिन्छ ।

पाठकका विविध साहित्यिक तलतललाई मेट्न **वैजयन्ती** सफल भएको देखिन्छ । देशमा उपलब्ध सबै स्रोतसाधन र सुविधालाई उपयोग गरेर पनि साहित्यिक पत्रपत्रिकाहरूलाई नियमितता दिन कठिन भइरहेको परिप्रेक्ष्यमा साहित्यिक पत्रिकालाई निरन्तर रूपमा प्रकाशित गर्नु चानचुने कुरो होइन । नियमित विज्ञापनदाताको अभाव, साहित्यिक बजारको अभाव, संस्थागत सहयोगको कमीजस्ता अनेकौं आर्थिक समस्याहरूका बीचबाट पनि साहित्यप्रति समर्पित व्यक्तित्वको अथक प्रयासबाट उत्कृष्ट पत्रिका निरन्तर रूपमा प्रकाशन गरी आफ्नो प्रकाशन गृहमा आएका सबै स्रष्टालाई, विभिन्न कार्यक्रम र पुस्तक प्रदर्शनीहरूमा समेत पत्रिका उपलब्ध गराउनु **वैजयन्ती**को साहित्यप्रति समर्पणको ज्वलन्त उदाहरण हो ।

५.२ निष्कर्ष

वैजयन्ती विधाकेन्द्रित साहित्यिक द्वैमासिक पत्रिकाको रूपमा प्रकाशित हुने एकमात्रै नेपाली भाषाको विधाकेन्द्री पत्रिका हो ।

वैजयन्तीमा प्रकाशित रचनाले नेपाली साहित्यमा देखिएका विविध पाटाहरूलाई प्रस्ट्याउने काम गरेको छ ।

विभिन्न साहित्यिक मुद्दाहरूमाथि आएका साहित्यकाहरूका विचारले साहित्यमा देखा परेका अप्ठ्याराहरूलाई फुकाउनुका साथै साहित्यको समुन्नत विकास र असल साहित्यलेखनमा पनि महत्त्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गरेको छ ।

अग्रज एवम् अनुज स्रष्टाका लेख रचनालाई समान रूपमा स्थान दिनु पनि **वैजयन्ती**को नेपाली साहित्य उत्थानमा ऐतिहासिक देन हो । पत्रपत्रिकाहरूका लागि यो अभिप्रेरणा र गौरवको विषय हो ।

वैजयन्ती विधाकेन्द्रत पत्रिका हुनाले नेपाली वाङ्मयमा सम्बन्धित विधाको एउटा उत्कृष्ट सङ्ग्रह बन्न पुगेको छ ।

समकालीन साहित्यिक विधाको तुलनात्मक अध्ययनको लागि यस **वैजयन्ती**ले महत्त्वपूर्ण भूमिका निभाएको छ ।

वैजयन्तीले नयाँ-पुराना, बाल-वृद्ध, नारी-पुरूष सबै साहित्य साधकहरूलाई समेट्दै नेपाली साहित्यरूपी विधागत फूललाई ढकमक्क फुलाइरहेको छ । यसै लक्ष्य-उद्देश्य बोकेर नेपाली साहित्यका विविध फाँटलाई हराभरा तुल्याउँदै त्यसको माध्यमबाट नेपाली जनमानसमा चेतनाको चिन्तन र मन्थन गराउने कार्य **वैजयन्ती**ले गरेको छ ।

वैजयन्तीको सैद्धान्तिक समालोचनाहरूले साहित्यिक विधाको तुलनात्मक अध्ययनका लागि महत्त्वपूर्ण योगदान पुऱ्याएको छ ।

वैजयन्तीले साहित्यको विधागत विकास गरेको छ ।

वैजयन्तीले विधागत सर्जकलाई संरक्षण गरेको छ ।

वैजयन्तीले छन्दको संरक्षण र प्रवर्द्धन गरेको छ ।

वैजयन्तीले साहित्यकारहरू मात्र नभई विभिन्न क्षेत्रका महापुरुषहरूको जीवनी समेटेको छ ।

५.३ सम्भावित शोध शीर्षकहरू

१. **वैजयन्ती**मा प्रकाशित छन्द कविताहरूको विश्लेषण र मूल्याङ्कन
२. **वैजयन्ती**मा प्रकाशित गद्य कविताहरूको विश्लेषण र मूल्याङ्कन
३. **वैजयन्ती**मा प्रकाशित गीतहरूको विश्लेषण र मूल्याङ्कन
४. **वैजयन्ती**मा प्रकाशित गजलहरूको विश्लेषण र मूल्याङ्कन
५. **वैजयन्ती**मा प्रकाशित मुक्तकहरूको विश्लेषण र मूल्याङ्कन
६. **वैजयन्ती**मा प्रकाशित हाइकुहरूको विश्लेषण र मूल्याङ्कन
७. **वैजयन्ती**मा प्रकाशित कथाहरूमा समाज चित्रणको स्वरुप
८. **वैजयन्ती**मा प्रकाशित कथाहरूको मनोविज्ञान
९. **वैजयन्ती**मा प्रकाशित साहित्यिक विधाहरूको तुलनात्मक अध्ययन
१०. **वैजयन्ती**मा प्रकाशित लघुउपन्यासहरूको विश्लेषण र मूल्याङ्कन
११. **वैजयन्ती**मा प्रकाशित कथाहरूको विश्लेषण र मूल्याङ्कन
१२. **वैजयन्ती**मा प्रकाशित लघुकथाहरूको विश्लेषण र मूल्याङ्कन
१३. **वैजयन्ती**मा प्रकाशित आत्मपरक निबन्धहरूको विश्लेषण र मूल्याङ्कन
१४. **वैजयन्ती**मा प्रकाशित संस्मरणहरूको विश्लेषण र मूल्याङ्कन
१५. **वैजयन्ती**मा प्रकाशित जीवनीहरूको विश्लेषण र मूल्याङ्कन
१६. **वैजयन्ती**मा प्रकाशित यात्रा-नियात्राहरूको विश्लेषण र मूल्याङ्कन
१७. **वैजयन्ती**मा प्रकाशित अन्तर्वार्ता/स्ववार्ताहरूको विश्लेषण र मूल्याङ्कन
१८. **वैजयन्ती**मा प्रकाशित संस्कृति र चाडपर्व लेखहरूको विश्लेषण र मूल्याङ्कन
१९. **वैजयन्ती**मा प्रकाशित नाटक एकाङ्कीहरूको विश्लेषण र मूल्याङ्कन
२०. **वैजयन्ती**मा प्रकाशित सैद्धान्तिक समालोचनाहरूको विश्लेषण र मूल्याङ्कन
२१. **वैजयन्ती**मा प्रकाशित प्रायोगिक समालोचनाहरूको विश्लेषण र मूल्याङ्कन

यी सबैका विभिन्न कोणहरूबाट पनि अनुसन्धान गर्न सकिन्छ ।

'नेपाली पत्रपत्रिका प्रकाशनको परम्परामा वैजयन्तीको योगदान' शीर्षकमा रमेश दवाडीद्वारा शोध-अनुसन्धान भइसकेको छ ।

**

प्रेस काउन्सिल नेपालद्वारा राष्ट्रियस्तरको (क) वर्गमा वर्गीकृत

वैजयन्ती

वर्ष १८ अङ्क ४ पूर्णाङ्क १०० विधाकेन्द्रित साहित्यिक पत्रिका २०८२ कार्तिक-मङ्सिर

संस्थापक

वसन्तकुमार शर्म्मा 'नेपाल'

निर्देशक

विनयकुमार शर्मा नेपाल

प्रधान सम्पादक

डा. रमेश शुभेच्छु

सम्पादक

यादव भट्टराई

सहयोगी

कमला नेपाल, भाभा शर्मा, आभा शर्मा, मातृका आचार्य, विभव नेपाल

आवरण

सुबोध घिमिरे, क्यालिफोर्निया अमेरिका

प्रकाशक

शब्दार्थ प्रकाशन

चाबेल, काठमाडौँ

Shabdartha Prakashan

Chabahil Ganeshthan, Kathmandu, Nepal

977-01-4497351 / 984149610

email : shabdarthaprakashan@gmail.com

nepal.vk@hotmail.com / nepal120@yahoo.com

web : http://nepalipublisher.com / http://shabdarthaprakashan.com

;'rgf M j}hoGtLdf k|sflzt /rgfsf] ;DkÚf{lhDd]f/ :jod\n]vs g}xg\'g\.

सम्पादकीय

● जीवनको उतारचढावसँगै विचारको उतारचढाव हुन्छ र विचारको उतारचढावसँगै साहित्यको पनि उतार चढाव हुन्छ ।

● समसामयिक विषय जतिसुकै आवश्यक भए पनि, ताली बजे बजाए पनि कालजयी हुन्न ।

● विचारको सघनता, शैलीको विशिष्टता, पात्रको शालीनता र गहिरो चिन्तन बोकेको खँदिलो विषयवस्तुद्वारा निर्माण गरिएको साधन वा साहित्य नै कालजयी बन्दछ ।

● जीवन वा प्रेम, परिवर्तन वा गतिशीलता, प्रकृति वा परिवेशविना साहित्य हुँदैन, बन्दैन र लेखिन्न वा लेखिए पनि त्यसको खास उचाइ रहन्न ।

● इतिहास पनि त्यस्तै र यस्तै हो । अति गुणवालाको लेखिन्छ या अति अवगुणवालाको गाइन्छ । मध्य, मध्यमै हराउँछ तर पनि मध्यको आवश्यकता जीवन, राजनीति र साहित्य सबैतिर ठानिन्छ ।

● वैजयन्तीभन्दा अगाडि पनि धेरै गतिला, सुकिला र लम्बिला पत्रिकाहरू आए र भोलिको भविष्यमा पनि आउने छन् भन्ने विश्वास गर्नै पर्छ । कति मध्यमै पनि हराएका छन् ।

● मध्यको पनि सीमा हुन्छ । कहाँदेखि कहाँसम्मको सीमाको मध्य ?

● यात्रा पहिल्याउन कठिन हुन्छ तर यात्रा पहिल्याइसकेपछि गन्तव्य वा लक्ष्य स्वतस्फूर्त भेटिन्छ नै ।

● वैजयन्तीले सीमाको आरम्भ गऱ्यो, विधामा केद्रित भयो, प्रस्तुत गरिएको विधा उपविधाको विधा समालोचना प्रस्तुत गरेर साहित्यको संवर्द्धन वा प्रबर्द्धन कति गऱ्यो वा गरेन यो मूल्याङ्कन भविष्यमा होला वा नहोला । भए पनि के होला वा नभए पनि के होला ?

● वैजयन्तीले अब केही नयाँ गर्ला वा पुरानैमा अडकिएला वा केही पनि नगर्ला कति र के पो कसैलाई फरक पर्ला र ?

● यो एउटा आवेग थियो, हुटहुटी थियो, जवानीको जोश थियो, सकारात्मक विचार थियो । जे थियो त्यो सधैं रहला वा नरहला ? यो सृष्टिमा अवतरण भएका के पो ? को पो ? सधैं रहेका छन् र ? सबैका आआफ्नै काल छन्, सीमा छन्, अवधि

छन् र अन्त पनि छन् ।

● नयाँ गर्ने फेरोमा कति पो नयाँ गरियो होला र ? पुरानो नभुल्ने मानवीय स्वभावमा कति नै सम्भन सकियो होला र ? कति अवसर, मौका, स्थान (Spece) पाएर हर्षित बने, कति नपाएर निरास पनि बने होलान् ।

● बीच बीचमा केही उतार चढावहरू आए र गए । को पो सधैं कसको लागि बनेको हुन्छ र ? एउटा भावना, आवश्यकता र स्वार्थले सबै जोडिने र छुट्टिने प्रकृतिक सत्यता वा न्यायलाई यो नाथे वैजयन्तीले कसरी के पो बदल्न सक्थ्यो र ?

● सृष्टि संरचनाको परिवेशमा पुराना हराउलान् र नयाँ नयाँ जोडिएलान् नै । यो जोडिनु र नजोडिनु पनि को, कसलाई कति पो महत्त्वको होला र ?

यावत् प्रश्न प्रश्नै छन् ।

● यसमा आरम्भदेखि कुनै न कुनै कारणले जोडिनु भएर वैजयन्तीको उन्नयनमा साथ दिनुहुने संरक्षक, सल्लाहकार, प्रधान सम्पादक, सम्पादक, अतिथि सम्पादक, चित्रकार, सहयोगी, प्रकाशक सबै (पृष्ठ २३-२५ का) प्रति वैजयन्ती विधा केद्रित साहित्यिक पत्रिका आभारी थियो र सधैं रहने छ ।

● वैजयन्तीको साहित्य संवर्द्धन र प्रबर्द्धनको अभियानमा हातेमालो गरी चार हजार भन्दा अधिक रचनाका सबै स्रष्टा र द्रष्टा (पृष्ठ ४४-१७१ का) प्रति वैजयन्ती परिवार सधैं आभारी थियो र छ ।

● यस पत्रिकाको अङ्क ११ का लागि कथा, अङ्क ६ र ७ का लागि नियात्रा उपलब्ध गराइदिनु हुने साहित्यकार गीता केशरीज्यू र अङ्क ८७ का लागि संस्कृति सम्बन्धी रचना उपलब्ध गराइदिनु हुने संस्कृतिविद् वीणा पौडेलज्यूप्रति पनि वैजयन्ती आभारी छ ।

● यस पत्रिकाको आरम्भको अङ्कदेखि शताङ्कसम्म सम्मान गरिएका सबै स्रष्टा (पृष्ठ ३८-४१ का) प्रति सम्मान स्वीकार गरिदिनुभएकामा पनि वैजयन्ती परिवार आभार प्रकट गर्दछ ।

● यस पत्रिकाको अङ्क १-८२ लाई समेटेर शोधपत्र तयार गरिदिने रमेश दवाडीज्यू प्रति पनि वैजयन्ती आभारी छ ।

निर्देशक

चिसो मौसममा सुरक्षित रहौं

चिसो मौसममा :

तातो तथा न्यानो कपडा लगाऔं,

-

तातो, पोषिलो र झोलिलो खानेकुरा खाऔं,

-

घर तथा कोठा न्यानो बनाऔं,

-

बालबालिका र वृद्धहरूलाई चिसोबाट जोगाऔं,

-

न्यानो सिरक ओढेर सुत्ने गरौं,

-

जाडो मौसममा घाम तथा आगो ताप्ने गरौं,

-

चिसोमा हिँडडुल (मर्निकवाक) नगरौं,

-

कुनै समस्या देखिए तुरुन्त स्वास्थ्य संस्थामा सम्पर्क गरौं,

सावधानी अपनाऔं, स्वस्थ रहौं ।

नेपाल सरकार

विज्ञापन बोर्ड

विषयक्रम

के ?	कता ?
पहिलो परिच्छेद परिचय	९
दोस्रो परिच्छेद नेपाली पत्रपत्रिका प्रकाशनको परम्परामा वैजयन्तीको परिचय र प्रकाशन -रमेश दवाडी	११
तेस्रो परिच्छेद वैजयन्तीमा प्रकाशित सामग्रीहरूको विवरणसूची	४२
पूर्णाङ्क १, समीक्षा अङ्क १	४४
पूर्णाङ्क २, पूर्वस्मृति १	५०
पूर्णाङ्क ३, राष्ट्रिय व्यक्तित्व अङ्क १	५६
पूर्णाङ्क ४, कथा अङ्क १	६०
पूर्णाङ्क ५, छन्दकविता अङ्क १	६५
पूर्णाङ्क ६, स्वदेशयात्रा अङ्क १	९८
पूर्णाङ्क ७, स्वदेशयात्रा अङ्क २	९८
पूर्णाङ्क ८, छन्दकविता अङ्क २	६७
पूर्णाङ्क ९, चाडपर्व/संस्कृति अङ्क १	१०१
पूर्णाङ्क १०, विदेशयात्रा अङ्क १	१०२
पूर्णाङ्क ११, कथा अङ्क २	६०
पूर्णाङ्क १२, समीक्षा अङ्क २	४४
पूर्णाङ्क १३, समीक्षा अङ्क ३	४४
पूर्णाङ्क १४, गद्यकविता अङ्क १	१०५
पूर्णाङ्क १५, संस्मरण अङ्क १	५१
पूर्णाङ्क १६, संस्मरण अङ्क २	५१
पूर्णाङ्क १७, छन्दकविता अङ्क ३	६९
पूर्णाङ्क १८, निबन्ध अङ्क १	१२३
पूर्णाङ्क १९, निबन्ध अङ्क २	१२३
पूर्णाङ्क २०, संस्मरण अङ्क ३	५२
पूर्णाङ्क २१, स्वदेशयात्रा अङ्क ३	९९
पूर्णाङ्क २२, विदेशयात्रा अङ्क २	१०३
पूर्णाङ्क २३, छन्दकविता अङ्क ४	७२
पूर्णाङ्क २४, चाडपर्व/संस्कृति अङ्क २	१०१
पूर्णाङ्क २५, लघुकथा अङ्क १	१२९
पूर्णाङ्क २६, नाटक अङ्क १	१४४
पूर्णाङ्क २७, लघुउपन्यास अङ्क १	१४६
पूर्णाङ्क २८, गद्यकविता अङ्क २	१०७

पूर्णाङ्क २९, राष्ट्रिय व्यक्तित्व अङ्क २ ५७
पूर्णाङ्क ३०, छन्दकविता अङ्क ५ ७४
पूर्णाङ्क ३१, राष्ट्रिय व्यक्तित्व अङ्क ३ ५७
पूर्णाङ्क ३२, मुक्तक अङ्क १ १४७
पूर्णाङ्क ३३, कथा अङ्क ३ ६१
पूर्णाङ्क ३४, गजल अङ्क १ १५४
पूर्णाङ्क ३५, समीक्षा अङ्क ४ ४५
पूर्णाङ्क ३६, छन्दकविता अङ्क ६ ७८
पूर्णाङ्क ३७, निबन्ध अङ्क ३ १२४
पूर्णाङ्क ३८, कथा अङ्क ४ ६१
पूर्णाङ्क ३९, गद्यकविता अङ्क ३ ११०
पूर्णाङ्क ४०, मुक्तक अङ्क २ १४९
पूर्णाङ्क ४१, समीक्षा अङ्क ५ ४६
पूर्णाङ्क ४२, छन्दकविता अङ्क ७ ८०
पूर्णाङ्क ४३, संस्मरण अङ्क ४ ५२
पूर्णाङ्क ४४, निबन्ध अङ्क ४ १२४
पूर्णाङ्क ४५, संस्मरण अङ्क ५ ५३
पूर्णाङ्क ४६, गजल अङ्क २ १५६
पूर्णाङ्क ४७, लघुकथा अङ्क २ १३२
पूर्णाङ्क ४८, छन्दकविता अङ्क ८ ८३
पूर्णाङ्क ४९, कथा अङ्क ५ ६२
पूर्णाङ्क ५०, समीक्षा अङ्क ६ ४८
पूर्णाङ्क ५१, निबन्ध अङ्क ५ १२५
पूर्णाङ्क ५२, गद्यकविता अङ्क ४ ११३
पूर्णाङ्क ५३, गजल अङ्क ३ १५७
पूर्णाङ्क ५४, छन्दकविता अङ्क ९ ८६
पूर्णाङ्क ५५, लघुकथा अङ्क ३ १३४
पूर्णाङ्क ५६, निबन्ध अङ्क ६ १२६
पूर्णाङ्क ५७, निबन्ध अङ्क ७ १२६
पूर्णाङ्क ५८, गद्यकविता-५ ११६
पूर्णाङ्क ५९, गद्यकविता अङ्क ६ ११८
पूर्णाङ्क ६०, स्वदेशयात्रा अङ्क ४ ९९
पूर्णाङ्क ६१, नाटक अङ्क २ १४५
पूर्णाङ्क ६२, कथा अङ्क ६ ६२
पूर्णाङ्क ६३, मुक्तक अङ्क ३ १५०
पूर्णाङ्क ६४, समीक्षा अङ्क ७ ४५

पूर्णाङ्क ६५, लघुकथा अङ्क ४	१३६
पूर्णाङ्क ६६, छन्दकविता अङ्क १०	८८
पूर्णाङ्क ६७, राष्ट्रिय व्यक्तित्व अङ्क ४	५८
पूर्णाङ्क ६८, राष्ट्रिय व्यक्तित्व अङ्क ५	५८
पूर्णाङ्क ६९, गीत अङ्क १	१६३
पूर्णाङ्क ७०, संस्मरण अङ्क ६	५४
पूर्णाङ्क ७१, कथा अङ्क ७	६३
पूर्णाङ्क ७२, छन्दकविता अङ्क ११	९१
पूर्णाङ्क ७३, गजल अङ्क ४	१५९
पूर्णाङ्क ७४, मुक्तक अङ्क ४	१५१
पूर्णाङ्क ७५, समीक्षा अङ्क ८	४७
पूर्णाङ्क ७६, निबन्ध अङ्क ८	१२७
पूर्णाङ्क ७७, गद्यकविता अङ्क ७	११९
पूर्णाङ्क ७८, छन्दकविता अङ्क १२	९३
पूर्णाङ्क ७९, संस्मरण अङ्क ७	५४
पूर्णाङ्क ८०, हाइकु अङ्क १	१६५
पूर्णाङ्क ८१, लघुकथा अङ्क ५	१३८
पूर्णाङ्क ८२, विदेशयात्रा अङ्क ३	१०३
पूर्णाङ्क ८३, अन्तर्वार्ता अङ्क १	१६८
पूर्णाङ्क ८४, छन्दकविता अङ्क १३	९५
पूर्णाङ्क ८५, लघुउपन्यास अङ्क २	१४६
पूर्णाङ्क ८६, कथा अङ्क ८	६३
पूर्णाङ्क ८७, चाडपर्व/संस्कृति अङ्क ३	१०१
पूर्णाङ्क ८८, संस्मरण अङ्क ८	५५
पूर्णाङ्क ८९, नाटक अङ्क ३	१४५
पूर्णाङ्क ९०, मुक्तक अङ्क ५	१५३
पूर्णाङ्क ९१, गजल अङ्क ५	१६१
पूर्णाङ्क ९२, लघुकथा अङ्क ६	१४१
पूर्णाङ्क ९३, निबन्ध अङ्क ९	१२७
पूर्णाङ्क ९४, चारु अङ्क १	१७०
पूर्णाङ्क ९५, गीत अङ्क २	१६४
पूर्णाङ्क ९६, स्वर्वार्ता अङ्क २	१६८
पूर्णाङ्क ९७, हाइकु अङ्क २	१६६
पूर्णाङ्क ९८, विदेशयात्रा अङ्क ४	१०४
पूर्णाङ्क ९९, समीक्षा अङ्क ९	४८
पूर्णाङ्क १०० इतिहास	५

चौथो परिच्छेद	विस्मरणको स्मरण : शब्दार्थ र वैजयन्ती -विनयकुमार शर्मा नेपाल	१७३
पाँचौ परिच्छेद	पुछारको पातो अन्तर्गत विधा-समालोचना	१९३
छैटौं परिच्छेद	उपसंहार तथा निष्कर्ष	१९७

विधागत क्रमसूची

विधा	पृष्ठ
कविता	
छन्दकविता अङ्क	**६५-९७**
गद्यकविता अङ्क	**१०४-१२२**
मुक्तक अङ्क	**१४७-१५४**
गजल अङ्क	**१५४-१६२**
गीत अङ्क	**१६२-१६५**
हाइकु अङ्क	**१६५-१६७**
चारु अङ्क	**१६९-१७१**
आख्यान	
कथा अङ्क	**५८-६४**
लघुकथा अङ्क	**१२८-१४४**
लघुउपन्यास अङ्क	**१४६-१४७**
नाटक/एकाङ्की	
नाटक/एकाङ्की अङ्क	**१४४-१४६**
निबन्ध	
संस्मरण अङ्क	**४९-५५**
राष्ट्रिय व्यक्तित्व अङ्क	**५५-५७**
स्वदेशयात्रा अङ्क	**९७-१००**

पहिलो परिच्छेद

परिचय

वैजयन्ती द्वैमासिक पत्रिकाले नेपाली साहित्यमा पुऱ्याएको योगदान शोधको विषय हो । नेपाली साहित्यको विकासमा **वैजयन्ती** पत्रिकाले पुऱ्याएको समस्यामा केन्द्रित भई त्यसको उपयुक्त समाधान खोज्ने उद्देश्य यस शोधकार्यको रहेको छ । **वैजयन्ती** पत्रिका नेपाली भाषाको विधाकेन्द्रित साहित्यिक पत्रिका हो । यस पत्रिका २०६६ साल वैशाखदेखि शब्दार्थ प्रकाशन काठमाडौंबाट प्रकाशित हुँदै आएको छ । **वैजयन्ती** पत्रिकाले साहित्यका कविता, निबन्ध, नाटक एकाङ्की र आख्यान विधाका छुट्टाछुट्टै विशेषाङ्क प्रकाशित गर्दै आएको छ । यस अङ्कसहित **वैजयन्ती**को १०० अङ्क प्रकाशित भएको छ । **वैजयन्ती**मा गद्य र पद्य दुवै प्रकारका कविता विशेषाङ्कको रूपमा प्रकाशित छन् । त्यसैगरी कविता, हाइकु, मुक्तक, गजल, लघुउपन्यास, निबन्ध, संस्मरण, स्वदेशयात्रा, विदेशयात्रा, संस्कृति, चाडपर्व, अन्तर्वार्ता/स्ववार्ता, लघुकथा, कथा, लघुउपन्यास, समीक्षा, एकाङ्की-नाटक आदि उपविधा समेटेर विशेषाङ्कको रूपमा प्रकाशित गर्दै आएको छ ।

वैजयन्ती पत्रिकामा अग्रज तथा अनुज स्रष्टाका लेख रचनाहरू समेटिएका छन् । साहित्यिक विधाका उपविधालाई पनि महत्त्वपूर्ण स्थान दिएर **वैजयन्ती**ले विशेषाङ्क प्रकाशित गरेको छ । **वैजयन्ती** पत्रिकामा हालसम्म चार हजारभन्दा बढी लेख रचनाहरू प्रकाशित छन् । **वैजयन्ती** पत्रिकाको संरक्षक वसन्तकुमार शर्मा नेपाल, निर्देशक विनयकुमार शर्मा नेपाल रहेका छन् भने प्रधान सम्पादकमा ठाकुर शर्मा भण्डारी (अङ्क ५-८६), प्रधान सम्पादक डा. रमेश शुभेच्छु (अङ्क ८७-१००) रहेका छन् । सम्पादक यादव भट्टराईको निरन्तरता अङ्क १-१०० सम्म निरन्तर देखिन्छ । त्यसैगरी कमला नेपाल, भाभा शर्मा, आभा शर्मा, विभव नेपाल र मातृका आचार्य सहयोगीको भूमिकामा रहेका छन् । यस पत्रिकाको नाम सुरुमा **जयन्ती** थियो । **जयन्ती** नामबाट मासिक रूपमा प्रकाशित भएको थियो । २०२७ देखि २०३१ सालसम्म जयन्ती प्रकाशित भएको थियो । यसबीचमा जयन्तीका दश अङ्क प्रकाशित भएको पाइन्छ । पछि **जयन्ती** पुनः नवीकरण गर्न प्राविधिक कारणले नमिलेकोले वै-जयन्ती प्रकाशन गरिएको हो ।

वैजयन्ती पत्रिकाको पहिलो अङ्क (२०६६) को सम्पादकीयमा यस पत्रिकाको प्रकाशन आरम्भ वसन्तकुमार शर्मा नेपालको सम्पादनमा २०२७/३१ सालमा **जयन्ती** मासिक पत्रिका प्रकाशन भएको पृष्ठभूमिलाई आधार बनाएर वसन्तकुमारकै संरक्षकत्वमा विनयकुमार शर्मा नेपालको निर्देशन र यादव भट्टराईको सम्पादनमा विधापरक पत्रिकाको आरम्भ गरिएको र पहिलो अङ्क समीक्षा अङ्कको रूपमा प्रस्तुत गरिएको सूचना समेटिएको छ । यस सूचनाबाट **वैजयन्ती** पत्रिकाको पृष्ठभूमि पहिल्याउन सकिन्छ ।

र यसै अङ्कमा नेपाली साहित्यमा **जयन्ती**ले पुऱ्याएको योगदानको चर्चा शिव रेग्मीले गरेका छन् । उनले विविध विषयको पत्रिका भए पनि पुराना पाण्डुलिपि, पूर्वीय साहित्यका केही झलक, साहित्यमा **जयन्ती** पत्रिकाको योगदान चाहिँ धेरै सम्झनुपर्ने बताएका छन् । यसले **जयन्ती**मा कस्ता विषयवस्तु प्रकाशित हुन्थ्यो भन्ने जानकारी गराएको छ ।

वैजयन्ती पत्रिकाको दोस्रो अङ्क (२०६६) को सम्पादकीयमा **वैजयन्ती**लाई विधागत रूपमा प्रकाशन गर्ने लक्ष्य अनुरूप हरेक अङ्कलाई फरक-फरक अङ्कमा प्रस्तुत गरिने जानकारी दिइएको छ ।

वैजयन्तीकै ११ अङ्क (२०६७) मा पत्रिका प्रकाशनको दोस्रो वर्ष पूरा गरेको उपालक्ष्यमा उत्कृष्ट रचनाहरूलाई छनोट गरी ती रचनाका रचनाकारहरूलाई सम्मान गर्ने परम्पराको थालनी गरेको जानकारी समेटिएको छ ।

वैजयन्ती को सम्पादकीय (२०७०) मा यस पत्रिकाले पाँच वर्ष पूरा गरेको र यसका सबै अङ्कहरू वेबसाइटमा व्यवस्थित ढङ्गले राखिएको सूचना समेटिएको छ । यस सूचनाबाट **वैजयन्ती** पत्रिका आधुनिक प्रविधिमा प्रवेश गरेको सूचना मिल्छ ।

यस्तै गरी **वैजयन्ती** पत्रिकाको अङ्क १०० (२०८२) को सम्पादकीयमा र वैजयन्तीको इतिहास परिच्छेदमा समेत यसको बृहत् चर्चा गरिएको छ र प्रत्येक अङ्कमा प्रकाशित रचना तथा सामग्रीहरूको सूची तयार गर्ने क्रममा साहित्यिक विधाको उपविधा विभाजन गरी लेखकको नामको वर्णानुक्रमका आधारमा सूची प्रस्तुत गरिएको छ ।

वैजयन्तीले अङ्क १ बाटै सम्बन्धित उपविधाको विधापरक समालोचना पुछारको पातो स्तम्भ अन्तर्गत प्रस्तुत गर्दै आएको छ ।

कविता विधाअन्तर्गतका छन्दकविता, गद्यकविता, गीत, गजल, मुक्तक, हाइकु, चारु अङ्कहरूमा समावेश गरिएका १६ विधा समालोचनाहरू वैजयन्तीको अङ्क ५० स्वर्णाङ्कमा र यसको कृतिगत रूपमा **शब्दार्थ सोपान** कविता खण्ड समालोचनासङ्ग्रह समेत प्रकाशित गरिएको छ ।

त्यस्तैगरी निबन्ध विधाअन्तर्गतका पूर्वस्मृति, राष्ट्रिय-व्यक्तित्व (जीवनी), संस्मरण, चाड/पर्व/संस्कृति, स्वदेशयात्रा, विदेशयात्रा, स्ववार्ता/अन्तर्वार्ता र निबन्ध अङ्कहरूमा समावेश गरिएका २३ विधा समालोचनाहरू वैजयन्तीको अङ्क ७५ हीरकअङ्कमा र यसको कृतिगत रूपमा **शब्दार्थ सोपान** निबन्ध खण्ड समालोचनासङ्ग्रह समेत प्रकाशित गरिएको छ ।

त्यस्तैगरी आख्यान विधाअन्तर्गतका लघुउपन्यास, कथा, लघुकथा र नाटक विधाअन्तर्गतका एकाङ्की (नाटक) तथा समीक्षा विधाअन्तर्गतका सैद्धान्तिक र प्रायोगिक समीक्षाका अङ्कहरूमा समावेश गरिएका २३ विधा समालोचनाहरू वैजयन्तीको अङ्क ९९ पूर्वशताङ्क अङ्कमा र यसको कृतिगत रूपमा **शब्दार्थ सोपान** आख्यान-नाटक-समीक्षा खण्ड समालोचनासङ्ग्रह समेत प्रकाशित गरिएको छ ।

**

दोस्रो परिच्छेद

नेपाली पत्रपत्रिका प्रकाशनको परम्परामा वैजयन्तीको परिचय र प्रकाशन

२.१ पृष्ठभूमि

मानवीय मनको कलात्मक अभिव्यक्ति साहित्य हो । साहित्य समाजको मूल्य, मान्यता र आकाङ्क्षाहरूको अभिलेख हो । त्यसैले साहित्यलाई समाजको ऐना भनिएको हो । साहित्य राष्ट्रको समसामयिक स्थितिको सूचक पनि हो । साहित्यले समाज कति विकसित छ भन्नेलाई पनि सङ्केत गर्दछ । साहित्य समाजका सम्पूर्ण विधि-व्यवहार र व्यक्तिका आकाङ्क्षाहरूको समेत आकलन गरेको हुन्छ ।

साहित्यसँग सम्बन्धित समाचार सङ्कलन, लेखन, सम्पादन र प्रकाशन गर्नु साहित्यिक पत्रकारिता हो । साहित्यिक सामग्रीहरूको संयोजन र साहित्यिक गतिविधिमा केन्द्रित सामग्रीहरूको प्रकाशन र प्रसारण गर्नु पनि साहित्यिक पत्रकारिता हो । वाङ्मयको अभिवृद्धिका दृष्टिले विभिन्न विधा कविता, निबन्ध, आख्यान (कथा, उपन्यास), नाटक, एकाङ्की, यात्रासंस्मरण, समीक्षा आदि सामग्रीलाई सम्पादन गरी प्रकाशनमा ल्याइने काम साहित्यिक पत्रकारिताले गर्छ (भट्टराई, २०५७ : १) । यस्ता साहित्यिक पत्रपत्रिकाहरूलाई सम्पादन, संयोजन र प्रकाशन गर्ने व्यक्तिहरूलाई साहित्यिक पत्रकार भनिन्छ ।

साहित्यिक पत्रकार समसामयिक साहित्यिक वातावरणका सम्बन्धमा अध्ययन गर्छ । विभिन्न राष्ट्रका संस्कृति र साहित्यका बारेमा पनि विशेष जानकारी लिन्छ । साहित्यिक पत्रकारले आफ्ना पत्रिकामा प्रकाशनार्थ आएका कृतिहरूको उचित मूल्याङ्कन गरी तिनलाई यथोचित रूपमा प्रस्तुत गर्छ । समाजमा साहित्यिक वातावरण तयार गरी समाजलाई चाहिने साहित्यिक प्रवृत्तिका विषयमा र साहित्यले लिएका मोडहरूका बारेमा साहित्यिक पत्रकारहरूले आफ्ना सम्पादकीय वा टिप्पणी तथा सामयिक विषयका लेखहरूका माध्यमबाट साहित्यिक वातावरणको निर्माण गर्दछ (भट्टराई, २०५७ : १) । व्यक्तिमा पढ्ने बानीको विकास तथा सामाजिक रुचि निर्माणमा पनि साहित्यिक पत्रकारिताले योगदान पुऱ्याउँछ ।

ईशापूर्व एघारौं शताब्दीमा चीनमा मुद्रण थालनी भयो । कडा माटो, ढुङ्गा र काठहरूमा खोपेर अक्षर वा चित्र बनाई त्यसमाथि कुनै कालो पदार्थ पोतेर कागजमा उतारिन्थ्यो । सन् १४४० मा युरोपेली जोहान गुटेनवर्गले मुद्रण गर्न मिल्ने अक्षर र प्रेस

समेतको आविष्कार गरे । सन् १७०० को प्रारम्भतिर अमेरिकी वेन्जामिन फ्रैकलिनले नवीन प्रेस तयार पारेका थिए । त्यसपछि बेलायमा अठारौं शताब्दीको पूर्वार्द्धमा फलामे प्रेस र धातुका अक्षरहरूको आविष्कार भयो (भट्टराई, २०५७ : १) । नयाँ-नयाँ प्रविधि र आविष्कारका साथ प्रेस उद्योगका रूपमा विश्वभर फैलिएको हो ।

नेपाली पत्रपत्रिकाको इतिहास खोतल्दै जाँदा मुलुकभित्र र बाहिर भएका विभिन्न साहित्यिक गतिविधिको पृष्ठभूमिबाट नै पत्रकारिताको जन्म भएको भएको हो । नेपाली भाषा र साहित्यको विकासका निम्ति कोशेढुङ्गा बनेको भारतको बनारसमा नेपाली युवा साहित्यकारहरूले सञ्चालन गरेका साहित्यिक गतिविधिहरूबाट नै पत्रपत्रिकाको प्रकाशन सुरु भएको हो । वनारसमा सञ्चालित साहित्यिक गतिविधिहरूलाई प्रकाशनको मौका प्रदान गर्ने उद्देश्यले मोतीराम भट्टको सम्पादनमा वि.सं. १९४३ मा वनारसबाट नेपाली भाषामा **गोरखा भारत जीवन** पत्रिकाको प्रकाशन आरम्भ भएको थियो (भट्टराई, २०५७ : १) यसरी प्रवासी भूमिबाट आरम्भ भएको नेपाली पत्रपत्रिका प्रकाशनको परम्परा प्रवासका विभिन्न भू-भागहरूमा विस्तारित हुँदै १९५५ सालमा नेपाल प्रवेश गऱ्यो । त्यसपछि विभिन्न कालमा गोरेटाहरूको निर्माण गर्दै परिष्कृत र परिमार्जित हुँदै नेपाली पत्रपत्रिका प्रकाशनको परम्पराले गति लिएको हो । यसलाई विभिन्न चरण, शीर्षक, उप-शीर्षकअन्तर्गत राखेर अध्ययन गरिएको छ ।

२.२ प्राम्भदेखि २००७ सालसम्म

नेपालमा पत्रपत्रिका प्रकाशनको इतिहास लामो छैन । नेपाली भाषा र साहित्यको विकास भएको धेरै पछि मात्रै पत्रपत्रिको इतिहास सुरु भएको हो । नेपालमा स्थापित प्रेस परम्परालाई हेर्दा वि.सं १९०८ मा तत्कालीन प्रधानमन्त्री जङ्गबहादुर राणाले बेलायतबाट हातेप्रेस ल्याएका थिए जसलाई **गिद्धेप्रेस** पनि भनिन्छ । त्यसैबाट नेपालमा छापाखानाको इतिहास सुरु भएको तथ्य फेला पर्दछ (देवकोटा, २०५१ : २९) । यद्यपि छाप्ने कलाको परम्परा भने नेपालमा अगाडि नै सुरु भइसकेको थियो तर आधुनिक छापाखानाको इतिहासको प्रारम्भ गर्ने श्रेय जङ्गबहादुरलाई नै छ । जङ्गबहादुरद्वारा ल्याइएको यो प्रेस सार्वजनिक रूपमा भने उपलब्ध थिएन । सर्वसाधारणले यस छापाखानालाई उपयोग गर्न पाउँदैनथे किनकी **गिद्धेप्रेस** सरकारी कार्यालयको प्रयोजनमा नै सीमित थियो (देवकोटा, २०५१ : २९) । **गिद्धेप्रेस** मुद्रण इतिहासको जन्मदाता हो । **गिद्धेप्रेस** प्रारम्भमा कहाँ जन्म भयो र यसले के-के छाप्यो भन्ने प्रमाण अहिलेसम्म फेला परेको पाइँदैन । यसका अतिरिक्त तत्कालीन समयमा वि.सं. १९१९ अगावै **मनोरञ्जन छापाखाना** अस्तित्वमा आएको हो ।

वि.सं १९२८ तिर वीर शमशेरद्वारा स्थापित **नारायणहिटी छापाखाना**, १९४९ तिर अस्तित्वमा आएको **वसन्तपुर जङ्गीलिथो**, यसै समयतिर कुवेररत्न बज्राचार्यले आफ्नो हातले बनाएर सञ्चालन गरेको **बुद्धप्रेस** र १९५० साल असारमा मोतीराम भट्ट

र उनका सहयोगीद्वारा ठँहिटीमा स्थापित **पाशुपत प्रेस** नै नेपालमा प्रकाशको थालनी गर्ने प्रारम्भिक साधन हुन् ।

विसं १९४३ मा बनारसबाट प्रकाशित भएको **गोरखा भारत जीवन**बाट प्रारम्भ भएको नेपाली पत्रपत्रिका प्रकाशनको परम्परा १९५५ सालमा नेपाल भित्रियो । मोतीकृष्ण शर्माको सम्पादनमा १९५५ साल साउन महिनामा काठमाडौँबाट प्रकाशित **सुधासागर** मासिक नै नेपालभित्रबाट प्रकाशित नेपाली पत्रकारिताको इतिहासमा सबैभन्दा पहिलो पत्रिका हो (देवकोटा, २०५१ : २९) । पं नरदेव मोतीकृष्ण शर्माको सम्पादनमा **पाशुपत प्रेस** ठँहिटी काठमाडौँबाट छापिई निस्कने गरेको यो पत्रिका नेपाली भाषा र साहित्यको उन्नति गर्ने उद्देश्य लिएर प्रकाशित भएको थियो । यस पत्रिकामा कविता, कथा जस्ता साहित्यिक रचनाहरू प्रकाशित गरिन्थे तर पनि यस पत्रिकाको के कस्तो थियो भन्ने बारेमा अहिलेसम्म कुनै प्रमाण फेला परेको छैन (देवकोटा, २०५१ : २९) । पत्रपत्रिका प्रकाशनका क्षेत्रमा विशेष गरी राष्ट्रभित्रका चेतनशील समुदाय बढी संवेदनशील रहेका हुन्छन् । मुलुकभित्रको राजनीतिक गतिविधिसँग यो समुदाय जोडिने हुनाले स्वाभाविक रूपमै पत्रकारिता क्षेत्रमा पनि राजनीतिक गतिविधिको प्रभाव पर्न जान्छ । सोही अनुरूप नेपाली पत्रकारिताको इतिहासले पनि आफ्ना मोडहरू निर्माण गर्दै अघि बढेको देखिन्छ ।

सुधासागर नेपालबाट प्रकाशित हुने पहिलो श्रेय प्राप्त गरे पनि नेपाली भाषामा प्रकाशित पत्रपत्रिकाको इतिहास भने सोभन्दा अघिदेखि नै नेपालबाट सुरु भएको देखिन्छ । नेपाली पत्रपत्रिका प्रकाशनको प्रारम्भिक ऐतिहासिक पृष्ठभूमि भारतबाट सुरु भएको तथ्य प्राप्त भइसकेको अवस्थामा नेपाली पत्रपत्रिका प्रकाशन परम्पराको अध्ययन भारतमा प्रकाशित पत्रपत्रिकालाई छाडेर अध्ययन अनुसन्धान गर्दा अधुरो नै रहन्छ ।

हालसम्मको खोज अनुसार वि.सं. १९४३ मा प्रकाशित **गोर्खा भारत जीवन** पत्रिकाले नै नेपाली भाषामा प्रकाशित पहिले पत्रिका हुने श्रेय प्राप्त गरेको हो । बनारसबाट बाबु रामकृष्ण शर्मा र कवि मोतीराम भट्टको संयुक्त प्रयासमा **भारत जीवन प्रेस**बाट प्रकाशित भई यो पत्रिका अस्तित्वमा आएको हो ।

यसरी नेपाल बाहिर र नेपालभित्रका प्रारम्भिक प्रयासहरू वर्तमान अवस्थासम्म प्राप्त नभए पनि यिनीहरूले खनेको गोरेटोलाई अझ विस्तृत र सुदृढ गर्दै अन्य विविध पत्रपत्रिकाले जन्म लिन सुरु गरेको पाइन्छ । यसै क्रममा **गोरखा भारत जीवन**को प्रकाशन भएको देखिन्छ । जसले भारतका विभिन्न शैक्षिक केन्द्रहरूमा छरिएर रहेका नेपाली विद्यार्थीहरूका लागि प्रेरणाको स्रोतको काम गऱ्यो । फलस्वरूप भारतका विभन्न शहरहरूबाट नेपाली पत्रपत्रिका प्रकाशित हुन थाले । प्रवासबाट प्रकाशित भएको दोस्रो पत्रिकाको रूपमा इ.सं. १९१० मा पादरी गङ्गाप्रसादको सम्पादनमा दार्जिलिङबाट **गोर्खे खबर कागज** नामक मासिक पत्रिका प्रकाशित भएको पाइन्छ । यस पत्रिकालाई दार्जिलिङ भेगका (बनारसबाहेक) प्रकाशित पहिलो पत्रिका मानिन्छ (शर्मा, २०५२ : ३४) । **गोरखा**

प्रेस दार्जिलिङबाट प्रकाशित यस पत्रिकाले नेपाली साहित्यको उत्थानमा ठूलो सहयोग पुऱ्याएको छ । यसले तत्कालीन नेपाली साहित्यको जग बसाउने काममा प्रशस्त सहयोग गरेको थियो (शर्मा, २०५२ : ३४) । उपर्युक्त प्रकाशन परम्परामा १९५८ साल वैशाख २४ गते सोमबारका दिन नेपालबाट प्रकाशित हुने दोस्रो पत्रिकाको **गोरखापत्र** प्रकाशन प्रारम्भ भएको देखिन्छ (शर्मा, २०५१ : ६) । प्रारम्भमा साप्ताहिक रूपमा प्रकाशित भएको **गोरखापत्र**को प्रकाशन २००० साल असोज २९ गतेदेखि अर्धसाप्ताहिक, २००३ साल पुस ८ गतेदेखि त्रिसाप्ताहिक र २०१७ साल फागुन ७ गतेदेखि दैनिक पत्रिकाको रूपमा प्रकाशित भयो (भुसाल र अन्य, २०५० : २३) ।

समाचारप्रधान पत्रिका भएर पनि यस पत्रिकाले नेपाली साहित्यको विकासमा योगदान पुऱ्याएको पाइन्छ । वि.सं. १९९१ मा प्रकाशित **शारदा** पूर्वको नेपाली साहित्यको रूपरेखा खोज्नका लागि **गोरखापत्र** कै पाना पल्टाउनुपर्ने हुन्छ । कथा, कविता, लेख, रचना र धारावाहिक रूपमा उपन्याससमेत प्रकाशित गरेर यस पत्रिकाले सिङ्गो नेपाली साहित्यको विकासमा महत्त्वपूर्ण योगदान पुऱ्याएको छ । प्रारम्भमा प्रकाशित हुँदा **गोर्खापत्र**को रूपमा प्रकाशित भएको यस पत्रिकाले वि.सं. १९८३ साल जेठ ४ गतेदेखि आफ्नो हिज्जेमा परिवर्तन गरी **गोरखापत्र** लेख्न थालेको हो ।

गोरखापत्रको प्रकाशन तत्कालीन प्रधानमन्त्री देवशमशेरको पालामा भएको हो । **गोरखापत्र**ले नेपाली साहित्यको श्रीवृद्धि गरेको पाइन्छ । तत्कालीन नेपाली साहित्यिक आकाशमा अन्धकार र अन्यौलको कालो बादल मडारिइरहेको अवस्था एकातिर विद्यमान थियो भने अर्कोतिर नेपाली जनता राणा शासनको दमन र कुचक्रले आहात भएका थिए । यस्तो कुशासनले पनि नेपाली पत्रपत्रिकाको प्रकाशन परम्परालाई पछाडि धकलेको देखिन्छ ।

तत्कालीन एकतन्त्रीय जहानियाँ राणाशासनको वक्रदृष्टि मुलुकको शैक्षिक क्षेत्रमा पनि व्याप्त रह्यो । यसले गर्दा जनताहरू शिक्षाको न्यानो घामबाट वञ्चित भइरहे । यसरी शैक्षिक क्षेत्रबाट टाढा हुन पुगेको नेपाली तत्कालीन नेपाली समाजले पत्रपत्रिकाको ज्योतिर्मय स्पर्शबाट पनि वञ्चित रहनुपर्ने बाध्यात्मक परिस्थितिका कारण नेपाली समाज जागरण, उन्नति र प्रगतीद्वारा गतिमान हुन सकेन । आफ्नो देशभित्र रहेको कुशासनको कुचक्रले ठिंगुरिएर रहनु परेको चेतनाको बेगवान तरङ्ग भारतका विभिन्न ठाउँहरूमा सलबलाउन थाले । यसको फलस्वरूप भारतमा भने निरन्तर रूपमा विविध साहित्यिक विधाहरूलाई समेट्दै नेपाली पत्रपत्रिकाहरू प्रकाशित भइरहेका देखिन्छन् । नेपालबाट अध्ययनार्थ भारतका विभिन्न ठाउँहरूमा पुगेका विद्यार्थीहरू एवम् प्रवासमै स्थायी रूपमा बसोवास गरी बसेका साहित्यानुरागी नेपालीहरूको सङ्ख्यामा सक्रियतामा विभिन्न पत्रपत्रिकाहरू प्रकाशित भएका देखिन्छन् ।

वि.सं. १९५९ मा धारावाहिक रूपमा उपन्यास प्रकाशित गर्ने उद्देश्यले सदाशिव

शर्माको सम्पादकत्वमा **तरङ्गिणी** नामक मासिक औपन्यासिक पत्रिकाको प्रकाशन प्रारम्भ भएको देखिन्छ । यस पत्रिकाले नेपाली आख्यानको क्षेत्रमा एउटा महत्त्वपूर्ण योगदान पुऱ्याएको मानिन्छ । साथै यसले पत्रपत्रिकामा उपन्यासलाई पनि प्रकाशित गर्ने एउटा परम्पराको सुरुआत गरेको देखिन्छ । यसपछि रसिक समाज, गङ्गादत्त शर्माको व्यवस्थापनमा बनारसबाट वि.सं. १९६३ असारमा **सुन्दरी** मासिक पत्रिकाको प्रकाशित भएको र यस पत्रिकासँग सोमनाथ सिग्देल, राममणि आचार्य दीक्षित, लेखनाथ पौड्यालजस्ता भाषा साहित्यसेवी सर्जकहरू सम्बन्धित रहेका देखिन्छन् तर पनि यसले आफ्नो दीर्घ जीवनको निर्माण गर्न नसकी छोटो अवधिमै बन्द हुनुपऱ्यो । वि.सं. १९६५ कात्तिकदेखि **माधवी** मासिक पत्रिका प्रकाशित हुन थालेको भेटिन्छ । मातृकाप्रसाद अधिकारीको सम्पादनमा बनारसबाटै प्रकाशित हुन थालेको यस पत्रिकाले उद्देश्य मातृभाषा नेपालीको सेवा गर्नु रहेको देखिन्छ । निबन्ध, प्रबन्धको प्रकाशन सुरु गरी उक्त पत्रिकाले नेपाली गद्य साहित्यको प्रणेता बन्ने अवसर पाएको छ (कुँवर, २०३३ : ११) ।

उपर्युक्त पत्रिकाहरू दीर्घजीवी हुन नसके पनि छोटो समयमानै नेपाली भाषा र साहित्यलाई परिणात्मकभन्दा गुणात्मक उचाइ प्रदान गर्दै समग्र नेपाली साहित्यलाई अग्रगामी यात्रामा अग्रसर भने अवश्य नै गराएको छ । यस समयमा भारतका विभिन्न ठाउँहरूबाट प्रकाशित भई नेपाली साहित्यको श्रीवृद्धिमा धेरथोर योगदान पुऱ्याउने पत्रिकाहरूमा बनारसबाट क्रमशः **चन्द्र** मासिक (१९७१), **गोर्खाली** (सा.१९७२, सम्पा. सूर्यविक्रम ज्ञवाली), **जन्मभूमिमा** १९७९, सम्पा.सूर्यविक्रम ज्ञवाली, **राजभक्ति** (सा.१९८३, सम्पा.शम्भुप्रसाद ढुङ्गेल, **उदय** (मा. १९९३, सम्पा.काशीबहादुर श्रेष्ठ), **सर्वहितैषी** पत्रिका (मा.१९९७, सम्पा. तेजबहादुर), **युगवाणी** प्रमुख रहेका छन् । यसैगरी दार्जिलिङबाट पनि पत्रपत्रिकाहरूको प्रकाशनको शृङ्खला चलेको पाइन्छ । यहाँबाट प्रकाशित प्रमुख पत्रपत्रिकाहरूमा **चन्द्रिका** (मा.१९७४,सम्पा पारसमणि प्रधान), नेपाली साहित्य सम्मेलन पत्रिमा (वा.सम्पा. पदमप्रसाद प्रधान, नेबुला (मा.१९९३, सम्पा.के.डी प्रधान), **खोजी** (१९९८, सम्पा.रूपनारायण सिंह) र **गोर्खा** (सा.२००२, सम्पा रणधीर सुब्बा) आदि रहेका छन् । त्यसैगरी देशरादुनबाट प्रकाशित प्रमुख पत्रिकाहरूमा **गोर्खासंसार** (सा. १९८३, सम्पा. ठाकुरचन्दन सिंह) र **तरुण गोर्खा** (सा.१९८९, सम्पा.ठाकुरचन्दन सिंह) आदि रहेका छन् (शर्मा, २०५१ : २४-४०) । यसैक्रममा आसामबाट प्रकाशित प्रमुख पत्रिकाहरूमा **गोर्खासेवक** (सा.१९९२, सम्पा. मणिसिंह गुरुङ) आदि नेपाली पत्रपत्रिकाको इतिहासमा आफ्नो ठाउँ बनाउन सफल पत्रिकाहरू हुन् ।

गोरखापत्रको प्रकाशनपछि **शारदा** प्रकाशनसम्मको लामो समयसम्म नेपाल भित्रबाट कुनै पनि पत्रिका प्रकाशित भएको पाइँदैन । सरकारी तवरबाट पत्रिकाहरू प्रकाशन गर्नेतर्फ कुनै पनि चासो देखाइएको पाइन्न बरु जनचेतना फैलाएर सत्ताको तख्ता पलट हुने तत्कालीन राणासरकारले पछि अझ नियन्त्र गर्ने र दबाउने काम गरेको

पाइन्छ । श्री ३ चन्द्रशमशेरको शासनकालभरि जिङ्ग्रिएको नेपाल भित्रको पत्रपत्रिका प्रकाशनको परम्परामा वि.सं. १९९० को दशक महत्त्वपूर्ण मोडका रूपमा देखापऱ्यो । चन्द्रशमशेरको शासनकाल समाप्त भई जुद्धशमशेरको उदय भएपछि विदेशमा केन्द्रित रहेको पत्रपत्रिकासम्बन्धी गतिविधि पुनः नेपाल भित्रियो । यसैक्रकमा ऋद्धिबहादुर मल्लको सम्पादनमा वि.सं. १९९१ साल फागुन महिनादेखि काठमाडौँमा **शारदा** (मासिक) पत्रिकाको प्रकाशन आरम्भ भयो । राणाशासनकालमा जन्मिएको यस पत्रिकालाई आर्थिक रूपमा सरकारी सहयोग प्राप्त भएकाले शासकस्तुतिलाई पनि यसले महत्त्व दिएको थियो (रेग्मी, २०४९ : ६) ।

तत्कालीन राजनैतिक जटिलताको बाध्यात्मक स्थितिले गर्दा शासकस्तुतिलाई महत्त्व दिनु परे पनि नेपाली भाषा र साहित्यको क्षेत्रमा यसले जुन किसिमको योगदान पुऱ्यायो, त्यसको ऐतिहासिक महत्त्व रहेको छ । यस पत्रिकाले जिया अङ्क, नारी अङ्क, मोहन अङ्क लगायतका विभिन्न विशेषाङ्कहरू प्रकाशित गर्नुका साथै महिलाहरूका रचनाहरूलाई महत्त्वका साथ प्रकाशित गऱ्यो । **शारदा** नेपाली साहित्यका साथै पत्रपत्रिकाको इतिहासमा पनि गौरवमय छवि बोकेर बसेको छ । यसको नेपाली साहित्यप्रतिको देन अभूतपूर्व मानिन्छ । जम्मा १८० अङ्क प्रकाशित गर्न सफल पत्रिकाले झन्डै तीन दशकको सुनौलो इतिहास बोकेको छ । यस पत्रिकाले दर्जनौँ साहित्यकारहरूलाई जन्माउन, हुर्काउन र स्थापित गराउनमा अग्रणी भूमिका खेलेको पाइन्छ । नेपाली भाषा र साहित्यलाई जीवन्त बनाउँदै आधुनिक युगमा प्रवेश गराउने श्रेय पनि यसै पत्रिकालाई प्राप्त छ । **शारदा** प्रकाशनको छ महिनापछि उद्योगसम्बन्धी लेख, रचना प्रकाशित गर्ने उद्देश्यले वि.सं. १९९२ भदौदेखि काठमाडौँबाटै सूर्यभक्त जोशीको सम्पादकत्वमा **उद्योग** नामक पाक्षिक पत्रिकाको प्रकाशन सुरु भएको देखिन्छ । १६ वर्षसम्म अनवरत सेवा प्रदान गरेको यो पत्रिका २००८ सालमा बन्द भयो ।

यस अवधिमा प्रकाशित मासिक पत्रिकाहरूको श्रृङ्खलामा देखा परेको अर्को पत्रिका **साहित्यस्रोत** (२००४) हो । नेपाली साहित्य परिषद्द्वारा हृदयचन्द्रसिंह प्रधानको सम्पादमा काठमाडौँबाट प्रकाशित हुने यस पत्रिकाले पनि नेपाली भाषा र साहित्यको प्रवाहलाई अघि बढाउन महत्त्वपूर्ण भूमिका खेलेको पाइन्छ । जनचेतना वृद्धि गर्ने खालका नयाँ-नयाँ साहित्यिक रचनाहरू प्रकाशित गर्दै अगाडि बढेको यो पत्रिका २ वर्ष ९ महिनाको उमेरमा नै बन्द हुन पुग्यो । छोटो समयमा नै बन्द भए पनि उक्त परिषद्ले कविसम्मेलन जस्तो नयाँ परम्पराको थालनी गरेर पहिलोपल्ट कवि तथा लेखकहरूको सम्मान गर्ने प्रशंसनीय कार्य गरेको देखिन्छ साथै साहित्यस्रोत पत्रिकाका माध्यामबाट नेपाली भाषा र साहित्यमा नयाँ जागरण ल्याई जनचेतना उकास्नमा ठूलो भूमिका खेलेको पनि देखिन्छ । यसै समयको अर्को मासिक पत्रिकाका रूपमा २००५ सालमा देवीप्रसाद रिमालको सम्पादनमा प्रकाशित **आँखा** देखापऱ्यो भने यसै वर्ष जितेन्द्रबहादुर शाह र अन्यको सम्पादनमा

नेपाल शिक्षा पनि प्रकाशित भयो । **आँखा** पत्रिकाको प्रकाशन विद्यालयस्तरका छात्रछात्रा र शिक्षकका लेख, रचना प्रकाशित गर्ने उद्देश्यबाट भएको देखिन्छ । नवोदित प्रतिभाहरूलाई साहित्यिक सिर्जनातर्फ प्रेरित गर्नुमा यस पत्रिकाको महत्त्वपूर्ण भूमिका रहेको थियो ।

यसै वर्ष अथवा २००५ सालमा देशभित्र बढ्दै गएको जनचेतनालाई नियन्त्रण गर्नका लागि मोहन शमशेरले नेपालमा पहिलोपल्ट छापाखाना र प्रकाशनसम्बन्धी ऐन जारी गरे । यसले पत्रकारिताको विकासमा अवरोध खडा गरे पनि भित्रभित्रै सल्किरहेको राणाविरोधी जागरणले गर्दा पत्रपत्रिका प्रकाशनको गति पूर्ण रूपले अवरुद्ध भने भएन । यसै क्रममा अर्को मासिक पत्रिकाको रूपमा २००६ सालमा शेषराज शर्माको सम्पादनमा **पुरुषार्थ** को प्रकाशन थालिएको पाइन्छ । सरकारी सहयोगमा सञ्चालित यस पत्रिकाले पनि विभिन्न किसिमका साहित्यिक रचनाहरू प्रकाशित गरेर आफूलाई साहित्यिक पत्रपत्रिकाको कोटिमा उभ्याउने काम गऱ्यो ।

पाक्षिक पत्रिका प्रकाशनको लहरमा घरेलु इलमसम्बन्धी प्रचार गर्ने उद्देश्यले २००४ सालमा जेठमा **घरेलु इलम** पत्रिकाको प्रकाशन आरम्भ भएको पाइन्छ भने यसै क्रममा काठमाडौं म्युनिसिपल समितिद्वारा २००४ सालमै प्रकाशित काठमाडौं **म्युनिसिपल पत्रिका**को आ-आफ्नो प्रकारका उद्देश्य रहे पनि साहित्यिक गतिविधिमा पनि यिनले केही न केही सहयोग पुऱ्याए । यी पत्रिकाहरूको प्रकाशनले पनि स्थायित्व प्राप्त गर्न नसकी छोटै समयमा बन्द हुन पुगे ।

यसरी २००७ सालपूर्वको नेपाली पत्रपत्रिका प्रकाशन परम्पराको अवस्थालाई नियाल्दा पूर्ण रूपमा सन्तोषजनक अवस्था नरहे पनि यस अवधिभित्र देखिएका उपब्धिलाई भने कम आँक्न सकिँदैन । यस अवधिमा प्रकाशित पत्रपत्रिकाहरू कतिपय अल्पायुमै लोप भएर अस्तित्वविहीन भए भने कतिपय पत्रिकाहरू दीर्घायु प्राप्त गर्न सफल देखिन्छन् । यसरी अल्पायुमै बन्द भएका वा समयको यात्रासँगै सहयात्री बन्न सफल पत्रिकाहरू नै किन नहोउन् सबैले साहित्यलाई गतिमान बनाउँदै उन्नति र प्रगतिको पथतर्फ डोऱ्याएको देखिन्छ ।

नेपालको अस्थिर राजनैतिक वातावरण, दयनीय शैक्षिक गतिविधि, अपेक्षाकृत जनचेतनाको अभाव एवम् विपन्नताले ग्रसित जनजीवनको अवस्थाले गर्दा जनमानसमा पठन-पाठनको प्रक्रिया सुचारू रूपले चल्न सकेको देखिँदैन । फलस्वरूप प्रकाशित पत्रपत्रिकाले आफूलाई दीगो र दह्रिलो बनाउन नभ्याउँदै विस्मृतिको गर्भमा लुक्न विवश हुनु परेको पाइन्छ । तथापि आजका नेपाली पत्रपत्रिकाले जुन उपलब्धि हासिल गरेका छन्, तिनको पृष्ठभूमि र जग भन्नु नै २००७ सालअघिका पत्रपत्रिकाहरू हुन् । २००७ सालपूर्वको राणा शासनभित्रको क्रुरताले गर्दा पत्रपत्रिकाहरू स्वतन्त्र रूपमा प्रकाशित हुन नसक्नु, जनचेतना विस्तार हुने डरले राणाहरूले पत्रिका प्रकाशनमा अवरोध खडा गर्नु, पत्रपत्रिका प्रकशनका लागि निजीस्तरका प्रेसहरूको अभाव हुनु, प्रकाशित पत्रपत्रिकाहरू

समेत सरकारी नियन्त्रणमा लिएर आफ्नो अनुकूल सञ्चालन गर्नु जस्ता कठिन परिस्थितिले पत्रपत्रिका प्रकाशनको गति स्वदेशमा भन्दा विदेशमा नै केन्द्रित भएको देखिन्छ । यति धेरै अप्ठ्यारा परिस्थितिहरू हुँदा पनि **गोरखापत्र** दीर्घजीवी पत्रिकाको प्रकाशन हुनु, **शारदा** जस्तो युग संवाहक साहित्यिक पत्रिका प्रकाशन हुनु र त्यस अवधिमा प्रकाशित सम्पूर्ण पत्रपत्रिकाहरूले साहित्यिक सिर्जनालाई स्थान दिनुलाई २००७ सालपूर्वको महत्त्वपूर्ण साहित्यिक उपलब्धिको रूपमा लिन सकिन्छ ।

२.३ २००७ देखि २०१७ सालसम्म

नेपाली पत्रपत्रिकाको ऐतिहासिक परम्परा २००७ सालसम्म आधा शताब्दि नाघिसकेको भए तापनि त्यस समयसम्म साहित्यमा खासै नवीन प्रयोग हुन सकेनन् । नेपाली भाषालाई स्तरीयता प्रदान गर्नु र साहित्यमा विविधताका दृष्टिले खड्किरहेका विभिन्न विधाहरूलाई अगाडि बढाउनु अनि अनूदित रचनाहरूलाई प्रश्रय दिनु नै पत्रपत्रिकाहरू व्यस्त थिए । तत्कालीन अवस्थामा नेपालभित्र विद्यमान एकतन्त्रीय राणाशासनको कठोर दमनभित्र जकडिएको नेपाल र नेपालीरुलाई शिक्षा-दीक्षा तथा पठन-पाठनको समूचित व्यवस्था नहुनले अन्धकारभित्र रहनुपर्ने बाध्यात्मक अवस्था विद्यमान थियो । शोषणको बर्बरतापूर्ण परिस्थितिबाट मन्द गतिमा नै भए पनि नेपालीहरू त्यसको विरोधमा आफूलाई सङ्गठित गर्दै सम्भावित विस्फोटनको तयारीमा गोलबन्द हुँदै थिए । यही परिस्थितिमा विश्वका अन्य मुलुकमा देखा परेको शैक्षिक जागरण र छिमेकी मुलुक भारतमा आएको प्रजातन्त्रको लहरका साथै शैक्षिक उन्नयनले गर्दा विस्फोटनको सङ्घारमा रहेको नेपाली आन्दोलित मनस्थितिमा थप ऊर्जाको काम गऱ्यो । फलस्वरूप नेपालमा वि.सं. २००७ को क्रान्तिले नेपालीहरूलाई राणा शासनविरूद्ध उभ्यायो । अन्ततः देशमा प्रजातन्त्रको ढोका खुल्यो । देशका विभिन्न भागरुमा अनेक सामाजिक संघ संस्थाहरू खुल्न थाले । कवि तथा लेखकले पनि जनपक्षीय अभिव्यक्तिमा बढी जोड दिन थाले । यो उन्मुक्त वातावरणले मुलुकभित्र पत्रपत्रिकाको विशिष्ट श्रृङ्खला नै सुरु भयो । २००७ सालपछि आएको वाक् स्वतन्त्रता र प्रकाशन स्वतन्त्रताले गर्दा राजनैतिक दृष्टिबाट प्रभावित पत्रिकाहरू पनि पर्याप्त मात्रामा प्रकाशित हुन थाले । राजनैतिक क्षेत्रमा आएको यस प्रकारको परिवर्तनले गर्दा जनचेतनाको अभिवृद्धि गर्ने खालका समाचारप्रधान पत्रिकाको प्रकाशनमा पनि तीव्रता आयो । दैनिक, अर्धसाप्ताहिक, साप्ताहिकजस्ता पत्रिकाहरूको प्रकाशन पनि धमाधम हुन थाल्यो । यसैले २००७ देखि २०१७ सालसम्मको एक दशकको अवधि नेपाली पत्रकारिताको इतिहासमा एउटा महत्त्वपूर्ण समयको रूपमा रहेको देखिन्छ ।

श्री ५ त्रिभुवनबाट प्रजातन्त्र स्थापनाको शाही घोषणा हुनुभन्दा तीन दिनअघि अर्थात् २००७ साल फागुन ४ गतेदेखि जागरण सञ्चालक समिति काठमाडौंबाट हृदयचन्द्रसिंह प्रधानको सम्पादनमा **जागरण साप्ताहिक** प्रकाशित हुन थाल्यो । प्रजातन्त्रको मिर्मिरे

प्रकाशमा देखा परेको यस पत्रिकाले १०४ वर्षसम्मको एकतन्त्रीय राणा शासन र हावी हुँदै गइरहेको काँग्रेस नीतिको समेत आलोचना-प्रत्यालोचना गरी जनतामा जागरणल्याई जनपक्षीय अभिव्यक्ति दिनमा प्रमुख भूमिका खेल्यो । नेपाली पत्रकारिताको इतिहासमा २००७ सालपूर्व कतै पनि दैनिक पत्रिकाको प्रकाशन भएको थिएन । २००७ सालको राजनैतिक परिवर्तनसँगै २००७ साल फागुन ८ गतेदेखि सिद्धिचरण श्रेष्ठको सम्पादनमा काठमाडौंबाट **आवाज** दैनिक पत्रिकाको आरम्भ भयो । यो पत्रिका नै नेपाली साहित्यिक पत्रकारिताको इतिहासमा प्रथम दैनिक पत्रिका थियो । मुलतः समाचारप्रधान पत्रिकाको रूपमा प्रकाशित यो पत्रिका २००८ साल पुससम्म सञ्चालित भई बन्द हुन पुग्यो । यसै श्रृङ्खलामा २०१७ सालसम्ममा देखा परेका महत्त्वपूर्ण दैनिक पत्रिकाहरूमा पशुपतिदेव पाण्डेका सम्पादनमा **समाज** (२०११) विन्दुनाथ प्याकुरेलको सम्पादनमा प्रकाशित **हालखबर** (२०१३) मणिकलाल श्रेष्ठको सम्पादनमा प्रकाशित **समय** (२०१३), तारिणीप्रसाद कोइरालाको सम्पादनमा प्रकाशित **दियालो** (२०१३) डिल्लीबहादुर श्रेष्ठको सम्पादनमा प्रकाशित **ममता** (२०१६) आदि रहेका छन् । यी पत्रिकाहरू मुलत समाचारप्रधान भए तापनि यिनले नेपाली भाषा र साहित्यको क्षेत्रमा भने केही न केही मात्रामा सहयोग पुऱ्याएका छन् । यस किसिमले उत्साहसाथ पत्रिकाहरू प्रकाशित भए त्यसअनुरूप स्थायी रूपमा प्रकाशित भने भइरहन सकेनन् ।

यस अवधिमा प्रकाशित अर्धसाप्ताहिक पत्रिकाहरू धेरै छैनन् । अर्धसाप्ताहिक पत्रिकामा भोजबहादुर सिंहको सम्पादनमा प्रकाशित **खसोखास** (२००९) कृष्णबहादुर ठकुरीको सम्पादनमा प्रकाशित **हाम्रो नेपाल** (२०१३) आदि रहेका छन् । यी पत्रिकारुको पनि प्रमुख उद्देश्य साहित्यिक सेवा गर्ने नभएर जनचेतना अभिवृद्धि गर्नका लागि तथ्यमूलक समाचार प्रवाह गर्ने रहेको थियो । पत्रपत्रिका प्रकाशनको यो लहरसँगै २००८ सालमा श्यामप्रसाद शर्माको सम्पादकत्वमा सेवा सदन वीरगन्जबाट **सेवा मासिक** तथा कुमारी कामाक्षी र अन्यको सम्पादनमा नेपाल महिला संघ काठमाडौंबाट **महिला मासिक** प्रकाशित भए । यसका अतिरिक्त तारिणीप्रसाद कोइराला र अरूको सम्पादनमा रेडियो नेपाल काठमाडौंबाट पाक्षिक पत्रिकाको रूपमा **झङ्कार** प्रकाशित भयो । ईश्वरानन्द श्रेष्ठको सम्पादनमा काठमाडौंबाटै प्रकाशित **राँको** (२००८) साप्ताहिकले पनि नेपाली साहित्यको राम्रै सेवा गरेको देखिन्छ । यसैगरी वि.सं.२००९ सालमा ईश्वर बरालको सम्पादनमा **सांस्कृतिक परिषद्** पत्रिका निस्किएको देखिन्छ । विभिन्न सङ्घ संस्थाहरूबाट निस्केका पत्रपत्रिकाहरूले आ-आफ्नो ठाउँ र स्रोतबाट नेपाली भाषा र साहित्यको जगेर्ना गर्दै देश निर्माणको बाटोमा जनतालाई घचघच्याउने अग्रणी भूमिका खेलेको देखिन्छ । प्रगतिशील पत्रपत्रिकाको इतिहासमा प्रथम ऐतिहासिक महत्त्व राख्ने सेवा पत्रिकाले साहित्यमा प्रगतिवादी चिन्तनलाई अघि बढाउनमा टेवा प्रदान गऱ्यो । यसै क्रममा शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालयले २००९ सालमा शारदाप्रसाद उपाध्यायको सम्पादकत्वमा **जागृति**

मासिकको प्रकाशन सुरु गऱ्यो । अखिल नेपाल महिला सङ्घ काठमाडौंले २००९ सालमै कुन्तीदेवीको सम्पादनमा **प्रतिभा मासिक**को प्रकाशन गऱ्यो । प्रगति प्रकाशन ललितपुर बाट २०१० सालमा नारायणप्रसाद बाँस्कोटाको सम्पादनमा **प्रगति द्वैमासिक** निस्कियो । उपयुक्त पत्रिकाहरूले नेपाली भाषा र साहित्यको उन्नयनमा गरेको योगदान ऐतिहासिक एवम् अविस्मरणीय रहेको छ । यीमध्ये प्रगतिले निर्माण गरेको नेपाली गद्य-पद्य साहित्यको इतिहासलाई आजसम्म कुनै अर्को साहित्यिक पत्रिकाले जित्न सकेको अनुभव हुँदैन । २००९ सालमा अन्य थुप्रै पत्रपत्रिकाहरू प्रकाशित भएका देखिन्छन् । यीमध्ये नारायणप्रसाद बाँस्कोटाको सम्पादनमा ललितपुरबाट **झिल्को** (२००९) साप्ताहिक, भोजबहादुर सिंह न्यौपानेको सम्पादनमा काठमाडौंबाट **खसोसास** (२००९) अर्धसाप्ताहिक, भरतप्रसाद धिताल र अन्यको सम्पादनमा दरबार हाईस्कुल छात्रसंघ काठमाडौंबाट **विद्यार्थी** (२००९), केशवलाल कर्माचार्य र शरदचन्द्रको सम्पादनमा त्रि-चन्द्र कलेज काठमाडौंबाट **आह्वान** त्रैमासिक (२००९), लक्ष्मण शास्त्री र अन्यको सम्पादनमा विराटनगरबाट **आदर्शवाणी** मासिक (२००९), एवम् भैरवबहादुर कार्की क्षेत्रीको सम्पादनमा काठमाडौंबाट **राष्ट्रवाणी मासिक** २००९ आदिलाई प्रमुख रूपमा लिन सकिन्छ ।

२०१० सालमा साप्ताहिक, पाक्षिक, मासिक, द्वैमासिक, अर्धवार्षिक, वार्षिक आदि थुप्रै पत्रपत्रिकाहरूले जन्म लिए । यस क्रममा कवि सिद्धिचरण श्रेष्ठको सम्पादनमा काठमाडौंबाट **कविता**, धर्मराज थापाको सम्पादनमा **नेपाल लोकगीत** सङ्ग्रहालयबाट **डाँफेचरी** द्वैमासिक, हृदयचन्द्रसिंह प्रधानको सम्पादनमा काठमाडौं नगरपालिकाबाट **जनचेतना** पाक्षिक, शेखरबाबु मानन्धर र साथीहरूको सम्पादनमा काठमाडौंबाट **कोपिला** वार्षिक, डिल्लीबहादुर नेपालीको सम्पादनमा परोपकार संस्था काठमाडौंबाट **परोपकार**, योगी नरहरिनाथको सम्पादनमा काठमाडौंबाट **संस्कृत सन्देश** मासिक आदि पत्रिकाहरूको योगदान अविस्मरणीय रहेको छ । उपर्युक्त पत्रिकाहरूमध्ये **डाँफेचरी** पत्रिका आफ्ना सुनौला पङ्खहरूलाई फिँजारी नेपाली लोकगीत र लोक संस्कृतिको संवर्द्धन र संरक्षणमा समर्पित रहेको पाइन्छ भने **जनचेतना** तत्कालीन काठमाडौं नगरपालिकाको मुखपत्रका रूपमा रहेर पनि यथार्थ प्रस्तुतिकरण र नाम अनुरूपको मगर्नमा केही हदसम्म सफल र हेको देखिन्छ । समग्रमा उपर्युक्त पत्रपत्रिकाहरूले नेपाली जनजीवनमा साहित्यिक चेतनाको अभिवृद्धि गराउनमा खेलेको भूमिकाको उच्च मूल्याङ्कन गर्न सकिन्छ ।

२०११ सालमा पनि पत्रपत्रिका प्रकाशनले निरन्तरता पाइरह्यो । ठाकुर चन्दन सिंहको सम्पादनमा देहरादुनबाट भदौ ५ गते **स्वतन्त्र नेपाली** साप्ताहिक निस्कियो । त्यसैगरी भदौ ९ गते गोपालप्रसाद श्रेष्ठको सम्पादकत्वमा काठमाडौंबाट **युगदूत** साप्ताहिकको प्रकाशन आरम्भ भएको देखिन्छ । यसैगरी शेरबाबु मानन्धर र अरूको सम्पादनमा काठमाडौंबाट **भोर** मासिक, भवानीप्रसाद शर्माको सम्पादनमा इलामबाट **हाम्रो नेपाल** मासिक, यादव पन्त र अरूको सम्पादनमा काठमाडौंबाट **केटो** पाक्षिक आदि पत्रिकाहरू

अस्तित्वमा आएको देखिन्छन् । त्यसैगरी यसैताका पशुपतिदेव पाण्डेको सम्पादनमा नेपाल साहित्य संघ काठमाडौंबाट २०११ साल माघ फागुनदेखि त्रैमासिक प्रकाशन **जनसाहित्य**को सुरु गरेको देखिन्छ । समाजका तल्लो तहका जनताको पक्ष लिँदै साहित्य यथार्थवादी र जनमुखी हुनुपर्छ भन्ने मान्यतालाई प्राथमिकता दिई प्रकाशनमा आएको यस पत्रिकाले पुराना तथा नवोदित लेखकहरूका भावनाको उचित कदर गरेको पाइन्छ । जसरी साहित्यको सिर्जना गर्दा जनताको भलो हुन्छ त्यहीअनुरूप साहित्य लेख्नुपर्छ भन्ने धारणा राखेर पत्रपत्रिकाको इतिहासमा देखा परेको यस पत्रिकाको साहित्यिक देनलाई बिर्सन सकिँदैन ।

यसरी नेपाली पत्रपत्रिकाको आकाशमा थेरै पत्रिकाहरू उदाउने र अस्ताउने क्रम चली नै रह्यो । २०१२ सालमा पत्रपत्रिकाको प्रकाशन धीमा गतिमा अघि बढेको देखिन्छ । यस अवधिका महत्त्वपूर्ण उपलब्धिहरूमा नेपाल पुस्तकालय सङ्घद्वारा वासुदेव शशीको सम्पादकत्वमा प्रकाशित **नवनिर्माण** एवम् केशवराज पिँडालीको सम्पादनमा प्रकाशित साप्ताहिक पत्रिका **विकास**लाई नै मान्नुपर्ने हुन्छ तर प्रवासमा भने यस समयमा पनि थुप्रै पत्रपत्रिकाहरूले नेपाली भाषा र साहित्यको विकासमा आफूलाई सक्रिय बनाइरहे । जब २०१३ सालमा नेपाली धरतीमा काठमाडौं काव्य प्रतिष्ठानको स्थापना भयो तब यस प्रतिष्ठानले **इन्द्रेणी** (२०१३) मासिक पत्रिकालाई जन्म दियो । नेपाली पत्रपत्रिकाको परम्परामा र साहित्यमा मात्र नभई तत्कालीन समयको मापदण्डकै रूपमा स्थापित गर्न यो पत्रिका सफल भयो तर बिडम्बनाको कालचक्रबाट यो पत्रिका पनि उम्कन सकेन । त्यसैले जम्मा आठ अङ्क मात्र निस्किएर बन्द हुन पुग्यो । यति हुँदाहुँदै पनि यसले साहित्यिक पत्रकारिताको इतिहासमा उच्च स्थान राख्न सक्नु यसको उपलब्धि हो । यसलाई साहित्यिक मूल्य प्रदान गर्नुमा महाकवि लक्ष्मीप्रसाद देवकोटा, शङ्कर लामिछाने, ईश्वर बराल र कवि भीमदर्शन रोक्को विशेष योगदान रहेको छ । श्री ५ महेन्द्रको **शुभ राज्याभिषेक** अङ्क र **एसियाली** विशेषाङ्क यसका विशिष्ट उपलब्धि मानिन्छन् ।

धरती (२०१३) पनि यस अवधिको साहित्यिक पत्रिकाको कोटिमा उल्लेख्य पत्रिका हो । भवानी भिक्षु र ईश्वर बरालजस्ता साहित्यकारहरूको सम्पादनमा प्रकाशित यो पत्रिका गद्य साहित्यको गहकिलो प्रकाशन हो । चार वर्षको अवधिमा जम्मा एघार अङ्कमा प्रकाशित भएर प्रकाशन बन्द भएको यो पत्रिका उच्चस्तरीय साहित्यिक रचनाहरू प्रकाशन गर्न सफल भएको थियो । नेपाली साहित्यको परिमार्जित रूप उपस्थित गर्ने, रचना अकुशलता र लेखन कलामा क्रमिक रूपले उत्कृष्टता ल्याउने, लेखाइमा बोली नभई भाव प्रकाशनको लागि तदनुकूल सुदृढ शैलीबद्ध भाषा (जसलाई लेखकको कुशल भाषा भन्न सकियोस्) साहित्यमा प्रयुक्त गराउने, कुनै पनि गुटबन्दीमा परी साहित्यलाई त्यसको पेवा बनाउनुको सट्टा सर्वथा स्वतन्त्रभावले साहित्य-धर्म मानी प्रत्येक साहित्य गुणयुक्त लेख-रचना र रचयिताको समान भावले आदर गर्ने भन्ने प्रतिबद्धतासहित देखा परेको **धरती**ले पनि

नेपाली गद्य साहित्यको स्तरीकरणमा गहकिलो योगदान पुऱ्यायो । यद्यपि यो पत्रिका पनि त्यति दीर्घजीवी हुन सकेन र ११ अङ्कपछि देखा पर्न छाड्यो । २०१३ सालमै प्रकाशित अन्य केही प्रमुख पत्रिकाहरूमा के.कुमारको सम्पादनमा काठमाडौँबाट **छात्रवाणी** मासिक, वासुदेव लुइँटेलको सम्पादनमा जुद्धोदय पब्लिक हाईस्कुलबाट **जुद्धोदय पब्लिक हाईस्कुल** पत्रिका, आशाकाजी श्रेष्ठको सम्पादनमा काठमाडौँबाट **दियालो** आदि रहेका छन् । यसैमा बालकृष्ण रूपाबासीको सम्पादकत्वमा बनारसबाट प्रकाशित हुने **नौलो पाइला** त्रैमासिक पत्रिकाले गरेको नेपाली भाषिक तथा साहित्यिक देनलाई पनि बिर्सन मिल्दैन ।

२०१४ सालमा प्रकाशित योगेन्द्रराज शङ्करको सम्पादनमा **जनमत**, कलमप्रसाद घिमिरेको सम्पादनमा **फिलिङ्गो** दैनिक, तारिणीप्रसाद कोइरालाको सम्पादनमा प्रकाशित **उज्यालो** दैनिक र **कल्पना** दैनिकजस्ता दैनिक तथा पाक्षिक पत्रपत्रिकाहरूले पनि भाषिक उन्नतितर्फ सक्दो सहयोग पुऱ्याएको पाइन्छ ।

२.३.१ समसामयिक सन्दर्भ र वैजयन्तीको प्रकाशन

नेपाली पत्रपत्रिका प्रकाशनको इतिहास निर्माण गर्ने पहिलो प्रेस जङ्गबहादुर राणाले बेलायतबाट ल्याएको हातेप्रेस (जसलाई **गिद्धेप्रेस** पनि भनिन्छ) उल्लेख भइसकेको छ । त्यस्तै पहिलो प्रकाशित पत्रिका **गोर्खा भारत जीवन**लाई भनिँदै आएको समेत स्पष्ट भइसकेको छ । यसपछि नेपाली भाषामा पत्रपत्रिका प्रकाशनको इतिहासले विभिन्न मोडहरूमा आफ्नो ऐतिहासिक पदचाप छाड्दै अघि बढेको देखिन्छ ।

२००७ सालको जनक्रान्तिले जन्माएको खुलापनले नेपाली जनजीवनमा उत्साहको वातावरण सिर्जना गऱ्यो । देशका विभिन्न भागमा विविध सामाजिक सङ्घसंस्थाहरू खुल्न थाले । यी विविध सङ्घसंस्थाबाट पनि साहित्यिक पत्रिकाहरू प्रकाशित हुन थाले । यसका साथै अनेकौं विविध पत्रपत्रिकाहरूले जन्म लिए तर नेपालीहरूमा रहेको आर्थिक विपन्नता र पाठकहरूको कमीले गर्दा ती पत्रिकाहरूले दीगो रूपमा सेवा पुऱ्याउन सकेनन् । वास्तवमा भन्ने हो भने नेपालमा पत्रकारिताको पूर्वाधार तयार भयो भने त्यसदेखि यता २०३६ सालसम्म स्वस्थ र स्वच्छ आलोचना तथा निष्पक्ष पत्रकारिताको विकास गरी जनचेतना जागृत गराउन केही पत्रपत्रिकाहरूले महत्त्वपूर्ण भूमिका खेलेको पाइन्छ । २०१७ सालपछि विभिन्न साहित्यिक आन्दोलन देखा परे जसमा **राल्फा आन्दोलन** (२०२३), **अस्वीकृत जमात** (२०२६) र **अभिलेख** (२०२६), **तेस्रो आयाम** आदिलाई लिन सकिन्छ । यी आन्दोलनहरूले परम्परागत लेखनप्रणालीलाई परित्याग गर्दै साहित्यका विविध विधामा प्रस्तुतिकरणको नवीन परिपाटी अँगाल्दै अघि बढेको पाइन्छ । २०३६ सालको जनमतसङ्ग्रहको घोषणापछि प्रकाशन स्वतन्त्रता ऐन, २०३७ जारी भएपछि पत्रपत्रिकाहरूले केही लेख्न, टिकाटिप्पणी गर्न पाए । त्यसपछि केही पत्रपत्रिकाले निर्बाध

रूपमा आलोचना-प्रत्यालोचनाको स्वस्थ परम्परा बसाउन पाएको अनुभव हुन्छ ।

यसैगरी २०४६ सालको जनआन्दोलनपछि जारी गरिएको नेपाल अधिराज्यको संविधान, २०४७ ले सुरक्षित गरेको पत्रपत्रिका प्रकाशनको हकलाई उपयोग गर्दै पत्रपत्रिका प्रकाशनको लहर चल्यो । विभिन्न कालखण्डमा उत्पन्न राजनीतिक उतारचढावले पनि साहित्य तथा पत्रिकाहरूको प्रकाशनलाई अवरोध पुऱ्याइरहे पनि उपर्युक्त वातावरणमा अनेक किसिमका संरचना र रूपरङ्गमा साहित्यिक पत्रिकाहरू एवम् समसामयिक सङ्कलनहरू धमाधम निस्किए । कतिपय पत्रिकाहरू आर्थिक भारको मारमा परेर बिलाउँदै थिए भने कतिपय लोप भइसकेका थिए ।

यसै क्रममा वसन्तकुमार शर्म्मा नेपालद्वारा सम्पादित **जयन्ती** खोजपूर्ण साहित्यिक पत्रिका २०२७-२०३१ लाई निरन्तरता दिने क्रममा वसन्तकुमार शर्म्माका सुपुत्र विनयकुमार शर्माबाट वैजयन्तीको आरम्भ गरेको कुरा **वैजयन्ती** विधा केन्द्रित साहित्यिक पत्रिकाको अङ्क १ मा जानकारी दिइएको पाइन्छ ।

२.३.२ वैजयन्ती पत्रिकाको जन्म

नेपालमा गणतन्त्रको स्थापनापछि पत्रपत्रिका प्रकाशनको लहरसँगै २०६५ सालको माघ ९ गते दर्ता भएको यस पत्रिका सोही सालको चैत रामनवमीको अवसर पारेर प्रकाशन सुरु गरिएको हो । यसको पहिलो अङ्क (वैशाख-जेष्ठ) २०६५-१२-२७ मा प्रकाशन भएको थियो । साहित्यको मरुभूमिलाई सिर्जनाका हरियालीमा रूपान्तरण गर्ने सदिच्छासाथ **वैजयन्ती** प्रकाशन समूहले **वैजयन्ती** साहित्यिक द्वैमासिक प्रकाशन थालेको हो । 'हाम्रो अभिष्ट हो, **वैजयन्ती** उत्कृष्ट साहित्यिक पत्रिका बनोस्' भन्ने उद्देश्य राखेर प्रकाशन गरिएको **वैजयन्ती**ले निरन्तर रूपमा नेपाली साहित्यको सेवा गरिरहेको छ । आफ्नो १८ वर्षे कालखण्डमा एक अङ्क नबिराई १०० औं अङ्क निकालिसकेको छ ।

२.३.३ वैजयन्तीको सम्पादन, प्रकाशन, मुद्रण र वितरण

वैजयन्ती दुई महिने साहित्यिक पत्रिका जिल्ला प्रशासन कार्यालय काठमाडौंको द.नं. १३८/०६५-०६६ अर्थात् २०६५-१०-९ गते दर्ता भएको छ । **वैजयन्ती** प्रकाशनको क्रममा प्रकाशक, सम्पादक, प्रधानसम्पादक तथा सहयोगीहरू बाहेक पनि विभिन्न अङ्कमा विभिन्न साहित्यकार एवम् साहित्यानुरागीले महत्त्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गरेको देखिन्छ । वैजयन्तीको इतिहासका बारेमा निर्देशक विनयकुमार शर्मा नेपालको **वैजयन्तीको उतार चढाव** लेखमा विस्तृत जानकारी पाइन्छ । सय अङ्कसम्म आइपुग्दा यसलाई यसरी बुझ्न सकिन्छ ।

प्रकाशक - **शब्दार्थ प्रकाशन** (संस्थापक)

(आरम्भ २०६५ चैत्र २७ गते, अङ्क १, २०६६ वैशाख-ज्येष्ठदेखि हालसम्म)

संरक्षक - **वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल**

(अङ्क १, २०६६ वैशाख-ज्येष्ठदेखि अङ्क ६०, २०७५ फागुन-चैत्रसम्म)

संस्थापक - **वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल**

(अङ्क ६१, २०७६ वैशाख-ज्येष्ठदेखि हालसम्म)

संरक्षक - **राधादेवी शर्मा**

(अङ्क ६१, २०७६ वैशाख-ज्येष्ठदेखि हालसम्म)

सल्लाहकार **जयन्ती शर्मा**

(अङ्क १, २०६६ वैशाख-ज्येष्ठदेखि अङ्क ३३, २०७१ भाद्र-असोजसम्म)

सल्लाहकार **कुमारसागर शकुन**

(अङ्क १, २०६६ वैशाख-ज्येष्ठदेखि अङ्क ३३, २०७१ भाद्र-असोजसम्म)

निर्देशक - **विनयकुमार शर्मा नेपाल** (संस्थापक)

(२०६५ चैत्र २७, अङ्क १ देखि हालसम्म)

प्रधान सम्पादक - **ठाकुर शर्मा भण्डारी**

(अङ्क ५, २०६६ फागुन-चैत्रदेखि अङ्क ८६, २०८० असार-साउनसम्म)

प्रधान सम्पादक - **डा. रमेश शुभेच्छु**

(अङ्क ८७, २०८० भाद्र-असोजदेखि अङ्क हालसम्म)

सम्पादक - **यादव भट्टराई**

(२०६५ चैत्र २१, अङ्क १ देखि हालसम्म)

अतिथि सम्पादक - **डा. घनश्याम न्यौपाने** (अङ्क ५३, ७३ र ९१ गजल अङ्क)

अतिथि सम्पादक - **डा. देवी पन्थी** (अङ्क ९४ चारु अङ्क)

सहयोगीहरू -

कमला नेपाल (अङ्क १ देखि हालसम्म)
भाभा शर्मा (अङ्क १ देखि हालसम्म)
आभा शर्मा (अङ्क १ देखि हालसम्म)
मातृका आचार्य (अङ्क १ देखि हालसम्म)
प्रदीप बाँस्कोटा (अङ्क १ देखि अङ्क ३३ सम्म)
समीरसागर नेपाल (अङ्क १ देखि अङ्क ३३ सम्म)
सन्दीपसागर नेपाल (अङ्क १ देखि अङ्क ३३ सम्म)
विक्रम अधिकारी (अङ्क ११ देखि अङ्क १४ सम्म)
जानुका खनाल (अङ्क ११ देखि अङ्क २९ सम्म)
कल्पना आचार्य (अङ्क ११ देखि अङ्क ४१ सम्म)
अनोज ढकाल (अङ्क १७ देखि अङ्क ३३ सम्म)
उत्सव थपलिया (अङ्क १८ देखि अङ्क २३ सम्म)

सिर्जना भारती (अङ्क ३५देखि अङ्क ३६ सम्म)
रविन्द्र महर्जन (अङ्क ३५)
सङ्गीता आचार्य (अङ्क ३८ देखि अङ्क ४४ सम्म)
विभव नेपाल (अङ्क ५५ देखि हालसम्म)
महेशप्रसाद रिजाल (अङ्क ५९ देखि अङ्क ९० सम्म)

आवरण चित्र

अङ्क २५ सम्म विकुशद्वारा तयार गरिएको विभिन्न डिजिटल चित्र राखिए पनि २६ देखि विभिन्न चित्रकारका चित्रहरूले सजिएका छन्।

सुबोध घिमिरे अङ्क २६-५५, ५७-६०, ६२-६३, ७३, ८३, ८६-८७, ९०-९१, ९३-९९
सक्वीन घिमिरे अङ्क ५६, ७७, ७८, ८४
अनुभूति गुप्ता अङ्क ६४-७२, ८१, ८२, ८५
इन्दु पन्त - अङ्क ७९, ८०
कुन्ती कोइराला - अङ्क ८८, ८९, ९२

मूद्रण

अङ्क १ देखि १०० अङ्कसम्म वैजयन्ती एउटै कञ्चन प्रेस (शिखर समुद्र अफसेट बागबजारबाट छपाइएको छ।

२.३.३.१ वैजयन्तीका संस्थापक वसन्तकुमार शर्म्मा नेपालको परिचय

वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल नेपाली साहित्यकार हुन्। साहित्यमा उनको अमूल्य योगदान छ। उनी समाजसेवा, शिक्षा र भाषा-साहित्यसेवामा आजीवन समर्पित रहेका थिए। शर्मा साहित्यका गद्य र पद्य दुवै फाँटअन्तर्गतका थुप्रै विधाहरूका सफल स्रष्टा हुनु हुन्। यो बाहेक भाषा र व्याकरणतर्फ पनि उत्तिकै कुशलतापूर्वक कलम चलाउने शर्माका थोरै मात्र शिखर प्रतिभामध्ये एक हुन्।

भाषा-साहित्यसंसारमा नेपाली शब्दसागर (सम्पादित, सोपपत्तिक कोश, गद्य महाभारत (अनूदित) र १३५ उपनिषतसङ्ग्रह (अनूदित) जस्ता परिमाणात्मक र गुणात्मक दुवै दृष्टिले उल्लेख्य कृतिलगायत पाठकहरूको मन जित्ने विविध विधाका ८९ प्रकाशित ग्रन्थहरू तथा चार दर्जन प्रकाशोन्मुख पाण्डुलिपिहरू र थुप्रै फुटकर रचनाहरूसँग समयसन्दर्भअनुसार विभिन्न उपनामहरूबाट पनि निरन्तर अगाडि बढ्दै मौलिक लेखन, अनुवाद, सम्पादन, सहसम्पादन र सहअनुवादमा पनि शर्माको उर्वर कलम सक्रिय रहेको थियो।

नेपाली नागरिकताअनुसार वि.सं. १९८४ को चैत रामनवमीलाई जन्मदिन मानिएको भए पनि वसन्तकुमार शर्म्मा नेपालको जन्म भने वि.सं. १९७९ चैत रामनवमीमा भएको

पाइएको छ। पिता पण्डित दिवाकर उपाध्याय नेपाल र माता हेमकुमारी देवीका सपूत भई काठमाडौं महाराजगञ्जस्थित एउटा संयुक्त परिवारमा शर्माको जन्म भएको थियो।

उनका एक दाजु र दुई जना भाइहरूको अकालमै मृत्य भएका कारण परिवारको अत्यन्त प्यारो जेठो सन्तानका रूपमा अग्रजहरूको ममतामय वातावरणभित्र उनको बाल्यकाल बितेको पाइन्छ। काठमाडौं लाजिम्पाटस्थित सरस्वती मन्दिरमा अक्षरारम्भ गराइएका वसन्तकुमार शर्म्मा नेपालको वैदिक विधिअनुसार पूजाआजा, यज्ञ र मन्त्रोच्चारणका साथ अक्षरारम्भ संस्कार सम्पन्न भएको पाइन्छ।

संस्कृत धर्मशास्त्रमा आचार्य, राजशास्त्रमा शास्त्री, हिन्दी साहित्यमा साहित्यभूषण, नेपालीमा एम.ए., बी.एड. र होमियो डाक्टर उपाधि उनले हासिल गरेका थिए। सुरुमा पद्मोदय मा.वि.मा शिक्षक भएपछि क्रमैसँग भाषिक-साहित्यिक क्षेत्रबाट प्राप्त जिम्मेवारीहरू पूरा गर्दै जाने क्रममा वसन्तकुमार शर्म्मा नेपालले थुप्रै शैक्षिक-प्राज्ञिक संघ संस्थाहरूमा संलग्न रही सेवा प्रदान गरेका थिए।

व्यावहारिक र पेशागत व्यस्तताका दलदलबाट पनि सधैं होशियारीपूर्वक पाइला चाल्ने शर्म्मा आफ्ना सक्रिय चेतना र अथक साधनाका कारण नेपाली भाषा-साहित्य संसारलाई थुप्रै अजम्बरी कृति दिन सफल भए। साहित्य-समालोचना र भाषा व्याकरणका विभिन्न विधा-उपविधाभित्र पर्ने कथा, कविता-काव्य, महाकाव्य, नाटक, निबन्ध, समालोचना, शब्दकोश लगायतका अनेकन मौलिक र केही अनूदित कृतिहरू उनका उर्वर कलमबाट जन्मिएका छन्।

कृतिहरूका अतिरिक्त विभिन्न समसामयिक पत्रपत्रिकाहरूमा विभिन्न विधाका फुटकर लेखरचनाहरू मार्फत् पनि वसन्तकुमारका परिपक्व साहित्यिक चिन्तन र मार्गदर्शनहरू नेपाली साहित्य संसारमा समाहित भइरहेका छन्। वि.सं. २००७ देखि उनका लेखहरू वसन्तकुमार शर्म्मा नेपालका नामबाट बाहेक पनि वकुश, ज्ञानेश्वरजी, बच्चुरामबाजे, प्रकाश, दाजु, वाणेश्वर, क्षेत्रीबाहुन आदि उपनामहरूबाट पत्रपत्रिका र रेडियो मार्फत् नेपाली, संस्कृत, नेवारी, हिन्दीमा प्रकाशित पाइन्छन्। यसैगरी दशैंका नवरात्रसम्बन्धी रचित र अन्य रेडियो नाटकहरू पनि रेडियोबाट प्रसारण भएको पाइन्छ।

अनेकौं उत्तम कार्यहरू र कृतिहरूका अनवरत साधक वसन्तकुमारको अद्वितीय साहित्यिक योगदानको कदर गर्दै केही अन्तर्राष्ट्रिय तथा राष्ट्रिय सरकारी र निजीस्तरका साहित्यिक, सामाजिक र शैक्षिक संस्थाहरूले उनलाई विभिन्न समयमा विभिन्न सम्मान, पुरस्कार, मानपदवी र अभिनन्दनद्वारा उनको अनवरत सिर्जना र अथक साधनामा प्रवाहित बहुमुखी प्रतिभा प्रवाहप्रति आ-आफ्ना श्रद्धाभाव प्रकट गरेका छन्। यस्ता साहित्य साधकको ९७ वर्षको उमेरमा २०७६ वैशाख ७ गते निधन भएको थियो।

शर्म्मा संलग्न रहेका संस्था

नेपाली भाषा प्रकाशिनी समिति र भाषानुवाद परिषद्‌मा बृहद् नेपाली शब्दकोशका सहायक सम्पादक तथा सङ्क्षिप्त संस्कृत-नेपाली शब्दकोशका सम्पादक-२००५-२०११, नेपाल राजकीय प्रज्ञाप्रतिष्ठान गद्यसाहित्य विभाग तथा विदेशी साहित्यकार सम्पर्क समितिका सचिव र चित्रकला विभागका सहायकसचिव-२०२१-२०२७।

विश्वबन्धु पुस्तकालय २००४-१२ (कान्तिसांस्कृतिक केन्द्र) का संस्थापक सचिव र अध्यक्ष, अखिल नेपाल पुस्तकालय संघका संस्थापक सदस्यसचिव २००७-१०, संस्कृत छात्रसंघीय अध्यक्ष २००८-१०, अग्रगामी साहित्यिक मण्डलका संस्थापक सदस्यसचिव २००९-१२, नेपाल फुटबल संघका संस्थापक सदस्य २०१३-२०, जयन्ती (साहित्यिक मासिक) पत्रिकाका संस्थापक सम्पादक २०२७-३१, नेपाल नाटक संघका संस्थापक सचिव र निर्देशक २००५-०९, चारु मित्र चौतारी समूहका सम्मानित सदस्य, नवजीवन बुद्ध सेवा संघका संरक्षक, शिक्षा मन्त्रालयद्वारा प्रकाशित नेपाली शिक्षा, जागृति, शिक्षा समाचार २००६-१०, पद्मोदय रजतजयन्ती मुखपत्र २०२९ आदिका सम्पादक प्रबन्ध सम्पादक।

नेपाली शिक्षा परिषद्‌का संस्थापक शिक्षक २००८, रत्नराज्यलक्ष्मी क्याम्पसका संस्थापक सचिव र प्राध्यापक २०१८, पशुपति बहुमुखी क्याम्पस चाबेलका संस्थापक, सदस्य-सचिव र क्याम्पसप्रमुख २०३७-२०४१, नुवाकोट आदर्श (बहुमुखी) क्याम्पसका संस्थापक, सदस्य सचिव र क्याम्पसप्रमुख २०४२-०४३, कन्या क्याम्पस डिल्लीबजारका संस्थापक प्राध्यापक २०३७-२०४०, पद्मोदय मा.वि. रामशाहपथका शिक्षक २०१०-२०३१, पद्मकन्या मा.वि. डिल्लीबजारका शिक्षक २०३१-२०४३, प्रौढ महिला मन्दिरका संस्थापक शिक्षक, रात्री पाठशाला (नन्दी-रात्री मा. वि.) नक्सालका शिक्षक, अमर आदर्श आवसीय विद्यालय बानेश्वरका संस्थापक शिक्षक, आदर्श शिक्षा मन्दिर (हाल शिवपुरी मा.वि.) महाराजगन्जका संस्थापक सदस्य, बालकुमारी आवसीय विद्यालय काठमाडौंका संस्थापक सदस्य, शहीद शुक्र मा.वि.का संस्थापक सदस्य, शारदा मा. वि. देवपत्तन काठमाडौका संस्थापक शिक्षक, निजी क्याम्पस अर्गनाईजेशनको सदस्य सचिव २०३८-४३, पायोनियर एकाडेमीका सञ्चालक समितिका अध्यक्ष, श्री ५ को सरकारको पाठ्यक्रम परि मार्जन समितिमा पटक-पटक १ देखि १० कक्षासम्मको नेपाली पुस्तकको परिमार्जनमा संलग्न, ब्रिलियन्ट उच्च बहुमुखी क्याम्पसका संरक्षक, योगी नरहरिनाथ ट्रष्ट सेवा समितिका सल्लाहकार, नेपाल साहित्य समाजका संरक्षक, साहित्य संवर्द्धन केन्द्रका सल्लाहकार।

शर्म्माका प्रकाशित कृति :

१. **युगको वारिस**-२००८ (लधुनाटक)
२. विधवा विवाह-२०१० (खण्डकाव्य)
३. **एक्काइस कथा**-२०२१ (कथासङ्ग्रह)
४. **हसिला कथा-२०२५** (बाल-कथासङ्ग्रह)

५. मित्रको पत्र–२०२५ (नव्यकाव्य)
६. **आधुनिक नेपाली निबन्ध**–२०२५ (निबन्धसङ्ग्रह)
७. सङ्क्षिप्त नेपाली व्याकरण–२०२६ (व्याकरण)
८. महेन्द्रमाला ६–२०२८ (पाठ्यपुस्तक सहलेखन)
९. महेन्द्र माला ९ र १०–२०२८ (पाठ्यपुस्तक सहलेखन)
१०. आत्मसमीक्षा–२०४४ (सम्पादन) लक्ष्मीप्रसाद देवकोटा
११. शकुन्तला–२०४४ (संयुक्त अनुवाद-नाटक) चक्रपाणि चालिसे
१२. **विप्रलम्भ**–२०४४ (महाकाव्य)
१३. निबन्धसङ्ग्रह–२०४४ (निबन्ध)
१४. रुक्मिणी परिणय–२०४४ (अनुवाद, काव्य) गुणराज उपाध्याय खनाल
१५. पाँच रात–२०५१ (अनुवाद, नाटक) भास, महेन्द्रविक्रम वर्मा, जगदीश्वर भट्ट, केएलभी शास्त्री, वरदाचार्य
१६. उपनिषत् प्रसङ्ग-१–२०५४ (अनुवाद, ६० उपनिषत्)
१७. फेरा–२०५७ (उपन्यास, अनुवाद) तसलीमा नसरिन
१९. **आदिविद्रोही** (स्पार्टकस उपन्यास, अनुवाद)–२०५७ हार्वडफास्ट
१९. **नेपाली शब्दसागर**–२०५७ (सोपपत्तिक कोश)
२०. उपनिषत् प्रसङ्ग-२–२०५८ (अनुवाद ६१ उपनिषत्)
२१. श्रीमद्भगवद्गीता–२०५९ (अनुवाद)
२२. कोटारानी–२०५९ (संवादकथा)
२३. प्रभावती गुप्ता–२०५९ (संवादकथा)
२४. गण्डकयुद्ध : जयापीड–२०५९ (संवादकथा)
२५. राजकुमारीको स्वयंवर–२०५९ (संवादकथा)
२६. रजिया बेगम–२०५९ (लघुनाटक)
२७. गण्डकयुद्ध : ब्रम्हहत्या–२०५९ (संवादकथा)
२८. राज्यश्री–२०५९ (लघुनाटक)
२९. रगतको खोलो–२०५९ (नाट्यकथा)
३०. नमर्ने इच्छा–२०५९ (नाट्यकथा)
३१. लक्ष्मीबाई–२०५९ (संवादकथा)
३२. संस्कृतका प्रमुख एकाङ्की–२०६१ (अनुवाद, एकाङ्की)
३३. जनभावनाका जगद्गुरु स्वामी प्रणवानन्द–२०६१ (सम्पादन)
३४. सङ्क्षिप्त नेपाली शब्दसागर–२०६१ (कोश)
३५. सङ्क्षिप्त नेपाली शब्दसागर–२०६१ विद्यार्थीसंस्करण (कोश)
३६. सानो नेपाली शब्दसागर–२०६२ (कोश)

३७. **गद्य महाभारत** १- २०६२ (व्यासदेव, अनुवाद)
३८. गद्य महाभारत २- २०६२ (व्यासदेव, अनुवाद)
३९. उमा- (महाकाव्य-सम्पादन) २०६३ नारायण घिमिरे
४०. तीतामीठा कुरा-२०६३ (११ कविसँग सहलेखन)
४१. गद्य महाभारत ३- २०६४ (व्यासदेव, अनुवाद)
४२. My Word Book- २०६४ (सम्पादन)
४३. Best Word Book- २०६४ (सम्पादन)
४४. नीतिका कुरा-२०६५ (११ कविसँग सहलेखन)
४५. गद्य महाभारत ४- २०६६ (व्यासदेव, जैमिनीय महाभारतसमेत)
४६. निरपराधको हत्या- (द पेसन अफ.... उपन्यास, अनुवाद) २०६६ हार्वडफास्ट
४७. मुक्ति सङ्ग्राम- (माई ग्लोरियस ब्रर्दस उपन्यास, अनुवाद) २०६६ हार्वडफास्ट
४८. तीनतारा- २०६६ (बालकथा)
४९. **नेपाली अङ्ग्रेजी संस्कृत शब्दसागर**- २०६७ (संयुक्त सम्पादन)
५०. **नेपाली अङ्ग्रेजी विशाल शब्दसागर**- २०६७ (संयुक्त सम्पादन)
५१. शब्दार्थ गीता- २०६७ (अनुवाद)
५२. नीतिविचार- २०६७ काव्य (११ कविसँग सहलेखन)
५३. शब्दार्थ नेपाली शब्दसागर- २०६८ (कोश)
५४. **१३५ उपनिषत् सङ्ग्रह**-२०७० (अनुवाद मूलसहित १३५ उपनिषत्)
५५. किरातार्जुनीय- २०७० (अनुवाद महाकाव्य) भारवि
५६. रुवाइयात- २०७० (अनुवाद काव्य) उमर खय्याम
५७. प्रबोधचन्द्रोदय- २०७० (अनुवाद नाटक) श्रीकृष्ण मिश्र
५८. उदारताको पराकाष्ठा- २०७० (बालकथा)
५९. आमा (अनुवाद, मदर उपन्यास) २०७१ म्याक्सिम गोर्की
६०. **नेपाली सम-विषमार्थ कोश** २०७३ (शब्दकोश-संयुक्त सम्पादन)
६१. **जियालो** २०७४ (११ कविका महाकाव्य सहलेखन)
६२. इतिहासका अमर झिल्काहरू (कथासङ्ग्रह)- २०७४
६३. व्यावहारिक व्याकरण रचना बोध र अभिव्यक्ति २०७५ (संयुक्त सम्पादन)
६४ ऊरुभङ्ग (अनुवाद, विथी) २०७५ (महाकवि भासका समग्र नाट्यकृति भित्र)
६५. कर्णभार (अनुवाद, एकाङ्की) २०७५ („)
६६. दूत-घटोत्कच (अनुवाद, एकाङ्की) २०७५ („)
६७. दूतवाक्य (अनुवाद, एकाङ्की) २०७५ („)
६८. मध्यम व्यायोग (अनुवाद, एकाङ्की) २०७५ („)
६९. अभिषेक (अनुवाद, नाटक) २०७५ („)

७०. अविमारक (अनुवाद, नाटक) २०७५ („)
७१. चारुदत्त (अनुवाद, नाटक) २०७५ („)
७२. पञ्चरात्र (अनुवाद, नाटक) २०७५ („)
७३. प्रतिज्ञा–यौगन्धरायण (अनुवाद, नाटक) २०७५ („)
७४. प्रतिमा (अनुवाद, नाटक) २०७५ („)
७५. बालचरित (अनुवाद, नाटक) २०७५ („)
७६. यज्ञफल (अनुवाद, नाटक) २०७५ („)
७७. स्वप्नवासवदत्तम् (अनुवाद, नाटक) २०७५ („)
७८. कर्पूरमञ्जरी (अनुवाद, नाटक) २०७६ (राजकवि राजशेखरका समग्र नाट्यकृति भित्र)
७९. प्रचण्ड पाण्डव (अनुवाद, नाटक) २०७६ („)
८०. विद्धशालभञ्जिका (अनुवाद, नाटक) २०७६ („)
८१. **गीतमलिका** (गीतसङ्ग्रह) २०७७
८२. विक्रमोर्वशी (अनुवाद, नाटक) २०७९ (महाकवि कालिदासका द्वय नाटककृति भित्र)
८३. मालविकाग्निमित्र (अनुवाद, नाटक) २०७९ („)
८४. प्रियदर्शिका (अनुवाद, नाटिका) २०७९ (महाकवि हर्षदेवका समग्र नाट्यकृति भित्र)
८५. नागानन्द (अनुवाद, नाटक) २०७९ („)
८६. रत्नावली (अनुवाद, नाटिका) २०७९ („)
८७. **हरिवंशपुराण** (व्यासदेव, अनुवाद) (अनुवाद, पुराण) २०७९
८८. केही कथा केही कविता (समीक्षा) २०७९
८९. **संस्कृत साहित्यका नाटक र नाटककार** (समीक्षा) २०७९

यसका अतिरिक्त डाँडावारी अङ्क १–२०३६ (समालोचना), जयन्ती–२०२७/३१ (सम्पादक), शिक्षा मन्त्रालयद्वारा प्रकाशित नेपाली शिक्षा, जागृति, शिक्षा समाचार २००६/१० र पद्मोदय रजतजयन्ती मुखपत्र २०२९ आदिका सम्पादक, प्रबन्ध सम्पादक। २००७ सालदेखि पत्रपत्रिका, रेडियोहरूमा नेपाली, संस्कृत, नेवारी, हिन्दीमा विविध वकुश, ज्ञानेश्वरजी, प्रकाश, दाजु, बाणेश्वर, बच्चुरामबाजे, क्षेत्रीबाहुन, आदि उपनामहरूबाट लेख-रचनाहरू प्रकाशित।

अप्रकाशित : अनुवाद

१. तपती संवरण - कुलशेखर वर्मा - नाटक
२. सुभद्रा धनन्जय - कुलशेखर वर्मा - नाटक
३. ललित माधव - रूप गोस्वामी - नाटक
४. विदग्ध माधव - रूप गोस्वामी - नाटक
५. महावीर चरित - श्रीकण्ठ भट्ट भवभूति - नाटक
६. मालती माधव - श्रीकण्ठ भट्ट भवभूति - नाटक

७. उत्तरराम चरित - श्रीकण्ठ भट्ट भवभूति - नाटक
८. चन्द्रकला - विश्वनाथ - नाटिका
९. सौगन्धिकाहरण - विश्वनाथ - नाटक
१०. प्रभावती परिणय - हरिहर उपाध्याय - नाटक
११. भतृहरि निर्वेद - हरिहर उपाध्याय - नाटक
१२. विद्योत्तमा - विष्णुदत्त त्रिपाठी - नाटक (पद्य मात्र)
१३. अनसूया चरित - विष्णुदत्त त्रिपाठी - नाटक
१४. नारी जागरण - गोपाल शास्त्री - नाटक
१५. कुन्दमाला - महाकवि दिङ्नाग - नाटक
१६. सुभद्राहरणम् - माधव भट्ट - नाटक (पद्य मात्र)
१७. आश्चर्य चूडामणि - शक्तिभद्र शर्मा - नाटक
१८. प्रसन्नराघव - जयदेव - नाटक
१९. मृच्छकटिक - शुद्रक - नाटक
२०. जवाहरलाल विजय - रमाकान्त मिश्र - नाटक
२१. सिंहल विजय - सुदर्शन पाठी शर्मा - नाटक
२२. सावित्री - कृष्णमणि त्रिपाठी - नाटक
२३. वेणी संहार - भट्ट नारायण - नाटक
२४. मुद्रा राक्षस - विशाखदत्त - नाटिका
२५. पार्वती परिणय - बाण भट्ट - नाटक
२६. विक्रान्तकौरव - हस्तिमल्ल - नाटक
२७. चैतन्य चन्द्रोदय - कर्णपूर परमानन्द - नाटक
२८. छत्रपति साम्राज्य - माणिकलाल याज्ञिक - नाटक
२९. शृङ्गारमञ्जरी - विश्वेश्वर पाण्डेय - सट्टक
३०. किरातार्जुनीय व्यायोग - वत्सराज अमात्य - नाटक
३१. अद्भुत दर्पण - महादेव - नाटक
३२. अनर्घराघव - भट्ट मुरारी - नाटक
३३. हनुमन्महानाटक - (सं दामोदर मिश्र) - नाटक
३४. अमृतोदय - गोकुलनाथोपाध्याय - नाटक
३५. चण्डकौशिक - आर्य क्षेमीश्वर - नाटक
३६. विद्या परिणायन - आनन्दराय मखी - नाटक

अप्रकाशित : मौलिक

१. सप्तलक्ष्मी - नाटकसङ्ग्रह

२. पुराण प्रतिनिधि नाटक (पूर्व) - नाटकसङ्ग्रह
३. पाँच लघुनाटक - नाटकसङ्ग्रह
४. पाँच रूपक - नाटकसङ्ग्रह
५. चार रूपक - नाटकसङ्ग्रह
६. सातकाण्ड - नाटकसङ्ग्रह
७. रूपक नै रूपक - नाटकसङ्ग्रह
८. एक युगल प्रेमी - नाटकसङ्ग्रह
९. शबरपुत्र बहमन - महाकाव्य (अपुरो)

२.३.३.२ वैजयन्तीका निर्देशक विनयकुमार शर्मा नेपालको परिचय

विनयकुमार शर्मा **वैजयन्ती** पत्रिकाका निर्देशक हुन्। उनी २०१९ साल असोज २८ गते बिहीबार माता राधादेवी शर्माको कोखबाट काठमाडौंको बागबजारमा जन्मिएका हुन् । उनका पिता वसन्तकुमार शर्मा नेपाल हुन् । हाल चाबहिल मैजुबहाल बस्ने विनयकुमार साहित्यिक तथा शैक्षिक प्रवर्द्धनमा क्रियाशील छन् । २०३५-०३६ सालमा गृहमन्त्रालयअन्तर्गत अस्थायी नागरिकता टोलीमा सङ्लग्न भई देशका लागि योगदान पुऱ्याएका विनयकुमारले शैक्षिक क्षेत्रमा समेत योगदान पुऱ्याए।

२०३७-०४२ सालसम्म पशुपति बहुमुखी क्याम्पस, २०४२-०४३ सम्म नुवाकोट बहुमुखी क्याम्पस स्थापनाका लागि सम्पूर्ण प्रशासनिक कार्यहरू गरे । शर्मा २०४४ सालदेखि पुस्तक प्रकाशन व्यवसायमा सङ्लग्न रहे । साथै उनी भाभा प्रकाशनको संस्थापक, शब्दार्थ प्रकाशनको संस्थापक निर्देशक, नेपाल साहित्य समाजको अध्यक्ष, साहित्य संवर्द्धन केन्द्रको महासचिव रहेका छन्।

विनयकुमार शर्माले विभिन्न प्राविधिक तथा भाषाका २४ थरी शब्दकोशको सम्पादन पनि गरेका छन्।

१. **सङ्क्षिप्त नेपाली शब्दसागर**-२०६२ (कार्यकारी सम्पादक, शब्दकोश)
२. सानो नेपाली शब्दसागर-२०६२ (कार्यकारी सम्पादक, शब्दकोश)
३. नेपाली अङ्ग्रेजी शब्दसागर-२०६२ (सम्पादन, शब्दकोश)
४. **नेपाली अङ्ग्रेजी नेपाली** शब्दसागर-२०६३ (सम्पादन, शब्दकोश)
५. शब्दार्थ सङ्ग्रह नेपाली नेपाली-२०६३ (सम्पादन, शब्दकोश)
६. शब्दार्थ सङ्ग्रह नेपाली अङ्ग्रेजी-२०६३ (सम्पादन, शब्दकोश)
७. शब्दार्थ सङ्ग्रह अङ्ग्रेजी नेपाली-२०६४ (सम्पादन, शब्दकोश)
८. **अङ्ग्रेजी नेपाली** शब्दसागर-(फर स्कुल) २०६४ (सम्पादन, शब्दकोश)
९. **नेपाली अङ्ग्रेजी नेवारी** शब्दसागर-२०६५ (संयुक्त सम्पादन, शब्दकोश)
१०. **कानूनी तथा प्रशासकीय** शब्दसागर-२०६५ (संयुक्त सम्पादन, शब्दकोश)

११. शब्दार्थ सङ्ग्रह कानूनी/प्रशासकीय शब्दसागर-२०६५ (संयुक्त सम्पादन)
१२. **नेपाली अङ्ग्रेजी संस्कृत शब्दसागर**-२०६७ (संयुक्त सम्पादन, शब्दकोश)
१३. **नेपाली अङ्ग्रेजी** (विशाल) शब्दसागर-२०६७ (संयुक्त सम्पादन, शब्दकोश)
१४. **अङ्ग्रेजी अङ्ग्रेजी नेपाली** शब्दसागर-२०६८ (सम्पादन, शब्दकोश)
१५. अङ्ग्रेजी अङ्ग्रेजी नेपाली शब्दसागर-(स्टुडेन्ट)-२०६८ (सम्पादन, शब्दकोश)
१६. शब्दार्थ नेपाली शब्दसागर-२०६८(कार्यकारी सम्पादक, शब्दकोश)
१७. अङ्ग्रेजी अङ्ग्रेजी नेपाली शब्दसागर-(फर स्कुल) २०७० (सम्पादन, शब्दकोश)
१८. अङ्ग्रेजी अङ्ग्रेजी नेपाली शब्दसागर-(एलिमेन्टरी) २०७० (सम्पादन, शब्दकोश)
१९. नेपाली अङ्ग्रेजी नेपाली शब्दसागर-(स्टुडेन्ट)-२०७१ (सम्पादन, शब्दकोश)
२०. सङ्क्षिप्त नेपाली शब्दसागर (स्टुडेन्ट)-२०७१ (कार्यकारी सम्पादक, शब्दकोश)
२१. **अङ्ग्रेजी नेपाली शब्दसागर**-२०७३ (सम्पादन, शब्दकोश)
२२. अङ्ग्रेजी नेपाली शब्दसागर-(स्टुडेन्ट) २०७३ (सम्पादन, शब्दकोश)
२३. **नेपाली गणित कोश**-२०७५ (भाषा सम्पादन, शब्दकोश)
२४. **मेडिकल, नर्सिङ तथा अलाएड हेल्थ**-२०७७ (सम्पादन, अङ्ग्रेजी नेपाली)

त्यसैगरी विनयकुमार शर्माले साहित्यतर्फ पनि महत्त्वपूर्ण योगदान पुऱ्याएका छन्। उनले साहित्यका सबै विधामा कलम चलाएको पाइन्छ।

२५. **परिकल्पना** २०३८ (सहलेखन निरञ्जन निरजका साथ, उपन्यास)
२६. Nepal & world introduction २०४५ (विश्वकोश)
२७. **नेपाली महाकवि र महाकाव्य**-२०५९ (८५ महाकाव्यको समालोचना)
२८. **लौकिकदेखि पारलौकिकसम्म**-२०६२ (कवितासङ्ग्रह)
२९. महाकवि देवकोटा केही आयाम-२०६२ (सं, समालोचना, ले. पूर्णप्रसाद अधिकारी)
३०. ब्रह्मचर्यः यौन संयमका वैज्ञानिक उपाय-२०६२ (सं, विश्लेषण, ले. तीर्थराज पौडेल)
३१. नेपाली नाटकको अध्ययन-२०६४ (सं, समालोचना, ले. कपिल अज्ञात)
३२. Perfect English-२०६४ (सम्पादन, भाषाज्ञान, ले. गोकुलप्रसाद शर्मा)
३३. देवकोटा आयाम र प्रवृत्ति-२०६५ (सम्पादन, समालोचना, ले. पूर्णप्रसाद अधिकारी)
३४. **चित्रलेखा**-२०६६ (अनुवाद, हिन्दी उपन्यास, भगवतीचरण वर्मा)
३५. **किसान र भगवान्**-२०६६ (बाल-कथासङ्ग्रह)
३६. **नीतिविचार**-२०६७ (सहलेखन, छन्द-कवितासङ्ग्रह)
३७. **कथावाटिका**-२०६८ (सम्पादन, ६७ नारीका ६७ कथा)
३८. घर २०७० (बाल-कथासङ्ग्रह)
३९. **छ लघुउपन्यास** २०७० (संयुक्त-राजेश्वर देवकोटा, गीताकेशरी, प्रदीप नेपाल, पुण्यरश्मि खतिवडा, गोपाल सञ्जेलका साथ)
४०. **माथापच्ची** २०७० (निबन्धसङ्ग्रह)

४१. ज्ञानविज्ञान २०७१ (सम्पादन, अध्यात्म विश्लेषण, ले. पं.गोविन्दप्रसाद दाहाल)
४२. मृत्युबोध २०७३ (कवितासङ्ग्रह)
४३. पुनरावृत्ति २०७३ (निबन्धसङ्ग्रह)
४४. मार्गदीप २०७४ (कवितासङ्ग्रह)
४५. परावर्तन २०७४ (निबन्धसङ्ग्रह)
४६. शब्दार्थ सोपान २०७४ (संयुक्त सम्पादन- ठाकुर शर्माका साथ, कविता समालोचना)
४७. अमरत्वको सम्झना २०७५ (सम्पादन, संस्मरण, ले. शिवगोपाल रिसाल)
४८. **प्रेमाञ्जली** २०७५ (मुक्तकसङ्ग्रह)
४९. भासका समग्र नाट्यकृति २०७६ (सम्पादन, नाटक, अ. वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल)
५०. राजशेखरका समग्र नाट्यकृति २०७६ (सं, नाटक, अ. वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल)
५१. **खोल** २०७६ (निबन्धसङ्ग्रह)
५२. गीतमालिका - २०७७ (सम्पादन, गीत, ले. वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल)
५३. शब्दार्थ सोपान २०७८ (संयुक्त सम्पादन-ठाकुर शर्माको साथ, निबन्ध समालोचना)
५४. विक्रमोर्वशी र मालविकाग्नि मित्र २०७८ (सम्पादन, कालीदासका नाटकद्वय, अ. वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल)
५५. केही कथा केही कविता २०७८ (सम्पादन, समीक्षा, ले. वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल)
५६. संस्कृत साहित्यका नाटक र नाटककार २०७८ (सं, ले. वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल)
५७. श्रीहर्षका समग्र नाट्यकृति २०७९ (सम्पादन, नाटक, अ. वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल)
५८. हरिहर शास्त्रीका सिर्जना २०७९ (संयुक्त सम्पादन, ले. हरिहर शास्त्रीका १७ पुस्तक)
५९. **हरिवंश पुराण** २०७९ (सम्पादन, नाटक, अ. वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल)
६०-६८. **वर्ष साहित्य पुस्तक** ०७१ देखि ०७९सम्म १-९ भाग (संयुक्त सम्पादन)
६९. मैले पढेका किताब २०८० (सम्पादन, समीक्षा, ले. कुञ्जल लुइटेल)
७०. **नेपाल वंशासागर** २०८१ (भाषा सम्पादन, सं. धर्मप्रसाद नेपाल)
७१ शब्दार्थ सोपान २०८२ (संयुक्त सम्पादन-ठाकुर शर्माको साथ, आख्यान, नाटक तथा समीक्षा समालोचना)
७२. बोध २०८२ (निबन्धसङ्ग्रह)

२.३.३.३ वैजयन्तीका प्रधान सम्पादक ठाकुर शर्मा भण्डारीको परिचय

ठाकुर शर्मा भण्डारी वैजयन्ती पत्रिकाको प्रधान सम्पादक हुन् । उनी २०१० भदौ २५ गते सत्यवती गाउँपालिका-६ जुहाङ गुल्मीमा जन्मेका हुन् । भण्डारी पूर्वज एवम् अग्रज स्रष्टाहरूको लेखनबाट प्रेरित भई सोही आसपासको सामाजिक परिवेश र वातावरणले साहित्यमा प्रवेश गरे ।

हाल काठमाडौं महानगरपालिका वाड नं.४ धुम्बाराही, प्रगतिटोलमा बसोबास

गर्ने भण्डारीले भारतको सम्पूर्णानन्द संस्कृत विश्वविद्यालय, वाराणसीबाट साहित्याचार्य र त्रिभुवन विश्वविद्यालय, कीर्तिपुरबाट नेपाली साहित्यमा स्नातकोत्तर गरेका छन्।

भण्डारी कवि कविता हो, कविता कवि हो र स्रष्टा साहित्य हो र साहित्य स्रष्टा हो। जुनसुकै साहित्यिक विधामा होस् व्यक्ति साधनारत हुनुपर्दछ। सकारात्मक सोच र विचारहरूको सम्प्रेषण सदैव हुनुपर्दछ। लौकिक व्यवहारहरू पनि साधनामय रहेका छन्। साहित्यमा स्रष्टाको अवलोकन गर्न सकिन्छ। आफूलाई साहित्यबाट बाहिर बनाउनुहुँदैन अवश्य पनि कविताजस्तै जीवन बाँच्न सकिन्छ भन्ने साहित्यसम्बन्धी विचार राख्दछन्।

ठाकुर शर्मा भण्डारीका कृतिहरू

१. अन्तर्ध्वनि (कवितासङ्ग्रह २०५५ वैशाख)
२. आस्थाका पाइला (कवितासङ्ग्रह २०५९ भाद्र)
३. उपासना (कवितासङ्ग्रह २०६० चैत्र, रामनवमी)
४. अनिवार्य नेपाली (सह-लेखन २०६०)
५. तीतामीठा कुरा (२०६३, सह-लेखन)
६. वसन्तानन्द (चम्पूकाव्य २०६५)
७. प्रकृतिमा मान्छे (मुक्तकसङ्ग्रह २०६६)
८. नीति-विचार (२०६७, सह-लेखन)
९. विमर्शन (समालोचनासङ्ग्रह २०६६)
१०. प्रकृतिमा मान्छे (मुक्तकसङ्ग्रह २०६६)
११. पञ्चामृत (आध्यात्मिक लेख २०६८)
१२. साहित्ययात्राका पदचाप (समीक्षासङ्ग्रह
१३. शब्दनाद (कवितासङ्ग्रह २०७०)
१४. अभिनवन (काव्य २०७१)
१५. सूक्तिसुधा (अनुवाद २०७२)
१६. पद्यमुक्तक (मुक्तकसङ्ग्रह - २०७३)
१७. अभिव्यञ्जन (समालोचनासङ्ग्रह २०७४)
१८. विवेचन (समालोचनासङ्ग्रह २०७४)
१९. परिदर्शन (समालोचनासङ्ग्रह २०७४)
२०. आरोहण (महाकाव्य, सहलेखन-त्रयोदश कवि २०७४)
२१. सम्मिलन (कवितासङ्ग्रह २०७५)
२२. शब्दार्चन (भूमिकासङ्ग्रह २०७६ वैशाख)
२३. नीतिपद्य (नीतिकाव्य २०७७ वैशाख)
२४. आत्मचिन्तन (खण्डकाव्य, २०७७ वैशाख)
२५. खण्डकाव्य त्रयोदश (खण्डकाव्य, सहलेखन-२०७७)
२६. पर्यालोचना (समालोचना २०७८)

२७. त्रिविधा (निबन्ध/नियात्रा/संस्मरण २०७८)
२८. हास्यव्यङ्ग्य महारथी : भैरव अर्याल (समालोचना, २०७९)
२९. नीति की कविताएँ (हिन्दीभाषामा २०७९
३०. नइ कीर्ति विवेचना (समालोचना २०८१)
३१. समदृष्टि (समालोचना २०८१)

अन्य सम्पादन

१. खगराज पाण्डे एवं अन्यबाट सिर्जित 'घना' (स्मृति तथा विविधरचना, २०७०)
२. स्वामी सत्यदेव : जीवनदर्शन (आध्यात्मिकचिन्तन, २०७५)
३. विचारप्रवाह स्वामी सत्यदेव (आत्मचिन्तन, २०७६)
४. नेपाल राष्ट्र बैंकद्वारा प्रकाशित 'गभर्नरहरूको वक्तव्यको सँगालो' - (२०७५)
५. डा. नम्रता पाण्डे/डा. प्रद्युम्न पाण्डेद्वारा लिखित 'आफ्नो किताब' (२०७५)
६. डा. नम्रता पाण्डे/डा. प्रद्युम्न पाण्डेद्वारा लिखित 'जीवन एक रहस्य' (२०७६)
७. डा. नम्रता पाण्डेद्वारा लिखित 'ऊर्जा' (आध्यात्मिक निबन्धसङ्ग्रह २०७६)
८. रमेश विकल समग्र (कथाखण्ड, नाटकखण्ड, उपन्यासखण्ड, बालसाहित्यखण्ड- २०८१)
९. 'दायित्व' साहित्यिक पत्रिकाको सम्पादन सल्लाहकार
१०. प्रधान सम्पादक 'वैजयन्ती' द्वैमासिक साहित्यिक विधागत पत्रिका (अङ्क ५-८६) २०६६ फागुनदेखि २०८० साउनसम्म
११. अथक कार्मयोगी डा. गोविन्द टण्डन (२०८०)
१२. स्वामी चन्द्रेश स्मृतिग्रन्थ (२०८१)

संलग्नता

१. नेपाल राष्ट्र बैंकमा कार्यरत २०३४ चैत्र १६ देखि २०६७ भाद्र २२ गतेसम्म ।
२. अध्यापन, हिरालाल बहुमुखी क्याम्पस, काठमाडौं (२०४६-२०५६)
४. दायित्व वाङ्मय प्रतिष्ठान, नेपाल-संस्थापक सदस्य-सचिव (२०५७-२०६०), उपाध्यक्ष (२०६०-२०६४), सल्लाहकार (२०६४ देखि हालसम्म)
७. श्रीसत्यवती उच्च माध्यमिक विद्यालय हँसरा-४ गुल्मी - विद्यालयसभा सदस्य (२०५९)
८. अध्यापन, डिल्लीबजार कन्या बहुमुखी क्याम्पस (२०५४ असोजदेखि २०७३ भाद्रसम्म)
९. शरणागति अन्ताराष्ट्रिय आध्यात्मिक प्रतिष्ठान, नेपाल- संस्थापक सदस्यसचिव (२०५५)
१०. प्रधानसम्पादक-नेपाल राष्ट्र बैंकबाट प्रकाशित 'मिर्मिरे' र बैंक समाचार (२०६५-२०६७ भाद्रसम्म)

२.३.३.४ वैजयन्तीका सम्पादक यादव भट्टराईको परिचय

यादव भट्टराई वैजन्ती पत्रिकाका सम्पादक हुन् । साहित्य लेखन, सम्पादन र प्राध्यापनमा संलग्न भट्टराई २०२३ कात्तिक २९ गते सोमबार शीतल सदन, बौघा गुम्बा, पाल्पामा जन्मेका हुन् । भट्टराईको स्थायी ठेगाना वसन्त पथ, कालिकास्थान, सिद्धार्थनगर-१२, रूपन्देही हो ।

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, कीर्तिपुरबाट नेपाली विषयमा स्नातकोत्तर गरेका यादव नेपाल संस्कृत विश्वविद्यालयबाट विद्यावारिधि उपाधिका प्राप्तिका लागि अनुसन्धानरत छन् ।

उल्लेख्य कृति लेखन तथा सम्पादन गरेका यादवका विभिन्न पत्रपत्रिकामा लेखरचनाहरू प्रकाशित छन् । लामे समयदेखि दर्जन बढी शिक्षण संस्थामा संलग्न उनी साहित्यिक संस्थामा पनि आबद्ध छन् ।

नेपाली भाषा-साहित्यमा पुऱ्याएको योगदानको कदरस्वरूप उनले विभिन्न पुरस्कार, सम्मान र पदक प्राप्त गरेका छन् । बहुमुखी प्रतिभाका धनी यादव अहिले पनि साहित्यिक तथा शैक्षिक उन्नयनमा क्रियाशील छन् ।

२.३.४ वैजयन्तीको मुद्रण

वैजयन्तीको प्रकाशन तथा वितरण शब्दार्थ प्रकाशन, काठमाडौंबाट हुँदै आएको छ । **वैजयन्ती**को वितरण प्रणालीलाई पूर्व मेचीदेखि पश्चिम महाकालीसम्म साधन र स्रोतको उपलब्धताको आधारमा दूत, कुरियर, हुलाक र उपलब्ध अन्य विविध सेवाहरूलाई उपयोग गरिएको छ । **वैजयन्ती** देशभरका विभिन्न पुस्तक पसलमा उपलब्ध गराइएको छ । सम्पादकको प्रस्तुत अन्तर्वार्ताबाट पनि **वैजयन्ती**लाई समयमा पाठकसमक्ष पुऱ्याई साहित्यिक खुराक पस्कन **वैजयन्ती**का सम्पादक, प्रकाशकहरू सचेत देखिन्छन् । देशमा विभिन्न स्थानहरूमा **वैजयन्ती**को वितरण प्रणालीलाई व्यवस्थित गरिएको देखिन्छ । **वैजयन्ती**को व्यवस्थित वितरण प्रणाली हेर्दा **वैजयन्ती**का प्रकाशकले देखाएको पाठकप्रतिको उदार नीतिको प्रशंसा गर्नुपर्छ ।

२.३.५ वैजयन्तीमा प्रकाशित सामाग्रीहरू

वैजयन्ती पूर्णतया साहित्यिक पत्रिका भएको हुँदा यसले नेपाली साहित्यका विविध विधाहरूलाई आफ्नो प्रकाशन सामग्री बनाएको छ । **वैजयन्ती** साहित्यिक पत्रिकामा प्रकाशित साहित्यिक विधाहरूमा कविता विधाले प्रमुख स्थान ओगटेको छ भने त्यसपछि क्रमशः लेख तथा निबन्ध, कथा, समालोचना, नाटक/एकाङ्की रहेका छन् । **वैजयन्ती**मा प्रकाशित साहित्यिक विधाहरूले विविध परिवेश, विविध विषय र वर्तमान परिवेशमा मानिसहरूले भोगिरहेका विविध समस्यालाई नै प्रमुख रूपमा उठाएको छ ।

२.३.६ वैजयन्तीको बाह्य संरचना

यहाँ **वैजयन्ती** साहित्यिक पत्रिकामा प्रकाशित विभिन्न साहित्यिक विधाहरूको विभिन्न कोणबाट विश्लेषण र मूल्याङ्कन भएको छ। यी सबै विषयहरूलाई **वैजयन्ती**को आन्तरिक संरचनाअन्तर्गत राखेर अध्ययन गरिएको छ। आवरणलगायत आकार आदिलाई बाह्य संरचनाअन्तर्गत राखिएको छ।

वैजयन्ती डिमाइ साइजमा प्रकाशित एउटा विशुद्ध साहित्यिक पत्रिका हो। विविध साहित्यिक विधाहरूलाई आफ्नो प्रकाशन सामाग्री बनाउँदै निरन्तर रूपमा **वैजयन्ती** प्रकाशित हुँदै आइरहेको छ। कभर पृष्ठबाहेक कम्तीमा ८० र बढीमा २८८ पृष्ठसम्म रहेको यस पत्रिकाले शारीरिक आकर्षणका लागि कुनै अर्धनग्न स्त्रीको तस्वीर वा विकृतिजन्य तस्वीरहरूलाई समावेश गरेको छैन। यसका आवरण पृष्ठहरूमा अमूर्त चित्रहरू, देवीदेवताका स्केच, दिग्गज साहित्यिक व्यक्तित्वका तस्वीरहरू आदि कलात्मक रूपमा सजाइएका छन्।

पत्रिकाको हरेक अङ्कमा विभिन्न डिजाइनका मुखपृष्ठहरू रहने भएकाले **वैजयन्ती**को आफ्नो मौलिक डिजाइन वा चिन्ह भन्न सकिने एउटै सङ्केत पाइँदैन। साहित्यकार राष्ट्रका गौरव हुन् र साहित्य राष्ट्रको सम्पदा हो। राष्ट्र र भाषालाई विश्वमा परिचित गराउने माध्यामहरूमध्ये साहित्य पनि एउटा हो भन्ने मान्यतालाई अग्रगति दिने प्रकाशक, सम्पादकको उर्वर चिन्तन र अथक प्रयासले **वैजयन्ती**लाई स्तरीय र आकर्षक बनाएको छ।

लोकतन्त्रपछि नेपालमा अभिव्यक्ति स्वतन्त्रता भयो। अभिव्यक्ति स्वतन्त्रता भएसँगै छापाखानाको तीव्र विकास भयो। पत्रपत्रिका, पुस्तक उल्लेख्य रूपमा प्रकाशित हुन थाले। सोही क्रममा **वैजयन्ती** द्वैमासिक पत्रिकाको पनि प्रकाशन सुरु भयो। २०६६ सालदेखि नेपाली भाषामा **वैजयन्ती** पत्रिका निरन्तर प्रकाशित छ। **वैजयन्ती** पत्रिका पूर्व मेचीदेखि पश्चिम महाकालीसम्म वितरण गरिएको छ। विधाकेन्द्रित साहित्यिक पत्रिका **वैजयन्ती**ले हरेक विधालाई विशेष महत्त्व दिँदै उपविधालाई पनि विशिष्ट स्थान दिएर विशेषाङ्क प्रकाशित गरेको छ। **वैजयन्ती**मा प्रकाशित साहित्यिक रचनामा समाजको यथार्थ चित्रण, देशप्रेम, प्रकृतिप्रेम छन्।

२.३.७ वैजयन्ती स्रष्टा सम्मानद्वारा सम्मानित व्यक्तित्वहरू

वैजयन्ती एक प्रतिष्ठित साहित्यिक पत्रिका हो। स्थापनाकालदेखि साहित्यको प्रवर्द्धनमा क्रियाशील वैजयन्तीले विधागतरूपमा प्रत्येक अङ्कबाट एक उत्कृष्ट साहित्यकारको सम्मान गर्दै आएको छ। हालसम्मयसले १०० जना साहित्यकारहरूलाई विधागत रूपमा सम्मान गरेको छ।

अङ्क १. प्रा.डा.कपिल अज्ञात (समीक्षा)

अङ्क २. राजेश्वर देवकोटा (पूर्वस्मृति)

अङ्क ३. बुनू लामिछाने (राष्ट्रिय व्यक्तित्व)

अङ्क ४. उर्मिला लामिछाने (नीति कथा)
अङ्क ५. डा.शैलेन्दुप्रकाश नेपाल (छन्दकविता)
अङ्क ६. भीष्म उप्रेती (स्वदेशयात्रा)
अङ्क ७. युवराज नयाँघरे (स्वदेशयात्रा)
अङ्क ८. डा.रामप्रसाद ज्ञवाली (छन्दकविता)
अङ्क ९. प्रा.डा.जयराज पन्त (चाडपर्व)
अङ्क १०. कन्हैया नासननी (विदेशयात्रा)
अङ्क ११. भुवनहरि सिग्देल (प्रणयकथा)
अङ्क १२. प्रा.डा.दुर्गाप्रसाद अर्याल (समीक्षा)
अङ्क १३. प्रा.गोपीकृष्ण शर्मा (समीक्षा)
अङ्क १४. रामेश्वर राउत 'मातृदास' (गद्यकविता)
अङ्क १५. डा.घनश्याम न्यौपाने (संस्मरण)
अङ्क १६. प्रदीप नेपाल (संस्मरण)
अङ्क १७. प्रा.शिवगोपाल रिसाल (छन्दकविता)
अङ्क १८. विजय चालिसे (निबन्ध)
अङ्क १९. प्रकाशमणि दाहाल (निबन्ध)
अङ्क २०. श्रीओम श्रेष्ठ रोदन (संस्मरण)
अङ्क २१. रामप्रसाद पन्त (स्वदेशयात्रा)
अङ्क २२. मञ्जुल (विदेशयात्रा)
अङ्क २३. नारायण निरासी (छन्दकविता)
अङ्क २४. शशी थापा 'पण्डित' (संस्कृति)
अङ्क २५. किशोर पहाडी (लघुकथा)
अङ्क २६. ललिता दोषी (एकाङ्की)
अङ्क २७. गीताकेशरी (लघुउपन्यास)
अङ्क २८. राधेश्याम लेकाली (गद्यकविता)
अङ्क २९. चन्द्रकान्त आचार्य (राष्ट्रिय व्यक्तित्व)
अङ्क ३०. देवी नेपाल (छन्दकविता)
अङ्क ३१. अमरकुमार प्रधान (राष्ट्रिय व्यक्तित्व)
अङ्क ३२. दिव्य गिरी (मुक्तक)
अङ्क ३३. सुषमा मानन्धर (कथा)
अङ्क ३४. बूँद राना (गजल)
अङ्क ३५. प्रा.राजेन्द्र सुवेदी (समीक्षा)
अङ्क ३६. नरेन्द्र पराशर (छन्दकविता)

अङ्क ३७. मेनुका पौडेल (निबन्ध)
अङ्क ३८. कृष्ण बजगाईं (कथा)
अङ्क ३९. धीरकुमार श्रेष्ठ (गद्यकविता)
अङ्क ४०. रामकाजी कोने (मुक्तक)
अङ्क ४१. प्रा.डा.कृष्णप्रसाद दाहाल (समीक्षा)
अङ्क ४२. मुकुन्द शर्मा चालिसे (छन्दकविता)
अङ्क ४३. डा.विश्वदीप अधिकारी (निबन्ध)
अङ्क ४४. रोचक घिमिरे (संस्मरण)
अङ्क ४५. घनश्याम राजकर्णिकार (संस्मरण)
अङ्क ४६. खिमानन्द पोखरेल (गजल)
अङ्क ४७. मञ्जु काँचुली (लघुकथा)
अङ्क ४८. त्रिलोचन आचार्य (छन्दकविता)
अङ्क ४९. इन्द्रकुमार श्रेष्ठ 'सरित्' (संस्मरण)
अङ्क ५०. डा.लेखप्रसाद निरौला (समालोचना)
अङ्क ५१. भाष्कर भण्डारी (निबन्ध)
अङ्क ५२. वासुदेव अधिकारी (गद्यकविता)
अङ्क ५३. वासुदेव पाण्डे (गजल)
अङ्क ५४. प्रभा भट्टराई (छन्दकविता)
अङ्क ५५. माधव पोखरेल गोज्याङ्ग्रे (लघुकथा)
अङ्क ५६. शीतल गिरी (निबन्ध)
अङ्क ५७. आत्माराम खरेल (निबन्ध)
अङ्क ५८. दुर्गाकिरण तिवारी (गद्यकविता)
अङ्क ५९. डा.रमेश शुभेच्छु (गद्यकविता)
अङ्क ६०. विनोद नेपाल (स्वदेशयात्रा)
अङ्क ६१. सूब सेन (नाटक)
अङ्क ६२. विष्णुप्रसाद शर्मा पराजुली (कथा)
अङ्क ६३. ज्ञान उदास (मुक्तक)
अङ्क ६४. डा.विष्णु केसी. (समीक्षा)
अङ्क ६५. लक्ष्मण अर्याल (लघुकथा)
अङ्क ६६. प्रह्लाद पोखरेल (छन्दकविता)
अङ्क ६७. हरि पाण्डे पथिक (राष्ट्रियव्यक्तित्व)
अङ्क ६८. बालकृष्ण भट्टराई (राष्ट्रियव्यक्तित्व)
अङ्क ६९. जनक वाग्ले (गीत)

अङ्क ७०. खगेन्द्र खोल्साघरे (संस्मरण)
अङ्क ७१. रासा (कथा)
अङ्क ७२. रुद्र ज्ञवाली (छन्दकविता)
अङ्क ७३. डा. प्रदीपकुमार मैनाली (गजल)
अङ्क ७४. तिलस्मी प्रभास (मुक्तक)
अङ्क ७५. प्रा.डा. कृष्णचन्द्र शर्मा (समीक्षा)
अङ्क ७६. पुण्य कार्की (निबन्ध)
अङ्क ७७. हरि थापा (गद्यकविता)
अङ्क ७८. कलानिधि दाहाल (छन्दकविता)
अङ्क ७९. जीवराज भट्टराई (संस्मरण)
अङ्क ८०. कृष्ण बाउसे (हाइकू)
अङ्क ८१. प्रेम राई परीक्षित (लघुकथा)
अङ्क ८२. कलाधर काफ्ले (विदेशयात्रा)
अङ्क ८३. प्रा.डा. लक्ष्मणप्रसाद गौतम (अन्तर्वार्ता)
अङ्क ८४. शिव त्रिपाठी (छन्दकविता)
अङ्क ८५. इन्दु पन्त (लघुउपन्यास)
अङ्क ८६. हंसा कुर्मी (कथा)
अङ्क ८७. सन्ध्या खनाल (संस्कृति)
अङ्क ८८. पुरुषोत्तम दाहाल (संस्मरण)
अङ्क ८९. धनञ्जय बाँस्कोटा (नाटक)
अङ्क ९०. मुरारीराज मिश्र (मुक्तक)
अङ्क ९१. अनुराग अरुण (गजल)
अङ्क ९२. रामकुमार पण्डित (लघुकथा)
अङ्क ९३. देवीप्रसाद चापागाई (निबन्ध)
अङ्क ९४. प्राडा. देवी पन्थी (चारु)
अङ्क ९५. इन्दिरा चापागाई (गीत)
अङ्क ९६. डा.मधुसूदन लामछाने (स्ववार्ता)
अङ्क ९७. सुमी लोहनी (हाइकु)
अङ्क ९८. बिनोद खड्का (विदेशयात्रा)
अङ्क ९९. प्राडा.भागवत ढकाल (समालोचना)
अङ्क १००. रमेश दवाडी (इतिहास)

**

तेस्रो परिच्छेद
वैजयन्तीमा प्रकाशित सामग्रीहरूको विवरणसूची

२०६५ पुस २५ मा दर्ता भएर २०६६ वैशाख-ज्येष्ठ अङ्क २०६५ चैत्र २१ गतेबाट प्रकाशनको पहिलो पाइला टेकेको द्वैमासिक **वैजयन्ती** पत्रिका हालसम्म पनि प्रकाशित भइरहेको छ । प्रकाशन यात्राको करिब १८ वर्षमा हिँडिरहेको **वैजयन्ती**ले आफ्नो यात्राको यस शताङ्क अङ्कको अवधिमा के कस्ता र कति साहित्यिक सामग्रीहरूलाई प्रकाशनको उज्यालो दिँदै पाठकसमक्ष पुऱ्याएको छ ? भन्ने कुरालाई प्रस्ट पार्नु नै प्रस्तुत अध्यायको मूल अभिप्राय रहेको छ । त्यसैले यस पत्रिकाको प्रारम्भदेखि पूर्णाङ्क ९९ सम्मका अङ्कमा प्रकाशित सम्पूर्ण सामग्रीहरूलाई विधागत वर्गीकरण गरी लेखक, रचना, वर्ष/पूर्णाङ्क, साल र पृष्ठसङ्ख्यासमेत राखेर माथि देखाइएको छ । प्रस्तुत अध्यायमा राखिएका ती सामग्रीहरूमा विधागत क्रमले क्रमशः समीक्षा, संस्मरण, राष्ट्रिय व्यक्तित्व, नीति-कथा, छन्द कविता, स्वदेश यात्रा, चाडपर्व/संस्कृति, विदेश यात्रा, कथा, गद्यकविता, निबन्ध, लघुकथा, एकाङ्की, लघुउपन्यास, मुक्तक, गजल, हाइकु, अन्तर्वार्ता/स्ववार्ता र चारु आदि रहेका छन्, त्यसैले वैजयन्ती विधा केन्द्रित साहित्यको पत्रिका हो । यसरी १ अङ्क १ विधा समेटेर निस्किएको यो पत्रिकाको हरेक अङ्क विशेष अङ्क हो । सम्बन्धित विधाका अङ्कहरू हेर्दा समकालीन साहित्यका विधा स्रष्टाहरूको लामै लिस्ट तयार हुनु भनेको अनुसन्धानका दृष्टिले निकै ठूलो उपलब्धि हो ।

यसले आफ्नो प्रत्येक अङ्कमा पुछारको पातो भनेर सम्बन्धित अङ्कको विधाको समालोचना विशिष्ट समालोचकहरूबाट लेखाई समाविष्ट गर्दै आइरहेको छ । विधा समालोचनाले नेपाली साहित्यका पारखी, अनुसन्धाता, स्नातकोत्तर र विद्यावारिधिका विद्यार्थीहरूलाई निकै ठूलो सहयोग गरिरहेको कुरा समेत नकार्न सकिँदैन । यसले ४९ अङ्कसम्मका कविता समालोचनाअन्तर्गत गीत, गजल, मुक्तक, छन्दकविता र गद्यकविताका समालोचना समेटेर आफ्नो ५० औं संस्मरण अङ्क निकालेको थियो भने ७४ अङ्कसम्मका निबन्धका उपविधाहरू संस्मरण, जीवनी, विदेशयात्रा, स्वदेशयात्रा, चाडपर्व, संस्कृति, पूर्वस्मृति आदि अङ्कहरूका सैद्धान्तिक विधा समालोचनाहरू समेटेर आफ्नो ७५ औं हीरक अङ्क निकालेको थियो । त्यसै गरी ९९ औं अङ्कसम्मका आख्यान विधाअन्तर्गत लघुउपन्यास, कथा तथा लघुकथा, समीक्षा र नाटक/एकाङ्कीका सैद्धान्तिक समालोचनाहरू समेटेर आफ्नो ९९ औं पूर्वशताङ्क अङ्क निकालेको थियो ।

यसरी हरेक अङ्क विशेष अङ्कका रूपमा विधा केन्द्रित रूपमा निस्केको यो नै नेपाली साहित्यको पहिलो पत्रिका पनि हो। यही यसको विशेषता पनि हो। यहाँ क्रमशः १. समीक्षा, २. पूर्वस्मृति/संस्मरण, ३. राष्ट्रिय व्यक्तित्व (जीवनी), ४. कथा, ५. छन्दकविता, ६. स्वदेशथात्रा, ९. संस्कृति/चाडपर्व, १०. विदेशयात्रा, १४. गद्यकविता, १८. निबन्ध, २६. नाटक/एकाङ्की, २७. लघुपउन्यास, ३२ मुक्तक, ३४. गजल, ६९. गीत, ८०. हाइकु, ८३. अन्तर्वार्ता/स्ववार्ता, ९४. चारु, १०० इतिहासकैअङ्कहरूमा सो सम्बन्धित अङ्क वा (पहिले समेटिएका) विधा-उपविधाहरूलाई क्रमशः समेटिएको छ।

समीक्षा विधा परिचय

* इन्द्रिय संवेद्य वस्तुको सापेक्षित अनुभूति आलोचना हो।
* भोक्ता र भोग्यका बीचमा बसेर सापेक्षित ज्ञानको प्रस्तुतिकरण गर्ने जिम्मेदार तत्त्व आलोचना हो।
* प्रकृतिजगत् र सृजनाजगत्का सादृश्य र असादृश्य वस्तुको सापेक्षित निर्णय प्रदान गर्ने विधि आलोचना हो।
* स्रष्टा र सृजित वस्तुमा पाइने चरित्र समान छ, कि विपर्यास छ ? सोको पहिचान गर्ने विधि पनि आलोचना हो।
* सृष्टि चक्रका अनन्त क्रमको सापेक्षित अनुभूतिबाट प्राप्त हुन आउने निर्णय आलोचना हो।
* भावकले अस्पष्टता बोध गरेका स्थितिमा सहयोगी बनेर स्पष्टता स्थापित गरिदिने तत्त्व आलोचना हो।

उपर्युक्त बुँदाका आधारमा के निर्णयमा पुगिन्छ भने मानव सापेक्षित संवेदनाको अनुभूति आर्जन गर्ने जीवन हो। सापेक्षता बोधबाट वस्तुको गुण वा दोषमा रहेका धनात्मक र ऋणात्मक पक्षहरूको पहिचान आलोचनाको धर्म हो। त्यस किसिमका ऋणात्मक र धनात्मक स्वरहरूको निर्णयात्मक निष्कर्ष स्थापना गर्नु आलोचना कर्म हो। यस कर्मलाई सचेत र वस्तुगत रूपमा स्थापना गर्ने प्राणीहरूको प्रथम पङ्क्तिमा मान्छे नै पर्न आउँछ। त्यस कारण आलोचनाचेत मान्छेका प्रारम्भिक अस्तित्वदेखि वर्तमानसम्म नै विकिसित भएर आएको हो भन्ने कुरा पनि सिद्ध हुन्छ।

-प्रा. राजेन्द्र सुवेदी (वैजयन्ती अङ्क ३५)

समीक्षा अङ्कको विवरण

वैजयन्ती पत्रिकामा समीक्षाअन्तर्गत अङ्क-१, १२, १३, ३५, ४१, ५०, ६४, ७५ र ९९ गरी जम्मा ९ अङ्कको अङ्कहरूका रचनाकार, रचनाको शीर्षकका साथ साल/महिना तथा पृष्ठलाई विधागत क्रममा क्रमशः दिइएको छ। यहाँ रहेको अङ्क ५० (कविता

समालोचना), ७५ (निबन्ध समालोचना) र ९९ (समीक्षा, नाटक र आख्यान) वैजयन्तीले अङ्क १ बाटै आरम्भ गरेको सम्बन्धित अङ्कमा प्रकाशन गरिएको विधाको सैद्धान्तिक समालोचना पुछारको पातो स्तम्भअन्तर्गत निकाल्दै आएको रचनाहरूलाई समेटेको छ।

वैजयन्ती पूर्णाङ्क १, समीक्षा अङ्क १, २०६६ वैशाख-ज्येष्ठ

१. 'जयन्ती' र म वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल ४
२. 'जयन्ती'का पानाहरू शिव रेग्मी ५
३. 'नेपाली शब्दसागर' बृहत्तम नेपाली शब्दकोश प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा ८
४. समालोचक देवकोटा रउनको समालोचनात्मक प्रवृत्ति डा. कपिल अज्ञात १५
५. 'सोच'मा खोज गर्दा माधव घिमिरे २६
६. 'अन्तर्मनको यात्रा' र अनुभूति डा. गार्गी शर्मा ३४
७. 'विद्रोही इन्द्रकुमारी' महाकाव्यको प्रभावपरक दृष्टिकोण ठाकुर शर्मा ४५
८. नेपाली उपन्यास र पल्पसा क्याफे यादव भट्टराई ६०
९. समसामयिक समालोचना : पहिचानको समस्या प्रा. राजेन्द्र सुवेदी ६६
सैद्धान्तिक समालोचना : समालोचना : एक सङ्क्षिप्त चर्चा -बालकृष्ण भट्टराई ७४

वैजयन्ती पूर्णाङ्क १२, समीक्षा अङ्क २, २०६८ वैशाख-ज्येष्ठ

१. 'महाकवि देवकोटाका निबन्ध' कृतिका निबन्धहरूको विश्लेषण डा. कपिल अज्ञात ५
२. समीक्षक ठाकुर शर्मा र 'विमर्शन' प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा १४
३. कवि जिताली : 'छत्तीस छन्दको छहरा' ठाकुर शर्मा २०
४. तीन पद्य-सङ्ग्रहः हितोपदेशको आग्रह डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल २९
५. 'जीवनको बाटो' खोज्ने लक्ष्मी उप्रेती दुर्गाप्रसाद दाहाल ३९
६. सुदूरपश्चिमका वार्णिक कवि र कविता देवेन्द्रप्रसाद भट्ट ४३
७. 'फ्रन्टपेजमा' दृष्टिगोचर मित्र पोखरेल ५१
८. व्यङ्ग्यको भुँवरीमा घुमेको 'रोडम्याप' माधव घिमिरे ५४
९. पढौंपढौं लाग्ने उपन्यास 'दासता-मुक्ति' मुक्तिनाथ शर्मा ५६
१०. दीर्घ साधना, कठोर परिश्रम र चरम धैर्यको उपलब्धि : 'नेपाली महाकवि र महाकाव्य' डा. रामप्रसाद ज्ञवाली ६१
११. अनुभव र कविभावको सङ्गमः 'घर फर्कने दिन' राम्जी तिमल्सिना ६६
१२. 'वेद' र त्यसको शैलीगत विवेचना विनयकुमार शर्मा नेपाल ७२

वैजयन्ती पूर्णाङ्क १३, समीक्षा अङ्क ३, २०६८ असार-साउन

वैजयन्ती १०० शताङ्क

१. मेरो दृष्टिमा 'शृङ्गार सुधा' उर्मिला लामिछाने ५
२. 'यात्रा किसिमकिसिमका' भित्र विचरण गर्दा कलाधर काफ्ले ८
३. 'विभाजित विश्व' महाकाव्यीय अभिवादन डा. कृष्णप्रसाद दाहाल १२
४. शब्दसिन्धु : महाकवि देवकोटा शतवार्षिकी विशेषाङ्क प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा १५
५. 'लौकिकदेखि पारलौकिकसम्म'को यथार्थ ठाकुर शर्मा २१
६. 'परिवेशभित्रका पीडाहरू'मा पहारी डिल्लीराज अर्याल २६
७. तीर्थ अधिकारीको 'सपनामा हराएको विपना' धनराज भट्टराई ३३
८. 'पर्यन्तदेश' कृतिसँगै चीनयात्रा भागवत ढकाल ३५
९ 'महासागररूपी गद्यमहाभरतभित्र पौडी खेल्दा' मुक्तिनाथ शर्मा ४४
१० अधिकार आवश्यकताको यात्रा कहाँबाट आरम्भ हुन्छ प्रा. राजेन्द्र सुवेदी ५३
११ गोपीकृष्ण शर्मा र उनको 'स्मृतिविम्ब' विनयकुमार शर्मा नेपाल ५८
१२. 'विभिन्न आयाममा नेपाली महिला' र वीणा पौड्याल शशी थापा 'पण्डित' ६३
१३. 'अनुहार' कथासङ्ग्रहभित्रका विभिन्न अनुहारहरू शारदा पराजुली ६६
१४. साहित्यकार ज्ञवाली र उनको 'असुर ग्यास कृतिको अध्ययन'
साधुराम बाँस्कोटा ६९
१५. 'धर्मयुद्ध' : पुरानो कथामा नयाँ सन्दर्भ हरि ज्ञवाली ८२
सैद्धान्तिक समालोचना : समालोचना : सामान्य चर्चा -यादव भट्टराई ८७

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ३५, समीक्षा अङ्क ४, २०७१ पुस-माघ

१. माथापच्ची' भित्रका उम्दा माथापच्ची निबन्धहरू प्रा. डा. कृष्णप्रसाद दाहाल ५
२. राजेश्वर देवकोटाका पाँच कथा सरसर्ती अध्ययन प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा १७
३. ठाकुर शर्माको कृतिका रूपमा पञ्चामृत प्रा. डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल २५
४. कथाकार लोकेन्द्रबहादुर चन्दको कथासङ्ग्रह लेमिङहरूमाथि एक दृष्टि
प्रा. भागवत ढकाल ३६
५. नेपाली साहित्यको संस्मरण लेखनमा धुमशिखाको लयमा सल्लाको सुसेली
रजनी ढकाल ४४
६. वसन्तकुमार शर्म्मा नेपालको अनुवाद कला र मुक्तिसङ्ग्राम अनूदित उपन्यास
प्रा. राजेन्द्र सुवेदी ५४
७. ऐतिहासिक यथार्थको औपन्यासिक प्रतिबिम्वन : देउमाईको किनारमा
डा. रामप्रसाद ज्ञवाली ५९
८. समीक्षक राजेन्द्र सुवेदी र काव्य निबन्ध केन्द्रका देवकोटा
प्रा. डा. वासुदेव त्रिपाठी ८२

९. आसाको साहित्यिक साधना बुद्ध सुरेन्द्रवरसिंह थापा १०१
१०. ज्ञवालीकृत उपन्यास समालोचनाको सामान्य विश्लेषण हरिप्रसाद सिलवाल १११
सैद्धान्तिक समालोचना : समालोचनाको सैद्धान्तिक अवधारणा प्रा. राजेन्द्र सुवेदी १२५

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ४१, समीक्षा अङ्क ५, २०७२ पुस-माघ

१. 'नेपाल'को '१३५ उपनिषत्सङ्ग्रह'को अध्ययन प्रा. डा. कृष्णप्रसाद दाहाल ५
२. 'एउटी अर्की लाउरा'को वस्तुविन्यास प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा १०
३. 'बदलिँदो क्षितिज' उपन्यासको अन्तर्वस्तु ज्ञानु अधिकारी २५
४. बुनू लामिछानेका पाँच काव्यकृति..... डा. दामोदर ढकाल ३२
५. 'कथा वाटिका' : सौन्दर्य चेतना उन्मुख कथा प्रा. डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल ४७
६. 'रमिला नानी'भित्रका विषय वस्तु र भाव डा. दुर्गाप्रसाद दाहाल ५६
७. कृष्ण बजगाईको 'कमरेड भाउजु' माधव घिमिरे ८५
८. एक सय एक कविहरूका एक सय एक कवितामा अधिविम्बित कवि सिद्धिचरण
प्रा. राजेन्द्र सुवेदी ९०
९. मानव जीवनको रहस्योद्घाटनमा 'अभिनवन काव्य' डा. लेखप्रसाद निरौला ९६
समालोचनाको सिद्धान्त -प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा १०९

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ५०, समीक्षा अङ्क ६, २०७४ असार-साउन

१ **छन्द कविता**

१. छन्द कविताको स्वरूप प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा ९
२. छन्द सिद्धान्त र नेपाली कविता.... डा. घनश्याम न्यौपाने परिश्रमी २०
३. छन्द विधान : सामान्य परिचय ठाकुर शर्मा भण्डारी ३७
४. सैद्धान्तिक परिचयको रूपमा कविता प्रा. डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल ४४
५. छन्दको सैद्धान्तिक परिचय प्रा राजेन्द्र सुवेदी ६३
६. कविताका आधारभूत मानक तथा कविता-मूल्याङ्कनका प्रमुख आधारहरू
डा. रामप्रसाद ज्ञवाली ७५
७. कवितामा लय र छन्द तथा छन्दका प्रमुख प्रकार डा. लक्ष्मणप्रसाद गौतम १०७
८. छन्द कविताको सैद्धान्तिक स्वरूप डा. लेखप्रसाद निरौला १३५

२ **गद्य कविता**

१. गद्य कविताको स्वरूप प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा १५१
२. कविताको सांस्कृतिक अध्ययन प्रा राजेन्द्र सुवेदी १५५

३. **मुक्तक**

१. मुक्तकको रचना विधान र नेपाली मुक्तक परम्परा डा. घनश्याम न्यौपाने १८१
२. मुक्तक सिद्धान्त चिन्तन प्रा राजेन्द्र सुवेदी १८७
४. **गजल**
१. गजलको सिद्धान्त शास्त्रीय परिचय प्रा राजेन्द्र सुवेदी २०१
२. गजलको संरचनात्मक स्वरूप डा. लेखप्रसाद निरौला २१७
५. **गीत**
१. समसामयिक आधुनिक नेपाली गीतको प्रवृत्तिगत विश्लेषण गीता त्रिपाठी २३१
२. गीतको सैद्धान्तिक स्वरूप ज्ञानु अधिकारी २४९

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ६४, समीक्षा अङ्क ७, २०७६ कार्तिक-मङ्सिर
१. 'वैजयन्ती' स्वर्णाङ्कका काव्यिक सैद्धान्तिक सामलहरू प्रा.डा. कृष्णप्रसाद दाहाल ५
२. कलाको कल्पना र बाह्य प्रकटीकरण डा.घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी' १३
३. 'आधुनिक नेपाली कथामा अभिघात' कृतिको अनुशीलन ज्ञानु अधिकारी १७
४. 'उल्लास काव्योपन्यास'भित्र स्रष्टा इन्दु ठाकुर शर्मा भण्डारी २३
५. 'पातालका मान्छेहरू'को स्वर-ध्वनि प्रा.डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल ३२
६. ठाकुर शर्मा भण्डारीका कवितात्मक प्रवृत्ति रमेश शुभेच्छु ४७
७. वसन्तकुमार शर्म्मा नेपालको अनुवाद कला र भासका नाटकहरू
प्रा. राजेन्द्र सुवेदी ७५
८. 'बत्तीमुनि अँध्यारो'मा नारीपक्षधर चेतना डा. रामप्रसाद ज्ञवाली ९५
९. 'मार्गदीप'का आलोकमा विनयको कवित्व मूल्याङ्कन डा. विष्णु के.सी. १०७
समालोचनाको सिद्धान्त : समालोचना सिद्धान्त प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा ११३

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ७५, समीक्षा अङ्क ८, २०७८ भाद्र-असोज
१. जीवनी
१. नेपाली साहित्यमा जविनीलेखनको सैद्धान्तिक पक्ष प्राडा. कृष्णचन्द्र शर्मा ९
२. जीवनी सिद्धान्त प्रा. राजेन्द्र स'वेदी १७
३. पूर्वस्मृतिका बारेमा बुनू लामिछाने ३१
४. जीवनचरित्र अर्थात् जीवनी विनयकुमार शर्मा नेपाल ३५
२. यात्रा/नियात्रा
१. नियात्रासाहित्य : यात्रावृत्तान्त र यात्रासंस्मरण ओमी शर्मा ४३
२. यात्रा-साहित्य प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा ४९
३. नेपाली साहित्यमा स्वदेशयात्रा डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी' ५२
४. नेपाली साहित्यमा विदेशयात्रा सङ्क्षिप्त डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी' ५६

५. नियात्रा-साहित्यको सैद्धान्तिक परिचय निर्मोही व्यास ६०
६. नियात्राः एक चर्चा डा. विष्णु के.सी. ६४

३. चाडपर्व/संस्कृति

१. पर्व-परिचय प्रा.डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल ७३

४. संस्मरण

१. संस्मरण साहित्य प्रा.डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल ८५
२. संस्मरण सैद्धान्तिक पृष्ठभूमिमा प्रा.डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल ८९
३. मेरो बुझाइमा संस्मरण बुनू लामिछाने १०५
४. संस्मरणको सैद्धान्तिक स्वरूप डा. लेखप्रसाद निरौला ११२
५. साहित्यमा संस्मरणात्मकता र विधागत पहिचान डा. लेखप्रसाद निरौला १२१

५. निबन्ध

१. आधुनिक निबन्धको सैद्धान्तिक धरातल प्राडा. दुर्गाप्रसाद अर्याल १३१
२. नेपाली निबन्धको उद्‌भव र विकास प्राडा. दुर्गाप्रसाद अर्याल १४४
३. निबन्ध सिद्धान्त प्रा. राजेन्द्र सुवेदी १६६
४. निबन्ध सिद्धान्त डा. लेखप्रसाद निरौला १८६
५. नेपाली निबन्धका मोड र प्रवृत्तिहरू डा. लेखप्रसाद निरौला १९८
६. निबन्धको सैद्धान्तिक स्वरूप डा. विष्णु के.सी. २११
७. नेपाली निबन्धको विकासक्रम डा. विष्णु के.सी. २१९

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ९९, समीक्षा अङ्क ९, २०८२ भाद्र-असोज

१. लघुउपन्यास

१. लघुउपन्यास एक परिचय प्रा.डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल ९
२. आख्यान संरचनाका सापेक्षतामा लघुउपन्यासको रचनाविधान डा. रमेश शुभेच्छु १४

२. कथा

१. उत्तरआधुनिक सन्दर्भमा नीतिकथा गुरुङ सुशान्त ३७
२. कथाको सैद्धान्तिक स्वरूप प्रा.डा. भागवत ढकाल ३९
३. कथाको सिद्धान्त प्रा. राजेन्द्र सुवेदी ४७
४. कथाको सांस्कृतिक अध्ययन प्रा. राजेन्द्र सुवेदी ६५
५. कथाको सैद्धान्तिक परिचय डा. लेखप्रसाद निरौला ९१
६. कथा : एक परिचर्चा विनयकुमार शर्मा नेपाल १०३
७. कथाको सैद्धान्तिक विमर्श डा. विष्णु के.सी. १०६

३. लघुकथा

१. लघुकथा परिचय र विकासक्रम असफल गौतम १११

२. लघुकथाको स्वरूप	डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी'	१२२
३. नेपाली लघुकथाले तय गरेको यात्रा	लक्ष्मण अर्याल	१२५
४. लघुकथा निर्माणका उपकरणहरू	लक्ष्मण अर्याल	१४३
५. लघुकथामा मानकको धर्को	लक्ष्मण अर्याल	१५९
६. लघुकथाको सैद्धान्तिक परिचय	डा. लेखप्रसाद निरौला	१७१
७. लघुकथा सिद्धान्त एक फन्को	डा. विष्णु के.सी.	१७९
४. नाटक		
१. एकाङ्की परिचय र नेपाली एकाङ्की परम्परा	डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी'	१८९
२. केही नाट्य चिन्तन एवम् सिर्जन परम्परा	डा. रमेश शुभेच्छु	१९६
३. नेपाली नाटकको परम्परा र विकास	विनयकुमार शर्मा नेपाल	२१९
५. समीक्षा		
१. समालोचनाको सिद्धान्त	प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा	२३१
२. समालोचना : एक सङ्क्षिप्त चर्चा	बालकृष्ण भट्टराई	२५८
३. समालोचना बारे सामान्य चर्चा	यादव भट्टराई	२६३
४. समालोचनाको सैद्धान्तिक अवधारणा	प्रा. राजेन्द्र सुवेदी	२६६

संस्मरण विधा परिचय

ज्ञानानुशासनका प्रक्रियामा आउने विषयहरू छन् । साहित्य पनि यस्तै एक महत्त्वपूर्ण विषय हो । साहित्यका अनेक स्वरूप, विषय र प्रकारहरू छन् । संस्मरण पनि साहित्यकै सन्तान दरसन्तान हो । यो निबन्धविद्या अन्तर्गत आउने एक उपविद्या हो । निबन्धका प्रभेदका रूपमा यसको गणना गरिन्छ । भावनाभन्दा चेतना र चिन्तनको प्रधानता यसमा विशेषरूपले देखिने गर्दछ । संस्मरण प्रायः अतीतमुखी नै हुन्छ । ज्ञानका कलात्मक र अकलात्मक धारा चल्दै आएका छन् । साहित्यको साइनो पर्ने हुनाले यो कलात्मक धारा भएर विगत एकाध शतकदेखि प्रवाहमान भइरहेको छ ।

-प्राडा. दुर्गाप्रसाद अर्याल (वैजयन्ती अङ्क १६)

संस्मरण विधाले नेपाली साहित्यभित्र प्रवेश गर्दा आफ्ना विविध स्वरूपमध्ये यात्रा संस्मरणबाट यात्रा आरम्भ गरेको देखिन्छ । वि.सं. १५५० तिरको राजा गगनीराजको यात्रा, वि.सं. १९१० को जङ्गबहादुरको बेलायत यात्रा, वि.सं. १९५९ को शिखरनाथ भाष्य, वि.सं. १९६७ को डिल्ली शमशेरको श्री युरोप यात्रा, वि.सं. १९७४ को हरिनाथ प्याकुरेलको तीर्थ जाँदाको वृत्तान्त, वि.सं. १९८० को रत्न शर्माको बद्रीकेदार पथप्रदर्शनी, लगायतका यात्रा प्रसङ्गको सम्झना गरी लेखिएका अन्य ग्रन्थहरूबाट पनि संस्मरणको विधागत स्वरूप जन्मिएको देखिन्छ । यसपछि क्रमशः यात्राका अतिरिक्त अन्य सन्दर्भलाई जोडेर

संस्मरण लेख्ने परम्पराको सुरुआत पनि माध्यमिक कालमै भइसकेको पाइन्छ । माध्यमिककालीन स्रष्टा शिखरनाथ सुवेदीले आफ्नो शिखरनाथ भाष्यमा केवल यात्राको सस्मरण मात्र नगरी यात्राक्रममा आफूले यात्रा गरेका स्थलहरू, त्यस बीचमा सङ्गतमा आएका मानिसहरू, त्यहाँको रहनसहन, वस्तुको दरभाउ, त्यतिखेरको गाडीभाडा र त्यतिखेर घटेका घटनाहरू र ती घटनाहरूसँगका आफ्ना निजी अनुभूतियुक्त पूर्वस्मृति दिने काम गरेका छन् । आधुनिकालका महाकवि लक्ष्मीप्रसाद देवकोटाले आफ्नो लक्ष्मी निबन्ध सङ्ग्रहमा सङ्कलित 'पण्डित लेखनाथ पौड्यालका विषयमा' नामक पूर्वस्मृतिपरक निबन्धमा व्यक्ति संस्मरणको परम्परा बसाई संस्मरण विधामा व्यापकता दिएको पाइन्छ । यस प्रकार का संस्मरण लेखन परम्परालाई सम्बर्द्धन गर्दै बालकृष्ण समले महाकवि देवकोटाको व्यक्तित्वबाट प्रभावित भई लेखेको 'सरस्वतीप्रसाद देवकोटा', यदुनाथ खनालको 'लक्ष्मीप्रसाद देवकोटा एक अधुरो संस्मरण', युगकवि सिद्धिचरण श्रेष्ठको 'हाम्रा अमर शहीदः एक सम्झना', जस्ता पूर्वस्मृतिहरू व्यक्ति संस्मरणका फुटकर नमुना हुन् भने जनकलाल शर्मा लिखित 'महाकवि देवकोटा एक व्यक्तित्व, दुई रचना' घटराज भट्टराईद्वारा सम्पादित 'देवकोटाको आनीबानी' जस्ता सिङ्गा कृतिहरू पनि यस्ता संस्मरणका ज्वलन्त उदाहरण हुन् ।

बुनू लामिछाने (वैजयन्ती अङ्क १५)

संस्मरण अङ्कको विवरण

वैजयन्तीले एक विधा एक अङ्क अन्तर्गत निबन्धका निबन्ध, राष्ट्रिय व्यक्तित्व/जीवनी, संस्मरण, यात्रा/नियात्रा, लेख, रचना/चाडपर्व-संस्कृति अङ्क प्रकाशित गरेको छ । यहाँ निबन्ध विधाको उपविधा संस्मरणअन्तर्गत अङ्क-२ (पूर्वस्मृति), १५, १६, २०, ४३, ४५, ७० र ७९ गरी जम्मा ८ अङ्कहरूका रचनाकार र रचनाको शीर्षकका साथ साल/महिना तथा पृष्ठलाई विधागत क्रममा क्रमशः दिइएको छ । यहाँ रहेको अङ्क २ पूर्वस्मृतिका रूपमा र अन्य संस्मरणका रूपमा आएका छन् ।

वैजयन्ती पूर्णाङ्क २, पूर्वस्मृति-अङ्क १, २०६६ असार-साउन

१. एक स्मृति	स्व. भीमनिधि तिवारी	४
२. अतीतका सम्झना	वसन्तकुमार शर्म्मा 'नेपाल'	६
३. देवकोटाप्रति श्रद्धासुमन	नित्यराज पाण्डे	१५
४. लेखनाथ	राजेश्वर देवकोटा	२२
५. अध्ययन, अध्यापन र बाधाव्यवधान	ज्ञानमणि नेपाल	२७
६. बालकृष्ण सम र म	वसन्तकुमार शर्म्मा 'नेपाल'	३९
७. बालकृष्ण सम साङ्गीतिक दृष्टिमा	रामशरण दर्नाल	४२

८. श्रीखप्तडबाबाका साथमा आफू चिनिन खोज्दा शिवगोपाल रिसाल ४४
९. इतिहास-शिरोमणि बाबुराम आचार्यलाई सम्झँदा ज्ञानमणि नेपाल ४८
१०. बी.पी. प्रति अन्याय : आफैप्रति अन्याय दमन ढुङ्गाना ६१
११. वर्तमानमा बाँचेको इतिहास भुवन ढुङ्गाना ६४
१२. योगीजीसँग मेरो केही क्षण एस पी आशा ६६
१३. मेरो स्मृतिमा योगी नरहरिनाथ डा.घनश्याम न्यौपाने "परिश्रमी" ६९
१४. श्री यदुनाथ खनालज्यूसँगको साक्षात्कार लक्ष्मीकुमार कोइराला ७२
सैद्धान्तिक समालोचना : पूर्वस्मृतिका बारेमा -बुनू लामिछाने ७४

वैजयन्ती पूर्णाङ्क १५, संस्मरण-अङ्क १, २०६८ कार्तिक-मङ्सिर

१. भूकम्पको धक्का उर्मिला लामिछाने ५
२. तीन संस्मरण एस पी आसा १०
३. द्वन्द्वको हाँक कपिल अज्ञात १४
४. वैजयन्तीका सेवामा कमलमणि दीक्षित २०
५. मेरा प्रातः स्मरणीय गुरु कलाधर काफ्ले २४
६. विस्मरणको बकपत्र कृष्ण बाउसे ३१
७. मेरा प्रेरणादायी मार्ग खगेन्द्र खोल्साघरे ३५
८. जे.पी र वी.पी प्रा.डा. खेमनाथ कोइराला ३८
९. मेरा गड मदर गङ्गा पौडेल ४०
१०. मेरो अक्षर गुणराज काफ्ले 'शाण्डिल्य' ४५
११. फर्केर हेर्दा प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा ५१
१२. ती दिनहरूको स्मृति तरङ्ग डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी' ५६
१३. सम्झनाको तरेली छायादत्त न्यौपाने 'बगर' ६२
१४. श्रीसम र म जयन्ती शर्मा ६४
१५. मेरो विवाहको रमाइलो ज्ञानमणि नेपाल ६८
१६. योगी नरहरीनाथप्रतिको धारणा ठाकुर शर्मा ७४
१७. शोक मनाउँदाको हाँसो डिल्लीराज अर्याल ७८
सैद्धान्तिक समालोचना : मेरो बुझाइमा संस्मरण -बुनू लामिछाने ८१

वैजयन्ती पूर्णाङ्क १६, संस्मरण अङ्क २, २०६८ पुस-माघ

१. सम्झिए नजिक बिर्सिए टाढा धनराज गिरी ५
२. साहित्य, सिर्जना स्रष्टा र सम्मान पूर्णप्रसाद अधिकारी १५
३. दीर्घ प्रभाव पार्ने प्रकाशमणि दहाल २०

४. तर इतिहासमा आमाको	प्रदीप नेपाल	२६
५. यस्तो पनि भयो छात्रावासमा	बुनू लामिछाने	३२
६. अब म जीवनभर कुकुर पाल्दिनँ	भुवनहरि सिग्देल	३९
७. जागिरे पत्रकार हुन खोज्दा	रघु घिमिरे	४९
८. साहित्य शक्ति	राजेश्वर देवकोटा	५२
९. दायित्वका पानाहरू पल्टाएर पढ्दा	रामप्रसाद पन्त	५४
१०. जा जा कमाएर खा	डा. विश्वदीप अधिकारी	६१
११. मनीषी नयराज पन्त	प्रा.डा. विष्णुराज आत्रेय	६५
१२. मेरा गुरु र म	वसन्तकुमार शर्म्मा 'नेपाल'	६७
१३. पद्मकन्या कलेजको सम्झनामा	प्रा. शिवगोपाल रिसाल	७०
१४ स्वर्ग हुन् कि सपना	सीता भट्टराई	७३
१५. मैले भोगेको भवानीदाइ	सुरेन उप्रेती	७७

सैद्धान्तिक समालोचना : सस्मरण सैद्धान्तिक पृष्ठभूमिमा -डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल ८०

वैजयन्ती पूर्णाङ्क २०, संस्मरण अङ्क ३, २०६९ भाद्र-असोज

१. बकपत्रको सम्झना	कमलमणि दीक्षित	५
२. 'परिचय' जन्मँदाको व्यथा	गीता रेग्मी	७
३. सम्मानित क्षणबाट गुज्रँदै	तेजप्रकाश श्रेष्ठ	१०
४. समय अनुकूल छाया बन्छ	तेजेश्वरबाबु ग्वंग	१५
५. लामबाहिरको एउटा मान्छे	प्रकाशमणि दहाल	१८
६. नियात्रा यात्रा	भीष्म उप्रेती	२४
७. परेवा-प्रेम	भुवनहरि सिग्देल	२९
८. मीत लगाएको सम्झना	माया ठकुरी	३६
९. आँसु उडान	युवराज नयाँघरे	३८
१०. म जगन्नाथ सर बाँच्छु	रजनी ढकाल	४३
११. समय र जीवनको बगाइ	रुकु कार्की	४७
१२. कवि शिरोमणिको एउटा पक्ष	राजेश्वर देवकोटा	५१
१३. मेरो कविता यात्रा	लक्ष्मी उप्रेती	५३
१४. मधुरतामा बगेको भावना	विन्दु सुवेदी	५८
१५. सलाम, क्याप्टेन कलमको	श्रीओम श्रेष्ठ 'रोदन'	६४
१६. मर्ममा ऐतिहासिक बनेको यात्रा	सुकुम शर्मा	६८
१७. गुञ्जनको गुञ्जनमा प्रवेश गर्दा	सुबोध कोइराला	७३
१८. कलात्मक करुवा	हिरण्यकुमारी पाठक	७७

सैद्धान्तिक समालोचना : संस्मरण साहित्य -प्रा डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल ८१

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ४३, संस्मरण अङ्क ४, २०७३ वैशाख-ज्येष्ठ

१. जस्तो छ त्यस्तै चल्नेछ	कमल दीक्षित	५
२. गुराँस कसरी र कहाँ	खिमानन्द पोखरेल	८
३. नौलो नेपाली केही सन्दर्भ	प्राडा. खेम कोइराला बन्धु	१२
४. भवानी घिमिरेलाई अमर बनाउने भानु	गङ्गा कर्माचार्य पौडेल	१७
५. मनोभावको साहित्यिक यात्रा	दिनेशविक्रम थापा	२२
६. चरैवति 'शब्दाङ्कुर' चरैवति	धीरकुमार श्रेष्ठ	२५
७. केही गन्थन : अभिव्यक्ति प्रकाशन बारे	नगेन्द्रराज शर्मा	२८
८. नवप्रज्ञापनको ७२ औं खुड्किला	नवराज रिजाल	३५
९. सुलेख गतिविधि	बाजुराम पौडेल	४८
१०. चैतन्य ज्योति, नाद विन्दु, वैश्वानर वार्ता पत्रिकाको उत्पत्ति	ब्रह्मप्रिय प्रेमस्वरूप	४९
११. दायित्वको अन्तर कथा	रामप्रसाद पन्त	५३
१२. मेरो 'रचना' यात्रा	रोचक घिमिरे	५८
१३. शब्द संयोजनको सुरुआतको परिवेश	वासुदेव अधिकारी	६६
१४. वैजयन्तीको इतिहास	विनयकुमार शर्मा नेपाल	७०
१५. अभिनव पत्रिकाबारे	वेदमणि घिमिरे गोविन्द	८१
१६. जयन्तीका पानाहरू	शिव रेग्मी	८३
१७. मिर्मिरेको प्रकाशन	सुरेश पन्त	८६

सैद्धान्तिक समालोचना : संस्मरणको सैद्धान्तिक स्वरूप -डा. लेखप्रसाद निरौला ८९

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ४५, संस्मरण अङ्क ५, २०७३ भाद्र-आश्विन

१. मैले डिलिट गर्न नसकेको फोन नम्बर	अनिल श्रेष्ठ	५
२. अब त बाँचिन्न होला	इद्रिस सायल	८
३. बितेको त्यो दिन	खगेन्द्र खोल्साघरे	१३
४. श्रीमाधवलाल कर्माचार्य : सोचेर हेर्दा, सम्झेर ल्याउँदा	घनश्याम राजकर्णिकार	१९
५. एक चड्कन	छविरमण सिलवाल	२३
६. राजाको रजगज	दामोदर पुडासैनी 'किशोर'	२६
७. देश परदेश	नीलमकुमार शर्मा	३३
८. जान्ने हुनुको पीडा	प्रकाशमणि दहाल	३६
९. आखिर कविले क्षमा दिए	बुनू लामिछाने	४०

१०. विदेशमा मनाएको दशैं रञ्जुश्री पराजुली ४८
११. बगेको बस्ती रेखा पन्त 'सिलवाल ५५
१२. आमासँगको अन्तिम यात्रा सङ्गीता आचार्य ५८
१३. आस्था सुरेन उप्रेती ६३
सैद्धान्तिक समालोचना : साहित्यमा संस्मरणात्मकता र विधागत पहिचानको खोजी -डा. लेखप्रसाद निरौला ६७

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ७०, संस्मरण अङ्क ६, २०७७ कार्तिक-मङ्सिर

१. जोडतोडले उत्तरी नाका प्रवेश गर्न खोज्दा अच्युतप्रसाद पौडेल 'चिन्तन' ५
२. रुनु न हाँस्नुको त्यो शैक्षिक सत्र आत्माराम खरेल १०
३. एक सन्तपुरुषको सम्झना कृष्णप्रसाद बस्याल १४
४. गाली र गालीभित्रकै आशीर्वचन खगेन्द्र खोल्साघरे २०
५. सम्झनामा कृष्णप्रसाद पराजुली जेबी खत्री २३
६. धर्ममूर्ति स्वामी श्रीदेवराज आचार्य डा. देवेन्द्र भट्ट 'दिप्त' २८
७. एउटा अनुभव यस्तो पनि प्रकाशमणि दाहाल ४१
८. सम्झनामा ती दिन यादव भट्टराई ४६
९. कालधारा, म र बागबजार रन्जुश्री पराजुली ५०
१०. स्वामी आत्मानन्द गिरी महाराजको सम्झना लक्ष्मी मास्के ५४
११. खामको दक्षिणा विनोद नेपाल ५९
१२. जिन पाइन्टको रहर विष्णुप्रसाद शर्मा पराजुली ६३
सैद्धान्तिक समालोचना : संस्मरण-साहित्य -प्रा.डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल ७७

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ७९, संस्मरण अङ्क ७, २०७९ वैशाख-ज्येष्ठ

१. शहीदको सम्झना अरुणबहादुर खत्री 'नदी' ५
२. निद्रा-दुई रात तीन दिन आत्माराम खरेल १०
३. बर्माबाट नेपालसम्मको यात्रा इन्द्रकुमार श्रेष्ठ सरित् १६
४. आमा लैजाने त्यो कालो दिन जीवराज भट्टराई २१
५. के गुन के बैगुन जेबी खत्री ३३
६. स्मृतिका पृष्ठभूमिमा ...... प्राडा. दुर्गाप्रसाद अर्याल ३९
७. मामासँग जन्त जाँदा नरेन्द्रराज पौडेल ४६
८. ती नमुना झगडिया बूढा भुवनहरि सिग्देल ५४
९. मझधारमा मगन्ता रमेश भट्टराई 'सहृदयी' ६१
१०. पुस्तकालयको लहरमा.... रामप्रसाद पन्त ६६
११. दौरा सुरुवालको लागि दोडधुप विनोद नेपाल ६९

१२. पक्कै त्यस्तै हो	डा.विश्वदीप अधिकारी	७४
१३. .....अपहरित यात्रीसँग	हरि थापा	७७

सैद्धान्तिक समालोचना : संस्मरण शब्दमा घोत्लिँदा विनयकुमार शर्मा नेपाल ८३

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ८८, संस्मरण अङ्क ८, २०८० कार्तिक-मङ्सिर

१. मैले पढेको माध्यामिक विद्यालय	आत्माराम खरेल	५
२. रमाइला दिन	आर्या घिमिरे	९६
३. खटकँदो यात्रा	केशवप्रसाद उपाध्याय	९
४. अमेरिकी राष्ट्रपतिको घरमा पुग्दा	खेमराज पोखरेल	१५
५. दुर्गमका डाक्टर वैद्य	कृष्णप्रसाद बस्याल	२३
६. दिव्यज्योति बहुमुखी क्याम्पस...	डा. घनश्याम न्यौपाने'परिश्रमी'	२८
७. चङ्गा	दिव्य गिरी	३४
८. साहित्य दिवस.....	डा. नारायण निरौला	४१
९. गोवा यात्राको सम्झना	पुण्य कार्की	४४
१०. आफ्नै केही मृत्यु अनुभव ...	प्रा. पुरुषोत्तम दाहाल	५५
११. नाज्माको अघोरी बूढो	बिनोद खड्का	६५
१२. रातो बिहे र सेतो बिहे	रञ्जुश्री पराजुली	७४
१३. अक्षरयात्रामा अमराई	लक्ष्मण अर्याल	७८
१४. लकडाउन अनुभूति	समिना खनाल 'पृथा'	८४
१५. सहस्राब्दी कार्यक्रम.......	हरि थापा	९०

सैद्धान्तिक समालोचना : संस्मरणको सैद्धान्तिक विमर्श डा. रमेश शुभेच्छु ९७

राष्ट्रिय व्यक्तित्व (जीवनी) विधा परिचय

जीवनीमा नायक वा पात्रको जीवनचर्चा, कार्य, घटना नै कारक हुने हुनाले जीवनी सत्य र तथ्य हुन्छ । जीवनी लेख्ने व्यक्तिले आफ्नो तर्क, विचार र परिभाषाको उपयोग गर्नु हुँदैन । त्यसो गरियो भने जीवनीमा असत्यता घुस्न जाने डर हुन्छ । जीवनीको मूल विन्दु नै कल्पनारूपी किम्बदन्ती नभई साकार सत्य हो । त्यसैले जीवनी वस्तुनिष्ठ र भाववादी हुन्छ । आजकल सत्य कुरालाई अनेक कल्पनाले सिँगारेर जीवनी लेख्ने प्रचलन बढेको छ, आफूलाई मन परेको कुराको स्तुति गाउने र मन नपरेकालाई गाली गर्ने चलन बढेको छ, यो राम्रो कुरो होइन । जीवनीभित्र पात्रको विषयमा उजागार भएका वा लेखिएका अन्य जीवनी, संस्मरण आदि र पात्रलाई जीवित भेट्ने, तिनसँग सङ्गत गर्ने व्यक्तित्वहरूको पनि महत्त्व राख्नुपर्ने हुन्छ ।

–ljgosdf/ zdf{g]kfn -j}hoGtL cª's ^&_

cds JolStsf] ;flxlTos hLjgL, cds JolStsf] ;fdflhs hLjgL, cds JolStsf]/fhgLlts hLjgL cflb dfq klg n]vg]k|rng ljsf; ePsf]5 . cds JolStsf]/fhgLlts ofqf, cds JolStsf]cfWoflTds ofqf cyjf cds JolStsf] s]6gLlts ofqf dfqdf s[Gb|t eP/ klg cfTdzs hLjgL n]Vg ;lsG5 . k'j{{kb g/fvLsg hLjgL zAb dfqn]lbg]cy{rflx n]Vg rfx}sf JolStsf]hLjgsf ;du|kf6fx?, oyftYo ef]usf cfofdx? cl/f/zM n]vg ul/Psf]s[t rflx hLjgL xf]. hlta]/b]|v cf/De eP/ hlta] ;Dd kf~ref}ts z/L/ aflrG5 Tolta] ;Dd hLjg xf]/ ToxL hLjgsf]OltjQ j0f{g hLjgL xf]. cfh hLjgL uBdf n]vg]/rgf xf]/ efjfTds ;+}gfsf]ck]ff tYo, 36gf / j:tsf]cfhGdsf];ef]ht z[\vnfaf6 tof/ xg]/rgfljz]if hLjgL xf]. o;nf0{ 7Dofpgsf lglDt klxnf]t k/sLo ;+}gf / k/sLo hLjgsf]lrq0f ePsf]5 5g lj rf/ ugk5{. of]csfs}f]af/]df n]vg]ljifo xf]. To; sf/0f hLjgL ;[hgfTds n]vgsf]Gof ljrnwdL{/ clws tYos]Gb|t /rgf xf]eGg]s/f :i6 xg cfp5 . hxf;Dd hLjgLsf] k[Zg 5 of]ljwf ;flxTos}Ps pkljwfsf ¿kdf cly{g]k|rng cfPsf]5 .

–kf= /fh]b| ;j]{L -j}hoGtL ca\s #!_

राष्ट्रिय व्यक्तित्व अङ्कको विवरण

वैजयन्ती पत्रिकामा निबन्ध विधाको उपविधा जीवनीअन्तर्गत अङ्क-३, २९, ३१, ६७, र ६८ गरी जम्मा ५ अङ्कहरूका रचनाकार र रचनाको शीर्षकका साथ साल/महिना तथा पृष्ठलाई विधागत क्रममा क्रमशः दिइएको छ।

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ३, राष्ट्रिय व्यक्तित्व अङ्क १, २०६६ भाद्र-आश्विन

१.	राष्ट्रिय विभूति मोतीराम भट्टको सङ्क्षिप्त जीवनी	एस.पी. 'आसा'	४
२.	डा. स्वामी प्रपन्नाचार्य	प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा	९
३.	महाकवि लक्ष्मीप्रसाद देवकोटाको जीवनी	ठाकुर शर्मा	१६
४.	स्वनामधन्य शेषराज शर्म्मा रेग्मीज्यूको...	तेजःकेशरी शर्म्मा उपाध्याय पौडेल	२१
५.	कविवर माधव घिमिरे	दुर्गाप्रसाद नेपाल	२७
६.	वसन्तकुमार शर्म्मा 'नेपाल'	बुनू लामिछाने	३८
७.	माध्यमिक कालका नक्षत्र : शम्भुप्रसाद ढुङ्गेल	माधव घिमिरे	४९
८.	संस्कृतिविद् सत्यमोहन जोशी	यादव भट्टराई	५२
९.	नरबहादुर भारती र उहाँको साधना	रामप्रसाद पन्त	६०
१०.	चक्रपाणि चालिसेको जीवनी	राममणि ढुङ्गेल	६४
११.	आबाल ब्रम्रचारी षडानन्द अधिकारी	लक्ष्मीकुमार कोइराला	७२

१२. आदिमहाकवि उदयानन्द अर्ज्याल : सङ्क्षिप्त चर्चा विष्णु प्रभात ७७
१३. श्री शिवपुरी बाबा तथा उहाँको शिक्षा विष्णुप्रसाद तिमिल्सिना ८५
१४. आदिकवि भानुभक्त : जीवनका प्रमुख घटना प्रा.डा. व्रतराज आचार्य ८९
१५. एकता, अखण्डता, समन्वय, साहचर्यमै सुखशान्ति छ ज्ञानमणि नेपाल ९९
सैद्धान्तिक समालोचना : जीवनचरित्र अर्थात् जीवनी -विनयकुमार शर्मा नेपाल १०७

वैजयन्ती पूर्णाङ्क २९, राष्ट्रिय व्यक्तित्व अङ्क २, २०७० पुस-माघ

१. हिलेका प्रभु खगराज पाण्डे ५
२. इतिहासकार बालचन्द्र शर्मा गोपाल पराजुली १०
३. राजेश्वर देवकोटाको जीवन यात्रा गोमा न्यौपाने गौतम १२
४. डा. टीकाराम पन्थी आधुनिक युगका...... चन्द्रकान्त आचार्य २२
५. धरणीधर कोइराला एक योद्धा जयन्ती शर्मा २८
६. पहलमान सिंह स्वांर र उनको........ प्रा.डा. जयराज पन्त ३०
७. अनौठो स्मरण शक्तिका धनी हेमचन्द्र पोखरेल भारती गौतम ३६
८. वैयाकरण एक विलक्षण प्रतिभा भुवनहरि सिग्देल ४३
९. कवि केदारमान व्यथित : सङ्क्षिप्त शब्दचित्र यदुनाथ 'वसन्तपुरे' ४७
१०. तीक्ष्ण बुद्धिका विद्वान् मदनमणि दीक्षित रञ्जुश्री पराजुली ५०
११. समुद्रजस्तै व्यक्तित्व कमलमणि दीक्षित ललिता 'दोषी' ५६
१२. हरिहर शास्त्रीको जीवन यात्रा विश्वदीप अधिकारी ६०
१३. तारिणीप्रसाद कोइराला : सङ्क्षिप्त शब्दचित्र विश्वराज पाण्डे ७८
१४. इतिहासकार तोत्रराज पाण्डेको जीवनी हिरण्यकुमारी पाठक ७३
सैद्धान्तिक समालोचना : जीवनचरित्र अर्थात् जीवनी -विनयकुमार शर्मा नेपाल ७६

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ३१, राष्ट्रिय व्यक्तित्व अङ्क ३, २०७१ वैशाख-ज्येष्ठ

१. आख्यान शीर्ष पुरुष रमेश विकल अमरकुमार प्रधान ५
२. हाइकु र शङ्कर लामिछाने असफल गौतम १०
३. लोकेन्द्रबहादुर चन्दको जीवनयात्रा आभा शर्मा १५
४. विश्वेश्वरप्रसाद कोइराला उपमा आचार्य १९
५. लेखनाथ पौड्याल खगेन्द्र खोल्साघरे २५
६. राष्ट्रिय विभूति योगी नरहरीनाथ प्रा.डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल २९
७. बालकृष्ण सम बुनू लामिछाने ३४
८. विजय मल्लको जीवनचक्र भागवत ढकाल ४४
९. रामकृष्ण मिश्रलाई सम्झँदा रामप्रसाद पन्त ४९

१०. खप्तड बाबाको जीवनी खोज्दा	लक्ष्मीकुमार कोइराला	५२
सैद्धान्तिक समालोचना : जीवनी सिद्धान्त	**-प्रा. राजेन्द्र सुवेदी**	**५९**

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ६७, राष्ट्रिय व्यक्तित्व अङ्क ४, २०७७ वैशाख-ज्येष्ठ

१. भूपी : नेपाली साहित्यका मूर्धन्य साधक	असफल गौतम	५
२. स्वामी सत्यदेव महाराज	डा.कृष्णचन्द्र शर्मा	२१
३. महान् गुरु चोग्ये ठिचेन रिन्पोन्छेको जीवनी	पुण्यप्रसाद पराजुली	२८
४. हर्षबहादुर बुढामगर	यादव भट्टराई	३६
५. गुड बाइ ! मोहनराज शर्मालाई	राजेन्द्र सुवेदी	४२
६. कला र साहित्यको दोभान : लैनसिंह वाङ्देल	रामसुन्दर देउजा	४९
७. नेपालका पुलस्त्य मदनमणि दीक्षित	विष्णुप्रसाद शर्मा पराजुली	५३
८. स्वामी परमानन्द सरस्वती	हरि पाण्डेय 'पथिक'	६४
सैद्धान्तिक समालोचना : जीवनचरित्र अर्थात् जीवनी	**-विनयकुमार शर्मा नेपाल**	**७३**

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ६८, राष्ट्रिय व्यक्तित्व अङ्क ५, २०७७ असार-साउन

१. हरिभक्त कटुवाल : एक स्मरण	चन्द्रमणि पौडेल 'निरासी'	५
२. महायोगी भट्टारक मिलारेपा	तिलस्मी प्रभास	९
३. कर्मयोगी स्वामी रामानन्द गिरि	नरेन्द्रराज पौडेल	१५
४. स्वामी श्रीगदाधराचार्य : एक परिचय	डा. नारायण निरौला	२५
५. अतीश दीपङ्कर श्रीज्ञानको जीवनी	नारायणप्रसाद रिजाल	२९
६. स्वाभिमानका पर्याय वामदेव पहाडी	बालकृष्ण भट्टराई	५१
७. बोधविक्रम अधिकारीको जीवनी	महादेव अधिकारी	५७
८. मदन पुरस्कार गुठीका पर्याय कमलमणि दीक्षित	रामप्रसाद पन्त	६०
९. जनकलाल शर्मा : एक छोटो चिनारी	सुरेश काफ्ले 'विदारक'	६६
सैद्धान्तिक समालोचना : जीवनीलेखनको सैद्धान्तिक पक्ष	**कृष्णचन्द्र शर्मा**	**७३**

कथा विधा परिचय

साहित्यका प्रमुख विधाहरू (कविता, नाटक, आख्यान र निबन्ध) मध्ये कथा आख्यान विधाको उपविधा हो। आख्यानका उपन्यास, कथा र लघुकथा गरी तीन उपविधा छन्। उपन्यास अङ्ग्रजीमा भनिने नोवेल, कथा अङ्ग्रजीमा भनिने सर्टस्टोरी, लघुकथा अङ्ग्रजीमा भनिने माइक्रोस्टोरी हो। प्रस्तुत सन्दर्भ आख्यानका उपयुक्त उपविधामध्ये कथा (सर्टस्टोरी) र सँग सम्बन्धित छ। कथा विषयवस्तुलाई घटनाहरूमा शृङ्खलाबद्ध

पारी कथिएको आख्यान रचना हो । यो जीवनजगत्का एक प्रसङ्ग विशेषसँग सम्बन्ध राख्ने विषयवस्तुलाई पात्र र परिवेशका सहायताले घटनाहरूको शृङ्खला तयार गरी आदिमध्ये र अन्त्यका सिलसिलामा उनेर एक बसाइमा पढिसकिने आयाममा तयार पारिएको हुन्छ । विषयवस्तु, पात्र, परिवेश र अभिव्यक्ति शिल्पको तालमेल मिलेको कथा र चना अत्यन्तै रोचक हुन्छ । यो समयसापेक्ष रूपमा परिवर्तन भइरहने लचिलो विधा हो । जीवन परिवर्तन भएसँगै यसको कलात्मक स्वरूपमा पनि फेरबदल भइरहन्छ ।

डा. विष्णु के.सी.

पूर्वीय संस्कृत काव्य साहित्यमा **कथा** शब्दको प्रयोग प्राचीन कालदेखि नै हुँदै आएको पाइन्छ । **कथा** शब्द **कथ्** धातुमा **ण्यासश्रन्थो युच्** सूत्रले **युच्** प्रत्यय प्राप्त हुँदा **चर्चश्च** सूत्रले **युच्**को निषेध गरी **अङ्** प्रत्ययको आदेश र **टाप्**को आगमन भई **कथ्+अङ्+टाप्-** कथा शब्द बनेको हो । **कथ्** धातुको अर्थ कुनै कुरा भन्नु, समाचार दिनु आदि मानिएको छ ।

आख्यान, आख्यायिका जस्ता नामबाट पनि प्रचलित रहेको कथा शब्दको अर्थ कल्पित वा मनगढन्त कहानी गद्यमा लेखिएको आख्यानयुक्त यथाशक्य छोटो रूप, कहानी गल्प, लघुकथा आदि गरिएको छ, यिनै अर्थलाई वहन गर्ने क्रममा काव्य साहित्यमा कथा शब्दको प्रयोग ईशापूर्वदेखि नै यस प्रकार प्रचलित रहेको पाइन्छ । **इत्याख्यायिकाम्यो बहुले लुब्वक्तव्यम्** (आख्यायिकाहरूमा लुब्को बहुलता हुन्छ ।) **अनन्तरस्यापि प्रश्नाख्यानयो** (आख्यानलाई प्रश्नोत्तरका रूपमा पनि लिन सकिन्छ) आख्यानका पाँच लक्षणका रूपमा प्रबन्ध, कल्पना, कथा, प्रवल्लिका, प्रहेलिका रहेका छन् ।...

आधुनिक नेपाली कथाको पश्चिमी परम्परातर्फ दृष्टि दिंदा छोटो कथा गद्य र पद्य दुबै रूपमा सबैभन्दा प्राचीन विधा हो । यसको विकास गीति कथा, दन्त्यकथा, पशुपक्षी एवं जनावरलाई चरित्र बनाइएका आख्यान वा कथानकका रूपमा प्रचलित कथाहरूबाट Short Tale र Short Story हुँदै विकसित भएर आजको स्वरूपमा आएको देखिन्छ । गद्य आख्यानको आधुनिक स्वरूप छोटो कथाको प्रयोग र स्थापना उन्नाइसौं शताब्दीको मध्यतिर भएको हो । जसको विकास Short Story सम्बन्धी पो को सिद्धान्तलाई पछ्याएर भएको पाइन्छ । जसलाई समय, विषयवस्तु, उद्देश्यपूर्ति जस्ता पक्षको स्थान एवं महत्त्व औंल्याउँदै अगाडि बढाएको देखिन्छ । यिनै गीति, दन्त्य, पशुपक्षी युक्त कथाहरूका माध्यमबाट अघि बढेको कथाले 'पो' को सैद्धान्तिक धारणालाई अँगालेर आजको Short Story का रूपमा स्थायित्व पाएको देखिन्छ ।

कथा अङ्कको विवरण

वैजयन्ती पत्रिकामा आख्यान विधाको उपविधा कथाअन्तर्गत अङ्क-४, ११, ३३,

३८, ४९, ६२, ७१ र ८६ गरी जम्मा ८ अङ्कहरूका रचनाकार र रचनाको शीर्षकका साथ साल/महिना तथा पृष्ठलाई विधागत क्रममा क्रमशः दिइएको छ।

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ४, कथा अङ्क १, २०६६ पुस-माघ

१. जीवन-कला	आभा शर्मा	५
२. रानीको जिद्दी	उर्मिला लामिछाने	७
३. गृहस्थी	एस पी आसा	१०
४. कर्मवीर र बलवीर	खगेन्द्र खोल्साघरे	१५
५. हत्तेरिका	गीता केशरी	१७
६. उभयभारतीको न्याय	ज्योति अधिकारी	२२
७. छल	नरेन्द्र पराशर	२४
८. पुरानो इतिहासको कथा	प्रदीप नेपाल	२७
९. प्रेमको कला	भाभा शर्मा	३१
१०. शान्ति, समन्वय र मेलमिलाप : गीता	भुवनहरि सिग्देल	३३
११. कर्मको फल	मुक्तिनाथ शर्मा	३७
१२. धर्मयुद्ध	रामप्रसाद पन्त	४१
१३. राजा रन्तिदेव	वसन्तकुमार शर्म्मा 'नेपाल'	४४
१४. विद्वान्‌को परीक्षा	विनयकुमार शर्मा नेपाल	४६
१५. आत्मज्ञान	डा. विश्वदीप अधिकारी	४९
१६. सत्कर्मको मीठो फल	हिरण्यकुमारी पाठक	५१
सैद्धान्तिक समालोचना : उत्तरआधुनिक सन्दर्भमा नीतिकथा	**गुरुङ सुशान्त**	**५३**

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ११, कथा अङ्क २, २०६७ फागुन-चैत्र

१. वरपीपलका कुरा	उर्मिला लामिछाने	५
२. निस्वार्थ प्रेम	खगेन्द्र खोल्साघरे	७
३. अन्तर्दृष्टि	गङ्गा पौडेल	९
४. रसिलो जीवन	चन्द्रकान्त आचार्य	१४
५. सम्झनाका भग्नावशेष	पद्मावती सिंह	२१
६. प्रेमी अनौठो, प्रेमीको चाला.....	प्रकाशमणि दहाल	३०
७. पुरुषको चित्र	बुनू लामिछाने	३६
८. जीवनजस्तो जीवन	भुवनहरि सिग्देल	४०
९. घर	रत्न प्रजापति	४८
१०. शीतद्वन्द्व	रूरमेशजङ्ग थापा	५२

११. तरङ्गित अन्तरङ्ग	रामप्रसाद पन्त	५७
१२. सुरक्षित	ललिता दोषी	५९
१३. शुभाङ्गीको ध्याउन्ना	वसन्तकुमार शर्म्मा 'नेपाल'	६५
१४. सारिका	डा.विश्वदीप अधिकारी	६८
१५. तिमी र म, मात्र तिमी र म	शर्मिला खडका (दाहाल)	७१
१६. निर्णय	सरिता पौडेल	७५
१७. समर्पण	सीता भट्टराई	७८
१८. चुनौती	सुन्दर खड्का	८०
१९. साक्षी	हिरण्यकुमारी पाठक	८४
२०. जुनेली रात	डे मोपासां, अनु.कन्हैया नासननी	८६
सैद्धान्तिक समालोचना : कथा एक परिचर्चा	**-विनयकुमार शर्मा नेपाल**	**८९**

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ३३, कथा अङ्क ३, २०७१ भाद्र-आश्विन

१. जीवनको परिभाषा	आभा शर्मा	५
२. रङ थरीथरीका	इन्द्रकुमार श्रेष्ठ 'सरित'	८
३. कोठार-११	इद्रिस सायल	१३
४. पुनर्मिलन	कल्पना पन्त मरासिनी	२०
५. समयको प्रहार	कुसुम दाहाल	२८
६. मङ्गलग्रहमा देवकोटाको सालिक	कृष्ण बजगाई	३१
७. रूख ढल्दै छ : बस्ती सर्दै छ	गीता केशरी	३६
८. जीवनमोह	गुञ्जन ब्रह्मचारी	४०
९. जिन्दगीको हिसाब	गोपाल सञ्जेल	४५
१०. हरिमाया	जयन्ती शर्मा	४८
११. नयाँ नेपालको टेको	प्रदीप नेपाल	५०
१२. बिहेको निम्तो	भारती गौतम	५७
१३. पहिलो जागरण	डा. विश्वदीप अधिकारी	६३
१४. मुठ्ठी बाहिर	शुषमा मानन्धर	६७
सैद्धान्तिक समालोचना : कथाको सिद्धान्त	**-प्रा. राजेन्द्र सुवेदी**	**७२**

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ३८, कथा अङ्क ४, २०७२ असार-साउन

१. विचारको शिकार	कुसुम दाहाल	५
२. धरहरा प्रेम	कृष्ण बजगाईं	९
३. यो जित कसको गाउँलेको	छायादत्त न्यौपाने	१६

४. लेम्बाको प्रण	तेजप्रकाश श्रेष्ठ	२२
५. तृष्णको बिहे	प्रभा बराल	२६
६. ठूली फुपूजस्तै रुथ	भारती गौतम	३२
७. ऊ के थियो	रामप्रसाद पन्त	३९
८. बायोलजिकल डटर	रामहरि पौड्याल	४२
९. पर्खाइ	रेखा पन्त	४८
१०. आकाशे रुमाल	वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल	५३
११. यथार्थ	डा. विश्वदीप अधिकारी	५७
१२. चोट	सुरेन उप्रेती	६०

सैद्धान्तिक समालोचना : कथाको सांस्कृतिक अध्ययन -प्रा. राजेन्द्र सुवेदी ६५

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ४९, कथा अङ्क ५, २०७४ वैशाख-ज्येष्ठ

१. उपन्यास सुपुत्रको पहिलो भाग	आत्माराम खरेल	५
२. आशाको दियो	आभा शर्मा	९
३. पुरानो इनार बन्द गरेपछि	इन्द्रकुमार श्रेष्ठ 'सरित्'	१२
४. माथिल्ला घरे द्वारेबा	ईश्वरीप्रसाद चापागाईं	१८
५. हाम्रो मानवीयता	गोविन्द घिमिरे 'वेदमणि'	२१
६. नोस्टाल्जिया नौकट्टी !	चेतनाथ कणेल 'हरित'	२४
७. असारको पन्ध्र	तिलस्मी प्रभास	२७
८. फुपू दिदी	पेशल आचार्य	३०
९. मैले बिर्सिएको पात्र	प्रभा बराल	३५
१०. पढ्नैपर्ने रहेछ जीवनमा	भाभा शर्मा	३९
११. मातृत्व	लक्ष्मी रिमाल	४१
१२. निश्चय	लीलाराज दाहाल	४४
१३. फ्ल्यासब्याक	विनोदकुमार श्रेष्ठ	४९
१४. अन्तिम युद्ध	विवश अतृप्त यात्री	५४
१५. समय सम्भोग	डा. विश्वदीप अधिकारी	५७
१६ प्रारब्ध	सुमित्रा न्यौपाने	६५
१७ अग्नि-स्नान	सुमी लोहनी	७०

सैद्धान्तिक समालोचना : कथाको सैद्धान्तिक परिचय -डा. लेखप्रसाद निरौला ७७

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ६२, कथा अङ्क ६, २०७६ असार-साउन

१. कक्टेल नाइटको सुमधुरतामा	आत्माराम खरेल	५
२. सीमान्त जीवन	कुमार काफ्ले	११

३. गाग्रीको मूल्य	टीकाराम रेग्मी	१६
४. जलपाश्वरीको किशोरी	तिलस्मी प्रभास	२३
४. माया	प्रकाशप्रसाद उपाध्याय	२३
५. कसलाई छैन र हतार	प्रकाशमणि दहाल	२६
६. तृष्णाको परिणाम	महादेव अधिकारी	२९
७. भवितव्य	रञ्जुश्री पराजुली	३३
८. जागीर खाने केटी	रामकुमार पण्डित क्षत्री	३६
९. आदर्श परी	ललिता 'दोषी'	४५
१०. कार्यकर्ता	लीलाराज दाहाल	५२
११. दोर्जी	विष्णुप्रसाद शर्मा पराजुली	५६
१२. विदेश	सुरेन उप्रेती	६९

सैद्धान्तिक समालोचना : नेपाली कथाको परम्परा र विकास -डा. विष्णु केसी ७७

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ७१, कथा अङ्क ७, २०७७ पुस-माघ

१. युवा श्रीमान्	आत्माराम खरेल	५
२. समय	कमला नेपाल	११
३. सत्यवादी रामचन्द्र	खगेन्द्र खोल्साघरे	१४
४. मसानघाट	तिलस्मी प्रभास	१७
५. जीवन सङ्घर्ष	दीपक भण्डारी	२०
६. मोबाइल माया	दीपक श्रेष्ठ	२३
७. राक्षस अङ्कल	प्रकाशमणि दाहाल	३३
८. भुङ्ग्रो	प्रेमनारायण भुसाल	४१
९. उपहार	बाबुराम न्यौपाने 'उत्स'	४५
१०. विशृङ्खल यादहरू	माधवप्रसाद चौलागाई	५१
११. कारखानासँगको मितेरी	रञ्जुश्री पराजुली	५५
१२. गातादेवी	रामकुमार पण्डित क्षत्री	५७
१३. त्रास	रामप्रसाद पन्त	६२
१४. दृश्यावली	रासा	६९
१५. न्याय	सुरेन उप्रेती	७१

सैद्धान्तिक समालोचना : कथा एक परिचर्चा -विनयकुमार शर्मा नेपाल ७३

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ८६, कथा अङ्क ८, २०८० असार-साउन

१. प्रायश्चित	अरुण नदी खत्री	९६

२. एक्लो ऊ कि शहर ?	आत्माराम खरेल	५
३. फरियाको नाता र जल्किन पाखो	चन्द्रकान्त अधिकारी	१०
४. रहरबहादुरको कथा	जनकराज अधिकारी	१५
५. चरित्र	देवकी के.सी.	१९
६. अधैर्य	नवराज रिजाल	२२
७. छोरीलाई शिक्षा	नारायणप्रसाद न्यौपाने	३०
८. अलबिदा	पुष्प आर.जे	३३
९. अन्तिम भोज	बाँस्कोटा धनञ्जय	४०
१०. मसाज	बिनोद खड्का	४७
११. कथा	माधव पोखरेल गोज्याङ्ग्रे	५७
१२. जिन्दगी घामछाया	राजेन्द्र श्रेष्ठ	६१
१३. रापभित्र	रामप्रसाद पन्त	७१
१४. गणतन्त्रको घाम	लीलाराज दाहाल	७७
१५. पागलकी जोई	शिवप्रसाद जैशी	८१
१६. आहट	हंसा कुर्मी	९२

सैद्धान्तिक समालोचना : कथाको सैद्धान्तिक स्वरूप -प्रा.डा. भागवत ढकाल १०१

कविता विधा परिचय

साहित्यका विविध विधामध्ये कविता एक छुट्टै विधा हो। अनुभूतिको लयात्मक अभिव्यक्ति नै कविता हो। 'कवि' आधारपदमा 'ता' प्रत्यय लागेर कविता शब्दको निर्माण भएको हो। कविता शब्दले कविद्वारा रचित वा कविको कर्म भन्ने अर्थ वहन गर्दछ।

कविताका लघु, मध्यम र बृहत् गरी प्रमुख तीनओटा रूप छन्। लघुका लघुतम र लघु अनि बृहत्का बृहत् र बृहत्तर गरी थप रूपहरू देखिन्छन्। यसरी हेर्दा कविताका लघुतम, लघु, मध्यम, बृहत् र बृहत्तर गरी पाँचओटा रूपहरू पाइन्छन्। कविताको लघुतम रूपमा हाइकु, ताङ्का, सेदोका, छोक, एलाक, मुक्तक, रूबाई, लोकपद्य, कवित्, कूटपद्य, सायरी, दोहा, सोरठा, चौपाई, आल्हा, पूरबी, केम्रा, खिचडी, युग्मक, बाछिटा, सुसेली, साइनो, खोरिया, उदक आदि पर्दछन्।

कविताको लघु रूपमा फुटकर कविता, गीत, गजल, फाँचल आदि पर्दछन् भने कविताको मध्यम रूपमा खण्डकाव्य र लामो कविता पर्दछन्। कविताको बृहत् रूपमा ललित वा कलात्मक महाकाव्य पर्दछन् र कविताको बृहत्तर रूपमा विकासशील वा आर्ष महाकाव्य पर्दछन्। वैजयन्तीले कविताअन्तर्गत छन्दकविता, गद्यकविता, गजल, मुक्तक, गीत, हाइकु, चारु अङ्कहरू प्रकाशित गरेको छ।

-रमेश दवाडी

छन्द र लय एक सिक्काका दुई पाटाजस्तै भए/रहेका हुन्छन्, एउटाको अस्तित्वविना अर्को खोटो हुन्छ । केही विशिष्ट नियमहरूद्वारा नियोजित भएर शास्त्रीय पद्धतिको परिधिभित्र रही लेखिने रचनाविधान नै छन्द हो र त्यसरी लेखिएको वा लेखिने कवितालाई छन्दोबध्द कविता भनिन्छ । छन्दोबध्द कवितामा लयको ध्वन्यात्मक आवृत्ति स्थूल हुने भएकाले त्यस्ता कवितामा अन्तर्लयका साथै बाह्यलयको चाप हुन्छ । गद्यकविता वा मुक्तछन्दका कवितामा बारूयलयको चाप हुँदैन र भए पनि त्यो अत्यन्त न्यून हुन्छ । लय कविताको साङ्गीतिक तत्त्व भएकाले सङ्गीतका आरोह-अवरोहको स्थिति कवितामा पनि हुन्छ ।

-डा. लक्ष्मणप्रसाद गौतम

लयमाधुर्य, शब्दसौन्दर्य र अर्थसौन्दर्यको समन्वित र सन्तुलित भाषिक कला नै कविता हो । यो लयदार र लालित्यमय भाषाका माध्यमबाट गरिने अनुभूतिको विम्बात्मक पुनस्सृजन हो । भावकको मन र मस्तिष्क दुवैलाई एकैपटक छुन सक्नु शक्तिशाली कविताको सर्वोच्च प्राप्ति हो । शक्तिशाली कविता हिमाली नदी जस्तै हुन्छ । हिमाली नदी नसुके भैं यो सदैव भावपूर्ण रहिरहन्छ । हिमनदी बगिरहे भैं यो सदैव प्रवाहित भइरहन्छ । युगौंयुग चिरनवीन भइरहन सक्नु महान् कविताको शक्ति हो । यस्तो कविता भावकका लागि युगौंयुग आस्वादक बनिरहन सक्छ ।

कवितालाई महान् बनाउने तत्त्वहरू भाषा, अनुभूति/भाव, शैली, कल्पना, वस्तुता, लय, विचार आदि हुन् । लालित्यमय भाषाले कवितालाई आकर्षक बनाउँछ । गम्भीर भावले कवितालाई आस्वाद्य बनाउँछ । प्रगाढ अनुभूतिले कवितालाई हृदयग्राह्य बनाउँछ । सुगठित र आलङ्कारिक शैलीले कवितालाई मौलिक बनाउँछ । सौन्दर्यात्मक कलाले कवितालाई सम्प्रेषणीय तुल्याउँछ । भव्य कल्पनाले कवितालाई चमत्कारपूर्ण र आकर्षक तुल्याउँछ । वस्तुता/सत्यताले कवितालाई विश्वसनीय तुल्याउँछ । लयले कवितालाई श्रुतिमधुर बनाउँछ भने सुन्दर विचार वा वैज्ञानिक विचारधाराले कवितालाई महान् र दीर्घजीवी बनाउँछ ।

-डा. रामप्रसाद ज्ञवाली

छन्द कविता अङ्कको विवरण

यहाँ कविता विधाको उपविधा छन्द कविता अन्तर्गत अङ्क-५, ८, १७, २३, ३०, ३६, ४२, ४८, ५४, ६६, ७२, ७८ र ८४ गरी जम्मा १३ अङ्कहरूका रचनाकार र रचनाको शीर्षकका साथ साल/महिना तथा पृष्ठलाई विधागत क्रममा क्रमशः दिइएको छ ।

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ५, छन्दकविता अङ्क १, २०६६ फागुन-चैत्र

१. लाग्छ सोच्दा अचम्म	अशोककुमार लामिछाने	७
२. अघि बढौं	उमा मिश्र	८
३. नयाँ वर्षसँग	उर्मिला लामिछाने	९
४. विचित्रको संसार	एस.पी.आसा	१०
५. हावा	ओमी शर्मा	११
६. म हुँ उन्मुक्त मुक्तमा	कलानिधि दहाल	१२
७. यो धर्मशाला	खगेन्द्र खोल्साघर	१४
८. जिन्दगी हिँड्ने बाटो	डा. गार्गी शर्मा	१५
९. पुरूषार्थ	गुणराज काफ्ले 'शाडिल्य'	१६
१०. मेरो आदर्श गाउँ	गोपीकृष्ण शर्मा	१७
११. आजको कविता	गोविन्द घिमिरे वेदमणि	१९
१२. पिताजी	चन्द्रप्रसाद न्यौपाने	२१
१३. कम्बल-बधू	डा. टीकाराम अधिकारी	२४
१४. १. कृति-माधुर्य २. पोखरा	ठाकुर शर्मा	२५
१५. देशका निम्ति सोच	डिल्लीराज अर्याल	२७
१६. यो फूलबारी सबले सजाऔं	तीर्थराज अधिकारी	२९
१७. चोखा भाव सधैं पुजिन्छ	त्रिलोचन आचार्य	३०
१८. सम्मोहन	नरेन्द्र पराशर	३१
१९. प्रणय-उत्सव	नारदमणि पौड्याल	३२
२०. महाकवि देवकोटा	नारायणदत्त शास्त्री	३४
२१. माया	नारायण नेपाल	३५
२२. ......नेपाललाई	पूर्णप्रकाश नेपाल 'यात्री'	३६
२३. जबाफ चाहियो	प्रकाशमणि दहाल	३७
२४. सन्त शैतान भो	प्रभा भट्टराई	३८
२५. नारी	प्रह्ललाद पोखरेल	३९
२६. मेरो देश नेपाल	प्रेक्षा लम्साल	४०
२७. आग्रह : वसन्तकै	बाजुराम पौडेल	४१
२८. सहिद, प्रजातन्त्र र नेपाली नियति	बालकृष्ण भट्टराई	४२
२९. नीति कविता	भागवत आचार्य	४४
३०. बन्दको शङ्खघोष	भुवनहरि सिग्देल	४५
३१. मनभित्र खुल्छ	माधव घिमिरे	४७

३२. १. बाटो २. भोक	मित्रलाल पंज्ञानी	४८
३३. अज्ञातलाई सम्बोधन	मुकुन्दप्रसाद शर्मा चालिसे	४९
३४. सुनौलो बिहानी	मुक्तिनाथ शर्मा	५०
३५. मायामोह	मोदनाथ शास्त्री	५१
३६. नयाँ नेपाल साथमा	यादव भट्टराई	५२
३७. उपवन	युवराज शर्मा गौतम	५३
३८. गइन आमा.....	रत्ननिधि रेग्मी	५४
३९. प्रकृति, जीवन र कला	रामप्रसाद ज्ञवाली	५६
४०. राष्ट्र जोगाउने कुरा	रामप्रसाद पन्त	५७
४१. समानै छ गोल	रामबाबु सुवेदी	५८
४२. जीवनकाव्य : षडानन्द स्वामीको	लक्ष्मीकुमार कोइराला	५९
४३. अमोघरस	वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल	६१
४४. सत्ता	वासुदेव अधिकारी	६२
४५. म	विनयकुमार शर्मा नेपाल	६३
४६. शरणागति	डा. विष्णुराज आत्रेय	६४
४७. उन्यूको रुख	शारदारमण नेपाल	६५
४८. अद्वैत-आफू	शिवगोपाल रिसाल	६६
४९. कसैले सुनायो	शीतल कादम्बिनी	६७
५०. मेरो परिचय	शैलेन्दुप्रकाश नेपाल	६८
५१. मानव जीवन	सन्दीपसागर नेपाल	६९
५२. प्रज्ञानको खाँचो	सुरेन्द्र बिहानी	७०
५३. लाजलाग्यो मलाई	हरिहर प्रदीप घिमिरे	७१
५४. शब्द-सारथि	हिरण्यलाल ज्ञवाली	७२
सैद्धान्तिक समालोचना : छन्द र उत्तरआधुनिकता -गुरुङ सुशान्त		**७३**

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ८, छन्दकविता अङ्क २, २०६६ भाद्र-असोज

१. असार	अशोककुमार लामिछाने	५.
२. पथ खोल्नु पर्छ	उर्मिला लामिछाने	६.
३. ज्ञान कहाँ छ ?	एस पी आसा	७.
४. मार्ग	ओमी शर्मा	७.
५. मै गरूँ अट्टहास	कलानिधि दहाल	८.
६. को धनी को गरीब हो	खगेन्द्र खोल्साघरे	९.

७. जिन्दगीको भाव बुझौ	गुरूप्रसाद न्यौपाने	१०.
८. भवँराप्रति	गोपीकृष्ण शर्मा	११.
९. वेदना	गोविन्द घिमिरे 'वेदमणि'	१२.
१०. समष्टिमा	गोविन्द घिमिरे 'जिपि कश्यप'	१३.
११. पा....नी....पा....नी....	चन्द्रप्रसाद न्यौपाने	१४.
१२. प्रोषितभर्तृका	डा. टीकाराम अधिकारी	१६.
१३. मान्छे	ठाकुर शर्मा	१८.
१४. परिवर्तन : हिजो र आज	डिल्लीराज अर्याल	१९.
१५. प्रताडना	तीर्थराज अधिकारी	२०.
१६. धर्तीमाता	त्रिलोचन आचार्य	२१.
१७. जीवन कोकिलक	डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल	२३.
१८. गुरु हुन् पूर्ण ईश्वर	देवी नेपाल	२४.
१९. गन्हुङ्गो-हलुङ्गो	नरेन्द्र पराशर	२६.
२०. समाधि	नारदमणि पौड्याल	२७.
२१. होइन त्यो कवि पागल	नारायण ज्ञवाली	२८.
२२. देवकोटा	नारायण दत्त शास्त्री	३८.
२३. आमा	नारायण निरासी	२९.
२४. नभूले	नारायण नेपाल	२७.
२५. नेपाली	नारायणप्रसाद निरौला	३०.
२६. प्रत्यासी	पूर्णप्रकाश नेपाल	३१.
२७. कल र बल	प्रकाशमणि दहाल	३१.
२८. माटो र मान्छे	प्रभाती किरण	३२.
२९. नेता-गोता	बद्रीप्रसाद दहाल	३३.
३०. सुन्दरी कविता	बलदेव गाउँले	३४
३१. काव्य	बलराम दाहाल	३५.
३२. आधार आलोक	बाजुराम पौडेल	३६.
३३. प्रिय छन्द नरेन्द्र	बुनु लामिछाने	३७.
३४. प्रेमानुभूति	भानुभक्त पोखरेल	३९.
३५. वसन्त -विमोह	भुवनहरि सिग्देल	४०.
३६. मन पुलकित छ	मधुस न्यौपाने	४३.
३७. निशा हटेन रे	मधुसूदन लामिछाने	४२.
३८. ए अगुवा ! युग बदल्ने गीत गाऊ	मित्रलाल पंज्ञानी	४४.

३९. देश होला नयाँ र ?	मुकुन्द शर्मा चालिसे	४५.
४०. यौटी नानी/पाल्पा यात्रा	मुक्तिनाथ शर्मा	४७.
४१. श्रीकृष्ण स्तव	युवराज शर्मा गौतम	४८.
४२. वासन्ती	रत्ननिधि रेग्मी 'शुक्राचार्य'	४९.
४३. नयाँ वर्ष	रमेश खकुरेल	५०.
४४. मान्छेका गुण	रामप्रसाद ज्ञवाली	५१.
४५. उज्यालो बनाऊँ	रामप्रसाद पन्त	५२.
४६. चेलीको कथन	रामबाबु सुवेदी	५३.
४७. निर्बन्ध मान्छे	रुद्रप्रसाद ज्ञवाली	५५.
४८. सम्बोधन काउसाहरूलाई	रूपक अलङ्कार	५६.
४९. सुख स्वर्ग उतार्न सकौं	लक्ष्मीकुमार कोइराला	५७.
५०. यस्तै सोचें, यति भनिदिएँ, बिगार छ के भन ?	वसन्तकुमार शर्म्मा 'नेपाल'	५८.
५१. मान्छे र सत्य	विनयकुमार शर्मा नेपाल	६०.
५२. आत्मगौरव	विश्वेश्वरी अधिकारी	६१.
५३. हाम्री छोरी	डा. विष्णुराज आत्रेय	६२.
५४. सत्यको मार्ग	शिवगोपाल रिसाल	६३.
५५. पीडा	शैलेन्दुप्रकाश नेपाल	६४.
५६. जवानी	सन्दीपसागर नेपाल	६५.
५७. आह्वान : नेपालका सन्ततिलाई	हरि पाण्डेय 'पथिक'	६७.
५८. विरही-वेदना	हरिहर प्रदीप घिमिरे	६६.
५९. सुवदना-वन्दना	हिरण्यलाल ज्ञवाली	६८.

६०-७६. का नमूना छन्द कविता वसन्तकुमार शर्म्मा 'नेपाल'ले तयार गरिदिनु भएको हो।

सैद्धान्तिक समालोचना : कवितामा लय र छन्द : एक सङ्क्षेपण
-डा. लक्ष्मणप्रसाद गौतम ६९.

वैजयन्ती पूर्णाङ्क १७, छन्दकविता अङ्क ३, २०६८ फागुन-चैत्र

१. रही रहोस् हराभरा	अशोककुमार लामिछाने	५
२. अठोट	उर्मिला लामिछाने	६
३. सुधारौं घरको जग	कलानिधि दाहाल	७
४ गुरुगाथा	कृष्णप्रसाद बस्याल	१०
५. समयसुधा	खगेन्द्र खोल्साघरे	१२
६. तिमी मेरा पिता, म तिम्रा पिता	गाउँले बलदेव अधिकारी	१३

७. उत्प्रेरणा	गीता सापकोटा	१४
८. सलाम शहीदहरू	गुड्डी पन्त	१५
९. कविता चिन्तन	गुणराज काफ्ले 'शाडिल्य'	१६
१०. बुझ्दैन मान्छे किन ?	प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा	१७
११. जुँघाको लडाइँ	गोविन्द घिमिरे 'वेदमणि'	१८
१२. अक्षर यात्रा	चन्द्रप्रसाद न्यौपाने	१९
१३. के भयो ?	प्रा.डा. जयराज पन्त	२०
१४. प्रेम	ज्ञाननिष्ठ ज्ञवाली	२१
१५. वनभोजी	डा. टीकाराम अधिकारी	२२
१६. क्या फुट्यो	ठाकुरप्रसाद सिग्देल	२४
१७. कर्मसुधा	ठाकुर शर्मा	२५
१८. रवि र कविको गतिविधि	डिल्लीरमण शर्मा अर्याल	२६
१९. भित्र छ यै अपशोच बनेको	डिल्लीराज अर्याल	२७
२०. छन् जून यस्तै उज्याला	तीर्थराज अधिकारी	२९
२१. हामी शिक्षक	तुलसी पण्डित	३०
२२. शून्य	त्रिलोचन आचार्य	३१
२३. गाउँ	दुर्गाप्रसाद अर्याल	३२
२४. प्यारो छ नेपाल यो	देवकुमारी लुइँटेल	३३
२५. कवितासुधा	नरेन्द्र पराशर	३४
२६. भानु कहाँ छौ तिमी ?	नरेन्द्रराज पौडेल	३५
२७. आमा	नवराज अधिकारी	३६
२८. कर्तव्य	नारायणदत्त शास्त्री	३७
२९. जूनैनूनको देश	नारायण निरासी	३८
३०. देशको भविष्य	नारायण नेपाल	३९
३१. नयाँ युगसित	नारायण नेपाल 'पाल्पा'	४०
३२. आमा	पुरुषोत्तम सिग्देल	४१
३३. लाग्छन् सबै झुक्किन	प्रकाशमणि दहाल	४२
३४. यो देशका धड्कन	प्रनिशा राउत	४३
३५. नारी	प्रभा भट्टराई	४४
३६. नियति	प्रभाती किरण	४५
३७. वातावरण	प्रह्लाद पोखरेल	४६
३८. आग्रह	प्रेक्षा लंसाल	४७

३९. हृदयङ्गमप्रति	बद्रीप्रसाद दाहाल	४८
४०. गुरु	बलराम दाहाल	४९
४१. मन : वसुधा-सृजन	बाजुराम पौडेल	५०
४२. छन्दराग	बुनू लामिछाने	५१
४३. बिगि्बिगी	बूँद राना	५२
४४. विकास	भाग्यशाली अधिकारी	५३
४५. विचलित मन	भुवनहरि सिग्देल	५४
४६. कोइली र मान्छे	मधुस न्यौपाने	५५
४७. नानीलाई सन्देश	मधुसूदन लामिछाने	५६
४८. ज्ञानले नै सुधारौँ	माधव घिमिरे	५८
४९. वर्तमानलाई लल्कार	मुकुन्द शर्मा चालिसे	५९
५०. मृत्युबोध	मित्रलाल पंज्ञानी	६०
५१. बिउँभ्क	मेनका पोखरेल	६१
५२. कृषि कर्म मेरो	यदुनाथ 'वसन्तपुरे'	६२
५३. महाकवि देवकोटाको.....	रत्ननिधि रेग्मी 'शुक्राचार्य'	६३
५४. आह्वान	रमा कुइकेल	६५
५५. गरिमा	रमेशचन्द्र गौतम	६६
५६. थोत्रो सारङ्गी	रमेश शुभेच्छु	६७
५७. हेत्तेरिका ! लाज भयो	डा. रामप्रसाद ज्ञवाली	६८
५८. शशिकला	रामप्रसाद पन्त	६९
५९. हे इलाम	रामबाबु सुवेदी	७१
६०. आमाको काख देश हो	रुद्र ज्ञवाली	७३
६१. विगत/वर्तमान	लक्ष्मीकुमार कोइराला	७४
६२. असल कुरा	वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल	७५
६३. आँखाअघि	वासुदेव अधिकारी	७६
६४. घात गर्दिनँ	विनयकुमार शर्मा नेपाल	७७
६५. वैशाखको प्रतीक्षा	विश्वेश्वरी अधिकारी	७८
६६. जिउँदै हुन्छ मरण	प्रा.डा. विष्णुराज आत्रेय	७९
६७. दर्शन र कविता	प्रा. शिवगोपाल रिसाल	८०
६८. जीवन	डा. शैलेन्दुप्रकाश नेपाल	८२
६९. ढुङ्गा बोल्यो	श्रीहरि फुयाल	८३
७०. आज	सन्दीपसागर नेपाल	८४

७१. म के गरौं ?	सीता भट्टराई	८५
७२. मन अँधेरिएपछि	हरि पाण्डेय 'पथिक'	८६
७३. चिन्ता	हरिप्रसाद पाण्डेय	८७
७४. कामना	हरिहरप्रदीप घिमिरे	८९
७५. विश्वम्भरा हौ तिमी	हिरालाल कँडेल 'भारद्वाज	९०
७६. छ र के उपाय यहाँ	होमनाथ शर्मा	९२

सैद्धान्तिक समालोचना : सैद्धन्तिक परिचयको रूपमा कविता -डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल ९३

वैजयन्ती पूर्णाङ्क २३, छन्दकविता अङ्क १४, २०६९ फागुन-चैत्र

१. हामी उठौं	अनुराधा लम्साल	६
२. जननी र जन्मभूमि	अशोककुमार लामिछाने	५
३. आमा	उपमा आचार्य	६
४. शिक्षकै बन्छु म	उर्मिला लामिछाने	७
५. बिजुली	एस पी आसा	८
६. कला फूल	कलानिधि दाहाल	९
७. छात्रगाथा	कृष्णप्रसाद बस्याल	११
८. असल अनुशासन	खगेन्द्र खोल्साघरे	१२
९. मृत्यु-मुक्ति	गुणराज काफ्ले 'शाडिल्य'	१३
१०. देशसेवा	प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा	१४
११. राष्ट्रघात ब्यथा बन्यो	गोविन्द घिमिरे 'वेदमणि'	१५
१२. 'हिज्जे'को आत्मकथ्य	गोविन्दराज विनोदी	१६
१३. कविता	डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी	१७
१४. मन यो कुँडियो	चन्द्रप्रसाद न्यौपाने	१९
१५. चिन्ता छ यो देशको	जगदीश्वर पोखरेल	२०
१६. कवि केदारमान	जगन्नाथ आचार्य	२२
१७. म खोज्दैछु नेपाल सिङ्गो...	डा. जीवन अधिकारी	२३
१८. बनाऔं देश सुन्दर	ज्ञाननिष्ठ ज्ञवाली	२४
१९. एकता ए ! कता गयो	डा. टीकाराम अधिकारी	२५
२०. प्रकृति-कृति	ठाकुर शर्मा	२६
२१. तिमी विनाको जीवन	डिल्लीप्रसाद 'मुलतिहुन'	२७
२२. मेरा माटाका विम्बहरू	तीर्थराज अधिकारी	२८
२३. धर्तीमै हुन सक्दछन्......	त्रिलोचन आचार्य	३०

२४. भलैभला	दुर्गाप्रसाद अर्याल	३१
२५. गरीबका दिनहरू	देवकुमारी लुइँटेल	३२
२६. ज्येष्ठ नागरिक	धनपति कोइराला	२६
२७. युवा ! तिमी सृष्टिको सुन्दर रचना	नरेन्द्रराज पौडेल	३३
२८. आमा बेच्न सकिन्छ र ?	नरेन्द्र पराशर	३४
२९. साँच्चै युवा हो भन !	नारायणदत्त शास्त्री	३५
३०. अखण्ड देश	नारायण निरासी	३६
३१. रमाएँ	नारायण नेपाल	३७
३२. दयाबाट नै बाँच्छ हाम्रो परेवा	नारायण नेपाल 'पाल्पा'	३८
३३. गुरु	पुरुषोत्तम सिग्देल	३९
३४. न त हाँस्न भयो न खुलेर रुन	प्रकाशमणि दहाल	३८
३५. नेपाल प्यारो छ	प्रभाती किरण	४०
३६. चोरसित जम्का भेट	प्रभा भट्टराई	४१
३७. चार टुक्रा	प्रह्लाद पोखरेल	४०
३८. शहीदसँग	प्रेक्षा लम्साल	४२
३९. मैवाद जिन्दावाद !	बद्रीप्रसाद दाहाल	४३
४०. ध्वस्तै भयो आँगन	डा. बमबहादुर 'जिताली'	४४
४१. विदाई	बलराम दाहाल	४५
४२. मान्छे बन्ने चासो	बाजुराम पौडेल	४६
४३. खेस्रा कापी	बुनू लामिछाने	४७
४४. पात्र यौटा हराएछ	बूँद राना	४८
४५. अध्यात्म	भागवत आचार्य	५०
४६. नेपाल साझा धरोहर...	भानुभक्त पोखरेल	५१
४७. सोमनाथ	भुवनहरि सिग्देल	५३
४८. आमा	मधुस न्यौपाने	४५
४९. तिरौं शहीदको भारा	डा. माधव जोशी 'लमजुङे'	५४
५०. गुरुसित	मित्रलाल पंज्ञानी	५४
५१. बैंसमा उक्लेपछि : केही विम्ब	मुकुन्द शर्मा चालिसे	५५
५२. नेपालीको स्वाभिमान	मेदिनीनाथ सुवेदी	५७
५३. इच्छा	यादवप्रसाद शर्मा	५८
५४. माटो चिनौं	यदुनाथ 'वसन्तपुरे'	७४
५५. नराम्रो	रत्ननिधि रेग्मी 'शुक्राचार्य'	५९

५६. विकास धेर गर्नु छ	रमा कुइकेल	६१
५७. यौटीको देउता	रमेश खकुरेल	६२
५८. युग धर्म	रमेश गौतम	६३
५९. शान्ति र सद्भाव	रमेश गौतम 'पाल्पाली'	६४
६०. कविता जीवन	रमेश शुभेच्छु	६५
६१. नयाँ नेपाल	प्रा. राजेन्द्र सुवेदी	६६
६२. वसन्त र कवि	राजेश्वर देवकोटा	६६
६३. बैंस हो बा....	डा. रामप्रसाद ज्ञवाली	६७
६४. नेताप्रति	रामप्रसाद पन्त	७०
६५. प्रेमको आयाम	रुद्र ज्ञवाली	७१
६६. गुमनाम स्मृति	लक्ष्मीकुमार कोइराला	७२
६७. मिलनका ती पलहरू	लक्ष्मीदत्त भट्ट 'सत्यप्रेमी'	७५
६८. मेरो क्षेत्र	वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल	७७
६९. पूर्ण-प्राकृत ठान्ने यहाँ सिद्ध नै हो	विनयकुमार शर्मा नेपाल	७९
७०. वसन्त ऋतु	शशी थापा 'पण्डित'	७९
७१. खोज्यो सम्पत्ति, पायो विपत्ति	प्रा. शिवगोपाल रिसाल	८०
७२. राष्ट्रियता	डा. शैलेन्दुप्रकाश नेपाल	८२
७३. वर्षा लाग्यो	श्रीहरि फुयाल	८३
७४. सङ्कीर्णता नास्नु छ	सीता भट्टराई	८४
७५. नमीठो	सुरेन उप्रेती	८५
७६. आत्मगौरव	हरि पाण्डेय 'पथिक'	८६
७७. देश विकास	हरिप्रसाद पाण्डेय	८७
७८. नारी शक्ति	हरिहर प्रदीप घिमिरे	८८
७९. मेरो नेपाल	हिरण्यलाल ज्ञवाली	८९
८०. मालती	हिरादत्त भट्ट	९१
८१. बाँच र बचाऔं	हिरालाल कँडेल 'भारद्वाज'	९२
८२. बाँचिरहोस् जीवन	होमनाथ शर्मा	९३

सैद्धान्तिक समालोचना : छन्द सिद्धान्त र नेपाली कवितामा छन्द परम्परा
-डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी' ९४

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ३०, छन्दकविता अङ्क १५, २०७० फागुन-चैत्र

१. शहीद हो लाग्ला र टुङ्गो कहाँ ?	अनन्तराज न्यौपाने	७

२. भिखारी	अनुराधा लम्साल	८
३. आफू भलो त जगत् भलो	अशोककुमार लामिछाने	९
४. म यतै मरें भने	इन्द्रमणि नेपाल	१०
५. वसन्तसँग	उपमा आचार्य	११
६. चाहना	उर्मिला लामिछाने	१२
७. चिन्तन	ऋषिराम खनाल	१३
८. मनको भाव	एस पी आसा	१२
९. संभावना र शुभकामना	कमलकुमार पौडेल	१४
१०. मानवता	कमल पौडेल	१५
११. यात्रा अनन्तको गर्छु	कलानिधि दाहाल	१६
१२. देश मरेको घोषणा	कविराज पौडेल	१८
१३. बनेन यो देश किन ?	कृष्णप्रसाद बस्याल	१९
१४. राष्ट्रवाद	खगेन्द्र खोल्साघरे	२०
१५. स्रष्टा	गोकुल अधिकारी	१९
१६. बी.पी.	गोपाल भण्डारी	२१
१७. गण्डकी सभ्यता	प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा	२२
१८. म ब्रह्म	गोविन्द घिमिरे 'वेदमणि'	२३
१९. होली र रङ्ग	गोविन्दराज विनोदी	२४
२०. कविता	डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी	२४
२१. नयाँ चुलबुली छ	चन्द्रप्रसाद न्यौपाने	२५
२२. खुला पत्र	चेतकान्त चापागाई	२६
२३. डटेर बस्छ राष्ट्र यो	जगदीश्वर पोखरेल	२७
२४. कसैले सोधेपछि	डा. जीवन अधिकारी	२८
२५. यो लेखनी	जीवलाल सापकोटा	२९
२६. नेपाल बज्ने मुरली म भेटूँ	ज्ञाननिष्ठ ज्ञवाली	३१
२७. राष्ट्रमा क्यै गरौं कि ?	प्रा.डा. टीकाराम अधिकारी	३२
२८. सुवास	ठाकुर शर्मा भण्डारी	३३
२९. मुसालाई अर्ती	डिल्लीप्रसाद 'मूलतिहुन'	३४
३०. गाउँको सम्भना	डिल्लीराज अर्याल	३५
३१. व्यथा	तितेपाती	३६
३२. सृष्टि : प्रबन्ध	तीर्थराज अधिकारी	३७
३३. समय महिमा	त्रिलोचन आचार्य	३८

३४. छन्द	प्रा.डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल	४०
३५. पिताश्रीको सम्झना	दुर्गा वनवासी	४
३६. खै एकताको बल ?	देवी नेपाल	४२
३७. सेवा गर्न पाऊँ	धनपति कोइराला 'मौद्गल्य'	३१
३८. म मान्छे	धनराज गिरी	४३
३९. नित्य उन्मुक्त जीवन	नरेन्द्र पराशर	८
४०. विलौना वटवृक्षको	नरेन्द्रराज पौडेल	४४
४१. प्रज्ञावाद	नारद गौतम	४५
४२. अनेकभित्रको एक	नारायण ज्ञवाली	४६
४३. चित्कार	नारायण निरासी	४७
४४. घर धान साथी	नारायण नेपाल	३७
४५. माटो चम्कन्छ झल्मल	नारायण नेपाल	१५
४६. परिवर्तन	पवित्रा घिमिरे	४८
४७. के शब्द अर्पण गरूँ म वसन्तराधा ?	पुरुषोत्तम सिग्देल	४९
४८. आमा सहन्छ्यौ कति	प्रकाश चापागाई	५०
४९. चन्द्र र चकोर	प्रकाशमणि दहाल	५१
५०. सङ्कल्प	प्रभाती किरण	५१
५१. बलेको आगो	प्रभा भट्टराई	५२
५२. फागुन	प्रह्लाद पोखरेल	५३
५३. प्रिय शान बनी	प्रेक्षा लम्साल	१३
५४. धन्य डनवाद !	बद्रीप्रसाद दाहाल	५४
५५. षडयन्त्र	गाउँले बलदेव	५५
५६. म खप्न सक्तिनँ	बाजुराम पौडेल	५६
५७. नारी	बालकृष्ण भट्टराई	५८
५८. मेरो नयाँ साइनो	बुनू लामिछाने	५९
५९. कति हेर्नु हरे अनिदो रमिता	बूँद राना	५२
६०. नेपाल जुट्छ जुट्छ	भीष्मकुमार भूसाल	६०
६१. देश र नियत	भुवनहरि सिग्देल	६१
६२. मेरो देश	मधुस न्यौपाने	६२
६३. म	डा. मधुसूदन लामिछाने	६३
६४. नेपालको शान हो	मनोज भण्डारी	६४
६५. माटोको महिमा	डा. माधव जोशी 'लमजुङे'	६५

६६. अङ्कमा दुनिया फँस्यो	मित्रलाल पङ्ज्ञानी	८०
६७. मेरो माया फुल अब तिमी	मुकुन्द शर्मा चालिसे	६७
६८. साथी हो ब्युँभनु पऱ्यो	मोदनाथ मरहट्टा	६९
६९. अभिमानमै छु	यदुनाथ 'वसन्तपुरे'	६२
७०. हाँस्न देऊ	यादवप्रसाद शर्मा	६८
७१. रुरुकन्या	युवराज शर्मा	७०
७२. गाउँको सम्भनामा	रत्ननिधि रेग्मी 'शुक्राचार्य'	७१
७३. नेपाली भाषा	रमेश खकुरेल	७२
७४. एकता	रमेश गौतम 'पाल्पाली'	७३
७५. माभी	रमेश शुभेच्छु	७४
७६. दूधकोशीको रभुवाघाटमा एकाह...	राधेश्याम भट्टराई	७५
७७. चाहिन्न केही अरू	रामहरि पौडेल	७६
७८. कलम	प्रा. राजेन्द्र सुवेदी	२५
७९. मान्छे	राजेश्वर देवकोटा	७७
८०. सच्चा गुरु	रामप्रसाद ज्ञवाली	७९
८१. थकान मर्न दिन्न म	रामप्रसाद पन्त	८१
८२. मन्त्री महात्म्य	रुद्र ज्ञवाली	८२
८३. तिमी चिन्दछ्यौ हे सखी के मलाई	लक्ष्मीकुमार कोइराला	८४
८४. जननीहरू	लक्ष्मीदत्त भट्ट 'सत्यप्रेमी'	८५
८५. आनन्द ब्रह्मानन्द	वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल	८७
८६. सारथीलाई	वासुदेव अधिकारी	८८
८७. सहज साधना	प्रा. डा. वासुदेव त्रिपाठी	७४
८८. मञ्जुल महिला	विश्वेश्वरी अधिकारी	८९
८९. हिन्दुत्व संरक्षण	विष्णुगोपाल रिसाल	९०
९०. विश्राम	प्रा. शिवगोपाल रिसाल	९१
९१. युगको यात्री	डा. शैलेन्दुप्रकाश नेपाल	९२
९२. शहीद दिवस	श्रीधर पौडेल	९३
९३. मेरो जिन्दगी	श्रीहरि फुँयाल	९४
९४. हारजित	सीता भट्टराई	९५
९५. मन	सुरेश सुवेदी	९६
९७. छहारी	हरि पाण्डेय 'पथिक'	९६
९६. यथार्थ	हरिप्रसाद पाण्डेय	९७

९८. बाँकी नै अब के रहे	हरिहर प्रदीप घिमिरे	९८
९९. इच्छा	हिरण्यलाल ज्ञवाली	९९
१००. कवि मन	हिरादत्त भट्ट	१००
१०१. छन्दमय जीवन	हेमराज अधिकारी	१०१
१०२. बोली	होमनाथ शर्मा	१०२
सैद्धान्तिक समालोचना : छन्दको सैद्धान्तिक परिचय	**-प्रा. राजेन्द्र सुवेदी**	**१०३**

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ३६, छन्दकविता अङ्क १६, २०७१ फागुन-चैत्र

१. लेखियोस् संविधान	अनुराधा लम्साल	२४
२. कहाँ रहन्छ देश यो	अशोककुमार लामिछाने	५
३. यस्तो भयो मानिस	रूइन्द्रकुमार श्रेष्ठ	६
४. मन-तीर	उपमा आचार्य	७
५. म लेख्छु	उर्मिला लामिछाने	८
६. नारी	एसपी आसा	७५
७. यो फराक धराभित्र	कलानिधि दाहाल	९
८. स्वाधीनताको पुकार	कविराज पौडेल	११
९. फूल होस् जीवन	खगेन्द्र खोल्साघरे	१२
१०. वागमती पुकार	गणेशप्रसाद खतिवडा	१३
११. पोखरा	गायत्रीकुमार चापागाईं	३४
१२. डर	गुणराज काफ्ले 'शाडिल्य'	१४
१३. अँध्यारो गरी	गोदावरीकुमारी पान्डेय 'प्रतिभा'	१५
१४. नेपाल होस् उन्नत	प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा	१५
१५. कविताको सरिता	डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी	१६
१६. माटोको ममता	चन्द्रकान्त अधिकारी	१८
१७. म	चन्द्रप्रसाद न्यौपाने	२६
१८. जीवन नदी	चेतकान्त चापागाईं	१८
१९. त्यागेर दुर्भावना	जगदीश्वर पोखरेल	१९
२०. शान्तिको शङ्खघोष	डा. जीवन अधिकारी	२०
२१. अब सुधा वसुधाभरि चाहियो	प्रा.डा. टीकाराम अधिकारी	२१
२२. मान्छे भए-मा-कुरा	ठाकुर शर्मा भण्डारी	२२
२३. नयाँ वर्षको शुभकामना	डिल्लीराज अर्याल	२३
२४. परिवर्तन	डिल्लीप्रसाद 'मूलतिहुन्'	२५

२५. हाम्रो चितवन	तितेपाती	२७
२६. दासत्व	तीर्थराज अधिकारी	२६
२७. साना नानी	त्रिलोचन आचार्य	२८
२८. कवितामा रमिता हुँदैन र ?	प्रा.डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल	६२
२९. हिमाली पाखामा मन गरिबको....	धनराज गिरी	२९
३०. हुन्छ है रामराज्यै	डा. धनपति कोइराला	३०
३१. आशााको धूपछायामा	नरेन्द्रराज पौडेल	३१
३२. जीवन : सिर्जना र प्रज्ञान	नरेन्द्र पराशर	६७
३३. नयाँ नेपाल	नन्दलाल आचार्य	३२
३४. टोपी	नारायण ज्ञवाली	३३
३५. पछायो जवानी	नारायण नेपाल	२१
३६. विश्वास मेरो गर	नारायण पोखरेल	३५
३७. मान्छे	परशुराम पराजुली	३६
३८. ......पछि	पुरुषोत्तम आचार्य	३७
३९. काठमाडौं	पुरुषोत्तम सिग्देल	३८
४०. सुल्टो निसानी लिए	प्रकाश चापागाई	३९
४१. मनुज सपना	प्रकाशमणि दहाल	४०
४२. लेखनीका गुरु	प्रह्लाद पोखेल	४२
४३. यसै गरी जूनी जूनी	प्रेक्षा लम्साल	७
४४. नेता खै कता-कता	डा. बमबहादुर जिताली	४३
४५. स्रष्टा	बाजुराम पौडेल	७१
४६. कविताका पितासँग	बुनू लामिछाने	५२
४७. जिन्दगी	बूँद राना	४९
४८. सुन्दैन त्यो सारथी	भागवत आचार्य	४४
४९.. के गरे होला त ?	भाग्यशाली अधिकारी	४५
५०. स्वप्ना नराम्रो थियो	भुवनहरि सिग्देल	४६
५१. अन्तरमनको चिन्ता	मधु पोखरेल	४७
५२. व्यवहारिक पक्ष	मधुस न्यौपाने	४८
५३. सधैं ठक्कर खाँदै जा तेरो.....	मधुसूदन लामिछाने	५०
५४. कोइलीसित	मनोज भण्डारी	५१
५५. शान्ति र प्रेम	डा. माधव जोशी 'लमजुङे'	५२
५६. नेपाल आमाप्रति कृतज्ञता	मुकुन्द शर्मा चालिसे	५३

५७. ए प्रिये !	मुना अर्याल	५४
५८. म	यादवप्रसाद शर्मा	५५
५९. मिथिला राज्य	युवराज शर्मा	५६
६०. सपना पनि खाएकै देख्छु	रमेश गौतम 'पाल्पाली'	५७
६१. बटौली	रमेशचन्द्र अधिकारी	१६
६२. सगरमाथा	रमेश शुभेच्छु	५८
६३. धड्किने प्राण राष्ट्र हो	राजेन्द्र तारकिणी	५९
६४. बाल्य-प्रेम	रामचन्द्र न्यौपाने 'वनवासी'	६१
६५. पहिचान	रामप्रसाद ज्ञवाली	६३
६६. गाउँ सम्झेर	रामप्रसाद पन्त	४१
६७. यात्रा महिमा	रामविक्रम थापा	६४
६८. आमाको सम्झना	रामहरि पौडेल	६५
६९. अभेद्य दुर्ग हो ! उठ	रुद्र ज्ञवाली	६६
७०. रुक्मिणीको प्रेमपत्र	लक्ष्मीकुमार कोइराला	८३
७१. मिलनका ती पलहरू	लक्ष्मीदत्त भट्ट 'सत्यप्रेमी'	६८
७२. टेस्ट्युब बेबी	लालगोपाल सुवेदी	६९
७३. मेरो विश्वास	डा. लेखप्रसाद निरौला	७०
७४. थप्न खोज्दै छु रास म	वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल	७१
७५. पाली छानो सजाऔं	विनयकुमार शर्मा नेपाल	७२
७६. मेरो अनौठो वेदना	विष्णुदीप सङ्कल्प	६२
७७. म नेपाली	वेदमणि घिमिरे 'गोविन्द'	७४
७८. म बुद्ध	शिवगोपाल रिसाल	७६
७९. अन्तिम इच्छा	श्रीधर पौडेल	७८
८०. धर्तीपुत्र	शैलेन्दुप्रकाश नेपाल	७९
८१. नेताको मति	हरिप्रसाद पाण्डेय	८०
८२. कालीगण्डकी	हरिप्रसाद भण्डारी	६०
८३. खबरदार	हरिहर प्रदीप घिमिरे	८१
८४. हुरी	प्रा. डा. हिरण्यलाल ज्ञवाली	८२

सैद्धान्तिक समालोचना : कविताका आधारभूत मानक तथा कविता-मूल्याङ्कनका प्रमुख आधारहरू -डा. रामप्रसाद ज्ञवाली ८५

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ४२, छन्दकविता अङ्क १७, २०७२ फागुन-चैत्र

वैजयन्ती १०० शताङ्क

१. के गरी भर्नु खै !	अनुराधा लम्साल	४५
२. पथभ्रमित मानिस	इन्द्रकुमार श्रेष्ठ	५
३. गरीब	इन्द्रमणी नेपाल	६
४. अजिङरा	उर्मिला लामिछाने	१७
५. मान्छे	कलानिधि दाहाल	७
६. डालासमा नेपाली भेट्दा	कृष्णप्रसाद बस्याल	९
७. प्रकृति प्राणेश्वरी	खगेन्द्र खोल्साघरे	१०
८. यो विश्व नै बन्धु हो	प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा	११
९. मान्छे	गोविन्द घिमिरे 'वेदमणि'	१२
१०. माटोको ममता	चन्द्रकान्त अधिकारी	१३
११. बेचिदिउँ	चन्द्रप्रसाद न्यौपाने	१५
१२. पाप करायो	जगदीश्वर पोखरेल	१६
१३. खडेरी	जगन्नाथ आचार्य	१७
१४. बालीमा सुन फल्छ	जनार्दन अधिकारी	१८
१५. वसन्तको आगमनमा	डा. जीवन अधिकारी	१९
१६. चाहिन्छ आन्दोलन	प्रा डा. टीकाराम अधिकारी	२१
१७. भावना रस	ठाकुर शर्मा भण्डारी	५
१८. गोरु जात्रा	डिल्लीप्रसाद मूलतिहुन	२२
१९. ढोगिन्छ ढुङ्गै बरु	डिल्लीराज अर्याल	२४
२०. खै ! नयाँ दिन यहाँ	तितेपाती	२६
२१. ताप्नै छ बाँकी दिनको पहार	तीर्थराज अधिकारी	२७
२२. बनाउँने तँ होस् सधैं	त्रिलोचन आचार्य	२८
२३. मनको प्रश्न	दुर्गा रिमाल 'अधिकारी'	३०
२४. सन्तान	देवकुमारी लुइटेल 'देबु'	५९
२५. शिक्षक	नन्दलाल आचार्य	२०
२६. तिमी, प्रज्ञान र प्रतीक्षा	नरेन्द्र पराशर	३०
२७. सावधान !	नारायण नेपाल	२१
२८. नेपालको हे बरै	नारायण ज्ञवाली	३१
२९. मेरो देश : मेरो सर्वस्व	नारायण निरासी	३३
३०. बोक स्वातन्त्र्य झोला	पुरुषोत्तम सिग्देल	३४
३१. किन्दा पाइने भए	प्रकाशमणि दहाल	३५
३२. भिन्नता	प्रभा भट्टराई 'आचार्य'	३७

३३. रूख र मान्छे	प्रभाती किरण	३६
३४. लेख्ने इच्छा	प्रह्लाद पोखरेल	५०
३५. जागौं न नेपालमा	प्रेक्षा लम्साल	५६
३६. नासिए शान्ति–आँकुरा	डा. बमबहादुर जिताली	३८
३७. मेरो गोलोक	बलदेव शर्मा अधिकारी	३९
३८. जीवन उत्सव	बाजुराम पौडेल	४०
३९. कविका कलाले	बुनू लामिछाने	४१
४०. जिन्दगी जेठ हो	बुँद राना	२३
४१. यो पो हो ठूलो विकास अब	भाग्यशाली अधिकारी	४२
४२. विम्बमा योगी	भुवनहरि सिग्देल	४३
४३. माझीको जीवन	मधुस न्यौपाने	४९
४४. एक्सिलेन्ट होली	मनोज भण्डारी	३२
४५. धनको सदुपयोग	डा. माधव जोशी 'लमजुङे'	४४
४६. जीवनका केही मोड	मुकुन्द शर्मा चालिसे	४६
४७. मकवानपुरी	मुना अर्याल	६२
४८. महिमा ढुङ्गाको	यदुनाथ वसन्तपुरे	२९
४९. सुन्दर थियो शैशव	यादवप्रसाद शर्मा	४७
५०. पैसा !	ज्यो. रत्ननिधि रेग्मी शुक्राचार्य	४८
५१. धर्ती	रामप्रसाद निरौला	३७
५२. किसान	रामविक्रम थापा	५०
५३. पानी	रामहरि पौड्याल	४९
५४. खै के भयो भाकल	रमेशचन्द्र गौतम	५२
५५. आमाको अनुभूति	प्रा. राजेन्द्र सुवेदी	५३
५६. म निद्रा निदाऊँ	रुद्र ज्ञवाली	५४
५७. समय–चक्र !	लक्ष्मीकुमार कोइराला	५५
५८. आउँदैछ वसन्त वहार	लक्ष्मीदत्त भट्ट	५७
५९. धन्य ! निशा–कवि	लेखप्रसाद निरौला	५८
६०. पर्खाइ	वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल	५९
६१. प्रश्नोत्तर	वासुदेव अधिकारी	३३
६२. तिमीमै मरौं म	विनयकुमार शर्मा नेपाल	६०
६३. आफै हराउँदा	विष्णुदीप सङ्कल्प	४३
६४. को को बढे : को को लढे ?	श्रीहरि फुयाँल	६१
६५. मौन भाव	सङ्गीता आचार्य	६२

६६. म शब्दको अर्थ पिएर बाँच्दछु	सुभाषचन्द्र भण्डारी	६३
६७. सम्झेर आउ घर	हरिप्रसाद पाण्डेय	६४
६८. नेपाल शिवरूप यो	डा. हरिहरप्रदीप घिमिरे	६५

सैद्धान्तिक समालोचना : छन्द कविताको स्वरूप -प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा ६७

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ४८, छन्दकविता अङ्क १८, २०७३ फागुन-चैत्र

१. आमा	अग्रिम अधिकारी	७
२. बिग्रँदो सङ्गति	अनु लम्साल	८
३.. नयाँ मञ्जरी	अमृता स्मृति	९
४. बाध्यता यो नराम्रो	अशोककुमार लामिछाने	८
५. हरायौ कता	उपमा आचार्य	१०
६. सम्मान गर्ने गरौं	उर्मिला लामिछाने	११
७. मेरो गाउँ	एस पी आसा	२६
८. राष्ट्रवादी कठैवर !	डा. ऋषिराम शर्मा	१२
९. बादल	ओमप्रसाद कोइराला	१३
१०. रून्छ रे मन	कनकधारा स्वामी स्वदेशानन्द	१४
११. साँच्चै मानवता रून्छ	कलानिधि दाहाल	१५
१२. लेख्न देऊ मलाई	कविराज पौडेल	१७
१३. नायग्रा झरनालाई सम्झिँदा	कृष्णप्रसाद बस्याल	१८
१४. बालक खेल	खगेन्द्र खोल्साघरे	१९
१५. खाला सबै ढाँटल	खेमलाल पोखरेल	२०
१६. फिरौं युवा स्वदेशमा	गणेशप्रसाद खतिवडा	२१
१७. ...सुसहासति	गोविन्दप्रसाद घिमिरे 'जीपि कश्यप'	२२
१८. लाटो छ आकाश	गोविन्द विनोदी	२३
१९. कविता	डा. घनश्याम न्यौपाने	२३
२०. रेडक्रस	चण्डिकाप्रसाद भट्टराई	२४
२१. जिन्दगी	चन्द्रकान्त अधिकारी	२५
२२. मै हुँ सारा	चन्द्रप्रसाद न्यौपाने	२७
२३. विसङ्गति	जगन्नाथ आचार्य	३०
२४. यस्तो कविता	जनार्दन अधिकारी	२९
२५. म भेडा गोठालो	जयबहादुर घिमिरे	९१
२६. बन्दैछ यो छन्द	प्रा डा. टीकाराम अधिकारी	३१

२७. कविता विहार	ठाकुर शर्मा भण्डारी	३२
२८. हुन्छ नेपाल सुन्दर	डिल्लीराज अर्याल	३३
२९. समर्पण	तिलस्मी प्रभास	३१
३०. सपनाहरू	त्रिलोचन आचार्य	३४
३१. स्वदेश नेपाल नै छ प्यारो	दीपेन्द्र उपाध्याय	३६
३२. होला उँचो मस्तक	प्राडा. दुर्गाप्रसाद अर्याल	३५
३३. माटो	देवी नेपाल	३७
३४. कविता हुन् शिखरिणी	धनराज गिरी	३८
३५. निर्दयी मन	नन्दलाल आचार्य	८३
३६.. विलौना वटवृक्षको	नरेन्द्रराज पौडेल	३९
३७. भाषा छ निन्याउरो	नारायण ज्ञवाली	४०
३८. त्याग	नारायण निरौला	४२
३९. सधैँ रम्न पाऊँ	नारायण नेपाल	४३
४०. फर्कला दसैं	नारायण नेपाल	४३
४१. सरस्वती महिमा	निर्मल चैतन्य	४४
४२. छन्दको शक्ति	परशुराम पराशर	४४
४३. शहीदका सालिकसित	पुरुषोत्तम सिग्देल	९२
४४. एउटा अभियान	प्रकाशमणि दाहाल	४६
४५. त्यै भयो बडो	प्रभा भट्टराई 'आचार्य'	४५
४६. सुदूर-यात्रा	प्रह्लाद पोखरेल	४७
४७. शुभकामना	प्रेक्षा लम्साल	५४
४८. छ छन्दको छनोट	डा. बमबहादुर जिताली	४८
४९. पूरक : हीनभावनाका	बाजुराम पौडेल	४९
५०. वसन्त	बुनू लामिछाने	५०
५१. आमासँग	भगवती अर्याल 'पाण्डे'	५१
५२. जे छ त्यै दिन्छ मानिस	भागवत आचार्य	५२
५३. छन्द	भानुभक्त सापकोटा	५३
५४. आजको कविता	भुवनहरि सिग्देल	५५
५५. त्यो को हो	मधुसूदन लामिछाने	५६
५६. सुदामासित	मनोज भण्डारी	५७
५७. छन्दमहिमा	महादेव अधिकारी	५८
५८. मुखपत्रको रचनामा पस्दा	मुकुन्द शर्मा चालिसे	४५

५९. स्वागतम् भोलिलाई	मुना अर्याल	६०
६०. सहिदप्रति	मेनुका चापागाईं 'मेनु'	६१
६१. महिमा ढुङ्गाको	यदुनाथ वसन्तपुरे	८५
६२. बालक ईश्वर	ज्यो. रत्ननिधि रेग्मी शुक्राचार्य	६२
६३. फुट्दै छ नेपाल यो	रत्न विरही घिमिरे	६४
६४. खै के भयो भाकल	रमेश गौतम 'पाल्पाली'	६५
६५ कलम	प्रा. राजेन्द्र सुवेदी	६६
६६. नारी	राधा रेग्मी	६७
६७. शहीदको सन्देश	राधेश्याम भट्टराई	६८
६८. जीवनबोध	डा. रामप्रसाद ज्ञवाली	६९
६९. अविचलित मन	रामप्रसाद पन्त	७०
७०. प्यार तिम्रो अपार	रामविक्रम थापा	७१
७१. भलो होस्	रुद्र ज्ञवाली	७२
७२. आऊ हे नकली कली सुकविते	लक्ष्मीकुमार कोइराला	७३
७३. सत्य वचन	लक्ष्मीदत्त भट्ट 'सत्यप्रेमी'	६४
७४. नारी सुपूज्या सदा	डा. लेखप्रसाद निरौला	७५
७५. एक्लो मत	वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल	७६
७६. निस्पृहता	वासुदेव पाण्डे 'प्रभाकर'	७७
७७. तिमी सार मेरो	विनयकुमार शर्मा नेपाल	७८
७८. म	विन्दु दाहाल 'मूकदर्शक'	८०
७९. मन्दिर	विष्णुदीप सङ्कल्प	७९
८०. शान्त शरद	विष्णु न्यौपाने	८०
८१. एकता दिवस	वेदमणि घिमिरे 'गोविन्द'	८१
८२. भूकम्प	शङ्कर ढकाल	८२
८३. अघि लागन	शिवोम् भण्डारी	८३
८४. धर्तीपुत्र	प्राडा. शैलेन्दुप्रकाश नेपाल	८४
८५. कविता रचेर	श्रीहरि फुयाँल	६६
८६. आमा	सीता भट्टराई	८६
८७. दसैंमा त फर्क न	सूर्यप्रसाद डुम्रे	८७
८८. मनैं पर्छ किन पीर	सोम निरौला	४६
८९. द्वन्द्व	हरिप्रसाद चौलागाई	८८
९०. प्रकृति	हरिप्रसाद पाण्डेय	८९

९१. शब्दकर्मी म डा. हिरण्यलाल ज्ञवाली ९०

सैद्धान्तिक समालोचना : छन्द कविताको सैद्धान्तिक स्वरूप -डा. लेखप्रसाद निरौला ९३

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ५४, छन्दकविता अङ्क ९, २०७४ फागुन-चैत्र

१. अनुनय	अम्बिका अर्याल	७
२. वसन्तको आगमन	अशोककुमार लामिछाने	८
४. अति नै ननिको गणतन्त्र	इन्द्रकुमार श्रेष्ठ	९
५. चेतन सत्ता	उत्तमकृष्ण मज्गैयाँ	१०
६. विधाता	उपमा आचार्य	११
७. नजिस्काओ खराबी हो	उर्मिला लामिछाने	१२
८. शहीद	एसपी आसा	६२
९. कुरा	ओमप्रसाद कोइराला	१३
१०. घामछाया	तीर्थराज अधिकारी	१३
११. खाली रहेछु म	कलानिधि दाहाल	१४
१२. फुल्दैन वेली	कल्पना काफ्ले	१६
१३. जिन्दगी	कविराज पौडेल	१७
१४. प्रश्न नेपाल आमालाई	डा. कृष्णराज डी.सी.	१८
१५. हाम्रो सम्बिधान र सङ्घीयता	कृष्णप्रसाद बस्याल	२०
१६. माटो न हो ईश्वर !	कृष्ण भुसाल प्यासी	२२
१७. म	खगेन्द्र खोल्साघरे	२३
१८. वृथा	खेमलाल पोखरेल	२४
१९. संवाद	गणेश घिमिरे 'मार्मिक'	२५
२०. नेपाल सग्लै रहोस्	गणेशप्रसाद खतिवडा	२६
२१. के लेखूँ कविता बसी	गीता सापकोटा	२७
२२. नेपाल नेपाली	गुणराज काफ्ले	३६
२३. सयपत्री	गोविन्द विनोदी	२८
२४. आमाको महिमा	डा. घनश्याम न्यौपाने	२९
२५. वाल्मीकि	जनार्दन अधिकारी	३०
२६. म बूढो भएको छैन	प्राडा. टीकाराम अधिकारी	३२
२७. प्रिय धरणी यी	ठाकुर शर्मा भण्डारी	३३
२८. प्राकृतिक सौन्दर्य	डम्बर घिमिरे	३४
२९. यो को हो !	डिल्लीप्रसाद मूलतीहुन	३६

३०. स्वप्न सजाउँदै	डिल्लीराज अर्याल	३७
३१. बाँसुरी त्यो बजाऊँ	तिलस्मी प्रभास	३८
३२. प्रकृति र जीवन	त्रिलोचन आचार्य	३९
३३. निमुखा जन	तीतेपाती	२७
३४. आह्वान	देबु लुईंटेल	४१
३५. नदी	धनराज गिरी	४२
३६. तोरी नफुल्ने भयो	धर्मानन्द भट्ट	४३
३७. एउटा सत्य कथा	नरेन्द्रराज पौडेल	४४
३८. नरोऊ नेपालमाता	नवराज पाण्डेय चातक	४५
३९. आयाराम गयाराम	नारायण ज्ञवाली	४६
४०. आमा	नारायणप्रसाद ज्ञवाली	१५
४१. सीमारक्षक	नारायण निरासी	४७
४२. येनकेन प्रकरेण	नारायण नेपाल	४८
४३. कतै दशा कतै दशैं	नारायण नेपाल	४९
४४. नमस्कार	नारायणप्रसाद पोखरेल	५०
४५. रङ्ग भर्छन् वसन्त	परशुराम पराशर	५१
४६. ऐना हो कविता	पुरुषोत्तम सिग्देल	५२
४७. बेचिद्यौ	प्रकाश चापागाई	५४
४८. पढपढ बाबु	प्रकाशमणि दाहाल	५५
४९. मैले सुनेको कुरो	प्रभा भट्टराई आचार्य	५६
५०. अक्षर आरती	प्रह्लाद पोखरेल	५७
५१. आयो वर्ष नयाँ	डा. बमबहादुर जिताली	५८
५२. बोलीसित	बुनू लामिछाने	५९
५३. बालेर चुलो यहीं	भगवती अर्याल 'पाण्डे'	६०
५४. आस्था	भगवान्चन्कद्र ज्ञवाली	६१
५५. नारी मुक्ति	भरतबाबु ढकाल	६३
५६. अनुरोध	भवानी न्यौपाने भावना	६४
५७. दोस्रो बिहे	भुवनहरि सिग्देल	६५
५८. बाढी	मञ्जु श्रेष्ठ	६६
५९. आमाको उपदेश	मधुसूदन लामिछाने	६७
६०. नेपाल भन्दै मरौं	महादेव अधिकारी	६८
६१. चेतावनी	मुकुन्द शर्मा चालिसे	६९

६२. नेपाल मेरो घर	रमेश गौतम 'पाल्पाली'	७०
६३. एकलव्य	रमेश शुभेच्छु	७१
६४. राजधानी	राजेन्द्र पौडेल	४२
६५. विविध वाद	राधेश्याम भट्टराई	७२
६६. मेरी प्यारी हिमानी	डा. रामप्रसाद ज्ञवाली	७३
६७. युगपुरुष बन	रामप्रसाद पन्त	७२
६८. रहन्छ कसरी नेपाल	रामहरि पौड्याल	७४
६९. पृथ्वीलाई सन्देश	रीता खतिवडा रिजाल	७५
७०. लैजाऊ अब त्यै घर	रुद्र ज्ञवाली	७६
७१. मेरो जन्मभूमि	लक्ष्मीदत्त भट्ट 'सत्यप्रेमी'	७८
७२. आषाढ पन्ध्र	डा. लेखप्रसाद निरौला	७९
७३. कविता मीठा बने काममा	वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल	८१
७४. माटो र मन	वासुदेव अधिकारी	८२
७५. देशको अलाप	विक्रम पवन परियार	८३
७६. ढुङ्गा स्वयं ईश्वर	विजय तामाङ	८४
७७. गण्डकी झर निर्झर	विश्वेश्वरी अधिकारी	८६
७८. यता र उता	वेदमणि घिमिरे 'गोविन्द'	८७
७९. मुग्लान	शिवराम खड्का	८५
८०. नेपाल	डा. शैलेन्दुप्रकाश नेपाल	९३
८१. बादलसँग	श्रीहरि फुयाँल	८८
८२. उल्लू	डा. सत्यराज थपलिया	८९
८३. प्युँदै छ सत्ता मद	सीताराम अधिकारी	९०
८४. समयको प्रभाव	सीता भट्टराई	९१
८५. कविता	सुरेश काफ्ले विदारक	९३
८६. आशा	हरिशरण ढुङ्गाना	९६
८७. ज्ञान शून्य भो	हरिप्रसाद चौलागाई	९४
८८. बाँचेर के सार है	होमनाथ शर्मा	९५

सैद्धान्तिक समालोचना : छन्द कविताको सैद्धान्तिक स्वरूप -डा. लेखप्रसाद निरौला ९७

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ६६, छन्दकविता अङ्क १०, २०७६ फागुन-चैत्र

१. स्वागत कविता	वसन्तकुमार शर्म्मा 'नेपाल'	५
२. हार्दिक सुझाव	अशोककुमार लामिछाने	७

३. स्रष्टा	उत्तमकृष्ण मजगैयाँ	८
४. गुणी वैजयन्ती	उर्मिला लामिछाने	८
५. ती सूर्य अस्ताउँदा	ओमप्रसाद कोइराला	९
६. व्यर्थै गयो जीवन	कृष्णप्रसाद बस्याल	१०
७. स्वाधिकारवाद	डा.कृष्ण भण्डारी 'मुमुक्षु'	११
८. पाइन्छ ताली तब	केवल कार्की	१२
९. जीवन मौका	खगेन्द्र खोल्साघरे	१३
१०. पानीको पीडा	खडानन्द लुईटेल	१४
११. बाँकी	खोलाघरे साहिँलो	१५
१२. चाड मनाऔं	गङ्गा आचार्य	१६
१३. हाम्रो टोपी	गणेश घिमिरे 'मार्मिक'	१७
१४. धोक्रो छ मेरो काँधमाथि	गोपालप्रसाद भण्डारी	१८
१५. नेपाल भूस्वर्ग होस्	प्रा.गोपीकृष्ण शर्मा	१९
१६. चाड मनाऔं	गङ्गा आचार्य	२०
१७. म शून्यमा शून्य भएर	गोविन्दप्रसाद घिमिरे 'वेदमणि'	२०
१८. अपरिचय	गोविन्दराज विनोदी	२१
१९. यात्रा सृजन पथमा	डा.घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी'	२२
२०. भाँडभैलो	चन्द्रकान्त अधिकारी	२३
२१. कविता कसरी बन्छ ?	चन्द्रप्रसाद न्यौपाने	२४
२२. सृष्टि कर्ता र कवि माथि....	जनार्दन अधिकारी	२५
२३. पोखरामाथि उड्दा	ठाकुर शर्मा भण्डारी	२६
२४. आमा राम्री सदा छिन्	डम्बर घिमिरे	२७
२५. अघाएन साँढे	डिल्लीप्रसाद मुलतिहुन	२८
२६. भन के गर्न सक्छु म ?	डिल्लीराज अर्याल	२९
२७. बूढीगङ्गा अब त जाग !	ढुण्डीराज अर्याल	३०
२८. आफ्नो कविता	तिलकप्रसाद लुइटेल	३१
२९. सुखानन्द	तिलस्मी प्रभास	२१
३०. सत्ता के स्वप्नमात्र हो ?	तीर्थराज अधिकारी	३२
३१. प्रकृति र जीवन	त्रिलोचन आचार्य	३३
३२. मातृभूमि	त्रिलोचन ढकाल	३४
३३. छन्द	दयाराम अर्याल	३५
३४. यो धर्ती एउटै गुँड	प्रा.डा.दुर्गाप्रसाद अर्याल	३६

३५. चासो, गलाको पासो !	धनराज गिरी	३७
३६. आग्रह	धर्मानन्द भट्ट	३९
३७. किसानको मर्म	ध्रुव थापा	४०
३८. अनि पो कविता	नरेद्र पराशर	४१
३९. बुद्ध-वचनबाट	नारायण ज्ञवाली	४२
४०. सम्झनाले सतायो	परशुराम पराशर	४३
४१ सुमति भरिदेऊ न कविजी	प्रभा भट्टराई	४४
४२. वैजयन्ती	प्रह्लाद पोखरेल	१५
४३. ऋण	बाजुराम पौडेल	५४
४४. अग्रजका कुरा	बुनू लामिछाने	४५
४५. वसन्त स्मरणमा	भगवती अर्याल 'पाण्डे'	४६
४६. आमा	भावकेशर बराल	४७
४७. चाइना हुने	भुवनहरि सिग्देल	४८
४८. सङ्कल्प	डा.मधुसूदन लामिछाने	४९
४९. देश	मन्जु श्रेष्ठ	५०
५०. यो बात के जान्दथें	महादेव अधिकारी	५१
५१. विश्वासले लेपित जिन्दगानी	माधव वियोगी	५०
५२. कवित्व आँखा	मिल्सन राई	५२
५३. आदरणीय कविवर्गलाई चुनौती	मुकुन्द शर्मा चालिसे	५३
५४. मकवानपुरी	मुना अर्याल	५४
५५. युवाप्रति	मेघनाथ 'बन्धु'	५५
५६. वृद्धवस्था	मेनका पोखरेल 'आचार्य'	५२
५७. आमा	यमराज तिमिल्सिना	५६
५८. रविभन्दा कवि श्रेष्ठ	डा.युवराज घिमिरे	५७
५९. भावना	रमेश भट्टराई	५८
६०. परिणाम	रमेश शुभेच्छु	१८
६१. चरा भए	रश्मि भट्ट	५९
६२. तै तै लाग्नु पर्‍यो	राजेन्द्रकुमार आचार्य	६०
६३. सृष्टि कर्ता	राजेन्द्रकुमार बज्राचार्य	६१
६४. पञ्च तन्मात्रा	प्रा. राजेन्द्र सुवेदी	६२
६५. म हार्दिनँ	डा.रामप्रसाद ज्ञवाली	६२
६६. समृद्ध जन हुन् सब	रामप्रसाद पन्त	६४

६७ जीवन	रामशरण न्यौपाने	६५
६८. कविता	रीता खतिवडा	६६
६९. नेपाल वन्दना	रुद्र ज्ञवाली	२८
७०. आमा नरोऊ तिमी	वासु काफ्ले	६७
७१. गर्वको कुरो	विनयकुमार शर्मा नेपाल	६८
७२. पक्कै भारत झुक्दछ	श्रीहरि फुयाल	६९
७३. पत्नी कुटी आउँछ	स्पन्दन विनोद	७०
७४. शहीदप्रति श्रद्धान्जली	हरिप्रसाद भण्डारी	७१
७५. म अमर छु	हरिभक्त सिग्देल 'महेश'	७२
७६. ठट्टा नगर् भारत	हिरा भट्ट	७३
७७. होला शान्ति समृद्धि के ?	होमनाथ शर्मा	७४
७८. विदाई कविता	वसन्तकुमार शर्म्मा 'नेपाल'	७५

सैद्धान्तिक समालोचना : छन्द कविताको सैद्धान्तिक स्वरूप -डा. लेखप्रसाद निरौला ९७

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ७२, छन्दकविता अङ्क ११, २०७७ फागुन-चैत्र

१. सहयात्रा	डा. अलका आत्रेय चूडाल	५
२. शहीदको चित्कार	इन्द्रकुमार श्रेष्ठ	६
३. मित्र !	उत्तमकृष्ण मजगैया	५
४. म सानी पुजारी	उपमा आचार्य	७
५. नारी	ऋषिराम भुसाल	८
६. शौभाग्यशाली बन	ओमप्रसाद कोइराला	९
७. विस्फाटित भयौ किन ?	कलानिधि दाहाल	१०
८. नरपिशाच तेरो जुनी	कविता देवकोटा रिजाल	११
९. म लागें	कविराज घिमिरे	७
१०.. शालिग्राम	कविराज पौडेल	१२
११. सीताको पाताल प्रवेश	कृष्णप्रसाद बस्याल	१४
१२. कथनी करनी यौटै	डा. कृष्ण भण्डारी 'मुमुक्षु'	१६
१३. म उठ्ता लुकेको	खगेन्द्र खोल्साघरे	१७
१४. अस्मिता बँचोस्	गङ्गा आचार्य सापकोटा	१७
१५. वाग्मती सभ्यता	गणेशप्रसाद खतिवडा	१८
१६. सिर्जना शक्ति	गायत्रीकुमार चापागाई	१९
१७. प्रेम	गायत्रीदेवी तिमल्सिना	२०

१८. हामी बाँच्छौं देश नेपाल बाँच्दा	गोविन्दप्रसाद घिमिरे वेदमणि	२१
१९. हुँदै हुँदैन कविता	डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी'	२२
२०. पहिलो नजरमा कीभ	चन्द्रकान्त आचार्य	२३
२१. देखिदैन आफू	चन्द्रप्रसाद न्यौपाने	२४
२२. तिम्रो साथ पाएर, विशाल छाती	जनार्दन अधिकारी धड्कन	२५
२३. शहीद	जीवनहरि शर्मा	२६
२४. उठेर खोज बन्चरा	जीवनाथ अधिकारी	२७
२५. दम्भ	जगदीश्वर २२. पोखरेल	२८
२६. साँध किल्ला बचाऔं	टङ्कराज ढकाल 'तितेपाती'	२९
२७. प्रतीक्षा	ठाकुरचन्द्र शर्मा	३०
२८. अब देश खै !	ठाकुर शर्मा भण्डारी	३१
२९. कसका निम्ति हो द्वन्द्व	डिल्लीराज अर्याल	३२
३०. परिवर्तन	तिलस्मी प्रभास	३३
३१. प्रेम	त्रिलोचन आचार्य	२१
३२. भ्रूणहत्या	देवु लुइटेल	३४
३३. देश भित्र	ध्रुवकुमार थापा	३५
३४. खै के भयो के भयो	नरेन्द्रराज पौडेल	३६
३५. फेरिएन देशको मुहार......	नारायण ज्ञवाली	३७
३६. आह्वान	नारायण निरासी	३८
३७. सार्थकता	डा. नारायण निरौला	३९
३८. आमाको महिमा	नारायण नेपाल	४०
३९. दायित्व कल्ले लिने ?	नारायण पोखरेल	४१
४०. फसाद	पदम दाहाल	४२
४१. प्रौढ-ता फूल हुन्छ	पुरुषोत्तम सिग्देल	४३
४२.. कला	प्रकाशमणि दहाल	३५
४३. दिदीको ससुराललें !	प्रभा भट्टराई 'आचार्य'	४४
४४. शान्तिको ज्योति चम्कोस्	प्रेमनारायण भुसाल	४५
४५. नारी	प्रेमप्रकाश कलौनी	४६
४६. गोही बने सुन्दर	डा. बमबहादुर थापा 'जिताली'	४७
४७. आफन्त र पराइ	बालकृष्ण लामिछाने	४८
४८. सङ्कल्प	बुनू लामिछाने	४८
४९. बुद्धत्व पाऊँ सदा	भगवती अर्याल पाण्डे	४९

५०. चुँदी	भुवनहरि सिग्देल	५०
५१. यस्तो बनोस् नायक	मञ्जु मञ्जुभाषिणी	५१
५२. त्यो अहङ्कार भागोस्	डा. मधुसूदन लामिछाने	५२
५३. आँकुरा	महादेव अधिकारी	५३
५४. शुभ बेला भयो अब	मित्रलाल पंज्ञानी	५४
५५. नेपालकै आँगनमा रमाऊँ	मुकुन्द शर्मा चालिसे	५५
५६. स्वस्थ इच्छा उमारौँ	मुना अर्याल	५५
५७. सङ्घर्ष	यम रेग्मी	५६
५८. निरूपम सौन्दर्य	रमेश भट्टराई	५७
५९. त्रास	रमेश समर्थन	५६
६०. नेताहरूप्रति	रश्मि भट्ट	५८
६१. कलिका सुख-कामना	राजेन्द्रकुमार बज्राचार्य	५९
६२. सत्यबोध	डा.रामप्रसाद ज्ञवाली	५९
६३. कोरोना	रामप्रसाद पन्त	६०
६४. अझै लेख्न बाँकी	रुद्र ज्ञवाली	६१
६५. मूल्यहीन अतित	रोहिणि रसिक	६२
६६. आगो ताप्ने बानी	डा. लेखप्रसाद निरौला	६३
६७. आनन्द ब्रह्मानन्द	वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल	६४
६८. बोलेर पो हुन्छ के ?	विनयकुमार शर्मा नेपाल	६५
६९. पाइला	शेषमणि आचार्य	६१
७०. कवि लेखनाथ	श्रीहरि फुयाँल	६६
७१. अमूल्य बेला	डा. श्यामप्रसाद न्यौपाने	६६
७२. एकता	हरिशरण ढुङ्गाना	६७
७३. अमर कवितामा कविवर	होमनाथ शर्मा	६८

सैद्धान्तिक समालोचना : छन्द विधान : सामान्य परिचय -ठाकुर शर्मा भण्डारी ७१

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ७८, छन्दकविता अङ्क १२, २०७८ फागुन-चैत्र

१. हाम्रो भेटै जति हुनु भयो	इन्द्रकुमार श्रेष्ठ	५
२. माटोको पुकार	उत्तमकृष्ण मजगैयाँ	६
३. स्वप्नदोष	आर मानन्धर	३४
४. दयालु आमा	ओमप्रसाद कोइराला	७
५. मेरो सिर्जना र म	कलानिधि दाहाल	८

६. प्रतीक्षा	कविता देवकोटा रिजाल	१०
७. मान्छे	कृष्ण भण्डारी 'मुमुक्षु'	११
८. पृथ्वी-रण संवाद	कृष्णप्रसाद बस्याल	१२
९. नेता	कृष्णप्रसाद कोइराला	१४
१०. नहुनु ननिको	खगेन्द्र खोल्साघरे	१५
११. क्रान्ति	गङ्गा आचार्य सापकोटा	१६
१२. अजब दाङ औ द्यौखुरी	गङ्गानाथ कोइराला	१७
१३. होली	डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी'	१८
१४. रसिला कहानी	चन्द्रप्रसाद न्यौपाने	१९
१५. चमेली	जगदीश्वर पोखरेल	२०
१६. म हुँ सर्वहारा	टङ्कराज ढकाल 'तितेपाती'	२१
१७. न देखूँ सपना	ठाकुरचन्द्र शर्मा	२२
१८. जाग्नुपर्ने छ आज	ठाकुर शर्मा भण्डारी	२३
१९. लुम्बिनीदूत आयो	डिल्लीराज अर्याल	२४
२०. बन्छौ तिमी माकुरा	तिलस्मी प्रभास	२५
२१. यथार्थ	दुर्गा अधिकारी 'भमरकोटे'	२६
२२. दयामृत सेचन होस्	दुर्गा रिजाल 'सुरभि'	१६
२३. चलखेल हुने रैछ	ध्रुवकुमार थापा	२७
२४. तरङ्ग	नरेन्द्रराज पौडेल	२८
२५. तपस्या	डा. नारायण निरौला	२९
२६. सोचेजस्तो भैदिए	नारायण नेपाल	३०
२७. जन अधिपति	नारायणप्रसाद न्यौपाने	३१
२८. बिहानी	पदम दाहाल	२८
२९. होली महिमा	परशुराम पराशर	३२
३०. एकताको प्रमाण	पुरुषोत्तम सिग्देल	३३
३१. सब बुद्ध बनून्	प्रह्लाद भट्टराई पहरेदार	३४
३२. राम्रो म	डा. बमबहादुर जिताली	३५
३३. मन	बुनू लामिछाने	३६
३४. आत्मा हो कविता	भगवती अर्याल पाण्डे	३७
३५. होली र जीवन	भागवत आचार्य	३८
३६. दहचोक	भुवनहरि सिग्देल	३९
३७. बाबा	मञ्जु मञ्जुभाषिणी	४०

३७. बुढ्यौली कविता	महादेव अधिकारी	४१
३९. विकास पथमा खेती बढाएपछि	डा. मेघराज ढकाल	४२
४०. स्वदेश चिन्तन	रमेश भट्टराई 'सहृदयी	४४
४१. भारा तिरूँ के गरी ?	रश्मि भट्ट	४५
४२. परदेशको मोह	राजेन्द्रकुमार बज्राचार्य	४६
४३. वीर योद्धाको सम्मानमा	रोहिणी रसिक	४७
४४. हे जन्मभूमि माता	लक्ष्मीदत्त भट्ट 'सत्यप्रेमी'	४८
४५. रूपकै रूपले मरे	वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल	५०
४६. यसैमा मजा भो	विनयकुमार शर्मा नेपाल	५२
४७. प्रश्नैप्रश्न	विष्णु दाहाल	५३
४८. बाँच्ने बचाउने खेती...	शिवप्रसाद भण्डारी	५५
४९. विशृङ्खल भावना	श्रीहरि फुयाँल	५६
५०. झ्यालखाना दुरुस्तै	डा. श्यामप्रसाद न्यौपाने	५७
५१. बन्छौ भने निर्मल	सीता भट्टराई	५८
५२. मनोरोग	सीता शर्मा 'शीत'	५२
५३. ती खाल को हुन् भन	हरि कट्टेल	५९
५४. नेपाल	हरि पराजुली	६०
५५. शब्द	हरिप्रसाद पौडेल 'स्वर्णशिखा'	६१
५६. आत्मविश्वास	हरिशरण ढुङ्गाना	६२
५७. धिक्कार तिम्रो मन	होमनाथ शर्मा	६३
५८. समानताको सन्देश	डा. होमप्रसाद गृहस्थी	६४

सैद्धान्तिक समालोचना : पद्यमा अघिल्ला संयुक्त वर्णका ह्रस्वदीर्घ प्रयोगबारे उत्कण्ठा
-पुरुषोत्तम सिग्देल ६५

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ८४, छन्दकविता अङ्क १३, २०७९ फागुन-चैत्र

१. नजरमा भेल बगाई	इन्द्रकुमार श्रेष्ठ	५
२. सन्ताप	उत्तमकृष्ण मजगैयाँ	६
३. साहित्य हुन्न टाढा	उत्तम विचार	७
४. फूल छन् धन्य धन्य !	उर्मिला लामिछाने	८
५. आमा विदा भै गयौ	ओमप्रसाद कोइराला	९
६. प्रणय प्रेम	कुमार दाहाल कुसुम	१०
७. जीवनको रस छैन	केशवराज आमोदी	८

८. काव्य-माधुरी	खगेन्द्र खोल्साघरे	११
९. छैन कि लाज ?	गङ्गा आचार्य सापकोटा	१२
१०. बाटो	गोविन्दप्रसाद घिमिरे 'वेदमणि'	१३
११. ईश्वरसँग प्रश्न	गोविन्द विनोदी	१२
१२. जिन्दगी	डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी'	१४
१३. साझा भूगोलका गोठाला	चन्द्रकान्त अधिकारी	१५
१४. सम्झनामा एक नृत्य	चन्द्रकान्त आचार्य	१६
१५. दुर्गति	छवि ज्ञवाली	१४
१६. सुरभिको उपमा हुँदैन	जगदीश्वर पोखरेल	१७
१७. स्वर्ग जाने यहीँ छ	ठाकुर शर्मा भण्डारी	१८
१८. हो स्वर्ग नेपाल नै	डिल्लीराज अर्याल	१९
१९. यो भोट बेच्दिन्छु म	तिलक लामिछाने	२०
२०. यात्रानुभूति	तीर्थराज भट्ट	२१
२१. को होला त्यो ?	त्रिलोचन आचार्य	२२
२२. शको यश प्रसार गर्छु म	दण्डपाणि आचार्य	२३
२३. कवि र कविता	धनपति कोइराला	२३
२४. चस्मा हरायो कता !	नरेन्द्रराज पौडेल	२४
२५. बुबा	डा. नारायण निरौला	२५
२६. सुझ-न-बुझ	नारायण नेपाल	२६
२७. बिदाइगीत	नारायण नेपाल	१७
२८. जन अधिपति	नारायणप्रसाद न्यौपाने	२७
२९. आमाको गुनासो	नारायण मरासिनी	२८
३०. अग्रणी	प्रकाशमणि दाहाल	२९
३१. गोविन्द जप्दै	प्रीति आत्रेय ज्ञवाली	३०
३२. लेखनीसित	बुनू लामिछाने	३१
३३. कोरौँ नयाँ योजना	भक्तबहादुर (वासुदेव) ठकुरी	३२
३४. वसन्तसँग अपील	भुवनहरि सिग्देल	३३
३५. लाचार देश नेपाल	मधुप्रसाद घिमिरे	३४
३६. चमेराहरू	मधुसूदन लामिछाने	३५
३७. शिशिरागमन	महादेव अधिकारी	३६
३८. जन्मोत्सव	मित्रलाल पंज्ञानी	३०
३९. मेरो देश	मिलनकुमार ढुङ्गाना	३७

४०. हे आकाश तँ वर्षिदे	मुना घिताल अर्याल	३८
४१. घरगोठ बास	डा. मेघराज ढकाल	३९
४२. मेरो देश	मेघराज पौड्याल	४०
४३. म ता देवकोटा	ज्यो. रत्ननिधि रेग्मी 'शुक्राचार्य'	४१
४४. बिरामी बिरामी	रमेश खकुरेल	४२
४५. कलिलो मुना	रमेश भट्टराई 'सहृदयी'	४२
४६. भारा तिरूँ के गरी ?	रश्मि भट्ट	४३
४७. समय चिन्तन	रुद्र ज्ञवाली	४४
४८. मोहिनी	लक्ष्मीकुमार कोइराला	४५
४९. नबस तिमी	डा. लेखप्रसाद निरौला	४६
५०. व्याजस्तुति	वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल	४७
५१. सुकर्म नै सुधर्म हो	विनयकुमार शर्मा नेपाल	४९
५२. तिमी र म	शङ्कर ढकाल	५०
५३. बालदिवस	शर्मिला तिमल्सिना	५१
५४. म गर्छु वन्दन	शिव त्रिपाठी	५२
५५. चेतना	शैलेन्दुप्रकाश नेपाल	५०
५६. छ मेरो देश सुन्दर	डा. श्यामप्रसाद न्यौपाने	५३
५७. झूटतन्त्र	सरु ज्ञवाली	५४
५८. आँखा	सिर्जना खनाल	५५
५९. झिकेर फाल्नु पर्दछ	सीता भट्टराई	५६
६०. रोनाल्डोको गाउँमा	स्पन्दन विनोद	५७
६१. रक्षे ! माचल माचल	हरि कट्टेल	५८
६२. जगाऊँ शुद्ध भावना	हरिप्रसाद चौलागाईं	५४
६३. आमाको आशिष्	हरिशरण ढुङ्गाना	५९
६४. वाक्प्रयोग र क्षमा	डा. हरिहर शर्मा अर्याल	६०

सैद्धान्तिक समालोचना : छन्द विधान : सामान्य परिचय -ठाकुर शर्मा भण्डारी ७१

स्वदेशयात्रा विधा परिचय

'यात्रासाहित्य' शब्दको निर्माण नै 'यात्रा' र 'साहित्य' यी दुई शब्दको योगबाट भएको हुँदा यात्रासाहित्य भनेको यात्रावाङ्मय वा यात्रासम्बन्धी जस्तोसुकै किसिमको लेखन अथवा यात्राको सोभ्रो वस्तुपरक वर्णन नभएर साहित्यिक मूल्ययुक्त यात्रा-लेखन हो भन्ने स्वतः स्पष्ट छ र साहित्यिक मूल्ययुक्त यात्रा-लेखन भन्नाले यात्रीको निजात्मक

राग र अनुभूतिको समेत सुन्दर समन्वय रहेको तथा नितान्तरूपले आत्मपरक ढङ्गबाट प्रस्तुत गरिएको यात्रावर्णन भन्ने बुझिन्छ। शैलीगत दृष्टिले यात्रासाहित्यका विविध प्रकार पाइन्छन्। जसमध्ये यात्राकारको निजात्मक रागको प्राधान्य र अनुभूतिको प्राबल्य रहेको तथा निबन्धात्मक, भावात्मक एवं रसात्मक शैलीमा लेखिएको यात्रासाहित्यको एक भेदलाई नेपालीमा यता चार दशकदेखि 'नियात्रा' भन्न थालिएको छ र यो शब्द दिनानुदिन लोकप्रिय हुँदै गएर यात्रासाहित्य शब्दको पर्यायवाचीसमेत बनिसकेको छ।

-निर्मोही व्यास

स्वदेशयात्रा अङ्कको विवरण

वैजयन्ती पत्रिकामा निबन्ध विधाको उपविधा नियात्रा वा यात्रासाहित्यअन्तर्गत स्वदेशयात्राका अङ्क- ६, ७, २१ र ६० गरी जम्मा ४ अङ्कहरूका रचनाकार र र चनाको शीर्षकका साथ साल⁄महिना तथा पृष्ठलाई विधागत क्रममा क्रमशः दिइएको छ।

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ६, स्वदेशयात्रा अङ्क १, २०६७ वैशाख-ज्येष्ठ

१. जनकपुरको यात्रा......	अच्युतप्रसाद पौडेल 'चिन्तन'	४
२. कुरो खलङगाको	अशोककुमार लामिछाने	११
३. प्रसङ्ग : गोसाईंकुण्ड यात्राको	एस पी आसा	१४
४. आधी घण्टा	गङ्गा पौडेल	१६
५. एउटा लघु यात्रा : बराह क्षेत्रको	प्रकाशमणि दहाल	२०
६. स्वर्गजाने बाटो हुँदै	भीष्म उप्रेती	२३
७. धादिङको गङ्गाजमुना जाँदा	भुवनहरि सिग्देल	२९
८. बन्दसंस्कृतिले दिएको पीडा	रत्न प्रजापति	३६
९. तादीबगरको त्यो रङ्गीन रात	रामप्रसाद पन्त	४०
१०. मुक्तिक्षेत्र-यात्रा	लक्ष्मीकुमार कोइराला	४६
११. पश्चिम तराइका बौद्धक्षेत्रहरूको यात्रा	शशी थापा 'पण्डित'	५०
१२. पानीपोखरीदेखि पाँचपोखरीसम्म	डा. सुमन ढकाल	५४
सैद्धान्तिक समालोचना : यात्रावृत्तान्त र यात्रासंस्मरण	**-ओमी शर्मा**	**६९**

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ७, स्वदेशयात्रा अङ्क २, २०६७ असार-साउन

१. वसन्त काव्यगोष्ठीमा धुलिखेल	उर्मिला लामिछाने	४
२. अहा ! शङ्करपुर गाउँका कति मीठा.......	कलाधर काफ्ले	६
३. अविरल बगिरहेकी कालीगण्डकीसँगै	चन्द्रकान्त आचार्य	९

४. धादिङ साहित्यिक यात्रा	चन्द्रप्रसाद न्यौपाने	१३
५. घान्द्रुकमा बालसाहित्यका कुरा	छविरमण सिलवाल	१७
६. मुक्तिनाथको यात्रा	जयन्ती शर्मा	१९
७. दशैंको रन्कोमा मफुवाको फन्को	जुनु क्षेत्री	२३
८. बुद्धि, उकालो र असिना	ज्ञानेन्द्र विवश	२७
९. लुम्बिनी : एक सद्भावना भ्रमण	नविना ताम्राकार	२९
१०. कलायात्रा	नारदमणि पौड्याल	३७
११. अविरलको निम्तोमा धुसेनीको यात्रा	बुनू लामिछाने	४१
१२. रामेछापको यात्रा	माधव घिमिरे	५१
१३. रिडी काली मर्स्याङ्दी........	रामेश्वर राउत 'मातृदास'	५३
१४. दोलखाली ढिंडो सुप्लुक्क	युवराज नयाँघरे	६०
१५. काभ्रेको साहित्यिक यात्रा........	वासुदेव गुरागाइँ	६५

सैद्धान्तिक समालोचना : नियात्रा-साहित्यको सैद्धान्तिक परिचय -निर्मोही व्यास ७०

वैजयन्ती पूर्णाङ्क २१, स्वदेशयात्रा अङ्क ३, २०६९ कार्तिक-मङ्सिर

१. दमौलीदेखि पोखरासम्म	अच्युतप्रसाद पौडेल चिन्तन'	५
२. नगरकोटको सूर्योदय, किशोर.....	गङ्गा पौडेल	११
३. कैलालीदेखि प्युठान-अर्घाखाँची....	गोर्खे साइँलो	१७
४ इलाम, दार्जिलिङको यात्रा	तितेपाती	२५
५. काठमाडौंदेखि चाँगुनारायणसम्म	रञ्जुश्री पराजुली	३३
६. स्वर्गद्वारीदेखि मुक्तिनाथसम्म	रामप्रसाद पन्त	३८
७. पोखरा बाग्लुङ बाटोमा सरर	सुशीला देउजा	५९
८. भोजपुरको यात्रा	सुस्मिता नेपाल	६५

सैद्धान्तिक समालोचना : नेपाली साहित्यमा स्वदेश यात्रा -डा. घनश्याम न्यौपाने ६९

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ६०, स्वदेशयात्रा अङ्क ४, २०७५ फागुन-चैत्र

१. मुक्तिनाथ एक संस्मरण	अम्बिका अर्याल	५
२. खुम्जुङको यात्रा खुम्विला..	एलबी चाम्लिङ	१२
३. यात्रा र मृत्यु	कमला नेपाल	१६
४. मेरो आइफल-भिउप्वाइण्ट	कलानिधि दाहाल	२३
५. बुकिङ्ग र धनकुटा	खनाल मेघनाथ 'बन्धु'	३०
६. मृत्युको छायाँमा खुसी ...	दामोदर पुडासैनी 'किशोर'	३४

७. यात्रा लिस्तीको	नरेन्द्रराज पौडेल	४०
८. आँखाको दुरविनबाट मधेश..	प्रदीप सापकोटा	४७
९. सौराहाको मेनेजर	बिनोद खड्का	५५
१०. सम्भनामा रूम्जाटार.....	माधव पोखरेल 'गोज्याङ्ग्रे'	६१
११. धर्मात्माको मात्रै हो ...	रामकुमार पण्डित क्षत्री	६७
१२. शाश्वत धाम ...	रामहरि पौड्याल	७५
१३. चित्लाङ सुपर एक्सप्रेस	लीलाराज दाहाल	७९
१४. अनायासै तिङ्ला !	विनोद नेपाल	८६
१५. हिमालपारीको मुक्तिनाथ	डा. विश्वदीप अधिकारी	९२
१६. दहचोक यानी कालु पाण्डे..	शीतल गिरी	९७
१७. फेरि माइतीघर पुग्दा	सुशीला देउजा	१०३
१८. मनको बाघले मात्र खाने रहेछ....	हरिप्रसाद अधिकारी	१०९
सैद्वान्तिक समालोचना : नियात्रा : एक चर्चा	**-डा. विष्णु केसी**	**११६**

चाडपर्व/संस्कृति विधा परिचय

'पर्व' संस्कृत शब्द हो । यो पाणिनीय व्याकरणमा उल्लिखित र पालनपोषण : भन्ने-पालन-पालन र पूरा गर्ने वा फत्ते गर्ने या काम कुरा टुङ्ग्याउने अर्थ भएको धातुबाट निश्चित व्याकरणिक प्रक्रियाअनुरुप सिद्ध भएको व्युत्पन्न शब्द हो । यसको व्युत्पत्तिमूलक (Etymological) अर्थ हुन्छ - आफूलाई प्यारो लाग्ने आफूले नगरेमा दोष लाग्ने र गरेमा राम्रो हुने कुराको व्यक्तिको वा विधि-व्यवहारको पालना गर्नु र कुनै पनि आवश्यक काम कुरो टुङ्गो लगाउनु । पर्व शब्द नामवाचक शब्द हो । यो नपुंसक लिङ्गी शब्द हो । पर्व पूरणे भन्ने अर्को पाणिनीय धातुबाट पनि कुनै पनि काम-कुरा पूरा गर्ने अथवा कर्तव्य पूरा गर्ने अर्थमा पनि पर्व शब्द निस्पन्न हुन्छ । यसको व्युत्पत्तिमूलक (Etymological) अर्थ पनि आफ्नो कर्तव्य पूरा गर्नु हो । कर्तव्य भन्ने कुरा सबै प्रकारका व्यक्ति, जाति र समाज व्यक्तिभित्र आ-आफ्नो सामाजिक, सांस्कृतिक, राष्ट्रिय एवं धार्मिक पृष्ठभूमिअनुसार अग्नि- संस्कारअनुसार निर्धारण गरिएको पाइन्छ । सङ्क्षेपमा पर्वको व्युत्पत्तिगत अर्थ भनेको आधा समयमा आ-आफ्नो जाति समाज र स्थानअनुसार गरिने हितकारी काम-कुराको पालना पूर्णरुपमा गर्नु भन्ने रहेको देखिन्छ ।

-डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल

वैजयन्ती पत्रिकामा निबन्ध विधाको उपविधा लेख/रचना साहित्यअन्तर्गत चाडपर्व/संस्कृतिका अङ्क-९, २४, र ८७ गरी जम्मा ३ अङ्कहरूका रचनाकार र रचनाको शीर्षकका साथ साल/महिना तथा पृष्ठलाई विधागत क्रममा क्रमशः दिइएको छ ।

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ९, चाडपर्व/संस्कृति अङ्क १, २०६७ कार्तिक-मङ्सिर

१. श्रीरामनवमी / श्रीकृष्णजन्माष्टमी	अच्युतप्रसाद पौडेल 'चिन्तन'	५
२. तिहार : एक अध्ययन	एस पी आसा	१३
३. वसन्तपञ्चमी / जनैपूर्णिमा	किरण पन्थी	२०
४. हाम्रा पर्वहरूमा 'शिवलिङ्ग महिमा'	गुणराज काफ्ले 'शाण्डिल्य'	२४
५. किन मनाउने तीज / पञ्चमी	गङ्गा पौडेल	२९
६. भो चाड : एक चर्चा	प्रा. डा. जयराज पन्त	३४
७. महाशिवरात्री पर्वको आध्यात्मिक महत्त्व	ज्योति अधिकारी	५०
८. सन्दर्भ बुद्धजयन्ती : शाक्यमुनि 'विश्वबन्धु'	पुनमराज्यलक्ष्मी राणा	५५
९. हिन्दुहरूको महान् चाड : दशैं	शशी थापा पण्डित	५७
१०. पोडे जातिको पाहाँचह्रे पर्व	हरिप्रसाद पाण्डेय	६१
सैद्धान्तिक समालोचना : पर्वपरिचय	**-प्राडा. दुर्गाप्रसाद अर्याल**	**६४**

वैजयन्ती पूर्णाङ्क २४, चाडपर्व/संस्कृति अङ्क २, २०७० वैशाख-ज्येष्ठ

१. डोटेली समाजको छाउपडी प्रथा	गुड्डी पन्त	५
२. कुलपूजा, देवाली र गोठपूजाको परम्परा	प्रा.डा. जयराज पन्त	१४
३. मेचेजातिका विवाह संस्कार	तेजप्रकाश श्रेष्ठ	३०
४. दशैं र त्यससँग गाँसिएका देवी र काठमाडौंका मठमन्दिरहरू	डा. पुनमराज्यलक्ष्मी राणा	३५
५. चाड-पर्व : संस्कृति र इतिहासको मिश्रण	वसन्तकुमार शर्म्मा 'नेपाल'	४०
६. उपत्यकामा हारती अजिमा एक अध्ययन	शशी थापा पण्डित	४३
७. बज्जि गणराज्यको अभिनन्दन	शीतल गिरी	५५
सैद्धान्तिक समालोचना : चाडपर्वको महत्त्व र नेपालमा मनाइने चाडपर्वहरू	**-डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी'**	**६७**

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ८७, चाडपर्व/संस्कृति अङ्क ३, २०८० भाद्र-आश्विन

१. धर्म, संस्कृति र संस्कार अच्युतप्रसाद पौडेल 'चिन्तन' ७
२. पशुपतिनाथका नौ आवरणदेवीहरू एक अध्ययन डा. निर्मला पोखरेल १५
३. ऋषेश्वर महादेव : एक परिचय निर्मला श्रेष्ठ २४
४. नयाँ पुस्ता, नयाँ भाष्य संस्कृति सञ्चयमा विग्रहका सङ्केत प्रा. प्रेमकुमार खत्री ३४
५. अमरावती कान्तिपुरी नगरीमा इन्द्रजात्रा प्रेममान डङ्गोल ४५
६. के हो अक्षय तृतीया र कसरी मनाइन्छ यो पर्व ? राजेन्द्रकुमार आचार्य ५१

७. नेपालको लौकिक एवं धार्मिक कलामा नारी चित्रण प्रा. डा. वीणा पौड्याल ५३
८. हालको तिलौराकोट नै प्राचीन कपिलवस्तु हो डा. शशी थापा पण्डित ६७
९. नेपाली संस्कृतिमा पूर्णकलशको महत्त्व डा. सन्ध्या खनाल पराजुली ७४
सैद्धान्तिक समालोचना : चाडपर्वको महत्त्व र नेपालमा मनाइने चाडपर्वहरू
-डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी' ६७

विदेशयात्रा विधा परिचय

यात्रासाहित्य एक प्रकारको सृजनात्मक गद्य लेखन हो। यात्राको क्रममा देखेका र भोगेका परिदृश्य, घटनाक्रम र आफ्ना प्रतिक्रियालाई आत्मपरक ढाँचामा भाषाको माध्यमबाट यात्रासाहित्य प्रस्तुत गरिएको हुन्छ। यसमा द्रष्टा 'म' नै भोक्ताको रूपमा रहन्छ र निजात्मकताको वर्चस्व हुन्छ। यो यात्रासाहित्य मूलतः अनुभवात्मक लेखन भएको हुनाले आकर्षक त हुन्छ नै, ज्ञानवर्द्धक पनि हुन्छ। यात्रासाहित्य विश्वमा निकै रुचाइएको र प्रचलित हुँदै आएको देखिन्छ भने नेपाली साहित्यमा पनि पहिलेदेखि नै प्रचलित हुँदै आएर आफ्नो स्वतन्त्र अस्तित्व कायम गर्नमा अग्रसर छ। नयाँ नयाँ शिल्प र शैलीलाई आत्मसात गर्दै नेपाली साहित्यमा यात्रासाहित्यले लामो फड्को मारेको छँदैछ। विषय, प्रस्तुति र भाषाशैलीमा समेत विभिन्न प्रवृत्तिहरू देखिन थालेका छन्।

-प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा

विदेशयात्रा अङ्कको विवरण

वैजयन्ती पत्रिकामा निबन्ध विधाको उपविधा नियात्रा वा यात्रासाहित्यअन्तर्गत विदेशयात्राका अङ्क-१०, २२, ८२ र ९८ गरी जम्मा ४ अङ्कहरूका रचनाकार र रचनाको शीर्षकका साथ साल/महिना तथा पृष्ठलाई विधागत क्रममा क्रमशः दिइएको छ।

वैजयन्ती पूर्णाङ्क १०, विदेशयात्रा अङ्क १, २०६७ पुस-माघ

१. कुरुक्षेत्रका पन्ध्र दिन	अच्युतप्रसाद पौडेल 'चिन्तन'	५
२. काठमाडौंदेखि स्टेच्यु अफ लिबर्टीसम्म	उपमा आचार्य	१२
३. प्रसङ्ग अल्झिएको एउटा नियात्रा	कन्हैया नासननी	१६
४. जेम्स पार्कका लोखर्के	कलाधर काफ्ले	२२
५. मनालीको यात्रा	खगेन्द्र खोल्साघरे	२५
६. हिरी मोआलीको रमझम हेर्दा	चन्द्रप्रसाद भट्टराई	२९
७. जापानमा एक दिनको बसयात्रा	डा. जयराज पन्त	३३
८. अवाञ्छित स्थिति : अनन्त स्मृति	जुनु क्षेत्री	३७
९. यात्रा हलिउडको-सम्झना ज्याक्सनको	नरेन्द्रराज पौडेल	४०

१०. जर्मन यात्रा एक संस्मरण	डा. पूनमराज्यलक्ष्मी राणा	४७
११. एउटा तुफानी यात्रा पहाडकी रानीको	प्रकाशमणि दहाल	५०
१२. भर्जिनियामा कम्मर भाँच्दै	युवराज नयाँघरे	५४
१३. साङ्घाइको विकासमा : आफै हराए......	रामप्रसाद दहाल	५९
१४. थाइलैण्डको सम्भना	डा. विश्वदीप अधिकारी	६२
१५. ज्योतिर्लिङ्ग श्रीत्र्यम्बकेश्वर	हिरण्यकुमारी पाठक	६६
सैद्धान्तिक समालोचना : यात्रासाहित्य	**-गोपीकृष्ण शर्मा**	**६९**

वैजयन्ती पूर्णाङ्क २२, विदेशयात्रा अङ्क २, २०६९ पुस-माघ

१. इगुमेन्का र मेरो साथी कोल्या	कन्हैया नासननी	५
२. आत्मा सन्तुष्टीको अर्को पाटो	गङ्गा पौडेल	११
३. अलखर्जका तारा र सुडानी मुसा	दामोदर पुडासैनी 'किशोर'	२१
४ आत्मसन्तुष्टिको यात्रा काशी र गया	भागवत ढकाल	२७
५. यात्राको इन्द्रेनी पेरिसदेखि ओस्लोसम्म	मञ्जुल	३४
६. हिउँको रमाइलो यात्रा	रुकु कार्की	४२
७. समान पीडाका भागीदार हामी	विजय चालिसे	४५
८. इतिहासमा स्वर्ण अक्षरले लेखिएको	शर्मिला खड्का 'दाहाल'	५७
९. बैंककको ग्रायण्ड प्यालेस क्षेत्र.......	शशिकला मानन्धर	६५
सैद्धान्तिक समालोचना : यात्रा साहित्य	**-डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी'**	**६९**

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ८२, विदेशयात्रा अङ्क ३, २०७९ कार्तिक-मङ्सिर

१. एउटा सामुद्रिक त्रिवेणी..	कलाधर काफ्ले	५
२. दक्षिण भारतको यात्रा.....	कृष्णप्रसाद बस्याल	११
३. अष्ट्रेलिया भ्रमणबारे....	गोविन्द घिमिरे 'वेदमणि'	१७
४. चीन भ्रमण.....	जीवराज भट्टराई	३१
५. कैलाश यात्रा	तिलस्मी प्रभास	३९
६. राजविराजदेखि मुम्बईसम्म.......	नन्दलाल आचार्य	४५
७. परीदेशको गुलाबी रात.....	नरेन्द्रराज पौडेल	५५
८. एङ्कोरवाटमा स्वर्गको यात्रा.......	बिनोद खड्का	६४
९. गोज्याङ्ग्रेको गोवराणसी यात्रा...	माधव पोखरेल 'गोज्याङ्ग्रे'	७४
१०. जमुनाको चक्कर र रूपचादाको....	रामप्रसाद पन्त	७७
११. हतारमा हरिद्वार	विनोद नेपाल	८२

१२. थाइलैण्डको सम्झना — डा. विश्वदीप अधिकारी — ९१
१३. टुर दे'रोचोइ — विष्णुप्रसाद शर्मा पराजुली — ९६
सैद्धान्तिक समालोचना : नेपाली नियात्रा साहित्यमाथि एक सङ्क्षिप्त विचरण -कृष्ण प्रधान १०५

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ९८, विदेशयात्रा अङ्क ४, २०८२ असार-साउन

१. कलानिधि दाहाल - नेपियरदेखि टाउपोसम्म ५
२. कृष्ण बजगाईं - बर्लिनमा भाइचारा चुम्बन ९
३. खगेन्द्र खोल्साघरे - प्रशान्तको शान्त सेरोफेरोमा तैरिँदा १७
४. घनश्याम राजकर्णिकार - संसार प्रशिद्ध ताजमहलमा चहार्दा २३
५. चन्द्रकान्त आचार्य - अहिलेको अमेरिका यात्रा २७
६. बिनोद खड्का - मेरिलेण्डको गाउँवस्ती ३२
७. मुरारीराज मिश्र - भाग्यले ठगेको ताल 'लेक सुपेरियर' ४०
८. पृथ्वीको पल्लोपट्टि - राजेन्द्रकुमार आचार्य ४४
९. रामकुमार पण्डित क्षेत्री - अस्ट्रेलियामा पनि दशैं आउँदो रहेछ ४९
१०. रामप्रसाद पन्त - मानसरोवर परिक्रमा र प्रदोषव्रतका कुरा ५५
११. विनोद नेपाल - बेग्लै बाली ६१
१२. विमल गिरी - एसिया नाघेर युरोप ६७
१३. विष्णुप्रसाद शर्मा पराजुली - बुद्ध खोज्ने गाउँले पर्यटक ७२
१४. विश्वदीप अधिकारी - आँखामा नाचेको दुबई ७७

गद्यकविता विधा परिचय

गद्यकविता मुक्तलय (फ्री भर्स) मा लेखिएको भाषिक संरचना हो। गद्यकवितामा लय वा छन्दको अनुशासन रहँदैन। कवितामा दुई प्रकारका लय प्रयुक्त हुन्छन्-बद्धलय र मुक्तलय। बद्धलयमा पद्यकविताहरूको निर्माण हुन्छ। मुक्तलय भनेको कविको आफूखुसी लय हो र यसलाई व्यक्तिलय पनि भनिन्छ। यसमा व्यक्ति पिच्छे लय फरक फरक त हुन्छ, एउटै व्यक्तिका पनि विभिन्न गद्यकविताहरू विभिन्न लयमा हुन्छन्। मुक्तलयको लयात्मक संरचना आन्तरिक हुन्छ। गद्यकविता रचना गर्ने सफल कविले आफ्ना कवितामा अन्तर्लयात्मक सङ्गीतलाई प्रस्तुत गरेको हुन्छ।

प्रा..गोपीकृष्ण शर्मा

कविता अन्तर्हृदयका भावनाहरूको साङ्गीतिक प्रस्फुटन भएकाले यसभित्र भाव

वा विचारहरूको जति विशिष्ट भूमिका रहन्छ त्यति नै तिनलाई व्यक्त गर्ने साङ्गीतिक एवम् कलात्मक माध्यमहरूको भूमिका रहन्छ । त्यसैले कविताको सार पक्ष र रुप पक्ष दुवैको भूमिका आआफ्ना स्थानमा उल्लेखनीय मानिन्छ । विद्वान्हरूले कविताका सन्दर्भमा भाव/विचार, लय र भाषाशैलीलाई अनिवार्य त्रिवेणीका रूपमा चर्चा गरेका छन् भने भाषाशैलीकै अवान्तर भेदका रूपमा विम्ब/अलङ्कार, दृष्टिविन्दु र शीर्षक आदिसमेतको चर्चा गरेका छन् । यिनलाई कविताका मुख्य र गौण तत्त्वका रूपमा समेत व्याख्या गर्ने परम्परा रहेको छ ।

डा.लेखप्रसाद निरौला

मात्र विषयवस्तु वा कथाको वर्णन वा परिभाषा कविता हुन्नन् । गद्यकविताको हकमा विम्ब प्रयोग र लय विधानको महत्त्व अति नै हुन्छ । शब्द चयन र शिष्टता (शैली) ले पनि कम महत्त्व राख्दैन कवितामा । भावविना त कविता मृत कथ्य गान मात्र हुन्छ । भावविनाको कविताले समाज र मानवमा संवेग, आवेग वा उद्वेग प्रदान गर्न सक्दैन । मान्छेमा संवेग, आवेग वा उद्वेग जन्माउन नसक्ने कविताले न मानवको हित गर्न सक्छ न त कविता नै जीवित रहन जान्छ । जहाँ भाव, विम्ब, लय, ध्वनि र कविको विचार वा जीवन र जगत्प्रतिको प्रवृति (अन्तर हृदयको उकुसमुकुस) अभिव्यञ्जना कविको शैली बनेर देखापर्छ तब त्यो कविता भने वास्तविक कविता बनेछ 'वाह ! भन्नु पर्ने हुन्छ ।

नेपाली साहित्यमा अफैसम्म गद्यकविताको कुनै मान्य सिद्धान्त स्थापित भइसकेकै छैन अर्थात् नेपाली समालोचकहरूले यो आँट गरिसकेको भेटिन्न । सामान्य विधा परिचयका हिसाबमा कवितामा भाव, विम्ब, लय, ध्वनि, शैली, विषय यस्तो भए उत्तमसम्म भन्ने तर्क अगाडि सारेको पाइन्छ त्यो पनि पद्य वा छन्द कविताको सिद्धान्तको आधारमा तर म के चाहिँ पनि भन्न सक्छु भने समाजमा वा साहित्यको क्षेत्रमा अति उत्कृष्ट मानिएको वा ठानिएको कृति वा कविका रचना के र कुन कुन कारण ? किन ? कसरी ? उत्कृष्ठ ठहरिए भनेर खोजे त्यसको सिद्धान्तको मानक कविहरूको हृदयमा सहज नै ज्ञात हुन जान्छ ।

विनयकुमार शर्मा नेपाल

गद्यकविता अङ्कको विवरण

वैजयन्ती पत्रिकामा कविता विधाको उपविधा गद्यकविता अन्तर्गत अङ्क-१४, २८, ३९, ५२, ५८, ५९ र ७७ गरी जम्मा ७ अङ्कहरूका रचनाकार र रचनाको शीर्षकका साथ साल/महिना तथा पृष्ठलाई विधागत क्रममा क्रमशः दिइएको छ ।

वैजयन्ती पूर्णाङ्क १४, गद्यकविता अङ्क १, २०६८ भाद्र-आश्विन

१. आजका मान्छेहरू अरुणबहादुर खत्री 'नदी' ५

२. भावी पुस्तालाई	उर्मिला लामिछाने	६
३. कस्ता सन्तति जन्मायौ नि आमा	उषा आचार्य	७
४. आमा	कमला रिसाल 'ज्योति'	८
५. कविताको कथा	कलाधर काफ्ले	९
६. लिङ्ग ढलेका बेला-२	कृष्ण प्रधान	१०
७. सानो सम्झेको मन पर्छ	कृष्ण प्रसाई	१२
८. सुषुप्त युवा	कृष्णप्रसाद दाहाल	१३
९. शान्तिको इज्जत लुटिरहेछौ	कृष्ण बाउसे	१४
१०. धन्यवाद, म पिउँदिन	कृष्णराज अर्याल	१५
११. खबरदार इतिहास लेखकहरू.....	खगेन्द्र खोल्साघरे	१६
१२. वीभत्स तस्बिर	गगनदीप सर्व	१८
१३. शान्तिको खोजी	गङ्गा पौडेल	१८
१४. प्रेमको कविता लेखिरहनेलाई	गण्डकीपुत्र	१९
१५. फूलदानी	छायादत्त न्यौपाने 'बगर'	२०
१६ तिमी परीक्षक म परीक्षार्थी	जयन्ती शर्मा	२१
१७. त्रासमा ईश्वर	ठाकुर बेलवासे	२२
१८. जीवन-प्रकाश	ठाकुर शर्मा	२३
१९ हिउँ र बिउ	डिल्लीराज अर्याल	२४
२० जीवन	दीपक भण्डारी	२५
२१. अनुभूति	धर्मराज पौडेल	२६
२२. ईश्वरको अदालतमा	नवराज कार्की	२७
२३. कुरुक्षेत्रमा पराशर	नरेन्द्र पराशर	२८
२४. दिवास्वप्न	नीलम शर्मा	२९
२५. उसले जित्यो मैले हारेँ	पुण्यप्रसाद आचार्य 'बाछिटा'	३१
२६. तिम्रो बेहाल हाम्रो दिव्य आहाल	प्रकाशमणि दाहाल	३२
२७. बन्द भए जीवनका ढोकाहरू	प्रमोद स्नेही	३३
२८. एक्लिनुको सन्दर्भमा	प्रल्हाद कार्की	३४
२९. म आमा हुँ कि खेस्रा कागज	बुनू लामिछाने	३६
३०. आतुर आतुर म	ब्रह्मप्रिय प्रेमस्वरूप	३८
३१. सरल रेखीय नदीको विपक्षमा	भागवत आचार्य	३९
३२. ल्याओ न ओ खै बाबा हो !	भाग्यशाली अधिकारी	४०
३३. दुख्छ	भीष्म उप्रेती	४१

३४. रित्तिँदैन कहिल्यै	डा. भोला रिजाल	४२
३५. सतीले सरापेको देश	मणिराज सिंह	४३
३६. स्मृति	महेश पौडेल	४४
३७. सर्पहरू आफ्ना हुँदैनन्	यादव भट्टराई	४५
३८. माइलीहरू	रमेश गौतम 'पाल्पाली'	४६
३९. ऊ भासिँदै थियो	रविन न्यौपाने	४७
४०. शून्य	राजेश्वर देवकोटा	४८
४१. पानीहरूको रूपान्तरण	रामप्रसाद ज्ञवाली	४९
४२. रारा तिमी	रामप्रसाद पन्त	५२
४३. आमा	रामप्रसाद राजभण्डारी	५४
४४. के हुन्छ	रामबहादुर पहाडी	५५
४५. जूनको आँखामा समय	रामेश्वर राउत 'मातृदास'	५६
४६. बुद्धको चित्र	ललिता दोषी	५८
४७. यहाँ यस्तै छ	वसन्तकुमार शर्म्मा 'नेपाल'	५९
४८. रोप्नुपर्छ	बामदेव ज्ञवाली	६०
४९. जलप्रवाह	वासुदेव अधिकारी	६१
५०. अहा.....!	विनयकुमार शर्मा नेपाल	६२
५१. पासाको थर्की	डा. विश्वदीप अधिकारी	६३
५२. घामको पर्दा	शर्मिला खडका (दाहाल)	६४
५३. मायाको भुइँकुहिरो	शशी थापा 'पण्डित'	६५
५४. आह्वान	शान्ति रिसाल	६६
५५. अद्वैत	सन्दीपसागर नेपाल	६७
५६. मेरो देश	सरला चापागाई	६८
५७. आँखा	सरिता पौडेल	६९
५८. इतिहास र सञ्चारको पाना.....	सीता भट्टराई	७०
५९. भो कर नगर्नुहोस्	सुन्दर खड्का	७१
६०. करवीरे मसान र मुक्ति	सूब सेन	७२
सैद्धान्तिक समालोचना : गद्यकविताको स्वरूप	**-प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा**	**७४**

वैजयन्ती पूर्णाङ्क २८, गद्यकविता अङ्क २, २०७० कार्तिक-मङ्सिर

१. म अहङ्कार हुँ	अङ्कुश नेपाल	५
२. यक्ष प्रश्न	अनिल श्रेष्ठ	६

३. गणतन्त्र दिवस	आनन्दराम पौडेल	७
४. गनासो	उर्मिला लामिछाने	१४
५. उफ्...	एस पी आशा	२९
६. जय धमिरा	कमला रिसाल 'ज्योति'	८
७. कविता लेख्ने रहरमा	किरण पाठक	९
८. भिखारी	कृष्णप्रसाद दाहाल 'आफन्त'	१०
९. विल गेट्स नेपालमा जन्मेका भए	कृष्णप्रसाद बस्याल	११
१०. ग्लोबल भिलेज	कृष्ण बजगाइँ	१३
११. गँजडी र लिखुटेहरू	केशव आचार्य	१४
१२. मानव चेतनाका उपज	खगेन्द्र खोल्साघरे	१५
१३. जिजीविषा	गङ्गा पौडेल	१७
१४. जीवन	गीता शर्मा	७
१५. देश प्रेम	गुरूप्रसाद न्यौपाने 'सुशील'	१६
१६. पुस्तक, हल्ला र वाल्ल	गोपाल सञ्जेल	१८
१७. चोक चोकका हल्लाहरू	डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी'	१९
१८. आतङ्क	छवि ज्ञवाली	२०
१९. थाङ्का, बुट्टा र म	जनार्दन दाहाल	२१
२०. कविताको दुश्मन	जयन्ता पोखरेल	२२
२१. मेरो 'स्व' गुमेको छ	जयन्ती शर्मा	१२
२२. हेर्दै छन् मेरा आँखाहरू	डिल्लीराज अर्याल	२४
२३. पहाड र प्रेम	दामोदर पुडासैनी 'किशोर	२६
२४. चेसबोर्ड	दिवाकर स्वप्नील	२७
२५. म र मेरी	दीपक भण्डारी	२५
२६. डमीहरू	दुर्गा 'वनवासी'	२८
२७. प्यारो लाग्दो आइडाहो	प्रा.डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल	२९
२८. छोरी मलाई माफ गर	धनपति कोइराला	३०
२९. सम्भावनाको क्षितिज	नरेन्द्र पराशर	३१
३०. विचरो चड्कन	नरेन्द्रराज पौडेल	३२
३१. त्यो जून त्यो हिमाल	नवराज कार्की	३३
३२. हरण छ अभय	नारद गौतम	३३
३३. मान्छे र आत्मसम्मान	नीता के.सी	२८
३४. मेराथन	नीलमकुमार शर्मा	३४

३५. कस्तो होला यो समय पनि	पुण्यप्रसाद आचार्य 'बाछिटा'	३५
३६. प्रेयसी	पूर्ण मुनंकर्मी	१८
३७. नाम	प्रकाशमणि दहाल	३६
३८. मेरा पाइलाहरू	प्रभा वराल	१७
३९. आँखामा एकधर्सो सपना	प्रमोद स्नेही	३७
४०. अभिप्रेरणा	बालकृष्ण भट्टराई	३८
४१. आमा	बालिका शिवाकोटी	४०
४२. यस्तैमा बितिरहेछ समय अलमल	बिमेज	४१
४३. क्षमा गर प्रतिभा	बुनू लामिछाने	४४
४४. त्यहीँबाट संसार देखिन्छ	भाग्यशाली अधिकारी	४६
४५. अक्षरहरूको वस्ती	भारती गौतम	४७
४६. म	भास्कर भण्डारी	४८
४७. सँगसँगै	भीष्म उप्रेती	५०
४८. कविता लेख्दिनँ	भुवनहरि सिग्देल	५१
४९. आमा धाम	मञ्जु काँचुली	५२
५०. साँढेको साम्राज्यमा भक्लु मुसहर	मणिराज सिंह	५३
५१. शून्य वधशालाबाट	मधुस न्यौपाने	४९
५२. घुस्याहा भक्तजन	मधुसूदन पाण्डेय	२३
५३. आशङ्का	मिलन समीर	५५
५४. बिक्रीमा छैन	रञ्जुश्री पराजुली	५७
५५. शान्ति आऊ	रमा कुइकेल	७८
५६. जागरण	रमा प्रासर	४५
५७. लालपूर्जा	राजन सिलवाल	८३
५८. पहाडहरू जलिरहेछन्	राधेश्याम लेकाली	५८
५९. म र तिमी	रामप्रसाद पन्त	५९
६०. सिमरिक	रामबहादुर पहाडी	२०
६१. नयाँ दिनको प्रतिज्ञा	रामहरि पौड्याल	६०
६२. आकाश निल्न सक्छ को ?	रामेश्वर राउत 'मातृदास'	६१
६३. म खेलाडी राजनीतिको	रूक्मागत काफ्ले	६२
६४. आँसु	ललिता 'दोषी'	६४
६५. शून्यता	विक्रम नेपाली 'पवन'	६५
६६. मेरो यात्रा, अविश्रान्त	विजय चालिसे	६७

६७. जीवनको आफ्नै गति हुन्छ	विनयकुमार शर्मा नेपाल	६८
६८. साथी	विनोद 'उदय	४६
६९. चण्ड मुण्डको देशमा	विवश अतृप्तयात्री	६६
७०. टेक्ने कि समाउने ?	डा. विश्वदीप अधिकारी	२१
७१. मुक्त महाविद्यालय	शम्भुप्रसाद अर्याल	६९
७२. अन्तिम प्रश्न	शर्मिला खड्का 'दाहाल'	७१
७३. माटो र समागम	शशी थापा पण्डित	७२
७४. माटो माटो नै हो	शान्ति रिसाल	७३
७५. वरसात	शिव गौतम	७४
७६. मान्छे र रोबोट	शिव भुसाल	७०
७७. लामो खडेरीले जर्जर कान्लामा	शेखर विकल्प	७५
७८. मैले कविता लेख्न सकिनँ	शोभा रिजाल	७७
७९. प्रेम	सन्दीपसागर नेपाल	८१
८०. स्वीकार शुभकामना	सीता भट्टराई	७८
८१. चुरा	सुबिसुधा आचार्य	७९
८२. कोही ढुक्क नबने हुन्छ	सुरेन उप्रेती	८०
८३. सपनाका शृङ्खला	हिरण्यलाल ज्ञवाली	८२
सैद्धान्तिक समालोचना : गद्यकविताको स्वरूप	**-प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा**	**८४**

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ३९, गद्यकविता अङ्क ३, २०७२ भाद्र-आश्विन

१. पुनः प्रेमपत्र	अनन्तभद्र लामिछाने	५
२. सर 'म ताराबाजी लै लै' पढ्दिनँ	अमृत शर्मा 'ढकाल'	७
३. आमा	अरुणा कोइराला	८
४. मान्छेको चरित्र	आभा शर्मा	९
५. समयको अदालतमा दामासाही..	इन्दुअंशु	१०
६. मात्र एउटा घर	इन्द्रकुमार श्रेष्ठ 'सरित्'	११
७. भीख	ईश्वरीप्रसाद चापागाई	१२
८. मेरो मन मेरो हुन सकेन	उषा आचार्य	८०
९. महाभूकम्प	उषा शेरचन	१३
१०. भुइँचालो	कलानिधि दाहाल	१४
११. आमाको बोली	कल्पना आचार्य	१९
१२. अन्धकार	किशोर पहाडी	९

१३. खोजी	कुमार काफ्ले	१५
१४. चराहरूको देश	कृष्ण कट्टेल	१६
१५. गुहेकिरा	कृष्ण प्रधान	१७
१६. चियाको बोट	केदारप्रसाद आचार्य	१८
१७. म सालिक	कैलाश शिखर	१९
१८. नसोध्नु	गोपाल ढकाल 'छन्दे'	२०
१९. अग्निपरीक्षा	गोपाल सञ्जेल	२१
२०. कविता : बोधिसत्त्व-कल्पवृक्ष	चन्द्रकान्त अधिकारी	२२
२१. अक्षर युद्ध	चाङ चिराग	२५
२२. जीवन : असमान प्रतिस्पर्धा	चूडामणि काफ्ले	२६
२३. किन खेलिरह्यौ	जयन्ती शर्मा	१५
२४. बोल्न जान्ने भएछ	ठाकुर शर्मा भण्डारी	२८
२५. नलेखिएको एउटा कविता	तारा पराजुली	२९
२६. नयाँ नेपाल खै ?	तितेपाती	३०
२७. भूकम्पका पाँच टुक्रा	तीर्थराज अधिकारी	३१
२८. प्रतीक्षा	तेजकुमार श्रेष्ठ	३२
२९. भावनाको साइनो	दामोदर दुम्जाली	३३
३०. रूपान्तरको मोड	दामोदर पुडासैनी 'किशोर'	३४
३१. अनुत्तरित प्रश्न	दिव्य गिरी	३५
३२. त्यो क्षणमा	दुर्गा 'वनवासी'	२१
३३. अनुभूति एक अभिव्यक्ति अनेक	देवेन्द्रप्रसाद सिटौला	३६
३४. धोबीखोलामा फ्याँकिएका..	धीरकुमार श्रेष्ठ	३८
३५. रोल्पा हुँ म	नवीन लोचन मगर	३९
३६. आजकल	नीलमकुमार शर्मा	४०
३७. दिउँला तिमीहरूलाई दिउँला	पुण्यप्रसाद आचार्य 'बाछिटा'	४१
३८. दाताराम र लेतारामहरू	पुरुषोत्तम सिग्देल	४२
३९. सौन्दर्य	पुष्पराज राई	४४
४०. आशामा	पूर्ण मुनंकर्मी	४६
४१. खोजी	प्रकाशमणि दहाल	४७
४२. ठूला घरकी दिदी	प्रभा बराल	४८
४३. कहाँ छ मेरो देश ?	प्रमोद अमात्य	४९
४४. खुला कारागार	प्रमोद स्नेही	५०
४५. गयो त्यो गयो, महाभूकम्प गयो	प्रसन्न ढुङ्गाना	५१

४६. सहनशक्ति	बाबा बस्नेत	५२
४७. ज्वारभाटा	भागवत आचार्य	५३
४८. सुन्दरता	भाभा शर्मा	५४
४९. एक्लो	भीष्म उप्रेती	५५
५०. परदेशबाट मेरो देश	मोनिका महर्जन	५६
५१. आमा ! मेरी आमा	राकेश कार्की	५७
५२. बा खसेको खबर	राजकुमार श्रेष्ठ	८०
५३. भुल्कियौ तिमी मफेरीमा	राजन विक्रम थापा	५८
५४. नआएको भुइँचालो	राजेन्द्र तारकिणी	५९
५५. लामखुट्टेका सपनाहरू	रामकुमार पण्डित क्षेत्री	६१
५६. महाभूकम्प र हाम्रो प्रण	रामप्रसाद पन्त	६२
५७. देश दुखेको बेला	रामहरी पौड्याल	६४
५८. मौन बस्ने छैनन् मङ्गलेश्वर	रामेश्वर राउत 'मातृदास'	६६
५९. त्यो जिन्दगी	डा. लेखप्रसाद निरौला	६७
६०. कविता	वासुदेव अधिकारी	६३
६१. अमूर्त माया	वासुदेव गौतम 'आश्रित'	६८
६२. गुरु	विनयकुमार शर्मा नेपाल	६९
६३. प्रकृति	विवश अतृप्तयात्री	७०
६४. गङ्गाजल	डा. विश्वदीप अधिकारी	७१
६५. असफल कविता-समीक्षक	वेदमणि घिमिरे	७२
६६. सुषुप्त मनको विष्फोटन	शम्भु अर्याल	७३
६७. किसान दाइको तस्वीर	शिव गौतम	७४
६८. जीवन	सङ्गीता आचार्य	४५
६९. जीवनको लय	सरस्वती श्रेष्ठ 'सरु'	७५
७०. चोट	साधना घिमिरे	७३
७१. जून, घाम र पहाड	सामना पहाड	७७
७२. एक थुँगा फूल	सुन्दर खड्का	७७
७३. भूकम्प	सुरेन उप्रेती	७८
७४. मृत्य विधान : समता दर्शन	सुभाषचन्द्र भण्डारी	७९
७५. हे देश !	हरिशरण परियार	५०
७६. धन कमाएका छोराहरू	हिरण्यलाल ज्ञवाली	८१

सैद्धान्तिक समालोचना : कविताको सांस्कृतिक अध्ययन -प्रा. राजेन्द्र सुवेदी ८२

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ५२, गद्यकविता अङ्क ४, २०७४ कार्तिक-मङ्सिर

१. लेखकको परिचय	अच्युत घिमिरे	७
२. खुकुरीको कर्म	अनिल गौचन 'म-गर'	४२
३. भविष्य	अर्पणा केसी	८
४. विडम्बना जीवनको	आर. बी. निश्चल	९
५. प्रेममा	इन्जिता रेग्मी	१०
६. सपूत किन जन्मन्नन् ?	इन्दु पन्त	१०
७. भुइँकुहिरो	इन्द्रकुमार श्रेष्ठ सरित्	११
८. महान् उपलब्धिहरू	ईश्वरीप्रसाद चापागाईं	१३
९. याद	उदित सिंह	८
१०. आश्चर्य !	उपमा आचार्य	१५
११. भैरवीको प्रश्न	उषा शेरचन	१७
१२. दृष्टिविहीन म र ऊ	एन्जिला अधिकारी	१९
१३. चुनाव	एमसी सुमित	२०
१४. प्रकृति	एस पी आसा	२१
१५. सतर्क	काशीराम बजगाईं	९
१६. यी पदचापहरू	कुवेर भट्टराई 'आभास'	४४
१७. मजदुर	कौशिला रिसाल	२२
१८. एउटा मान्छे	कृष्ण कट्टेल	२४
१९. पर्यावरण	कृष्ण बजगाईं	२५
२०. रित्तो खल्तीको ओजन	कृष्णबहादुर विश्वकर्मा	६३
२१. एउटा निरन्तरता	खगेन्द्र खोल्साघरे	२६
२२. म	खेमलाल पोखरेल	२७
२३. राहत	गङ्गा कर्माचार्य पौडेल	२८
२४. माटोको माया	गणेशप्रसाद खतिवडा	२९
२५. मेरी आमा	गीता शर्मा	२३
२६. म र तँ	गोपाल सञ्जेल	१०५
२७. उज्यालोको खोजी	डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी'	३०
२८. सभ्य समाज	घनश्याम राना 'ऋतु'	३२
२९. अघोषित शहीदको निर्वाणप्राप्ति	चन्द्रकान्त अधिकारी	३३
३०. राष्ट्रभक्ति नेपाली	जनकराज अधिकारी	३४
३१. म फूलहरूको संवेदना ...	ज्ञानु अधिकारी	३१

३२. प्रकृति र म	झलक उपाध्याय 'बादल'	३५
३३. आरोहण	ठाकुर शर्मा भण्डारी	३६
३४. देश नै चोरिएको देश	डिल्लीप्रसाद दाहाल	३७
३५. किन यस्तो लाग्छ ?	तिलस्मी प्रभास	४६
३६. डाक्टर साहेब	तीर्थराज अधिकारी	३८
३७. एक घाम एघार फूल	तेज लिम्बु	३९
३८. चन्द्रगिरीबाट चियाएको बाटो	त्रिलोचन आचार्य	४०
३९. दिनमा एउटा	थरेन्द्र बराल	४१
४०. वधशालाको ढोकामा	दामोदर पुडासैनी किशोर	४३
४१. पात्र	दिव्य गिरी	४५
४२. छोरा	धर्मानन्द भट्ट	४७
४३. निराशा रुमलिँदा	ध्रुवकुमार थापा	५०
४४. फर्कन्न गाउँ	नन्दलाल आचार्य	५१
४५. भगवान्	नवराज कार्की	५२
४६. बाटो र म	नाकारा	२७
४७. अन्तर्मन	नारायण नेपाल	५३
४८. कहाँ बिर्सन्छु र	पवन आलोक	५४
४९. युद्ध	प्रकाश बस्नेत गफाडी	५५
५०. हाम्रो हाँडिगाउँमा	प्रकाशमणि दहाल	५६
५१. मान्छे	बुँद राना	५२
५२. स्पर्श	भाष्कर भण्डारी	५८
५३. मेरी आमाको तस्वीर	मञ्जु काँचुली	५९
५४. अल्छी लाग्नुको सौन्दर्य	मधुर भट्टराई	६०
५५. सतीदेवीलाई चिठ्ठी	मनोज विश्वकर्मा	६१
५६. जिन्दगी	मुना राई	५७
५७. आमाको माया	मनोरोगी	६३
५८. कामलाई राम मानेको म	मुकुन्द शर्मा चालिसे	६४
५९. चराहरूको संसार	मोहन चापागाई	६५
६०. मृत्यु सत्य	यादव भट्टराई	१०८
६१. बदलिएको रूप	रञ्जुश्री पराजुली	६७
६२. निर्देशक र म	रमेश शुभेच्छु	६८
६३. कञ्चनजङ्घा	रश्मि रिमाल	६९

६४. सहनशीलताको घर	रामकुमार पण्डित क्षत्री	६६
६५. रामप्रसाद पन्त	बाघ र स्याल	१०९
६६. अमूर्त कला	रामविक्रम थापा	७०
६७. छेपाराहरू	रामसुन्दर देउजा	७०
६८. प्रकृति	रामहरि पौड्याल	७१
६९. वनफूल	रिमा केसी	७२
७०. थाहा छ तिमीलाई ?	डा. रीभा तिवारी	७३
७१. भित्ता र फ्रेम	डा. रुद्र ज्ञवाली	७४
७२. माने दाइ र सत्ताका आँखा	लीलाराज दाहाल	७५
७३. भिसाको पर्खाइ	डा. लेखप्रसाद निरोला	७६
७४. खुसीको दिन	लोकेश संघात	६८
७५. कलेजामा ल्याप्चे	वासुदेव अधिकारी	७६
७६. सबै उस्तै	विजयध्वज थापा	७८
७७. कोशिको उडान	डा. विदुर चालिसे	७९
७८. म आँखो दिन सक्छु	विनयकुमार शर्मा नेपाल	८१
७९. खोइ ! कसलाई दुख्छ, मेरो देश	विनोद खड्का	८३
८०. तिमी र म	विनोद नेपाल	८४
८१. समय, परिवर्तन र मित्रता	वियोगी बुढाथोकी	८५
८२. भो शारदा मिस !	विवश अतृप्त यात्री	८६
८३. तिमी	विवश पौडेल	८७
८४. राष्ट्रघातको अँगालो	डा. विश्वदीप अधिकारी	८९
८५. मान्छेको बनोटमा संशोधन	विष्णुदीप सङ्कल्प	९०
८६. बन्धक छु म	शम्भु अर्याल	९२
८७. मलाई कहाँ खोजूँ म	शान्ता श्रेष्ठ	८९
८८. उज्यालोको गीत	शाश्वत ढुङ्गाना 'गोविन्द'	९४
८९. वर्षगाँठ	शिव गौतम	९५
९०. गरीबहरूको सपना	शिवानी ढकाल	९६
९१. माथि माथि	श्याम लिबाङ	९६
९२. त्यही हलोलाई पुनर्जन्म नदेऊ	सरू सुधा	९७
९३. डिप्रेसनमा मेरो देश	सरोज उदिप्त कटुवाल	९८
९४. जुवा	सर्वज्ञ वाग्ले	१०१
९५. केवल एउटा प्रश्न	सीता प्याकुरेल	९९

९६. शून्यभित्र भरी !	सीता भट्टराई	१०१
९७. सुन्दरी	सुमी लोहनी	१००
९८. बालक	सुनील पुरी	१०२
९९. छानी छानी भ्रष्टलाई	सुरेन उप्रेती	१०३
१००. सपना सन्देश	सुरेश काफ्ले 'विदारक'	१०६
१०१. एउटा नागरिक	हरिप्रसाद चौलागाईं	१०७

सैद्धान्तिक समालोचना : नेपाली कविताको सिद्धान्त -डा. लेखप्रसाद निरौला १०९

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ५८, गद्यकविता-५, २०७५ कार्तिक-मङ्सिर

१. दोकानको प्रेम	अदिप अधिकारी	५
२. सानो छँदा	अनिल गौचन	७
३. बाँच्नु	अमर निराकार राई	२४
४. विवशतामा रुमलिएको लक्ष्य	अम्बिका अर्याल	८
५. असल राष्ट्रसेवक	अरुणबहादुर खत्री 'नदी'	९
६. बेसरम	अर्पणा सर्बिन	१०
७. दुःखको भुमरीमा हुनेछु	असफल गौतम	११
८. नदी नभएर किन म मान्छे भएँछु ?	आनन्द पौड्याल	१२
९. सीमा	आविष्कार भारती	१४
१०. बाढी पहिरो	इन्दु पन्त	१६
११. सत्तामा अडेस लागेर	इन्द्रकुमार श्रेष्ठ	१७
१२. शब्दयुद्ध	उत्तमकृष्ण मज्गैया	१८
१३. बदाम बेरोजगारी र रत्नपार्क	उत्तम विचार	१९
१४. युगको माला उनेर	उर्मिला पन्त 'पाण्डेय'	६३
१५. माटो	ऋजन मायालु	२१
१६. मृत्यु	एस पी आसा	९
१७. तपोधनभित्रको मन	कलानिधि दाहाल	२२
१८. सम्बन्ध	कुबेर भट्टराई	२३
१९. नरभक्षी	कौशिला रिसाल	२५
२०. आँधी	कृष्ण कट्टेल	२६
२१. पूजा कसको गरौं ?	खगेन्द्र खोल्साघरे	२७
२२. म मान्छे	खेमलाल पोखरेल	२९
२३. अभिलाषा	गङ्गा अभिलाषी	३०
२४. मूल्याङ्कन	गीता शर्मा	३१

२५. असार पन्ध्र	डा.घनश्याम न्यौपाने	३२
२६. कविताको भाष्य कविता	चन्द्रकान्त अधिकारी	३३
२७. आहा ! यो देश कस्तो हुन्थ्यो	चूडामणि नेपाल 'अकिञ्चन'	३६
२८. कर : बिगार्छ/सपार्छ	छवि ज्ञवाली	३७
२९. जीवन	छायादत्त न्यौपाने 'बगर'	१६
३०. एक्वेरिएम	जनक कार्की	३९
३१. शब्दका दुई पाटा	जनकराज अधिकारी	४०
३२. दुई भाइरस	जनक वाग्ले	४१
३३. मानवताको गुराँस	जीतेन्द्र रसिक	४२
३४. कस्तो रहर	टङ्कबहादुर आले मगर	४३
३५. यथावत्	ठाकुर शर्मा भण्डारी	४४
३६. वर्षा	डि.बी गहतराज 'अविरल'	४५
३७. अहंको आरन	तिलस्मी प्रभास	४६
३८. गोदावरी र सयपत्री	त्रिभुवनचन्द्र वाग्ले	४७
३९. हो म उकालो चढ्छु	त्रिलोचन आचार्य	४८
४०. भकुण्डो आयाम	दामोदर पुडासैनी 'किशोर'	५०
४१. मृत्यु	दुर्गा तिवारी	५२
४२. फुटबल	दुर्गा वनबासी	५३
४३. म देखिरहेको छु	ध्रुवकुमार थापा	५४
४४. गए	नरेन्द्रराज पौडेल	५५
४५. काकाकुल	नवराज पाण्डे 'चातक'	५६
४६. पार्टीको झण्डा नओढाउनू	पुष्कर अथक रेग्मी	५८
४७. अङ्गार	पुष्कर विष्ट	६०
४८. म डाक्टर	पुष्प आर.जे.	६२
४९. साँझको अभिलेख	पेशल आचार्य	६४
५०. दिनचर्या	प्रकाश आचार्य	६५
५१. समय अनुकूल छ अचेल	प्रकाश बस्नेत 'गफाडी'	६६
५२. मेरो हार्दिक शुभकामना छ	प्रकाशमणि दहाल	६७
५३. आत्महत्या	प्रतीक पोखरेल	६४
५४. मायाको अनुपस्थितिको पीडा	प्रदीप सापकोटा	६८
५५. आज फेरि दैलोमा काग करायो	प्रमोद गिरी	७०

सैद्धान्तिक समालोचना : गद्यकविता : परिचय र परम्परा -डा. विष्णु के.सी. ७१

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ५९, गद्यकविता अङ्क ६, २०७५ पुस-माघ

१. के के पाएँ-पाएँ	डा. बमबहादुर जिताली	५
२. ओभाएका छैनन् ती	बाबुराम न्यौपाने 'उत्स'	६
३. बोल्दै नबोल्नुस्	भावना घिमिरे	८
४. भ्रम	भाष्कर भण्डारी	९
५. चुनाव र गाउँ	मधुर भट्टराई	१०
६. जीवन गोरेटो	मनीषा प्रसाई	११
७. उपवनमा	महेशप्रसाद रिजाल	६०
८ आन्दोलन	माधव बिडारी	१२
९. मेरो मनको मान्छे	मानुषी रेग्मी	१३
१०. भत्किएको घरको छेउमा उभिएर...	मिलन समीर	१५
११. विसर्जन	रन्जुश्री पराजुली	१७
१२. जीवन बिजुलीबाट चल्ने	रमेन्द्र कोइराला	१८
१३. जिन्दगी	रमेश भट्टराई	१९
१४. परिवर्तन	रमेश शुभेच्छु	२१
१५. देशको माटो	रश्मि रिमाल	५
१६. भेल	रामकुमार पण्डित 'क्षत्री'	२२
१७. आमा केही गर्नुहुन्न	रामप्रसाद पन्त	२३
१८. कुलामाथिको बाली	रामविक्रम थापा	२४
१९. संघीयता	रामहरि पौड्याल	२५
२०. सम्मेलन गराउनु छ	रावल कृष्ण	२७
२१. अस्वीकार	डा. रीभा तिवारी	२४
२२. एउटा फूललाई प्रेमपत्र	लक्ष्मण सङ्गम	२९
२३. भोक	लीलाराज दाहाल	३१
२४. ध्यानस्थ बुद्धसित	वासुदेव अधिकारी	३२
२५. मुर्कट्टाहरू	विजय तामाङ 'विश्वास'	३३
२६. चरा हुन पाए हुन्थ्यो	विजयध्वज थापा	३४
२७. अतीत	विजयिता भण्डारी	३०
२८. वृक्ष	डा. विदुर चालिसे	३५
२९. पेन्डुलम, जिन्दगी र विनिमय	विनयकुमार शर्मा नेपाल	३७
३०. मुग्लानका शालीन कथाहरू	विनोद खड्का	३९
३१. गन्तव्य	विनोद नेपाल	४१

३२. लगनगाँठो	विनोद स्पन्दन	४२
३३. वृद्धाश्रमको एउटा कथा	विप्लव ढकाल	४४
३४. भाले डाँको	डा. विश्वदीप अधिकारी	४६
३५. आमाको सन्देश	विष्णुप्रसाद शर्मा पराजुली	४७
३६. बाबा	शम्भु अर्याल	४८
३७. पर्खिरहेछ मुस्ताङ	शशी थापा पण्डित	५०
३८. मान्छे मान्छेलाई बिर्सँदै छ	शान्ति रिसाल	५२
३९. हे दाह्री !	शिवराज कलौनी	५३
४०. एक्लो मान्छे	शेषमणि आचार्य	५४
४१. हाम्रो राजनीति	सन्तोष पोखरेल	१६
४२. तिमी र तिमीभित्रको म	सन्तोषी लामिछाने	५५
४३. युद्ध अपराधी को ?	समिना खनाल 'पृथा'	५७
४४. चलिरहन्छ	सीता भट्टराई	५८
४५. माफ गर है शिखा	सुनील बोहोरा क्षत्री	५९
४६. यात्री यात्रामा	सुनील पुरी	६०
४७. के बदलियो ?	सुमन पाण्डे	६१
४८. हाम्रो गाउँमा	सुरेन उप्रेती	६२
४९. किन म विदेश कुदौं	सुशीला ढकाल अधिकारी	६३
५०. फर्केर क्षितिजतिर	हरि कट्टेल	६४
५१. जब देश दुख्छ	हरि थापा	६६
५२. ऊ अर्थात्....	हरिप्रसाद चौलागाई	६७
५३. जीवन	हेमबहादुर वली	४३

सैद्धान्तिक समालोचना : नेपाली भाषा र गद्यकविता -विनयकुमार शर्मा नेपाल ६९

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ७७, गद्यकविता अङ्क ७, २०७८ पुस-माघ

१. मृत्युको आभास	अच्युत घिमिरे	७
२. अन्याय मूर्तिहरूको भीड	अच्युतप्रसाद पौडेल 'चिन्तन'	८
३. आकाशसँग सोध	अनुभूति गुप्ता	७
४. नदी र मान्छे	अनुराधा ढकाल	९
५. खै के दशैं आयो र ?	अम्बिका खरेल उप्रेती	१०
६. कविताको राजनीति	असफल गौतम	९
७. समीक्षामा आफू	आत्माराम खरेल	११

८. म	आनन्द पौड्याल	११
९. अद्भुत इरेजर	आयुष बडाल	१२
१०. अस्तित्व	आर. मानन्धर	१२
११. विवश एउटा मनुष्य	इन्दिरा चापागाई	१३
१२. इन्द्रजाल	उत्तमकृष्ण मजगैया	१४
१३. महायुद्ध	उमाकान्त पोखरेल	१५
१४. पहाडको वेदना	ऋषिराम भुसाल	१६
१५. बितण्डा	कर्ण दयाल	१७
१६. खै कविता लेखेको ?	कुबेर भट्टराई	१८
१७. फरक बाटो	कुस्मा भट्ट	१९
१८. सुन्दरता	डा. कुसुमाकर शर्मा गौतम	१९
१९. जिन्दावाद	कृष्ण प्रधान	२०
२०. माता-तीर्थ	कृष्ण प्रधान	१५
२१. जङ्गबहादुर र जङ्गे पिलर	कृष्णप्रसाद बस्याल	२२
२२. जिउनु नै प्रकृति हो	खगेन्द्र खोल्साघरे	२३
२३. पहिचान	गङ्गा खड्का	२४
२४. निवृत्त संसार	गोविन्दबहादुर कुँवर	२५
२५. शरद्को बिहान	डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी'	२५
२६. आमा रुनुहुन्छ	चूडामणि नेपाल 'अकिञ्चन'	२६
२७. अभावमा मन	जेबी खत्री	२६
२८. सपनाहरू ...	डोरबहादुर के.सी	२७
२९. घाम	तारा गाउँले	२८
३०. द्वन्द्व	तिलस्मी प्रभास	२८
३१. भो उसलाई मन्त्री नभनौं	त्रिलोचन ढकाल	४७
३२. अहो ! हामी कति भाग्यमानी	दिव्य गिरी	२९
३३. श्रमिक आमाको दिनचर्या	दीप प्रधान	३१
३४. आदर्शको ढोंग रचिरहेको..	दुर्गाकिरण तिवारी	३२
३५. जीवन पहाडको	देवराज कार्की मिलन'	३३
३६. हामी नेपाली	ध्रुवकुमार थापा	३४
३७. चिरनिद्रामा	ध्रुव मधिकर्मी	३५
३८. बिहानी	नारायण खनाल	३६
३९. ऊ	डा. नारायण निरौला	३७
४०. जन्म सिद्ध गर..	निर्मलरमण पराजुली	३६

४१. अपरिचित मन	नेत्रबहादुर श्रेष्ठ	३८
४२. बाँस	पदम दाहाल	३९
४३. गिद्धदृष्टि	प्रमोदप्रसाद नेपाल	३८
४४. नारी समुद्र पुरुष लहर	प्रीति आत्रेय ज्ञवाली	४०
४५. पर्दा खुल्छ	बद्रीप्रसाद ढकाल	४१
४६. विभाजनको रेखा	बाबुराम न्यौपाने 'उत्स'	४०
४७. पढेको अनपढ ऊ	बाबुराम श्रेष्ठ 'यात्री'	४२
४८. खहरेसँग बगरको अनुनय	बिके माकजू	४२
४९. बिरानो नदी हुँ म	बिनोद खड्का	४३
५०. ब्यूँझ तिमी !	बिपी सेढाई	४४
५१. तिम्रै सब ठीक	भास्कर भण्डारी	४५
५२. साधनामा	मञ्जु काँचुली	४६
५३. हिँड्ने बेला	मधुर भट्टराई	४६
५४. अस्तित्वहिन कोपिलाहरू	मनिराम कडेल	४७
५५. अपरिचित	ममता सिंह राठौर	४८
५६. फूल	महादेव अधिकारी	४९
५७. सुगन्ध	महेशप्रसाद रिजाल	४८
५८. अवश्य फर्किन्छु आमा !	डा. मेघराज ढकाल	५०
५९. छाया	म्यामराज राई	५१
६०. सत्ता र शहर	यादव भट्टराई	५२
६१. राजनीति र डस्टबिन	योगेन्द्र तिमिल्सिना	५३
६२. जाडो कठाङ्ग्रिँदा	रमेशजङ्ग थापा	५४
६३. अस्तुको अस्तित्व	रमेश भट्टराई 'सहृदयी'	५५
६४. घडेरी	रमेश समर्थन	५६
६५. देशको माटो	रश्मि रिमाल	६०
६६. ऊ गयो	राजेन्द्र श्रेष्ठ	५७
६७. काठमाडौं शहर	राजेशमान के.सी.	५८
६८. लेखक मन	रञ्जु खनाल	५९
६९. समय	रञ्जुश्री पराजुली	६०
७०. सागर मन्थन	रामकुमार पण्डित क्षेत्री	६१
७१. बुवा नभएको घर	रामप्रसाद पौडेल	६२
७२. सन्नाटा	रासा	५६
७३. तिम्रै लागि	लक्ष्मण थापा	६३

७४. दुःखको हिमनदी..	लीलाराज दाहाल	६४
७५. सम्झनामा बा	विनयकुमार शर्मा नेपाल	६५
७६. भित्तो	विनोद दाहाल 'वत्स'	६४
७७. सत्ता र स्वाभिमान	विनोद नेपाल	६६
७८. अविश्वास	विनोद महत	६७
७९. मनको धूलो	डा. विश्वदीप अधिकारी	६८
८०. धर्ती नबिर्सनू	विष्णुप्रसाद आचार्य 'अतृप्त'	६७
८१. त्यही त छु अगिपछि...	शङ्कर शाह	६९
८२. दोबाटो	शर्मिला तिमल्सिना	६८
८३. धर्ती मलाई माफ गर	शेखरकुमार श्रेष्ठ	७०
८४. उज्यालोको खोजीमा	डा. श्यामप्रसाद न्यौपाने	७१
८५. बुध्दत्व	समिना खनाल 'पृथा'	७२
८६. हामी सत्ता माग्दैनौं	सागर 'मणि' थापा	७३
८७. कठै बरा !	सुमी लोहनी	७०
८८. बास्ने पोथी	सुरेन्द्रलाल भुजु	७३
८९. मन नदुखाऊ है	हरि कोर्काली	५९
९०. माटो तिमी र म	हरि थापा	७४
९१. साथीहरू आज म..	हरि पराजुली	७५
९२. भित्र	हरिभक्त सिग्देल 'महेश'	७६
९३. क्षितिजका पानाहरू	हंसा कुर्मी	७७
सैद्धान्तिक समालोचना :	**गद्यकविताको तत्त्व -विनयकुमार शर्मा नेपाल**	**७८**

निबन्ध विधा परिचय

निबन्ध-रचना गर्दा खास गरेर सोच्नुपर्ने कुरा के के हुन् भने शब्दविन्यास सुन्दर रहोस्, शैली स्वतन्त्र र नदीप्रवाहझैं बग्दो होओस्, भाषाको भरभराउँदो पना र तर्क उचित होओस्, लेखकले बुझाउन चाहेको भाव स्पष्ट खुलोस्, शीर्षस्थ पदको विपरीत तत्त्वलाई पनि ख्याल गरिएको होस् र पाठकलाई त्यस लेखबाट सकेसम्म बढ्ता उपलब्धि होओस्। यति भए मात्र आकर्षक नभए पनि गुणको कारणले गर्दा बढीभन्दा बढी फाइदा दिने हुन्छ अनि त्यही तत्त्व नै सफल तत्त्व भइदिन्छ। निबन्ध आहा ! पनि हुन्छ।

पूर्वीय अथवा पश्चिमी दुवै तहका विद्वान्हरूको भनाइ के छ भने निबन्ध खालको रचना सरल भाषामा सलसलाउँदो भावको हुनुपर्दछ। कठोर भएपछि यसै त्यो लेख अबोध हुन्छ । उसै पनि एउटा छोटो अवधिमा केही उपलब्धिलाई पढिने वस्तुको निम्ति शब्दकोश पल्टाउन पर्ने भयो भने कत्ति फाइदा हुन्न तर विषय-गम्भीर भए अर्कै कुरा हो।

'गद्य नै कविहरूको कसी हो' भन्ने कुरा पनि बिर्सनुहुन्न किनभने फोहोरमैला

बोकेर आएको भुमरीजस्तो भए पनि हावा रद्दी हुन्छ, कोही पनि त्यसलाई मन पराउँदैनन्। उबगाह गराउने खालको भेलजस्तो भए पनि 'विध्वंसक' भनेर त्यसलाई कोही रुचाउँदैन भने त्यस्तो निबन्ध कसलाई के फाइदा हुने र ?

-वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल

निबन्ध अङ्कको विवरण

वैजयन्तीले एक विधा एक अङ्क अन्तर्गत निबन्धका निबन्ध, राष्ट्रिय व्यक्तित्व/जीवनी, संस्मरण, यात्रा/नियात्रा, लेख, रचना/चाडपर्व-संस्कृति अङ्क प्रकाशित गरेको छ। यहाँ निबन्ध विधाको आत्मपरक निबन्धअन्तर्गत अङ्क-१८, १९, ३७, ५१, ५६, ५७, ७६ र ९३ गरी जम्मा ८ अङ्कहरूका रचनाकार र रचनाको शीर्षकका साथ साल/महिना तथा पृष्ठलाई विधागत क्रममा क्रमशः दिइएको छ।

वैजयन्ती पूर्णाङ्क १८, निबन्ध अङ्क १, २०६८ वैशाख-ज्येष्ठ

१. क्यालेण्डर	कन्हैया नासननी	५
२. प्रेम नै मूलबाटो	कपिल अज्ञात	९
३. जीवन	प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा	१२
४. घर	भुवनहरि सिग्देल	१४
५. लेखिका	मञ्जुल	१९
६. शील	महेश्वर शर्मा	२४
७. विपन्नताको मजेत्रोले नै.........	मेरिना स्मृति	२७
८. स्वदेशो भुवन त्रयम्	रघु घिमिरे	२९
९. 'जी'का कुरा	रामप्रसाद पन्त	३२
१०. सर्पदंशित मेरो वर्तमान	विजय चालिसे	३७
११. बन्द	विनयकुमार शर्मा नेपाल	४१
१२. टाइमपास	डा. विश्वदीप अधिकारी	४७
१३. 'महिला'शब्दको उत्पत्ति	शर्मिला खड्का 'दाहाल'	५१
१४. संसार गोलो छ	सीता भट्टराई	५४

सैद्धान्तिक समालोचना : आधुनिक निबन्धको सैद्धन्तिक धरातल -डा.दुर्गाप्रसाद अर्याल ६९

वैजयन्ती पूर्णाङ्क १९, निबन्ध अङ्क २, २०६८ असार-साउन

१. बिर्सिनु	एस पी आसा	५
२. व्यवहार	खगेन्द्र खोल्साघरे	८
३. मन	गीता रेग्मी	१३

४ भ्रष्टमन-भ्रष्टाचार	गुणराज काफ्ले	१६
५. मृत्यु	गोविन्द घिमिरे 'वेदमणि'	२३
६. कलाकार र कर्तव्य	धर्मराज पौड्याल	२८
७. परालेखनको एउटा कुरा	प्रकाशमणि दहाल	३२
८. जीवन-मृत्यु अनि प्रेम	भास्कर भण्डारी	३७
९. गाईखुरका ग्यामी	युवराज नयाँघरे	४१
१०. नारी दिवस	रञ्जुश्री पराजुली	४५
११. माथापच्ची	विनयकुमार शर्मा नेपाल	५०
१२. बुद्धपूर्णिमा	सुबोध कोइराला	५८
१३. बोक्सो	सुशीला देउजा	६०
१४. जीवनलाई हेर्ने सुन्दर ऐना	सुस्मिता नेपाल	६३

सैद्धान्तिक समालोचना : नेपाली निबन्धको उद्‍भव र विकास -डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल ६८

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ३७, निबन्ध अङ्क ३, २०७२ वैशाख-ज्येष्ठ

१. विश्वास : एक मानवीय उत्तम गुण	प्रा. डा. कपिल अज्ञात	५
२. फूलजस्तो मन	छायादत्त न्यौपाने	८
३. अस्तित्व	ठाकुर शर्मा भण्डारी	१२
४. जून डाँडामाथि	नरेन्द्रराज पौडेल	१६
५. चेतना	बिमेज	२०
६. श्रद्धा र विश्वास	महेश्वर शर्मा	३१
७. सम्झना	माधव घिमिरे	३३
८. मानिस ?	मेनुका पौड्याल 'बिमेज'	३५
९. दाउमा देश !	युवराज नयाँघरे	५९
१०. सिंहदरबारभित्र डेढ घण्टा कैद	रामप्रसाद पन्त	६७
११. कस्तो आदर्श ?	विजय चालिसे	७२
१२. पुनरावृत्ति	विनयकुमार शर्मा नेपाल	७७
१३. मानवयात्रा	डा. विश्वदीप अधिकारी	८२
१४. बन्दीगृहको बोनस	श्रीओम श्रेष्ठ 'रोदन'	८५
सैद्धान्तिक समालोचना : निबन्ध सिद्धान्त	**-प्रा. राजेन्द्र सुवेदी**	**९२**

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ४४, निबन्ध अङ्क ४, २०७३ असार-साउन

१. आमाछोरी	छायादत्त न्यौपाने 'बगर'	५
२. हामी सामान्य कि असामान्य	प्रभा वराल	१०
३. जीवनबोध	भाष्कर भण्डारी	१४

४. सम्झना	माधव घिमिरे	१६
५. म एक मुमुक्षु	यादवप्रसाद शर्मा	१८
६. आर्यघाटमा घडी हेर्नु हुँदैन	युवराज नयाँघरे	२२
७. त्रिकुटीको कमाल	युवराज मैनाली	२८
८. माया नै माया	रघु घिमिरे	३२
९. लयको खोजीमा	रजनी ढकाल	३४
१०. साहित्य, सिर्जना र जीवन	रामप्रसाद पन्त	३८
११. पारिवारिक जीवन	डा. लेखप्रसाद निरौला	४०
१२. क) भाव, सोच र विचार		
ख) भाव, अभाव र प्रभाव	विनयकुमार शर्मा नेपाल	४३
१३. अन्तर्गर्भ	डा. विश्वदीप अधिकारी	५०
१४. दिगो शान्ति, सामाजिक सद्भाव र एकता	विष्णुदीप सङ्कल्प	५३
१५. यो बाहिर निस्कने वेला होइन	श्रीओम श्रेष्ठ रोदन	५६
१६. रूख र म	सङ्गीता आचार्य	६०
१७. चश्मा	सुरेन उप्रेती	६४
सैद्धान्तिक समालोचना : निबन्धको सिद्धान्त	**-डा. लेखप्रसाद निरौला**	**६७**

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ५१, निबन्ध अङ्क ५, २०७४ भाद्र-आश्विन

१. आन्द्रा बटारिएपछि	आत्माराम खरेल	५
२. भ्रष्टाचारका जराहरू	प्रा. डा. कपिल अज्ञात	१०
३. समाजको आँखामा आदर्श शिक्षक	चन्द्रकान्त अधिकारी	११
४. विश्वास र अविश्वास	तिलस्मी प्रभास	२७
५. मेरो घर मेरे संसार	नरेन्द्रराज पौडेल	३१
६. म को हुँ	भास्कर भण्डारी	३७
७. व्यवहार	महादेव अधिकारी	४१
८. सिल्ली सिंहदरबार	मोहन चापागाईं	४४
९. बिर्सने बानी	रामप्रसाद राजभण्डारी	४७
१०. म सधैं सुखी	डा. लेखप्रसाद निरौला	५२
११. शिक्षा जानकारी कि ज्ञान ?	विनयकुमार शर्मा नेपाल	५७
१२. मलाई थाहा छ	वेदमणि घिमिरे 'गोविन्द'	६१
१३. सपना	डा. शिव गौतम	६५
१४. साहित्य पढ्ने लेख्ने कुरा	शीतल गिरी	७५
१५. अन्तिम सत्य	श्रीओम श्रेष्ठ 'रोदन'	७९

१६. जे भनेको के हो ?	सुमी लोहनी	८३

सैद्धान्तिक समालोचना : नेपाली निबन्धको प्रमुख मोड.. -डा. लेखप्रसाद निरौला ८५

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ५६, निबन्ध अङ्क ६, २०७५ असार-साउन

१. शहरको दियो	अम्बिका अर्याल	५
२. आँगनको आँप	कमल रिजाल	९
३. आस्थाको ह्रासोन्मुखता	डा.घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी'	१२
४. जीवन र साहित्य	जुनु क्षेत्री	१४
५. के म सफल आमा बन्न सकें ?	ज्ञानु अधिकारी	२०
६. आशक्ति र अनाशक्ति	तिलस्मी प्रभास	२५
७. हामी दुर्बल छौं र ?	डा.धनपति कोइराला	२८
८. विकल्प नभएको जीवन	डा.नम्रता पाण्डे	३२
९. मानवताको अदालत	प्रा.डा.नारायणप्रसाद खनाल	३५
१०. गरीब म रहने छैन	भास्कर भण्डारी	३९
११. समयको महत्त्व	महादेव अधिकारी	४३
१२. आत्मरति	डा.लेखप्रसाद निरौला	४६
१३. मन, बुद्धि र विवेक	विनयकुमार शर्मा नेपाल	५०
१४. प्रवृत्ति	डा. विश्वदीप अधिकारी	५५
१५. नैतिकता र अनैतिकता	विष्णुप्रसाद शर्मा पराजुली	६०
१६. ज्ञानको भोक	शीतल गिरी	६४

सैद्धान्तिक समालोचना : निबन्धको सैद्धान्तिक स्वरूप -डा. विष्णु केसी ७१

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ५७, निबन्ध अङ्क ७, २०७५ भाद्र-आश्विन

१. मनका संवाद जिन्दगीका सपना	असफल गौतम	५
२. शैली : मौलिक कि सापटी ?	आत्माराम खरेल	९
३. वाद विवादभित्र : डायस्पोरिक साहित्य	कलानिधि दाहाल	१४
४. विदेश घुम्दा किन बढ्छ छाती ?	चेतनाथ कणेल 'हरित'	२२
५. के हामी गरीब छौं र ?	ठाकुर शर्मा भण्डारी	२७
६. मानिस : मौलिकताको दास कि ...	त्रिभुवनचन्द्र वाग्ले	३०
७. नोकरी	त्रिलोचन आचार्य	३५
८. आत्मिक आनन्द	मोहन चापागाईं	४०
९. अथकित थुक	युवराज नयाँघरे	४४
१०. अनिबन्ध	रमेश समर्थन	५१

११. मायाको चिनो — रामकुमार पण्डित क्षत्री — ५६
१२. साहित्यरस — रामप्रसाद पन्त — ५८
१३. डाँकूको बिगबिगी — विनयकुमार शर्मा नेपाल — ६०
१४. सम्मेलनपछि — विनोद खड्का — ६५
१५. गिलो माटो हुन्, गिलो माटो होइनन् — हरिशरण ढुङ्गाना — ७०
सैद्धान्तिक समालोचना : नेपाली निबन्धको विकासक्रम -डा. विष्णु केसी ७३

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ७६, निबन्ध अङ्क ८, २०७८ कार्तिक-मङ्सिर

१. सूत्रात्मक कि सिर्जनात्मक ? — आत्माराम खरेल — ५
२. हामी के कम ? — उत्तमकृष्ण मजगैयाँ — ९
३. दुवै एक अर्काका ईश्वर — खगेन्द्र खोल्साघरे — १३
४. कविता र यसका कच्चा पदार्थ — डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी' — २०
५. म — दीपक भण्डारी — २५
६. 'गर' पालिका भए पो गर्नु ! — डा. धनपति कोइराला — २८
७. मन बुद्धि र विवेक — डा. नारायण निरौला — ३१
८. जीवनको उद्दाम वेग — पुण्य कार्की — ३७
९. जीवनको लहरिँदो लयमा — बद्रीप्रसाद ढकाल — ४२
१०. प्रेम — भास्कर भण्डारी — ४५
११. मित्र र मित्रता — महादेव अधिकारी — ५०
१२. छोड्नु कि समात्नु ? — विनयकुमार शर्मा नेपाल — ५४
१३. बिदा — डा. विश्वदीप अधिकारी — ५९
१४. पुनप्रारम्भ — श्रीओम श्रेष्ठ 'रोदन' — ६६
१५. संस्कार र शिक्षा — डा. श्यामप्रसाद न्यौपाने — ७१
१६. रहर — समिना खनाल 'पृथा' — ७८
१७. आस्था, देवता र मान्छेहरू — हरि कट्टेल — ८२
सैद्धान्तिक समालोचना : निबन्धका सामान्य कुरा -वसन्तकुमार शर्म्मा 'नेपाल' ८७

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ९३, निबन्ध अङ्क ९, २०८१ भाद्र-आश्विन

१. बाँच्ने कला — इन्दिरा चापागाईं — ५
२. छुवाछूत — खगेन्द्र खोल्साघरे — ९
३. कन्जुस्याइँ — देवीप्रसाद चापागाई — १२
४. मनभित्रका प्रश्नहरू — नवराज रिजाल — १७

५. स्वयंलाई नियाल्दा	डा. नारायण निरौला	२३
६. घर	निशेष आङदेम्बे	२९
७. भार	बाँस्कोटा धनञ्जय	३४
८. सभ्यताको सकस	बाबुराम न्यौपाने 'उत्स'	३८
९. शरद् र स्मृतिहरू	बी.पी. सेढाई	४०
१०. कुर्सी	मेघनाथ 'बन्धु'	४४
११. यो घर कसको ?	रमेश समर्थन	४७
१२. अस्तित्वका लागि मेरो सङ्घर्ष	राजेन्द्रकुमार आचार्य	५३
१३. जीवनका तन्त्रिकाहरू	लक्ष्मण अर्याल	५५
१४. के खुसी नै आनन्द हो ?	विनयकुमार शर्मा नेपाल	५९
१५. कुरा मान्छेको	विनोद नेपाल	६२
१६. ठालु	विश्वदीप अधिकारी	६७
१७. लामखुट्टे विरुद्धको विज्ञप्ति	श्रीबाबु कार्की	७०
१८. बक्सिस	सुमी लोहनी	७५
सैद्धान्तिक समालोचना : निबन्धको आत्मपरक शैली	**-डा. रमेश शुभेच्छु**	**७७**

लघुकथा विधा परिचय

अन्य विधाका तुलनामा लघुकथाको यात्राकाल छोटो छ । छोटो समयभित्र पनि यस विधामा उल्लेख्य गतिविधि सञ्चालन गरिएका छन् । लेखन, पठन, प्रकाशन, प्रसारण, मञ्चन आदि गतिविधिको विस्तारका कारण पनि यसको विधागत प्रसारमा मदत पुगेको छ । समालोचकहरुको सक्रियता पनि यस विधाले प्राप्त गरिरहेको देखिन्छ । लघुकथा विधालाई नै केन्द्रिय विधा मानेर लेख्नेहरुको बढ्दो सङ्ख्याले पनि यसको विकासमा गुणात्मक बृद्धि भएको छ भन्न सकिने आधार दिन्छ । यसका सैद्धान्तिक आधारहरु पनि खडा भइसकेका छन् तर यति हुँदाहुँदै पनि नेपाली साहित्यमा यो विधा छिप्पिइसकेको भने छैन । विधा छिप्पिनका लागि अझै यसमा धेरै काम हुन बाँकी नै छ ।...

आख्यानका अन्य प्रविधाका तुलनामा लघुकथामा तत्वहरूको प्रयोगको न्यूनता रहन्छ अनि निर्मितिको ढाँचा र ढङ्ग पनि उपन्यास र कथाभन्दा नितान्त फरक हुन्छ । निर्माणसामग्री उस्तै उस्तै भए पनि उपन्यास, कथा र लघुकथा छुट्टाछुट्टै स्वादका परिकार हुन् । पानी, मोही र लस्सी तीनवटै तरल पेय पदार्थ भए पनि तिनको स्वाद फरक छ । निर्मितिमा पानीको मात्रा त तीनवटैमा छ तर फरक । हो, यस्तै फरक छ उपन्यास, कथा र लघुकथामा पनि । पानीको तिर्खा मोही र लस्सीले, मोहीको तिर्खा पानी र लस्सीले अनि लस्सीको तिर्खा पानी र मोहीले मेट्न नसके झैं उपन्यासको स्वादको तिर्खा कथा र लघुकथाले, कथाको स्वादको तिर्खा उपन्यास र लघुकथाले मेट्न सक्दैन । यस्तै लघुकथाको

स्वादको तिर्खा पनि कथा अनि उपन्यास दुवैले मेट्न सक्दैन । यसैले उपन्यास, कथा र लघुकथा आख्यानका स्वतन्त्र प्रविधा हुन् ।

-लक्ष्मण अर्याल (वैजयन्ती अङ्क ४७)

लघुकथा अङ्कको विवरण

वैजयन्ती पत्रिकामा आख्यान विधाको उपविधा लघुकथाअन्तर्गत अङ्क-२५, ४७, ५५, ६५, ८१ र ९२ गरी जम्मा ६ अङ्कहरूका रचनाकार र रचनाको शीर्षकका साथ साल/महिना तथा पृष्ठलाई विधागत क्रममा क्रमशः दिइएको छ ।

वैजयन्ती पूर्णाङ्क २५, लघुकथा अङ्क १, २०७० असार-साउन

१ शिक्षक पुरस्कृत	अच्युत घिमिरे	५
२ अन्तर	अनिल श्रेष्ठ	५
३ अन्धविश्वास	आभाष राजोपाध्याय	६
४ यथार्थ	आभा शर्मा	७
५ बहादुरी	ओम क्षितिज	१६
६ सम्बन्ध	इन्द्रमणि नेपाल	८
७ जिब्रोमा भिरेको मुकुण्डो	इल्या भट्टराई	९
८ कठोर निर्णय	उपमा आचार्य	२२
९ भनेको नमान्दा	उर्मिला लामिछाने	४५
१० पुस्तान्तर	ऋषि बस्ताकोटी	३५
११ अर्को शरद् ऋतु	ऋषिराम खनाल	१०
१२ स्वामीजी ! स्वर्ग कहाँ छ ...	कन्हैया नासननी	११
१३ त्यो त मलाई थाहा भएन	कलाधर काफ्ले	१३
१४ चिम्पान्जी, मकै र सहमति	कल्पना पन्त मरासिनी	१४
१५ विरूपित	किशोर पहाडी	१६
१६ आत्म मूल्याङ्कन	कुसुम दाहाल	२१
१७ मुक्तिको अर्थ	कृष्णप्रसाद बस्याल	१७
१८ बिक्री	कृष्ण बजगाइँ	७२
१९ अवमूल्यन	केशु बिरही	१८
२० हिजोको सम्झना	खगेन्द्र खोल्साघरे	१९
२१ सिमाना	गङ्गा पौडेल	२०
२२ विश्वासको हत्या	गनिन्द्र विवश	२१

२३ निश्चित	गीता केशरी	२२
२४ मायाको परीक्षा	गीता रेग्मी	२३
२५ भोक	गीता शर्मा	२४
२६ सपनाको देश	गोविन्द घिमिरे वेदमणि	२५
२७ माग्ने, मूर्ति र महिला	डा.घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी'	४३
२८ समर्पित	छवि ज्ञवाली	२४
२९ अन्त्य	जयन्ती शर्मा	२६
३० लगनपछिको पोते	जयबहादुर घिमिरे	२७
३१ गरिबी	जानु खनाल	२८
३२ नाटक	ज्ञाननिष्ठ ज्ञवाली	२३
३३ पश्चात्ताप	दिपेन्द्र बस्नेत	२९
३४ दुर्गन्ध	दिव्य गिरी	३०
३५ मौलिकता	दुर्गा वनवासी	३१
३६ हाकिम बनेको छोरो	देवेन्द्रप्रसाद उप्रेती	३२
३७ अचम्मको औषधी	नवराज कार्की	३३
३८ दादा माफ गर है !	नरेन्द्रराज पौडेल	३४
३९ एक अन्तर्स्वप्न	नारायण नेपाल	३६
४० ग्रह-दशा	नीलमकुमार शर्मा	३७
४१ अंश	पुरुषोत्तम सिग्देल	३८
४२ देवीका	पूर्ण मुनंकर्मी	३९
४३ तृष्णा	प्रकाशमणि दहाल	६५
४४ उहिलेकै कुरो हो	प्रदीप नेपाल	४०
४५ शृङ्गार	प्रभा बराल	८१
४६ मोल	प्रोल्लास सिन्धुलीय	४१
४७ हुत्तिहारा	बुनू लामिछाने	४२
४८ क्षमता	भाभा शर्मा	४३
४९ अर्लको इच्छापत्र	भारती गौतम	४४
५० गजलसन्धि	भुवनहरि सिग्देल	४६
५१ दोषी उमेर	मनोज ढुंगाना	४७
५२ सुझाउ	महादेव अधिकारी	४८
५३ हैंलाको फेला	यदुनाथ वसन्तपुरे	५०
५४ पुण्य कमाउनेको भीड	यशु श्रेष्ठ	५३

५५ धारा त सुकिसकेछ	रञ्जुश्री पराजुली	५१
५६ चरित्र	रत्न प्रजापति	५३
५७ इज्जतको ईर्ष्या	रमा कुइकेल	३३
५८ भोक र सम्झना	राजनविक्रम थापा	५४
५९ लावण्यदेश	राजन सिलवाल	५५
६० जुत्ता	राधाकृष्ण पुडासैनी	५६
६१ त्याग	राधिका भण्डारी	१२
६२ सरकार विफल	रामचन्द्र खतिवडा	८
६३ गन्तव्य : आआफ्नै	रामप्रसाद पन्त	५७
६४ फिल्ड	रामेश्वरी पन्त	५८
६५ नर्कवास	रुद्र ज्ञवाली	५९
६६ ठेकेदार	ललिता 'दोषी'	६०
६७ सुरक्षा कर	विजय चालिसे	४९
६८ समय, अन्तराल र सम्झौता	विनयकुमार शर्मा नेपाल	६१
६९ नाजबाफ	विना ढकाल	६२
७० म एउटा कथा	विवश अतृप्तयात्री	६४
७१ मर्निङ वाक	डा. विश्वदीप अधिकारी	६६
७२ अस्तित्वको खोजी	शर्मिला खडका दाहाल	६७
७३ डोनर	शान्ति रिसाल	६९
७४ आलोक	शान्ति शर्मा 'तारा'	७०
७५ सपना	शारदा चौलागाई नेपाल	७१
७६ न्यायको क्षेत्रफल....	शिव भुसाल	७६
७७ बन्द	शेखर विकल्प	३०
७८ जेलयात्रा	सबिना दाहाल	२०
७९ भ्यागुताको धार्नी	साधना प्रतीक्षा	७२
८० सरगम	सीता भट्टराई	७३
८१ ब्लड प्रेसर र शोधनान्तर बचत	सुन्दर खड्का	७४
८२ बृहत् सम्मेलन	सुरेन उप्रेती	७५
८३ नयाँ जीव	सुषमा मानन्धर	७७
८४ स्तर बढेको	सुशीला देउजा	७८
८५ आँसुका फरक अर्थ	हरिप्रसाद पाण्डेय	६२
८६ अन्तर्वार्ता	हरिप्रसाद भण्डारी	६८

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ४७, लघुकथा अङ्क २, २०७३ पुस-माघ

१. राष्ट्रिय ठूलो सम्पादक	अच्युत घिमिरे	२८
२. मूल्यमा फरक	अरुणबहादुर खत्री 'नदी'	१५
३. स्वाभिमान	असफल गौतम	५
४. हाकिमको विचार	इन्द्रबहादुर श्रेष्ठ	६
५. अधिकार	इन्द्रकुमार श्रेष्ठ 'सरित्'	७
६. तन कि मन	उपमा आचार्य	८
७. आत्मग्लानी	उर्मिला पन्त पाण्डेय	९
८. माफी	उर्मिला लामिछाने	१०
९. पूजा मानवको	एम सि सुमित	११
१०. काष्ठ मण्डप	कात्यायन	४३
११. स्वतन्त्रता	कुमार काफ्ले	१२
१२. भद्र सहमति	कृष्ण बजगाई	१३
१३. परिणाम	खगेन्द्र खोल्साघरे	१४
१४. गुड्ने खोर	गङ्गा कर्माचार्य पौडेल	१६
१५. विडम्बना	गीता शर्मा	१७
१६. क्रान्ति बीजारोपण	घनश्याम राना 'ऋतु'	१९
१७. पतिया	चन्द्रकान्त अधिकारी	२०
१८. रेसमलाल	छविरमण सिलवाल	२२
१९. विदा	जनार्दन दाहाल	११
२०. यात्रा नसोचेको	डा. जीवन अधिकारी	२४
२१. भित्ताको तस्वीर	जेबी खत्री	२१
२२. व्यथा अनौठौ	तिलस्मी प्रभास	२५
२३. बैंक	दिपेन्द्र बस्नेत	२७
२४. खुसी	दिव्य गिरी	२९
२५. कर्फ्यु उर्फ यमराज	दुर्गा वनवासी	३०
२६. हाट बजार	धीरकुमार श्रेष्ठ	३१
२७. सबैको पालो आउँछ	ध्रुवकुमार थापा	३२
२८. मच्छडायण !	नन्दलाल आचार्य	३४
२९. मनविचरण	नारायण नेपाल	७६

३०. आगो	निशा केसी	३५
३१. एकता	परशुराम पराशर	३६
३२. आफन्त	पूर्ण मुनंकर्मी	३३
३३. भऱ्याङ	प्रकाश बस्नेत 'गफाडी'	३७
३४. सुनको सिक्री	प्रकाशमणि दाहाल	३८
३५. पाहुना	प्रभा वराल	४०
३६. बिहानीको मुस्कान	प्रमोद अमात्य	४१
३७. अभागी आमा	महादेव अधिकारी	४२
३८. उद्यानमा राधाकृष्ण	मञ्जु काँचुली	४४
३९. छिटा	महेश प्रसाई	४६
४०. भाकल	मिलन समीर	४७
४१. अस्तित्व	युवराज मैनाली	७७
४२. पिएचडी	राधा कार्की	४८
४३. आधुनिक ठग	रामकुमार पण्डित 'क्षेत्री'	४९
४४. सम्मानको सुरक्षा	रामप्रसाद पन्त	५०
४५. अस्वीकृत पुरस्कार	रामविक्रम थापा	५२
४६. ब्याचलर अफ नर्सिंग कुलवधू	रामहरि पौडेल	५३
४७. उपहार !	लक्ष्मण अर्याल	५४
४८. फेसन	ललिता दोषी	५५
४९. मान्छेको स्तर	लीलाराज दाहाल	५६
५०. रात	लोकेन्द्र बन्जारा	६३
५१. म सँगैको त्यो पीपल	विकास अधिकारी 'प्रेमाभिक्षु'	५७
५२. मासुको लोभ	विजयध्वज थापा	५९
५३. मन्त्रीज्यू र नातेदार	विद्याप्रसाद घिमिरे	५१
५४. गम खाँदै	विनयकुमार शर्मा नेपाल	६०
५५. त्यो प्रेम ?	विनोदकुमार श्रेष्ठ	६१
५६. घाम	विपुल सिजापति	६२
५७. वियोग	विवश अतृप्त यात्री	६४
५८. महाचोर	डा. विश्वदीप अधिकारी	६६
५९. भिडन्त	डा. विष्णु के सी	६८
६०. लट्ठा नखोलिएको डुङ्गा	विष्णुदीप सङ्कल्प	६९
६१. भ्रमित सिकाइ	शम्भु अर्याल	६७

६२. दृष्टिकोण	शुषमा मानन्धर	७०
६३. उपचार	सङ्गीत आयाम	७१
६४. योद्धा	सङ्गीता आचार्य	७३
६५. ल यो खाउ	सुशीला देउजा	५८
६६. न्याय	सुरेन उप्रेती	७२
६७. बेजो	हरि थापा	७४
६८. लोभ	हरिप्रसाद पाण्डेय	७५
६९. घण्टी बजेन	हिरण्यकुमारी पाठक	७७

सैद्धान्तिक समालोचना : लघुकथाको सैद्धान्तिक परिचय -डा. लेखप्रसाद निरौला ७९
नेपाली लघुकथाले तय गरेको यात्रा -लक्ष्मण अर्याल ८७

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ५५, लघुकथा अङ्क ३, २०७५ वैशाख-ज्येष्ठ

१. यही हो गोर्खाल्याण्ड	अमर निराकार राई	५
२. सालिक	अम्बिका अर्याल	७
३. एककप चिया	अरुणबहादुर खत्री 'नदी'	६०
४. कुर्सी	इन्द्रकुमार श्रेष्ठ	८
५. ढुङ्गे पुजारी	उर्मिला पन्त पाण्डेय	९
६. समानता	ऋचा लुइँटेल	१०
७. श्याम सपना	एमसी सुमित	११
८. भिन्नता	कपिल घिमिरे	१२
९. असल बुहारी	काजी रोशन	१३
१०. गुन	किशोर सुब्बा 'लिम्बु'	१५
११. सम्बन्ध	कुमार काफ्ले	१६
१२. यातना प्रेम	कृष्ण बजगाईं	१७
१३. प्रणय सङ्कल्प	खगेन्द्र खोल्साघरे	१९
१४. माया	खेमलाल पोखरेल	२०
१५. सापटी	गङ्गा पौडेल 'कर्माचार्य'	२१
१६. बन्द कोठा	घनश्याम डल्लाकोटी	२२
१७. धर्मान्तर	डा.घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रम'	२३
१८. शकुनिको पासा	छायादत्त न्यौपाने 'बगर'	२४
१९. मुटु	टीकाराम रेग्मी	४४
२०. म मान्छे रहिन	डा. टीकाराम पोखरेल	२५

२१. विद्यानुरागी	तिलस्मी प्रभास	२६
२२. बाबा बोल्नुभएन	त्रिभुवनचन्द्र वाग्ले	४६
२३. काम पीडित	दिव्य गिरी	२७
२४. बाइकट	दुर्गाप्रसाद ग्वालटारे	२८
२५. आडम्बरी सेवा	दुर्गा वनबासी	६
२६. निर्माण सम्पन्नता	डा.धनपति कोइराला	२९
२७. गर्जो	धनराज गिरी	३०
२८. सम्पत्ति विवरण	ध्रुव मधिकर्मी	३१
२९. झोले डाक्टर	नन्दलाल आचार्य	३२
३०. बाबा यो कथा होइन !	नरेन्द्रराज पौडेल	३३
३१. बिग्रेको गाउँ	नरेश कटुवाल	३५
३२. जीवनलाई नचिन्दा	नारायण निरौला	३६
३३. फसाद	नारायण नेपाल	३७
३४. रङ्गहीन	डा.पुष्करराज भट्ट	३८
३५. आत्मग्लानी	पुष्प आर.जे	३९
३६. भगीरथ	पूर्ण मुनंकर्मी	४१
३७. लगानी	पेशल आचार्य	५८
३८. उपमा	प्रकाश परिष्कार	४०
३९. 'सिमाना	प्रकाश बस्नेत 'गफाडी'	४२
४०. छाउपडीको आँसु	बाबुराम न्यौपाने 'उत्स'	४३
४१. फेसबुक	मन्जु श्रेष्ठ	४५
४२. परिचय पत्र	मन्दिरा मधुश्री	४७
४३. तलतल	महादेव अधिकारी	४८
४४. विकास	माधव पोखरेल 'गोज्याङ्ग्रे'	४९
४५. पेवा	मित्र पाठक 'काँचुली'	५०
४६. प्रतिस्पर्धा	मिलन समीर	५१
४७. समयचक्र	रञ्जुश्री पराजुली	५२
४८. डाक्टरी अक्षर	रमेन्द्र कोइराला	७४
४९. पन्ध्र वर्षपछि	रमेश शुभेच्छु	५३
५०. नैतिकता	रमेश समर्थन	५५
५१. हावा बाबा	रश्मि खनाल	५६
५२. आमा	रश्मि रिमाल	५७

५३. उपाय	राजु क्षत्री अपुरो	५९
५४. शङ्कैशङ्का	राजेश खतिवडा	६१
५५. लाइक	रामकुमार पण्डित क्षत्री	६२
५६. धर्म	रामप्रसाद धिताल	६३
५७. आरोप	रामप्रसाद पन्त	५४
५८. असारे विकास	रामविक्रम थापा	६४
५९. दाइजो	रामसुन्दर देउजा	६५
६०. पानी निकाल	रामहरि पौड्याल	६६
६१. जयन्ती	लक्ष्मण अर्याल	६७
६२. मित्रता	लीलाराज दाहाल	६८
६३. गम खाँदै	विनयकुमार शर्मा नेपाल	६९
६४. आजाद भिसा	विनोद खड्का	७०
६५. पापपुण्य	डा. विश्वदीप अधिकारी	७१
६६ जलन	विश्वनाथ खनाल	७३
६७ बाउको सपना	डा.विष्णु केसी.	७५
६८ सबै भुइँचालोविद्	डा. शान्तिमाया गिरी	७६
६९ डेवेन र सारा	सरस्वती गिरी	७७
७० शङ्का	सरोज कटुवाल 'उद्दीप्त'	७९
७१ बल्छी	सुदर्शन कँडेल	८०
७२ मानवता	सुमन हुलाकी	८१
७३ बर्थडे	सुरेन उप्रेती	८२
७४ राष्ट्रियता	सुरेश काफ्ले 'विदारक'	८३
७५ बालअधिकार	हरि कट्टेल	८४
७६ निरपेक्ष घरपेटी	हरिशरण ढुङ्गाना	८५
७७ चन्दा	होमशङ्कर बास्तोला	८६

सैद्धान्तिक समालोचना : लघुकथाको सिद्धान्त एक फन्को -डा. विष्णु केसी ८८

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ६५, लघुकथा अङ्क ४, २०७६ पुस-माघ

१. सेवा	अनुभूति गुप्ता	५
२. अपहरण	अम्बिका अर्याल	६
३. सेरोगेसी	अर्जुन थापा	७
४. प्रश्न	प्रतिप्रश्न-आत्माराम खरेल	८

५. न्याय	आलोककुमार सातपुते	९
६. निर्णय	इन्द्रकुमार श्रेष्ठ	१०
७. समय	कमला नेपाल	११
८. अनुमति	कल्याण पन्त	१२
९. लघुकथा	कात्यायन	१३
१०. धर्मसङ्कट	कृष्ण बजगाईं	१४
११. ब्वाइफ्रेन्ड	कृष्ण बाउसे	१५
१२. दैवको खेल	खिमानन्द पोखरेल	१६
१३. पानी	गङ्गा अभिलाषी	६४
१४. अरिङ्गाल	गङ्गा आचार्य	१९
१५. नमुना होम स्टे	गङ्गा कर्माचार्य पौडेल	१७
१६. पुरस्कार र सम्मान	गणेश नेपाली	१८
१७. मन्त्रीजी घेरामा	डा.घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी'	१९
१८. बुहार्तन	जनकराज अधिकारी	२०
१९. चमत्कार	जनर्दन दाहाल	२१
२०. अनुत्तरित प्रश्न	जुनू छेत्री	२२
२१. समय	तारा के.सी	२३
२२. सङ्गीत मोह	तिलस्मी प्रभास	२४
२३. मेरो फर्सी	त्रिलोचन ढकाल	२५
२४. सृजनाका लहरहरू	दिपक कुइकेल	२६
२५. बास	दिव्य गिरी	२८
२६. खपडाको घर	नारायण तिवारी	२९
२७. शर्मिला	नारायण निरौला	३०
२८. बाटो काट्ने बिराला	नारायण नेपाल	३२
२९. रिङटोन	परशुराम पराशर	३४
३०. आत्मनिर्भरताको खोजी	प्रकाशप्रसाद उपाध्याय	३५
३१. चिन्ता	प्रकाश बस्नेत गफाडी	३६
३२. मालिक	बिनोद खडका	३७
३३. राजीनामा	भावकेशर बराल	३८
३४. कमाइ	मधुर भट्टराई	३९
३५. भनको माला	महादेव अधिकारी	४०
३६. अव्यक्त पीडा	मिलन समीर	४१
३७. वैदेशिक रोजगार	मेघनाथ 'बन्धु'	४२

३८. नचिनेको साथी	रञ्जुश्री पराजुली	४३
३९. दया मिस र सुनिता	रमेश गौतम 'पाल्पाली'	४४
४०. क्रिया	रमेशजङ्ग थापा	४५
४१. महत्त्व	रमेश भट्टराई	४६
४२. लत भत्ता	रमेशमोहन अधिकारी	४७
४३. ठेक्कापट्टा र विकास	राजेन्द्र पहाडी	४८
४४. इज्जत	रामकुमार पण्डित क्षत्री	४९
४५. शङ्का	रामप्रसाद पन्त	५८
४६. संस्कार	रामहरि पौड्याल	५०
४७. रम्भाको पसल	लक्ष्मण अर्याल	५१
४८. पाहुना	लीलाराज दाहाल	५२
४९. रेड लेबल	वासुदेव गुरागाईं	५३
५०. कसू	विजयध्वज थापा	५४
५१. वार्ता	विनयकुमार शर्मा नेपाल	५६
५२. तेल भिसा	विनोद नेपाल	५७
५३. चोरको गुरु	डा. विश्वदीप अधिकारी	५९
५४. अभागी	विश्वनाथ खनाल	६०
५५. लगनगाँठो	शारदा पराजुली	६१
५६. गाली बेइज्जती	सञ्जय मित्र	६२
५७. समय चक्र	समिना खनाल 'पृथा'	६३
५८. काम गर्ने कालू मकै खाने भालु	सीताराम नेपाल	६५
५९. बूढो बरको रूख	सुरेन उप्रेती	६६
६०. धमिरा	सुरेश काफ्ले 'विदारक	६७
६१. आइरनको डाम	हरि कट्टेल	६८
६२. बिचौलिया	हरि थापा	६९

सैद्धान्तिक समालोचना : लघुकथाको परिचय र विकासक्रम -असफल गौतम ७१

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ८१, लघुकथा अङ्क ५, २०७९ भाद्र-आश्विन

१. रोकिने मन्त्र	अनुग्रह राना मगर 'पुष्प'	५
२. आत्मविश्वास	अनुभूति गुप्ता	६
३. फरक	अनु विज्ञाति	७
४. अवस्था	अभिज्ञान लामिछाने	३२

५. अपराधी	डा. अमर कार्की	८
६. अतृप्त इच्छा	आनन्द पौड्याल	९
७. टाढा नजिक	अरुणबहादुर खत्री 'नदी'	१०
८. लोग्नेपालिका	आत्माराम खरेल	११
९. सहयोग	इन्द्रकुमार श्रेष्ठ	१२
१०. प्रयास	इन्द्रकुमार श्रेष्ठ 'सरित्'	१३
११. भगवान्को भलो	एलपी पराजुली	१४
१२. रक्षक नै भक्षक....	कञ्चना झा	१५
१३. तर्क	कर्ण दयाल	१६
१४. असार	कलानिधि दाहाल	१७
१५. खुसी	किशन पौडेल	८०
१६. प्रकृतिको उपहार	डा. कुसुमाकर शर्मा गौतम	१८
१७. आवेग यात्रा	कृष्णदेव रिमाल 'शब्दसेना'	१९
१८. विदेशको सपना	कृष्ण तिमिल्सिना	२०
१९. आशङ्का	कृष्ण बजगाईं	२१
२०. कागजपत्र	खेमराज पोखरेल	२२
२१. निर्णय	गङ्गा कर्माचार्य पौडेल	२३
२२. कलह	गङ्गा आचार्य सापकोटा	२४
२३. भाषण	गणेश नेपाली	२५
२४. दान	डा. घनश्याम परिश्रमी	५९
२५. गरिमा-यात्रा	छवि ज्ञवाली	२६
२६. टेन्सन	जनार्दन दाहाल	२७
२७. आस्था	जेबी खत्री	२८
२८. यक्ष प्रश्न	टुकादेवी पौडेल आचार्य	२९
२९. कानुन	ताराप्रसाद चापागाईं	२४
३०. आवरण	तिलस्मी प्रभास	३०
३१. श्राद्ध	त्रिलोचन ढकाल	३१
३२. हुलतन्त्र	दिव्य गिरी	३२
३३. छोरो	दुर्गा वनवासी	३३
३४. अर्थ	देवकी के.सी.	३४
३५. समयको खेल	देवराज कार्की 'मिलन'	३५
३६. बिट	नन्दलाल आचार्य	३६

३७. लिभिङ टुगेदर	नर पल्लव	३७
३८. राजनीति	नारायणप्रसाद न्यौपाने	३८
३९. असल कर्म नै धर्म हो	निर्मलरमण पराजुली	३९
४०. शङ्का	पुष्कर लोहनी	४०
४१. टोमलाल सर	प्रेमनारायण भुसाल	४१
४२. बहादुरी	प्रेम राई 'परीक्षित'	४२
४३. विश्वास	बाबुराम न्यौपाने 'उत्स'	४३
४४. भागबन्डा	भाभा शर्मा नेपाल	४४
४५. पत्नी डर	मधुसूदनप्रसाद घिमिरे	४४
४६. गुरु	मनोहर पोखरेल	४५
४७. बा हुनुको अर्थ	मिलन समीर	४६
४८. चलन	मुरारीराज मिश्र	४७
४९. बदला	म्यामराज राई	४८
५०. विनामिसावटको मिठाई	रञ्जु खनाल	४९
५१. कर्मकाण्ड	रञ्जुश्री पराजुली	५०
५२. आमाको चिन्ता	रमेश प्रभात	५१
५३. कपी राइट	रमेश समर्थन	५२
५४. हीरा र मुक्ताफल.....	राजबाबु श्रेष्ठ 'सागर'	५३
५५. घोषणा पत्र	राजु क्षत्री 'अपुरो'	५४
५६. दया	रामकुमार पण्डित क्षेत्री	५५
५७. विस्मृति	रामप्रसाद धिताल	५६
५८. नयाँ विधि	रामप्रसाद पन्त	५७
५९. बुहारी	राममणि पोखरेल	५८
६०. लोभी-पापी	रासा	५९
६१. मृत्यु	लक्ष्मण अर्याल	६०
६२. फोटो	लक्ष्मण थापा	६१
६३. पौढखेल	लक्ष्मी रिजाल	६२
६४. निर्णय	लता के. सी.	६३
६५. समाजसेवी	लीलाराज दाहाल	६४
६६. माथिको आदेश	वसन्त अनुभव	६५
६७. उफ गर्मी	विजयकुमार बर्मा	६६
६८. खाँटी कुरो	विनयकुमार शर्मा नेपाल	६७

६९. बजेट	विनोद नेपाल	७
७०. कट्टु	डा. विश्वदीप अधिकारी	६८
७१. मट्का चिया	विष्णुप्रसाद आचार्य 'अतृप्त'	६९
७२. छोरीको फर्माइस	शर्मिला खड्का दाहाल	७०
७३. सहयोग	डा. शेखरकुमार श्रेष्ठ	७१
७४. देउराली	शेषमणि आचार्य	७२
७५. परिवर्तन	डा. श्यामप्रसाद न्यौपाने	७३
७६. टुट्दो मर्यादा	सविता मिश्रा 'अक्षजा'	७४
७७. दायित्व	सत्या अधिकारी	७५
७८. अनुत्तरित प्रश्न	सीताराम नेपाल	७६
७९. प्रसाद	सुन्दर खड्का	७७
८०. देखिने काम	हरिप्रसाद अधिकारी	७८
८१. अमिलो मन	हरिशरण ढुङ्गाना	७९
८२. आशाको दियो	हंसा कुर्मी	८०

सैद्धान्तिक समालोचना : लघुकथा निर्माणका उपकरणहरू -लक्ष्मण अर्याल ८१

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ९२, लघुकथा अङ्क ६, २०८१ असार-साउन

१ बधशाला	अन्जु शर्मा थपलिया	५
२. कसको लागि ?	डा. अमर कार्की	६
३. आत्महत्या	अमर त्यागी	७
४. टेबुलमुन्तिर...	आत्माराम खरेल	८
५. बाध्यता	इन्दिरा गौतम	९
६. आदर	इन्द्रकुमार श्रेष्ठ सरित	१०
७. सम्मान	उपेन्द्रप्रसाद खनाल	११
८. यस्ता पनि सन्तान	उर्मिला पन्त पाण्डेय	१२
९. रेस्ट रुम	प्रा.डा. कपिल लामिछाने	१३
१०. हाम्रो तिहार नि !	कर्ण दयाल 'सोराडी'	१४
११. हुस्सू	कल्याण पन्त	१५
१२. आशीर्वाद	किशन पौडेल	१६
१३. गुड्डी	कुमुदप्रसाद शर्मा प्याकुरेल	१७
१४. रङ्गीन संसार	डा. कुसुमाकर शर्मा गौतम	१८
१५. धोका	कृष्ण बजगाईं	१९

१६. एक एम्ब्यासडर	खेमराज पोखरेल	२०
१७. व्यापारिक कला	गङ्गा आचार्य सापकोटा	५
१८. प्रथम कविता	डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी'	२१
१९. अदभूत आविष्कार	चूडामणि नेपाल 'अकिञ्चन'	२२
२०. भ्रम	छविलाल खड्का	२३
२१. समयको माग	जनार्दन दाहाल	२४
२२. लोदर	जेबी खत्री	२५
२३. बाबुआमाको माया	डिल्लीराज अर्याल	२३
२४. गणतन्त्र	तुलसी पण्डित	२६
२५. जीर्णोद्धार	तेजप्रकाश श्रेष्ठ	२७
२६. जात	त्रिलोचन ढकाल	२८
२७. सम्पत्ति	दिव्य गिरी	२९
२८. बालहठ	देवराज कार्की 'मिलन'	३०
२९. गर्भाधान	ध्रुवराज थापा 'पुरुष'	३१
३०. पुरस्कार	नन्दलाल आचार्य	३३
३१. ढुङ्गा	नर पल्लव	३४
३२. राहत	नवराज रिजाल	३५
३३. नन्दीराज्य	नवराज शर्मा	३६
३४. सुपोषणको पुरस्कार !	नारायण नेपाल	३७
३५. देवता	निर्मला बराल	३२
३६. मौका	नेत्रबहादुर श्रेष्ठ	३८
३७. फेरिएको मुक्ति	पीपी कोइराला	३८
३८. असल छोरी ज्वाइँ	पुष्कर अथक रेग्मी	९
३९. अभ्यास	प्रकाशप्रसाद उपाध्याय	३९
४०. अन्तर	प्रदीप सापकोटा	४०
४१. श्रद्धाले जोडिएको हात	प्रमोद नेपाल	४१
४२. समानता	बाँस्कोटा धनञ्जय	४२
४३. जवाफ	बाबुराम न्यौपाने 'उत्स'	४३
४४. समाजसेवाको ढौंग	बी.पी. सेढाई	४४
४५. कर्म	भाभा शर्मा	४६
४६. बाबुछोरा	मधुसूदनप्रसाद धिमिरे	४८
४७. छाया र सारथी	महेश प्रसाई	४५
४८. हत्कडी	मुना धिताल अर्याल	४७

४९. परम्परागत बिहे	मुरारीराज मिश्र	४९
५०. न्याय	म्यामराज राई	५०
५१. मास्क	रचना शर्मा	७
५२. मनभोगको स्वाद	रञ्जु खनाल	५१
५३. विभिषिका	रञ्जुश्री पराजुली	५२
५४. एकादेशको कथा	रत्न प्रजापति	५३
५५. हेलमेट खोई ?	रमेश प्रभात	५४
५६. सहकारी अड्कल	डा. रमेश शुभेच्छु	५५
५७. नारा	राजु क्षत्री 'अपुरो'	५७
५८. खनाल थरघरको दौरा	राजेन्द्रकुमार आचार्य	५८
५९. कोरोनाको जय	रामकुमार पण्डित	५९
६०. जुठेकी छोरी	रामकुमार श्रेष्ठ 'फुच्चे'	५७
६१. हँस्यौली	रासा	६०
६२. एकलाख रुपियाँ	रेवतीरमण सापकोटा	६१
६३. पिरलो	रोशन पराजुली	६२
६४. आशा	लक्ष्मण अर्याल	६३
६५. पर्यामैत्री मेयर	लक्ष्मण थापा	६३
६६. आत्मसमर्पण	लक्ष्मी रिजाल	६४
६७. विश्वासघात	लक्ष्मी श्रेष्ठ 'रेशमी'	६५
६८. त्रिशक्ति	लता के. सी.	६६
६९. अर्तीराम	ललिता 'दोषी'	६७
७०. साहित्यको विकास	लीलाराज दाहाल	६८
७१. बलिको बोको	वसन्त अनुभव	६९
७२. दृष्टिदोष	विकल त्यागी	७०
७३. परिवर्तनको चस्का	विनयकुमार शर्मा नेपाल	७१
७४. लोकतन्त्र	विनोद नेपाल	५६
७५. मेयर	डा. विश्वदीप अधिकारी	७३
७६. रित्तो भाग्य	विश्वराज अधिकारी	६९
७७. चस्मा	शान्ति नेउपाने	७४
७८. शोभा	शुक्रराज कुँवर	७५
७९. सम्मान	डा. श्यामप्रसाद न्यौपाने	७६
८०. खुसी	सुनिता निरौला पौडेल	७७
८१. टाटु युग	सुन्दर खड्का	७८

८२. मोहजाल	सुशीला देउजा	७९
८३. वैतरणी	स्वस्तिका सिम्खडा	८०

सैद्धान्तिक समालोचना : लघुकथामा मानकको धर्को -लक्ष्मण अर्याल ८१

नाटक (एकाङ्की) विधा परिचय

रूपक अर्थात् नाटकलाई नाट्यशास्त्र र पूर्वी मीमांसकहरूले रूपक र उपरूपक भनी दुई वर्गमा विभाजित गरेका छन् ।

रूपक

यस वर्गमा १. नाटक, २. प्रकरण, ३. भाण, ४. व्यायोग, ५. समवकार, ६. डिम, ७. इहामृत, ८. अङ्क, ९. वीथी, १०. प्रहसन आदि दश वर्गमा विभाजन गरिएको पाइन्छ ।

नाटक अभिनय काव्य हो, यसलाई श्रव्य काव्य पनि भनिन्छ । नाटकमा पञ्चसन्धि हुने हुनाले यसलाई पञ्चम वेद पनि भनिन्छ । यो वर्णनयुक्त हुन्छ । पात्रको चेष्टालाई कानले र बोलीलाई श्रवणद्वारा मलको तलमा अविर्भूत गराइन्छ र आस्वादन लिइन्छ । यसकारण नाटक वा रूपक वा नाट्यलाई दृश्यकाव्य पनि भन्न सकिन्छ । अभिनय नाटकको मूल तत्त्व हो । अभिनय वा हाउभाउको दुरुस्त प्रदर्शन पनि चार किसिमका मानिएका छन् । हात, गोडा, छाती, कम्मर, आँखा, ओठ, नाक आदिको विभिन्न मुद्रालाई अङ्गिक । सम्भाषण, वार्तालापको अभिनयलाई वाचिक । भेषभूषा र अलङ्कारको प्रयोग अहार्य । दुःखसुख, खेद, ग्लानि, हर्ष, उत्साह, प्रेरणा, हाँसो, रोदन, आँसु, दम्भ, चञ्चलता, विनय, धीरता, साहस, भय, घृणा, क्रोध आदि भावको प्रस्तुति नै सात्त्विक हो ।

उपरूपक

यस वर्गमा १. नाटिका, २. त्रोटक, ३. गोष्ठी, ४. सट्टक, ५. नाट्यरासक, ६. प्रस्थानक, ७. उल्लाप्य, ८. काव्य, ९. प्रेङ्खण, १०. रासक, ११. संलाप, १२. श्रीगदित, १३. शिल्पक, १४. विलाशिका, १५. दुर्मल्लिक, १६. प्रकरणिका, १७. हल्लीस, १८. भाणिका आदि अठार वर्गमा विभाजन गरिएको पाइन्छ ।

-विनयकुमार शर्मा नेपाल

नाटक (एकाङ्की) अङ्कको विवरण

वैजयन्ती पत्रिकामा नाटक/एकाङ्कीका २६, ६१ र ८९ गरी ३ अङ्क प्रकाशित गरिएको छ ।

वैजयन्ती पूर्णाङ्क २६, नाटक अङ्क १, २०७० भाद्र-आश्विन

१. वार्तान्तर	डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी'	५
२. भाडाको घर	ज्ञाननिष्ठ ज्ञवाली	१०

३. बेरोजगारी	नारद गौतम	१५
४. वर्तमान समय र युवा	नारायण नेपाल	१८
५. छलफल	बूँद राना	२०
६. प्रमाण	रमण	२३
७. सङ्कल्प	रामेश्वर राउत 'मातृदास'	२८
८. उज्यालो	ललिता 'दोषी'	३१
९. आधा आयु	वसन्तकुमार शर्म्मा 'नेपाल'	३९
१०. अछूत	शेखर विकल्प	६५

सैद्धान्तिक समालोचना : एकाङ्की परिचय र नेपाली एकाङ्की परम्परा
-डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी' ७४

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ६१, नाटक अङ्क २, २०७६ वैशाख-ज्येष्ठ

१. सन्तुष्टि	अर्जुन थापा	५
२. धन	गङ्गा अभिलाषी	९
३. अदृश्य	लक्ष्मीलोचना वैद्य	१३
४. त्रिवेणी	नन्दलाल आचार्य	२७
५. पुरस्कार र सम्मान समारोह	रामकुमार पण्डित क्षेत्री	३७
६. उपेक्षित इतिहासको पात्र	रमेशजङ्ग थापा	४४
७. आँसुको मूल्य	ललिता दोषी	५४
८. राजा सहलेशको क्षमादान	वसन्तकुमार शर्म्मा 'नेपाल'	६७
९. पासो	सूब सेन	९५
१०. अधुरो सपना	सुरेन उप्रेती	१०५

सैद्धान्तिक समालोचना : नेपाली नाटकको परम्परा र विकास
विनयकुमार शर्मा नेपाल १०९

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ८९, नाटक अङ्क ३, २०८० पुस-माघ

१. भूमिका	गङ्गा बस्नेत	५
२. दायित्व	चन्द्रकान्त अधिकारी	११
३. आभास	नवराज रिजाल	१७
४. प्रज्ञानी सडक	बाँस्कोटा धनञ्जय	३५
५. हामी सबै मिलेपछि	बाबुराम पोखरेल	४१
६. खोलालाई नालिस	महेश्वर शर्मा	५०
७. स्वच्छ वातावरण	रञ्जुश्री पराजुली	५४

८. प्रेमको मूल्य	ललिता 'दोषी'	५७
९. मञ्जुश्री	वसन्तकुमार शर्म्मा 'नेपाल'	६४
१०. सुदिनको ढोका खोलौँ	सूब सेन	७१

सैद्धान्तिक समालोचना : केही नाट्य चिन्तन एवम् सिर्जन परम्परा -डा. रमेश शुभेच्छु ८९

लघुउपन्यास विधा परिचय

लघुउपन्यास उपन्यासको लघु संरचना हो । यसलाई आख्यानात्मक विधा उपविधाहरूमा बृहत् र लघु संरचनाका उपविधामध्ये मझौलो आख्यानात्मक उपविधाका रूपमा चिनाउन सकिन्छ । आधुनिक आख्यानले लघुकथा, कथा र उपन्यासका तीन उपविधा प्रस्ट विकास गरिसकेको छ । यी तीनवटा उपविधामा अनेक सिर्जना अभ्यास भइसकेका छन् । तिनमा बिस्तारै लामोकथा र लघुउपन्यासको पनि विकास हुँदै आएको देखिन्छ । लघुउपन्यास र लामोकथा उस्तै विधा जस्तो देखिए पनि यिनका बीचमा पनि अन्तर छ । यी सबै उपविधाहरूका सन्दर्भमा आख्यानले लघुकथा, कथा, लामोकथा, लघुउपन्यास र उपन्यास उपन्यासका साथै बृहत् उपन्यास विधाको विकास गरेको देखिन्छ ।

-डा. रमेश शुभेच्छु

लघुउपन्यास अङ्कको विवरण

वैजयन्ती पत्रिकामा आख्यान विधाको उपविधा लघुउपन्यास विधअन्तर्गत अङ्क-२७ र ८५ गरी जम्मा २ अङ्कहरूका रचनाकार र रचनाको शीर्षकका साथ साल/महिना तथा पृष्ठलाई विधागत क्रममा क्रमशः दिइएको छ ।

वैजयन्ती पूर्णाङ्क २७, लघुउपन्यास अङ्क १, २०७० असोज

१. आमा	गीता केशरी	५
२. अयोग्य	गोपाल सञ्जेल	४३
३. तरङ्गित अभिव्यक्ति	पुण्यरश्मि खतिवडा	५१
४. जानकी	प्रदीप नेपाल	८७
५. शक्ति र भक्ति	राजेश्वर देवकोटा	११०
६. परिहास	विनयकुमार शर्मा नेपाल	१२७

सैद्धान्तिक समालोचना : लघु उपन्यास एक परिचय -प्रा.डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल १४१

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ८५, लघुउपन्यास अङ्क २, २०८० वैशाख-ज्येष्ठ

१. कटेरो	आत्माराम खरेल	५
२. पञ्चकन्या पानीपुरी	इन्दु पन्त	३८

३. गे-लेस्वियन	सागर 'मणि' थापा	६७
४. एकराते तानाशाह	हरि भट्टराई	१००

सैद्धान्तिक समालोचना : आख्यान संरचनाका सापेक्षतामा लघुउपन्यासको रचनाविधान
-डा. रमेश शुभेच्छु १२१

मुक्तक विधा परिचय

जीवनजगत्को रागात्मक ललित अभिव्यक्ति ललित कला, ललित कलाको एक भेद साहित्य कला, साहित्यको प्रमुख विधामध्ये एक कविता, कविताका विविध रूपभित्र एक हो मुक्तक। यसको इतिहास निकै प्राचीन छ। अग्निपुराणदेखि साहित्यदर्पणसम्मका संस्कृतका विद्वान् आचार्यले यसका बारेमा चर्चा गरेका छन्। कविताको लघुतम रूपमा पर्ने मुक्तक सङ्क्षिप्त, अभिव्यक्तिमा स्वतन्त्रता, पूर्णता र निरपेक्षताको गुणले भरिएको रचना हो।

मुक्तक चतुष्पदीय, आफैँमा स्वतन्त्र र अर्थ दिने पद्यात्मक रचना हो। यसमा पहिलो, दोस्रो र चौथो हरफ अनुप्रासयुक्त र तेस्रो हरफ स्वतन्त्र हुन्छ। हरफको पछिल्तिर हुने उस्तै सुनिने शब्द वा अंश अनुप्रास हो। मुक्तकको पहिलो हरफले विषयको उठान गर्दछ। दोस्रो हरफले उठानलाई थप समर्थन गर्दछ। समग्रमा सुरुका दुई हरफले पृष्ठभूमि तयार गर्दछन् भने तेस्रो हरफ स्वतन्त्र प्रवृत्तिको हुन्छ। यो हरफले चौथो हरफमा झट्का हान्ने उचित वातावरण तय गर्दछ। चौथो हरफ वजनदार र झट्का दिने किसिमको हुन्छ। मुक्तकमा सकेसम्म कम शब्द प्रयोग गरिनु राम्रो मानिन्छ। सङ्क्षिप्त भएर पनि झट्का दिन सक्ने र पढ्दा सरर बग्ने प्रकृतिको हुनु यसको विशेषता हो।

संरचनागत हिसाबले चतुष्पदी हुने र विषयगत एकरूपता नहुने चार हरफे लेखनलाई अनुप्रास मिले पनि मुक्तक मानिँदैन। मुक्तकले भाव र गहिराइको माग गर्दछ। यसमा हरके हरफहरूबीच अन्तर्सम्बन्ध आवश्यक हुन्छ।

-डा. अम्बिका अर्याल

मुक्तक अङ्कको विवरण

वैजयन्ती पत्रिकामा कविता विधाको उपविधा मुक्तकअन्तर्गत अङ्क-३२, ४०, ६३, ७४ र ९० गरी जम्मा ५ अङ्कहरूका रचनाकार र रचनाको शीर्षकका साथ साल/महिना तथा पृष्ठलाई विधागत क्रममा क्रमशः दिइएको छ।

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ३२, मुक्तक अङ्क १, २०७१ असार-साउन

१. अन्जना पौडेल	५	३. आभा शर्मा	७
२. आनन्द श्रेष्ठ	६	४. उज्ज्वल जी सी	८

५. उषा शेरचन ९
६. ऋषिराम खनाल १०
७. कमल पौडेल २८
८. कमला रिसाल 'ज्योति' ११
९. कल्पना गिरी भावुक १२
१०. कुमार सागर शकुन १३
११. कृष्णप्रसाद बस्याल १४
१२. खगेन्द्र खोल्साघरे १५
१३. गङ्गा पौडेल १६
१४. गणेश पौड्याल १७
१५. गोपाल ढकाल 'छन्दे' १८
१६. गोपालकुमार मैनाली १९
१७. गोपीकृष्ण शर्मा २०
१८. गोवर्धन पूजा २१
१९. गोविन्द घिमिरे 'वेदमणि' २२
२०. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी' २३
२१. छवि ज्ञवाली २४
२२. छायादत्त न्यौपाने 'बगर' २५
२३. ज्ञानेन्द्र गदाल २६
२४. ठाकुर शर्मा भण्डारी २७
२५. डिल्लीराम मिश्र 'श्रमजीवी' २८
२६. तीर्थराज अधिकारी २९
२७. त्रिलोचन आचार्य ३०
२८. दिव्य गिरी ३१
२९. दीपसागर प्यासी ३२
३०. प्रा.डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल ३३
३१. दुर्गा वनवासी ३४
३२. डा. धनपति कोइराला ३५
३३. नारायण नेपाल ३६
३४. निशा के.सी ३७
३५. नीता के.सी ३८
३६. नीलकण्ठ उप्रेती ४०
३७. प्रकाशमणि दाहाल ३९
३८. डा. बमबहादुर जिताली ४०
३९. बादल घिमिरे ४०
४०. बिनु बाबा घिमिरे ३०
४१. बिनु भट्टराई ४२
४२. भगवती बस्नेत ४३
४३. भाभा शर्मा ४४
४४. भारती गौतम ४५
४५. भुवनहरि सिग्देल ४६
४६. महादेव अधिकारी ४७
४७. महावीर विश्वकर्मा ४८
४८. मिलन समीर ४९
४९. मुकुन्द शर्मा चालिसे ५०
५०. यादव भट्टराई ५१
५१. राजन सिलवाल ५२
५२. राजेन्द्र तारकिणी ५३
५३. रामकाजी कोने ५४
५४. रामदेव पाण्डे ५५
५५. रामबहादुर पहाडी ५७
५६. रामप्रसाद पन्त ५६
५७. रामेश्वरी पन्त ५७
५८. रुद्र ज्ञवाली ५८
५९. लक्ष्मी शर्मा ५९
६०. ललिता 'दोषी' ६०
६१. विनयकुमार शर्मा नेपाल ६१
६२. वियोगी बुढाथोकी ६२
६३. डा. विश्वदीप अधिकारी ६३
६४. विष्णुबाबु देवकोटा ६४
६५. शम्भु अर्याल ६५
६६. शशी थापा 'पण्डित' ६६
६७. शारदा चौलागाईं ६७
६८. शुषमा मानन्धर ६८
६९. शेखर विकल्प ६९
७०. श्रीहरि फुयाँल ७०

७१. श्याम रिमाल ७१
७२. सत्यम ७२
७३. सुरेन उप्रेती ७३

सैद्धान्तिक समालोचना : डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी' ७८

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ४०, मुक्तक अङ्क २, २०७२ कार्तिक-मङ्सिर

१. अजम्बरध्वज खाती ५
२. अनिकेत पौडेल ६
३. इन्द्रकुमार श्रेष्ठ ७
४. इन्द्रकुमार श्रेष्ठ 'सरित' ८
५. ईश्वरी चापागाई ८१
६. आभा शर्मा ९
७. उज्ज्वल जी सी १०
८. उर्मिला पन्त ११
९. उषा आचार्य १२
१०. उषा शेरचन १३
११. एल.बी. चाम्लिङ १४
१२. ओम क्षितिज १५
१३. प्रा.डा. कपिल अज्ञात १६
१४. कमला रिसाल 'ज्योति' १७
१५. कल्पना आचार्य १८
१६. कुमार काफ्ले १९
१७. कृष्ण प्रधान ५
१८. खगेन्द्र खोल्साघरे २०
१९. गङ्गा पौडेल २१
२०. गणेश पौड्याल २२
२१. प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा २३
२२. डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी' २४
२३. चेतनाथ कँडेल 'हरित' २५
२४. छवि ज्ञवाली २६
२५. जनक जङ्घार ८२
२६. जनार्दन अधिकारी 'धड्कन २७
२७. ठाकुर शर्मा भण्डारी २८
२८. डिल्लीराज अर्याल २९
२९. तुलसीनारायण चित्रकार ३०
३०. त्रिलोचन आचार्य ३१
३१. दिव्य गिरी ३२
३२. प्रा.डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल ७६
३३. दुर्गाप्रसाद ग्वालटारे ३३
३४. दुर्गा वनवासी ३४
३५. ध्रुवकुमार थापा ३५
३६. नन्दलाल आचार्य ३६
३७. नरेन्द्रराज पौडेल ३७
३८. नवराज कार्की ३८
३९. नविना रेग्मी ३९
४०. नारायण नेपाल ४०
४१. निशा के.सी ४१
४२. पूर्ण मुनंकर्मी ४२
४३. प्रकाशमणि दाहाल ४३
४४. प्रमोद अमात्य ४४
४५. प्रेमराज मिश्र 'अभीष्ट' ८२
४६. बिर्खे अन्जान ८१
४७. बुनू लामिछाने ४५
४८. भगवती बस्नेत ४६
४९. भाभा शर्मा ४७
५०. भुवनहरि सिग्देल ४८
५१. मञ्जु काँचुली ४९
५२. मात्रिका आचार्य ५०
५३. मिलन समीर ५१
५४. मुकुन्द शर्मा चालिसे ५२
५५. मोहनमणि पोखरेल ५३

५६. रमेश शुभेच्छु ५४
५७. राजन सिलवाल ५५
५८. प्रा. राजेन्द्र सुवेदी ५६
५९. रामकाजी कोने ५७
६०. रामकुमार पण्डित क्षेत्री ५८
६१. रामदेव पाण्डे ५९
६२. रामप्रसाद पन्त ६०
६३. रामविक्रम थापा ६१
६४. रामेश्वरी पन्त ६२
६५. रुद्र ज्ञवाली ६३
६६. डा. लेखप्रसाद निरौला ६४
६७. वासुदेव अधिकारी ६५
६८. विजयध्वज थापा ६६
६९. विनयकुमार शर्मा नेपाल ६७
७०. विवश अतृप्त यात्री ६८
७१. विश्वदीप अधिकारी ६९
७२. विष्णुदीप सङ्कल्प ७०
७३. शिव अधिकारी ७१
७४. शुषमा मानन्धर ७२
७५. सङ्गीता आचार्य ७३
७६. सरस्वती श्रेष्ठ 'सरु' ७४
७७. साधना घिमिरे ७५
७८. सीता भण्डारी कँडेल ७६
७९. सुरेन उप्रेती ७७
८०. हरिमाया भेटवाल ७८
८१. हिमालक्ष्मी थापा ७९
८२. हिरण्यलाल ज्ञवाली ८०

सैद्धान्तिक समालोचना : मुक्तक सिद्धान्त चिन्तन -प्रा. राजेन्द्र सुवेदी ८३

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ६३, मुक्तक अङ्क ३, २०७६ भाद्र-आश्विन

१. अमर त्यागी ५
२. डा. अम्बिका अर्याल ६
३. आविष्कार भारती ७
४. डा. उत्तम खनाल ८
५. उत्तम विचार ९
६. खनाल मेघनाथ 'बन्धु' १०
७. खुम खड्का ११
८. गङ्गा अभिलाषी १२
९. गङ्गा आचार्य १३
१०. डा. घनश्याम न्यौपाने १४
११. चन्द्रकला आचार्य १५
१२. चन्द्रा मरासिनी 'जुना' १६
१३. चूडामणि नेपाल १७
१४. छवि ज्ञवाली १८
१५. जनकराज अधिकारी १९
१६. ज्ञान उदास २०
१७. तारा केसी २१
१८. तिलस्मी प्रभास २२
१९. दिलीप श्रेष्ठ २३
२०. दिव्य गिरी २४
२१. दुर्गाकिरण तिवारी २५
२२. दुर्गा सिवाकोटी २६
२३. धनसिंह गिरी २७
२४. धर्मानन्द भट्ट २८
२५. ध्रुवकुमार थापा २९
२६. नवराज रिजाल ३०
२७. नारायण निरौला ३१
२८. नारायण नेपाल ३२
२९. निर्मलरमण पराजुली ३३
३०. पुष्कर अथक रेग्मी ३४
३१. प्रकाश बस्नेत 'गफाडी' ३५
३२. प्रियम्वदा आचार्य ३६

३३. भावकेशर बराल ३७
३४. भुपी सरोवर ३८
३५. भुवन शिवाकोटी 'चाघरे' ३९
३६. मधुर भट्टराई ४०
३७. महादेव अधिकारी ४१
३८. माधव बिडारी ४२
३९. मिलन समीर ४३
४०. यादव भट्टराई ४४
४१. रमेन्द्र कोइराला ४५
४२. रमेश 'समर्थन' ४६
४३. राजन कार्की ४७
४४. राजबाबु श्रेष्ठ 'सागर' ४८
४५. रामकुमार पण्डित 'क्षेत्री' ४९
४६. रामकुमार प्रधान ५०
४७. लक्ष्मी अच्युत ढुङ्गाना ५१
४८. लीलाराज दाहाल ५२
४९. वासु काफ्ले ५३
५०. वासुदेव गुरागाईं ५४
५१. विनयकुमार शर्मा नेपाल ५५
५२. विनोद नेपाल ५६
५३. विनोद स्पन्दन ५७
५४. डा. विश्वदीप अधिकारी ५८
५५. वीर थारु मगर ५९
५६. वैजयन्ती पोखरेल ६०
५७. शान्ति अधिकारी पोखरेल ६१
५८. शिव अधिकारी 'इलामे जेठो' ६२
५९. सुरेश काफ्ले 'विदारक' ६३
६०. सुवास जमरकट्टेल ६४
६१. सोम श्रेष्ठ ६५
६२. हरि कट्टेल ६६

सैद्धान्तिक समालोचना : मुक्तक सिद्धान्त -डा. अम्बिका अर्याल ६७

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ७४, मुक्तक अङ्क ४, २०७८ असार-साउन

१. अमृता रसाइली रमदाम ५
२. अरुणबहादुर खत्री 'नदी' ६
३. इन्द्रकुमार विकल्प ७
४. इन्दिरा चापागाईं ८
५. उमाकान्त पोखरेल ९
६. ऋषिराम भुसाल १०
७. कृष्ण तिमिल्सिना ११
८. कृष्णप्रसाद बस्याल १२
९. खुमबहादुर खड्का 'वसन्त' १३
१०. गणेश नेपाली १४
११. गरिमा आचार्य १५
१२. डा. गोपाल पौड्याल 'मण्डने' १६
१३. गोमा कुमाल १७
१४. गोविन्दबहादुर कुँवर १८
१५. गोविन्द नेपाल १९
१६. डा. घनश्याम परिश्रमी २०
१७. चूडामणि नेपाल 'अकिञ्चन' २१
१८. छविकिरण अधिकारी २२
१९. छवि ज्ञवाली २३
२०. जनार्दन दाहाल २४
२१. ठाकुर शर्मा भण्डारी २५
२२. डोर बहादुर के.सी २६
२३. तिलस्मी प्रभास २७
२४. तीर्थराज भट्ट २८
२५. त्रिविक्रम पाण्डे २९
२६. दुर्गा अधिकारी 'भमरकोटे' ३०

२७. दुर्गाकिरण तिवारी ३१
२८. देवीचरण सेडाइँ ३२
२९. धर्मिला कार्की ३३
३०. ध्रुवकुमार थापा ३४
३१. नन्दलाल आचार्य ३५
३२. नवराज पुडासैनी 'ज्योत्स्ना' ३६
३३. नवराज भट्ट ३७
३४. नारायण खनाल ३८
३५. नारायण नेपाल ३९
३६. निर्मलरमण पराजुली ४०
३७. निशा केसी ४१
३८. नीलकण्ठ सुवेदी ४२
३९. पदम निरौला ४३
४०. पुरुषोत्तम सिग्देल ४४
४१. पुष्कर अथक रेग्मी ४५
४२. पौडेल विमुन्स ४६
४३. प्रमोद स्नेही ४७
४४. प्रीतम आचार्य ४८
४५. भास्कर भण्डारी ४९
४६. भूषण जङ्ग ५०
४७. मन्दा पौडेल ५१
४८. महादेव अधिकारी ५२
४९. मात्रिका घिमिरे ५३
५०. मातृकाप्रसाद आचार्य ५४
५१. मिलन बोहरा ५५
५२. मिलन समीर ५६
५३. मीना चौलागाईं ५७
५४. मुक्ति पोखरेल ५८
५५. मेघनाथ 'बन्धु' ५९
५६. मेनु तिमल्सिना ६०
५७. मोहनप्रसाद भट्टराई ६१
५८. यम रेग्मी ६२
५९. यादव भट्टराई ६३
६०. युवराज भण्डारी ६४
६१. रमेन्द्र कोइराला ६५
६२. रमेश प्रभात ६६
६३. रश्मि भट्ट ६७
६४. राजकुमार राजभण्डारी ६८
६५. राजबाबु श्रेष्ठ 'सागर' ६९
६६. राजु आचार्य 'दीप' ७०
६७. रामकुमार पण्डित क्षेत्री ७१
६८. रामचन्द्र भट्टराई ७२
६९. रामचन्द्र शर्मा ७३
७०. रामप्रसाद पन्त ७४
७१. रुद्र ज्ञवाली ७५
७२. रुद्र थापा ७६
७३. रेहित सैजु 'विकल्प' ७७
७४. रोशन लामिछाने गुरुङ ७८
७५. लक्ष्मीकान्त चौधरी ७९
७६. लक्ष्मी स्मृति ८०
७७. लीलाराज दाहाल ८१
७८. लेखनाथ खनाल 'अंकुर' ८२
७९. वसन्त खनाल ८३
८०. विनयकुमार शर्मा नेपाल ८४
८१. विनोद नेपाल ८५
८२. वियोगी बुढाथोकी ८६
८३. विविधा भारती ८७
८४. विष्णुदीप सङ्कल्प ८८
८५. विष्णुप्रसाद आचार्य 'अतृप्त' ८९
८६. विष्णु सुवेदी ९०
८७. विश्वनाथ सञ्जेल ९१
८८. शर्मिला श्रेष्ठ ९२
८९. शान्ति अधिकारी पोखरेल ९३
९०. सन्तोष सरील ९४

९१. सरस्वती श्रेष्ठ ९५
९२. सीता बिष्ट कार्की ९६
९३. सुधा बाँस्कोटा ढकाल ९७
९४. सुमित्रा पोखरेल ९८
९५. सुरेशजङ्ग शाह ९९
९६. हिमलाल श्रेष्ठ १००

सैद्धान्तिक समालोचना : मुक्त कविता अर्थात् मुक्तक
-विनयकुमार शर्मा नेपाल १०१

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ९०, मुक्तक अङ्क ५, २०८० फागुन-चैत्र

१. डा. अमर कार्की ५
२. अम्बिका खरेल उप्रेती ६
३. आनन्द पौड्याल ७
४. उत्तम विचार भेटुवाल ८
५. कमला भण्डारी ढकाल ९
६. कर्ण दयाल 'सोराडी' १०
७. कलानिधि दाहाल ११
८. किशन पौडेल १२
९. कुमार दाहाल 'कुसुम' १३
१०. केपी दंगाल 'गोकुल' १४
११. केशवराज आमोदी १५
१२. केशव शाही १६
१३. खगिन रिदम लामा १७
१४. गङ्गा खड्का १८
१५. गोपालकुमार बिक १९
१६. गोपीकृष्ण थापा २०
१७. गोविन्दप्रसाद काफ्ले २१
१८. डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी' २२
१९. चन्द्रप्रसाद न्यौपाने २३
२०. चूडामणि नेपाल अकिञ्चन २४
२१. छवि ज्ञवाली २५
२२. जीवन आचार्य 'निश्चल' २६
२३. डा. टी.पी. वराकोटी २७
२४. डीआर न्यौपाने 'सूर्य' २८
२५. तारा केसी २९
२६. तारा घिमिरे ३०
२७. तिलस्मी प्रभास ३१
२८. दाहाल कल्पना ३२
२९. दिव्य गिरी ३३
३०. दुर्गाकिरण तिवारी ३४
३१. नन्दलाल आचार्य ३५
३२. नवराज पहाडी ३६
३३. नवशिला नवराज पोखरेल ३७
३४. डा. नारायण निरौला ३८
३५. नारायण नेपाल ३९
३६. निर्मलरमण पराजुली ४०
३७. नेत्रबहादुर श्रेष्ठ ४१
३८. प्रमोद नेपाल ४२
३९. बाबुराम न्यौपाने 'उत्स' ४३
४०. बाबुराम पोखरेल ४४
४१. मनोज बखेल ४५
४२. मातृकाप्रसाद आचार्य ४६
४३. मिलन समीर ४७
४४. मीना चौलागाई ४८
४५. मुरारीराज मिश्र ४९
४६. मेनु पोखरेल ५०
४७. म्यामराज राई ५१
४८. रमेश प्रभात ५२
४९. रामकुमार श्रेष्ठ फुच्चे ५३
५०. रासा ५४
५१. रुद्र ज्ञवाली ५५
५२. लीलाराज दाहाल ५६

५३. वन्दना दाहाल 'सामना'	५७	५९. शान्ति अधिकारी	६३
५४. वसन्त अनुभव	५८	६०. शान्ति न्यौपाने	६४
५५. विनयकुमार शर्मा नेपाल	५९	६१. डा. श्यामप्रसाद न्यौपाने	६५
५६. विमल गिरी	६०	६२. सुशील रिजाल	६६
५७. विवेक दुलाल क्षेत्री	६१	६३. हरि थापा	६७
५८. शरद प्रधानाङ्ग	६२	६४. हिमरत्न तिमल्सिना	६८

सैद्धान्तिक समालोचना : मुक्तकको पहिचान -डा. रमेश शुभेच्छु ६९

गजल विधा परिचय

गजल अरबी भाषिक मूलको शब्द हो । यस शब्दले कोशीय अर्थका रूपमा नारीसँगको संवार्तालाई बुझाउँछ । साहित्यमा भने यो काव्यको एउटा प्रभेद हो । काव्यिक प्रविधाका रूपमा यसको जन्म प्रथमतः इसाको सातौँ शताब्दीमा अरबी साहित्यिक धरातलमा नै भएको हो । यसपछि क्रमशः फार्सी, हिन्दी र उर्दू हुँदै र विशेषतः इस्लामिक जगत्का भाषासाहित्यमा आफ्नो खास पहिचान बनाउँदै यसले शब्दकोश र साहित्यकोश दुवैमा विश्वव्यापी विस्तार पाएको देखिन्छ । अतः संसारका हरेक भाषामा गजललाई अर्को कुनै नामले सम्बोधन गरिएको छैन, गजल नै भनिन्छ ।

गजल प्रमुखतः अरबीमा प्रणयगीतका रुपमा चिनिएको तस्बिबको गर्भबाट जन्मिएको काव्यको एक प्रकार हो । यसको पदगत अर्थले पनि प्रेमिकासँगको संवादलाई सङ्केत गर्दछ । वस्तुतः गजलको उद्‌भव प्रेम र शृङ्गारकै पृष्ठभूमिबाट भएको दृष्टिगत हुन्छ । खासगरी स्त्रीसित सम्बन्धित अर्थको संवाहक भएकाले गजललाई पहिले पहिले प्रणयधर्मी र शृङ्गारिक काव्य विधाका रूपमा लिइन्थ्यो र शृङ्गाररस नै यसको मुख्य रस हुनुपर्दछ भन्ने दृढ मान्यता पनि थियो । त्यसैले त आज पनि पुरातनपन्थीहरू गजलको मूलकथ्य प्रेमविषयक नै हुनुपर्दछ भन्ने कुरामा आग्रह गर्दछन् ।

-डा.घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी'

गजल अङ्कको विवरण

वैजयन्ती पत्रिकामा कविता विधाको उपविधा गजलअन्तर्गत अङ्क-३४, ४६, ५३, ७३ र ९१ गरी जम्मा ५ अङ्कहरूका रचनाकार र रचनाको शीर्षकका साथ साल/महिना तथा पृष्ठलाई विधागत क्रममा क्रमशः दिइएको छ ।

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ३४, गजल अङ्क १, २०७१ कार्तिक-मङ्सिर

१. अज्ञानी	५	३. इन्द्रकुमार श्रेष्ठ 'सरित्'	७
२. इन्द्रकुमार श्रेष्ठ	६	४. इश्वरी कार्की 'वर्षा'	८

५. उज्ज्वल जी.सी. ९
६. उपमा आचार्य १०
७. उर्मिला कोइराला 'आँसु' ११
८. उर्मिला पन्त पाडेय १२
९. ओम क्षितिज १३
१०. कमल पौडेल १४
११. कमल 'सङ्घर्ष' १५
१२. किरात नाकारा १६
१३. कृष्ण अर्याल १२
१४. कृष्णप्रसाद बस्याल १७
१५. कृष्ण श्रेष्ठ १८
१६. केशु विरही १६
१७. गङ्गाकुमारी राई 'सुम्निमा' १९
१८. गङ्गा पौडेल २०
१९. गनिन्द्र विवश २१
२०. गोपालकृष्ण रिजाल २२
२१. गोपाल सञ्जेल २३
२२. गोवर्धन पूजा २२
२३. गोविन्द घिमिरे 'वेदमणि' २४
२४. गोविन्द 'समर्पण' २५
२५. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी' २६
२६. चन्द्रप्रसाद न्यौपाने २७
२७. छवि ज्ञवाली २८
२८. जे. सागर २९
२९. ज्ञानुवाकर पौडेल ३०
३०. डिल्लीराज अर्याल ३१
३१. तिलस्मी प्रभास ३२
३२. तुलसीनारायण चित्रकार ३३
३३. त्रिलोचन आचार्य ३४
३४. दिवाकर 'स्वप्नील' ३५
३५. दीर्घ क्षत्री 'दीप' ३६
३६. दीलिप 'दोषी' ३४
३७. दुर्गा 'वनवासी' ३७
३८. डा. धनपति कोइराला ३८
३९. धनराज गिरी ३९
४०. नन्दलाल आचार्य ३५
४१. नरेन्द्रराज पौडेल ४०
४२. नवराज पोखरेल 'पाखेली' ४१
४३. नारायण नेपाल ४२
४४. नीता केसी ४३
४५. पवन सङ्ग्रौला ४४
४६. पूर्ण मुनकर्मी ४५
४७. पूर्वेली गाउँले ४६
४८. प्रकाश बस्नेत ३०
४९. प्रकाशमणि दहाल ४७
५०. प्रज्ज्वल भट्टराई ४८
५१. प्रभा वराल ४९
५२. बद्री लामा ५०
५३. बविन 'जिज्ञासु' ४५
५४. बलराम पौडेल ५१
५५. बिनु भट्टराई ५२
५६. बूँद राना ५३
५७. भारती गौतम ५४
५८. भुवनहरि सिग्देल ५५
५९. मदन न्यौपाने 'दोषी' ५६
६०. मनोज ढुङ्गाना ५७
६१. मनोज भण्डारी ५८
६२. मानन्धर अभागी ५९
६३. मुकुन्द शर्मा चालिसे ६०
६४. मिलन समीर ६१
६५. मीनकुमार 'नवोदित' ६२
६६. मोहनमणि पोखरेल ६३
६७. मेनका पोखरेल आचार्य ६२
६८. रमेश शुभेच्छु ६४
६९. राजकुमार श्रेष्ठ ६५
७०. राजन पुडासैनी ६४

७१. राजु काश्यप	६६	८६. विष्णु अभिषेक	७९
७२. राजुप्रसाद भुसाल	६७	८७. विष्णु के. गौतम	८०
७३. राजेन्द्र तारकिणी	६८	८८. विष्णुदीप सङ्कल्प	८१
७४. रामकुमार पण्डित क्षत्री	६९	८९. शारदा घिमिरे	८२
७५. रामप्रसाद पन्त	७०	९०. शिशिर सुरेश	८३
७६. रामेश्वरी पन्त	७१	९१. शेखर विकल्प	७९
७७. रुक्मागत काफ्ले	७२	९२. शोभा रिजाल	८४
७८. रुक्मिणी शर्मा	७३	९३. सतीश छेत्री	८५
७९. रुद्र ज्ञवाली	७४	९४. सन्तोष सुवेदी	८६
८०. रेखा मानन्धर 'काली'	७५	९५. समर चेम्जोङ्ग 'आभाष'	८७
८१. लक्ष्मीदत्त भट्ट	५८	९६. सुधीर ख्वबि	५
८२. ललिता 'दोषी'	७६	९७. सुन्दर भट्ट	८८
८३. विक्रम नेपाली 'पवन'	७६	९८. सुमित्रा भट्टराई	८९
८४. विनयकुमार शर्मा नेपाल	७७	९९. सुरेन उप्रेती	९०
८५. विमला कार्की	७८	१००. सेलकर पाखिन	८८

गजलको सिद्धान्त शास्त्रीय परिचय -प्रा. राजेन्द्र सुवेदी ९१

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ४६, गजल अङ्क २, २०७२ कार्तिक-मङ्सिर

१. अच्युत घिमिरे	५	१६. खगेन्द्र खोल्साघरे	१८
२. अथाहसागर तीर्थमान	६	१७. खिमानन्द पोखरेल	१९
३. असफल गौतम	७	१८. गङ्गा कर्माचार्य पौडेल	२०
४. इन्द्रकुमार श्रेष्ठ	८	१९. गोपाल सञ्जेल	१६
५. इन्द्रकुमार श्रेष्ठ 'सरित्'	९	२०. गोविन्द घिमिरे वेदमणि	२१
६. उपमा आचार्य	१०	२१. डा. घनश्याम न्यौपाने	२२
७. उर्मिला पन्त पाण्डेय	११	२२. चन्द्रकान्त अधिकारी	२३
८. उर्मिला लामिछाने	११	२३. छवि ज्ञवाली	२४
९. एम सि सुमित	१२	२४. जनक जङ्घार	२५
१०. कपिल अज्ञात	१३	२५. जनार्दन दाहाल	२६
११. कल्पना आचार्य ओली	१४	२६. जानकी तिमिल्सिना	२७
१२. कर्ण वि.क.	१५	२७. जेबी खत्री	२८
१३. कुमार काफ्ले	१४	२८. टङ्क विकल्प	२९
१४. कृष्ण पहारी	१६	२९. डिल्लीराम भण्डारी	३०
१५. कृष्ण प्रधान	१७	३०. तिलस्मी प्रभास	२५

३१. त्रिलोचन आचार्य ३१
३२. दीर्घ क्षत्री 'दीप' ३२
३३. दिव्य गिरी ३३
३४. दुर्गा 'वनवासी' ३४
३५. धनराज गिरी ३५
३६. ध्रुवकुमार थापा ३६
३७. नन्दलाल आचार्य ३७
३८. नारायण नेपाल ३८
३९. निशा गौतम ३५
४०. नीता केसी ३९
४१. पुरु लम्साल ४०
४२. पुरुषोत्तम पौडेल ४१
४३. पूर्ण मुनकर्मी ४२
४४. पूर्णिमा आले ३७
४५. प्रकाश बस्नेत गफाडी ८
४६. प्रकाश भण्डारी ४३
४७. प्रकाशमणि दाहाल ४४
४८. प्रज्वल भट्टराई ४५
४९. प्रभा बराल ४६
५०. बलराम पौडेल ४७
५१. बुनू लामिछाने ४५
५२. महादेव अधिकारी ४८
५३. मिलन समीर ४९
५४. मुकुन्द शर्मा चालिसे ५०
५५. मोहनमणि पोखरेल ५१
५६. यमुना पराजुली अधिकारी ५२
५७. युवराज सुवेदी ५३
५८. राजु काश्यप ५४
५९. राजुप्रसाद भुसाल ५५
६०. रामकुमार पण्डित क्षत्री ५१
६१. रामविक्रम थापा ५६
६२. लक्ष्मी भट्ट ५०
६३. लक्ष्मी रिमाल ५७
६४ लीलाराज दाहाल ५८
६५ लेखनाथ काफ्ले ५९
६६. लेखप्रसाद निरौला ६०
६७. लोकेन्द्र बन्जारा ६१
६८. विद्या ढकाल ६२
६९. विनोदकुमार श्रेष्ठ ६३
७०. विनयकुमार शर्मा नेपाल ६४
७१. विपिन मर्म ६५
७१. विपुल सिजापति ६१
७३. विवश अतृप्त यात्री ६६
७४. विष्णुदीप सङ्कल्प ६७
७५. शम्भु अर्याल ६८
७६. शिव अधिकारी ६९
७७. शिव प्रणत ६८
७८. शुषमा मानन्धर ७०
७९. शेखर विकल्प ७१
८०. शोभा पन्थ ७२
८१. सङ्गीत आयाम ७३
८२. सङ्गीता आचार्य २०
८३. सञ्जीवनी गुरुङ ७४
८४. सुरेन उप्रेती ७५
८५. हरि थापा ७६

गजलको संरचनात्मक स्वरूप -डा. लेखप्रसाद निरौला ७७

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ५३, गजल अङ्क ३, २०७४ पुस-माघ

१. अखिल धमला ५
२. अन्जान यात्री ६
३. अमर त्यागी ७
४. अविनाश सापकोटा ८

५. आर्यन शर्मा ९
६. आवाज शर्मा 'मूर्ख' १०
७. उत्तमकृष्ण मजगैयाँ ११
८. कविराज पौडेल १२
९. काशिराम बजगाई १३
१०. केशवराज आमोदी १४
११. डा. कृष्णजङ्ग राणा १५
१२. कृष्ण भुसाल प्यासी १६
१३. कृष्णसिंह पेला १७
१४. क्षेत्र प्रेम मुखिया १८
१५. खनाल मेघनाथ बन्धु १९
१६. खुमबहादुर खड्का २०
१७. गणेशप्रसाद खतिवडा २१
१८. गोपाल अश्क २२
१९. गोर्खे साइँलो २३
२०. गोविन्दराज विनोदी २४
२१. डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी' २५
२२. जगत्‌बहादुर खड्का २६
२३. जनक रसिक २७
२४. जयदेव गोविन्द २८
२५. जीतेन्द्र रसिक २९
२६. जुनू छेत्री ३०
२७. टक गुरुङ ३१
२८. टीका खड्का 'राष्ट्रप्रेमी' ३२
२९. डिल्लीराज अर्याल ३३
३०. डोलिन 'चिन्तित' ३४
३१. तिलस्मी प्रभास ३५
३२. तिलाचन बस्याल ३६
३३. दिलु थापा मगर ३७
३४. दीप मिलन ३८
३५. दीपेन्द्र उपाध्याय ३९
३६. दीर्घ क्षेत्री दीप ४०
३७. धनराज गिरी ४१
३८. ध्रुवकुमार थापा ४२
३९. नारायण नेपाल ४३
४०. नारायण नेपाल ४४
४१. निश्चल आरम्भ ४५
४२. नुरज भट्टराई नदी ४६
४३. पर्वतराज घिमिरे ४७
४४. पोष्टराज चापागाईं ४८
४५. प्रकाश खनाल ४९
४६. प्रकृति प्रेमी ५०
४७. प्रदीपकुमार गणेश ५१
४८. डा. प्रदीप मैनाली 'स्वनाहम' ५२
४९. प्रभाती किरण ५३
५०. प्रमोद थापा ५४
५१. प्रेम खड्का ५५
५२. बिन्दा लामा 'तृष्णा' ५६
५३. बूँद राना ५७
५४. बोहरा भुवन ५८
५५. भक्तिप्रसाद पौडेल ५९
५६. भावना न्यौपाने भवानी ६०
५७. भुवनहरि सिग्देल ६१
५८. मनोज भण्डारी ६२
५९. मनोज मनसुन ६३
६०. महेन्द्र चापागाईं ६४
६१. मिङ्मा शेर्पा आगन्तुक ६५
६२. मेनका पोखरेल ६६
६३. मेन्जावीर चौधरी 'तखल्लुस' ६७
६४. रमेश रसिक पौडेल ६८
६५. रमेश शुभेच्छु ६९
६६. रमेश समर्थन ७०
६७. रन्जित बाबु ७१
६८. राज सुवेदी ७२
६९. प्रा. राजेन्द्र सुवेदी ७३
७०. राम कँडेल 'अधीश' ७४

७१. रेशम अधिकारी ७५
७२. रोहित पराई ७६
७३. लक्ष्मण भन्तना ७७
७४. लक्ष्मीदत्त भट्ट ७८
७५ लालकाजी श्रेष्ठ ७९
७६. लीलाराज दहाल ८०
७७. डा. लेखप्रसाद निरौला ८१
७८. लोकेश सङ्घात ८२
७९. वासुदेव काफ्ले ८३
८०. वासुदेव पाण्डेय ८४
८१. विजय योजित ८५
८२. विनयकुमार शर्मा नेपाल ८६
८३. विनोद परिवर्तित ८७
८४. विपिन मर्म ८८
८५. विष्णुदीप सङ्कल्प ८९
८६. शान्ति अधिकारी पोखरेल ९०
८७. शान्ति शर्मा ९१
८८. शारदा पौडेल ९२
८९. शिवराम खड्का ९३
९०. शुभ सन्ध्या ९४
९१. शेखर 'अस्तित्व' ९५
९२. सञ्जय घिमिरे ९६
९३. सन्तोषी लामिछाने ९७
९४. सन्देश ज्ञवाली ९८
९५. सरोज सर्वहारा ९९
९६. सानू पौडेल १००
९७. सिर्जना कार्की १०१
९८. सिर्जना शर्मा १०२
९९. सुमन अज्ञात १०३
१००. सुमित्रा अधिकारी 'सिरू' १०४
१०१. सुरज शर्मा १०५
१०२. सुशील गौतम १०६
१०३. सोम निरौला १०७
१०४. हुसैन खाँ १०८
१०५. होमशङ्कर बाँस्तोला १०९

गजलमा बहर र लचकताको निरुपण -डा. घनश्याम न्यौपाने १११

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ७३, गजल अङ्क ४, २०७८ वैशाख-ज्येष्ठ

१. अजीव अर्याल ५
२. अनुराधा शर्मा ६
३. अनु विज्ञाति ७
४. अमर त्यागी ८
५. आँचलकुमार शर्मा ९
६. उर्मिला कार्की १०
७. कमला महत ११
८. कलानिधि दाहाल १२
९. कविराज घिमिरे १३
१०. कुमार अविरल १४
११. कुमार दाहाल 'कुसुम' १५
१२. कुशलनाथ योगी १६
१३. केशवराज आमोदी १७
१४. गङ्गा आचार्य सापकोटा १८
१५. गोर्खे साइँलो १९
१६. गोविन्द विनोदी २०
१७. डा.घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी' २१
१८. चन्द्रप्रसाद न्यौपाने २२
१९. चिरञ्जीवी सिग्देल २३
२०. जनक रसिक २४
२१. जनार्दन दाहाल २५
२२. टक गुरुङ २६
२३. टीकाराम न्यौपाने 'प्रतीक' २७
२४. तोयानाथ सुवेदी २८
२५. तिलाचन बस्याल २९
२६. दिलु थापा मगर ३०

२७. दीप मिलन ३१
२८. दुर्गा क्षेत्री ३२
२९. दुर्गा थापा मगर ३३
३०. देवी पन्थी ३४
३१. धर्मिला कार्की ३५
३२. ध्रुवप्रसाद गजुरेल ३६
३३. नरेन्द्रराज पौडेल ३७
३४. नारायण खनाल ३८
३५. नारायण गैरे ३९
३६. नारायण नेपाल ४०
३७. निमा डि.सी ४१
३८. पुरुषोत्तम सिग्देल ४२
३९. पुष्कर अथक रेग्मी ४०
४०. पुष्प अधिकारी 'अञ्जलि' ४३
४१. पौडेल विमुन्स ४४
४२. प्रकाश पाण्डे ४५
४३. प्रताप अधिकारी ४६
४४. डा. प्रदिप मैनाली 'स्वनाहम्' ४७
४५. प्रियंवदा काफ्ले ४८
४६. बालकुमारी घिमिरे ४९
४७. बालकृष्ण लामिछाने ५०
४८. बूँद राना ५१
४९. भगवती दवाडी ५२
५०. भुवन निस्तेज ५३
५१. भूपि सरोवर ५४
५२. भूमिराज तिमिल्सिना 'पुनर्जन्म' ५५
५३. भोजराज घिमिरे ५६
५४. मञ्जु श्रेष्ठ ५७
५५. महादेव अधिकारी ५८
५६. महेन्द्रप्रसाद चापागाईं ५९
५७. मिलनकुमार ढुङ्गाना ६०
५८. मीरा ज्ञवाली ६१
५९. मेघनाथ 'बन्धु' ६२
६०. मोहन गौतम ६३
६१. यज्ञलाल सुवेदी ६४
६२. युसुफदिन मियाँ 'पाल्पाली' ६५
६३. राजेन्द्र 'घायल' ६६
६४. रामराजा तिमिल्सिना ६७
६५. राम्जि रानाभाट ६८
६६. लकाश पौडेल ७९
६७. लक्ष्मी उपाध्याय ७०
६८. लीलाराज दाहाल ७१
६९. वासु काफ्ले ७२
७०. विनयकुमार शर्मा नेपाल ७३
७१. विन्दा पराजुली बराल ७४
७२. विवश पौडेल ७५
७३. विष्णुदीप सङ्कल्प ७६
७४. विष्णु न्यौपाने ७७
७५. वीर मुन्तशिर 'तखल्लुस' ७८
७६. वेदप्रसाद रिजाल ७६
७७. शर्मिला तिमल्सिना ७९
७८. शान्ति अधिकारी पोखेल ८०
७९. सङ्गम सुधा ८१
८०. सत्यराज जोशी 'पङ्कज' ८२
८१. सीता शर्मा 'शीत' ८३
८२. सुनिता बराल ८४
८३. सुमन शर्मा ८५
८४. सिर्जना खनाल ८६
८५. सिर्जना सरोवर ८७
८६. स्पन्दन विनोद ८८
८७. हरि पराजुली ८९
८८. हरि रिजाल 'हरिप्रिया' ८७
८९. हरिशरण खतिवडा ९०
९०. हिमोढ पहाडी ९१
९१. हुसैन खाँ ६९
गजलमा बहर र लचकताको निरुपण -डा. घनश्याम न्यौपाने १११

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ९१, गजल अङ्क ५, २०८० वैशाख-ज्येष्ठ

१. अनुराग अरुण ५
२. अमर त्यागी ६
३. अम्बिका दाहाल ७
४. अलख निरञ्जन लोहार ८
५. उत्तम विचार भेट्टवाल ९
६. एकनारायण चापागाईं १०
७. एलपी पराजुली ११
८. ऋषिराम पाण्डेय १२
९. कमल अर्याल १३
१०. कलानिधि दाहाल १४
११. कविराज घिमिरे १५
१२. कुमार थापा 'उमेश' १६
१३. कुशलनाथ योगी १७
१४. कृष्णप्रसाद गौतम १८
१५. केशवप्रसाद ढकाल 'प्रीतबीज' १९
१६. केशवराज आमोदी २०
१७. केपी दंगाल 'गोकुल' २१
१८. गङ्गा आचार्य सापकोटा २२
१९. गोविन्द सुवेदी २३
२०. डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी' २४
२१. जानुका गुरागाई २५
२२. जीवन काश्यप २६
२३. टक गुरुङ २७
२४. डिल्लीराज घिमिरे २८
२५. तारा घिमिरे 'स्वेच्छा' २९
२६. दीपिन सिजापति ३०
२७. देवी पन्थी ३१
२८. धनराज गिरी ३२
२९. धनसिंह गिरी ३३
३०. ध्रुवप्रसाद गजुरेल ३४
३१. नवराज न्यौपाने 'मौन' ३५
३२. नवराज भट्ट ३६
३३. नारायण नेपाल ३७
३४. पद्मा रिजाल ३८
३५. पुष्पा नेपाल ३९
३६. पौडेल विमुन्स ४०
३७. डा. प्रदीपकुमार मैनाली ४१
३८. प्रभा पोखरेल ४२
३९. प्रभात न्यौपाने ४३
४०. बालकुमारी घिमिरे ४४
४१. भगवती दवाडी ४५
४२. भुपाल अधिकारी ४६
४३. भोजराज घिमिरे ४७
४४. मिरा ज्ञवाली ४८
४५. मिलनकुमार ढुङ्गाना ४९
४६. मोहन गौतम ५०
४७. म्यामराज राई ५१
४८. यज्ञलाल सुवेदी ५२
४९. रमेश प्रभात ५३
५०. रमेश समर्थन ५४
५१. रविराज खनाल ५५
५२. राजेन्द्रकुमार बज्राचार्य ५६
५३. राजेशकुमार चौधरी ५७
५४. रामशरण न्यौपाने ५८
५५. रिदम महेन्द्र ५९
५६. लीलाराज दाहाल ६०
५७. वसन्त अनुभव ६१
५८. वसन्ता बराल ६२
५९. वासुदेव ठकुरी ६३
६०. विनोद विम्बित ६४
६१. विमला चन्द सानू ६५
६२. वीर मुन्तजिर ६६

६३. वेदप्रसाद रिजाल	६७	७२. सिर्जना खनाल	७६
६४. शर्मिला तिमल्सिना	६८	७३. सीता शर्मा 'शीत'	७७
६५. शान्ति अधिकारी	६९	७४. सीबी सुनार	७८
६६. शिव त्रिपाठी	७०	७५. सुधीर थापा	७९
६७. शिवप्रसाद काफ्ले	७१	७६. सुमन शर्मा	८०
६८. शीतल निश्चल	७२	७७. सृजना सरोवर	८१
६९. शोभा कडरिया कोइराला	७३	७८. स्पन्दन विनोद	८२
७०. श्याम माकजू	७४	७९. हरिप्रसाद पौडेल 'स्वर्णशिखा'	८३
७१. सत्यराज जोशी	७५	८०. हृषीकेश बराल	८४

सैद्धान्तिक समालोचना : संस्कृत छन्द र अरबी बहरका साम्य सामर्थ्य
-डा. रमेश शुभेच्छु ८५

गीत विधा परिचय

भाव, विचार वा घटनाको सरल, सङ्क्षिप्त, आत्मगत, आख्यानहीन, गेयात्मक वा सङ्गीतात्मक एकान्विति भएको विशिष्ट लयात्मक साहित्यिक विधालाई नै गीत भनिन्छ । वक्ता विशेषको भाव वा विचारलाई आत्मपरक अनुभूतिका साथ वैयक्तिकतापूर्ण तरिकाले लयात्मक रूपमा प्रस्तुत गरिएको रचनाविशेषलाई पाठ्य गीत भनिन्छ भने स्वरसङ्गीतबद्ध गरी गाइएको वा गाउनका लागि रचिएको वा गाउन मिल्ने गरी सिर्जित रचनाविशेषलाई गेयगीत भनिन्छ ।

समसामयिक परिस्थिति र त्यसभित्रका बचाइका क्रममा आधुनिक गीतको पछिल्लो स्वरूप विषयगत विविधताका अनेक आयामबाट निर्मित देखिन्छ । यहाँ बहुदलीय व्यवस्थाको स्वागत गीतदेखि पार्टीगत समर्थनको भक्तिगीत हुँदै स्थायी मानवीय संचेतनाका समाज, संस्कृति, मानवता र ईश्वरसमेतका विषय आएका छन् भने प्रेमका विविध स्वरूपको व्यापक प्रयोग यस समयका गीतमा पाइन्छ । अतः नेपाली गीतमा प्रयुक्त कथ्य विषयको क्षेत्र यस समय प्रशस्त विस्तार भएको छ । पछिल्लो समयमा साहित्य जगत्मा बहुप्रचलित उत्तरआधुनिक संरचना गीतमा चाहिँ पप, र्‍याप र रिमिक्स संस्कृतिले भित्र्याएको देखिन्छ भने तिनलाई अग्रगति दिनमा युवा पुस्ताले सिर्जना गरेको ब्याण्ड संस्कृति सक्रिय रहेको छ ।

-गीता त्रिपाठी

गीत अङ्कको विवरण

वैजयन्ती पत्रिकामा कविता विधाको उपविधा गीतअन्तर्गत अङ्क-६९ र ९५ गरी जम्मा २ अङ्कहरूका रचनाकार र रचनाको शीर्षकका साथ साल/महिना तथा पृष्ठलाई विधागत क्रममा क्रमशः दिइएको छ ।

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ६९, गीत अङ्क १, २०७७ भाद्र-आश्विन

१. डा. अच्युत शर्मा ५
२. अमर निराकार राई ६
३. असफल गौतम ७
४. आत्माराम खरेल ८
५. इन्द्रकुमार श्रेष्ठ सरित् ९
६. इद्रिस सायल १०
७. इन्दिरा चापागाईं ११
८. डा.उत्तम खनाल १२
९. उपमा आचार्य १३
१०. डा. ऋषि बस्ताकोटी १४
११. एन. पि. भट्टराई १५
१२. कृष्ण प्रधान १६
१३. खगेन्द्र खोल्साघरे १७
१४. गणेश नेपाली १८
१५. गम बयम्बु मगर १९
१६. गीता शर्मा २०
१७. चूडामणि नेपाल २१
१८. छवि ज्ञवाली २२
१९. जनकराज अधिकारी २३
२०. जनक वाग्ले २४
२१. जनार्दन दाहाल २५
२२. जेबी खत्री २६
२३. तिलस्मी प्रभास २७
२४. दुर्गा वनवासी २८
२५. देवेन्द्र अर्याल 'आँसु' २८
२६. नन्दलाल आचार्य ३०
२७. नारायण नेपाल ३१
२८. नारायणप्रसाद न्यौपाने ३२
२९. पुण्य कार्की ३३
३०. पुरुषोत्तम सिग्देल ३४
३१. प्रकाश खड्का 'अभियान' ३५
३२. प्रकाशमणि दहाल ३६
३३. प्रदीप नेपाल ३७
३४. प्रेमनारायण भुसाल ३८
३५. बाबुराम श्रेष्ठ 'यात्री' ३९
३६. बालकृष्ण भट्टराई ४०
३७. बोधराज पौडेल ४१
३८. भावकेशर बराल ४२
३९. मधुर भट्टराई ४३
४०. महेशप्रसाद रिजाल ४४
४१. महादेव अधिकारी ४५
४२. यमराज तिमिल्सिना ४६
४३. यादव भट्टराई ४७
४४. राकेश कार्की ४८
४५. रामकुमार पण्डित 'क्षत्री' ४९
४६. रामप्रसाद ज्ञवाली ५०
४७. रामप्रसाद पन्त ५१
४८. रामसुन्दर देउजा ५२
४९. रामहरि पौड्याल ५३
५०. रासा ५४
५१. लक्ष्मी जोशी 'श्रेष्ठ' ५५
५२. विनयकुमार शर्मा नेपाल ५६
५३. विनोद नेपाल ५७
५४ विष्णुप्रसाद आचार्य ५८
५५. शिखर दुलाल ५९
५६. शेखरकुमार श्रेष्ठ ६०
५७. सरस्वती ढुङ्गाना ६१
५८. सुमन श्रापित ६२
५९. सुरेश काफ्ले विदारक ६३
६०. सुवाश जमरकट्टेल ६४
६१. स्पन्दन विनोद ६५
६२. हरि कट्टेल ६६
६३. हरिशरण ढुङ्गाना ६७

सैद्धान्तिक समालोचना : गीतको सैद्धान्तिक स्वरूप -ज्ञानु अधिकारी ६९

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ९५, गीत अङ्क २, २०८१ पुस-माघ

१. अनाम उपेक्षित	५	३३. प्रमोद नेपाल	३३
२. डा. अमर कार्की	६	३४. प्रीति आत्रेय ज्ञवाली	३२
३. अमर त्यागी	७	३५. बाबुराम न्यौपाने	३४
४. डा. अम्बिका अर्याल	८	३६. बी.पी. सेढाई	३५
५. आत्माराम खरेल	९	३७. भानुभक्त वशिष्ठ	३६
६. आनन्द पौड्याल	१०	३८. मधुर भट्टराई	३७
७. इन्द्रकुमार श्रेष्ठ सरित्	११	३९. महादेव अधिकारी	३८
८. इन्दिरा चापागाईं	१२	४०. मातृका आचार्य	३९
९. उत्तम विचार	१३	४१. मुरारीराज मिश्र	३३
१०. कलानिधि दाहाल	१४	४२. डा. मेघराज ढकाल	४०
११. केपी दंगाल 'गोकुल'	१५	४३. म्यामराज राई	४१
१२. खगेन्द्र खाल्साघरे	७	४४. यम रेग्मी	४२
१३. गणेश नेपाली	१६	४५. रञ्जुश्री पराजुली	४३
१४. गोविन्द नेपाल	१७	४६. रत्न प्रजापति	४४
१५. चिरञ्जीवी दाहाल	१८	४७. रमेश प्रभात	४५
१६. चूडामणि नेपाल 'अकिञ्चन'	१९	४८. राजकुमार पन्थाक	४६
१७. जनक वाग्ले	१९	४९. राजेन्द्रकुमार आचार्य	४७
१८. जेबी खत्री	२०	५०. राजेन्द्र श्रेष्ठ	४८
१९. तारा घिमिरे 'स्वेच्छा'	२१	५१. रामकुमार पण्डित	४९
२०. तीर्थराज भट्ट	२२	५२. रामशरण न्यौपाने	५०
२१. दिव्य गिरी	२३	५३. रासा	५१
२२. दीपक कुइँकेल	४१	५४. लक्ष्मण थापा	५२
२३. डा. देवी पन्थी	१०	५५. ललिता 'दोषी'	५३
२४. नन्दलाल आचार्य	२४	५६. लीलाराज दाहाल	५१
२५. नवराज रिजाल	२५	५७. वन्दना दाहाल 'सामना'	५४
२६. नवशिला	२६	५८. वसन्त अनुभव	६२
२७. नारायण खनाल 'नीलम'	२७	५९. विकल त्यागी	५५
२८. नारायण नेपाल	२८	६०. विनयकुमार शर्मा नेपाल	५६
२९. नारायणप्रसाद न्यौपाने	२९	६१. विनिता वाग्ले	५७
३०. निर्मला कोइराला	३०	६२. विनोद नेपाल	५८
३१. पञ्च विस्मृत	३१	६३. विपिन अगस्ति	५३
३२. पुष्कर अथक रेग्मी	३२	६४. विवेक शर्मा गौतम	५९

६५. डा. विश्वदीप अधिकारी	६०	७१. सुनिता निरौला पौडेल	६४
६६. शिव त्रिपाठी	६१	७२. सुनील पुरी	६१
६७. शुक्रराज कुँवर	६२	७३. सुमी लोहनी	६५
६८. डा. श्यामप्रसाद न्यौपाने	५८	७४. हरि थापा	६३
६९. सन्तोष श्रेष्ठ	६३	७५. हरिभक्त सिग्देल 'महेश'	६६
७०. सानुराजा श्रेष्ठ 'अन्जान'	६०	७६. डा. हेमन्त खतिवडा	४२

सैद्धान्तिक समालोचना : समसामयिक आधुनिक नेपाली गीतको प्रवृत्तिगत विश्लेषण
-गीता त्रिपाठी ६७

हाइकु विधा परिचय

वैदिक साहित्यमा द्विपदा, त्रिपदा, चतुष्पदा आदि अनेक छन्दहरूको उल्लेख भएझैं हाइकुलाई त्रिपदी साहित्य मान्न सकिन्छ । सम्भवतः हरेक पदले समेट्ने भाव वा विषयगत गाम्भीर्य र पदगत विश्रामले दिने सन्तुष्टिलाई ध्यानमा राखी त्रिपदी हाइकुको संरचना भएको हुन सक्छ किनभने हाइकुका हरेक पदका लागि निश्चित विषय र संरचनात्मक ढाँचा निर्धारण गरिएका छन् । जापानी तथा कोरियाली कविताका विविध स्वरूपहरूमध्येबाट त्रिपदीकै रूपमा हाइकुलाई निर्धारण गरिनुले पनि यस्तो विषयलाई पुष्टि गर्न सक्छ । बासोले निर्धारण गरिसकेपछिको अवस्थालाई मात्र ध्यान दिने हो भने पनि हाइकुका तीन पदहरूमध्ये पहिलोमा विषयको उठान, दोस्रोमा विषयको विस्तार र तेस्रोमा विषयको प्रभावकारी समाधान नै अपेक्षा गरिएको पाइन्छ । त्यस्तै प्रकृतिलाई सम्बोधन गर्ने प्रयोजनका लागि यिनमा जहाँ भए पनि किगो अर्थात् ऋतुसूचक शब्दको अनिवार्यता दर्साइएको छ ।

-डा. लेखप्रसाद निरौला

हाइकु अङ्कको विवरण

वैजयन्ती पत्रिकामा कविता विधाको उपविधा हाइकुअन्तर्गत अङ्क ८० र ९७ गरी जम्मा २ अङ्कहरूका रचनाकार र रचनाको शीर्षकका साथ साल/महिना तथा पृष्ठलाई विधागत क्रममा क्रमशः दिइएको छ ।

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ८०, हाइकु अङ्क १, २०७९ असार-साउन

१. अनुग्रह राना मगर 'पुष्प'	५	५. इन्दु पन्त	९
२. अरुणबहादुर खत्री 'नदी'	६	६. एलपी पराजुली	१०
३. आनन्द पौड्याल	७	७. कर्णदयाल 'सोराडी'	११
४. आर्त अकुलीन	८	८. कलानिधि दाहाल	१२

९. किशन पौडेल १३
१०. कृष्ण बजगाईं १४
११. कृष्ण बाउसे १५
१२. खियामा राई १६
१३. गङ्गा आचार्य सापकोटा १७
१४. गणेश नेपाली १८
१५. डा. घनश्याम परिश्रमी १९
१६. चूडामणि नेपाल 'अकिञ्चन' २०
१७. ठाकुर शर्मा भण्डारी २१
१८. तिलस्मी प्रभास २२
१९. दिव्य गिरी २३
२०. देवराज कार्की 'मिलन' २४
२१. नन्दलाल आचार्य २५
२२. नर पल्लव २६
२३. नारायणकैलाश सिग्देल २७
२४. नारायण खनाल २८
२५. निर्मलरमण पराजुली २९
२६. नेत्रबहादुर श्रेष्ठ ३०
२७. पूर्णराम मुनंकर्मी ३१
२८. प्रमोद स्नेही ३२
२९. प्रीति आत्रेय ज्ञवाली ३३
३०. बाबुराम पोखरेल ३४
३१. भुवन शिवाकोटी 'चौघरे' ३५
३२. मञ्जु काँचुली ३६
३३. मधुसूदनप्रसाद घिमिरे ३७
३४. मुकुन्द शर्मा चालिसे ३८
३५. मुरारीराज मिश्र ३९
३६. म्यामराज राई ४०
३७. रमेश भट्टराई 'सहृदयी' ४१
३८. रमेश प्रभात ४२
३९. रमेश समर्थन ४३
४०. राजेन्द्र पहाडी ४४
४१. राजेन्द्र प्रधान 'पासा' ४५
४२. रामचन्द्र भट्टराई ४६
४३. रासा ४७
४४. लक्ष्मण थापा ४८
४५. डा. लेखप्रसाद निरौला ४९
४६. वसन्त अनुभव ५०
४७. वासुदेव ठकुरी ५१
४८. विनयकुमार शर्मा नेपाल ५२
४९. विनीत ठाकुर ५३
५०. विनोद नेपाल ५४
५१. विष्णु दाहाल ५५
५२. शर्मिला खड्का दाहाल ५६
५३ शर्मिला तिमल्सिना ५७
५४. शान्ति अधिकारी पोखरेल ५८
५५. श्यामप्रसाद न्यौपाने ५९
५६. श्याम माकजु ६०
५७. श्रीकृष्ण शर्मा ६१
५८. श्रीराम स्वधर्म ६२
५९. सुनील पुरी ६३
६०. हरिशरण ढुङ्गाना ६४
६१. हंसा कुर्मी ६५

सैद्धान्तिक समालोचना : हाइकु लेखन : सङ्क्षिप्त अवलोकन
-डा. लेखप्रसाद निरौला ६६

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ९७, हाइकु अङ्क २, २०८२ वैशाख-ज्येष्ठ

१. अमर त्यागी ५
२. अरुणकुमार भुजेल ६
३. अरुण नदी खत्री ७
४. आनन्द पौड्याल ८

५. आत्माराम खरेल	९
६. इन्द्रकुमार विकल्प	१०
७. उत्तम विचार	११
८. कृष्ण बजगाईं	१२
९. गणेश नेपाली	१३
१०. गणेश शर्मा पौडेल 'चन्दन'	१४
११. डा. घनश्याम परिश्रमी	१५
१२. चन्द्रकान्त अधिकारी	१६
१३. चिरञ्जीवी दाहाल	१७
१४. चिरञ्जिवी देवकोटा	१८
१५. चूडामणि नेपाल 'अकिञ्चन'	१९
१६. छवि ज्ञवाली	२०
१७. तारा घिमिरे 'स्वेच्छा'	२१
१८. दिव्य गिरी	२२
१९. नारायण खनाल 'नीलम'	२३
२०. नारायण नेपाल	२४
२१. निशेष आङदम्बे	२५
२२. नेत्रबहादुर श्रेष्ठ	२६
२३. प्रमोद नेपाल	२७
२४. प्रीति आत्रेय ज्ञवाली	२८
२५. बद्रीप्रसाद ढकाल	२९
२६. बाबुराम न्यौपाने 'उत्स'	३०
२७. बी.पी. सेढाईं	३१
२८. मन्दा पौडेल	३२
२९. मुरारीराज मिश्र	३३
३०. म्यामराज राई	३४
३१. राजेशकुमार चौधरी 'जिज्ञासु'	३५
३२. रामशरण न्यौपाने	३६
३३. रामसुन्दर देउजा	३७
३४. रासा	३८
३५. लक्ष्मण थापा	३९
३६. ललिता 'दोषी'	४०
३७. लीलाराज दाहाल	४१
३८. लोकनाथ पुडासैनी	४२
३९. वन्दना सहाय	४३
४०. वसन्त अनुभव	४४
४१. वसन्तराज अज्ञात	४५
४२. विकल त्यागी	४६
४३. विनयकुमार शर्मा नेपाल	४७
४४. विनीत ठाकुर	४८
४५. विनोद नेपाल	४९
४६. विमल गिरी	५०
४७. विमल बि.सी.	५१
४८. विवेक शर्मा गौतम	५२
४९. विश्वजित गुप्ता 'विशाल'	५३
५०. शान्ति अधिकारी पोखेल	५४
५१. डा. श्यामप्रसाद न्यौपाने	५५
५२. सञ्जय मिश्र	५६
५३. सागर 'मणि' थापा	५७
५४. सुधा बाँस्कोटा ढकाल	५८
५५. सुमी लोहनी	५९
५६. हरि कट्टेल	६०
५७. हंसा कुर्मी	६१

अन्तर्वार्ता/स्ववार्ता विधा परिचय

अन्तर्वार्ता दुई वा दुईभन्दा बढी व्यक्तिहरूका बीच हुने प्रश्नोत्तर हो भने स्वअन्तर्वार्ता वा स्ववार्ता एकै व्यक्तिभित्रका दुई व्यक्तित्व, जिज्ञासु र जिज्ञासाहरूको समाधानकर्ता व्यक्तित्व बीच हुने प्रश्नोत्तर या कुराकानी हो । विशेष गरी कुनै विषय, सन्दर्भ वा घटनाप्रेरित हुँदा मानिस मौनतामा पनि अन्तरसंवाद गरिरहन्छ । आफैले आफैसित मनोवाद गर्ने, प्रश्न राख्ने, तर्क गर्ने, उत्तर दिने, प्रतिप्रश्न राख्ने र प्रतिउत्तर पनि दिंदै जाने क्रममा

बढ्दै जाने तर्कवितर्क, प्रश्नोत्तर र मनोविमर्शका उतारचढाव पार गर्दै अनेक थरी जिज्ञासाहरूको समाधानसम्म स्वयम् पुग्न सक्छ । आफ्नै विविध दृष्टिकोणबाट आफैमा उठ्न सक्ने असङ्ख्य जिज्ञासाहरूको अन्तर्क्रिया गराएर स्वयम् कुनै विषयको निष्कर्ष भेट्न समर्थ हुन्छ । यस्तो प्रक्रिया प्रायः व्यक्ति एकान्तमा हुँदा मात्र सम्भव हुने अनुमान गर्न सकिए पनि कहिलेकाहीँ स्ववार्ताकार समूहमै रहँदा पनि स्ववार्तामा सङ्लग्न रहन सक्छ । अन्य व्यक्तिहरूसँग रहँदा मात्र होइन, उनीहरूसँगै कुराकानीमा व्यस्त हुँदाहुँदै पनि कसैले चाल नपाउने गरी स्ववार्ता वा स्वअन्तर्वातामा रमाइरहेको हुन सक्छ । बाहिर चलिरहेको तात्कालिक वार्ताकै प्रतिक्रिया होस् वा अन्य केही प्रसङ्गबारे पनि छलफल गर्न सक्छ । क्रिया प्रतिक्रिया दिन वा प्रश्नोत्तर गर्दै स्वअन्तर्वार्तामा सक्रिय रहन सक्छ । यसप्रकार परिआएको समयमा बाहिर, भित्रका दुवै थरी अन्तर्वार्ता गर्न सक्नु वा बाहिरी व्यस्तताको सरोकार नराखी प्रस्तुत हुन सक्नु स्वअन्तर्वार्ताकारको विशेष शक्ति हो । अन्तर्वार्ताले ओगट्ने निश्चित विषय, प्रसङ्ग, व्यक्ति, स्थान, समयसीमा वा परिवेश-परिस्थितिका सामु स्वर्वाताले समेट्ने विषय, सन्दर्भ, परिवेश-परिस्थिति अनि समयसीमा निकै सरल, सहज र सूक्ष्म अनि स्वाभाविक र व्यापक अवस्था पनि हो भन्न सहजै सकिन्छ ।

बुनू लामिछाने

अन्तवार्ता/स्ववार्ता अङ्कको विवरण

वैजयन्ती पत्रिकामा निबन्ध विधाको उपविधा अन्तवार्ता/स्ववार्ताअन्तर्गत अङ्क-८३ र ९६ गरी जम्मा २ अङ्कहरूका रचनाकार र रचनाको शीर्षकका साथ साल/महिना तथा पृष्ठलाई विधागत क्रममा क्रमशः दिइएको छ ।

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ८३, अन्तर्वार्ता अङ्क १, २०७९ पुस-माघ

१. निबन्धकार आत्माराम खरेलसँग स्वअन्तर्वार्ता ५
२. आख्यानकार श्रीगीता केशरीसँग रामकुमार पण्डित क्षत्रीको प्रश्न ९
३. समालोचक प्रा. गोपीकृष्ण शर्मासँग डा. विश्वदीप अधिकारीको कुराकानी १३
४. साहित्यकार डा. गोविन्द सिंह रावतसँग सुरेन उप्रेतीको जिज्ञासा २२
५. कवि बालकृष्ण भट्टराईसँग यादव भट्टराईको जिज्ञासा २८
६. कवि भुवनहरि सिग्देलसँग तिलस्मी प्रभासको प्रश्न ३१
७. समालोचक प्रा.डा. यादवप्रकाश लामिछानेसँग उत्तमकृष्ण मजगैयाँको कुराकानी ३७
८. नियात्राकार रामप्रसाद पन्तसँग कमल ज्ञवालीको भलाकुसारी ४९
९. समालोचक प्रा.डा. लक्ष्मणप्रसाद गौतमसँग डा. ज्ञानु अधिकारीको जिज्ञासा ५५
१०. आख्यानकार सुलोचना मानन्धर धितालसँग हंसा कुर्मीको कुराकानी ६२

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ९६, स्वर्वार्ता अङ्क २, २०८१ फागुन-चैत्र

१. पाउनु र गुमाउनु आत्माराम खरेल ५

२. मनोविनोद	इन्दिरा चापागाईं	९
३. आफ्नै कृतिमा स्व	उत्तमकृष्ण मजगैयाँ	१२
४. मभित्रको म	कलानिधि दाहाल	१८
५. आफैसँग तीन प्रश्न	डा. घनश्याम 'परिश्रमी'	२९
६. स्वअलाप	ज्योति अधिकारी	३५
७. आफूलाई खूब ठूलो साहित्यकार...	धीरकुमार श्रेष्ठ	४१
८. मन कल्पनामा डुबिरहन्छ...	नवराज रिजाल	४५
९. चेतन मनको प्रतिध्वनि	बाबुराम न्यौपाने 'उत्स'	५२
१०. स्वसंवाद	डा. मधसूदन लामिछाने	५४
११. नलेखेको भए के गर्थें होला	रामकुमार पण्डित	६१
१२. खोलाको गीत डाँडाले सुन्दैन	रामविक्रम थापा	६५
१३. स्ववार्ताको शैली	विनयकुमार शर्मा नेपाल	६७
१४. लेख्दैमा कोही साहित्यकार हुँदैन	विनोद नेपाल	७२
१५. किन जन्मिइयो होला ?	विश्वदीप अधिकारी	७६
१६. म किन जन्मेछु ?	सागर 'मणि' थापा	८२
१७. म र मेरो अनुभूति	हरिभक्त सिग्देल	९०
१८. जीवन सुन्दर छ, अझ सुन्दर....	हंसा कुर्मी	९५

सैद्धान्तिक समालोचना : स्ववार्ता : आरम्भ, इतिहास र स्वैरकल्पना -बुनू लामिछाने ९९

चारु विधा परिचय

चारु संस्कृत शब्द हो। यसको अर्थ सुन्दर या मनोहर हुन्छ। चारु उभयलिङ्ग शब्द हो भने गजल स्त्रीलिङ्ग शब्द हो। गजल (गंजअल) को अर्थ नारीसँग प्रणयका कुरा हुन्छ भने चारुको प्रयोगात्मक अर्थ पुरुषसँग प्रणय, सहमति र विमतिका कुरा हुन्छ। यहाँ फराकिलो अर्थमा बेबहरका गजललाई चारु नामले परिभाषित गरिएको छ। गजलको स्वाद र फर्म्याटमा रचिएका या बेबहर लेखिएका या बहरमा लेख्ने प्रयास गरिएका तर बहर या गजलको विषयवस्तु नमिलेका, बहरमा चमत्कारी शेर बन्न नसकेका या गजल बन्न नसकेका तर गहन भाव बोकेका रचनालाई सजिलोका लागि चारु भनिने छ। बहरलाई छोडेर छन्दमा लेखिएका रचना पनि चारु हुन्।

बहर शब्दको उच्चारणको आधारमा र छन्द अक्षरको आधारमा निर्धारित हुन्छ। जस्तैः 'असल' बहरमा अ-सल (१२) हो भने छन्दमा अ- स- ल (१११) हो। यसबाहेक बहरमा मात्रा मिलावट, मात्रा चढावट, मात्रा गिरावटका नियम पनि छन्। बहर गजलमा अनिवार्य छ तर चारुमा अनिवार्य छैन।

-डा. देवी पन्थी

वैजयन्ती पत्रिकामा कविता विधाको उपविधा चारु कविता अन्तर्गत अङ्क-९४ मा १ अङ्कका रचनाकार र रचनाको शीर्षकका साथ साल/महिना तथा पृष्ठलाई विधागत क्रममा क्रमशः दिइएको छ।

वैजयन्ती पूर्णाङ्क ९४, चारु अङ्क १, २०८१ कार्तिक-मङ्सिर

१. अच्युत घिमिरे ५
२. अनिता कार्की ६
३. अनिता भण्डारी ६
४. अन्जना न्यौपाने ७
५. अमृता रामदाम ८
६. अम्बरब. बि.क. 'अभागी' ९
७. अम्बिका अधिकारी १०
८. अम्बिका खरेल उप्रेती ११
९. अरुणकुमार भुजेल १२
१०. आर्त अकुलीन १३
११. इन्दिरा रेग्मी १४
१२. ईश्वर साउद 'भिक्षु' १५
१३. उत्तम विचार १६
१४. एस. बि. मौनयात्री १७
१५. ऋषि तिवारी १३
१६. ऋषिराम भुसाल १८
१७. कलानिधि दाहाल १९
१८. कल्पना मरासिनी २०
१९. काजल न्यौपाने २१
२०. कुमार श्रेष्ठ २२
२१. केपी दंगाल 'गोकुल' २३
२२. केसर बोहरा 'सङ्घर्ष' २४
२३. खडक आर सि मिलन २५
२४. गङ्गा आचार्य सापकोटा २६
२५. गणेश पौडेल २७
२६. गीता बजगाई २८
२७. घनश्याम पौडेल २९
२८. डा. घनश्याम न्यौपाने ३०
२९. चूडा निर्भीक २८
३०. छत्रपति दाहाल ३१
३१. जनार्दन अधिकारी 'धड्कन' ३२
३२. जानुका गुरागाईं ३३
३३. टङ्कचन्द ठकुरी ३४
३४. डा. ठाकुरमोहन श्रेष्ठ ३५
३५. डिल्लीराज घिमिरे ३६
३६. डिल्लीराज भुसाल 'राजेन्द्र' ३४
३७. तारा घिमिरे 'स्वेच्छा' ३७
३८. ताराप्रसाद चापागाईं ३८
३९. ताराबहादुर बुढाथोकी ३२
४०. तिलक 'गाउँले' ३६
४१. तेजप्रसाद खनाल ३९
४२. दिपक गजमेर ४०
४३. दिपक पनेरू ३८
४४. दीपक गोस्वामी 'चिराग' ४१
४५. दीपा तिम्सिना पौडेल ४२
४६. दुर्गाप्रसाद सिग्देल ४३
४७. डा. देवी पन्थी ४४
४८. नदी भट्टराई ४५
४९. नवराज न्यौपाने 'मौन' ४६
५०. नवराज भट्ट ४७
५१. नवशिला ४८
५२. नागेन्द्रप्रसाद यादव ४७
५३. डा. नारायण निरौला ४९
५४. निरु गौतम ४८
५५. निर्मला सुवेदी ५०
५६. नीता गुरुङ ५१
५७. पद्मावती देवी ढुङ्गाना ५२
५८. पवनकुमार बुढाथोकी ५३

५९. पशपति राई ५४
६०. पुरुषोत्तम उपाध्याय दाहाल ५५
६१. पृथक प्रकृति ५६
६२. प्रकृतिकुमारी शर्मा ५७
६३. प्रकृति राई ५८
६४. प्रभा पोखरेल ५९
६५. प्रेम थापा 'मन' ६०
६६. बाबुराम पाण्डे ६१
६७. बालकुमारी घिमिरे ६२
६८. बैकुण्ठ बजगाई ६३
६९. भगवती दवाडी ५७
७०. भवानी पोखरेल ६४
७१. भानु पोखरेल ६५
७२. भीमसेन लिम्बु ६३
७३. भूपाल अधिकारी ६६
७४. भोलामान बर्देवा ५१
७५. मन्दा पौडेल ६७
७६. मन्दिरा सेढाई ६८
७७. मातृका आचार्य ६९
७८. मार्सेली महेश ७०
७९. मिथिला अधिकारी ७१
८०. मीरा ज्ञवाली 'आस्था' ७२
८१. मुरारीराज मिश्र ७३
८२. मेघनाथ 'बन्धु' ७३
८३. मोहन आचार्य 'जलद' ७४
८४. रमा खतिवडा ७५
८५. रत्ना पुन ७६
८६. रवि श्रेष्ठ ७७
८७. रसज्ञ छहरा ७८
८८. राजेशकुमार चौधरी ७९
८९. रामप्रसाद पुरी ८०
९०. रामशरण न्यौपाने ८१
९१. रीता खनाल ८२
९२. रिना सापकोटा खनाल ८३
९३. रेखा उपाध्याय ८४
९४. लक्ष्मण देउवा ८५
९५. लक्ष्मीप्रसाद मिश्र ८६
९६. ललिता गिरी ८७
९७. वसन्त अनुभव ८८
९८. वासुदेव ठकुरी ८८
९९. विवश पारदर्शी ८९
१००. वेदप्रसाद रिजाल ९०
१०१. वेदु न्यौपाने ८७
१०२. शरद प्रधानाङ्ग ९१
१०३. शान्ता पौडेल भट्टराई ९२
१०४. शान्ति न्यौपाने ९३
१०५. शारदा भण्डारी काफ्ले ९४
१०६. शोभा आचार्य गौतम ९०
१०७. श्रीकृष्ण धामी ९५
१०८. श्रीकृष्ण शर्मा ९६
१०९. सङ्गीता खरेल ९७
११०. सञ्जना शर्मा ९८
१११. समिता पौडेल न्यौपाने ९९
११२. सविता के.सी. ९४
११३. सायुसुसन राई १००
११४. सावित्री अधिकारी १०१
११५. सावित्री प्याकुरेल १०२
११६. सुजाता राई १०३
११७. सुनिता बराल १०४
११८. सुरेशचन्द्र घिमिरे १०५
११९. सीताराम घिमिरे १०६
१२०. सीता शर्मा पन्थी १०७
१२१. सोमनाथ लुइटेल १०८
१२२. स्पन्दन विनोद १०९
१२३. होम सुवेदी ११०
सैद्धान्तिक समालोचना : चारु र गजलमा रहेका विशेष भिन्नता -डा. देवी पन्थी १११

अङ्क १०० (शताङ्क) परिचय

वैजयन्तीले नेपाली साहित्यको विधागत अभिवृद्धिका लागि आरम्भ गरेको वैजयन्ती दुई महिने साहित्यिक पत्रिकाले यतिखेर शताङ्क निकालेको छ। यहाँसम्मको यात्रामा नेपाली साहित्यको पाँच विधाअन्तर्गत कविताका ७, आख्यानका ३, नाटक/एकाङ्कीका २, निबन्धका ९ र समीक्षाका १ उपविधाका अङ्कहरू प्रकाशन गरिसकेको छ।

कविता	
छन्दकविता अङ्क	**६५-९७**
गद्यकविता अङ्क	**१०४-१२२**
मुक्तक अङ्क	**१४७-१५४**
गजल अङ्क	**१५४-१६२**
गीत अङ्क	**१६२-१६५**
हाइकु अङ्क	**१६५-१६७**
चारु अङ्क	**१६९-१७१**
आख्यान	
कथा अङ्क	**५८-६४**
लघुकथा अङ्क	**१२८-१४४**
लघुउपन्यास अङ्क	**१४६-१४७**
नाटक/एकाङ्की	
नाटक/एकाङ्की अङ्क	**१४४-१४६**
निबन्ध	
संस्मरण अङ्क	**४९-५५**
राष्ट्रिय व्यक्तित्व अङ्क	**५५-५७**
स्वदेशयात्रा अङ्क	**९७-१००**
चाडपर्व/संस्कृति अङ्क	**१००-१०२**
विदेशयात्रा अङ्क	**१०२-१०४**
निबन्ध अङ्क	**१२२-१२८**
अन्तर्वार्ता/स्ववार्ता	**१६७-१६९**
समीक्षा	
समीक्षा अङ्क	**४३-४९**

**

चौथो परिच्छेद

विस्मरणको स्मरण : शब्दार्थ र वैजयन्ती

विनयकुमार शर्मा नेपाल

सोह्र सत्रको केटौले बेलामा आफ्ना विचार पोख्ने माध्यम मैले कथा, कविता, गीत र समीक्षा देखें । ०३५ तिरै केही रचनाहरू 'शौन' उपनामले गो.प, गरिमा र मधुपर्कमा छापिए पनि कतै लेख, पुस्तक छापिद्यौ नभन्ने सङ्कोची बानीका कारण नेपाली साहित्यमा आफूले गर्नुपर्ने ठानिएको काम गर्न भने सकिएन । पिताजीले ०२७-०३१ मा निकालेको 'जयन्ती'को काम कारबाही आफू सानै छँदा देखेको कुरा हुनाले सम्झनाजस्तो मात्र थियो तर एउटा स्तरीय विधागत साहित्यिक पत्रिका निकाल्नुपर्छ भन्ने सोच कता-कता बसेको थियो र ०३६ सालमा मित्र ईश्वरी चापागाईले 'मैले 'डाँडावारि' नामको पत्रिका दर्ता गरेको छु, केही गरौं न त' भनेपछि जोश चलिहाले । उहाँले सबै जिम्मा दिएकाले समीक्षाअङ्क र व्यङ्ग्य कविता अङ्क गरी दुई अङ्क निकालियो तर भावनाले मात्र कहाँ हुँदो रहेछ र ? न आफ्नो कुनै स्रोत, न विज्ञापन ! त्यो त्यसै बन्द भो ।

त्यसपछि दश वर्ष विभिन्न संस्थामा काम गर्दा पूर्ण जागिरे पो भइएछ । जागिरले मान्छेलाई टिप्पणी-आदेशमा सीमित पारेर सिर्जना खाँदो पो रहेछ । न मादल बजाउन जान्नु छ, न बाँसुरी बजाउन जान्नु छ, न चित्र कोर्न जान्नु छ, न कविता लेख्न जान्नु छ, न नाच्न जान्नु छ, न गाउन जान्नु छ, न मीठो बोलेर बालबच्चाहरूसँग उफ्रन जान्नु छ । केही नजानेको जागिरे सबै जानेको दाबी चाहिँ गर्दछ र रिटायर भएको दिनदेखि खाइपाइ आएको पनि आधा, हिजो काम बनाउन नमस्ते ठोक्नेहरू पनि टाढा, अनि त के नबौलाओस् र जागिरे ! आधाआधी मान्छे त जागिर सकिएकै दिन मर्दा पो रहेछन् । जोसँग केही सीप छन् तिनीहरू भने सँधै व्यस्त भएर लामो आयु पो बाँच्दा रहेछन् त । जान्दाजान्दै पनि जाबो एउटा पत्रिका निकाल्ने धोको पूरा गर्न सकिएन, भनौं सम्झिएन ।

०४४ सालदेखि म पुस्तक छाप्ने र बेच्ने पेशामा लागें तर यो व्यापार पनि अपार कै हुँदो रहेछ । पैसा... पैसा र पैसा ! यसको धूनमा लेख्ने पढ्ने सिर्जना पनि उनान्सयको फेरोजस्तै हुँदो रहेछ । कहाँ लेख्नु कहाँ छाप्नु ? बरु पहिले लेखेका पाण्डुलिपिहरूमा पनि धमिरा पो लागेछन् । अचानक एक दिन एउटा घटनाले होस खुल्यो, आफू र आफ्ना भनिने सबै कुरो आफू बाँच्दामात्र रहेछन् र मौका पर्दा तिनै अरिङ्गालजस्तो खनिँदो रहेछन् । एक्कासी बाह्र वर्षको श्रम, धन सबै जिम्मा लगाई घुम्न र लेख्नमा पाँच वर्ष

बिताइयो तर घुमेर कति बिताउने ? बितेको कुरो पुनः किन सम्झिने ? छाडेको अधिकार किन खोज्ने ? र आफ्ना वा आफूले छाप्न लिएका पुस्तक आफ्नै-आफैले खोलेका संस्थामा दिंदा पनि नबिक्ने पुस्तक छपाएर फसायो भन्छन् कि भन्ने सोच उठ्दा वा देख्दा नै जन्मेको हो 'शब्दार्थ प्रकाशन-२०६२ भाद्र ९ गते' ।

'शब्दार्थ प्रकाशन'को स्थापनापछि पनि यो काम तत्काल गरिहाल्न सकिएन । यसै गरी लगभग चार वर्ष बिते र एक दिन एउटा स्तरीय विधागत साहित्यिक पत्रिका निकाल्ने कुराको साथ पिताजीसँग उहाँले पहिले निकालेको 'जयन्ती' (२०२७) लाई ब्युँझाउने कुरो गरें । उहाँ दङ्ग पर्नुभयो 'जयन्ती'ले पुर्नजीवन पाउने भयो भनेर । यादव भट्टराईजीलाई भेटेर यो कुरो राखें, उहाँ पनि तत्काल तयार हुनुभयो, तर 'जयन्ती'लाई पुनर्जीवन दिन सकिएन त्यसमा प्रकाशकका नाम राखिएको पिताजीका चेला विनोदविक्रम वर्मा बितिसक्नुभएको थियो । 'वैजयन्ती' नामको न्वारन गर्दै २०६५ माघ ९ गते यसको विधिवत् दर्ता यादव भट्टराईजीले गर्नुभयो र रामनवमीका दिन 'वैजयन्ती'का संरक्षक वसन्तकुमार शर्म्मा 'नेपाल' (मेरो पिताजी) को जन्म दिन पारेर, आफ्नै निवास चाबेलमा वैशाख-ज्येष्ठ अङ्क 'समीक्षाअङ्क'को रूपमा साहित्यकारहरू लगभग १०५ स्रष्टाबीच विमोचन गरियो । त्यस समय अशोककुमार लामिछाने, एस पी आशा, खगेन्द्र खोल्साघरे, गुणराज काफ्ले, गोविन्दप्रसाद घिमिरे, बालकृष्ण भट्टराई, माधव घिमिरे, मुकुन्द शर्मा चालिसे, वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल, विष्णु प्रभात, शिवगोपाल रिसालद्वारा लेखिएको **नीतिका कुरा** (नीति सूक्त) र कपील अज्ञातद्वारा लिखित **देवकोटा आयाम र प्रवृत्ति** (समालोचना) पनि विमोचित भए ।

सोचेजस्तो सबै कुरो हुन्न । लेखन र प्रकाशनको कार्यको मेरो व्यस्तता, प्राध्यापन र कार्यक्रम आदिको यादवजीको व्यस्तता, अनि एउटा लेख लिन स्रष्टा कहाँ पल्टपल्ट जानुपर्ने बाध्यता (लेखकका पनि आफ्नै व्यस्तता र बाध्यता हुन्छन् मागेको ठाउँमा दिन्न भन्न पनि नसकिने र लेख्न पनि फुर्सत नहुने हुनाले कुराउने वा माफ माग्नुपर्ने हालत मेरै पनि नभएको होइन) ले गर्दा दोस्रो पूर्वस्मृतिअङ्क (२०६६ भाद्र ९ गते) 'शब्दार्थ प्रकाशन'को वार्षिकोत्सवका दिन शब्दार्थकै कार्यालय चाबेलमा २०० स्रष्टाहरूबीच निकालियो र बाँडियो । यस अङ्कलाई पुनः शब्दार्थ प्रकाशनको २०६६ मा ८ उपन्यासकार वसन्तकुमार शर्म्मा नेपालको **मुक्तिसङ्ग्राम** र **निरपराधको हत्या**, भुवनहरि सिग्देलको **रमीलानानी**, गीताकेशरीको **बदलिँदो क्षितिज**, नरेन्द्र पराशरको **मुक्तियुद्धको वीउ**, विश्वराज पाण्डेको **मेरो प्यारो खैरे**, एसपी आसाको **नेपालको पहिलो कोतपर्व**, विनयकुमार शर्मा नेपालको **चित्रलेखा** समेत ८ उपन्यासको ८ महिना ८ गते ८ आख्यानकार कमलमणि दीक्षितको सभापतित्वमा डायमन शम्सेर, मदनमणि दीक्षित, पुण्यरश्मी खतिवडा, राजेश्वर देवकोटा, ध्रुवचन्द्र गौतम, जगदीश घिमिरे, पद्मावती सिंह,

प्रदीप नेपालजस्ता चर्चित उपन्यासकारबाट ने.प्र.प्र.मा २५० स्रष्टाकाबीच भएको विमोचन समारोहमा पनि बाँडियो ।

दोस्रो त ढीलो भो भो, अब तेस्रो त समयमा निकालौँ भन्दाभन्दै पुस २४ मा राष्ट्रियव्यक्तित्व अङ्क त निस्क्यो तर आफ्नो एक महिने भारत भ्रमणले थन्क्यो र फर्केर हतार हतार नीतिकथा बटुलेर २०६६ फागुन ११ गते ११ स्रष्टा वसन्तकुमार शर्म्मा नेपालको **तीनतारा**, विनयकुमार शर्मा नेपालको **किसान र भगवान्**, भाभा शर्माको **कन्ट्री प्रइज**, आभा शर्माको **तीन मूर्ख साथीहरू**, विश्वराज पाण्डेको **सिंह र लामखुट्टे**, विश्वदीप अधिकारीको **सिउरो**, ज्योति अधिकारीको **फिफ्टिन स्टोरी**, उर्मिला लामिछानेको **आमा छोरा**, मधुसूदन घिमिरेको **पुतलीको बिहे**, मुक्तिनाथ शर्माको **ग्रान्ड मदर**, हिरण्यकुमारी पाठकको **दश महामूर्ख** गोपीकृष्ण शर्माको सभापतित्वमा भद्रकुमारी घले, गीताकेशरी, भागीरथी श्रेष्ठ, राजेन्द्र सुवेदी, प्रदीप नेपाल, विजय चालिसे, शैलेन्द्र साकार, गोपाल पराजुली, गणेश रसिक, श्रीओम रोदन श्रेष्ठ, महेशविक्रम शाह ११ स्रष्टाबाट ११ बालकथाहरूको विमोचन समारोहमा ३०० स्रष्टाबीच राष्ट्रिय-व्यक्तित्वअङ्क ३ र नीतिकथाअङ्क ४ एकसाथ बाँडियो र यसैबीच एक दिन आफ्नो र यादवजी दुवैको व्यस्तताले पत्रिका ढीलो हुन गएको, संस्थाको हुनाले यसले विज्ञापनको भर पर्नु नपर्ने, छाप्ने खर्च-कम्प्युटर आदिको चुस्त व्यवस्था प्रकाशनको रहेको, तर लेख बटुल्ने काममा खटिन नपाएको समस्या बताएपछि ठाकुर शर्माजीले आफ्नो जागिरको व्यस्तता एक वर्षमा सकिने र त्यसपछि सहयोग गर्ने वचन दिनुभयो । एक दुई महिनामै फेरि उहाँलाई घचघच्याएँ अनि उहाँ तत्काल तयार हुनुभयो र त्यसको फलस्वरूप एक महिनामै ठाकुर शर्माको प्रधान सम्पादकत्वमा छन्द-कविता अङ्क ५ निस्क्यो ।

एक वर्ष अर्थात् ०६६ चैत्र १२ रामनवमीका दिन 'वैजयन्ती'को संरक्षक वसन्तकुमार शर्म्मा नेपालकै जन्मदिन पारेर 'शब्दार्थ प्रकाशन'को कार्यालयमा छन्द-कविताअङ्कका ५७ कविको साथ ७० कविहरूको जमघटमा कविता पाठ गरिए । त्यस दिन अर्को छन्दकविता अङ्कको लागि अप्रचलित छन्दहरू चिट्ठा हालेर बाँडियो । यसरी **वैजयन्ती**ले पछिल्लो तीन महिनामा तीनै अङ्क निकालेर (पत्रिका निकालेको हिसाबले) एक वर्ष पूरा गर्‍यो ।

स्वदेशका यात्रासंस्मरणका रचनाहरू मागिए । यहाँसम्मको यात्रामा अनेक आरोह अवरोहहरू पार गरिसकेको **वैजयन्ती**ले स्रष्टाहरू माझ आफ्नो निरन्तरता र स्तरीयता देखाइसकेको थियो, फलस्वरूप एक अङ्कलाई मागिएको स्वदेशयात्रा सम्बन्धी २७ लेख र पुछारको पातो अर्थात् सम्बन्धित विधाको सैद्धान्तिक रचनासमेत २९ रचना प्राप्त भए । पत्रिकालाई धेरै मोटो बनाउनु ठीक ठानिएन र प्राप्त रचनालाई स्वदेश भ्रमण १,२ दुई अङ्क एकसाथ २०६७ ज्येष्ठ बुद्धजयन्तीका दिनमा निकालियो र त्यसलाई शब्दार्थको

कार्यालयमा ७० व्यक्तित्वहरूको जमघटमा बाँडियो ।

२०६६ रामनवमीमा चिठ्ठा हालेर बाँडिएको छन्द कविता जम्मा गरेर छन्द कविताअङ्क निकाल्ने पक्का भो । यो एउटा निर्माणको काम थियो । अप्रचलित छन्दमा कविता लेख्न उत्साहित गराउन प्रयोग गरिएको थियो । ५९ कविको ५९ वटै छन्द कविता अङ्क ८ अर्थात् छन्द कविता अङ्क २ निस्कियो । केही प्रचलित छन्द छाडेर ५० भन्दा बढी अप्रचलित छन्दहरूमा कविता आए । यो एउटा छन्दको अध्ययन अध्यापन गर्नेलाई महत्त्वपूर्ण उपहार नै भयो भन्ने ठानियो र यसलाई २०६७/५/९ को **शब्दार्थ प्रकाशनको जन्मोत्सव** कार्यक्रम **२०६७/५/१२** गते नवदुर्गा प्यालेस चाबेलमा ४०० स्रष्टामाझ बाँडियो र उक्त दिन शिवगोपाल रिसालज्यूको अध्यक्षतामा प्रमुख अतिथि त्रिविविका उपकुलपति माधवप्रसाद शर्माज्यू र नेसंविविका उपकुलपति विदुरप्रसाद पौडेलज्यू र विशिष्ट अतिथि प्रा. डा. चूडामणि बन्धुज्यूद्वारा वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल, पुण्यरश्मी खतिवडा र विनयकुमार शर्मा नेपालद्वारा सम्पादित **नेपाली अंग्रेजी शब्दसागर** र वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल, विनयकुमार शर्मा नेपालद्वारा सम्पादित **नेपाली अंग्रेजी संस्कृत शब्दसागर** विमोचन गरियो ।

कातिक-मङ्सिर/चाडपर्व, पुस-माघ/विदेशयात्रा, फागुन-चैत्र/प्रणयकथा अङ्कहरू छापिए र बाँडिए । प्रेमकथा अङ्क छाप्ने योजना हुँदाहुँदै प्रणयकथा छाप्ने सल्लाह कन्हैया नासननीजीबाट भएको थियो र रचना जम्मा गर्ने कार्यमा नासननीजीकै सक्रियतामा १५ वटा कथाहरू जम्मा भए, ५ कथा अरू थपिए र छापिए । कन्हैया नासननीजस्ता सहयोगी स्रष्टाहरूको मायाले नै वैजयन्तीले निरन्तरता पाएको छ । २०६७ चैत्र रामनवमी **वैजयन्ती**को साथै वैजयन्तीका संरक्षक वसन्तकुमार शर्म्मा नेपालको जन्मदिनको दिन पारेर **शब्दार्थ प्रकाशन**ले चाबेलको नवदुर्गा पार्टी प्यालेसमा नेपाल प्रज्ञा प्रतिष्ठानका कुलपति वैरागी काइँलाको प्रमुख आतिथ्यमा वसन्तकुमार शर्मा नेपालको **शब्दार्थ गीता**, रामप्रसाद ज्ञवालीको **तेस्रो आँखाको आलोचना**, कन्हैया नासननीको **एउटी अर्की लाउरा** ज्योति अधिकारीको **अध्यात्म र जीवन**, राजेश्वर देवकोटाको **पाँच कथा** र डा. ओमवीर सिंह बस्नेत, खगेन्द्र खोल्साघरे, गोपीकृष्ण शर्मा, टीकाराम/विश्वेश्वरी अधिकारी, ठाकुर शर्मा, नरेन्द्रपरासर, बुनू लामिछाने, लक्ष्मीकुमार कोइराला वसन्तकुमार शर्म्मा, विनयकुमार शर्मा नेपाल, सन्दीपसागर नेपालद्वारा लिखित **नीति-विचार** नामको ६ कृतिहरू विमोचन गरिए । **वैजयन्ती** विधाकेन्द्रित पत्रिका हो र यसका हरेक अङ्क विशेष अङ्क हो । एक अङ्कमा एकै विधाका रचनाहरू रहने गरेका छन् । प्रत्येक अङ्क अर्थात् एक एक अङ्कको सम्बन्धित विधाको एक उत्कृष्ट रचना पारदर्शी ढङ्गमा छनोट गर्ने र त्यसको स्रष्टालाई सम्मान गर्ने परम्पराको थालनी त्यसै दिनबाट सुरु भयो । **(वैजयन्ती स्रष्टा सम्मान प्राप्त गर्ने स्रष्टाहरूको नामावली परिच्छेद दुईमा क्रमशः राखिएका छन्)** ।

शब्दार्थ प्रकाशनको 'वेभ साइट'मा वैजयन्ती पढ्न र डाउनलोड गर्न मिल्ने गरी राखिएको छ । त्यहाँ शब्दार्थबाट प्रकाशित सबै पुस्तकको परिचय-विवरण राखिएको छ । हाम्रा कार्यक्रमहरूको फोटो, फिलिम र शब्दकोशका सफ्टवेयर पनि राखिएको छ । नेपालभरका लगभग २०० पुस्तक पसलको विवरण पनि छ । **वैजयन्ती**का हरेक अङ्क विशेष अङ्क हुन्, यो विधागत हुनाले हामीले पनि समय-समयमा विधागत लेखकहरूको जमघट गर्दै आइरहेकै छौ । नारी-पुरुष, नयाँपुराना, बालवृद्ध सबैलाई समेट्ने हाम्रो प्रयास जारी छ र रहनेछ ।

अङ्क १२ लाई समालोचनाका रूपमा समीक्षाअङ्क निकाल्ने योजनाअनुसार केही स्रष्टाहरूसँग समालोचना मागियो तर **वैजयन्ती**को विधागत यात्राको विषयमा निक्कै चर्चा परिचर्चाहरू हुन थालिसकेका थिए, फलस्वरूप एक अङ्कको लागि रचना खोज्दा दुई अङ्क पुग्ने रचनाहरू प्राप्त हुने क्रम बढी नै रह्यो । २९ वटा समालोचना प्राप्त भए । वैजयन्तीले आरम्भदेखि नै प्रकाशन गर्ने गरेको पुछारको पातो अर्थात् सम्बन्धित विधाको सैद्धान्तिक समीक्षा अलग्गै छँदै थियो । यसरी उक्त ३१ रचनालाई दुई अङ्कमा समेटियो तर पनि यी दुवै अङ्कहरूका पृष्ठ सधैँभन्दा बढी नै रहे । २०६८ श्रावण ७ गते उक्त दुवै अङ्कका समालोचक तथा कृति समालोचनाभित्र परेका लगभग ५० स्रष्टाहरू समेतलाई शब्दार्थ प्रकाशनकै कार्यालयमा जमघट गराई **वैजयन्ती**को १२ र १३ समीक्षा अङ्क प्रदान गरियो ।

अङ्क १४ लाई गद्यकविताअङ्कको रूपमा निकाल्ने योजना बन्यो । ६० वटा गद्यकविताहरू सङ्कलन भए । सबै सर्जक र साहित्यको सबै विधा समेट्ने हाम्रो प्रयासमा हामी केही हदसम्म सफल हुँदै अगाडि बढ्दै गयौं । २०६८ कार्तिक ५ गते उक्त गद्यअङ्कका लगभग ७० भन्दा बढी स्रष्टाहरू समेतलाई शब्दार्थ प्रकाशनकै कार्यालयमा जमघट गराई **वैजयन्ती**को गद्यकविता अङ्क वितरण गरिएको थियो ।

वैजयन्तीले स्रष्टा व्यक्तिको आफ्ना योगदान-अनुभवलाई अभिलेख बनाउने सोचअन्तर्गत संस्मरणअङ्क निकाल्ने योजना गऱ्यो । उक्त योजना भेटेसम्मका स्रष्टाहरूलाई भनियो, यहाँ पनि एक अङ्कको योजना दुई बन्न गयो, पुछारको पातो समेत ३४ संस्मरणहरूलाई आफ्नो सधैँको निर्धारित पृष्ठभन्दा बढी नै बनाएर दुई अङ्क १५ र १६ मा समेट्ने काम गऱ्यो । स्वनामधन्य स्रष्टा व्यक्तित्वहरूका संस्मरण आफैँमा एउटा इतिहास भएको छ ।

यसरी **वैजयन्ती**ले तेस्रो वर्षको अन्तिम अङ्क पुनः छन्दकविता-अङ्क निकाल्ने विचार गऱ्यो । विभिन्न स्रष्टाहरूसँग छन्दकविता मागिए । वैजयन्तीले एक अभियानअन्तर्गत अङ्क ५ र ८ मा छन्द कविता समेटिसकेको थियो । यसपल्ट पनि छन्दकविताको ओइरो नै लाग्यो । ७६ कविका छन्द कविताको साथमा पुछारको पातोमा छन्दकविताको विस्तृत

समालोचनासहित अङ्क १७ औं छन्दकविता अङ्क-३ को रूपमा आयो । **शब्दार्थ प्रकाशन**को नियमित रामनवमीका दिन गरिँदै आएको **वैजयन्ती स्रष्टा सम्मान** र यसै वर्षबाट आरम्भ गरिएको नेपाल साहित्य समाजको **वसन्तराधा पद्यकाव्य पुरस्कार** र **हेमकुमारी दिवाकर समाजसेवा सम्मान** २०६८ चैत्र १८ गते प्रदान गरियो । वरिष्ठ साहित्यकार **राजेश्वर देवकोटा**को सभापतित्वमा, संविधान सभाका सम्माननीय अध्यक्ष **सुवास नेम्वाङ**को प्रमुख आतिथ्यमा आयोजित उक्त कार्यक्रममा शब्दार्थ प्रकाशनबाट प्रकाशित **English English Nepali Dictionary, English English Nepali Dictionary Student,** र ६७ नारी स्रष्टाहरू अनिता तुलाधर, अम्बिका बुर्लाकोटी, आभा शर्मा, इन्दिरा प्रसाई, इल्या भट्टराई, उर्मिला लामिछाने, उषा शेरचन, कमला रिसाल 'ज्योति', गङ्गा पौडेल, गीता केशरी, गीता रेग्मी, चन्द्रकला नेवार, जयन्ती शर्मा, जलेश्वरी श्रेष्ठ, जानुका कट्टेल, जानुका खनाल, ज्योति अधिकारी, तृष्णा कुँवर, पुण्यरश्मि खतिवडा, प्रभा कैनी, बाबा बस्नेत, बुनू लामिछाने, भागीरथी श्रेष्ठ, भाभा शर्मा, माया ठकुरी, मेनका पोखरेल 'आचार्य', मेरिना स्मृति, रञ्जुश्री पराजुली, रामेश्वरी पन्त, लक्ष्मी उप्रेती, ललिता 'दोषी', शशी थापा 'पण्डित', शान्ति शर्मा 'तारा', शान्ति रिसाल, शारदा पराजुली, शीला केसी., शोभा धिताल, सरस्वती श्रेष्ठ 'सरू', सरू पोखरेल, सविना दाहाल, साधना घिमिरे, सीता भट्टर ाई, सुशीला देउजा, प्रा.डा. सुषमा आचार्य, सुषमा मानन्धर, हिरण्यकुमारी पाठक, हेमन्ती जोशीका ६७ कथा सिर्जना रहेको सम्पादक विनयकुमार शर्मा नेपालको **कथावाटिका** कृतिसमेत 'आफ्नो कृति आफ्नै हातबाट विमोचन गरिनु पर्छ' भन्ने सोचअन्तर्गत स्रष्टाकै हातबाट विमोचित गरियो र कार्यक्रममा ४५० उपस्थित स्रष्टालाई छन्दकविता-अङ्क उपलब्ध गराइयो ।

विधागत वा विषय विशेष हुनाले लेख-रचनाको तुलनात्मक अध्ययन गर्ने पाठकका लागि **वैजयन्ती**को विधागत अभियान निकै उपयोगी र लोकप्रिय हुँदै गइरहेको थियो । स्रष्टाहरूमा पनि एकै रचनामा एकै विधाको अनेक रचनाको स्वाद चाख्न पाइने हुनाले उत्साह बढ्दै गएको थियो । एक अङ्कलाई रचना माग्दा दुई अङ्कलाई पुग्ने गरी प्राप्त हुन थालेको क्रम रोकिएन र अङ्क १८ निबन्ध अङ्कको रूपमा प्रस्तुत गर्ने सोच अनुसार निबन्धहरू मागिए र यहाँ पनि सोचभन्दा धेरै निबन्ध प्राप्त भए । २८ ओटा निबन्ध आए । सधैँजस्तो पुछारको पातोको सम्बन्धित विधाको सैद्धान्तिक रचना छँदै थियो । यी ३० रचनालाई अङ्क १८ र १९ मा समेटियो ।

पूर्व स्मृति पनि संस्मरणकै अर्को नाम हो । अङ्क २ मा पूर्वस्मृति निकालेको **वैजयन्ती**ले अङ्क १५ संस्मरण अङ्क निकाल्दा प्राप्त गरेको रचना अङ्क १६ मा समेत राख्दा पनि केही बाँकी रहन गएका थिए । अरू केही संस्मरणहरू थपेर अङ्क २० लाई १९ रचना राखेर संस्मरण अङ्क ३ का रूपमा ल्याइयो । स्रष्टाको अनुभव र

भोगाइका कुराहरू इतिहासको रूपमा आउने हुनाले संस्मरण महत्त्व आफ्नै ठाउँमा छँदै छ। संस्मरण र निबन्ध माग्ने क्रममा १३ यात्रा संस्मरण पनि जम्मा भएका थिए। चार ओटा यात्राका रचना र पुछारको पातो थप्दा अङ्क २१ स्वदेशयात्रा र अङ्क २२ विदेशयात्राको रूपमा आयो। स्वदेश तथा विदेश दुवै यात्रा साहित्य नै भए पनि रसस्वादनको दृष्टिले **वैजयन्ती**ले स्वदेश र विदेश भनी छुट्टाछुट्टै अङ्क निकाल्ने गरेको हो। छन्दकविता अङ्क **वैजयन्ती**ले एउटा अभियानकै रूपमा आरम्भ गरेको हो। अङ्क ५, ८, १७ पछि अङ्क २३ मा ८२ कविका ८२ छन्दकविता समेटियो र बाँडियो उक्त दिन ५०० स्रष्टाबीच **वैजयन्ती** वितरण गरिएको थियो। वैजयन्तीले आफ्नो अभियान अन्तर्गत बीचबीचमा सम्बन्धित विषयका स्रष्टाहरूलाई जमघट गराउने काम पनि गरिरहेकै छ। शब्दार्थ प्रकाशनको टेकोमा नेपाल साहित्य समाज र साहित्य संवर्द्धन केन्द्र पनि खुलेको हो र यसैलाई निरन्तरता दिने क्रममा संस्कृतिविद् सत्यमोहन जोशीको सभापतित्वमा, पूर्व प्रधानमन्त्री माधवकुमार नेपालको प्रमुख अतिथ्यमा, राष्ट्रकवि माधवप्रसाद घिमिरेको विशिष्ट आतिथ्यमा, मदनमणि दीक्षित, वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल, कमलमणि दीक्षित, कृष्णप्रसाद पराजुली, भद्रकुमारी घले, प्रा.डा. वासुदेव त्रिपाठी, प्रा.डा. चूडामणि बन्धुको आतिथ्यमा **वसन्तराधा पद्यकाव्य पुरस्कार, हेमकुमारी-दिवाकर समाजसेवा सम्मान र वैजयन्ती स्रष्टा सम्मान**, **शब्दार्थ सेवा सम्मान** प्रदान गरियो।

स्रष्टाको पुस्तक स्रष्टाद्वारा भन्ने सोच अन्तर्गत उक्त कार्यक्रममा नेपाली साहित्यको श्रीवृद्धिमा महत्त्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गरिरहेको **शब्दार्थ प्रकाशन**बाट एकैपल्ट वसन्तकुमार शर्म्मा 'नेपाल'को **१३५ उपनिषत्-सङ्ग्रह**, विनयकुमार शर्मा नेपालको **अङ्ग्रेजी अङ्ग्रेजी नेपाली शब्दसागर** (स्कुल) र **अङ्ग्रेजी अङ्ग्रेजी नेपाली शब्दसागर** (एलिमेन्टरी), वामदेव पौडेलको **Professional English Grammar**, डा. घनश्याम न्यौपाने/धनपति कोइराला/मुक्तिनाथ ढकालको **भाषा-विज्ञान**, जयन्ती शर्माको **मृत्युदूत** (कथा-सङ्ग्रह), एस पी आसाको **बुद्ध** (उपन्यास), प्रकाशमणि दाहालको **चुनौती** (उपन्यास), इन्दु पन्तको **यन्त्र मानव** (उपन्यास), मुक्तिनाथ शर्माको **कल्पना संसार** (उपन्यास), रूकु कार्कीको **विसङ्गत जीवन** (उपन्यास), डा. विश्वदीप अधिकारीको **अनग्निका** (उपन्यास), शान्ति शर्माको **सुरुचि** (उपन्यास), नरेन्द्र पराशरको **प्रज्ञाचक्षु** (महाकाव्य), वसन्तकुमार शर्म्मा 'नेपाल'को **रुवाइयत** (उमरखय्यामको काव्य), **किरातार्जुनीय** (भारविको महाकाव्य) र **प्रबोध चन्द्रोदय** (श्रीकृष्ण मिश्रको नाटक), Jyoti Adhikari को **Alan, The little Kangaroo** (Story), Prakashmani Dahal को, **Mahavarata Series 1 to 7** (Story), गङ्गा पौडेलको **दशैंको दक्षिणा** (बालउपन्यास), आशिष पाण्डेको **जोखिमपूर्ण पहाडी यात्रा** (अनुवाद बाल-यात्रासंस्मरण), वसन्तकुमार शर्म्मा 'नेपालको' **उदारताको पराकाष्ठा** (बालकथा), भाभा

शर्माको **रमाइलो शनिबार** (बालकथा), आभा शर्माको **सानीको बहादुरी** (बालकथा), विनयकुमार शर्मा नेपालको **घर** (बाल-नीतिकथा), हिरण्यकुमारी पाठकको, **रामकथा** (पौराणिककथा), उर्मिला लामिछानेको **छुकछुके निरू** (बालकथा), डा. विश्वदीप अधिकारीको **तबलाको वेदना** (बालकथा), ललिता दोषीको **दुई खुट्टे बिरालो** (बालकथा), गोविन्द घिमिरे 'वेदमणि'को **दुई टाउके सर्प** (बालकथा), रेशा घिमिरेको **मूर्ख सिंह** (बालकथा), रञ्जुश्री पराजुलीको **केही महापुरुष** (पौराणिककथा), सुषमा मानन्धरको **नयाँ साथी** (बालकथा), पारसमणि दाहालको **सुन्दर र सुरीको विवाह** (बालकथा), र **लेखक टेलिफोन डायरी** समेत ४१ पुस्तक सार्वजनिक भए र उक्त कार्यक्रममा **वैजयन्ती** अङ्क २३ वितरण पनि गरियो ।

विधागत वा विषय विशेष हुनाले लेख-रचनाको तुलनात्मक अध्ययन गर्ने पाठकका लागि **वैजयन्ती**को विधागत अभियान निकै उपयोगी र लोकप्रिय हुँदै आइरहेको छ । स्रष्टाहरूमा पनि एकै अङ्कमा एकै विधाको अनेक स्रष्टाका रचनाका विभिन्न स्वाद चाख्न पाइने हुनाले उत्साह बढ्दै आएको छ । नेपालका दुर्गमका कुना कुनाबाट मात्र नभएर विदेशबाट समेत रचनाको ओइरो लाग्न थालेको छ । यसै क्रममा अङ्क २४ को रूपमा संस्कृति अङ्क आयो । सधैँ निकालेको अङ्कहरूलाई निरन्तरता दिँदै बीचबीचमा **वैजयन्ती**ले हालसम्म समेट्न नसकेको विद्यालाई समेट्ने लक्ष्य अनुसार अङ्क २५ लघुकथाको रूपमा निस्कियो । यस अङ्कमा देश विदेशबाट ८६ ओटा लघुकथा प्राप्त भए । नेपाली साहित्यमा लुप्त प्रायः हुँदै गएको नाटक विधाको संरक्षणमा थोरै भए पनि इँटा थप्ने अभिप्रायले अङ्क २६ लाई एकाङ्की अङ्कको रूपमा ल्याइयो । उपन्यासलाई पत्रिकामा समेट्न सम्भव छैन, एउटा मात्र उपन्यास राखेर अर्थ पनि छैन । यो विधालाई नयाँ प्रयोग गर्ने सोचअनुसार अङ्क २७ लाई लघुउपन्यासको रूपमा ल्याइयो । ८३ कविताहरू समेटेर अङ्क २ गद्यकविता-२ को रूपमा आयो भने अङ्क २९ राष्ट्रिय व्यक्तित्व (जीवनी)-२ को रूपमा आयो । छन्दकविता अङ्क **वैजयन्ती**ले एउटा अभियानकै रूपमा आरम्भ गरेको हो । अङ्क ३० मा १०२ छन्दकविका १०२ नै छन्दकविता समेटिएको थियो ।

वैजयन्तीले पत्रिकालाई निरन्तर निकाल्ने मात्र काम नगरेर निस्केको पत्रिकालाई पाठकसम्म पुऱ्याउने उपायहरू पनि अवलम्बन गर्दै आएको हो । यस क्रममा **शब्दार्थ प्रकाशन**ले केही अनौपचारिक कोठे कार्यक्रम र चियामान कार्यक्रमहरू गरेर पत्रिका बाँड्दै आएको छ । पुस्तक व्यवसायी महासङ्घ र पुस्तक प्रकाशक बिक्रेता सङ्घद्वारा गरिने राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय पुस्तक मेलामा पनि **वैजयन्ती** निःशुल्क वितरण गर्ने अभियान चलाइएको छ । २०६८ मङ्सिरमा नारायणगढमा भएको बृहत् पुस्तक मेलामा २४०० प्रति, २०६९ मङ्सिरमा पोखरामा भएको बृहत् पुस्तक मेलामा २८०० प्रति, २०७० पुसमा

विर्तामोडमा भएको बृहत् पुस्तक मेलामा २६०० प्रति र यसैगरी २०७० ज्येष्ठमा भृकुटीमण्डप काठमाडौंमा भएको अन्तर्राष्ट्रिय पुस्तक प्रर्दशनीमा ३००० प्रति र २०७१ ज्येष्ठमा भृकुटीमण्डप काठमाडौंमा भएको अन्तर्राष्ट्रिय पुस्तक प्रर्दशनीमा २८०० प्रति **वैजयन्ती**हरू बाँडिए। वर्षभरि वितरण गरेर बाँकी रहेका वैजयन्तीले नपुगेर यस्तो मेलामा थप पत्रिका छापेर बाँड्ने गरिएको हुनाले हामीसँग पुराना अङ्कहरू बाँकी नरहने हुनाले स्रष्टाहरूले पत्रिका निस्केपछि समयमै हाम्रो कार्यालयमा सम्पर्क राखी आफ्नो रचना निस्केको प्रति पाउनु भएकै छ भने स्पष्ट ठेगाना र फोन उपलब्ध गराउने स्रष्टालाई नेपालभित्र जहाँ भए पनि हामीले हाम्रो पुस्तक वितरक मार्फत पत्रिका उपलब्ध गराउने गरेका छौं।

यसै क्रमलाई निरन्तरता दिँदै २०७० माघ ११ गते ललितपुर बार एशोसियसनको हलमा विनयकुमार शर्मा नेपालको **माथापच्ची** (निबन्धसङ्ह), **पत्थर पगाल्दै** (निबन्धसङ्ग्रह) र अनिल गौचनको **तात्त्विक सज्जन सर्वहारा रणनीति** (कवितासङ्ग्रह) को विमोचन कार्यक्रम गरिएको थियो र उक्त कार्यक्रममा २०० स्रष्टालाई **वैजयन्ती** अङ्क २८ वितरण गरिएको थियो।

शब्दार्थ प्रकाशन, नेपाल साहित्य समाज र साहित्य संवर्द्धन केन्द्र, **नेपाल**द्वारा २०७१ वैशाख १ गते **रामनवमी** र **साहित्य दिवस**को अवसरमा पूर्व प्रधानमन्त्री **लोकेन्द्रबहादुर चन्द**, साहित्यकार **राजेश्वर देवकोटा र प्रदीप नेपाल**को अतिथ्यमा, लगभग ३५० स्रष्टाका बीच **वसन्तराधा पद्यकाव्य पुरस्कार**, **हेमकुमारी-दिवाकर समाजसेवा सम्मान** र **वैजयन्ती स्रष्टा सम्मान**, **साहित्य संवर्द्धन द्रष्टा सम्मान**, **हरिहर शस्त्री सावित्रीदेवी साहित्य पुरस्कार** प्रदान गरियो र उक्त कार्यक्रममा नेपाली साहित्यको श्रीवृद्धिमा महत्त्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गरिरहेको **शब्दार्थ प्रकाशन**बाट निस्केका लोकेन्द्रबहादुर चन्दको **लेमिङ्हरू**, राजेश्वर देवकोटाको **वसन्तकाव्य**, बुनू लामिछानेको **सिर्जनानन्द** र **अनुस्मृति**, खगेन्द्र खोल्साघरेको **वसुन्धरा** एकसाथ विमोचन गरिएका थिए र उक्त कार्यक्रममा **वैजयन्ती** ३०-३१ अङ्क ८०० प्रति बाँडिए।

हराभरा नेपाली साहित्यको विविध विधागत फाँटको इतिवृत्तिको लागि विधागत समालोचनाको खाँचोलाई ध्यान दिएर **वैजयन्ती**मा अङ्क १ देखि नै **पुछारको पातो** स्थायी स्तम्भमार्फत सम्बन्धित विधाको सैद्धान्तिक रचना ख्यातिप्राप्त समालोचकहरूद्वारा लेखाई समाविष्ट गर्दै आइएको पनि हो। यसै क्रममा लेख-रचनाको तुलनात्मक अध्ययन गर्ने पाठकका लागि **वैजयन्ती**को विधागत अभियान निकै उपयोगी र लोकप्रिय हुँदै आइरहेको छ। पाठक, लेखक र अनुसन्धाताहरूमा पनि एउटै अङ्कमा एकै विधाको अनेक स्रष्टाका रचनाहरू विभिन्न स्वादले चाख्न पाइने भएकाले उत्साह बढ्दै आएको कुरा घामजस्तै छर्लङ्ग नै छ। यसै क्रममा अङ्क २९ र ३१ अङ्क राष्ट्रिय व्यक्तित्व अङ्क-३ का रूपमा आए।

सधैं निकालेका अङ्कहरूलाई निरन्तरता दिँदै बीचबीचमा **वैजयन्ती**ले हालसम्म समेट्न नसकिएको विधालाई समेट्ने लक्ष्य अनुसार अङ्क ३२ मुक्तक अङ्कको रूपमा निस्कियो। यस अङ्कमा देश विदेशबाट ७३ ओटा मुक्तक प्राप्त भए। विभिन्न समयमा प्राप्त हुँदै जम्मा भएका कथाहरू समेटेर अङ्क ३३ लाई कथा-३ अङ्कको रूपमा ल्याइयो भने मुक्तकजस्तै वैजयन्तीले अगाडि समेट्न नसकेको गजल विधालाई समेट्ने योजना बनायो। देश विदेशका १०० गजल प्राप्त भए र अङ्क ३४ लाई गजल अङ्कको रूपमा ल्याएको थियो। शब्दार्थ प्रकाशनबाट प्रकाशित उत्कृष्ट स्रष्टाका १० उत्कृष्ट पुस्तकहरू विशिष्ट समालोचकहरूलाई समीक्षा गर्न दिएर एउटा कोशेढुङ्गाकै रूपमा **वैजयन्ती**ले अङ्क ३५ लाई पुन समीक्षा अङ्क-४को रूपमा ल्यायो। छन्दकविता अङ्क **वैजयन्ती**ले एउटा अभियानकै रूपमा आरम्भ गरेको हो। अङ्क ३६ मा ८४ छन्दकविका छन्दकविता समेट्यो।

गत २०७१ को साउन महिनादेखि शब्दार्थ प्रकाशनको व्यवस्थापनमा केही परिवर्तनहरू आए पनि निर्देशक विनयकुमार शर्मा नेपालको संरक्षकत्वमा निरन्तर शब्दार्थ प्रकाशन र वैजयन्ती विधा केन्द्रित साहित्यिक पत्रिकाले नेपाली साहित्यको उत्थानमा सक्दो योगदान गरिरहेकै छ र गरिरहने नै छ।

यसै क्रमलाई निरन्तरता दिँदै शब्दार्थ प्रकाशनद्वारा प्रकाशित पुस्तक विमोचन कार्यक्रमहरू २०७१ असोज र माघका बीच किष्ट कलेजको हलमा ठाकुर शर्माद्वारा लेखिएको **अभिनवन** र रेयुकाइ नेपाल कमलपोखरीमा भएको कमला रिसाल ज्योतिद्वारा लेखिएको **एक अञ्जुली मन** गजलसङ्ग्रह र मणिराज सिंहद्वारा लेखिएको **ओ ! चन्द्रमा** कवितासङ्ग्रहको विमोचन कार्यक्रममा र नेपाल प्रज्ञा प्रतिष्ठानको हलमा रजनी ढकाल र गीता त्रिपाठीद्वारा लेखिएको **गुञ्जन**सँगको सहकार्यमा **नेपाली महिला लेखन प्रवृत्ति र योगदान** समालोचना कृतिको विमोचन कार्यक्रममा पनि **वैजयन्ती** वितरण गरिएको थियो।

शब्दार्थ प्रकाशन र नेपाल साहित्य समाजद्वारा २०७१ चैत्र १४ गते रामनवमीको अवसरमा कोषकार वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल, पूर्व मन्त्री तथा साहित्यकार प्रदीप नेपाल, साहित्यकार राजेश्वर देवकोटाको अतिथ्यमा, लगभग ३०० स्रष्टाका बीच **वसन्तराधा पद्यकाव्य पुरस्कार**, **हेमकुमारी-दिवाकर समाजसेवा सम्मान** र **वैजयन्ती स्रष्टा सम्मान** क्रमशः अङ्क २४ देखि ३० सम्म प्रदान गरियो र **वैजयन्ती** अङ्क ३५ समीक्षा अङ्क बाँडियो।

शब्दार्थ प्रकाशन र साहित्य संवर्द्धन केन्द्रद्वारा २०७२ वैशाख १ गते **साहित्य दिवसको** अवसरमा कोषकार वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल तथा साहित्यकार प्रदीप नेपालको अतिथ्यमा, लगभग ३५० स्रष्टाका बीच **साहित्य संवर्द्धन द्रष्टा सम्मान,**

हरिहर शास्त्री सावित्रीदेवी साहित्य पुरस्कार, विश्वज्योति सेवा सम्मान र **वैजयन्ती स्रष्टा सम्मान** क्रमशः अङ्क ३१ देखि ३६ सम्म प्रदान गरियो । उक्त कार्यक्रममा बुनू लामिछानेका तीन कृति **म तत्त्व**, **मेरी सँगिनी**, **आग्रह** र **वैजयन्ती** अङ्क ३६ छन्दकविता अङ्क बाँडियो ।

यसरी ०७२ को असार ९ गते बिमेजद्वारा लिखित **ॐ** (अनुसन्धान), असार २७ गते प्रा. राजेन्द्र सुवेदीको **सम्राटको सीमाभित्र भानुभक्त** (नियात्रा), असार २८ गते श्रीवत्स ढकालको **लिग्यासी द हन्ट** (उपन्यास), असार २९ गते भारती गौतमको **अमेरिकामा आमा** (उपन्यास), असोज २० गते श्रीहरिमाया भेट्टवालको **बाटो खोज्दै बाटोमा** (कवितासङ्ग्रह), मङ्सिर १२ गते एविन्द्र न्यौपानेको तीन पुस्तकको **व्यवहार**, **योग्यता** र **राजनीतिक तथा सामाजिक परिवर्तन** (दर्शन), मङ्सिर २६ गते कृष्ण कट्टेलको **सरकार पारिको गाउँ** (कवितासङ्ग्रह) विभिन्न ठाउँमा विमोचित भए र **वैजयन्ती**का अङ्कहरू बाँडिए ।

वैजयन्तीले २०७२ वैशाख जेठ अङ्क ३७ निबन्धअङ्क ३, असार साउन अङ्क ३८ कथाअङ्क ४, भाद्र असोज अङ्क ३९ गद्यकविताअङ्क ३, कार्तिक मङ्सिर अङ्क ४० मुक्तकअङ्क २, पुस माघ अङ्क ४१ समीक्षाअङ्क ५, फागुन चैत्र अङ्क ४२ छन्दकविताअङ्क ७ निकालेकोमा समीक्षाअङ्कमा शब्दार्थ प्रकाशनबाट प्रकाशित विभिन्न विधाका ९ उत्कृष्ट कृतिहरू वरिष्ट समालोचकहरूबाट समीक्षा गर्न लगाएको थियो ।

शब्दार्थ प्रकाशन, साहित्य संवर्द्धन केन्द्र र नेपाल साहित्य समाजद्वारा २०७३ वैशाख १ गते साहित्य दिवसको अवसरमा त्रिविका पूर्व उपकुलपति शङ्करराज पाठकको अतिथ्यमा, लगभग ४०० स्रष्टाका बीच **वसन्तराधा पद्यकाव्य पुरस्कार**, **हेमकुमारी-दिवाकर समाजसेवा सम्मान, साहित्य संवर्द्धन द्रष्टा सम्मान, हरिहर शास्त्री सावित्रीदेवी साहित्य पुरस्कार, विश्वज्योति सेवा सम्मान, शारदा सिर्जना पुरस्कार, राधिका पदम दुर्गा पुरस्कार** र **वैजयन्ती स्रष्टा सम्मान** क्रमशः अङ्क ३७ देखि ४२ सम्म प्रदान गरियो । उक्त कार्यक्रममा पं गोविन्द दाहालद्वारा लिखित विनयकुमार शर्मा नेपालद्वारा सम्पादित **ज्ञानविज्ञान** (दर्शन), साहित्य संवर्द्धन केन्द्रका लागि शब्दार्थ प्रकाशनबाट प्रकाशित **वर्ष पुस्तक २०७१,** विपुल सिजापतिको **मान्छे भएर मरेको मान्छे** (उपन्यास), हरि थापाको **मेरो माटोसँग** (सयात्रासङ्ग्रह), जगदीश लामिछानेको **समय समयका कुरा** (समसामयिक निबन्ध) आदि पाँच कृति पनि विमोचित भए ।

(साभार वैजयन्ती अङ्क ४३, २०७३, वैशाख)

*

२०७३ भाद्र ९ गते शब्दार्थ प्रकाशनको बाह्रौं स्थापना दिवसको अवसरमा विनयकुमार शर्मा नेपालको **पुनरावृत्ति** निबन्धसङ्ग्रह, **मृत्युबोध** कवितासङ्ग्रहका साथ विनोदकुमार श्रेष्ठको **द स्प्रीङ लभ** नामक उपन्यास आफ्नो कृति आफैद्वारा लोकलाई अर्पण गरिनुपर्छ भन्ने अभियानअन्तर्गत १०० स्रष्टाका बीच नेपाल प्रज्ञा प्रतिष्ठानको पारिजात कक्षमा विमोचन गरियो र **वैजयन्ती**का अङ्कहरू बाँडिए ।

यसैगरी २०७३ चैत्र २३ गते रामनवमीका दिन वैजयन्तीका संरक्षक कोषकार वसन्तकुमार शर्म्मा नेपालको जन्मदिनका अवसरमा शब्दार्थ प्रकाशन र नेपाल साहित्य समाजद्वारा आयोजना गरिँदै आएको **वसन्तराधा पद्यकाव्य पुरस्कार**, **हेमकुमारी समाजसेवा सम्मान** तथा **वैजयन्ती सम्मान** (अङ्क ४३-४८) नेपाल संस्कृत विश्वविद्यालयका कुलपति माधवराज गौतमज्यूको प्रमुख आतिथ्यमा नेपाल प्रज्ञा प्रतिष्ठानको पारिजात कक्षमा सम्पन्न भयो र **वैजयन्ती**का अङ्कहरू बाँडिए ।

यसै क्रममा २०७३ वैशाख जेठ अङ्क ४३ संस्मरणअङ्क ४, असार साउन अङ्क ४४ निबन्धअङ्क ४, भाद्र असोज अङ्क ४५ संस्मरणअङ्क ५, कार्तिक मङ्सिर अङ्क ४६ गजलअङ्क २, पुस माघ अङ्क ४७ लघुकथाअङ्क २, फागुन चैत्र अङ्क ४८ छन्दकविताअङ्क ८ निकालेकोमा समीक्षाअङ्कमा शब्दार्थ प्रकाशनबाट प्रकाशित विभिन्न विधाका ९ उत्कृष्ट कृतिहरू वरिष्ट समालोचकहरूबाट समीक्षा गर्न लगाएको थियो ।

२०७४ वैशाख १ गते साहित्य दिवसको उपलक्ष्यमा शब्दार्थ प्रकाशन र साहित्य संवर्द्धन केन्द्र नेपालको आयोजनामा **साहित्य संवर्द्धन द्रष्टा सम्मान, हरिहर शास्त्री सावित्रीदेवी साहित्य पुरस्कार, विश्वज्योति सेवा सम्मान, शारदा सिर्जना पुरस्कार, राधिका पदम दुर्गा पुरस्कार, जम्बकुमारी-टीकावल्लभ साहित्य पुरस्कार** केन्द्रका सल्लाहकार **वसन्तकुमार शर्म्मा नेपालको** अभिनन्दन समेत गर्दै वैजयन्तीका नयाँ अङ्कहरू बाँडियो । उक्त अवसरमा तिलस्मी प्रभासको **अमृताञ्जली** मुक्तकसङ्ग्रह, रजनी ढकालको **लयको खोजीमा** निबन्धसङ्ग्रह र **वर्ष साहित्य पुस्तक-२०७२** समेत विमोचन गरिएको थियो ।

२०७४ भाद्र १० गते शब्दार्थ प्रकाशनको बाह्रौं स्थापना दिवसको अवसरमा नेपाल प्रज्ञा प्रतिष्ठानमा 'आफ्नो पुस्तक आफै लोकार्पण' भन्ने अभिव्यक्तिको साथ विनयकुमार शर्मा नेपाल लिखित **मार्गदीप** (कवितासङ्ग्रह) र **परावर्तन** (निबन्धसङ्ग्रह) । ठाकुर शर्मा र विनयकुमार शर्मा नेपालद्वारा सम्पादित **शब्दार्थ सोपान** (प्रा.गोपीकृष्ण शर्मा, डा.घनश्याम न्यौपाने परिश्रमी, ठाकुर शर्मा भण्डारी, प्रा.डा.दुर्गाप्रसाद अर्याल, प्रा. राजेन्द्र सुवेदी, डा.रामप्रसाद ज्ञवाली, प्रा.डा.लक्ष्मणप्रसाद गौतम, डा.लेखप्रसाद निरौला, गीता त्रिपाठी, ज्ञानु अधिकारीद्वारा लेखिएको कविताको विधा समालोचनाको ग्रन्थ) । डा.

शिव गौतम लिखित **झ्याम्ली बाख्रीको पाठो** (निबन्धसङ्ग्रह) र **बाटो हेरिरहने बाटाहरू** (कवितासङ्ग्रह) । मोहन चापागाई लिखित **सत्य संलाप** (निबन्धसङ्ग्रह) । नारायणकैलाश सिग्देल लिखित **नयाँ बाटो** (किशोर उपन्यास) । रामकुमार पण्डित लिखित **मन्दिर र माओ** (कवितासङ्ग्रह) । डा. विश्वदीप अधिकारी लिखित **आकाश मैथुन** (कथासङ्ग्रह) समेत एक साथ ९ पुस्तकहरूको विमोचन गरियो । उक्त समय **वैजयन्ती**को अङ्क ५० बाँडिएको थियो ।

२०७४ पुस ९ गतेदेखि ९ दिनसम्म नेपालगञ्जमा चलेको पुस्तक व्यवसायी महासंघको पुस्तक प्रदर्शनीमा शब्दार्थ प्रकाशनको स्टलबाट वेजयन्तीका अङ्क १ देखि ५२ सम्मका ३५०० थान पत्रिका बाँडिएको थियो ।

२०७४ चैत्र ११ गते रामनवमीका दिन वैजयन्तीका संरक्षक कोषकार वसन्तकुमार शर्म्मा नेपालको जन्मदिनका अवसरमा शब्दार्थ प्रकाशन र नेपाल साहित्य समाजद्वारा आयोजना गरिँदै आएको **वसन्तराधा पद्यकाव्य पुरस्कार**, **हेमकुमारी समाजसेवा सम्मान** साहित्यकार वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल र प्रदीप नेपालद्वारा नेपाल प्रज्ञा प्रतिष्ठानको पारिजात कक्षमा सम्पन्न भयो र **वैजयन्ती**का अङ्कहरू बाँडिए ।

२०७४ वैशाख जेठ अङ्क ४९ कथाअङ्क ४, असार साउन स्वर्णाङ्क ५० समालोचनाअङ्क छ, भाद्र असोज अङ्क ५१ निबन्धअङ्क ५, कार्तिक मङ्सिर अङ्क ५२ गद्यकविताअङ्क ४, पुस माघ अङ्क ५३ गजलअङ्क ३, फागुन चैत्र अङ्क ५४ छन्दकविताअङ्क ९ निकालेकोमा स्वर्णाङ्कमा वैजयन्तीमा प्रकाशित कविता विधाअन्तर्गतका समालोचनाहरू प्रकाशित गरेको थियो भने गजलअङ्कमा बहरबद्ध गजल मात्र समेटेको थियो ।

२०७५ वैशाख १ गते साहित्य दिवसको उपलक्ष्यमा शब्दार्थ प्रकाशन र साहित्य संवर्द्धन केन्द्र नेपालको आयोजनामा **साहित्य संवर्द्धन द्रष्टा सम्मान, हरिहर शास्त्री सावित्रीदेवी साहित्य पुरस्कार, विश्वज्योति सेवा सम्मान, शारदा सिर्जना पुरस्कार, राधिका पदम दुर्गा पुरस्कार, जम्बकुमारी-टीकावल्लभ साहित्य पुरस्कार, गुरु रामप्रसाद श्रेष्ठ साहित्य सम्मान, निर्मला प्रेम बालसाहित्य सम्मान** केन्द्रका सल्लाहकार वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल, प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा र प्रदीप नेपालले प्रदान गर्नुभयो र नयाँ अङ्कहरू बाँडियो । उक्त अवसरमा त्रिभुवनचन्द्र वाग्लेको **दोभानमा उभिएर** कवितासङ्ग्रह, हरि थापाको **मीयो** गजलसङ्ग्रह, नारायण ज्ञवालीको **नीतिशतक** र **वर्ष साहित्य पुस्तक-२०७३** समेत विमोचन गरिएको थियो ।

२०७५ भाद्र ९ गते शब्दार्थ प्रकाशनको चौधौँ स्थापना दिवसको अवसरमा सुमार्गी भवन नयाँ बानेश्वरमा 'आफ्नो पुस्तक आफै लोकार्पण' भन्ने अभियानका साथ साहित्यकारहरू वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल, प्रदीप नेपाल, दीनानाथ शर्मा, त्रिलोचन ढकाल

तथा अस्मिता सुमार्गीको आतिथ्यमा १. **अमरत्वको सम्झना**-संस्मरणसङ्ग्रह (ले. प्रा.शिवगोपाल रिसाल/सं. विनयकुमार शर्मा नेपाल), २. **छेउ न टुप्पो**-निबन्धसङ्ग्रह (प्रकाशप्रसाद उपाध्याय), ३. **समसामयिक नेपाली समालोचना**-समालोचनासङ्ग्रह (प्रा. राजेन्द्र सुवेदी), ४. **देवानको औंठी**-कथासङ्ग्रह (जनक वाग्ले), ५. **भविष्यवाणी**-कथासङ्ग्रह (राममणि पोखरेल), ६. **चूडाला**-उपन्यास (वेदमणि घिमिरे), ७. **सम्मीलन**-कविता- सङ्ग्रह (ठाकुर शर्मा), ८. **नेपाली गणित कोष**-शब्दकोश (महेश्वरप्रसाद उपाध्याय/भाषा सं. विनयकुमार शर्मा नेपाल), ९. **सुदर्शन-निबन्धसङ्ग्रह** (कमल रिजाल), १०. **कोशीको उडान**-कवितासङ्ग्रह (डा.विदुर चालिसे), ११. **प्रेमाञ्जली**-मुक्तकसङ्ग्रह (विनयकुमार शर्मा नेपाल), १२. **निदाउन नसकेका रातहरू** कथासङ्ग्रह (गोपाल अश्क), १३. **जिलेटिनमा फूल**-गजलसङ्ग्रह (दुर्गाप्रसाद ग्वालटारे), १४. **ब्रिटिश ओइदर** -कथासङ्ग्रह (रामहरि पौड्याल), १५. **राप**-उपन्यास (चन्द्रमणि पौडेल), १६. **मानव अधिकार शब्दकोश**-शब्दकोश (माधव रेग्मी/कैलाशकुमार सिवाकोटी), १७. **मुक्तकाञ्जली**-मुक्तकसङ्ग्रह (तिलस्मी प्रभास), १८. **सैद्धान्तिक आधार : प्रायोगिक विश्लेषण**-समालोचना सङ्ग्रह (जीवन जीवन्त), १९. **अनेक विधा अनेक दृष्टि**-समालोचनासङ्ग्रह (अम्बिका अर्याल), २०. **आभास**-उपन्यास (विनोदकुमार श्रेष्ठ) का समेत एक साथ २० पुस्तकहरूको विमोचन गरियो। उक्त समय **वैजयन्ती**को अङ्क ४९ देखि ५४ सम्मका उत्कृष्ट रचनाका स्रष्टालाई वैजयन्ती स्रष्टा सम्मानसमेत समर्पण गरिएको थियो।

२०७५ वैशाख जेठ अङ्क ५५ लघुकथाअङ्क ३, असार साउन अङ्क ५६ निबन्धअङ्क ६, भाद्र असोज अङ्क ५७ निबन्धअङ्क ७, कार्तिक मङ्सिर अङ्क ५८ गद्यकविताअङ्क ५, पुस माघ अङ्क ५९ गद्यकविताअङ्क ६, फागुन चैत्र अङ्क ६० स्वदेशयात्राअङ्क ४ निकालेको थियो।

२०७६ वैशाख १ गते साहित्य दिवसको उपलक्ष्यमा शब्दार्थ प्रकाशन, नेपाल साहित्य समाज र साहित्य संवर्द्धन केन्द्र नेपालको आयोजनामा गोल्डेन लाइट पार्टी प्यालेस, मित्रपार्क चाबेलमा **वसन्तराधा पद्यकाव्य पुरस्कार**, **हेमकुमारी समाजसेवा सम्मान, साहित्य संवर्द्धन द्रष्टा सम्मान, हरिहर शास्त्री सावित्रीदेवी साहित्य पुरस्कार, विश्वज्योति सेवा सम्मान, शारदा सिर्जना पुरस्कार, राधिका पदम दुर्गा पुरस्कार, जम्बकुमारी-टीकावल्लभ साहित्य पुरस्कार, गुरु रामप्रसाद श्रेष्ठ साहित्य सम्मान, निर्मला प्रेम बालसाहित्य सम्मान** केन्द्रका सल्लाहकार प्रा. गोपीकृष्ण शर्माले प्रदान गर्नुभयो। उक्त समय वैजयन्तीका नयाँ अङ्क समेत बाँडिएको थियो । कार्यक्रममा वर्षभरि प्रकाशित पुस्तकहरूको अभिलेखन ग्रन्थ **वर्ष साहित्य पुस्तक-२०७४,** गोकुल खड्काका **कथैकथा**, **लालाबाला**, **सुसेली** र **Mazzako**

Katha, गोपाल अश्कको **गीत गन्थ**, जनक वाग्लेको **त्रिवेणी**, टङ्क आले मगरको **अछेता**, बिनोद खड्काको **पातालका मान्छेहरू**, रश्मि रिमालका **घुम्नजाऊँ झापा** र **वातावरण**, वसन्तकुमार शर्म्मा नेपाल (सम्पादकं विनयकुमार शर्मा नेपाल) को **संस्कृत सहित्यका प्रथम महाकवि भासका समग्र (१४) नाट्यकृति**, हरिथापाको **विदेशको व्यथा** समेत **तेह्र कृति**को साथै विनयकुमार शर्मा नेपालद्वारा रचित '**रुलाइ कसैले गलायो मलाई**' नामक गजलको अडियो-भिडियो समेत सार्वजनिक गरियो। उक्त गजलमा स्वर प्रेक्षा लम्साल र सन्दीप परियारको थियो भने सङ्गीत पुरुषोत्तम न्यौपानेको थियो। उक्त गजलको अभिनय कलाकारमा रङ्गकर्मी श्याम खड्का र आभा नेपालको थियो। त्यसदिन वैजयन्ती र केन्द्रका ९७ वर्षीय संस्थापक-सल्लाहकार वसन्तकुमार शर्म्मा नेपालको स्वास्थ जटिल भएकोले उहाँको जन्मदिन चैत्र ३० गते नै वसन्तराधा पद्यकाव्य पुरस्कार र हेमकुमारी समाजसेवा सम्मान प्रप्त गर्ने स्रष्टाहरूलाई आशीर्वाद दिनुभएको भिडियो समेत देखाइएको थियो। संस्मरण रहोस् त्यसको ७ दिनपछि नै उहाँ ब्रह्मलीन हुनुभएको थियो।

२०७६ वैशाख जेठ अङ्क ६१ नाटकअङ्क २, असार साउन अङ्क ६२ कथाअङ्क ५, भाद्र असोज अङ्क ६३ मुक्तकअङ्क ३, कार्तिक मङ्सिर अङ्क ६४ समीक्षाअङ्क ७, पुस माघ अङ्क ६५ लघुकथाअङ्क ४, फागुन चैत्र अङ्क ६६ छन्दकविताअङ्क १० निकालेको थियो।

शब्दार्थ प्रकाशन र साहित्य संवर्द्धन केन्द्र नेपालको आयोजनामा निरन्तर गरिँदै आएको कार्यक्रम कोरोनाका कारण २०७७ मा हुन नसके पनि वैजयन्तीले आफ्नो निरन्तरतालाई अगाडि बढाई नै रह्यो।

२०७७ वैशाख जेठ अङ्क ६७ राष्ट्रियव्यक्तित्वअङ्क ४, असार साउन अङ्क ६८ राष्ट्रियव्यक्तित्वअङ्क ५, भाद्र असोज अङ्क ६९ गीतअङ्क १, कार्तिक मङ्सिर अङ्क ७० संस्मरणअङ्क ६ पुस माघ अङ्क ७१ कथाअङ्क ६, फागुन चैत्र अङ्क ७२ छन्दकविताअङ्क ११ निकालेको थियो। अङ्क ६९मा वैजयन्तीले अहिलेसम्म समेट्न नसकेको गीतअङ्क पहिलोपल्ट निकाल्ने प्रयासमा ६३ स्रष्टाका ६३ गीत समेटिएका थिए।

२०७८ वैशाख १ गते साहित्य दिवसको उपलक्ष्यमा गोल्डेन लाइट पार्टी प्यालेस, मित्रपार्क चाबेलमा **वसन्तराधा पद्यकाव्य पुरस्कार**, **हेमकुमारी समाजसेवा सम्मान, साहित्य संवर्द्धन द्रष्टा सम्मान, हरिहर शास्त्री-सावित्रीदेवी साहित्य पुरस्कार, विश्वज्योति सेवा सम्मान, शारदा सिर्जना पुरस्कार, राधिका-पदम-दुर्गा पुरस्कार, जम्बकुमारी-टीकावल्लभ साहित्य पुरस्कार, गुरु रामप्रसाद श्रेष्ठ साहित्य सम्मान, निर्मला प्रेम बालसाहित्य सम्मान, पुण्य-तिलस्मी -सरह दर्शन साहित्य सम्मान, नन्द-टुल्की-आनन्द साहित्य सम्मान, आमोइ पद्याख्यान पुरस्कार** केन्द्रका

सल्लाहकार साहित्यकार प्रदीप नेपाल स्वास्थका कारण उपस्थित हुन नसकेकाले अध्यक्ष प्रा. राजेन्द्र सुवेदी तथा महासचिव विनयकुमार शर्मा नेपालबाट प्रदान गरियो । उक्त समय वैजयन्तीका नयाँ अङ्क समेत बाँडिएको थियो । कार्यक्रममा वर्षभरि प्रकाशित पुस्तकहरूको अभिलेखन ग्रन्थ **वर्ष साहित्य पुस्तक-२०७५,** लक्ष्मी मास्केको **मेरा पुर्खाहरू** तथा **देवघाट धाम**, सरस्वती गिरीको **आत्मकथन**, राजेशमान केसीको **उत्प्रेरणा** समेत पाँच कृति सार्वजनिक गरियो ।

२०७८ वैशाख जेठ अङ्क ७३ गजलअङ्क ४, असार साउन अङ्क ७४ मुक्तकअङ्क ४, भाद्र असोज हीरकअङ्क ७५ समालोचनाअङ्क ८, कार्तिक मङ्सिर अङ्क ७६ निबन्धअङ्क ८, पुस माघ अङ्क ७७ गद्यकविताअङ्क ७, फागुन चैत्र अङ्क ७८ छन्दकविताअङ्क १२ निकालेको थियो ।

२०७८ वैशाख ८ गते नेपाल प्रज्ञा प्रतिष्ठानको **पारिजात** कक्षमा **विनयकुमार शर्मा नेपाल, प्रकाशमणि दाहाल, डा. कमल शर्मा लम्साल** र **डा. विपिन नेपाल**द्वारा संयुक्त रूपमा सम्पादित **Dictionary of Medical, Nursing & Allied Health (चिकित्सा शब्दसागर)** नामक बृहत शब्दकोशको **प्रा. राजेन्द्र सुवेदी**को सभापतित्वमा प्रमुख अतिथि त्रिभुवन विश्वविद्यालय चिकित्साशास्त्र विभागका डीन **प्राडा. दिव्या सिंह**, काठमाडौं विश्वविद्यालय चिकित्साशास्त्र विभागका डीन **प्राडा. राजेन्द्र कोजु**, नेपाल नर्सिङ परिषद्का अध्यक्ष **प्रा. गोमादेवी निरौला** तथा नेपाल स्वाथ्य व्यवसायी परिषद्का अध्यक्ष **डा. मोहनकृष्ण श्रेष्ठ**बाट लोकार्पण गरिएको थियो ।

शब्दार्थ प्रकाशन र साहित्य संवर्द्धन केन्द्र नेपालको आयोजनामा २०७९ वैशाख १ गते **साहित्य दिवस** तथा **हरिहर शास्त्रीको जन्म शताब्दी**को उपलक्ष्यमा गोल्डेन लाइट पार्टी प्यालेस, मित्रपार्क चाबेलमा **वसन्तराधा पद्यकाव्य पुरस्कार**, **हेमकुमारी समाजसेवा सम्मान, साहित्य संवर्द्धन द्रष्टा सम्मान, हरिहर शास्त्री-सावित्रीदेवी साहित्य पुरस्कार, विश्वज्योति सेवा सम्मान, शारदा सिर्जना पुरस्कार, राधिका-पदम-दुर्गा पुरस्कार, जम्बकुमारी-टीकावल्लभ साहित्य पुरस्कार, गुरु रामप्रसाद श्रेष्ठ साहित्य सम्मान, निर्मला प्रेम बालसाहित्य सम्मान, पुण्य-तिलस्मी -सरह दर्शन साहित्य सम्मान, नन्द-टुल्की-आनन्द साहित्य सम्मान, आमोइ पद्याख्यान पुरस्कार** केन्द्रका सल्लाहकार साहित्यकार प्रदीप नेपाल स्वास्थका कारण उपस्थित हुन नसकेकाले अध्यक्ष प्रा. राजेन्द्र सुवेदी तथा महासचिव विनयकुमार शर्मा नेपालबाट प्रदान गरियो । उक्त समय वैजयन्तीका नयाँ अङ्क समेत बाँडिएको थियो । कार्यक्रममा वर्षभरि प्रकाशित पुस्तकहरूको अभिलेखन ग्रन्थ **वर्ष साहित्य पुस्तक-२०७६/०७७,** आर्या घिमिरेको **आऊ साथी आऊ,**

हरिहर शास्त्रीका १७ पुस्तकको सङ्ग्रह **हरिहर शास्त्रीका सिर्जना** कृति समेत सार्वजनिक गरिएको थियो ।

२०७९ भाद्र ९ गते शब्दार्थ प्रकाशनको अठारौं वर्ष प्रवेशको अवसरमा नेपाल प्रज्ञा प्रतिष्ठानको **पारिजात** कक्षमा 'आफ्नो पुस्तक आफै लोकार्पण' भन्ने अभियानका साथ साहित्यकार महेश्वर शर्माको प्रमुख आतिथ्यमा १. **कृति परिक्रमा**-समालोचनासङ्ग्रह (उत्तमकृष्ण मजगैयाँ), २. **स्मृति र अनुभूति**-संस्मरणसङ्ग्रह (उत्तमकृष्ण मजगैयाँ), ३. **पुनर्मुषिको भवः**-उपन्यास (गोविन्द घिमिरे 'वेदमणि', ४. **बहर र गजल**-समालोचनासङ्ग्रह (डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी'), ५. **ज्याकाराण्डाको शहर**-कवितासङ्ग्रह (लक्ष्मी श्रेष्ठ 'रेशमी'), ६. **एकान्तवास**-बालकथा (सुरेन उप्रेती), ७. **हिउँचुलीमा हिउँ**-कवितासङ्ग्रह (हरि कट्टेल) तथा ८. **अमृतवाणी** (गोकुल खडका) समेत एक साथ ८ पुस्तकहरूको विमोचन गरियो । उक्त समय **वैजयन्ती**को अङ्क ५५ देखि ७२ सम्मका उत्कृष्ट रचनाका स्रष्टालाई वैजयन्ती स्रष्टा सम्मान समेत समर्पण गरिएको थियो ।

वर्ष २०७९ वैशाख जेठ अङ्क ७९ संस्मरणअङ्क ७, असार साउन अङ्क ८० हाइकुअङ्क १, भाद्र असोज अङ्क ८१ लघुकथाअङ्क ५, कार्तिक मङ्सिर अङ्क ८२ विदेशयात्राअङ्क ३, पुस माघ अङ्क ८३ अन्तर्वार्ताअङ्क १, फागुन चैत्र अङ्क ८४ छन्दकविताअङ्क १३ निकालेको थियो । यस वर्ष वैजयन्तीले ६१ स्रष्टालाई समेटेर हाइकु विधामा पहिलो अङ्क निकालेको थियो भने दश वरिष्ट साहित्यकारको दशै साहित्यकारबाट अन्तर्वार्ता लिन लगाएर अङ्क ८३ मा पहिलोपल्ट अन्तर्वार्ताअङ्क निकालेको थियो ।

शब्दार्थ प्रकाशन र साहित्य संवर्द्धन केन्द्र नेपालको आयोजनामा २०८० वैशाख १ गते **साहित्य दिवस** तथा कोषकार **वसन्तकुमार शर्मा नेपालको जन्म शताब्दी**को उपलक्ष्यमा एक बृहत् कार्यक्रम आयोजना गरियो । २०८० साल वैशाख १ गते साहित्य दिवसको बिहान ८ बजे भानुमाध्यमिक विद्यालय रानीपोखरीमा रहेको आदिकवि भानुभक्तको सालिकमा माल्यार्णपण गरी लगभग ३०० साहित्यिक व्यक्तित्वहरू र २५ साहित्यिक संस्थाहरूद्वारा साहित्य दिवसको उपलक्ष्यमा व्यानर लिई शहीदद्वारबाट टुँडिखेल घुमी पुनः आदिकवि भानुभक्तको सालिकमा आई समापन गरिएपछि काठमाडौं मोडेल कलेज, बागबजारको सभा कक्षमा **वसन्तराधा पद्यकाव्य पुरस्कार**, **हेमकुमारी समाजसेवा सम्मान, साहित्य संवर्द्धन द्रष्टा सम्मान, हरिहर शास्त्री-सावित्रीदेवी साहित्य पुरस्कार, विश्वज्योति सेवा सम्मान, शारदा सिर्जना पुरस्कार, जम्बकुमारी-टीकावल्लभ साहित्य पुरस्कार, गुरु रामप्रसाद श्रेष्ठ साहित्य सम्मान, निर्मला प्रेम बालसाहित्य सम्मान, पुण्य-तिलस्मी -सरह दर्शन साहित्य सम्मान, नन्द-टुल्की-आनन्द साहित्य सम्मान, आमोइ पद्याख्यान पुरस्कार** र साहित्यकार

प्रदीप नेपाललाई **साहित्य संवर्द्धन अभिनन्दन** केन्द्रका सल्लाहकार साहित्यकार विजय चालिसे, अध्यक्ष कवि भुवनहरि सिग्देल तथा महासचिव विनयकुमार शर्मा नेपालबाट गरियो । उक्त समय वैजयन्तीका नयाँ अङ्क समेत बाँडिएको थियो । उक्त कार्यक्रममा हरि प्रसाद चौलागाईको **हुन्छ पक्कै बिहानी**-कवितासङ्ग्रह, सुरेन उप्रेतीका **नेपालको शान**-बालकथासङ्ग्रह र **देश हराएको मान्छे**-बालकथासङ्ग्रह, बिनोद खड्काको **घाउ**-नियात्रा, सुरेन्द्रबहादुर न्यौपानेको **पिप्पी**-बालउपन्यास, सागर 'मणि' थापाको **मेयर**-उपन्यास, हरिप्रसाद भट्टराईको **सुसाइट नोट**-कथासङ्ग्रह, गोविन्दबहादुर कुँवरको **र माइलो दशैं**, विनयकुमार शर्माबाट सम्पादित कोषकार वसन्तकुमार शर्मा नेपालका **केही कथा केही कविता**-समालोचना, **संस्कृत साहित्यका नाटक र नाटककार**-समालोचना, **हरिवंशपुराण**-अनुवाद, **कालीदासका दुई नाटक**-अनुवाद, **श्रीहर्षका समग्र नाट्यकृति**-अनुवाद ५ कृति समेत १३ पुस्तकसमेत सार्वजनिक गरिएको थियो ।

२०८० भाद्र ९ गतेको सट्टा असोज छ गते ढिलो गरी शब्दार्थ प्रकाशनको उन्डाइसौं वर्ष प्रवेशको अवसरमा पाठशाला स्कुलको सभाहलमा प्राडा. माधवप्रसाद पोखरेलज्यूको प्रमुख आतिथ्यमा अभिज्ञान लामिछानेको **फोर्टिन पेटल** नामक अङ्ग्रेजी भाषाको कविताकृति विमोचन गर्नुका साथै **वैजयन्ती**को अङ्क ७३ देखि ८४ सम्मका उत्कृष्ट रचनाका स्रष्टालाई वैजयन्ती स्रष्टा सम्मान समेत समर्पण गरिएको थियो ।

वर्ष २०८० वैशाख जेठ अङ्क ८५ लघुउपन्यासअङ्क २, असार साउन अङ्क ८६ कथाअङ्क ८, भाद्र असोज अङ्क ८७ चाडपर्व तथा संस्कृतिअङ्क ३, कार्तिक मङ्सिर अङ्क ८८ संस्मरणअङ्क ८, पुस माघ अङ्क ८९ नाटकअङ्क ३, फागुन चैत्र अङ्क ९० मुक्तकअङ्क ५ निकालेको थियो । यस वर्ष वैजयन्तीले आख्यान विधाअन्तर्गतको उपन्यास विधालाई पत्रिकामा समेट्न नसकिए पनि लघुउपन्यासलाई पुनः समेटेको थियो भने अङ्क ८६ को लागि कथा माग्दा योजनाभन्दा धेरै ४९ कथा प्राप्त भएकोले दायित्व र नवप्रज्ञापनसँग सहकार्य गरी एकैपल्ट तीन पत्रिकाले कथा विशेषाङ्क निकालेको थियो । यसरी निरन्तर चाहिनेभन्दा धेरै रचना प्राप्त भैरहँदा एक किसिमको आनन्दनुभूति प्राप्त भएको छ ।

२०८१ वैशाख १ गते शब्दार्थ प्रकाशन र साहित्य संवर्द्धन केन्द्र नेपालको आयोजनामा **साहित्य दिवस**को उपलक्ष्यमा एक बृहत् कार्यक्रम आयोजना गरियो । उक्त दिन बिहान ८ बजे प्रज्ञाप्रतिष्ठानका कुलपति भुपाल राईको प्रमुख आतिथ्यमा भानुमाध्यमिक विद्यालय रानीपोखरीमा रहेको आदिकवि भानुभक्तको सालिकमा माल्यार्णपण गरी लगभग २५० साहित्यिक व्यक्तित्वहरू र २२ साहित्यिक संस्थाहरूद्वारा साहित्य दिवसको उपलक्ष्यमा व्यानर लिई शहीदद्वारबाट टुँडिखेल घुमी नेपाल प्रज्ञाप्रतिष्ठान, कमलादीको सिद्धिचरण कक्षमा **वसन्तराधा पद्यकाव्य पुरस्कार**, **हेमकुमारी समाजसेवा सम्मान, साहित्य**

संवर्द्धन द्रष्टा सम्मान, हरिहर शास्त्री-सावित्रीदेवी साहित्य पुरस्कार, विश्वज्योति सेवा सम्मान, शारदा सिर्जना पुरस्कार, जम्बकुमारी- टीकावल्लभ साहित्य पुर स्कार, गुरु रामप्रसाद श्रेष्ठ साहित्य सम्मान, निर्मला प्रेम बालसाहित्य सम्मान, पुण्य-तिलस्मी -सरह दर्शन साहित्य सम्मान, नन्द-टुल्की-आनन्द साहित्य सम्मान, आमोइ पद्याख्यान पुरस्कार, अभिजित-पृथा कला सङ्गीत सम्मान, सुहंसा अनुवाद साहित्य सम्मान, तिलकुमारी श्री साहित्य पुरस्कार अर्पण गरिएको थियो। उक्त समय वैजयन्तीका नयाँ अङ्क समेत बाँडिएको थियो। उक्त कार्यक्रममा धर्मप्रसाद नेपालको **नेपाल वंशसागर**-वंशावली ग्रन्थसमेत सार्वजनिक गरिएको थियो।

२०८१ वैशाख जेठ अङ्क ९१ गजलअङ्क ५, असार साउन अङ्क ९२ लघुकथाअङ्क ६, भाद्र असोज अङ्क ९३ निबन्धअङ्क ९, कार्तिक मङ्सिर अङ्क ९४ चारुअङ्क १, पुस माघ अङ्क ९५ गीतअङ्क २, फागुन चैत्र अङ्क ९६ अन्तर्वार्ता/स्ववार्ताअङ्क २ निकालेको थियो। वैजयन्तीले निबन्धअङ्कमा सधैँजस्तो यात्रा, नियात्रा, संस्मरण मुक्त विशुद्ध आत्मपरक निबन्ध प्रकाशन गर्दै आएको छ। यस वर्ष अङ्क ९४ मा कविता विधाअन्तर्गत चारुलाई पहिलोपल्ट समावेश गरिएको थियो। अङ्क ९६ मा स्वअन्तर्वार्ता नै स्ववार्ता होइन भन्ने तर्कसाथ स्ववार्ताको १८ रचना पहिलोपल्ट लेख्न लगाई प्रस्तुत गरिएको छ।

२०८२ साल वैशाख १ गते साहित्य दिवसको बिहान ८ बजे भानुमाध्यमिक विद्यालय रानीपोखरीमा रहेको आदिकवि भानुभक्तको सालिकमा माल्यार्णपण गरी साहित्यिक व्यक्तित्वहरू र साहित्यिक संस्थाहरूद्वारा साहित्य दिवसको उपलक्ष्यमा व्यानर लिई शहीदद्वारबाट टुँडिखेल घुमी नेपाल प्रज्ञा प्रतिष्ठान कमलादीमा रहेको आदिकवि भानुभक्तको सालिकमा आई समापन गरियो र उक्त साहित्य दिवसका दिन ११.३० बजे नेपाल प्रज्ञा प्रतिष्ठानको सिद्धिचरण कक्षमा **हरिहर शास्त्री-सावित्रीदेवी साहित्य पुरस्कार, वसन्त-राधा पद्यकाव्य पुरस्कार, हेमकुमारी-दिवाकर समाजसेवा सम्मान, साहित्य संवर्द्धन द्रष्टा सम्मान, विश्वज्योति सेवा सम्मान, शारदादेवी सिर्जना पुरस्कार, जम्बकुमारी-टीकावल्लभ साहित्य सम्मान, गुरु रामप्रसाद श्रेष्ठ साहित्य सम्मान, निर्मला-प्रेम साहित्य सम्मान, पुण्य-तिलस्मी-सरह दर्शन साहित्य सम्मान, नन्द-आनन्द-टुल्की साहित्य सम्मान, आमोई पद्याख्यान पुरस्कार, अभिजित-पृथा कला सङ्गीत सम्मान, सुहंसा अनुवाद साहित्य सम्मान, तिलकुमारी श्री साहित्य पुरस्कार** समर्पण गरियो। उक्त अवसरमा प्राडा. विद्यानाथ कोइरालाको **ऋग्वेद**, डा. धनपति कोइरालाको **अतृप्ति**, सुधा शर्माको **नेपाली निबन्धमा पूर्वीय दर्शन**, नवराज रिजालको **लौ भन्नोस त**, नारायणकैलाश **सिग्देलको देश डुल्ने पाइला**, कुमार काफ्लेको **सुन्दर सपना**, आर्या घिमिरेको **आफ्नै देश राम्रो** कृतिको विमोचन समेत गरिएका थिए।

२०८२ वैशाख जेठ अङ्क ९७ हाइकुअङ्क २, असार साउन अङ्क ९८ विदेशयात्राअङ्क ४ र भाद्र असोज अङ्क ९९ पूर्वशताङ्क अन्तर्गत वैजयन्तीको पुछारको पातो स्तम्भअन्तर्गत अङ्क १देखि अङ्क १०० सम्म आउँदा सम्बन्धित अङ्कमा निस्किएको सम्बन्धित विधा समालोचनामध्ये कविताका अङ्क ५० मा, निबन्धका अङ्क ७५ मा प्रकाशित गरेर बाँकी रहेका नाटक, समीक्षा र आख्यान (उपन्यास, लघुउपन्यास, कथा, लघुकथा) का २३ समालोचना समेटेर समीक्षा अङ्क ९, प्रकाशित गरेको छ। यसलाई कृतिगत रूपमा **शब्दार्थ सोपान** (आख्यान, नाटक, समीक्षा खण्ड) का रूपमा पनि प्रकाशन गरिएको छ।

२०६६ वैशाखदेखि हालसम्म निरन्तर **१ अङ्क नबिराई वैजयन्तीले एउटा इतिहास बनाएको छ**। त्यस्तै गरी २०८२ कार्तिक मङ्सिर अङ्क १०० (शताङ्क) अन्तर्गत वैजयन्तीले २०६५ पुस २५ गते दर्ता गरेर २०६६ वैशाखबाट गरेको एउटा यात्राको विट मारिएको छ अर्थात् **अब १०१ अङ्कबाट पुछारको पातो अन्तर्गत विधा समालोचना आउने छैन**। अर्को कुनै नयाँ साहित्यको संवर्द्धन गर्ने विषय छनोट गरिने छ। **अङ्क १०१ बाट वैजयन्तीको संरचनामा पनि परिवर्तन गरिनेछ र यो नयाँ नौलो उन्डाइस वर्षे ठिटो बनेर देखा पर्नेछ।**

यसरी शब्दार्थ प्रकाशनले **वैजयन्ती**मा छन्दकविता, गद्यकविता, गीत, गजल, मुक्तक, हाइकु, चारु, कथा, लघुकथा, लघुउपन्यास, नाटक/एकाङ्की, निबन्ध, पूर्वस्मृति, राष्ट्रिय-व्यक्तित्व, संस्मरण, स्वदेशयात्रा, विदेशयात्रा, चाड/पर्व/संस्कृति, निबन्ध, स्ववार्ता/अन्तर्वार्ता आदिका अङ्कहरू निकालेर निरन्तर साहित्य संवर्द्धन र प्रबर्द्धनका लागि कार्यक्रमहरूमा निशुल्क वितरण गर्दै आएको छ। १ बाट १०० अङ्कसम्म आइपुग्दा वैजयन्तीले जम्मा **७३,०००** प्रति प्रकाशन गरेको छ र **सबै अङ्कहरू निशुल्क बाँडिएका छन्।** वैजयन्तीले हालसम्म कुनै **आजीवन, विशिष्ट, अति विशिष्ट, विशेष विशिष्ट सदस्य वा संरक्षक, सल्लाहकार बनाएर रकम असुलेको छैन। न त विज्ञापन खोज्ने होडबाजीमा लागेको छ**। विशुद्ध साहित्यको सेवा गर्ने उद्देश्य लिएर शब्दार्थ प्रकाशनले वैजयन्तीलाई निरन्तरता दिएको छ। समय र स्वास्थ्यले साथ दिएसम्म यसको निरन्तरता रहने छ अन्यथा **समयचक्रमा कति मोती भेटिन्छन् र कति हराउँछन्। यो पनि त्यसै गरी हराउने छ वा अझै धेरै चम्कने छ।**

शब्दार्थ प्रकाशनले पत्रिकालाई निरन्तर निकाल्ने मात्र काम नगरेर निस्केको पत्रिकालाई पाठकसम्म पुऱ्याउने उपायहरू पनि अवलम्बन गर्दै आएको छ। यस क्रममा वैजयन्तीका सबै अङ्कहरू सजिलै संसारभर जहाँसुकै रहेका पाठकले पढ्न सकून् भन्ने उद्देश्यले nepalipublisher.com वेबभित्र पनि राखिएको छ।

**

पाँचौ परिच्छेद
स्थायीस्तम्भ : पुछारको पातो अन्तर्गत विधा-समालोचना

नेपाली साहित्यमा विधा परिचय र विधागत सैद्धान्तिक समालोचनाको अवस्था कमजोर रहेको अनुभूत गरी वैजयन्ती पत्रिकाले अङ्क १ बाटै नेपाली साहित्यको विधागत अभिवृद्धिका लागि भनेर हरेक अङ्कमा प्रकाशित विधाको सम्बन्धित समीक्षा सुप्रशिद्ध समालोचकहरूबाट लेखाउँदै प्रंकाशित गरेको थियो । १ देखि १०० अङ्कसम्मका साल/महिना, समालोचनाको शीर्षक र समालोचकका साथ पृष्ठ समेत क्रमशः दिइएको छ।

१. २०६६/वैशाख-ज्येष्ठ	समालोचना : एक सङ्क्षिप्त चर्चा	बालकृष्ण भट्टराई	७४
२. २०६६/असार-साउन	पूर्वस्मृतिका बारेमा	बुनू लामिछाने	७४
३. २०६६/भाद्र-आश्विन	जीवनचरित्र अर्थात् जीवनी	विनयकुमार शर्मा नेपाल	१०७
४. २०६६/पुस-माघ	उत्तरआधुनिक सन्दर्भमा नीतिकथा	गुरुङ सुशान्त	५३
५. २०६६/फागुन-चैत्र	छन्द र उत्तरआधुनिकता	गुरुङ सुशान्त	७३
६. २०६७/वैशाख-ज्येष्ठ	नियात्रासाहित्य : यात्रावृत्तान्त र यात्रासंस्मरण	ओमी शर्मा	६९
७. २०६७/असार-साउन	नियात्रा-साहित्यको सैद्धान्तिक परिचय	निर्मोही व्यास	७०
८. २०६७/भाद्र-आश्विन	कवितामा लय र छन्द : एक सङ्क्षेपण	डा. लक्ष्मणप्रसाद गौतम	६९.
९. २०६७/कार्तिक-मङ्सिर	पर्वपरिचय	डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल	६४
१०. २०६७/पुस-माघ	यात्रासाहित्य	गोपीकृष्ण शर्मा	६९
११. २०६७/फागुन-चैत्र	कथा एक परिचर्चा	विनयकुमार शर्मा नेपाल	८९
१३. २०६८/असार-साउन	समालोचना : सामान्य चर्चा	यादव भट्टराई	८७
१४. २०६८/भाद्र-आश्विन	गद्यकविताको स्वरूप	गोपीकृष्ण शर्मा	७४
१५. २०६८/कार्तिक-मङ्सिर	मेरो बुझाइमा संस्मरण	बुनू लामिछाने	८१
१६. २०६८/पुस-माघ	सस्मरण सैद्धन्तिक पृष्ठभूमिमा	डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल	८०
१७. २०६८/फागुन-चैत्र	सैद्धन्तिक परिचयको रूपमा कविता	डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल	९३
१८. २०६८/वैशाख-ज्येष्ठ	आधुनिक निबन्धको सैद्धन्तिक धरातल	डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल	६९
१९. २०६९/असार-साउन	नेपाली निबन्धको उद्‌भव र विकास	डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल	६८
२०. २०६९/भाद्र-आश्विन	संस्मरण साहित्य	डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल	८१
२१. २०६९/कार्तिक-मङ्सिर	नेपाली साहित्यमा स्वदेश यात्रा	डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी'	६९

२२. २०६९/पुस-माघ यात्रा साहित्य डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी' ६९
२३. २०६९/फागुन-चैत्र छन्द सिद्धान्त र नेपाली कवितामा छन्द परम्परा
डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी' ९४
२४. २०७०/वैशाख-ज्येष्ठ चाडपर्वको महत्त्व र नेपालमा मनाइने चाडपर्वहरू
डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी' ६७
२५. २०७०/असार-साउन लघुकथाको स्वरूप डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी' ७९
२६. २०७०/भाद्र-आश्विन एकाङ्की परिचय र नेपाली एकाङ्की परम्परा
डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी' ७४
२७. २०७०/आश्विन (अतिरिक्त) लघु उपन्यास एक परिचय प्रा.डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल १४१
२८. २०७०/कार्तिक-मङ्सिर पर्वपरिचय गद्यकविताको स्वरूप प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा ८४
२९. २०७०/पुस-माघ जीवनी अर्थात् जीवन चरित्र विनयकुमार शर्मा नेपाल ७६
३०. २०७०/फागुन-चैत्र छन्दको सैद्धान्तिक परिचय प्रा. राजेन्द्र सुवेदी १०३
३१. २०७१/वैशाख-ज्येष्ठ जीवनी सिद्धान्त प्रा. राजेन्द्र सुवेदी ५९
३२. २०७१/असार-साउन मुक्तकको रचना विधान ... डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी' ७८
३३. २०७१/भाद्र-आश्विन कथाको सिद्धान्त प्रा. राजेन्द्र सुवेदी ७२
३४. २०७१/कार्तिक-मङ्सिर गजलको सिद्धान्त शास्त्रीय परिचय प्रा. राजेन्द्र सुवेदी ९१
३५. २०७१/पुस-माघ समालोचनाको सैद्धान्तिक अवधारण प्रा. राजेन्द्र सुवेदी १२५
३६. २०७१/फागुन-चैत्र कविताका आधारभूत मानक तथा कविता-मूल्याङ्कनका
प्रमुख आधारहरू डा. रामप्रसाद ज्ञवाली ८५
३७. २०७२/वैशाख-ज्येष्ठ निबन्ध सिद्धान्त प्रा. राजेन्द्र सुवेदी ९२
३८. २०७२/असार-साउन कथाको सांस्कृतिक अध्ययन प्रा. राजेन्द्र सुवेदी ६५
३९. २०७२/भाद्र-आश्विन कविताको सांस्कृतिक अध्ययन प्रा. राजेन्द्र सुवेदी ८२
४०. २०७२/कार्तिक-मङ्सिर मुक्तक सिद्धान्त चिन्तन प्रा. राजेन्द्र सुवेदी ८३
४१. २०७२/पुस-माघ समालोचनाको सिद्धान्त प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा १०९
४२. २०७२/फागुन-चैत्र छन्द कविताको स्वरूप प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा ६७
४३. २०७३/वैशाख-ज्येष्ठ संस्मरणको सैद्धान्तिक स्वरूप डा. लेखप्रसाद निरौला ८९
४४. २०७३/असार-साउन निबन्धको सिद्धान्त डा. लेखप्रसाद निरौला ६७
४५. २०७३/भाद्र-आश्विन साहित्यमा संस्मरणात्मकता र विधागत पहिचानको खोजी
डा. लेखप्रसाद निरौला ६७
४६. २०७३/कार्तिक-मङ्सिर गजलको संरचनात्मक स्वरूप डा. लेखप्रसाद निरौला ७७
४७. २०७३/पुस-माघ लघुकथाको सैद्धान्तिक परिचय डा. लेखप्रसाद निरौला ७९
नेपाली लघुकथाले तय गरेको यात्रा लक्ष्मण अर्याल ८७
४८. २०७३/फागुन-चैत्र छन्द कविताको सैद्धान्तिक स्वरूप डा. लेखप्रसाद निरौला ९३

४९. २०७४/वैशाख-ज्येष्ठ नेपाली कथाको सैद्धान्तिक परिचय डा. लेखप्रसाद निरौला ७७
५१. २०७४/भाद्र-आश्विन नेपाली निबन्धको प्रमुख मोड र प्रवृत्तिहरू
डा. लेखप्रसाद निरौला ८५
५२. २०७४/कार्तिक-मङ्सिर नेपाली कविताको सिद्धान्त डा. लेखप्रसाद निरौला १०९
५३. २०७४/पुस-माघ गजलमा बहर र लचकताको निरुपण डा. घनश्याम न्यौपाने १११
५४. २०७४/फागुन-चैत्र छन्द कविताको सैद्धान्तिक स्वरूप डा. लेखप्रसाद निरौला ९७
५५. २०७५/वैशाख-ज्येष्ठ लघुकथाको सिद्धान्त एक फन्को डा. विष्णु केसी ८८
५६. २०७५/असार-साउन निबन्धको सैद्धान्तिक स्वरूप डा. विष्णु केसी ७१
५७. २०७५/भाद्र-आश्विन नेपाली निबन्धको विकासक्रम डा. विष्णु केसी ७३
५८. २०७५/कार्तिक-मङ्सिर गद्यकविता : परिचय र परम्परा डा. विष्णु के.सी. ७१
५९. २०७५/पुस-माघ नेपाली भाषा र गद्यकविता विनयकुमार शर्मा नेपाल ६९
६०. २०७५/फागुन-चैत्र नियात्रा : एक चर्चा डा. विष्णु केसी ११६
६१. २०७६/वैशाख-ज्येष्ठ नेपाली नाटकको परम्परा र विकास विनयकुमार शर्मा नेपाल १०९
६२. २०७६/असार-साउन नेपाली कथाको परम्परा र विकास डा. विष्णु केसी ७७
६३. २०७६/भाद्र-आश्विन मुक्तक सिद्धान्त डा. अम्बिका अर्याल ६७
६४. २०७६/कार्तिक-मङ्सिर समालोचना सिद्धान्त प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा ११३
६५. २०७६/पुस-माघ लघुकथाको परिचय र विकासक्रम असफल गौतम ७१
६६. २०७६/फागुन-चैत्र छन्द कविताको सैद्धान्तिक स्वरूप डा. लेखप्रसाद निरौला ९७
६७. २०७७/वैशाख-ज्येष्ठ जीवनचरित्र अर्थात् जीवनी विनयकुमार शर्मा नेपाल ७३
६८. २०७७/असार-साउन नेपाली साहित्यमा जविनीलेखनको सैद्धान्तिक पक्ष
कृष्णचन्द्र शर्मा ७३
६९. २०७७/भाद्र-आश्विन गीतको सैद्धान्तिक स्वरूप ज्ञानु अधिकारी ६९
७०. २०७७/कार्तिक-मङ्सिर संस्मरण-साहित्य प्रा.डा. दुर्गाप्रसाद अर्याल ७७
७१. २०७७/पुस-माघ कथा : एक परिचर्चा विनयकुमार शर्मा नेपाल ७३
७२. २०७७/फागुन-चैत्र छन्द विधान : सामान्य परिचय ठाकुर शर्मा भण्डारी ७१
७३. २०७८/वैशाख-ज्येष्ठ गजलमा बहर र लचकताको निरूपण डा.घनश्याम न्यौपाने ९४
७४. २०७८/असार-साउन मुक्त कविता अर्थात् मुक्तक विनयकुमार शर्मा नेपाल १०१
७६. २०७८/कार्तिक-मङ्सिर निबन्धका सामान्य कुरा वसन्तकुमार शर्म्मा 'नेपाल' ८७
७७. २०७८/पुस-माघ गद्यकविताको तत्त्व विनयकुमार शर्मा नेपाल ७८
७८. २०७८/फागुन-चैत्र पद्यमा अघिल्ला संयुक्त वर्णका ह्रस्वदीर्घ प्रयोगबारे उत्कण्ठा
पुरुषोत्तम सिग्देल ६५
७९. २०७९/वैशाख-ज्येष्ठ संस्मरण शब्दमा घोत्लिँदा विनयकुमार शर्मा नेपाल ८३
८०. २०७९/असार-साउन हाइकु लेखन : सङ्क्षिप्त अवलोकन डा. लेखप्रसाद निरौला ६६

८१. २०७९/भाद्र-आश्विन लघुकथा निर्माणका उपकरणहरू लक्ष्मण अर्याल ८९
८२. २०७९/कार्तिक-मङ्सिर नेपाली नियात्रा साहित्यमाथि एक सङ्क्षिप्त विचरण
कृष्ण प्रधान १०५
८४. २०७९/फागुन-चैत्र छन्द विधान : सामान्य परिचय ठाकुर शर्मा भण्डारी ६९
८५. २०८०/वैशाख-ज्येष्ठ आख्यान संरचनाका सापेक्षतामा लघुउपन्यासको रचनाविधान
डा. रमेश शुभेच्छु १२१
८६. २०८०/असार-साउन कथाको सैद्धान्तिक स्वरूप प्रा.डा. भागवत ढकाल १०१
८७. २०८०/भाद्र-आश्विन चाडपर्वको महत्त्व र नेपालमा मनाइने चाडपर्वहरू
डा. घनश्याम न्यौपाने 'परिश्रमी' ८५
८८. २०८०/कार्तिक-मङ्सिर संस्मरणको सैद्धान्तिक विमर्श डा. रमेश शुभेच्छु ९७
८९. २०८०/पुस-माघ केही नाट्य चिन्तन एवम् सिर्जन परम्परा डा. रमेश शुभेच्छु ८९
९०. २०८०/फागुन-चैत्र मुक्तकको पहिचान डा. रमेश शुभेच्छु ६९
९१. २०८१/वैशाख-ज्येष्ठ संस्कृत छन्द र अरबी बहरका साम्य सामर्थ्य डा. रमेश शुभेच्छु ८५
९२. २०८१/असार-साउन लघुकथामा मानकको धर्को लक्ष्मण अर्याल ८१
९३. २०८१/भाद्र-आश्विन निबन्धको आत्मपरक शैली डा. रमेश शुभेच्छु ७७
९४. २०८१/कार्तिक-मङ्सिर चारु र गजलमा रहेका विशेष भिन्नता डा. देवी पन्थी १११
९५. २०८१/पुस-माघ समसामयिक आधुनिक नेपाली गीतको प्रवृत्तिगत विश्लेषण
गीता त्रिपाठी ६७
९६. २०८१/फागुन-चैत्र स्ववार्ता : आरम्भ, इतिहास र स्वैरकल्पना बुनू लामिछाने ९९
९७. २०८२/वैशाख-ज्येष्ठ हाइकु लेखन : सङ्क्षिप्त अवलोकन डा. लेखप्रसाद निरौला ६२

**

छैटौँ परिच्छेद
उपसंहार तथा निष्कर्ष

५.१ उपसंहार

साहित्यिक पत्रपत्रिकाहरूमा प्रकाशित विभिन्न लेखरचनाहरू युगीन वास्तविकताका परिचायक हुनुका साथै साहित्यिक उन्नतिका मापदण्ड पनि हुन् । सामान्य व्यक्तिहरूको तीव्र साहित्यिक अभिरुचिको उपजस्वरूप **वैजयन्ती** पत्रिका प्रकाशमा आएको हो । **वैजयन्ती**ले आफ्ना विभिन्न अङ्कहरूमा देखाएको स्तरीयता, आस्वाद्यता र प्रकाशकको साहित्यप्रतिको कर्मठ अनुराग परिलक्षित भएको छ । साहित्य साध्य होइन, साधन हो । आफ्नो परिवेश, समाज र राष्ट्रको वस्तुस्थितिलाई प्रतिविम्बित गर्ने माध्याम पनि हो । विकास र परिवर्तनको संवाहक चरम सुखानुभूतिको माध्याम पनि साहित्य हो भन्ने उत्कृष्ट अभिलाषा बोकेर पाठकसमक्ष पुगेको **वैजयन्ती**ले कुनै भेदभाव वा पूर्वाग्रह नराखी विधा संरचनाका आधारमा नवोदित तथा स्थापित सबै स्रष्टाहरूका भावनालाई समान रूपले कदर गर्नुलाई यसको उदात्तता एवम् साहित्यिक समर्पणको परिचायक मान्न सकिन्छ । यसकारणले नै प्रकाशनको छोटो समयमै **वैजयन्ती** पाठकको अभिरुचिको विषय बनेको देखिन्छ । देशका कुना काप्चा ताप्लेजुङदेखि दार्चुलासम्म, विदेशमा भारत, भुटान, संयुक्त अरब इमिरेट्स, कतार, कोरिया, जापान, अष्ट्रेलिया, क्यानडा, अमेरिका, बेलायत, बेल्जियम, पोर्चुगल, स्पेन आदि देशमा रहेका नेपाली स्रष्टाहरूका रचना यसमा प्रकाशित हुनु वास्तम मै महत्त्वपूर्ण हो ।

वैजयन्तीले नेपाली साहित्यका विविध विधाहरूलई स्तरीय र रोचक बनाउँदै आफ्ना पृष्ठहरूमा सजाएर विधागत विकासमा महत्त्वपूर्ण योगदान दिँदै आएको छ । यसले नयाँ-पुराना, बाल-वृद्ध, नारी-पुरूष कोही नभनी समभावमा रचनाहरू प्रकाशित गरेको पाइन्छ । साहित्यका पाँचै विधा कविता, निबन्ध, आख्यान, नाटक र समीक्षा **वैजयन्ती**का उर्वर विधाहरू हुन् ।

समग्र साहित्यकै समुन्नत एवम् समृद्धशाली रहेको कविताविधाले **वैजयन्ती**मा पनि सर्वोच्चता हासिल गरेको छ । नेपाली साहित्यका ख्यातिप्राप्त एवम् स्थापित हस्तीहरू बीच उदयीमान साहित्यिक प्रतिभालाई समेत समान अवसर प्रदान गरेर **वैजयन्ती**ले नेपाली साहित्यको परम्परालाई समृद्धशाली तुल्याउन सशक्त भूमिका खेलेको छ ।

खासगरी भोको पेट र नाङ्गो स्वरहरू र अस्तित्वका निम्ति सङ्घर्षरत मान्छेका विविध विडम्बनाहरू नै **वैजयन्ती**भित्रका कविताहरूमा पाइने सामाजिक स्वर हुन् । त्यसै गरी सामाजिक अन्धविश्वास र पछौटेपनको बाघेपञ्जामा जकडिएको विविध कुण्ठा र

त्रासदीप पूर्ण मानवजीवनका हासोन्मुख मानवीय भावना, नैतिक पतनका विविध पाटाहरू चोखो प्रेमका नाममा हुने गरेका धोकाहरू अनि राष्ट्रिय उन्नति र आधुनिकताको नाममा देखा परेका विविध विकृतिहरूप्रति **वैजयन्ती** कविता, गीत, गजल, मुक्तक, हाइकुहरू सशक्त प्रहार गर्न सफल भएका छन् । सबै विधा उपविधामा छन्दकवितामा कम प्रयोग गरिएका छन्दहरूमा कविता लेखाएर समेत सबैभन्दा धेरै १३ अङ्कमा फैलाएर **वैजयन्ती**ले छन्दकवितामा विशिष्ट योगदान दिएको छ ।

साहित्यका विविध विधाहरूलाई गति दिँदै अघि बढ्ने क्रममा **वैजयन्ती**ले निबन्ध विधाका उपविधाको विकासमा पर्याप्त ध्यान दिएको छ । त्यसैले **वैजयन्ती**मा प्रकाशित साहित्यिक विधाहरूमध्ये निबन्ध विधा दोस्रो प्रमुख विधाको रूपमा रहेको छ । कविताको हाराहारीमा नै देखिए तापनि ज्ञान, अनुभूति पर्यवेक्षणको कोणबाट गद्यमय अभिव्यक्तिहरूको सुन्दर नमुना प्रस्तुत गर्नमा **वैजयन्ती**मा प्रकशित निबन्ध, संस्मरण, जीवनी, यात्रा-नियात्रा, अन्तर्वार्ताहरू सफल छन् । स्ववार्ताजस्तो नवीन शैलीको नवीन उपविधाको पनि आरम्भ **वैजयन्ती**ले गरेको देखिन्छ ।

वैजयन्तीमा प्रकाशित विभिन्न विधाहरूमध्ये आख्यानअन्तर्गत लघुउपन्यास, कथा र लघुकथा विधा पनि उर्वर विधाको रूपमा रहेको छ । सङ्ख्यात्मक हिसाबले **वैजयन्ती**को तेस्रो ठूलो विधाको रूपमा रहेको आख्यान विधाले आधुनिक नेपाली लघुउपन्यास, कथा, लघुकथा साहित्यलाई समृद्धशाली बनाउन उल्लेख्य भूमिका निर्वाह गरेको छ । तुलनात्मक रूपमा हेर्दा स्थापितभन्दा उदीयमान कथाकारहरू सङ्ख्यात्मक रूपमा बढी देखिएका छन् । ग्रामीण समाजमा देखिने विभिन्न कुसंस्कार, रुढिवादी, धर्मको नाममा भइरहेका शोषण, छुवाछुत र त्यसले सिर्जना गरेको दयनीय अवस्थाको यथार्थ चित्र उतार्न **वैजयन्ती**का आख्यानकारहरू सफल देखिन्छन् ।

वैजयन्तीले विविध साहित्यिक विधालाई प्रकाशन गर्ने क्रममा समीक्षा विधालाई पनि निरन्तर रूपमा प्रकाशित गर्दै आइरहेको छ । हुन त नेपाली साहित्यका अन्य विधाहरूभन्दा पछि मात्र समीक्षा विधाको थालनी भएको देखिन्छ । हरेक अङ्कमा समकालीन समयमा ओजपूर्ण स्थान बनाइसकेका समालोचकहरूबाट सम्बन्धित विधाको सैद्धान्तिक रचना लेख्न लगाई प्रस्तुत गरिएबाट विधा समालोचनामा नेपाली साहित्यमा परेको खडेरीलाई **वैजयन्ती**ले केही पुर्ति गरेको छ भने समालोचना अङ्कहरूमा प्रयोगिक समालोचनाहरूलाई समेटेर ओजपूर्ण कृतिहरूको सम्मान पनि गरेको छ ।

सङ्ख्यात्मक रूपमा भन्दा पनि गुणात्मक रूपमा सबल र ओजपूर्ण रहेका **वैजयन्ती**मा प्रकाशित एकाङ्कीहरूले जीवनका विशृङ्खलित र कटु यथार्थलाई प्रतिकात्मक रूपमा प्रस्तुत गर्ने प्रयत्नमा नवीन शैली र शिल्पगत वैशिष्ट्यलाई पनि आत्मसात गरेको देखिन्छ ।

पाठकका विविध साहित्यिक तलतललाई मेट्न **वैजयन्ती** सफल भएको देखिन्छ । देशमा उपलब्ध सबै स्रोतसाधन र सुविधालाई उपयोग गरेर पनि साहित्यिक पत्रपत्रिकाहरूलाई नियमितता दिन कठिन भइरहेको परिप्रेक्ष्यमा साहित्यिक पत्रिकालाई निरन्तर रूपमा प्रकाशित गर्नु चानचुने कुरो होइन । नियमित विज्ञापनदाताको अभाव, साहित्यिक बजारको अभाव, संस्थागत सहयोगको कमीजस्ता अनेकौं आर्थिक समस्याहरूका बीचबाट पनि साहित्यप्रति समर्पित व्यक्तित्वको अथक प्रयासबाट उत्कृष्ट पत्रिका निरन्तर रूपमा प्रकाशन गरी आफ्नो प्रकाशन गृहमा आएका सबै स्रष्टालाई, विभिन्न कार्यक्रम र पुस्तक प्रदर्शनीहरूमा समेत पत्रिका उपलब्ध गराउनु **वैजयन्ती**को साहित्यप्रति समर्पणको ज्वलन्त उदाहरण हो ।

५.२ निष्कर्ष

वैजयन्ती विधाकेन्द्रित साहित्यिक द्वैमासिक पत्रिकाको रूपमा प्रकाशित हुने एकमात्रै नेपाली भाषाको विधाकेन्द्री पत्रिका हो ।

वैजयन्तीमा प्रकाशित रचनाले नेपाली साहित्यमा देखिएका विविध पाटाहरूलाई प्रस्ट्याउने काम गरेको छ ।

विभिन्न साहित्यिक मुद्दाहरूमाथि आएका साहित्यकाहरूका विचारले साहित्यमा देखा परेका अप्ठ्याराहरूलाई फुकाउनुका साथै साहित्यको समुन्नत विकास र असल साहित्यलेखनमा पनि महत्त्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गरेको छ ।

अग्रज एवम् अनुज स्रष्टाका लेख रचनालाई समान रूपमा स्थान दिनु पनि **वैजयन्ती**को नेपाली साहित्य उत्थानमा ऐतिहासिक देन हो । पत्रपत्रिकाहरूका लागि यो अभिप्रेरणा र गौरवको विषय हो ।

वैजयन्ती विधाकेन्द्रत पत्रिका हुनाले नेपाली वाङ्मयमा सम्बन्धित विधाको एउटा उत्कृष्ट सङ्ग्रह बन्न पुगेको छ ।

समकालीन साहित्यिक विधाको तुलनात्मक अध्ययनको लागि यस **वैजयन्ती**ले महत्त्वपूर्ण भूमिका निभाएको छ ।

वैजयन्तीले नयाँ-पुराना, बाल-वृद्ध, नारी-पुरूष सबै साहित्य साधकहरूलाई समेट्दै नेपाली साहित्यरूपी विधागत फूललाई ढकमक्क फुलाइरहेको छ । यसै लक्ष्य-उद्देश्य बोकेर नेपाली साहित्यका विविध फाँटलाई हराभरा तुल्याउँदै त्यसको माध्यमबाट नेपाली जनमानसमा चेतनाको चिन्तन र मन्थन गराउने कार्य **वैजयन्ती**ले गरेको छ ।

वैजयन्तीको सैद्धान्तिक समालोचनाहरूले साहित्यिक विधाको तुलनात्मक अध्ययनका लागि महत्त्वपूर्ण योगदान पुर्‍याएको छ ।

वैजयन्तीले साहित्यको विधागत विकास गरेको छ ।

वैजयन्तीले विधागत सर्जकलाई संरक्षण गरेको छ ।

वैजयन्तीले छन्दको संरक्षण र प्रवर्द्धन गरेको छ ।

वैजयन्तीले साहित्यकारहरू मात्र नभई विभिन्न क्षेत्रका महापुरुषहरूको जीवनी समेटेको छ ।

५.३ सम्भावित शोध शीर्षकहरू

१. **वैजयन्ती**मा प्रकाशित छन्द कविताहरूको विश्लेषण र मूल्याङ्कन
२. **वैजयन्ती**मा प्रकाशित गद्य कविताहरूको विश्लेषण र मूल्याङ्कन
३. **वैजयन्ती**मा प्रकाशित गीतहरूको विश्लेषण र मूल्याङ्कन
४. **वैजयन्ती**मा प्रकाशित गजलहरूको विश्लेषण र मूल्याङ्कन
५. **वैजयन्ती**मा प्रकाशित मुक्तकहरूको विश्लेषण र मूल्याङ्कन
६. **वैजयन्ती**मा प्रकाशित हाइकुहरूको विश्लेषण र मूल्याङ्कन
७. **वैजयन्ती**मा प्रकाशित कथाहरूमा समाज चित्रणको स्वरुप
८. **वैजयन्ती**मा प्रकाशित कथाहरूको मनोविज्ञान
९. **वैजयन्ती**मा प्रकाशित साहित्यिक विधाहरूको तुलनात्मक अध्ययन
१०. **वैजयन्ती**मा प्रकाशित लघुउपन्यासहरूको विश्लेषण र मूल्याङ्कन
११. **वैजयन्ती**मा प्रकाशित कथाहरूको विश्लेषण र मूल्याङ्कन
१२. **वैजयन्ती**मा प्रकाशित लघुकथाहरूको विश्लेषण र मूल्याङ्कन
१३. **वैजयन्ती**मा प्रकाशित आत्मपरक निबन्धहरूको विश्लेषण र मूल्याङ्कन
१४. **वैजयन्ती**मा प्रकाशित संस्मरणहरूको विश्लेषण र मूल्याङ्कन
१५. **वैजयन्ती**मा प्रकाशित जीवनीहरूको विश्लेषण र मूल्याङ्कन
१६. **वैजयन्ती**मा प्रकाशित यात्रा-नियात्राहरूको विश्लेषण र मूल्याङ्कन
१७. **वैजयन्ती**मा प्रकाशित अन्तर्वार्ता/स्ववार्ताहरूको विश्लेषण र मूल्याङ्कन
१८. **वैजयन्ती**मा प्रकाशित संस्कृति र चाडपर्व लेखहरूको विश्लेषण र मूल्याङ्कन
१९. **वैजयन्ती**मा प्रकाशित नाटक एकाङ्कीहरूको विश्लेषण र मूल्याङ्कन
२०. **वैजयन्ती**मा प्रकाशित सैद्धान्तिक समालोचनाहरूको विश्लेषण र मूल्याङ्कन
२१. **वैजयन्ती**मा प्रकाशित प्रायोगिक समालोचनाहरूको विश्लेषण र मूल्याङ्कन

यी सबैका विभिन्न कोणहरूबाट पनि अनुसन्धान गर्न सकिन्छ ।

'नेपाली पत्रपत्रिका प्रकाशनको परम्परामा वैजयन्तीको योगदान' शीर्षकमा रमेश दवाडीद्वारा शोध-अनुसन्धान भइसकेको छ ।

**